

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*Johanne Luise
Heiberg*

*Et Liv genoplevet
i Erindringer.*

*Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag.*

ET LIV
GJENOPLEVET
I ERINDRINGEN
—
FØRSTE BIND

JOHANNE LUISE HEIBERG
David Monies 1840

ET LIV
GJENOPLEVET
I ERINDRINGEN

AF
JOHANNE LUISE HEIBERG

TREDIE UDGAVE

FØRSTE BIND — 1812—1849

KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

—
MDCCCXIII

TIL MINDE OM

JOHAN LUDVIG HEIBERG

I

1812—1842

„De samle sig, lig underfulde Drømme,
De rige Minder fra en svunden Vaar,
Lig gyldne Skyer, som paa Himlen svømme
Skjændt Solen under Horizonten staaer.“

Johan Ludvig Heiberg.

DE FØRSTE BARNDOMSAAR

A^F mine Forældres ni Børn var jeg den næstyoungste. Min Moder, Henriette Hartwig, var fra Frankfurt, hvorfra hun og en ældre Søster flygtede en Morgenstund, barbenede, i en Alder af tolv og fjorten Aar, for at undflye en haard og ubarmhertig Stifmoders strenge Behandling; hun var en Søster til deres virkelige Moder, som Døden havde berøvet dem i deres første Barndomsaar, en Moder, som de bestandig mindedes med den inderligste Kjærlighed. Børnene naaede Hamborg ved at tigge sig frem. Her gave de sig Begge til at tjene for deres Brød og vare heldige nok til at træffe paa gode Herskaber, der havde Medlidenhed med deres Ungdom og forladte Stilling. Efter fem til sex Aar fulgte min Moder med sit Herskab, der satte stor Pris paa hende, til Kjøbenhavn. Her gjorde hun Bekjendtskab med min Fader, Christian Heinrich Pätges, der var Vinkyper. Ogsaa han var en Tydsker af Fødsel, og var vandret ud fra Cölln for at undgaae Krigstjenesten. Da han havde saa meget, at de kunde gifte sig, nedsatte han sig i Kjøbenhavn som Vinhandler. I Bombardementet 1807 mistede de Alt, og da han ikke saae sig istand til at begynde forfra, forsøgte han sig som Værtshusholder. Nu gik deres Liv hen i Fattigdom og Trængsler; de flyttede fra Sted til Sted for at prøve Lykken, som imidlertid udeblev. Da det ikke vilde gaae i Byen, flyttede de ud paa en af Broerne, og fæstede en Leilighed paa Nørrebro i et Hus, som var bekjendt under Navnet „Lille Ravnsborg“. Her blev jeg født i 1812, den 22de November.

Det var, som bekjendt, en meget streng Frost denne Vinter, hvilket ikke alene Napoleons Soldater, men ogsaa min stakkels Moder fik at føle. Hun har ofte i senere Aar fortalt, at Værelset, hvori hun laa, var saa fugtigt, at der laa tyk Is under hendes Barselseng. Da hendes Hænders Gjerning var uundværlig i Huset, maatte hun efter faa Dages Leie staae op og tildrog sig derved en heftig Feber, som

i længere Tid tvang hende til atter at holde Sengen. Man var nu i stor Forlegenhed med mig, og havde ikke en Nabokone, som tilfældigvis ogsaa havde født et Barn paa samme Tid, tilbød min Moder, at dele sin Mælk mellem hendes Barn og sit eget, var jeg vel omkommet af Mangel paa Pleie. Aaret efter fødte min Moder atter en lille Pige, den Yngste og Sidste af mine Forældres Børn. Da hun oftere vil forekomme i mit Levnet, vil jeg nævne hendes Navn: Amalie. Efter nogle Aars forgjæves Anstrengelse, kunde mine Forældre heller ikke erhverve det Fornødne til Livets Ophold her, og besluttede derfor at forlade Kjøbenhavn. Officererne ved andet jyske Regiment, som tidligere havde spist i Middagsabonnement hos mine Forældre, fik i Sommeren 1816 Garnison i Aalborg, og da Regimentet nu blev forlagt til Jylland, foreslog min Moder at reise derover, for at de atter kunde spise hos hende, hvis Mad lod til at have behaget dem. Det blev da besluttet, at min Fader for det Første skulde blive i Kjøbenhavn, hvor han havde et lille Erhverv hos forskellige Vinhandlere ved Aftapning af Vine; min Moder skulde da først prøve i Aalborg, hvorledes det vilde gaae med den nye Plan, inden min Fader opgav, hvad han havde i Kjøbenhavn.

Hun reiste da med alle os smaa Rollinger paa en lille Pæreskude til Aalborg. Vi led meget Ondt underveis, og min Moder har ofte i senere Aar, med Taarer i Øinene, fortalt os om hendes Nød og Forladthed i hin Tid, og med hvilket tungt Hjerter hun ankom i den fremmede By. Her fæstede hun nu en temmelig stor Leilighed, hvilket var nødvendigt, naar de mange af Regimentet skulde spise sammen. Jeg seer endnu Huset for mine Øine med sin temmelig høje Stentrappe, som førte ned til Gaden; langs med den løb en Canal, ved Foden af Trappen en bred Rendesten. Jeg var dengang mellem tre og fire Aar. Liggende paa alle Fire ved denne Rendesten, rodende med en Pind i samme, vaktet jeg første Gang til Bevidsthed om mit eget Jeg i dette Liv. Jeg husker tydeligt, hvorledes jeg pludseligt saae i Veiret, skamfuld tørrede mine Fingre af og tænkte: „Hvis Nogen seer dig liggende saaledes her, da er det vist en Skam for dig.“ Fra denne Dag af holdt jeg mig til Trappen, ved hvis Sider der paa Grund af den ringe Færdsel groede Græs. I disse Græsstraa saae jeg nu de deiligste Blomster; undertiden ogsaa store Træer, hvori jeg saae Fugle, Engle, kort Alt, hvad jeg vilde se. Altid udøvede jeg mine Lege ene; aldrig meddelte jeg Nogen, hvad der sysselsatte mine Tanker. „Hun gaer saa stille og tosser om,“ hørte jeg ofte min Moder og mine ældre Søskende sige. Ogsaa havde jeg en anden forunderlig Passion. Naar jeg sad ved min kjære Stentrappe, havde jeg ofte bemærket, at i fugtigt Veir kom Regnormene krybende frem af Jorden; heraf sluttet jeg, at de Stakler længtes efter at blive vaskede; for at hjælpe dem saa godt jeg kunde med at

faae dette Ønske opfyldt, gravede jeg ofte hele Timer i Jorden og samlede saa mange sammen som muligt. Jeg kunde have et helt Nøgle af Orme; disse vaskede jeg af paa det omhyggeligste, skyllede dem i flere Hold Vand, indtil de vare ganske rene, og puttede dem saa atter ned i Jorden, forvisset om at have gjort en god Gjerning. Med slige stille, beskedne Glæder gik mine første Barndomsaar hen.

Ved andet jydsk Regiment var en Underofficer ved Navn Zangenberg. Denne Mand underviste Byens Børn i Dans, og til dette Øiemed havde han leiet en stor Sal hos min Moder, med den Forpligtelse, at han skulde tage hendes to yngste Børn, min Søster Amalie og mig med i sine Dansetimer. Han fandt, at jeg havde et ualmindeligt Talent for Dansen, og kastede sin særdeles Opmærksomhed paa mig. Tilsidst kunde han ikke undvære mig ved sine Informationer hos Byens fornemmere Børn, der holdtes i deres eget Hjem. Han udbad sig derfor hos de elegante Familier, at han maatte tage en lille Pige af sine Elever med, for at være ham behjælpelig med at føre Børnene an. Min Moders Tilladelse hertil fik han let, da hun ansaae det for en Ære, der vederfores hende og mig selv. I slet Veir sendte man ofte en stadselig Kareth efter ham, og jeg husker grant, hvorledes han og jeg da kjørte sammen, og hvorledes jeg med Ydmyghed sad ved hans Side og neppe turde trække mit Veir, som om jeg havde siddet hos Kongen selv. I et af disse elegante Huse begyndte min første Sorg. Der var nemlig i et af dem en lille stakkels pukkelrygget Dreng, der havde fattet stor Godhed for mig og altid kun vilde danse med mig. Dette morede de Voxne, og de kaldte mig nu altid i Spøg for hans Kjæreste. Men for mig var det ingen Spøg; med Rædsel saae jeg dette lille fæle Væsen nærme sig mig, og skjælvede for, at jeg virkelig skulde bindes til ham og blive hans Kjæreste, uagtet jeg neppe vidste, hvad det vilde sige. Mange søvnløse Nætter voldte denne Spøg mig, og jeg kom bestandig med Skræk i dette Hus, hvor jeg var saa velkommen. En Skræk, jeg havde kunnet spare mig, thi uagtet hans Pukkel vilde den fornemme Familie neppe valgt mig fattige Barn til Ledsagerske for deres Søn paa Livets Bane; uden at tale om, at han var syv og jeg sex Aar, saa der var i alt Fald ikke nogen nær Udsigt til en Forening, — men hvad kan ikke ængste et Barn af en tungsindig Charakter, og en saadan var alt i de unge Aar traadt tydeligt frem hos mig. I Foraaet 1820 forlagdes andet jydsk Regiment atter til Kjøbenhavn og efter et Ophold af fire Aar vendte mine Forældre (min Fader var imidlertid ogsaa kommen til Aalborg) i den Anledning atter tilbage til Kjøbenhavn, og en Sten faldt fra mit Bryst, da vi paa Skibet drog bort uden den pukkelryggede Dreng. Jeg havde i lang Tid glædet mig i Stilhed til at komme til Kjøbenhavn, thi jeg havde hørt min Fader sige, at en Bekjendt af ham havde leiet os en Bolig i

Grønnegade. Derved opstod tusinde Phantasier hos mig, hvorledes jeg der skulde plukke Blomster. Jeg tænkte mig det som en Mulighed, at jeg kunde faae en Dukkevogn, og at jeg i den kunde kjøre Græs, anlægge smaa Haver, plante store Træer, hvori Fuglene kunde sidde og synge osv.; thi at Verden kunde være saa ondskaftsfuld at kalde en Gade for Grønnegade, hvori der ikke fandtes eet Græstraa, endsige Andet, det faldt mig intet Øieblik ind. Man tænke sig derfor min Skræk og min Skuffelse, da vi arriverede til Grønnegade! Jeg græd bitterligt over mit feilslagne Haab, uden dog at betro Nogen Grunden til min Smerte.

DANSESKOLEN

Mine Forældre flyttede atter fra Sted til Sted for at søge Lykken, der lod til rent at have slaaet Haanden af dem. Ved et Tilfælde kom en fattig Jødepige i vort Hjem. Lykken havde vendt hende Ryggen, ligesom os, og mine Forældre, som knap havde Brødet til deres egne Børn, delte det dog med den stakkels Pige, som til Gjængæld gjorde den Nytte, hun kunde, i Huset. Samme Pige var en Datter af den i sin Tid berømte Jøde, som i et halvt Aarhundrede sad og sang under det store Træ i Dyrehaven, og ved sine komiske Viser var Alverden bekendt under Navnet af „Jøden under Træet“. Han er ofte bleven besunget af Digterne, og gik over i Litteraturen under denne Benævnelse. Han var yderst eiendommelig og havde et afgjort Talent til at foredrage slige komiske Sange, som han da ledsagede med det pudsigste Minespil; saa snart han slog Accorden paa sin Cither, strømmede Mængden altid sammen om ham og kom snart i en ustandselig Latter. Datteren havde arvet Noget af hans musikalske Talent; hun sang med en smuk Stemme og med et sjælfult Udtryk Ariet og Duetter næsten af alle Operaer. Hun var god og tjenstagtig mod os stakkels Børn, som i det travle, fattige Hus gik for Lud og koldt Vand. Hun indstuderede nu, til sin og vor Glæde, Duetter og Ariet med min Søster Amalie og mig. Vi dansede ofte for hende, hun sang dertil og glædede sig over vore Fremskridt, som om vi havde kunnet være hendes egne Børn. Denne Pige fattede først den Idee, at vi burde gaae til Theatret. Hun talte ofte derom med mine Forældre, men min Fader sagde da, „at han før vilde dreie Halsen om paa os“. Desuagtet gik hun en Dag uden videre op med os til den daværende Solodanser Dahlén og spurgte, om han vilde antage os to Smaapiger til Dansen ved det kongelige Theater. Efterat han havde betragtet os nøie, bestilte han os til paa en bestemt Dag at møde ved Hoftheatret (hvor Danseskolen dengang var) for at vi, med en Del andre Børn, der havde meldt sig,

kunde lade os prøve, om vi vare skikkede til denne Lykke. Dagen kom, og med Skjælven og Bæven indfandt vi os, ubeskriveligt undselige og ængstelige — jeg især — thi min Søster var et livsglad Barn, der ikke saa let lod sig forknytte.

Imellem de mange theatraliske Kunster, vi alt havde erhvervet os, var ogsaa en saakaldet Ægge-Dans, som bestod i at danse mellem syv Æg, lagt i en vis Form paa Gulvet. At danse mellem disse uden at se ned og uden at berøre dem med Foden, det var Opgaven. Denne Dans udførte vi med stor Virtuositet, dengang Touren kom til os; til stor Moro for Dahlén og hele Forsamlingen, der brast i Latter den ene Gang efter den anden. Jeg havde Møie med at tilbageholde mine Taarer, thi jeg havde en Følelse af, at vi vare tilbedste. Dahlén bemærkede dette, trøstede mig og sagde, „vi skulde ikke være saa forknytte, det var meget godt, og vi vare Begge antagne“. Vi gik da hjem og fortalte, at vi Begge vare antagne ved det kongelige Theater. Min Faders Betænkeligheder vare forbi, og en Forfængeligheds Følelse traadte i Stedet. Men min Angest over at have været til Latter forlod mig ikke hele Dagen og det meste af Natten. Min Søster var dengang henved syv Aar, jeg otte.

Mine Forældres Stilling forværredes mere og mere. Deres Indkomster strakte med Møie til Livets Fornødenheder, og deres Fatigdom udtalte sig naturligviis i vore Klæder, og i vor Mangel paa alt Det, som forvænte kjøbenhavnske Børn ansee for uundværligt. Vi kom paa Danseskolen i vor simple, og intet mindre end zirlige Dragt, til stor Forfærdelse for de andre Smaa piger, der alle, i hvert Fald i Sammenligning med os, vare et Slags Stadsdamer. „Hvad er det for To?“ udrød derfor de Andre, „hvorledes er det, de see ud?“ De rykkede langt fra os og vilde ikke have med os at gjøre. En dyb Smerte, der grændsede til Fortvivlelse, greb mig. Min Søster, der havde lige det modsatte Temperament, lo ad mig og sagde: „Hvad vil du bryde dig om det, din Tosse? Vil de ikke omgaaes med os, saa lad dem lade det være.“ Ved min Hjemkomst fortalte jeg, hvilken Haan vi havde været udsat for paa Grund af vor simple Klædedragt. Men her fik jeg ingen Trøst. Min Moder sagde, at vi vare fattige Børn, der ikke kunde gaae klædte som Prindsesser; at det ikke var en Skam at være fattig, osv. Men jeg gik hele Dagen med Taarer i Øinene, som Ingen lagde Mærke til. Om Aftenen græd jeg mig i Søvn med en stille Hulken, idet jeg i mit stille Sind forundrede mig over, at min Søster den hele Dag havde været mere oprømt end nogensinde, og øvet sig paa at gjøre det ene Hop efter det andet, som hun havde seet de ældre Børn gjøre paa Danseskolen, mens hun med sin klare Stemme sang i vilden Sky. Næste Morgen begyndte mine Lidelser forfra; thi vi gik hver Morgen paa Danseskolen. I Aalborg, hvorfra vi nyligen vare komne, var det dengang

almindeligt, at alle Børn sagde „han“ og „hun“ til hinanden, og denne jydsk Skik havde vi endnu ikke aflagt. Den første Dag havde vi ikke synderligt aabnet Munden, men da de kjøbenhavnske Børn til deres Rædsel hørte, at vi sagde hun til hinanden, og min Søster endog tiltalte en af dem med dette ulykkelige Ord — reiste der sig en formelig Storm imod os, og vi bleve forhaanede, bespottede og skyede som to stygge Trolde, der havde fordristet sig til at trænge ind i denne Samling af Sylphider. Saasnart jeg begreb, hvori vor Brøde bestod, kom dette Ord aldrig over mine Læber. Vanskeligere var det at faae min Søster afvænt dermed, thi da hun ikke tog sig Sagen saa nær som jeg, fremturede hun til min Sorg i denne, for de andre Børn utilgivelige Feil. Det var ogsaa lettere for mig at vogte mig — hertil kom min Taushed mig til Hjælp — men hos hende lod det muntre Sind Tungen løbe med en Hurtighed, som gjorde det umuligt for hende at tænke forinden hun talte. Dog dette var ikke den eneste Anstødssten. Det Danske, som vi dagligt hørte af vore tydskfødte Forældre, var saare feilfuldt; dette forkerte, halvtydske, halvtydske Sprog havde forplantet sig til os, og var nu ideligt Gjenstand for de andre Børns Latter og Spot. Vi aabnede derfor aldrig Munden, uden at det Kløudervelske, vi fremførte, gav Anledning til Vrængen af de Andre, der forundrede spurgte: „Hvad det var for et Sprog vi talte?“ Og mangen plad Vittighed fulgte nu herpaa. Dette troer jeg var fra Begyndelsen af Grunden til min ualmindelige Taushed. Jeg lyttede nu med Opmærksomhed til de Andres Udtale, gjentog den i Stilhed for mig selv og rettede min Søster saa godt jeg kunde. Dette hjalp imidlertid ikke stort, da den hele Sag ikke laa hende synderligt paa Hjerte. For mig stod det som et uopnaeligt Ideal at kunne hæve mig til de andre Smaa piger i Et og Alt.

Paa Danseskolen vare alle Børnene opstillede i flere Rækker foran Læreren, ligesom Classer i en Skole. De bedste i den forreste Række, nærmest Læreren, og dernæst, Række for Række, de, der vare længst tilbage i Kunsten, bagerst. Min Søster og jeg begyndte naturligviis med at blive placerede bagerst, men meget hurtigt blev jeg trukket længer og længer frem, indtil jeg stod i den forønskede forreste Række, medens min stakkels Søster beholdt sin ydmyge Plads. Hun tog sig heller ikke dette videre nær, men glædede sig kjærligt over min Lykke og var lige glad. En af de bedste Elever var Andrea, der senere blev en bekjendt yndet Danserinde. Hun var, især som ung Pige, meget smuk, og havde et afgjort Talent. I Klæder var hun en af de finest holdte Piger, havde alleslags Luxus, men følte ogsaa sin Overlegenhed baade i det Ene og det Andet. Denne stolte lille Pige kom jeg nu til at staa ved Siden af og følte med dyb Ydmyghed den Ære, der vederfores mig. Hun dominerede

mig ganske og lod mig føle sin Overlegenhed, hvor det var hende muligt; hvilket jeg fandt i sin Orden, og var usigelig glad, naar hun viste sig nogenlunde venlig imod mig. Med stor Begjærlighed betragtede min Søster og jeg Balletprøverne; det var jo en hel ny Verden, der blev oprullet for os. Naar vi da kom hjem, spillede vi hele Balletten til stor Glæde for vore Forældre, især for min Fader, der var henrykt over disse Præstationer.

EN BESKYTTER

Ved denne Tid boede mine Forældre paa Christianshavn i Brogaden Nr. 20 i Stuen, hvor de holdt Billard og Gjæstgiveri. Naar Stuen var tom for Gjæster, var det een af vore Lege at se, hvem af os der kunde holde længst ud at gaa paa Taaspidsen rundt om Billardet. Ofte sprang vi tilsidst op derpaa og udførte vore Ballet-Scener paa Hosesokker, for ikke at fordærve Klædet med vore Sko, forestillende os, at dette var Theatret, vi stod paa. Min Fader udgjorde da ofte Publicum og saae med Glæde og Stolthed paa vore Forestillinger. Disse Lege gave Anledning til en Begivenhed, som var af en uberegnelig Indflydelse paa min Barndom, min Ungdom og i Grunden hele mit øvrige Liv, saaledes som jeg nu skal fortælle.

En Aften havde ualmindeligt mange Gjæster indfundet sig i Billardstuen. Vor lille Dagligstue, hvor vi Børn opholdt os, var ved Siden af denne, saa vi kunde høre hvert Ord igjennem den tynde Væg. Cōversationen i Gjæstestuen var denne Aften meget højrøstet. Amalie og jeg sad og legede, men blev med eet opmærksomme ved, at vore Navne flere Gange bleve gjentagne af min Fader, der pligtskyldigst pleiede at underholde sine Gjæster. Vi kunde da ikke lade være at lytte, og nu hørte vi, at min Fader fortalte dem om sine to Smaapiger, der vare ved Theatret, og som alt kunde danse og synges og udføre de deiligste Balletter. „De skulde se dem,“ vedblev han, „naar de her paa Billardet udfører deres Balletter; det er ligesaa godt som at gaa paa Comedie.“ Theatret har en egen Tillokkelse for Alle, som ogsaa det, at komme i Berøring med selv en nok saa ringe af dets Personale. Disse Herrer gjorde derfor Spørgsmaal paa Spørgsmaal, og denne højrøstede Passiar endte med, at en af dem raabte: „Lad os faae dem herind paa Billardet og se en af deres Balletter! De skal nok blive applauderede, hvis de gjør det godt.“ „Ja, lad dem komme herind!“ raabte nu alle i Munden paa hinanden. Jeg rystede over mit hele Legeme, thi, saa lille jeg var, havde jeg dog en medfødt Takt, der sagde mig, at det var uværdigt for os at lyde denne Opfordring og komme i Kast med disse Men-

nesker. Min Fader kom nu med glædesstraalende Øine og stolt Mine ind til os og sagde: „Hanne og Malle! Kom ind og dans for Gjæsterne og spil den Ballet for dem, som I viste mig igaar.“ Jeg sprang nu op, løb hen i den fjerneste Krog af Stuen og erklærede paa det Bestemteste, at jeg ikke gjorde det. Min Fader blev vred, tog mig ved Haanden og bød mig strax følge sig. Min Søster lo og sagde: „Kom, din Nar! Hvad kan det gjøre dig?“ Min Fader førte os nu ind til Gjæsterne, der støiende omringede os og opfordrede os til at vise vore Kunster. Han løftede os uden videre op paa Billardet og opfordrede os til at begynde. Min Søster opmuntrede mig med venlige Ord og istemte sin Sang, der tjente istedetfor Orchester, mens hun dansede hen ad Billardet. Jeg fulgte hende nu, idet mine Taarer brød frem og steg til en lydelig Hulken, alt som Gjæsternes raa Applauderen tiltog.

Ved et lille Bord i en Krog af Stuen sad der under alt dette en Mand og læste i en Avis. Han havde hidtil holdt sig rolig og siddet stille paa sin Plads, men reiste sig nu pludseligt, trængte sig frem til Billardet, greb mig om Livet og satte mig ned paa Gulvet, idet han med høi Røst sagde: „Det er Synd, mine Herrer, at tvinge et stakkels Barn, som har en finere Følelse end De, til at gjøre Løier for Dem.“ Min Fader blev ganske slukøret over denne Bemærkning og fandt sig i, at Dansen ophørte. Og i samme Nu glemte de øvrige Gjæster os og vore Præstationer og fortsatte det afbrudte Billardspil. Den Fremmede tog mig ved Haanden og førte mig hen til sit afsides staaende Bord. Min Søster fulgte efter. Han klappede mig paa Kinden og gjorde sig megen Umage for at berolige mig, hvilket dog ikke lykkedes ham. Han gjorde mig en Mængde Spørgsmaal, som min Søster besvarede, thi jeg var stum og blev stum. Blandt Andet spurgte han om, hvor gamle vi vare, og hvor vi gik i Skole. Paa det sidste Spørgsmaal svarede min Søster, at vi endnu ikke havde gaaet i nogen Skole. Da han til sin Forundring fremdeles hørte, at vi i vor Alder endnu hverken kunde læse eller skrive, tog han os hver ved sin Haand og sagde: „Før mig ud til Eders Moder!“ Vi førte ham da ud i Køkkenet, hvor hun stod i fuldt Arbeide. Han spurgte hende nu, hvoraf det kom, at vi endnu ikke gik i Skole? Hun svarede, at det var der ikke Raad til; vi kostede hende nok alligevel. Da sagde han, idet han pegede paa mig: „Denne lille Pige maa De vogte; hun har vist Evner i sig, som ikke ere almindelige.“ Disse af ham udtalte Ord har min Moder ofte i senere Aar gjentaget, idet hun pleiede at tilføie: „Jeg glemmer aldrig, da han kom ud med jer, og jeg stod der i Skorstenen og saae ud, saa Gud maatte sig forbarme.“ — „Ifald De ønsker det,“ vedblev den Fremmede, „vil jeg paatage mig at komme et Par Gange om Ugen og lære Deres to Smaa piger at læse og skrive. Jeg vil naturligvis gjøre

det for Intet, kun maa de rette dem efter min Tid og Leilighed.“ Min Moder, der hidtil ikke havde skjenket hans Tale synderlig Opmærksomhed, standsede med at røre om i sin Gryde og saae forundret paa ham. Hun takkede ham da hjerteligt og bød os Begge at kysse ham paa Haanden til Tak, hvilket jeg gjorde med en Inderlighed og Taknemmelighed, som jeg ikke kan beskrive. Han undrog sig denne ydmyge Tak og kyssede os begge paa Panden, idet han sagde: „Ja, saa kommer jeg paa Onsdag for første Gang, og saa skulle vi ret være flittige.“ Derpaa gik han atter ind i Gjæstestuen, men kom et Øieblik efter tilbage til vor Dagligstue, hvor jeg sad og grublede over det Passerede, rakte os en stor Pakke med Kager og sagde til mig: „Se nu ikke saa bedrøvet ud, lille Hanne!“ Derpaa satte han sig hos mig og gjorde flere Spørgsmaal, som de andre i Stuen besvarede. Men mine Øine maa vel have talt desmere, thi jeg hørte ham sige til en af mine ældre Søskende, idet han gik ud af Døren: „Det er et forunderligt Udtryk, der er i det Barns Øine.“ Efterat vi med megen Appetit havde fortæret vore Kager, gik vi i Seng, hvor jeg længe laa uden at kunne falde i Søvn; thi Aftenens Begivenheder og Manden ved det lille Bord i Krogen havde gjort et dybt Indtryk paa min Phantasie — et Indtryk, som har bevaret sig friskt i mit øvrige Liv. Onsdagen kom og med den Herman, saaledes vil jeg kalde min Befrier fra hin Aften. Vi skulde nu begynde den lovede Undervisning, men alle Rekviziter hertil manglede i vort fattige Hjem, og da han snart mærkede Umuligheden af at skaffe dem tilveie, forlod han os efter et kort Besøg, idet han lovede, at han næste Gang skulde bringe Bøger, Papir, Penne og alt Fornødent med sig. Faa Dage efter indfandt han sig atter med fuld Opakning, og nu begyndte han det mæisommelige Arbeide: at undervise to Børn, der Intet i Verden vidste — næppe nok, at to og to er fire. Meget flittig var Ingen af os, men han desmere udholdende. Han kom aldrig uden at medbringe Et eller Andet til os, som kunde fornøie Børn. Ofte spurgte han os, hvad vi havde faaet at spise til Middag, og rystede paa Hovedet ved vor Beretning derom. Tidt bragte han os ogsaa fint indpakket Smørrebrød, Frugt, Kager og andre spiselige Sager. Ogsaa i vore Lege tog han Del, og vi bleve saaledes meget gode Venner, uagtet vi vare dovene til at lære, hvad han paalagde os, og desværre lærte jeg aldrig, heller ikke senere, at skrive orthografisk rigtig. Min Lærdom havde fra Barn af været for ufuldkommen, saa at jeg ikke var kommen til at have alt sligt som en Vane og for ingenting. Men var jeg for min Part doven til at læse og skrive, var jeg des flittigere paa Danseskolen. I Hjemmet fandt jeg paa tusinde smaa Beskjæftigelser; især havde jeg en formelig Passion for Syning. Min Søster Amalie havde et sandt Raseri for at lege med Dukker; til disse Dukker syede jeg Klæder, Hatte,

Sko etc.; enhver lille Klud, jeg kunde finde, blev strax benyttet hertil, og af nok saa ringe en Lap fik jeg noget Zirrligt og Net sat sammen til hendes Dukker. Min Lyst til at sy dette Dukketøi udviklede et Slags Skræder-Talent hos mig, som siden har været mig til stor Nytte.

Hvorledes det gik til, at Herman efter et Aarstid ophørte at komme til os, husker jeg ikke længer. Han blev vel kjed af vor Dovenskab, thi jeg havde kun Sans for Syning og Dans, og gjorde større og større Fremskridt, især i det Sidste.

BARNET I CORREGGIO

Det var Skik ved Theatret, at Børn som skulde bruges i Skuespillet til at sige Replikker eller udføre smaa Roller, valgtes imellem dem af Dansebørnene ved Balletten, der alt havde nogen Uddannelse i legemlig Henseende og vare vante til at træde ind paa Scenen. En Dag blev derfor jeg og en anden lille Pige ved Danseskolen til-sagte til at møde hos Instructeur Lindgreen. Jeg seer ham endnu for mine Øjne, den lille tykke Mand, med det godmodige, men satiriske Smil, komme os venligt imøde, idet han klappede os paa Kinden og sagde: „Sikke to nette Smaapiger! Naar I nu ere ligesaa flinke som nette, saa skal Den af jer, som kan gjøre det bedst, faae Lov til at spille Barnets Rolle i Correggio.“ Vi fik nu hver Bogen til Stykket, og han fastsatte en Tid, paa hvilken vi skulde være færdige med at lære Rollen, og da atter komme til ham, for at han kunde vælge Den af os, der udførte den bedst. Dagen kom, og med bankende Hjerter indfandt jeg mig hos Lindgreen. Den anden lille Pige kom strax efter, og nu begyndte Prøven for ham, først af hende, og dernæst af mig. Jeg kan endnu se, hvorledes hans Ansigtsmuskler vibrerede af Rørelse under min Fremsigelse af de barnlige Replikker. Da jeg var færdig, gik han hen til den anden lille Pige, tog hende under Hagen og sagde: „Du gjorde det meget godt, men den lille Pätges er mindre, og vi vilde gjerne have Barnet saa lille som muligt; en anden Gang, naar Barnet skal være større, kan Touren komme til dig.“ Jeg blev altsaa valgt. Denne fornuftige og kjærlige Fremgangsmaade mod os Begge, der forhindrede mig i at blive stolt og hende fra at blive ydmyget, har jeg i senere Aar beundret og efter-lignet, naar jeg selv skulde være Dommer over de Smaa.

Kort efter blev jeg tilsagt til Prøve paa Stykket paa Theatret. Jeg skulde nu ned paa det kongelige Theater, hvor jeg ikke var vant til at komme om Formiddagen, og imellem de mange fremmede Skuespillere, jeg saa godt som slet ikke kjendte. Usigelig forknytt stillede jeg mig i en Krog bag ved en Coulisse, da jeg pludselig hørte

Dr. Ryges Stentor-Stemme raabe, saa det gøs i mig: „Hvor er Barnet?“ Jeg krøb da frem og neiede dybt for ham, paa den for Dansebørn eiendommelige Maade. Han betragtede mig med sine store Øine: „Er det dig, som skal spille Barnet?“ Jeg neiede atter dybt. „Kan du ikke tale?“ Men om det nu havde gjældt mit Liv, kunde jeg intet Ord faae frem. „Hvad er det for en lille Unge,“ sagde han, henvendende sig til Lindgreen, „hvor hun seer bleg og ynkelig ud.“ — „Jeg har prøvet hende i Rollen,“ svarede den godmodige Lindgreen, „hun gjør det meget ordentligt.“ Dette satte atter lidt Mod i mig. Denne første Tiltale af Dr. Ryge til mig forknytte Barn gjorde, at han formelig blev min Skræk. Han udførte Michel Angelos Rolle, saa jeg havde mine vigtigste Scener med ham, og jeg gøs alt ved Tanken om, at jeg skulde komme denne store, strenge Mand saa nær. Den ualmindelige Taushed, hvormed jeg som Barn indesluttede alt hos mig selv, gjorde at mine Taleorganer først sildigt udviklede sig. Der var derfor Ord, især dem, der begyndte med K, som jeg havde stor Vanskelighed ved at udtale; K blev til et blødt G. Da jeg derfor i en af mine Repliker skulde sige: „Saa sætter jeg mig paa dit Knæ, og saa ride vi til Parma*,“ udbrød Ryge, paa hvis Knæ jeg alt sad: „Hvad Fanden, kan du ikke sige Knæ? Du siger jo Gnæ.“ Jeg foer sammen ved denne haarde Tiltale. Denne Mangel hos mig opdagede jeg først i dette Øieblik. „Kan du ikke sige Knæ?“ raabte han endnu høiere, med sin stærke Røst. Taa-erne, som ved den mindste haarde Berøring af Andre, altid var det eneste Svar, jeg kunde give, strømmede nu ned ad mine Kinder, og at faa mig til at tale meer den Dag, var en Umulighed. „Du forknytter hende,“ sagde Lindgreen, „hun kommer nok efter at sige det rigtigt.“ Ryge klappede mig nu paa Kinden, dog saa haardt, at ogsaa dette saarede mig. „Ja ja,“ vedblev han, „men paa næste Prøve maa du min Sjæl sige Knæ og ikke Gnæ.“ Da jeg kom hjem, fortalte jeg Intet af alt Dette, og Ingen anede, hvad der laa tungt paa mit unge Hjerte. Hele Dagen søgte jeg Ensomhed, for at udtale det ulykkelige Ord høit for mig selv, og var Fortvivlelsen nær; thi saa tidt jeg repeterede Ordet, blev det til Gnæ og ikke Knæ. Næste Dag havde jeg et Ærinde for min Moder ud i Nyboder. Paa Veien dertil gjentog jeg idelig det usalige Ord, og faldt paa, først at udtale K'et, og efterhaanden føie de andre Bogstaver til, og dermed vedblev jeg saa længe, indtil jeg til min uendelige Fryd hørte, at det klang nogenlunde rigtigt. Ved den næste Prøve paa Correggio, da jeg atter sad paa Knæ og Stedet kom, gøs det i mig, Blodet foer mig op til Hovedet, og med Fortvivlelsens Anstrengelse udtalte jeg „Knæ“ høit og tydeligt; men brast i samme Øieblik i den heftigste Graad. Ryge sagde halvt smilende, halvt rørt: „Se saa, nu gik det jo,“ og efter at

* Denne Replik lyder lidt anderledes i de trykte Udgaver.

jeg havde tørret mine Øine, fortsatte vi nu Scenen. Det Uudsigelige, der kan ligge i et Barns Stemme og Blik, i Forening med Forfatterens smukke Repliker, maa vel have været Grunden til, at jeg hos ham, som hos Lindgreen, saae at hans Læber vibrerede og at Taa-erne stod i hans store, gjennemborende Øine. Nielsen spillede Correggio. Da han ved Stykkets første Forestilling*, efter en af Scenerne, bærer Barnet ud paa sine Arme, kyskede han mig, da vi kom ud, idet han satte mig ned paa Gulvet, og sagde: „Det gik jo godt, mit søde Barn, hørte du de mange Klap, du fik?“ Heraf lærte jeg, at jeg havde faaet Klap, thi indtil da havde jeg ikke tænkt paa, om det gjaldt mig eller en Anden. Fra nu af tyede man til mig, hvergang man i Skuespillet trængte til et Barn, for at udføre Barneroller; jeg var saaledes ofte med, snart som Pige, snart som Dreng, snart som Engel, snart som Trolde, og Gud veed hvad. En lille Episode paa en af Prøverne kan jeg ikke undlade at fortælle, da jeg saa trofast har gjermt den i min Erindring. „Cendrillon“ skulde gaae, og jeg blev tilsagt til Prøve, for at udføre en af de smaa Engle, der bære Cendrillon ind under Drømmen. Det var i Vinterens Hjerte og overmaade koldt. Jeg stod i min tynde Dansedragt, med den bare Hals og de bare Arme, og frøs forskrækkeligt. Da kom den lille nydelige Mad. Zinck, der udførte Cendrillons Rolle og havde bemærket, at jeg ordenligt rystede af Kulde, hen til mig og sagde: „Hvor din lille Stakkel fryser! Kom jeg skal varme dig.“ Og nu aabnede hun sin Kaabe, der var foret med Pelsværk, og puttede mig ind under den, idet hun slog den sammen om mig, saa jeg var skjult fra Hoved til Fod. Jeg glemmer aldrig det Øjeblik, da jeg stod derinde — den velgjørende Varme, Æren af at staa saa tæt op til hende, bragte mit Hjerte til at banke af Glæde og Taknemmelighed over en Venlighed, hvortil jeg var saa lidt vant. Jeg turde af Ærbødighed og Ærefrygt neppe drage Aande. Dette lille menneskekjærlige Træk af hende har gjort, at jeg mit øvrige Liv har mindet hende med Hengivenhed og Taknemmelighed.

HJEMMET

Jeg fortsatte nu min daglige Gang paa Danseskolen, hvor jeg stadig var ud sat for nye Ydmygelser af forskjellig Art; især vare de ulykkelige simple Klæder, som jeg var iført, bestandig Stof til Latter for de andre Børn; og Udsigten til at dette kunde blive bedre, var mindre end nogensinde. Fattigere og fattigere bleve mine Forældre, saa de endogsaa saae sig nødsagede til at flytte fra Brogaden til en endnu ringere Leilighed. Kort Tid før dette skete, hændte der Noget,

* 14. Mai 1823.

der ikke bidrog lidet til at forbittre mig min Barndom. En Dag, da min Søster Amalie og jeg vare ene i vor Dagligstue og udførte en af vore „Balletter“, sank hun pludseligt paa Knæ og dreiede Hovedet saa forfærdeligt, at jeg udbød: „Fy, hvor det er stygt! Lad dog være!“ Til min Forundring svarede hun mig ikke, men sank om paa Gulvet i det frygteligste Krampeslag. Jeg raabte nu om Hjælp, og min stakkels Moder fik da til at sin øvrige Kummer den nye Sorg, at have et Barn med en saa rædsom Sygdom, en Sygdom, der aldrig siden forlod det tilsyneladende sunde og blomstrende Barn. Imidlertid haabede man bestandigt, at det skulde fortage sig; hun vedblev derfor at gaae paa Danseskolen, og det blev mit Hverv at passe paa hende tidligt og sildigt. Ofte, naar vi gik fra eller til Theatret, fik hun det pludseligt paa Gaden, hvor hun, liggende paa Brostenene, til min store Angest og Forfærdelse, samlede de Forbigaaende om sig. Men jeg kan nu ikke andet end forundre mig over den Aandsnærværelse, som jeg lille Pige ved slige Leiligheder lagde for Dagen. Med fuldkommen Ro og Besindighed gjorde jeg Alt, hvad der var at gjøre, taus, som sædvanligt. Min stakkels Søster og jeg var uadskillelige. Vi gik altid sammen, vi sov i samme Seng; thi intet Øieblik turde hun være uden Opsigt. Vi holdt saa meget af hinanden, at Ingen af os kunde falde i Søvn om Aftenen, naar vi ikke holdt hinanden i Haanden. Dette var Lykken i denne Ulykke. Hun lød mig som en yngre Søster lyder den ældre, og uagtet der kun var et Aars Forskjel i vor Alder, var jeg dog en Autoritet for hende; det var mere min Alvor end min Alder, der gjorde mig til det. Man taler saa meget om Opdragelsen, — jeg troer, der gives Naturer, for hvem det er en Lykke, ganske at være overladte til sig selv — og en saadan Natur var vistnok jeg. Der behøvedes saa lidt til at vække mig i de forskjelligste Retninger. Saaledes erindrer jeg, at jeg en Aften i min tidligste Barndom var syg, og at min Moder, for at berolige mig, tog mig op til sig i Sengen. Her hørte jeg nu, for første Gang, at hun stille bad en Bøn til Gud. Da hun var tydsck af Fødsel, bad hun i det tydsck Sprog, et Sprog, som vi Børn ved daglig at høre vore Forældre tale det indbyrdes sammen, forstod ligesaa godt som Dansk. Denne Bøn gjorde nu et saa mægtigt Indtryk paa min unge Sjæl, at jeg nok tør sige, den vakte min Religjøsitet for hele Livet. Jeg sov herefter aldrig ind nogen Aften uden Bøn; og saa uudslettelig var Erindringen herom, at jeg fra den Tid af har maattet begynde min Aftenbøn med de samme Ord, hvormed min Moder hin Aften begyndte sin: „Almægtige Gud!“

I stor Fattigdom flyttede nu mine Forældre fra Brogaden hen i „Hvælvingen“ ved Nikolai-Taarn, næsten berøvedede Alt, hvad de eiede, hvilket af Værten var taget for Husleien, som de ikke saae sig istand til at betale.. Mine to Brødre kom nu i Lære. En Søster

og en Broder havde alt i flere Aar været i Huset hos min Moders Søster (hende som flygtede med fra Frankfurt) og nu var gift og etableret i Stubbekjøbing paa Falster. Min ældste Søster stod i Begreb med at gifte sig med en Kopist i det daværende Rentekammer. To Børn havde mine Forældre mistet ved Døden. Der var altsaa kun os to yngste Børn tilbage i Hjemmet. Den nye Bolig, vi drog ind i, var saa slet og ubehagelig som muligt. En Scene i dette usle Hjem staaer endnu levende for min Phantasie. Min ældste Søster, der, saa ung hun var, i fuldt Maal havde deelt mine Forældres Modgang og Sorger, blev en Dag pyntet som Brud. Jeg stod med opspilede Øine og betragtede den blomstrende Pige med den grønne Myrthekrands paa det glinsende Haar, og den simple, hvide, klare Kjole, der saa smukt klædte hendes høie, slanke Figur. „Nu er du jo ganske færdig,“ sagde jeg, idet jeg ikke vovede at røre ved hende af Frygt for at krølle den pæne Kjole. „Ak nei,“ svarede hun med Taarer i Øinene, „jeg mangler Knappenaale for at blive ganske færdig, men Moder siger, at hun ikke kan give mig et Par Skilling dertil; jeg maa altsaa vente, til min Kjæreste kommer for at afhente mig.“ Kort efter kom Brudgommen kjørende for at afhente hende, gav med god Mine et Par Skilling til Knappenaale og kjøerte saa bort med sin Brud, for hvis Paaklædning han naturligvis havde maattet sørge fra Top til Taa. Det var et fuldkomment Inclinations-Parti fra begge Sider, saa de stege i Vognen med glade Ansigter. Vi Andre i Hjemmet mærkede ikke til nogensomhelst Fest, Ingen af os var med i Kirken. Efter Vielsen kjøerte Brud og Brudgom hjem til hans Forældre, der førte et zirligt Hus, men ikke med den bedste Mine modtog den fattige og simple Svigerdatter, som de dog forresten vare gode og hjælpsomme imod. Min Søsters nye lille Hjem, som Svigerforældrene havde møbleret, forekom mig som et Himmerig; jeg syntes, at Alt var pragtfuldt og herligt der. Siden har jeg indseet, at hele Pragten bestod i Renlighed og Hyggelighed. Et Aarstid efter fik min Søster en lille Datter, og fra den Tid af udgjorde dette Hjem og især det lille Barn min eneste Glæde.

Ved vor nye Bolig i Hvælvingen laa en lille Plads tæt ved Nikolai-Taarn, som af alle Børn i Nabolaget blev benyttet til Legeplads. Amalie og jeg blandede os ofte i disse Lege, jeg dog mest som Tilskuers, thi jeg havde intet Talent til at lege med andre Børn, hvorfor jeg gjerne stod tilovers og som en Fremmed imellem dem. Amalie derimod var Alles Veninde og en ypperlig Legekammerat. Som vi en Dag vare midt i Legen, stod pludseligt Herman ved min Side og betragtede mig, som om han var uvis, om det ogsaa virkelig var mig. „Staaer du her paa Gaden?“ sagde han, „følg mig hjem til dine Forældre.“ Han tog os nu Begge ved Haanden, og skamfulde over at han havde seet os saaledes paa Gaden, fulgte vi ham op i vor fat-

tige Bolig. Her talte han længe med min Moder, og jeg hørte ham sige, det skikkede sig ikke, at vi løb om paa Gaden mellem alle-slags Børn. Nu tilbød han atter at begynde den afbrudte Undervisning og gjorde mig en Mængde Spørgsmaal, hvilke min Søster Amalie besvarede. Han betragtede mig længe og nøie, klappede mig paa Kinden, varmede mine Hænder, der vare blaa af Kulde, i sine, medens jeg stod ulykkelig med nedslagne Øine ved hans Side. Sagen var, at jeg altid havde en Følelse af Skamfuldhed, hvorover vidste jeg selv ikke ret. I Samtalens Gang spurgte han os, om vi havde Lyst til at lære Musik? Amalie lænede sig frimodigt til ham og sagde: „Jo, det var deilig! Men vi have intet Klaveer.“ — „Jeg skal leie et til Eder og lade bringe herop; og selv kan jeg lære Eder, hvad I behøve i Førstningen.“ Nogle Dage efter kom virkelig et Klaver, og jeg erindrer endnu, hvor forunderligt det blankt polerede Møbel stak af imod vort øvrige Bohave. Herman kom nu flere Gange om Ugen, læste, skrev og spillede med os; bragte os alleslags smaa Gaver, ogsaa Mad og Frugt; sørgede for Sko m. m. til os, og var som en Fader imod os stakkels forkomne og forsømte Børn. Hvad Under da, at vi hang ved ham med al barnlig Uskyldighed? Naar han kom, fløi min Søster om hans Hals. Ofte satte han os hver paa sit Knæ, fortalte os Historier og udfrittede os om vore smaa Ønsker, som han da strax opfyldte. Ogsaa heri var jeg meget tilbageholden, min Søster sagde da ofte til ham: „Nu skal jeg sige dig, hvad Hanne ønsker.“ Naar han saa paa denne Maade kom til Kundskab derom, bebreidede han mig min Taushed og Tilbageholdenhed. Klaveret gjorde især Amalie lykkelig; ofte sad hun hele Timer og klimprede derpaa, til stor Glæde for min Fader, der stolt og rørt lyttede til, naar hun med sin klare Stemme sang, saa det rungede igjen. Der opstod paa denne Maade af sig selv et Ærbødigheds Forhold fra mine Forældres Side mod deres Børns Velgjører, saa at de Intet kunde foretage med os uden hans Villie og Vidende.

Saaledes gik der nogle Aar hen. Imidlertid sank mine Forældre dybere og dybere ned i Armod, saa de tilsidst ikke vidste, hvorledes de skulde subsistere. Hidindtil havde min Fader styret Alt i Huset, og Alt var gaaet efter hans Villie. Hans lette Charakter havde unægtelig været Skyld i, at vi nu befandt os paa dette Punkt. Min Moder derimod var en ualmindelig kraftig og virksom Natur. Mine Brødre vare vel komne i Lære, men de skulde dog have Klæder og Renlighed hjemme fra. Gammel Gjæld skulde betales, den aarlige Husleie, de daglige Udgifter til Livets Ophold skulde tilveiebringes, og Intet fandtes hertil, saa at vor Tilstand var aldeles fortvilet. Saa ung jeg var, følte jeg alt Dette dybt, og i min Aftenbøn knugede jeg mine Hænder fastere og inderligere ved de Ord i mit Fadervor: „Giv os idag vort daglige Brød!“

Min Fader var en høj, smuk, velskabt Mand med et nobelt Udseende. Som streng Katholik var han gennemtrængt af al den Romantik, der ofte i høj Grad hænger sammen med denne Tro. Fremmede fik altid paa Grund af hans nettede, belevne Væsen Godhed for ham; han var heller ikke uden boglig Dannelse. Han havde naturlig Sans for al Kunst; Musik og Poesi gjorde ham stor Glæde, og aldrig kunde vi Børn fornøje ham mere end ved at recitere et eller andet Digt eller synge for ham; da var han lykkelig, og Taarerne stode af Henrykkelse i hans Øine. Der var tillige noget Generøst i hans Charakter, der, skjøndt det var forenet med en ikke ringe Del Letsindighed, klædte ham godt og gav ham — om jeg saa maa sige — noget Fornemt*. Ogsaa havde han et vist Talent til i sine tarvelige Klæder at bevare Nethed og Renlighed, og hvorledes det end gik, maatte min Moder sørge for, at han til bestemte Tid fik rent Linned udleveret. Da kunde han staa hele Timer for at ordne sit Haar og børste sine Klæder. Hver Søndag, naar dette Toilet var færdigt, vandrede han i høitidelig Stemning med sin latinske Psalmebog til det katholske Kapel. Min Moder fulgte aldrig med, men arbejdede ufortrødent Søndag som Hverdag. Vi Børn vare jo efter Landets Love døbt i den protestantiske Tro, men da min Moder aldrig gik i Kirke, kom vi Børn der heller ikke. Desuagtet havde min Moder dog et gudfrygtigt Sind, bad flittigt til Gud, og vor Herre Jesu Navn lød ofte fra hendes Læber til os Børn, til Advarsel og Formaning. At hun hørte til den lutherske Kirke, som alle vi Børn, ansaa vi som givet.

Min Moder var en høist mærkelig og eiendommelig Natur med Kæmpeenergi og Udholdenhed. Hun var i Besiddelse af et overordentlig skarpt Blik til at gennemskue og bedømme andre Mennesker, og det med en Hurtighed, en Sikkerhed, der ikke kunde andet end forundre, saa at faa Mennesker vilde kunne rose sig af at have narret hende. Undertiden havde hun Forudfølelser og Anelser om, hvad der vilde ske, og meget sjældent sloge hendes Anelser eller Forudsigelser da fejl. Hun var overordentlig livlig og bevægelig og havde altid sin egen originale Maade at udtrykke sig paa, manglede aldrig Stof til Samtale og var som oftest heldig, naar hun ønskede at vinde Nogen for sine Interesser, lod sig hurtig og let opmuntre, men var i Grunden et tungt, tankefuldt Gemyt — en Egenskab, som vist var min Arv efter hende. Hun havde en forbausende Hukommelse, og mærkeligt var det, at hun, som paa Grund af sin tidlige Flugt fra sit Fædrenehus, hverken kunde læse eller skrive — en Forsømmelse, hun aldrig senere havde Leilighed til at indhente —, dog vidste saa meget, som hun ofte meddelte os

*) Det af Oehlschläger benyttede Sagn om Reichmuth von Adocht fortalte han som passeret i hans Slægt.

Børn, der aldrig vare gladere, end naar hun paa sin livlige Maade fortalte snart Træk af Historien, snart hvad der var mødt hende selv i Hjemmet og senere. Saaledes paastod hun, at hun en Aften paa sin Flugt havde været i et Theater og seet Hamlet opført, og vist var det, at hun, naar hun var i godt Humeur, reciterede flere Repliker af denne Tragedie, der var bleven hende uforglemmelig. Hun havde et utroligt Forraad af fortrinlige Ordsprog, som hun anvendte ganske ypperligt i Samtalens Gang, altid med de Forord: „Min Moder sagde —“. Naar man nu betænker, at hun som et Barn paa 11 Aar mistede denne Moder, da var det jo forbausende, at dette Barn virkelig i sin Hukommelse havde bevaret Mindet om disse Ordsprog, der mere eller mindre skjulte en sund Folkevisdom.

At se mig spille udgjorde begge mine Forældres Glæde og Stolt-hed, og jeg havde især min Moder mistænkt for, at hun, naar hun var i Theatret en enkelt Gang, ikke kunde lade være at tilkjendegive sig som min Moder for dem, der sad hende nærmest. Saaledes for-taltes der, at hun en Aften, da jeg, som gift Kone, spillede, havde svaret en Dame, der sad ved Siden af hende og som havde yttret: „Deres Datter er dog et mærkeligt Menneske!“ — „Min Datter er intet Menneske, hun er et Væsen.“ Dette Svar løb til min store Sorg Byen rundt.

At min Moders energiske Natur og Arbeidskraft ideligt blev stand-set ved min Faders Letsindighed, idet hun ikke kunde faae ham til at tage alvorligt fat paa Et eller Andet, der kunde forbedre deres tryk-kede Kaar, og at dette tilsidst gjorde hende rent fortvivlet, var jo naturligt. Omsider kom da ogsaa en afgjørende Krisis.

Noget af det Første, der mødte os i vor nye Bolig, var nemlig, at to Retsbetjente kom og skrev Alt op, hvad vi endnu eiede; en Creditor havde lagt Beslag paa det Hele. Jeg glemmer aldrig min Skræk og Rædsel ved disse Menneskers Komme. Jeg vidste ikke, forstod ikke, hvad dette havde at betyde, men troede, at vi Alle skulde i Fængsel. Jeg sad i en Krog paa en Skammel og rystede over hele mit Legeme. Det beroligede mig dog noget at se min Moder gaa kjækt omkring med Retsbetjentene og besvare deres Spørgsmaal, uden at det saae ud, som om hun var angrebet af, hvad der skete, men snarere, som om hun havde ventet dette Besøg. Min Fader derimod sad taus og bleg og saa meget nedslaaet og skamfuld ud. Da Betjentene endelig fjernede sig med den store Bog under Armen, hvori de havde optegnet Alt, og vi atter vare ene, saae min Moder med en Blanding af Trods og Stolthed hen til min Fader, idet hun sagde: „Hidtil har du raadet, og saa vidt har du bragt os. Et halvt Aar endnu paa denne Viis, og vi og dine Børn have kun tilbage at komme under Fattigvæsenet. Fra i Dag af raader jeg, og du skal se, Alt skal blive anderledes.“ Min Fader svarede vredt og

trodsigt: „Vær saa god! Lad os da se, hvorledes du vil bære dig ad.“ Nu gik min Moder til en gammel Bekjendt af hende og min Fader, en Traadhandler Kørner, bad ham at forstrække hende med en Sum Penge, hvormed hun kunde begynde et Erhverv, og forsikrede ham, at hun vilde arbeide Dag og Nat, indtil hun kunde tilbagebetale ham hans Tilgodehavende. „Jeg kjender Dem som en stræbsom Kone,“ lød hans Svar, „og De skal faae Pengene.“ Hun fæstede nu en større Leilighed, i Pilestræde Nr. 134 i Stuen. Det var faldet hende ind, at hun forstod at tilberede en Del tyske Retter, som ikke vare synderligt kjendte her, idetmindste ikke saaledes tillavede. Det bestod i paa en egen Maade at salte Kjød, at nedlægge Hvidkaal, Snittebønner, Lage-Agurker, og især i at koge sorte og hvide Pølser. Disse Sager satte hun nu i Avisen, at de vare til at faae saavel i som ude af Huset. Og virkelig blev der et totalt Omslag i vor Stilling. Folk strømmede til for at kjøbe, og dette steg efterhaanden i en saadan Grad, at de ofte stod langs ad Trappegangen i Rækker som udenfor et Theater. Om Sommeren havde hun et Telt i Dyrehaven for ogsaa paa denne Aarstid at have en Indtægt. „Jeg vil ikke tigge,“ pleiede hun at sige, „men arbeide.“ Med en mageløs Flid besørgede hun og en Pige det hele Arbeide i Vintermaanederne. Efter Dagens Travlhed kan jeg endnu se min stakkels Moder sidde træt, hed og udmattet ved et lille Bord og lægge alle disse Rigsdalere, Marker, Otteskillinger og Fireskillinger hver i sin Række, og tilsidst stryge dem ned i Haanden og lukke dem ind i en gammel Kommodeskuffe, tage Nøglen af og putte den til sig. Desværre havde dette imidlertid en Virkning paa min Fader, som maaskee var let nok forklarlig, men ikke des mindre blev en ny Kilde til Sorg og Skam for os Alle. Han forfaldt nemlig mere og mere til stærke Drikke, for saaledes at skaffe sig selv Glemsel af de Kaar, under hvilke han levede, og vel ogsaa fristet af den Næringsvei, han i saa mange Aar havde drevet. Deraf opstod da atter mange pinlige Scener, og vi Børn oplevede Timer og Dage, som jeg vil bede Gud bevare ethvert Barn for at opleve.

„Dog, fra den ringeste Vraa kan man hæve sig til Himmelen.“ Og jeg hævede mig ofte til Himmelen fra min ringe Vraa, ikke alene i Bønnen, men gennem min Phantasie befolkede jeg en Verden om mig af deilige Skikkelser, af skønne Boliger og Haver, hvorfra Englenes smaa, søde Ansigter tittede ud til mig mellem Grenene, og hvor Blomsternes Farvepragt frydede mit Øie. Ofte var jeg lykkelig i dette Sværmeri, saa lykkelig, at de mørke Skygger i mit Hjem forsvandt for den Verden, jeg i mine Drømme levede i.

Jeg var ved denne Tid omtrent 12 Aar. Herman kom som sædvanlig og læste og skrev med min Søster og mig, og i disse Timer var der Stilhed i Huset, da begge mine Forældre ønskede at staa i

et godt Lys for ham, hvis Godhed mod deres Børn de vel følte Vigtigheden af. En Dag, da min Søster og jeg sad i vort lille Hul, hørte jeg en Samtale i Gjæstestuen med min Fader om mig. En af Gjæsterne sagde, at han havde set mig danse paa Theatret; „men er det sandt,“ vedblev han, „at det Barn alt er forlovet med en gammel Mand, som skal komme saa meget her hos Dem?“ — „Ja,“ svarede min Fader, „vi veed jo ikke saa rigtig, hvad hans Hensigt er; hun er jo endnu kun et Barn, men det bliver vel sagtens dertil engang.“ Jeg kan aldrig glemme dette Øieblik. Som om en Slange havde bidt mig, foer jeg op, greb min Søster om Armen og udbrød: „Hørte du, hvad de sagde derinde?“ — „Ja vist hørte jeg det,“ svarede hun og skoggerlo. Jeg kastede mig ned paa Gulvet og brast i den heftigste Graad. „Men Hanne dog!“ raabte hun. „Er du gal? Hvad vil du bryde dig om det Vrøvl!“ Jeg blev liggende uden at svare. Hun var et Øieblik efter midt i sin Leg med sine mange Dukker, overladende mig til min Smerte — en Smerte, jeg ikke selv ret kunde forklare mig. Men uden at kunne gøre mig klart rede for det, havde dette Forhold ofte forekommet mig unaturligt. Herman gjorde en Hemmelighed af sit Bekjendtskab til os, det var tydeligt, og mangt et uforstaaet Ord af Fremmede havde ladet mig ane, at der i dette Forhold var noget, de misbilligede, noget, der ikke var, som det skulde være. En Følelse af dyb Skam overvældede mig derfor ved denne Tale i Gjæstestuen, jeg syntes, at fra dette Øieblik maatte Alle pege Fingre ad mig. Jeg troede nu at have fundet Nøglen til den Ringeagt, som det forekom mig, Alle viste mig. Jeg grublede og grublede, om dette virkelig skulde være Hermans og mine Forældres Mening med mig. „Derfor kommer han altsaa her! Derfor er han saa god! Derfor . . . derfor . . .“ og denne Grublen gik i det Uendelige. Jeg skjælvede ved Tanken om, at jeg atter skulde se ham — hvorledes jeg da skulde være imod ham? Jeg var aldeles fortvivlet. Mit alvorlige, tilbagetrukne Sind gjorde, at jeg beholdt Alt hos mig selv. Om det havde gjældt mit Liv, havde jeg ikke formaaget at bringe et Ord derom over mine Læber. Det forekom mig, at jeg var solgt, vanæret — jeg bad inderligt til Gud, at han vilde tage mig til sig. Havde jeg før været taus, mørk, inde-sluttet i mig selv, var jeg fra dette Øieblik af aldeles sky for Alle. Dag og Nat nagede denne Sorg paa mig. Naar Fremmede undertiden yttrede: „Hvor det stakkels Barn seer bleg og daarlig ud!“ strømmede Taarerne strax ned ad mine Kinder. Ingen vidste, at jeg bar paa en Vægt, som vilde have kuet mangan en Ældre og Fornuftigere. Et stakkels Barns Sorg er pinligere end den Voxnes, da det mangler Fornuft til at tale sig selv tilrette og Kraft til at tage en Beslutning. Hvor lykkeligt er dog det Barn, der kan kaste sig om sin Moders Hals og her hente Raad, Trøst og Beroligelse. At

denne min Smerte ikke var en barnagtig Indbildning, følte jeg mig overbevist om. Da Herman næste Gang besøgte os, rakte han os som sædvanlig Haand og Mund til Goddag. Jeg traadte et Skridt tilbage. Han studsede, saae paa mig og sagde: „Vil du ikke sige mig Goddag? Hvor du seer bleg ud — hvad er der paaferde?“ Jeg stod stiv som en Støtte. Min Moder blev nu fortørnet, greb mig med Heftighed ved Haanden, førte mig hen til ham og sagde: „Sig strax Goddag!“ — „Nei,“ raabte Herman, „saaledes maa De ikke omgaaes hende!“ — „Er du vred paa mig?“ sagde han nu i en saa god og øm Tone, idet han saae mig kjærligt og vemodigt ind i Øinene. Taus men venlig rakte jeg ham nu min Haand. „Hun har grædt hele Dagen igaar,“ sagde nu min Søster, „Gud veed, hvad der feiler hende?“ Herman saae atter paa mig stivt og længe, idet han kort men venligt sagde Farvel. Min Moder fulgte ham ud, hvilket ellers var min Bestilling. De bleve staaende en Tid udenfor Døren, og jeg hørte ham sige: „Nei, nei, vist ikke; De maa omgaaes lidt varligt med dette Barn; hun er ikke som andre Børn.“ Da min Moder atter kom ind, sagde hun, at jeg maatte skamme mig, at bære mig saaledes ad mod et Menneske, der viste min Søster og mig saa megen Godhed, og at jeg fortjente, han aldrig kom her mere. Næste Morgen gik vi vor sædvanlige Gang til Danseskolen. Da vi kom paa Slotspladsen saae jeg til min Skræk alt i Afstand Herman stille hen imod os. Da han var kommen hen til os, sagde han et Par venlige Ord, saae vist paa mig og forlod os. Dette — som han vilde have vi skulde tro — tilfældige Møde gjentog sig nu, til min Sorg, næsten hver Morgen. Jeg saae skamfuld til Siderne og tænkte: „Mon Nogen saae ham tale til mig?“ Med et beklemt Hjerte ankom jeg paa Danse-skolen, hvor de lette Hop kontrasterede med den Centnervægt, som hvilede paa mit Bryst og i min Sjæl.

MIN FØRSTE KUNSTREISE

Den godmodige Solodanser Dahlén havde alt i længere Tid ophørt at være Danselærer paa Skolen, og Solodanser L. var traadt i hans Sted. Dette Menneske udøvede et Tyranni over os stakkels Børn, som havde Fynd og Klem. Da Andrea og jeg vare de mest lovende Talenter paa Skolen, var hans Opmærksomhed især henvendt paa os. Hun var imidlertid meget bedre stillet end jeg, dels fordi hun stod over mig i Dans, dels fordi hun var Barn af mere velhavende Forældre end jeg, og dels fordi hun var mere kjæk paa det og ikke fandt sig taalmodig i Alt, saaledes som jeg tause og forknytte Barn. Hun tog rask til Gjenmæle, naar hun blev forurettet; og desuden troer jeg, at den gode Dansemester havde fattet en særegen Godhed

for den smukke og kokette Pige. Det hændtes derfor ikke sjælden, at hans fine, tynde Spanskrørstok udøvede sine Kommandoslag paa mig for de Feil, hun gjorde sig skyldig i; thi Stokken skulde bruges for at indgyde os Respekt, og han havde ikke Mod til at ramme hende dermed, thi da var han sikker paa et surt Ansigt i flere Dage, og tidt paa uartige Svar, der satte ham i Forlegenhed og nedbrød hans Anseelse hos de andre Børn. Som bekendt taale Børn med Taalmodighed og uden Nag en Revselse, hvor den er fortjent, men de glemme aldrig en uretfærdig Straf; og denne Mands Uretfærdighed blev saa ofte og saa paafaldende udøvet mod mig, at jeg aldrig ret har kunnet tilgive ham det. Ingen skulde se paa den lille slikkede Person, der ligesom Jean de France var kommen hjem fra en Pariserreise med nye Moder og et nyt Navn, at han kunde udøve en saa raa Behandling som den, han brugte mod os Børn. Naar jeg senere i mit Liv paa Gaden saae en brutal Kudsk maltraktere mit Yndlingsdyr, Hesten, der maaske ofte staaer over Kudskene i Forstand, og naar jeg da med inderlig Medlidenhed saae det ædle Dyr finde sig deri, og høist dreie de melankolske Øine lidt, da maatte jeg altid tænke paa mig selv paa L.'s Danseskole, hvor jeg var Hesten og han Kudskene. Mangen en Hest bliver ødelagt i en raa Kudskes Haand, og mangt et Barn i en saadan Lærers. Aldrig har nogen anden slaaget mig. Derfor gjorde dette Menneskes Haardhed en endnu større Virkning paa mit Gemyt. Og i Sandhed jeg var ikke af de Børn, der behøvede at tages saa haardt paa — et Blik, et Ord var nok til at bringe mig til Fortvivlelse. Som den taalmodige Hest modtog jeg imidlertid Slagene, medens jeg forgjæves kæmpede for at undertrykke min Graad.

L. komponerede nu et Par smaa Entréer, hvori han, Andrea og jeg dansede, og som paa Grund af os to Smaapiger gjorde stor Lykke. Allerede her vandt jeg mig adskillige Venner, saavel i Publikum som i det øvrige Theater-Personale.

En Dag kom L. hen til mig paa en Prøve og sagde paa sin indbildske og hovmodige Maneer: „Jeg og et Par andre her ved Dansen agte, saasnart Saisonen er ude, at gjøre en Kunstreise til Lübeck og Hamborg, for der at give en Række Forestillinger. Jeg har betænkt at tage dig og Andrea med, da jeg agter at give de to nye Entréer, foruden nogle Balletter, som vi nu skal til at indstudere. Siig det til dine Forældre, naar du kommer hjem.“ Jeg blev meget betænkelig og bedrøvet over denne Gunst, sagde imidlertid intet, neiede dybt, og fremførte kun, hvad jeg vidste her blev fordret: „Mange Tak.“ Paa Veien hjem tænkte jeg meget over, hvad der altsaa forestod mig til Sommer — at reise havde alt i tidligere Aar beskæftiget min Phantasie meget. Paa Gaden standsede jeg foran et Boutiks-Vindue, hvor der hang Landskaber med Bjerge — saa-

danne Billeder med Bjerge havde altid gjort et dybt Indtryk paa mig og opvakt en Længsel hos mig, som om Brystet skulde sprænges. Ved at se dette Billede opvæktes min Længsel paany. „Ak,“ tænkte jeg, „maaske er der Bjerge i Hamborg og Lübeck!“ og dette Haab gjorde, at jeg indtil videre forsonede mig med den forestaaende Reise. Heraf vil man se, hvorledes det stod til med min Kundskab i Geographien. Ved min Hjemkomst fortalte jeg den store Nyhed med et betænkeligt Ansigt. Min Fader og Moder syntes, at dette var en stor Ære for mig og samtykkede strax deri. „Men talte han ikke om at give dig Penge?“ spurgte min Moder, „thi for at gjøre en saadan Reise er der dog et og andet af Linned og Klæder, som maa anskaffes, og hertil har jeg ikke Raad.“ Da jeg benegtede dette, gik hun næste Dag med mig til ham — en Gang, jeg gik til med et tungt Hjerter. Da vi kom ind til L., traadte han os meget fornemt imøde og gjorde et høist fortrædeligt Ansigt ved min Moders Anmodning om Penge. „Hvad behøver hun da?“ spurgte han. Min Moder forklarede, at det især var Linned, jeg trængte til. „Godt,“ svarede han, „min Søster skal besørge, hvad hun behøver,“ hilste saa kort, og Audiensen var forbi. Jeg havde naturligvis ikke mælet et Ord under hele Samtalen, og takkede Gud, da jeg atter var paa Gaden. Nogle Dage efter bad han mig med nedladende Mine komme til sig. Jeg kom, og nu rakte han mig tre tilskaarne Særke og nogle Par Strømper. Graaden stod mig i Halsen ved at modtage dette, som jeg dybt følte var en Ydmygelse at modtage, især paa denne Maade. Jeg taug, neiede dybt og gik hjem, hvor jeg just ikke blev modtaget paa den bedste Maade, fordi jeg ikke havde sagt ham, at dette ikke var tilstrækkeligt. Jeg bad saa bønligt om at maatte være fri for at tale mere til ham herom, at jeg omsider slap. Der blev nu gjort Udvej til Resten, formodentlig ved Hermans Hjælp, uagtet han var meget imod den hele Reise; men han kjendte Forholdene ved Dansen og indsaa Vanskeligheden ved at negte at følge med. Børnenes Stilling ved Danseskolen var dengang saa slavisk, at det vilde have hørt til det Utrolige, at negte Solodanser og Lærer at opfylde, hvad han ønskede. Jeg maatte altsaa med.

Foraaret kom og Reisen var for Haanden. Selskabet bestod af L., hans Søster, Solodanserinden Jfr. W., tre Figuranter, Andrea og mig. De forskjellige Individuers Moralitet og foregaaende Liv vil jeg helst springe over. En af de tre Figuranter var en Skolekammerat af Herman, og det trøstede denne; thi han havde lovet, at han vilde være mig til Hjælp, hvor det behøvedes — en Hjælp, jeg ikke mærkede til paa Reisen; og da han forekom mig raa og frastødende, søgte jeg ham heller ikke. Med et Hjerter saa tungt som Bly tog jeg Afsked med Alle i Hjemmet, og gjorde nu, 12 Aar gammel, min første Udenlandsrejse og min første Kunstreise, følende mig usigelig

forladt og ensom. Det vilde have været naturligt, om Andrea og jeg havde holdt sammen og været til Trøst for hinanden; men hun lod for det Første ikke til at trænge til Andres Trøst, og dernæst saae hun ned paa mig som En, der var hende underordnet; og i min Ydmyghed saae jeg op til hende, som et Tiggerbarn kan se op til en Prinsesse. I Lübeck gave vi en Del Forestillinger, i hvilke især vi Smaapiger bleve applauderede og gjorde, hvad man i Theatersproget kalder „Lykke“, et Held, der ikke gjorde synderligt Indtryk paa mig. Jeg var saa opfyldt af mange Ængstelser og Sorger, at jeg altid gik som i Drømme, og saae og hørte Intet af hvad der foregik omkring mig, i det mindste gjorde jeg mig Intet ret klart. Efter et kort Ophold forlode vi Lübeck og reiste til Hamborg, hvor vi skulde opholde os i længere Tid. Hele Selskabet boede hos en Gjæstgiver Arnold eller Arnoldsen, jeg husker ikke ret Navnet, et Hotel, hvor Theaterfolk meget søgte. Værtens Kone, en meget smuk og meget pyntet Dame, ikke ganske ung længer, fattede efterhaanden en paa-faldende Godhed for mig. Hun havde ingen Børn, men en voxen Stifsøn paa 18 til 19 Aar, af Mandens første Ægteskab. Dette unge Menneske, høi, mager og af et melankolsk Udseende, fattede ligeledes Godhed for mig, søgte mig idelig op, saae paa mig med Øine, som gjorde, at jeg slog mine ned, uden ret at vide hvorfor. Hvis dette forekommer Nogen besynderligt, at et voxent Menneske skulde ville gjøre Kur til et 12 Aars Barn, da betænke man, at et saa alvorligt Barn, som jeg var, tidligt antager Jomfruens Holdning og Væsen. Alle lo af hans smægtende Blik, undtagen jeg, der ligesaa lidt lo af dette, som af noget Andet. Jeg troer virkelig ikke, at jeg i min hele Barndom har leet en eneste Gang. I den forfærdeligste Hede maatte vi nu øve os hver Formiddag og danse om Aftenen. Ogsaa her gjorde især vi Smaapiger Lykke. Om Middagen spiste vi Alle sammen ved Table d'hôte i vort Hotel. Med en trykkende Aarvaagenhed hvilte L.'s Blikke paa os, og han udbrød den ene Gang efter den anden: „Spis dog ikke saa meget; det gjør jer kun tungere.“ Andrea slog med Nakken ad denne Bemærkning, men mig stod Graaden strax i Halsen, saa al Appetit for Øjeblikket var borte, hvorimod jeg, kort efter at vi havde reist os fra Bordet, følte en trykkende Sult. Sønnen i Huset passede altid at sætte sig ligeoverfor mig ved Bordet, imens hans drømmende Øine uophørligt hvilede paa mig; dette pinte min ømfindtlige Sjæl, thi jeg vidste jo, at det var Gjenstand for de Andres Spot.

Andrea og jeg boede i Værelse med to ældre Damer af Selskabet og havde ogsaa Sovekammer tilfælles med dem. Deres Senge stod i den ene Ende af den lille Stue, vor i den anden. En Nat, da jeg ikke kunde sove, men laa og græd i al Stilhed — thi jeg følte mig ret saa ulykkelig i hele denne Omgivelse — kom de to ældre Damer

sildigt hjem. Jeg lod som om jeg sov, af Frygt for at de skulde se mig græde. Omsider gik de i Seng, og glad var jeg, da Lyset blev slukket uden at mine vaade Kinder og mine tilbagetrængte Suk havde røbet mig. De laae længe og talte sammen, thi det lod til, at de vare komne fra et lystigt Lag. Deres Tale dreiede sig om deres tidligste Ungdom og adskillige Eventyr, de i denne havde oplevet. Med eet sagde Jfr. W.: „Nu skal jeg fortælle dig det Hele. — Sover I, Børn?“ raabte hun over til vor Seng. Jeg taug og holdt mit Aandedræt tilbage. „De sove,“ sagde Jfr. L., „begynd kun!“ Og nu fortalte Jfr. W. den Anden et Afsnit af sit Liv og Levned med en Aabenhjertighed, som var utrolig. Og der rullede et Teppe op for mig uskyldige Barn, der viste mig Laster, jeg intet Begreb havde om, og hvis Tilværelse jeg ikke havde anet. Jeg blev saa angst, at jeg — ifald jeg havde turdet — havde raabt: „Ti! jeg sover ikke!“ Fra nu var det mig umuligt at falde i Søvn, og længe efter at de to Damer havde endt deres Tale og i Søvnen forglemt deres Ungdomslivs Forvildelser, vendte jeg mig urolig paa mit Leie og var i Feberhede. Jeg var tilmode som En, der med Tryghed havde lagt sig i et fremmed Hus og med eet opdager, at han er i en Røverkule. Saa ung jeg var, fik jeg ud af den arme Jfr. W.s Historie, at hendes Ulykke fra først af havde været en uværdig og slet Moders Raad og Opmuntring. Hendes Fortælling havde gjort et des smerteligere Indtryk paa mig, da jeg virkelig holdt af denne Pige, der altid viste sig god og venlig imod mig. Hun var egenlig styg, men havde en udmærket Figur, og denne havde vel gjort hendes Ulykke. Hun var et Slags Philine i Wilhelm Meister med dennes gode og ikke gode Egenskaber. Næste Morgen kom hun hen til mig, klappede mig paa Kinden og sagde: „Hvor du seer daarlig ud, min Tøs! Feiler du noget?“ Jeg turde ikke se hende i Øinene, saa forlegen var jeg paa hendes Vegne. „Jeg feiler intet,“ fik jeg presset frem. „Saa vær munter, min Pige!“ sagde hun og henvendte sig derpaa til Jfr. L.: „Det er en god lille Tøs, naar hun bare ikke altid saae saa alvorlig ud.“ — „Gjør Nogen dig Fortræd,“ sagde hun atter til mig, „saa kom kun til mig, du veed jeg holder en Klat af dig.“ Og hermed hoppede hun ud af Stuen. I Hotellet logerede en ung Russer med et smukt og elegant Udseende. Han havde forlibet sig i Jfr. W.s smukke Been og i hendes muntre Overgivenhed. En Formiddag, da jeg ene gik i den Have, der hørte til Hotellet, kom han hen til mig, og efter at have talt med mig om ligegyldige Ting, standsede han med eet sin Gang, stillede sig foran mig, saae mig bestemt ind i Øinene, og efter et lille Ophold sagde han: „Hør, De seer ud til at være en god, fornuftig og sanddru lille Pige — svar mig oprigtig paa hvad jeg nu vil spørge Dem om. Jeg har en virkelig Godhed for Jfr. W. og derfor ligger det mig paa Hjerte, om det skulde være Sandhed, hvad en

af de Herrer, som hører til Deres Selskab, yttrede igaar, og som jeg haaber er en Bagvaskelse, at Jfr. W. i Kjøbenhavn har tre Børn?" Blodet foer mig i Kinderne ved dette Spørgsmaal; jeg vidste desværre, at hun havde Børn, uden at vide hvormange. Med dyb Skamfuldhed svarede jeg stammende: „Det veed jeg ikke . . . det troer jeg ikke . . .“ — „Nu,“ raabte han glad, „saa er det vist heller ikke sandt, thi det maatte De vel ogsaa have hørt Noget om.“ Jeg skyndte mig op i Stuen for at blive fri for flere Spørgsmaal, men han fulgte med. Ved vor Indtrædelse i Stuen laa Jfr. W. henstrakt paa Sophaen. Jeg satte mig hen i en Krog. Han løb hen til Jfr. W., kyssede hende paa Haanden og sagde: „Den lille Jfr. Pätges og jeg, vi have gaaet i Haven og underholdt os om Dem. Og nu kan jeg ikke lade være at fortælle Dem, at De har et slet Menneske her i Deres Reiseselskab, som gaaer og bagvasker Dem.“ — „Saa?“ udraabte hun leende. „Hvem er det? Og hvori bestaaer Bagvaskelsen?“ — „Da jeg nu veed det er Usandhed,“ vedblev han, „vil jeg sige Dem, hvori den bestaaer; og skulde han benægte, at han har sagt det, faaer han med mig at gjøre. Han paastaaer . . . han siger . . .“ stammede han noget forlegen, „at De i Kjøbenhavn har tre Børn.“ — „Tre?“ raabte hun, idet hun sprang op af Sophaen, gjorde en Pirouette og skoggerlo — „jeg har syv!“ Dette var desværre ingen Vittighed af hende — hun havde virkelig syv. Som forstenet stod Russeren der, og i samme Øieblik kastede han et saa bebreidende og bedrøvet Blik hen til mig, som sad i Krogen, som om han vilde sige: „Ogsaa du lyver!“ Jeg skyndte mig ud af Døren og gik atter ned i Haven, hvor jeg, skjult i et Lysthus, græd over Jfr. W.s syv Børn og kunde ikke glemme det bebreidende Blik, som den unge Mand havde tilkastet mig. Jeg var saa skamfuld over det Passerede, at jeg undgik herefter at støde sammen med ham, hvor det var muligt, hvorimod han idelig opsøgte mig, dog uden nogensinde at omtale denne Sag eller dens Gjenstand.

Jeg har fortalt, at den smukke Hotel-Værtinde havde fattet en stor Godhed for mig; denne vedblev at stige. En Dag, da jeg var ene, kom hun hen til mig, omfavnede og kyssede mig og sagde: „Min lille Johanne! Jeg holder saa meget af dig! Jeg har ingen Børn — vil du blive hos mig som mit eget kjære Barn? Hos disse Mennesker, du er her med, har du ikke godt af at være. Jeg veed, at dine Forældre i Hjemmet ere fattige og have desuden mange andre Børn at forsørge. Bliv hos mig; du skal faae det, som om du var min egen Datter. Skriv hjem til dine Forældre og foreslaae dem Dette, ifald du selv har Lyst.“ Det gik et Øieblik igjennem mit Hoved, at jeg paa denne Maade kunde flye fra Alt, hvad der trykkede mig i Hjemmet. „Vil du?“ spurgte hun, idet hun sluttede mig i sine Arme. „Jeg tør ikke skrive derom til Hjemmet,“ fik jeg tvunget

frem. „Saa vil jeg skrive, ifald du selv har Lyst — har du?“ — „Det veed jeg ikke ret,“ lød mit Svar. „Betænk dig da derpaa; vi vil Alle gjerne beholde dig.“ Hun gik og overlod mig til mine egne forvirrede Tanker. Saa fristende end dette Tilbud var, saa følte jeg dog Dag for Dag en større og større Hjemvee, hvorefter vidste jeg ikke ret selv, den Tanke, at jeg aldrig mere skulde vende tilbage, blev mere og mere utænkkelig for mig. Jeg havde nu faaet noget Nyt at gruble over, men kom dog snart paa det Rene med mig selv, at det vilde være mig en Umulighed at blive hos de fremmede Mennesker. Mit Reiseselskab blev mig mere og mere uhyggeligt, og Hjemveen tog saaledes til, at det ofte var, som om mit Hjerter skulde springe i Brystet paa mig. Til Tegn paa, til hvilken Høide den steg, kan en lille Begivenhed tjene, som jeg nu skal fortælle. I vort Hus i Pilestræde boede oppe paa Kvisten en gammel Pebersvend, en lang, mager Mand, som Ingen i Huset vidste ret Besked om. Denne Mand var min Skræk, naar jeg tilfældigvis stødte paa ham paa Trapperne eller i en lang Gang, som førte til vor Dør. Han forekom mig som Manden med Leen og Timeglasset i Haanden. Jeg trykkede mig altid saa tæt op til Muren som muligt, naar jeg skulde passere forbi ham, og mit Hjerter bankede da, uden at jeg selv vidste hvorfor. Denne Mand saae jeg pludselig gaa udenfor mit Vindue i Hamborg, hvor jeg sad i dybe Drømmerier. I et Nu foer jeg ud paa Gaden, faldt ham om Halsen og raabte: „O, er De her?“ Han saae forundret paa mig og gjenkjendte mig ikke strax. „Ih, er det Dem, lille Jomfru?“ fik han endelig frem fra de tørre Læber. „Hvordan lever de hjemme?“ raabte jeg. Og nu maatte han fortælle mig Alt, hvad han vidste, hvilket ikke var stort. Men jeg var saa glad den Dag og syntes, at jeg var Hjemmet nærmere. Jeg saae ham ikke oftere, men saa underligt det lader, havde dette Møde forøget min Længsel, der var nær ved at kvæle mig. Der gjordes heller ikke det Mindste for at adspredde os Børn. De Voxne morede sig paa deres Vis og lod os gaa overladte til os selv. Min Trøst var Hotellets Have, og her traf jeg ofte vor Værtinde, der idelig fornyede sit Tilbud om at beholde mig hos sig. En Dag kom hun og viste mig et Etui, hvori laa et stort, og som mig syntes, kostbart Smykke. „Se,“ sagde hun, „dette har tilhørt min Moder. Bliv hos mig, og den Dag, du staaer til Confirmation, skal Smykket være dit.“ Jeg sagde hende nu, at jeg længtes saa meget hjem, at det var mig umuligt at blive. Ved Enden af denne Samtale saae hun bedrøvet paa mig, men omtalte ikke oftere denne Sag. En hed Formiddag, en af disse Solskins-Sommerdage, da man ofte overfaldes af en forøget Længsel — thi det er ligesom denne Pragt i Naturen indbyder os til Fest, og sidder man paa en saadan Dag ensom og forladt, da føler man det dobbelt, thi Kontrasten imellem

Alt udenom og vort Indre er for stor — en saadan Formiddag sad jeg ene i vor Stue, trykket paa Sjæl og Legeme, da jeg med eet hørte en klingende Stemme, der syntes mig bekjendt, tale dansk udenfor vor Dør. Jeg sprang op, aabnede Døren, og til min store Overraskelse stod Skuespiller Nielsen der, omringet af mine Rejsesællere. Da han blev mig vaer, kom han hen, tog mig i begge Hænder, og udtrykte sin Glæde over at se mig. Han havde altid vist mig Interesse og Venlighed, hvergang han tilfældigvis var stødt sammen med mig paa det kgl. Theater. For min barnlige Phantasie stod denne Mand som et rent Ideal. Jeg havde fra Coulissen seet ham spille sine Helteroller, og altsaa vare disse Helte og han Et. Han var nu paa Tilbageveien fra en Udenlandsreise, og — til min Sorg — hørte jeg ham sige til de Andre, at han næste Morgen ganske tidligt reiste til Kjøbenhavn. Hundrede Planer gik igjennem mit Hoved paa denne mig uforglemmelige Dag. Efter at have forkastet en og antaget en anden, for atter at forkaste denne, tog jeg omsider den kraftige Beslutning, at jeg om Aftenen vilde liste mig til hans Værelse og anraabe ham om at tage mig med til Kjøbenhavn, den næste Morgen.

Hotellet var saa opfyldt med Reisende, at Værten havde maattet indlogere Nielsen i Havepavillonon, som den eneste Plet, der endnu var tilovers. Aftenen kom; en deilig maaneklar Aften. Længe havde jeg staaet ensom i vor lille Stue med Panden paa Ruden og set op paa de blanke Kloder og bedet Gud at skjenke mig Kraft og Mod til mit, som mig syntes, store Foretagende. Det var alt sildigt paa Aftenen, og jeg maatte nu beslutte mig til at gaa, hvis jeg ikke vilde overraskes af de Andres Hjemkomst. Endelig tog jeg Mod til mig, og indhyllet i et Shawl listede jeg mig ud af Stuen og den lange Gang, gennem den store Sal, hvor table d'hôte blev holdt om Middagen; men som jeg vidste paa denne Tid var tom. Med Skjælven gik jeg gennem den store Sal, hvor der kun brændte et enkelt Lys, som stod paa et lille Bord i en Krog af Stuen; derfra nedad Have-trappen og listede mig med lydløse Trin gjennem Haven. Mellem Grenene saae jeg alt i Frastand, at der var Lys i Pavillonon; han var altsaa hjemme. Jeg standsede lidt raadvild og tænkte: „Hvad vil han tro, naar han paa denne Tid seer mig træde ind til sig? Hvorledes vil jeg kunne faa Ordene over Læberne?“ Dog, jeg sagde til mig selv: „Jeg maa forsøge det! Han, der er saa ædel, saa god — han, der staaer saa helt over alle disse Mennesker, jeg er hos, han vil vist redde og befri mig fra deres Tyranni.“ Jeg gik nu rask mod Døren, men standsede pludseligt, da det forekom mig, jeg hørte høirøstet Latter og Klirren med Glas. Lige tæt ved hans Dør skjelnede jeg til min Skræk alle de velbekjendte Stemmer i mit Reiseselskab. Jfr. W.s Latter skingrede i den stille Sommer-aften, Glassene stødtes mod hinanden, og jeg gjenkjendte ogsaa hans

velklingende Stemme, idet en høj Latter lød fra det hele Selskab — en skærende Contrast til mit bankende Hjerter og mit feilslagne Haab. Bedrøvet, usigelig bedrøvet listede jeg mig atter tilbage til mit ensomme Kammer og gik grædende i Seng. Her laa jeg uden at kunne sove, thi tusinde dunkle Tanker gennemkrydsede mit Hoved. Foruden den Smerte, jeg følte ved, at min Plan var mislykkedes, opstod en anden Smerte over, at han, som i min barnlige Phantasie stod saa høit — at han kunde og vilde have mine Reise-fæller hos sig til slig støiende Lystighed. Jeg fandt i min Troskyldighed, at jeg burde advare og oplyse ham om, hvem han skjenkede denne Gunst — en Oplysning, der vist var meget overflødig. Sildigt ud paa Natten kom de to Damer hjem og sov, som det lod, hurtigt ind, medens mine urolige og smertelige Tanker endnu længe holdt mig vaagen. Næste Morgen, da jeg stod op, hørte jeg, at han var reist og mit sidste Haab med ham. Jeg maatte nu holde Pinen ud, indtil min Befrielsestid slog.

Endelig kom den længselsfuldt ventede Dag, da vi skulde bryde op. Om Morgenen tidlig satte vi os i Vognen for at kjøre til Lübeck og derfra at tage med Dampskib til Kjøbenhavn. Vor Værtinde kysede og klappede mig til Afsked som en Moder, der tager Afsked med sit Barn. „Husk mit Tilbud,“ sagde hun, „det staaer dig altid aabent.“ Den omtalte unge Russer, der siden hin Dag havde viist mig megen Godhed, var ogsaa tilstede ved Afskeden, og jeg blev meget forundret, da han kom hen til mig og sagde med Taarer i Øinene: „Kommer jeg nogensinde til Kjøbenhavn, opsøger jeg Dem, ingen anden end Dem.“ Jeg seer ham endnu tydeligt, hvorledes han støttede sig op til et af de Træer, som stod udenfor Indgangen til Hotellet, idet han bedrøvet vinkede til mig til Afsked. Denne unge Mands Stilling ved Træet har jeg bestandig beholdt i min Erindring, som man husker et smukt Maleri eller en Belysning i et Landskab. Husets Søn, min tause, melankolske Ven, lod sig slet ikke se.

Jeg kan dog ikke tage Afsked fra dette Selskab uden at indlægge et godt Ord for Jfr. W., som jeg har været nødt til ikke at stille i det bedste Lys. Hun var, som sagt god, og hendes Letsindighed har maaske en Undskyldning i den Tone, der herskede ved Dansen i hine Aar. Fristelserne i denne Stilling ere noksom bekjendte. Men jeg skylder hende at erklære, at havde hun syv Børn, da var hun virkelig en god Moder for dem og opdrog dem med Omhu og Kjærlighed. Rørende var hendes Ytring til mig mange Aar efter, da jeg som gift Kone talte med hende og roste en Datter af hende, som jeg tilfældigvis havde seet, for hendes stille beskedne Væsen. „Ja,“ sagde hun med Taarer i Øinene, „ja, min kjære Frue! jeg har gjort for disse Børn, hvad jeg har formaaet og søgt at opdrage dem til ærbare Piger; jeg har ikke villet, at de skulde ligne deres Moder.“

Jeg svarede hende med nogle venlige Ord og trøstede hende saa godt, jeg kunde. Med stor Hjertelighed sagde hun da: „De var altid et godt Barn og er nu en rar Kone, gid De maa blive lykkelig, som De fortjener!“ Og hurtigt fjernede hun sig, for at skjule de Taarer, jeg saae hun ikke længer kunde holde tilbage.

FØRSTE SELVSTÆNDIGE OPTRÆDEN

Nu var jeg altsaa atter i Hjemmet — i mit ulykkelige, af saa mange Tryk triste og dog savnede Hjem. De daglige Vandringer om Morgenen med min syge Søster til Danseskolen, hvor de gamle Ydmygelser ikke udeblev, toge atter deres Begyndelse. Nogle Dage efter min Hjemkomst underrettede min gode Danselærer mig om, at det Linned, jeg havde modtaget af ham, kunde jeg beholde — og dette var saaledes det høie Honorar for god og tro Tjeneste. Jeg havde forresten intet Andet ventet af ham; kun dette ventede jeg, at han ikke oftere skulde berøre denne Sag, da jeg i høi Grad havde følt den ydmygende for mig; og jeg var glad, da disse faa Klædningsstykker vare opslidte; thi jeg tog dem aldrig paa uden med et stille Suk.

En Dag, idet jeg vilde gaa fra Danseskolen, kom Solodanser Funck hen til mig, klappede mig paa Kinden og sagde: „I mit lille ny Diver-tissement har jeg betænkt at anvende dig til at danse en lille Solo. Vi skal snart begynde paa at indstudere den.“ Jeg blev forbauset og Hjertet bankede i mig af Glæde, men jeg svarede kun med en dyb Neien. Denne lille Solo var min første Debut for Publikum*. Jeg husker endnu den Dag idag Pas for Pas deri; Publikum lønnede den med Bifald, og mange af Theaterpersonalet kom hen til mig, klappede og kyssede mig og sagde, at jeg havde danset nydeligt. Jeg var lykkelig, uden at jeg selv rigtigt vidste hvorfor. Jeg blev nu tillige benyttet til alleslags Børneroller i Skuespillet, baade Dreng- og Pigeroller; og den lille Skuespillerinde med det sky og ydmyge Væsen vandt sig alt dengang ikke faa Venner. Saaledes gik da et Aarstid. Da skulde Nielsen have en Aftenunderholdning til egen Indtægt. Han kaldte mig til sig og spurgte, om jeg kunde saa meget tydsk, at jeg turde fremsige et Digt i dette Sprog til hans Aftenunderholdning. Jeg svarede, at det vidste jeg ikke ret. Han læste nu: „Lob der Kleinen“ af Castelli for mig og spurgte, om jeg forstod det. Herpaa svared jeg ja. „Saa tag det hjem med,“ vedblev han, „og kom til mig, naar du kan det.“ Da jeg kom hjem og fortalte denne Nyhed, bleve mine Forældre meget glade, men Herman trak Brynene sammen og sagde, det var ham meget imod, at jeg skulde undervises af Niel-

* Lille Juleaften 1824.

sen. Ved Hermans Hjælp lærte jeg at læse det rigtigt op, og da jeg kunde det udenad, gik jeg til Nielsen for at lade ham bestemme, om det lod sig gjøre at lade mig fremsige det. Han blev meget glad og rørt ved at høre det smukke Digt i min barnlige Fremsigelse, rettede mig i Et og Andet, og jeg maatte flere Gange gjentage det for ham. Da jeg gik, kyssede han mig i sin Glæde, et Kys, hvoraf jeg mærkede, at jeg i mit 14de Aar var mere Jomfru end Barn. Aftenen den 8. Januar 1826 gjorde det lille tydske Digt formelig Furore. At det var mig, al denne Jubel gjaldt, gjorde jeg mig kun dunkelt Rede for. Nu blev det Mode at bruge mig paa de Aftenunderholdninger, som snart En, snart en Anden af Personalet gav. Kort efter Nielsens Aftenunderholdning kaldte Frydendahl mig til sig en Eftermiddag i samme Maaned. Da det var mørkt paa denne Tid af Dagen i Januar, tog Herman mig som sædvanlig, naar han fulgte mig, ved Haanden som et lille Barn og ledsagede mig til Porten. Da jeg kom ind til den store, smukke og af Udseende fornemme Mand — jeg var meget undseelig ved at staa ligeoverfor ham — sagde han: „Hør, min lille Pige, jeg skal i Februar Maaned have en Aftenunderholdning paa Hoftheatret, og jeg ønsker, at du paa denne skulde udføre en Scene med Hr. Rosenkilde.“ Jeg takkede og neiede. Han gav mig nu en Bog, hvori der stod Poul Møllers Digt: „Hans og Trine“, en Scene i Rosenborghave, bad mig lære den, da skulde han sige mig nærmere Besked, naar Prøverne skulde være. Jeg neiede atter, sagde mange Tak og gik. I Porten stod Herman endnu og ventede for at følge mig hjem. Da han hørte, hvad Frydendahl havde villet mig, sagde han: Det er en underlig Maneer af disse Herrer uden videre at sende Bud efter dig i Mørke, Regn og Slud, for at du skal gjøre dem Tjenester; vil de Noget, kan de jo komme til dig.“ Jeg syntes, det var en urimelig Tale og begreb ikke, hvor det kunde falde ham ind, at disse Mænd skulde komme til mig. Naar Herman saaledes hentede og fulgte mig, havde jeg altid en uhyggelig Følelse, som om jeg foretog mig Noget, der var en Skam for mig; og hvad der i høi Grad forøgede denne Følelse var, at jeg godt mærkede, ogsaa han var forlegen, og gjorde hvad han kunde, for at ingen Forbigaaende skulde kjende ham med den lille Pige ved Haanden. Han drilledes vel af sine Venner for sin Interesse for mig, ligesom hin Samtale i Gjæstestuen endnu laa paa mig med hele sin Vægt. Den rare, godmodige Lindgreen, hvem jeg paa Hermans Opfordring havde bedet gaa denne Scene igjennem med mig, endte enhver Undervisning, idet han klappede mig paa Kinden, med de Ord: „Kan du gjøre det saaledes om Aftenen, min Pige, saa er det godt.“ Den 8. Februar samme Aften gav Frydendahl sin Aftenunderholdning paa Hoftheatret; den blev af afgjørende Betydning for min Fremtid.

ET VIGTIGT MØDE

J. L. Heiberg, der var ansat ved Kiels Universitet, var for Øieblikket paa Besøg i Kjøbenhavn, og som det hed, paa kort Tid. Men i sit stille Sind havde han besluttet aldrig mere at vende tilbage til en By, et Folk og en Stilling, der var ham uudholdelig. Disse Tydskeres hele Væsen og Færd var stik imod hans danske Natur, hvilket han ogsaa har udtrykt i et Digt med disse Ord: „I Kjøbenhavn at dø, er bedre end i Kiel at leve.“ Strax efter sin Ankomst havde han skrevet sin første Vaudeville: „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“. Hvilken Opsigt den gjorde er vel bekendt; den satte Byen formelig i Oprør; Alverden talte kun om Kong Salomon og Jørgen Hattemager. Interessen for Theatret havde i nogle Aar været i Aftagende. Der var spillet og spillet det Gamle, mest tydske Arbeider, og man længtes efter nye Stykker, nye Talenter. I saadanne golde Perioder famler Publikum efter Aarsagen til, at Interessen er kølnet, og giver snart Et, snart et Andet Skylden. Da kom det Eneste, som kan hjælpe: en Digter. J. L. Heiberg kom med sin friske, danske Vaudeville; hans Lunes Kraft rammede som et elektrisk Stød; det gamle, mørke Hus blev atter lyst, man strømmede til, og nu var der den „Festivitas“, uden hvilken Kunstens Tempel bliver til en borgerlig Dagligstue. En Mængde smaae, litteraire Krager lode vel deres hæse Skrig høre; man talte om „at fordærve Smagen“, Moraliteten, Talenterne med denne nye Genre; man fraraadede Publikum at se disse Arbeider; men, jo mere man fraraadede, des stærkere blev Tilstømningen. Den Jubel, der var i Theatret, naar Kong Salomon blev opført, var ubeskrivelig. Med den nye Digter kom, som det altid gaar, nye Talenter.

Tydeligt erindrer jeg endnu den første Opførsel af dette Stykke (28. November 1825); jeg var selv tilligemed en Del andre Børn med i Koret. Om det Standpunkt, hvorpaa min litteraire Dannelse stod, vil man faae en Forestilling, naar jeg fortæller, at da Koret i Korsør sang:

— — — „Vi kan godt, godt, godt bruge Pengene,
Vi ere trængende
Til dem forsand!“

da grublede jeg over, hvoraf det kunde komme, at man i Korsør ikke havde Sand? Hvormeget jeg end grublede, turde jeg dog ikke spørge Nogen herom, af Frygt for at spørge om noget Dumt! og at blive leet af var for mig det Grueligste, jeg kunde tænke mig.

Heiberg var altsaa i Kjøbenhavn og nød sit Held. Nu vilde en lykkelig Skjæbne, at han netop var tilstede i Theatret hin Aften til Frydendahls Aftenunderholdning. At se den, allerede dengang i For-

hold til Rollen, gamle Rosenkilde som Skoledrengen Hans i sin snevre, kortærmede Trøie, iført sit hele aandelige Lune, spille Elsker til mig lille Pige, gjorde at vor Scene blev modtaget af det hele Publikum med en Overgivenhed, en Latter, en Applauderen, der syntes ingen Ende at ville tage. Kort efter at Scenen var forbi, kom J. L. Heiberg op paa Theatret, og jeg hørte ham spørge: „Hvor er den lille Pige?“ At det var mig, dette Spørgsmaal gjaldt, faldt mig virkelig slet ikke ind, førend Rosenkilde svarede, idet han pegede hen paa mig: „Der staaer hun jo!“ Heiberg kom da hen til mig, tog mig i begge Hænderne og udtalte sin Glæde over, hvad han havde seet. Jeg seer endnu den høie, slanke Mand staa for mig med det fine, kloge Physiognomi, og jeg tænkte: „Hvem mon det er?“ Her saae jeg Heiberg for første Gang. Efter denne Aften kom han ofte hen til mig paa Theatret, naar han tilfældigvis saae mig, og paa sin artige Maade sagde han mig altid et Par venlige Ord.

En Maanedstid derefter kom han en Dag til mig i mit Hjem og sagde: „Hin Scene paa Hoftheatret har givet mig Ideen til en ny Vaudeville, som jeg vil spørge Dem, om De ikke kunde have Lyst til at høre mig læse, da jeg haaber, De vil udføre Hovedrollen i den. Hvis De derfor synes, kunde vi maaske bestemme en Dag, paa hvilken jeg kunde læse den for Dem hos mig, hvor vi ere uforstyrrede.“ Jeg var meget forlegen ved dette Besøg og spillede som sædvanlig den Stumme. Min Moder, der følte sig uendelig smigret ved hans Besøg, bad om at min Søster Amalie ogsaa maatte komme med, hvortil han meget artig svarede: „Det skulde være ham en Fornøielse.“ Det hørte med til min Moders særegne Anskuelser, at der ingen Forskjel maatte gjøres mellem min stakkels syge Søster og mig, men at Alt, hvad jeg nød af Godt, skulde hun tage Del i — en Bestemmelse, som blev mere og mere trykkende, jo ældre jeg blev — ikke fordi jeg jo virkelig holdt af denne Søster uagtet vor forskellige Natur, men jeg var altid i Angest for, at hun pludselig skulde faae sit Slagtilfælde. Desuden pinte hendes Snaksomhed mig i Andres Nærværelse, hvor hun uophørligt talte om Alt i Hjemmet, ofte om det, jeg ansaae for mine dybeste og sørgeligste Hemmeligheder. Paa den fastsatte Dag gik Amalie og jeg en Formiddag til J. L. Heiberg. Et net Kaffebord stod dækket for at modtage os, og der var endnu en Herre nærværende. „Nu maa De tage tiltakke med denne Kaffe, som jeg vil lave, saa godt jeg kan,“ yttrede Heiberg. „Min Søster forstaaer godt at lave Kaffe,“ udbrød Amalie. „Det var jo morsomt at drikke Kaffe, som De har lavet,“ vedblev Heiberg, „vil De?“ Med stor Forlegenhed lavede jeg nu Kaffen, og han forsikrede, at „den var ypperlig“. Heibergs Tone og hele Væsen behagede mig meget. Han talte med mig som med en voksen Dame; det plumpe Du, som, forunderligt nok, tiltrods for min virkelige Be-

skedenhed, altid havde stødt mig, naar Herrer tillode sig det imod mig, benyttede han sig ikke af. Efter Frokosten satte vi os Alle ned, og nu oplæste Heiberg sin Vaudeville „Aprilsnarrene“ for os. Med den mest spændte Opmærksomhed og med en usigelig Glæde hørte jeg til, som om jeg vilde sluge hvert Ord, hver Stavelse. Vi have ofte i senere Aar leet ad denne Scene, hvor han da efterbede mig, siddende med opspilet Mund og stirrende Øine.

APRILSNARRENE

Den 22. April 1826 gik „Aprilsnarrene“ første Gang. Paa den første Prøve af Stykket brast Personalet og Orkestret i Skoggerlatter ved at høre de parodiske Repliker, som ere lagte Trine i Munden. Jeg erindrer tydeligt, hvor ulykkelig jeg blev over denne Latter, thi min første Tanke var, at jeg var til Spot; Et og Andet tydede jo paa det Modsatte, men rolig i mit Sind var jeg ingeniunde. Rosenkilde, alle Damerne og Herrerne, som spillede i Stykket, vare venlige og gode imod mig; men med Angest undgik jeg Ryge, den Eneste ved Theatret, der var mig fjendsk sindet og heller ikke lagde Skjul derpaa. Han forestod dengang Kostumevæsenet, et Embede han udøvede med stor Despotisme. Man havde sagt mig, at jeg maatte henvende mig til ham om den Dragt, jeg som Trine ønskede at bære. Beskeden, med Hjertebanken, bad jeg ham om, at jeg maatte faae en hvid Kjole — og hvad jeg især havde sat mit Hjerter til — et sribet Silkelivbaand. „En ny Kjole,“ svarede han barsk, „faaer du ikke; her er gamle nok i Garderoben, som kan syes om til dig; — og et sribet Livbaand!“ udrød han, „det hans store Øine funkede; „hvor Satan troer du, Theatret har Raad til det? Det bliver der intet af.“ Jeg taug og gik. Sagen var, at Ryge havde fattet et formeligt Nag til mig, som fra Begyndelsen reiste sig af, at naar vi Børn ved Dansen vare med i Skuespillet, da morede det ham, vistnok i al Uskyldighed paa en for ham eiendommelig Maade at give sig af med os. Han vilde altid kysse os og kjæle for os. Da jeg nu paa ingen Maade vilde kysse ham, blev han vred og ansaae det for et utroligt Skaberi af et Barn. Min lystige Søster derimod vandt hans fulde Bifald, og han roste hende altid paa min Bekostning, kaldte hende Thalia og mig Melpomene. Fra min tidligste Barn-dom har det altid stødt mig, naar saadanne store Mandfolk tillod sig at tage fat paa mig og kysse mig; det saarede mig og berørte mig ubehageligt at være Gjenstand for al den Plumphed. Dette maatte vel de Fleste have følt dunkelt; thi, naar jeg undtager Ryge, var jeg aldrig Gjenstand for Sligt, og baade dengang og senere har jeg ofte hørt sige, at der var Noget ved mig, som gjorde, at man

ikke prøvede derpaa. I de Børneroller, jeg spillede, lod det ordentligt til at ærgre Ryge, at den lille alvorlige Pige, hvis Væsen han ikke forstod, vakte saa megen Deltagelse hos Tilskuerne. Han forfulgte mig stadigt, mens det morede ham at sætte min Ømfindtlighed paa Prøve, lod mig høre mine Forældres Stilling, hvad de handlede med osv. og krænkede mig, hvor han kunde. Nu var det ham derfor en Glæde at kunne nægte mig Opfyldelsen af mine smaa Ønsker til Aprilsnarrene, ligesom det i det Hele taget ærgrede ham, at Heiberg vilde bruge mig til denne vigtige Rolle og ikke min Søster. Jeg anskaffede mig nu selv for mine egne Penge en lille hvid Kjole og det meget ønskede sribede Baand. Hvorledes Collin, der var en af Directeurerne eller rettere sagt den eneste Directeur, der tog sig af Theatret, fik at vide, at Ryge havde nægtet mig denne Ubetydelighed, veed jeg ikke; men nogen Tid efter „Aprilsnarrenes“ Opførelse kaldte han mig en Dag til sig og spurgte mig, om det var sandt, at Ryge havde nægtet mig, hvad jeg ønskede at have paa som Trine? Da jeg bekræftede det med ja, rystede Collin paa Hovedet, klappede mig paa Kinden og sagde: „Jeg skal tale med Ryge, og hvis dette oftere skulde møde dig, saa kom til mig, saa vil jeg selv være Costumier for dig.“ Paa Ryge mærkede jeg vel nogen Forlegenhed imod mig, men hjælpe gjorde det ikke; han blev ved at lægge Hindringer i Veien for alle mine smaa Ønsker, og mig kunde det aldrig falde ind at klage til Nogen. Dersom det ikke klang saa utroligt, da var det, som om denne store Kunstner var skinsyg paa den Lykke, jeg gjorde hos Publikum; og denne Tro blev jeg mere og mere bestyrket i, jo ældre jeg blev. Dog herom senere.

Heiberg havde et eget Blik for hvad man kunde anmode de forskjellige Talenter om. Han skrev derfor alle Rollerne i „Aprilsnarrene“ for bestemte Kunstnere, og heraf fulgte, at Mage til den Udførelse, som blev „Aprilsnarrene“ tildelt, skal man forgjæves søge om; alle, fra den vigtigste til den ubetydeligste Rolle — jeg taler ikke her om mig selv — bleve udførte til en høi Grad af Fuldkommenhed. Hvad Under da, at Stykket, som hører til hans bedste, blev modtaget med en Jubel, hvortil man sjelden har hørt Mage; den steg til en fuldkommen Bifaldsstorm i Scenerne mellem Hans og Trine. Saa forunderligt det end maa synes, kan jeg dog med Sandhed forsikre, at det intet Øieblik faldt mig ind, jeg havde nogen Del i dette Bifald. Først ved den syvende Forestilling af Stykket var det, ligesom jeg vakte af min Dvale, idet jeg ved en rungende Applaus for en af mine Repliker tænkte: „Mon dette virkelig gjælder dig?“

Med Forundring har jeg ofte tænkt paa, hvorledes jeg var som halvvoxen Pige — paa engang saa gammel og saa ung, saa bevidst og saa ubevidst, saa ærekjær stolt og dog saa ydmyg, saa enfoldig

og — om jeg tør sige det — dog saa klog af min Alder. Det var netop i muntre Roller, jeg havde min Styrke, altsaa i Modsætningen til mit sande Væsen i hine sørgelige Barndomsaar. Vel følte jeg ofte, at der dybt i mit Indre var en Kilde, hvoraf Glæden kunde sprudle, men det daglige Tryk standsede den i sit Løb; det var saaledes kun i Kunsten, at Digerne bleve tagne bort for Kildevældet. Hvem der saae mig her i denne Phantasi-Verden ansaa mig for et lykkeligt overgivent Barn, og dog var det maaske netop Tungsindighedens Baggrund, der vakte en halv ubevidst Interesse hos Tilskuerne. Efter den første Forestilling af „Aprilsnarrene“ kom J. L. Heiberg ganske henrykt hen til mig, greb mig om Hovedet med begge Hænder og kyssede mig paa Panden, idet Taarerne stod ham i Øinene. Denne Maade at udtrykke mig sin Tak paa, gjorde mig helt forlegen. Og da han nu i Ord, saa smigrende for mig, udtalte sin Roes, da tænkte jeg, at dette dog vist umuligt kunde være ment af ham, og en Frygt for at han ironiserede vandt mer og mer Styrke hos mig. Saaledes vidste mit tunge Sind at finde en Braad i Alt, selv i det, som for en Anden vilde have været Gjenstand for en ren Glæde. Rørende var Hermans Glæde, hvergang jeg fremtraadte med Held. Han pleiede da at sige: „Ja, nu kan de Alle se dine Evner, men jeg var dog den Første, der saae dem.“ Han skjænkede mig da ofte smaa Gaver i det Haab at glæde mig. Ogsaa disse modtog jeg med et tungt Sind, thi mig syntes, at jeg ved enhver saadan Gave blev bunden fastere til ham. Min Søster fik da for det meste en lignende Gave af ham, og her fandt det godmodige Menneske en mere taknemmelig Modtagerinde. Jo stærkere min Tilbageholdenhed imod ham viste sig, des mere antog hans Godhed for mig, til min inderlige Sorg, Præget af en bedrøvet, fornærmet Elskers Fortvivlelse; og tidt udgød han bittre Taarer over min Kulde, uden at han dog med noget Ord berørte, at hans Forhold til mig var andet end en Vens. Dette trøstede mig vel noget, men idelig laa jeg dog paa Uvishedens Pinebænk, og idelig gjorde jeg mig selv det Spørgsmaal: „Hvad mener han dog med alt dette? Er det virkelig hans Mening, at han anseer mig som bunden til sig for bestandigt?“ Thi det var tydeligt, at skjøndt min Søster delte hans Godhed med mig, var der en uhyre Forskjel paa den Maade, han omgikkes hende og mig, uagtet jeg ikke med Ord kan sige, hvori Forskjellen bestod. Hvergang disse ulykkelige Tanker opstod hos mig, var jeg Fortvivlelsen nær, satte mig hen i en Krog og fældte de bittreste Taarer. Naar min Moder saae dette, og jeg ikke vilde sige hende Grunden til min Sorg, blev hun vred og anklagede mig for Herman, naar han næste Gang indfandt sig. Denne trængte da ind paa mig med Spørgsmaal, uden at det lykkedes ham at faae et Ord af min sammenpressede Mund. Han gik da snart vred, snart bedrøvet bort, skrev mig ofte til og bebreidede mig min

Tilbageholdenhed og min Mangel paa Fortrolighed til ham. Herpaa fulgte da et Slags Forsonings-Scener; og saaledes gik det Dag ud og Dag ind.

FRU GYLLEMBOURG

J. L. Heiberg bad mig en Aften paa Theatret, om han næste Dag maatte føre mig til sin Moder, Fru Gyllembourg, der meget længtes efter at gjøre den lille Trines Bekjendtskab. Næste Aften afhentede han mig fra min Bolig; min Søster fulgte paa min Moders Opfordring uden videre med. Jeg havde tænkt mig Heibergs Moder som en høj, slank Dame og blev derfor meget forundret, da jeg saae en lille Kone, der ikke var synderlig større end jeg selv. Hun kom mig venlig og rørt imøde og udtrykte i smigrende Ord den Glæde, hun havde havt ved at se mig som Trine. „Mig, Prof. Møhl og et Par Venner, jeg havde med mig i Theatret,“ sagde hun, „bragte De Taarer i Øinene ved den yndige Maade, hvorpaa De foredrog Sangen: „Der er i Himlen en Dreng saa smuk“. — Min Søn,“ vedblev hun, „er saa lykkelig over Deres Udførelse; jeg bad ham føre Dem til mig, og nu takker jeg Dem ret, at De vilde komme.“ Hun havde indbudt et Par halvvoxne Piger, som stod i Stuen. Dette, mærkede hun, mishagede Sønnen, og jeg hørte ham sagte spørge hende, hvorfor hun havde gjort dette? „Min kjære Ludvig,“ svarede hun, „jeg troede, det vilde fornøie den lille Pige at træffe Andre af hendes Alder her.“ — „Aa,“ svarede han, „hun kan godt tale med Voxne; hun er intet Barn.“ Vi talte naturligvis meget om „Aprilsnarrene“, om den Lykke, Stykket havde gjort, om de andre Spillende osv. Og jeg erindrer, at Heiberg og hans Moder bleve meget forundrede ved at høre, at jeg for min Udførelse af Trine fik et Honorar for hver Gang af 9 Mk., den sædvanlige Betaling for at udføre en Barnerolle i Skuespillet. De fandt det jammerligt ringe, jeg derimod syntes, det var en meget god Betaling. Jeg var usædvanlig oprømt denne Aften i det zirlige Hjem og ved al den Godhed, der vistes mig, og følte mig ret glad, naar jeg undtager, at min Søsters Snaksomhed flere Gange satte mig i stor Forlegenhed. Jeg kunde en Del smaa Behændighedskunster; i min glade Stemning gav jeg nu disse til Bedste, hvilket morede de andre Børn og selv Heiberg og hans Moder meget. Med en inderlig Hjertelighed bad hun mig komme til sig, saa ofte jeg vilde, „hvis det kan more Dem,“ lagde hun til, „at tale med en ældre Kone som mig.“ Men dette kunde just more mig og kun dette; thi i de Yngres Selskab var jeg altid tilovers. En fornuftig Samtale mellem de Ældre, hvor jeg kunde sidde som Tilhører, dette tørstede jeg formelig efter.

Siden hin Aften besøgte min Søster og jeg Fru Gyllembourg saa ofte det lod sig gjøre; og jeg maatte tidt høre af Amalie, at naar jeg bare kunde sidde og tale Gammelt, som hun kaldte det, med Fru Gyllembourg, saa var jeg fornøiet. Og virkelig forstod denne ældre Veninde at løse mit Tungebaand, saa at jeg uforbeholdent yttrede mig i hendes Nærværelse. Ligeledes mindes jeg med Glæde vore Vandringer, naar vi i de mørke Vinteraftener bleve fulgte hjem af Heiberg, holdende ham hver under sin Arm. Han har ofte senere i Spøg talt om den mærkelige Forskjel i de to unge Pigers Underholdning ved disse Leiligheder. Jeg havde en stor Interesse for Alt i Naturen; især grublede jeg meget over Stjernehimlens utallige Kloder og var udtømmelig i Spørgsmaal til ham om disse. Paa sin eiendommelige klare Maade tilfredsstillede han nu min Videbegjærlighed, og hvad han saaledes lærte mig, var ofte Gjenstand for flere Dages Grublen, naar jeg atter gik ene. Mine Spørgsmaal bleve imidlertid uophørligt afbrudte af min Søsters Snaksomhed, idet hun paa sin Side var udtømmelig i at fortælle ham om Danseskolens Mærkværdigheder. Dette mærkede jeg nok kjedede ham, og det bedrøvede mig for hendes Skyld, thi jeg holdt af denne eneste af mine Sødskende, med hvem jeg levede et søsterligt Liv. De Andre kjendte jeg neppe.

Herman saae med en vis Skinsyge paa disse hyppige Besøg hos Fru Gyllembourg, men fandt sig dog i, at de fortsattes. Paa vore Aftenvandringer bemærkede jeg hans speidende Nærværelse, idet han snart gik bag efter, snart i Afstand, snart tæt ved, snart paa den ene, snart paa den anden Side af os, altid i en Slags Forklædning, snart sammenbøiet, snart som en lille gammel Mand, snart som en høi i ilfærdig Gang, snart med Stok, snart uden, alt for at jeg ikke skulde gjenkjende ham. Men mit skarpe Blik opdagede ham dog strax, og dette satte mig i en pinlig Uro, saa jeg gik taus og med bankende Hjerter ved Heibergs Side. Ankom vi nu til vor Gadedør, posterede Herman sig ligeoverfor under en af Gadelygterne, fra hvis Skygge jeg tydeligt saae hans Øine stirre ufravendt paa os, for at se om Alt gik tilbørligt til. Paa samme Maade forfulgte han mig ved andre Leiligheder. Vare vi om Sommeren i Skoven med Andre, saae jeg ham snart bag eet Træ, snart bag et andet, altid skjulende sig for mig i den Tro, at hverken jeg eller Andre saae ham. Saaledes erindrer jeg, at min Glæde blev betydelig nedstemt paa en Skovtur, hvortil jeg var indbudt med Heiberg og hans Moder og et Par andre af deres Venner. Den Dannelse og gode Tone, som herskede i denne Kreds, behagede mig meget, og jeg var aldrig friere og snaksommere end her. Veiret var deiligt, og Alle vare glade og gode imod mig. En lille Episode staaer endnu tydelig i min Erindring fra denne Tur.

Heiberg og jeg spadserede sammen i Charlottenlund, noget fjærne-
de fra det øvrige Selskab; tilsidst satte vi os paa den lille Høi, som
dengang fandtes ved Indkjørselen til Skoven. Jeg faldt i Tanker ved
at se ud over det stille, hvilende Hav. Denne Seen ud over Havet,
især naar det var i Ro, frembragte altid hos mig en usigelig Længsel.
„Hvad tænker De paa?“ sagde Heiberg. „De seer saa alvorlig ud.“
— „Aa,“ svarede jeg, „ved at se ud over det store Hav, faaer man
altid blaa Længsler.“ — „Blaa Længsler!“ udbrød han, „det er et
ypperligt Udtryk — hvorfra har De det?“ At der var noget Aparte
i dette Udtryk faldt mig slet ikke ind; ved mit ordknappe Væsen
og min Mangel paa Læsning havde jeg ikke ret Ordet i min Magt,
og derfor opfandt min Phantasi dette og lignende betegnende Ud-
tryk, som de Andre altid fandt karakteristiske. Hos mig opstod de
uden al Reflexion. Saaledes engang, da Heiberg læste et Digter-
værk for os, og jeg vilde udtrykke, at det var poetisk, men ikke
havde dette Ord til min Tjeneste, sagde jeg: „Det er deilig, det er
saa skjult!“ Ogsaa dette Udtryk forundrede ham, og han har mange
Aar efter omtalt det i en Afhandling i sin Perseus. At kokettere
kaldte jeg at gjøre Stikøine; og saaledes havde vi mange Ord, hvoraf
jeg var første Opfinder, og som i senere Aar vare Gjenstand for vor
Morskab. Paa samme Tur opdagede Heiberg, at der paa en Rude i
Bellevue var indridset: „Søde Hanne Pätges.“ Heiberg blev saa
vred over, at mit Navn saaledes profaneredes ved at staa paa en
Rude i et Værtshus, at han øieblikkelig slog Ruden ud med sin
Stok. De Andre af Selskabet vilde absolut vide, hvad der kunde
have staaet paa Ruden, der i den Grad kunde fortørne ham, gik uden-
for og samlede møisommelig Stumperne sammen, men til ingen Nytte,
Heiberg betalte Værten Ruden uden at røbe dens Inskription. Om
Aftenen, da vi kjørte hjem, opdagede mit skarpe og hurtige Blik, at
Herman kjørte bag efter paa en Kildevogn, han formodentlig havde
betalt, paa den Betingelse at kjøre bag efter vor. Var jeg hos Fru
Gyllembourg eller hos Andre til Middag, og jeg tilfældigvis nærmede
mig et Vindue, kunde jeg være vis paa at se ham fare forbi som af
en Hændelse. Denne Følelse at være saaledes bevogtet, selv om
man ikke foretager sig Andet, end hvad den hele Verden maa vide,
har noget høist Pinligt og Uhyggeligt ved sig; den snærede Brystet
sammen paa mig, saa at jeg altid var ufri. Denne hans Control med
mig blev aldrig omtalt imellem os, og han har vist været af den
Mening, at den var mig aldeles ubekjendt. Engang, da han yttrede
sit Mishag over, at jeg saa ofte besøgte Heibergs, bebreidede jeg
ham hans Vrede over dette, og at den jo ikke var mindre, naar jeg
gik til Nielsen for at blive instrueret, hvilket jeg dog var nødt til,
naar han tilbød det. Med Heftighed svarede han: „Nielsen er farlig

at være ene med; Heiberg er farlig at være i Selskab med.“ Jeg har senere tænkt, at denne Bemærkning var fin og sand.

MIN FØRSTE LÆSNING

En Dag bragte Herman mig Göthes Wilhelm Meister, idet han sagde: „Læs denne Bog, den kan maaske adsprede dig.“ Jeg havde hidtil saa godt som Intet læst af skjøn Litteratur; men aldrig kan jeg glemme den Virkning, som denne mageløse Bog gjorde paa mig. En hel ny Verden oplodes for mit forundrede Blik, og jeg udbrød ofte ved mig selv: „Hvad er det? Er der Sligt til i Verden?“ Hvad der bidrog til min Forbauselse var, at mig syntes, jeg her saae og læste Alt, hvad der bevægede sig dunkelt i mit Indre; jeg læste og læste og vilde knap tro mine egne Øine. At jeg strax gjenfandt mig selv i Mignon, vil man vel finde rimeligt; Skildringen af hendes Ydre, den blege, mørkhaarede Pige med de melankolske Øine svarede til mit eget, og ikke mindre hendes eiendommelig indesluttede og dybt bevægede Sjæl. Mit barnlige Sværmeri for Helten Nielsen, hvis Personlighed jeg laante Wilhelm Meister, fuldendte Maleriet. Jeg græd mine modige Taarer over Mignon og Harpespilleren, der vare de to Figurer, jeg interesserede mig mest for, og tidt repeterede jeg hendes Sange i Stilhed for mig selv; og hvor ofte, naar jeg taus stod og pyntedes paa Theatret i de forskjellige Costumer, tonede disse da i mit Indre:

„Schön in Kleidern muss ich kommen,
Aus dem Schrank sind sie genommen,
Weil es heute Festtag ist;
Niemand ahnet, dass von Schmerzen,
Herz im Herzen
Grimmig mir zerrissen ist.“

Og hvor ofte sad jeg i en Krog i mit uhyggelige Hjem i Tusmørke og gjentog alle hine Digte, idet mine Taarer stille og ubemærkede af Alle trillede ned ad mine Kinder. Ogsaa sildigere i mit Liv, naar jeg med et tungt Hjerte pyntede mig til en Forestilling, mens Theatret var propfuldt for at le over mine lystige Fremstillinger, tonede atter Göthes Strofer i mit Indre:

„Niemand ahnet, dass von Schmerzen,
Herz im Herzen
Grimmig mir zerrissen ist.“

Det dybe Indtryk, som Wilhelm Meister havde gjort paa mig, beholdt jeg imidlertid hos mig selv og berørte det kun løseligt for den, som

havde givet mig Digterværket. Det forekom mig, som om jeg røbede mine egne Hemmeligheder og min egen Tilstand ved at omtale Bogens Indhold. Og da jeg nu kort efter ved en Hændelse fik Schillers Tragedie „Jomfruen af Orleans“ at læse, syntes mig, at jeg først nu var født og vakt til Liv. Med denne sidste i mine Arme faldt jeg i Søvn, ligesom Børnene sove med deres Dukker. Dette var de to første Bøger, jeg læste; og da Begyndelsen var saa god, maa det vel komme deraf, at jeg hele mit Liv har været meget kræsen med hvad jeg vilde læse. Af Romaner har jeg til denne Time, jeg nedskriver dette, saa godt som ingen læst. Ved denne Begyndelse var jeg voxet fra dem, og naar jeg undtager enkelte af Walter Scott, har aldrig nogen ret villet smage mig; selv han forekommer mig som en stor Rovfugl, hvis Skrig vel er interessant, men dog for hæst; og jeg har altid trængt til Lærken i den Poesi, jeg ret skulde nyde. Ofte har jeg med Forundring tænkt paa, hvordan jeg paa hin Tid kunde nyde disse to Digtværker af Göthe og Schiller — thi vist er det, at jeg dog egentlig ikke forstod dem, men kun havde en dunkel Følelse af, hvad de indeholdt — det var Duften af dem, en Anelse om deres Tankeindhold — men dybt i min unge Sjæl stode de indprentede og uforglemmelige. En Verden, fuld af Mennesker, havde jeg lært at kjende af Wilhelm Meister; mit Blik aabnede sig for Betragtningen af disse, uden at jeg selv vidste det eller gjorde mig rede derfor. Jomfruen af Orleans hævede mig op til det Ideale, der hidtil kun dunkelt havde foresvævet mig som en Anelse.

Desværre kun altfor ofte vaktet jeg af disse Phantasier for at vende tilbage til den bitre, sørgelige Virkelighed i mit Hjem, hvor jeg snart pintes af Et, snart af et Andet, der var mit inderste Væsen imod. Saaledes plagede min Moder mig med idelig Anmodning om at gaa til Theaterdirecteuren, Etatsraad Collin, for at bede ham betænke mig med høiere Gage. Disse Besøg hos ham vare mig høist pinlige, jeg aflagde dem kun tvungne af min Moders bestemte Befaling, og de vare virkelig tragi-komiske. I en formelig Fortvivlelse og med en Skamfuldhed, jeg ikke kunde betvinge, begav jeg mig til hans Bolig. Efter at have staaet en halv Time, ofte endnu længere, uden for hans Dør, greb jeg omsider i Klokkestrengen. Hans Forgemak vrimlede for det meste af Ansøgende af alle Klasser og alle Aldre, men vist Ingen af dem stod der med min Forlegenhed og min Ydmyghed. Kom nu omsider Turen til mig at træde ind, paafulgte altid den samme Scene. Efter at han paa sin sædvanlige, hjertelige og venlige Maade havde sagt: „Naa, lille Hanne, hvad har du saa paa dit Hjerte?“ — brast jeg i en saa ustandselig Graad, at det ikke var den stakels Mand muligt at faae et Ord ud af mig. Spurgte han nu omsider: „Er det om at faae høiere Gage, at du kommer?“ Da fik han undertiden et Ja presset ud af mig, undertiden ikke engang det. Han lovede

da, at han nok skulde huske paa mig og tørrede selv med største Godmodighed mine Taarer af med sit Lommetørklæde, for at de Andre ikke skulde se mig græde, naar jeg gik, medens han klappede og trøstede mig paa bedste Maade.

Denne elskværdige Mand, som i mit øvrige Liv altid var mig en trofast og hengiven Ven, har ofte i senere Aar erindret mig om hine Sammenkomster, som bestod i, at han holdt en Monolog, hvorpaa han intet Svar fik, og om hans megen Uleilighed med at tørre mine Taarer og bringe mit Sind i Ro; og vi have da ret hjerteligt leet ad disse ensformige Scener. Hvor var jeg dog ulykkelig, naar jeg gik denne pinlige Gang til ham! Det forekom mig at være en dyb Ydmygelse at skulle tale om Penge, og denne Følelse har jeg aldrig kunnet overvinde. Da jeg blev en voxen Pige og havde Gage, som hver Maaned skulde hentes paa Theaterkontoret, var dette mig en saadan Plage, at jeg lige til jeg blev gift, hvor altsaa min Mand hentede den, endog hver Gang betalte min Broder en hel Rigsdaler for at udføre dette Ærinde. Heller ikke i mine ældre Aar kunde jeg komme ud af at begjære mere end Directionen af sig selv tilstod mig, og aldrig fandt jeg, at dette var for lidt, for hvad jeg præsterede. Da dette var en Følelse, som var temmelig fremmed for de Andre ved Theatret, har jeg derimod ofte nydt Godt af deres Ufor nøielighed, og uden Anmodning fra min Side faaet min Gage forhøiet, fordi man fandt det ubilligt, at jeg var ringere stillet end Andre, hvis Tjeneste ikke var af den Vigtighed som min.

MIN FØRSTE INDTRÆDELSE I SELSKABSLIVET

Mine smaa Deklamations-Nummere, Udførelsen af Trine og andre Børneroller skaffede mig en Ven, som til sin Død bevarede sit Ven-skab for mig. Dette var Commandeur Wulff, Chef for Søcadet-Academiet, Shakespeares Oversætter. Skuespiller Rosenkilde kom en Dag og sagde, han vilde føre mig ud til en Familie, som meget ønskede at gjøre mit Bekjendtskab. Da mine Forældre hørte, hvem det var, bleve de meget smigrede herover og gav mig Lov til at gaa med. Saavel Commandeuren som hans Frue og Datter overøste mig med Venlighed og indbøde mig kort efter til et Middagsselskab. Dette var første Gang jeg kom til en større Dinér. Jeg gøs for at komme til at gjøre noget Upassende og turde ikke foretage mig Noget eller nyde Noget af det rigt besatte Bord, forinden jeg saae, hvorledes Andre af Selskabet bare sig ad dermed. Denne Følelse af Uvidenhed med Hensyn til Selskabslivet og min store Paapasselighed gjorde, at jeg virkelig intet Upassende eller Forkert foretog mig, saa at jeg bagefter hørte mit nette og dannede Væsen rose af Husets Folk og af de

Fremmede, der havde været tilstede hin Middag, og som forundrede sig over, at jeg, der jo ikke havde haft Leilighed til at udvikle mig i denne Retning, bar mig ad som en lille Dame. Bevidstheden om min Ukyndighed havde gjort mig forsigtig og varsom, og min naturlige Ydmyghed bødede paa Resten. Denne Familie viste mig i mange Aar den største Kjærlighed og Opmærksomhed, og næsten ved enhver Festlighed i deres elegante Hus var jeg indbuden og endnu oftere i deres mindre Kredse. Idelig kom smaa Billetter fra Fru Wulff, skrevne som til en kjær Datter. Efter at være kommet der i Huset i flere Aar, hændte der sig en Aften en forunderlig Scene. Husets Omgangskreds var af det saakaldte høiere og finere Selskab, egentlig Hofcirkelen fra Frederik den Sjettes Hof. En Aften skulde Wulffs have en af deres store Soiréer; jeg blev indbuden og kom. I den store, oplyste Sal sad alle Damerne, som Brug var, i en Halvkreds, Herrerne gik omkring. Ved min Indtrædelse kom Vært og Værtinde imod mig paa deres sædvanlige venlige Maade, og Fruen anviste mig en Plads i hin Damerække. Jeg kom til at sidde ved Siden af en af Kjøbenhavns bekjendte Damer, bemærket for sit Toilette — om end dette nærmest var, hvad der i et fransk Stykke betegnes som Bomulds-Fløil — men tillige bekjendt for at være en taktløs og ingenlunde godmodig Gaas. Denne Dame blev saa ubehagelig berørt ved, at min Ringhed kom hende saa nær, at hun øieblikkelig reiste sig op og forlod Damerækken, idet hun temmelig klart gav tilkjende, at min Nærhed var Grunden hertil. Jeg med mit ømfindtlige Sind forstod strax, at min Nærværelse i denne fornemme Kreds havde stødt hende. Blodet foer mig til Hovedet og til Hjertet — men i samme Øieblik kom Værtinden, og med hende næsten alle Damerne og Herrerne, der Alle havde bemærket Damens Adfærd, hen til mig og gjorde mig en Kur, som paa den ene Side forhøiede min Forlegenhed, men paa den anden hjalp paa den Ydmygelse, jeg følte. J. L. Heiberg, der ligeledes var indbuden, kom netop ind ad Døren i det Øieblik, da Alle flokkedes omkring mig. Han yttrede nogle Dage efter: „De saae ud forleden hos Wulffs som en ung Fyrstinde, hvem Alle bragte deres Hyldning.“ Ikke da, men en Del Aar efter, fortalte jeg ham Aarsagen til denne Hyldning. Inden jeg hin Aften tog bort, bad Fru Wulff mig paa det Indstændigste at komme og spise hos dem næste Middag. Forblommet slog hun paa det Passerede og sluttede med at sige: „Jeg lover Dem, at De aldrig mere skal træffe sammen med denne Dame hos os,“ og forsikkrede mig, at Alle havde takket hende og Wulff, fordi de havde givet dem Leilighed til at gjøre mit Bekjendtskab. Men forunderligt gaar det ofte til i Verden. Samme Dame, der hin Aften stødtes over at være i Selskab med en lille beskeden Pige, har senere ofte gjort sig al Umage for at komme i nærmere Berøring med mig, naturligvis uden Nytte.

I dette Hus kom jeg nu idelig, baade i de smaa og store Selskaber, og det kunde ikke være uden Indflydelse paa min selskabelige Dannelse at komme i Berøring med saa mange og saa forskellige Mennesker, som her forsamledes. Iblandt de mange Fester, som jeg her deltog i, havde man ogsaa, nogle Aar senere, i Julen arrangeret en, hvor vi skulde spille Komædie. Der blev givet Holbergs Julestue og et lille fransk Stykke, som Heiberg havde oversat for Theatret, og hvori han her hos Wulffs selv udførte en Hovedrolle. Stykkerne bleve spillede af Husets Omgangsvener, Herrer og Damer. Blandt dem, som deltog deri, var jeg den eneste, hvis Fag det var at udøve Skuespilkunsten; og jeg var — uden al paatagen Beskedenhed — den Sletteste af dem Alle; og det var ikke saa forunderligt. Det er en egen uhyggelig Følelse at lege med det, som man er vant til at betragte med største Alvor. Men for at denne Alvor kan indtræde, maa der først og fornemmelig være en uoverstigelig Kløft imellem Publikum og Skuespilleren; det er den, som Lamperækken tilveiebringer paa et Theater; den adskiller disse to Verdener, den virkelige og den ideale, og det er derfor ret betegnende, at medens den ideale straalere i fuld Belysning, holdes den virkelige i Dunkelhed under Fremstillingen og træder saaledes i Skygge for hin. I den private Komædie ere begge ligemeget oplyste, og det Mystiske, som der altid er ved et samlet, ubekendt Publikum, er tiltintetgjort, og hermed er Illusionen forstyrret. Jeg har derfor aldrig kunnet fatte Muligheden af at give løsrevne Scener tilbedste for Venner og Bekjendte; slige private Oprin have altid været mig imod og forekommet mig uværdige — ja, jeg gaaer saa vidt at paastaa, at det aldrig vil falde en virkelig Kunstner med Følelse for sin personlige Værdighed ind at nedlade sig til dette Lefleri, der røber baade Mangel paa Blufærdighed og Ringeagt for den Kunst, hvis Udøvelse man har gjort til et alvorligt Studium. Min pinlige Følelse hin Aften var mig derfor en Lærdom, som gjorde, at jeg aldrig oftere deltog i slige Lege.

Contrasten mellem disse Omgangsvener og mit uhyggelige Hjem traadte paa en skærende Maade frem for mig, naar jeg atter traadte ind i vor Dagligstue, og Overgangen forøgede min Melankoli, der nu var større end nogensinde. De ulyksalige Scener mellem mine Forældre tiltog snarere end aftog. Mit Forhold til Herman trykkede mig mere og mere, jo ældre jeg blev. At jeg kom i Berøring med saa mange Mennesker, gjorde ham mistroisk og skinsyg i altid høiere Grad. Han bebreidede mig, at jeg Intet havde tilovers for ham, at jeg aldrig blev glad, naar han kom, og han forlod mig som oftest usigelig bedrøvet. Naar han gik, og jeg da, som engang var Skik, skulde følge ham ud, havde vi her Afskedsscener, som jeg endnu med Gysen gjenkalder i min Erindring. Grædende styrtede han for det meste bort, og grædende gik jeg ind og satte mig i mit triste Hul, hvor jeg hun-

drede Gange om Dagen ønskede mig Døden. Jeg faldt nu hen i en saadan Sløvhed og LigeGYldighed, at det næsten var umuligt at faae mig til at klæde mig paa; indhyllet i et stort Shawl satte jeg mig hen og grublede over mine ulykkelige Forhold, uden at jeg øinede Muligheden af, at dette nogensinde kunde blive anderledes.

MIN HEMMELIGE VERDEN

Men hvorledes gik det til, at jeg, tiltrods for den trykkende Melankoli i Hjemmet, kunde fremtræde frisk og løftet i Kunsten? Hvad bevirkede denne Dobbeltthed i disse to Verdener? Det var en tredie, for alle andre end mig selv, hemmelig Verden, som jeg med min Phantasi, min Romantik, mit Sværmeri havde omgivet mig med. Denne Verdens Befolkning bestod i smaa, deilige, lyshaarede Børn, som jeg kaldte: mine Alfer, og hvis Nærhed Ingen kunde fornemme uden jeg selv. I Skoven, paa Havet, i mit Hjem følte jeg dem Dag og Nat ved min Side. Naar Skyerne paa Himlen sammenhobede sig i Horizonten ved Solens Nedgang, glimrende indfattet af de guldbræmmede Kanter af Solens sidste Straaler, da saae jeg mine smaa Alfes Hoveder kige ud af det bløde Skyhav, idet de venligt nikkede til mig. Af dette Sværmeri fødtes mine „blaa Længsler“, thi min Længsel var bestandig stor efter at komme op til dem. Hændte der mig noget Held, fik jeg et stille Ønske opfyldt, da var min første Tanke: dette kan jeg takke mine smaa Veninder for. Og lidt efter lidt levede jeg mig i den Grad sammen med min hemmelige Verden, at min Tilværelse, mit Liv egentlig bestod heri, medens jeg i det daglige Hverdagsliv gik omkring som en Drømmende. I Kunsten og i Omgang med mine Alfer var jeg først ret i vaagen Tilstand. Kort sagt, jeg var en lille Hedning, der ikke var oplyst om, at der er een sand Gud, vi have at holde os til. Mit Fadervor holdt jeg dog stadig fast ved fra det Øieblik, jeg hin Aften som Barn havde lyttet til min Moders stille Bøn, men ellers var jeg fuld af Overtro og Uklarhed i mine Forestillinger. Vi to Smaapiger, min Søster Amalie og jeg, vare forsømte Børn uden Skolegang, uden Syn paa noget Høiere, vi kunde se op til; hvad Under da, at man selv skaber sig en Verden, hvori Sjælens Trang vugger sig i lysende, skønne Billeder. De førte mig i mine natlige Drømmerier ind i en deilig Alfehøve, fuld af Blomster og Frugter, der spillede sig i smaa Vandflader og imellem hvilke vidunderlig oplyste Gange slyngede sig. Denne Have, denne Belysning, disse Frugter, disse Blomster har jeg hele mit Liv længtes efter at gjense. Den Godhed, som Gud viste mig, tilskrev jeg Alferne, thi disse kjendte jeg dengang bedre end vor Fader i Himmelen. Naar jeg var ene i min Stue, talte jeg ofte høit med dem. Havde jeg forlagt Noget, der ikke strax

var til at finde igjen, bad jeg dem hjælpe mig, og fandt jeg det da, takkede jeg dem derfor. Men udeblev Hjælpen, hvilket dog kun sjældent var Tilfældet, forestillede jeg mig, at det var et Skjælmeri af dem for at drille mig, og jeg sagde da: vær nu gode imod mig. Ofte var jeg bedrøvet over, at det syntes, som om mine Alfer slet ikke vilde have noget at gjøre med min stakkels syge Søster. Hun havde virkelig Ret, naar hun ofte udtalte: „Ingen hjælper mig eller bryder sig om mig; Du har Held i Alt, jeg i Intet.“ Jeg talte aldrig om Alferne til min Søster, men jeg bebreidede dem deres Mangel paa Godhed for hende. I mine Rollers Udførelse troede jeg fuldt og fast, at Alfer stod mig bi, „thi,“ sagde jeg til mig selv, „jeg har jo aldrig lært denne Kunst, hvor skulde jeg da kunne komme ud deraf ved egne Kræfter?“ Og dog var der ogsaa undertiden i mit Samliv med denne hemmelige Verden Noget, der foruroligede mig. „Hvad vilde de Andre sige,“ sagde jeg da til mig selv, „om de vidste Noget om mine deilige Alfer; vilde de ikke vredes paa mig over, at jeg beholdt Alferiget for mig selv, uden at lade dem faae Part deri?“ Tale derom til Nogen som helst hverken kunde eller vilde jeg, men desmere Betydning havde disse fantastiske Forestillinger for mig selv.

OVERGANG TIL SKUESPILLET

Efter „Aprilsnarrene“ skrev Heiberg „Et Eventyr i Rosenborg Have“. Jeg var nu alt voxet saa meget, at jeg kunde udføre Christines Rolle, som var skrevet for mig, og hvori atter Rosenkilde og jeg gjorde stor Lykke som Elsker og Elskerinde*). Weyse havde længe indstændigt anmodet Heiberg om at skrive ham en Text, hvortil han kunde componere Musiken. Han fik denne og var henrykt over den; og som der staaer i Slutningsverset: „En tæt Forening af Ord og Toner“ var Frugten af deres forenede Arbeide.

Der blev nu tildelt mig Rolle paa Rolle, hvor det blot nogenlunde lod sig gjøre at anvende en saa ung Pige, og mere og mere fandt man, at jeg havde et afgjort Kald for Skuespillet og at jeg burde anvende alle mine Kræfter herpaa. Balletten stod desuden ved dette Tidspunkt paa svage Fødder; den gamle Bournonville var for gammel og den unge havde alt i flere Aar opholdt sig i Paris for at uddanne sit Talent. Larcher var Hovedmanden ved Balletten, hvor hans Evner ingenlunde strakte til. Danserinderne vare for det meste gamle; Ingen kunde sætte nye Balletter i Scene, saa den hele Ballet var som i Dvale og uden Liv. Ved Saisonens Slutning kaldte Collin mig derfor til sig og foreslog mig nu at forlade Balletten og ene og alene offre mig for Skuespillet. Jeg blev meget overrasket ved denne Anmod-

* 26. Mai 1827.

ning, svarede, at jeg skulde tale med mine Forældre derom, og gik mismodig og bedrøvet hjem. Jeg havde stor Interesse for Dans og Ballet og tænkte med Vemod paa rent at skulle undvære denne daglige Beskjæftigelse, der var en Adspredelse, som dog af og til oplivede mit tunge Sind. Mine Forældre og Herman, som ogsaa Heiberg, vare imidlertid af Collins Mening, og det blev da besluttet, at jeg skulde tage Afsked fra Balletten. Med inderlig Vemod sagde jeg Dansen Farvel. Ingen Personlighed havde jeg der knyttet mig til, ingen Veninde bedrøvedes ved min Bortgang, jeg gik saa fremmed og uforstaaet, som jeg var kommet, fra disse Omgivelser. Alligevel hang jeg paa en vis Maade ved dem alle og bevarede Interesse for dem mit øvrige Liv, ligesom jeg senere har haft mange Beviser paa, at de fulgte mig med Godhed i min nye Stilling. Herfra dannede dog Andrea en Undtagelse; hun saae med Skinsyge, at jeg, der hidtil stod under hende, ligesom løb hende forbi og vakte en Interesse hos Publikum, der var større end den, hun opnaaede ved Dansen. Det øvrige Dansepersonale glædede sig over min Lykke og var ligesom stolt af, at jeg dog hørte dem til, saa at der altid mellem dem og mig, uagtet vore Veie nu vare saa forskjellige, har været den bedste Forstaaelse, naar vi senere kom i nogen Berøring med hinanden.

Jeg forlod altsaa Balletten, men det dansede fremdeles indeni mig. Mit Legeme ligesom krævede denne Bevægelse, Udøvelsen, Fremstillingen af Plastikens skønne Former var ligesom bleven en Nødvendighed for mig, saa der sjældent gik nogen Dag, hvori jeg ikke glædede mig ved Dans og Plastik, uden at Andre end jeg havde Nydelsen deraf. Det sang i mig, det dansede i mig, og jeg trængte til at boltre det unge, smidige Legeme efter Dansekunstens Regler. Denne Trang, denne Lyst vedligeholdte sig i mange, mange Aar.

Ved denne Tid satte Heiberg sig i Spidsen for en Række Sommer-skuespil, hvori Rosenkilde, Foersom, Phister, Carl Winsløw med flere Herrer, og Mad. Wexschall — senere Fru Nielsen —, Ida Wulff, Mad. Liebe, Jfr. Jørgensen og jeg deltog. Her opførtes for første Gang Heibergs Vaudeville: „De Uadskillelige“, hvori jeg udførte Carolines Rolle.

Et Bevis paa et Publikums Ustadighed og Modesyge saae man atter her; thi uagtet den overordentlige Lykke og Opsigt Vaudevillerne gjorde, behøvede kun en omreisende tysk Skuespillerinde af anden Rang at anmelde tyske Forestillinger, sammensatte af Stumper og Stykker, for at vende hele Interessen bort fra de danske Komedier til de tyske; og de danske Forestillinger, som bestod af originale Stykker og gode Skuespil, udførte af Theatrets bedste Kræfter, bleve besøgte saa sparsomt, at Heibergs nye Vaudeville første Gang gik for halvt Hus. „De Uadskillelige“ gjorde vel siden stor Lykke, men først da den tyske Dame var borte. Nielsen og Ryge

vare meget indtagne af samme Dame og spillede med hende paa Tydsk i hendes sammenjadskede Forestillinger. Jeg erindrer, at da jeg en Aften kom gaende over Theatret under en af hendes Forestillinger, trak Nielsen — der altid havde viist mig særdeles Interesse — mig hen til hende og sagde: „Mamsell Pohlmann! Se paa denne lille Pige — Alle her finde, at hun har stor Lighed med Dem.“ — „Saa?“ udbrød hun, saae ned ad mig, og lod ingenlunde til at føle sig smigret over Ligheden.

Heiberg og de danske Skuespillere havde ventet sig meget af disse Sommerskuespil; da Haabet nu slog feil, gjorde især Herrerne sig rebelske og sagde, at paa den Maade kunde de komme til at spille for Intet, hvilket de ikke vilde. For at stille dem tilfreds og ikke opgive Foretagendet paa Halvveien, tilbød Heiberg dem en bestemt Betaling for hver Spilleaften, i hvad saa Indtægten blev. Dette hjalp — dem, men Heiberg kun for saa vidt, at Foretagendet fortsattes til Tab for ham, hvilket han imidlertid bar med det gode Humeur og den Ridderlighed, der var ham egen. De samme Stykker, som et lunefuldt Publikum dengang ikke vilde se, have senere i mange Aar holdt sig usvækket paa vor Scene. Der hører Lykke til Alt — dengang havde han den ikke med sig.

Da jeg var i Besiddelse af en lille Syngestemme, blev jeg nu beordret til at melde mig hos Professor Siboni, for at jeg i Forening med Theatrets øvrige Elever kunde frekventere hans Sangundervisning. Denne Mand havde Ord for, at ingen ung Pige kunde komme i hans Nærhed uden at være udsat for hans Efterstræbelser. Da jeg derfor i nogen Tid var gaaet til ham, og dette Rygte kom for min Moders Øren, og man tilføiede, at blot det „at gaa til ham, var en Plet paa en ung Piges Rygte“, forbød hun mig det for Fremtiden, uagtet jeg maa lade ham, at jeg aldrig selv har havt mindste Grund til Klage i denne Henseende, hvorimod hans Opførsel mod en anden af Eleverne vel undertiden forekom mig mistænkelig og tvetydig. Da jeg nu i nogen Tid havde forsømt hans Skole, sendte han en Dag Bud efter mig. „Jeg gaaer med dig,“ sagde min Moder, og vi indfandt os da begge hos ham. Da denne store, smukke Italiener, der var indkaldt for at lære os Danske at synge, men som nu alt var en ældre Mand, stod for os, følte jeg mig meget beklemt for, hvad der nu vilde blive sagt fra hans og fra min Moders Side. Han spurgte nu, af hvilken Grund jeg forsømte hans Undervisning. Herpaa svarede min Moder med sin sædvanlige Uforbeholdenhed rent ud — til min store Forlegenhed — at han havde Ord for at efterstræbe enhver ung Pige, der gik paa hans Skole, og at hun af den Grund havde forbudt mig oftere at gaa til ham. Italieneren gjorde store Øine til denne Tale. Efter en lille Pause sagde han paa sit gebroknede Sprog:

„Min gode Madam! naar jeg efterstræber Nogen, saa er det fordi de vil efterstræbes — en ærbar og skikkelig Pige som Deres Datter har Intet af frygte af mig.“ — „Ja, ja,“ svarede min Moder, „man kan jo forsøge, om De holder Ord.“ Og han holdt Ord; aldrig foruroiligede han mig med mindste Ord eller Mine, uagtet jeg ofte var ganske ene med ham, hvilket jeg især havde hørt skulde være farligt. Og mit hele Liv har jeg erfaret, at en ærbar Kvinde formaaer at imponere de ryggesløseste Mænd, og at netop disse føle en vis Ærbødighed ligeoverfor et rent og uskyldigt Gemyt; ligesom ogsaa enhver saadan Kvinde har et medfødt Instinkt, der lærer hende, hvor det er nødvendigt at iagttage en streng Holdning, og hvor dette ikke behøves. Jeg fortsatte altsaa Undervisningstimerne, uden at han gav mig Grund til at angre min Tillid til ham.

I Begyndelsen af næste Saison, i Efteraaret 1827, optraadte jeg i mit 15de Aar som Preciosa. Imod dette Stykke kan vel indvendes en Del, og det er i Grunden et maadeligt Arbeide. Men Duften af Cervantes's deilige Novelle har den tydske Bearbejder med sin bedste Villie ikke formaaet ganske at udslette; og denne spanske Duft, i Forening med Webers herlige Musik, maa derfor altid gjøre en vis Virkning paa Scenen, naar der er en Skuespillerinde, hvis Personlighed formaaer at tilveiebringe Illusioner hos Publikum. Mit brunette, tungsindige Ydre passede godt til at fremstille den sydlandske, sværmeriske Pige. I dette Stykke optraadte jeg nu for første Gang som Elskerinde, og Folk vare som gale af Henrykkelse og Forliebelse i den unge Preciosa. Heiberg, som i høj Grad interesserede sig for mig, skrev paa den Tid Theaterkritiken i sin bekjendte „Flyvende Post“. Han havde kort i Forveien hørt mig ved en Forestilling af Macbeth recitere det Vers, som „det blodige Barn“ har at fremsige, og som ingenlunde er let at scandere. Min Recitation heraf og mit naturlige Øre for Verseformen havde frapperet ham. I en Theaterkritik bebreidede han nu Direktionen, „at den lod et ungt Talent paa 15 Aar, som røbede saa store Anlæg for Scenen, at hun, rigtig anvendt, vilde kunne blive en Guldmine for Theatret, udføre en Rolle som Preciosa, hvis Affektation kunde ødelægge hende i Bund og Grund“. Denne stærkt udtalte Roes for mig bragte forskjellige Gemytter i Bevægelse. Man paastod, at han ved en saa overdreven Roes selv bidrog til at ødelægge mig i Bund og Grund, og han maatte døie meget for sin Enthousiasme. Mig skaffede denne offentlige Ytring af ham en Del Modstandere ved Theatret. Publikum var og blev henrykt og vilde atter og atter se Preciosa. Jeg levede saa stille i mit triste Hjem og havde saa lidt med Blade og Recensioner at gjøre, at alt dette ikke gjorde mindste Virkning paa mig, hverken til det Onde eller det Gode. Jeg hørte fortælle herom som om Noget, der

næppe vedkom mig, og forstod kun halvt, hvad den hele Strid gik ud paa.

Jeg fik nu flere og flere Roller, deriblandt for første Gang en Soubrette-Rolle i „Høg over Høg“ af en fransk Forfatter. Denne lykkes mig nu saa godt, at de Fleste fra dette Øieblik af troede at se, at den finere Soubrette var mit egentlige Fag. Rahbek interesserede sig meget for dette gode gamle Stykke og var ikke ret fornøiet med, at man betroede en saa vigtig Rolle i saa unge Hænder. Imidlertid roste selv han, der havde seet saa mange tidligere Fremstillerinder, mig for min Udførelse og var især glad over det Udtryk, hvormed jeg foredrog en lille Sang, der forekommer i Stykket. „De har rørt mig i Aften ved den Maade, hvorpaa De foredrog Deres Sang,“ sagde han til mig efter Opførelsen.

Ryge, der altid var mig imod, gjorde som sædvanligt hvad han kunde for at drille mig og forbitte mig mit Ophold paa Prøverne til „Høg over Høg“. Lindgreen havde instrueret mig i denne Rolle. Da nu Ryge etsteds i Stykket havde at sige til mig: „Du skal synge! Naar man har saa stort Talent som du, maa dette jo være en let Sag“ — udhævede han Ordet „stort Talent“ paa en for mig saa saarende Maade, at jeg ikke kunde faae begyndt paa min Sang. Lindgreen, som bemærkede dette, troede, at den hele Replik var improviseret af Ryge; Blodet foer ham til Hovedet, og han udbrød høit til Ryge: „Staaer det i din Rolle?“ Ryge blev nu som en Rasende, greb i Lommen efter Bogen, og idet han kastede den i Hovedet paa Lindgreen, udbrød han: „Se selv ad!“ Hvor behagelig en saadan Scene var for mig, kan Enhver selv tænke. Hvorledes disse to Herrer siden forligtes, er mig ubekjendt.

Theatret var i det sidste Aar blevet forøget med to smukke og meget lovende yngre Talenter: Jomfru Lange, siden Mad. Larcher, og Jomfru Heger, siden Mad. Holst. Den Sidstes ualmindelige, ideale Skjønhed bidrog ikke lidt til den Opsigt, hun vakte. Hendes Debut i „Emilie Galeotti“ fremkaldte Forhaabninger, som heller ikke siden have svigtet. Disse to Damer og jeg vare omtrent i Alder sammen. Man fik nu Lyst til at sætte et Stykke i Scene, hvori vi tre unge Piger kunde optræde paa en Gang. Dertil valgtes det ældre lille Stykke „Ildprøven“. Stykket begynder med, at vi alle Tre komme ind sammen, og Collin har siden fortalt mig, at der ved „Ildprøvens“ første Forestilling sad en Tydsker i Parkettet, som udbrød, idet vi lode os se: „Potz Tausend! Haben Sie viele Solche?“ Stykket gjorde i Øieblikket Lykke paa Grund af de tre unge Piger.

LYS OG SKYGGER

Hos Personalet ved Skuespillet vandt jeg imidlertid mange Velyndere og især Velynderinder mellem de ældre Damer; blandt dem daværende Mad. Wexschall (siden Fru Nielsen), hvis Godhed og Venlighed jeg satte stor Pris paa. Hun indbød mig ofte til sig i sit Hjem, hvor flere aandrige Personligheder havde Adgang, som jeg alt havde lært at kjende hos Fru Gyllembourg; ogsaa hun og Sønnen kom i dette Hus, samt flere af deres Omgangsvener, som Professor Møhl, Professor v. Schmidten og Dr. David. Da Saisonen var tilende, indbød Mad. Wexschall mig til at følge med dem og blive hos dem en Maanedstid i Ermelundshuset, hvor de i Ferien vilde ligge paa Landet. Dette var en stor Lyksalighed for mig, der i høi Grad elskede Skov, Sø og Mark; min Længsel efter at opholde mig i længere Tid midt i en deilig Natur skulde jeg faae stillet for første Gang, og det i hendes Selskab. Hjertet hoppede af Glæde i mig ved Tanken herom. Jeg drog da ud med dem paa den bestemte Dag, og uforglemmelig er mig dette Ophold. Naar jeg her vandrede ene om i Skov og Mark, gjenkjendte jeg næppe mig selv. En Følelse, en ubeskrivelig Følelse af Lykke og Glæde gennemstrømmede da mit hele Væsen, og idet jeg gik og plukkede de utallige smaa Blomster og Græsarter, som snart bleve bundne i Buketter, snart i Kranse, ønskede jeg, at jeg saaledes kunde blive gaaende hele mit Liv — en saadan Fylde laa der for mig i denne Ensomhed — en Fylde, syntes mig, som intet Selskab kunde erstatte. Mange smaa romantiske Sværmerier faldt mig ind; jeg talte til Fuglene, til Blomsterne, til Skyerne, og saae Vink af noget Overnaturligt i det, de Fleste vel ikke vilde have ændset. Undertiden gik denne stille Lykke over til et Vemod, der fremkaldte hede, men velgjørende Taarer.

Under dette Ophold hos Wexschalls saae jeg første Gang Digteren Adam Oehlenschläger, der en Dag kom med sin Datter Charlotte for at gjøre et Besøg. Hvilken Betydning denne Mand havde for enhver Dansk var mig dengang næsten ubekjendt, men desuagtet gjorde hans Personlighed et dybt Indtryk paa mig, og jeg erindrer, at jeg stillede mig bag et stort Træ for ubemærket af ham og de Andre at kunne betragte ham. Trægruppen, Belysningen, Bordet, hvorved han sad med Mad. Wexschall — Alt seer jeg endnu saa tydeligt, som om det havde været igaar. Hans Datter tiltrak sig ogsaa min Opmærksomhed. Hendes Livlighed og Frihed forundrede mig. Jeg seer hende endnu for mine Øine, saaledes som hun om Aftenen i det klare Maaneskin for at fornøie Mad. W. havde løsnat sit lange gule Haar, traadte ud af Huset og skred hen imod os, der sad i et Lysthus. Hendes Øine glimrede saa stikkende, at jeg syntes, jeg blev ganske

bange for hende, uagtet jeg fandt hende smuk paa sin Maade. Der var noget i hendes Udtryk i dette Øieblik, som jeg fandt upassende, uden at kunne gøre mig rede for, hvad det var, og talte hun til mig, maatte jeg uvilkaarlig slaa mine Øine ned.

Stakkels Lotte Oehlenschläger! Hvem havde kunnet ane, naar man hin Aften saae den kjække, overmodige Pige, at Skjæbnen havde bestemt hende en saadan Række af Ydmygelser og Modgang, som den, hendes senere Liv førte med sig, og som upaatvivlelig lagde hende i Graven i den unge Alder. Hun var en Slags Ragnhild, der enten maatte seire eller dø: hun seirede ikke. Oehlenschläger tiltrak sig især min Opmærksomhed ved sit skjønne Hoved. Det blanke, bløde, sorte Haar faldt saa smukt om den høie, ædle Digterpande; de smukke Øine lyste af Ild, og han udbredte en elskværdig Gemytlighed ved sin Tone og hele sit Væsen. Han betragtede mig flere Gange stift og med en vis Nysgjerrighed og sagde mig, førend han gik, nogle forbindtlige Ord om, hvad han alt havde seet mig udføre fra Scenen. Da de vare borte, og jeg laa i min Seng, kunde jeg længe ikke falde i Søvn for Tanken om Digteren og hans Datter.

Ogsaa Componisten Kuhlau saae jeg her for første Gang. Han gjorde et godt Indtryk paa mig, da jeg først havde forsonet mig med, at han kun havde eet Øie; men dette ene var saa smukt, at man maatte sørge over, at der ikke var to i det ellers velformede Ansigt. Han var gemytlig, ligefrem og havde et saa godmodigt Præg, at endog jeg indlod mig i Spøg med ham. Han og Wexschall kom i Passiar til langt ud paa Natten. Kuhlau var som bekjendt en Ven af Druesaften, og i Talens Løb sad de og drak og drak saaledes, at da Kuhlau endelig brød op for at gaa, var det kjendeligt, at den gode Musikus havde drukket mere end vel var. Wexschall bemærkede dette og sagde: „Kom, jeg vil følge Dem hjem! Natten er smuk.“ Han boede nemlig i Lyngby. Med Ængstelse saae jeg efter dem, da de vandrede op ad Veien, som dengang høinede sig temmelig stærkt, og jeg saae, hvor besværligt det faldt Kuhlau at holde Takt med sin Ledsager. De andre lo heraf, men jeg havde seet formeget af Sligt i mit Hjem, til at jeg kunde faae fat paa den komiske Side. Dagen efter kom den geniale Kuhlau atter, og idet han traadte ind i Stuen, gik han hen til Mad. Wexschall, kyssede hende paa Haanden og sang:

„Wer niemals einen Rausch gehabt,
Der ist kein braver Mann!“

Hermed opløste Scenen fra forrige Aften sig i Spøg og Latter.

Den Tid, jeg opholdt mig her, gik kun altfor hurtigt; da den endte, begyndte mine gamle Sorger, og nye kom til. Overgangen fra dette yndige Opholdssted til mit ulykkelige Hjem følte jeg kun altfor dybt og tungt. Jeg havde været tilmode som en Fange, der var sluppen ud

i det Frie og nu atter skulde indespærres; jeg havde faaet en For-smag paa, hvorledes man har det, naar man gaaer rolig i Seng og staaer rolig op, uden Frygt for alle de urolige Aander, der desværre huserede i mine Forældres Bolig. At jeg selv var bleven voxen og havde seet noget mere af Livets lysere Sider, maatte jo kun bidrage til at lade mig føle vore ulykkelige Forhold saa meget dybere. Min eneste Trøst var ved denne Tid min gifte Søsters lille Datter; med dette Barn paa mit Skjød — ak! hvor ofte har jeg ikke grædt hende og mig i Søvn i en Krog af Stuen for atter at vaagne til de uhyggelige, huslige Scener, ved hvilke jeg maatte stille tilfreds mellem mine ophidsede Forældre, og hvor jeg baade ønskede og frygtede Hermans Komme, da han var den eneste, hvis Nærværelse bragte Stillehed tilveie. Fra denne Side begyndte der nu imidlertid at melde sig en ny Række Lidelser. Hermans Følelser for mig traadte efterhaanden tydeligere og tydeligere frem. Hans Skinsyge og Sorg over min Kulde tiltog med hver Dag. Hans Lidenskab — thi, som hans Følelse nu viste sig, kan den kun kaldes saaledes — satte min Standhaftighed og Villiekraft paa saa haarde Prøver, som der næppe ofte kræves af en Pige i min Alder. Jeg er fuldt og fast overbevist om, at dette Menneske kunde offret sit Liv for mig; han satte mig saa høit og nærede saa stor Ærbødighed for mig, at han ofte udtalte sig om mig, som om jeg var et høiere Væsen — og dog! . . . Ak, hvilke Forvildelser og Modsigelser kan et Menneske ikke indvikles i, naar en Lidenskab ret har grebet ham! Men ved hvilken Rædsel opfyldes ikke en stakkels Pige, der staaer ligeoverfor en saadan Lidenskab, som hun ikke deler og altsaa ikke kan forstaa! Hvor gyser man tilbage for et Sprog, man ikke ret fatter, men hvori man aner noget Forfærdeligt, som man ikke selv kan gjøre sig Rede for! At undgaa hans heftige Lidenskabelighed, at vogte mig for at være ene med ham, derpaa gik nu alle mine Bestræbelser ud. Dette vilde imidlertid næsten have været en Umulighed i vort Hjem, hvor min Fader og min Moder hver paa sin Side vare beskæftigede med husligt Arbeide, hvis ikke, til min Lykke, min Søster idelig havde været ved min Side. Og dog vidste han paa mange Maader at fjerne hende, og da gjennemgik jeg Øieblikke med ham, som jeg regner til de tungeste i mit Liv. Bleg som Døden, badet i sine Taarer styrtede han efter en saadan Scene ud af Døren og lod mig forfærdet og skjælvende tilbage. Ene, uden Støtte og Hjælp, især derved, at jeg ikke kunde faae Ordene over mine Læber, stod jeg svage Barn der, overladt til min egen Kraft og Styrke. Hvem skulde jeg henvende mig til? Hvad skulde jeg sige? Hvorledes finde Ord for hvad jeg neppe selv forstod, men som fyldte mig med den dybeste Undseelse. Anklage ham, der, fra vi vare smaa, havde staaet os bi som en Broder, som en Fader, hvor kunde jeg det? Og til hvem skulde jeg klage min Nød? Der

var Ingen, i hvis Favn jeg kunde kaste mig med Tillid og Vished om at blive forstaaet, og som vilde tage varligt og besindigt paa en saa mislig Sag. Jeg taug derfor og gjemte alt hos mig selv. Kun til Gud i Himlen klagede jeg min Nød, bad ham af hele mit ængstede Hjertes Fylde om at staa mig bi og knugede mine Hænder fastere ved de Ord i Bønnen: „Led os ikke i Fristelse, men frels os fra det Onde.“ Nu havde disse Ord afløst de tidligere: „Giv os idag vort daglige Brød.“

Min Moder gik aldeles op i sit Arbeide og havde kun Interesse herfor, hendes Utrættelighed i at arbeide var saa stor, at hun ikke alene efterhaanden havde afbetalt sin Gjæld, men endogsaa havde begyndt at lægge Penge op. Lykken var bestandig med hende i hendes Foretagender — og, som det altid gaaer, naar Lykken først har indfundet sig, da mærker man i forskellige Retninger dens Nærværelse. Min Moder havde den Passion af og til at forsøge sin Lykke i Tallotteriet, og her vandt hun engang 700 Rdlr. og en anden Gang 400 Rdlr. Denne Capital forøgede hun efterhaanden ved dagligt at lægge lidt og lidt tilside, af hvad hun ved sit Arbeide erhvervede. For dette Formaal syntes hun mere og mere at leve, saa hun nægtede sig Alt, hvad der i nogen Retning kunde forskjønne Livet. Min Fader var jo heri meget forskjellig fra hende, og i en Ordstrid, som opstod af denne Uoverensstemelse imellem dem, lod han engang i sin Hidsighed Ordet „Jøde“ undslippe sig. Ved at høre det sprang jeg forfærdet op fra min Krog, saae paa min Moder og paa ham og skjælvde over hele mit Legeme. Min Moders Udtryk i dette Øieblik kan jeg aldrig glemme. Bleg og med funklende Øine, men tillige skamfuld sagde hun: „Det er første Gang, du har ladet mig dette høre!“ Jeg vilde ikke tro mine egne Øine, thi virkelig havde vi Børn ikke mindste Anelse om, at vor Moder var født Jøde. Hun havde fra sin Barndom været skilt fra alle Sine og stod ikke i mindste Berøring med den jødiske Menighed her i Byen; jeg havde saa ofte hørt hende udtale sin Ringeagt for Jøder, at Sligt aldrig var kommen i mine Tanker. For mig var denne Opdagelse Kilden til stor Sorg. En dyb Skam betog mig og jeg tilstaaer, at jeg aldrig senere blev fuldstændig Herre over denne Følelse.

Mange, mange Aar efter denne Scene erfarede jeg følgende. I de første Aar af deres Ægteskab havde det ligget min Fader overordentlig paa Hjerte, at hans Hustru, som han, skulde blive Katholik, og hun var med Glæde gaaet ind herpaa. Han henvendte sig da til den katholske Præst her i Landet og bad ham forberede hende dertil. Præstens Indøvelse til Christendommen med hende havde alt varet nogen Tid, men nu vilde Ulykken, at samme Præst fandt min Moder smuk, som hun ogsaa efter Alles Sigende, der havde kjendt hende i hendes Ungdom, skal have været. Og nu misbrugte denne Mand

sin Stilling ved hyppigere og hyppigere i deres ensomme Læretimer at overfalde hende med en Kur, der antog en saadan Karakter, at hun følte Nødvendigheden af at fortælle min Fader om hans Opførsel og erklære, at hun ikke mere turde indfinde sig til Læretimerne. Herover blev min Fader aldeles rasende, foer hen til Præsten, og den Scene, som nu forefaldt imellem dem, endte med, at min Fader pryglede ham saaledes igjennem, at Præsten tilkaldte Politiet og min Fader blev arresteret. Der udspandt sig en Retssag om det Passerede, som dog endte uden synderlig Ulempe for min Fader, da man ønskede saa meget som muligt at neddysse den hele Sag. Men saaledes gik min Moder glip af, hvad der havde været hendes højeste Ønske, at blive døbt og optaget i det christne Samfund. I hendes Hjerter maa denne Undervisning i den christne Tro dog have slaaet Rod, thi af faa Mennesker har jeg saa ofte hørt Christi Navn nævnet, som af hende lige indtil hendes sidste Dage. Og i Samtalens Løb med os Børn mindede hun os ofte om Herrens Gang paa Jorden, hvorimod der udtalte sig hos hende en formelig Afsky for alle Jøder. I de allersidste af hendes Leveaar mærkede jeg stundom i hendes forblommede Tale, at noget Vigtigt trykkede hendes Sind, og det gik da op for mig, at hun, af en vis Undseelse, ikke turde udtale, hvad dette var, men at Sukket gjaldt, at hun ikke ved sin Død kunde komme i christen Jord. Jeg talte derfor hemmelig med en af vore Præster, som jeg stod i Venskabsforhold til, om det ikke endnu kunde lade sig gjøre at forberede hende til Daaben. Han raadede mig, til min Sorg, at opgive dette. Han sagde: „Deres Moder er over 80 Aar, kan ikke læse eller skrive; tro mig, det er nu for silde.“ Aldrig er jeg gaaet bort mere bedrøvet efter nogen Samtale end efter denne.

CONFIRMATIONEN

Nielsen havde yttret det Ønske, at man vilde tildele mig Julies Rolle i Shakespeares „Romeo og Julie“. Han selv spillede Romeo. Der var Andre, som ogsaa gjorde Fordring paa denne Rolle, hvem veed jeg ikke, og det lod til at være forbunden med nogen Vanskelighed for ham at sætte sit Ønske igjennem. Rollen blev imidlertid tildeelt mig, og Stykket var bestemt til at gaa strax i Begyndelsen af næste Saison.

Jeg var nu 15¹/₂ Aar og der skulde tænkes paa min og min Søsters Confirmation. For ikke at blive for meget forstyrret af Theatertjenesten valgtes Sommeren til at gaa til Præsten. Vi bleve da meldte til Præsten i vort Sogn. Var der Nogen, der trængte til et fornuftigt christeligt Ord, da var det tilvisse os stakkels Børn, der vare saa uvidende om denne trøstelige, guddommelige Lære, som det vel var

muligt for Børn, der leve i et christent Land. Desværre rammede det Uheld os, at den geistlige Mand, der var sat til dette Hverv, havde en saa anstødelig Maade at bibringe os dette paa, at denne saa vigtige Akt næsten gik spørløst hen for os, og kun blev betragtet som en Ceremoni, der skulde og maatte foretages. Hvad der ogsaa distraherede mig i den Tid, jeg gik til Præsten, var, at jeg paa samme Tid indstuderede Julies Rolle, som jeg udførte tre Uger inden min Confirmation. Herimod gjorde vel Præsten nogen Indvending, men fandt sig dog deri, gik selv hen for at se min Julie og var fuld af Lovtaler over den. Det Bifald, jeg i denne Rolle vandt, skyldtes vel især min Ungdom, thi en sextenaarig Pige kan umuligt løse denne Opgave. Imidlertid rostes jeg i Bladene for min fine Tænksomhed — en Ros, der gjorde mig meget forlegen, thi denne fine Tænksomhed var aldrig kommen indenfor mine Tanker. Imidlertid gav denne Fremstilling af Julie paa dette Tidspunkt, i Forening med min i senere Aar givne Fremstilling af samme Rolle, Anledning til Kierkegaards Artikel i „Fædrelandet“: „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv,“ (som jeg senere skal komme tilbage til). Jeg spillede den Gang Julie som et Barn, der synger en deilig Sang uden at kjende til Noder. Jeg følte en barnlig Glæde over at udsige de deilige Tanker og gav mig hen, ikke anende Vanskelighederne ved Opgaven. Jeg bares af min Phantasi, min Følelse, og man lagde i mit Spil, hvad, mig ubevidst, maaske laa deri, men som jeg ikke havde gjort mig Rede for. Nielsen, der spillede Romeo, sagde, at han var meget henrykt over at spille med sin unge Julie.

Jeg vilde virkelig i høi Grad have været modtagelig for Evangeliets Lærdomme, dersom de vare blevne mig meddelte med Kraft og Alvor; men, desværre — dette var ingenlunde Tilfældet. Flau Spøg og upassende Bemærkninger blandedes ofte ind i Undervisningen, saa at jeg, der fandt dette stødende, endog følte mig beføiet til at give min Utilfredshed hermed tilkjende, saaledes at Præsten gjorde mig den Ære, da vi en Dag vare ene, at gjøre Undskyldninger for sin Methode. „Men,“ lagde han til, „lidt Spøg er man nødt til at blande ind med, ellers falde alle Ungerne i Søvn.“ Da Tiden, hvori vi bleve forberedte, var omme, skulde der bestemmes, i hvilken Orden vi skulde staa paa Kirkegulvet. Da kaldte han mig en af de sidste Gange ind til sig og sagde, „at nu skulde han og jeg i Forening bestemme, i hvilken Orden vi skulde staa paa Kirkegulvet.“ Ja, det lyder utroligt, men det er sandt. Dette behagede mig ingenlunde, thi jeg havde Takt nok til at finde det upassende, at jeg her kom paa Raad med; og jeg var ganske undseelig for de andre Børn, der imidlertid i et andet Værelse ventede deres Dom, og godt havde gennemskuet i hvilken Hensigt han og jeg vare ene sammen, hvorfor de ogsaa flokkedes om mig, da jeg atter kom ud fra ham, for af

mig at faae deres Skjæbne at vide. I vor Samtale spurgte han mig, „om jeg vilde staae øverst paa Kirkegulvet?“ Med en oprigtig Ydmyghed svarede jeg, „at dertil var jeg dog altfor uværdig“. Jeg blev da efter hans Villie den Tredie i Rækken. Dagen kom, og vi aflagde vort Løfte for Gud — et Løfte, hvis Betydning han ikke havde formaaget at gjøre os klar. En naturlig høitidelig Stemning og en ærbødig Anelse om Vigtigheden af dette Øieblik fulgte mig til og fra Kirken; men noget tydeligt Begreb om hele denne Handling havde jeg ikke. Om Aftenen kom efter Skik og Brug flere Bekjendte og Venner for at lykønske os. Ogsaa Heiberg og hans Moder kom og bragte os Gaver i Anledning af Dagen. Heiberg forærede mig et meget smukt Guld-kors med lilla Amethyste og min Søster Amalie en Ring med Granater. Min Gave var saa paafaldende bedre end hendes, at den godmodige Pige kom til mig og sagde: „Du veed, at jeg aldrig misunder dig Noget, men denne Forskjel har rigtignok bedrøvet mig.“ Og virkelig var det et rørende Træk hos hende, at hun ellers aldrig følte nogen Smerte over, at jeg blev foretrukket, men glædede sig oprigtigt over hvad Godt der mødte mig. Hvorfor hun just denne Gang følte Smerte, har jeg aldrig ret kunnet forstaa. Heiberg og hans Moders Besøg i vort ringe Hjem hin Aften satte mig i stor Forlegenhed, og jeg var bogstavelig i Feber, til de atter vare borte. Jeg har ondt ved at sige, hvori egentlig denne Forlegenhed bestod. Det var vel, fordi jeg skammede mig ved Alt i dette Hjem, hvilket i Grunden var stygt og ukjærligt af mig. Ogsaa Hermans Nærværelse hin Aften bidrog ikke lidet hertil; især da ogsaa han lagde sin Forlegenhed i saa høi Grad for Dagen, at han kort efter gik og først kom tilbage, da han kunde formode, de vare borte.

Jeg var altsaa nu en voksen, confirmeret Pige. Da min Søster Amalie og jeg havde kjærligt givet hinanden det sidste Kys til Godnat, begyndte mine Tanker at begive sig hid og did paa deres usalige Veie. Hvad vil nu ske? tænkte jeg med Skræk. Vil Herman nu bryde sin Taushed og formelig begjære min Haand? Jeg vil det ikke, — men hvorfor hente Mod til dette Afslag — og hvad vil følge herpaa? Jeg bad nu inderligt til Gud, at han vilde hjælpe mig stakkels Barn, jeg bad, indtil den milde, velgjørende Søvn lukkede mine trætte Øine og bragte mit bankende Hjerte til Ro:

Det Barn, der synes mest forladt,
 Gud Fader selv vil bevare:
 Han sender i den stille Nat
 Til Jorden sin Engelskare.
 De sprede deres Vinger ud,
 Naar alle Øine sig lukke.
 Selv vaager hele Verdens Gud
 Ved Skabningens store Vugge.

Ingemann.

ELVERHØI

Frederik den Sjettes Datter, Vilhelmines Formæling var bestemt til November Maaned (1828). Heiberg var anmodet om at skrive et Stykke, som i den Anledning skulde gives i det kongelige Theater, og han skrev sin „Elverhøi“. Heri skulde jeg udføre Agnete. Da det var en versificeret Rolle, bad Nielsen mig komme til sig, for at han kunde veilede mig heri. Saasnart Herman hørte dette, blev han rent ude af sig selv og forbød mig paa det Strengeste at indfinde mig hos Nielsen, hverken med denne eller nogen anden Rolle. Hvad skulde jeg nu gjøre? Det vilde have været en uhørt Dristighed at sige til Nielsen, at jeg ikke ønskede den Hjælp, han af Godhed tilbød mig. Ogsaa min gamle Lærer, Lindgreen, vidste jeg, vilde tage det meget ilde op, om jeg gik til Nielsen og ikke til ham med Rollen. Jeg opsatte derfor at gaa til Nielsen fra Dag til Dag, indtil han en Aften kom til mig paa Theatret og spurgte mig: „Hvad det skulde betyde, at jeg ikke kom til ham? — Kom nu imorgen Formiddag, inden Prøven paa Stykket“, tilføiede han, „det er den høie Tid.“ Jeg gik da næste Morgen til ham med et tungt Sind. Da jeg gik fra ham for at begive mig til Prøven af Stykket, faldt Veien gjennem Lille Kongensgade. Her stod Herman med eet for mig. Bleg med zittrende Læber, kunde han knap tvinge disse Ord frem: „Hvor kommer du fra?“ — „Fra Nielsen“, svarede jeg frimodig men ængstelig, thi jeg saae i hvilken Tilstand han var. „Farvel,“ udbrød han, „mig seer du aldrig mere!“ og han forsvandt hurtig bag det første Hjørne. Med hvilket Sind og i hvilken Stemning jeg prøvede hin Dag, veed kun Gud. Jeg troede virkelig, at han var gaaet lige fra mig for at berøve sig Livet. Paa Prøven kom Lindgreen hen til mig og var vred og spydig, fordi jeg ikke havde været hos ham med Rollen, men tyede til Andres Hjælp. Ogsaa Heiberg spurgte mig, hvorfor jeg var gaaet til Nielsen med denne Rolle: „Han har lært Dem at declamere den,“ sagde han, „havde De fulgt Deres egen Følelse, var det blevet meget bedre.“ Saaledes havde jeg gjort Alle imod ved dette Skridt. Næste Dag fik jeg et Brev fra Herman, der var mere besindigt end hans Opførsel paa Gaden. Han kom om Aftenen saa bleg og bedrøvet, at han atter forskrækkede mig, og nu paafulgte en af disse Forsoningsscener, som jeg desværre havde altfor mange af. Jeg maatte nu høitidelig love ikke oftere at gaa til Nielsen med nogen Rolle. Herman havde vel mærket min ungdommelige Interesse for Nielsen, og derfor frygtede han denne Mand fremfor Alle.

„Elverhøi“ gjorde en overordentlig Virkning fra Scenen. Det romantiske Stof i Forening med de skønne, nordiske Sange greb Nationalfølelsen. Denne Følelse førtes nu over paa den sidste patriar-

kalske Konge af den oldenborgske Stamme, den elskelige Frederik den Sjette. Jeg seer endnu for mine Øine den gamle Konge med det snehvide Haar, som han ved den første Forestilling af Stykket sad i sin Loge, dybt rørt over de Allusioner, der findes i Skuespillet til ham og hans Slægt, og som Publikum greb med stormende Jubel. Det sørgelige Resultat af denne kongelige Formæling, hvortil der knyttedes saa mange og store Forhaabninger, kjender Enhver. Det skønne nationale Skuespil blev saaledes det eneste reelle Udbytte af denne Pagt. At Stykket gjorde saa stor Lykke og Opsigt vakte atter Heibergs Misundere af deres Dvale. Man paastod, at Stykket var Intet, men at det var Kuhlau Musik, som ene og alene havde gjort dets Lykke. Kuhlau Musik! Massen er saa uvidende — og det har den Lov til at være — men at Critici høre til Massen, heri ligger det Sørgelige. Mængden troer i Almindelighed, at denne Art af Skuespil med Sang i bliver til paa følgende Maade: Digteren skriver Stykket og Componisten sørger for Musikken. Dette gjælder vel om Operaen, men ingenlunde om den Art af Skuespil som Elverhøi. Heibergs musikalske Sans og Kundskab hjalp ham til at vælge de rette Melodier, som alle, paa een nær, vare gamle danske og svenske Folkelmelodier. Kuhlau havde saa lidt hermed at gjøre, at han ikke havde Anelse om, hvilke Melodier Heiberg vilde benytte, før denne bragte ham Text og Musik. I Valget af Melodierne, og hvorledes Texterne slutte sig til disse, deri ligger jo Hovedvirkningen; og hvorledes denne skal opnaaes i sin Forbindelse med Stykkets Toneart kan jo alene bestemmes af Digteren, for hvis Phantasi Stykket staaer i sin Helhed. Man høre ofte Folk sige: „Hvad var dette Stykke uden Sangene?“ Men det faldt Faa ind at vende Spørgsmaalet om og sige: „Hvad vare disse Sange uden Stykket?“ Begge hørte sammen ligesom Belysningen til et Maleri! tag denne bort, og Maleriet er et andet. At den geniale Kuhlau opfattede det Givne i sin Helhed og med et aabent og trofast Digtersind, har han viist ved at behandle det, der blev ham overleveret, med Omhu, Indsigt og Genialitet; og at han selv var grebet af Stykkets Trylleri, lyder ud af den Stemning, der gaaer igjennem Ouverturen og den første Introduction, som begynder Stykket. Men hvo vakte Stemningen? Iblandt de Stykker, Heiberg skrev for Theatret, er der maaske intet, der viser hans Mesterskab som dramatisk Forfatter i den Grad som „Elverhøi“, og jeg vover at paastaa, at unge Forfattere burde studere dette Stykkes Anlæg, Udførelse og Form for ret at gjøre sig klart, hvori en dramatisk Behandling af et Stof bestaaer. Man lægge blot Mærke til den hele Række af Begivenheder, der ere foregaaede, forinden Stykket begynder, og som lidt efter lidt simpelt og naturligt komme til Tilskuernes Kundskab, uden at dette skeer paa den trættende Maade, som saa mange Forfattere ty til, idet den ene Fortælling afløser den anden for at bi-

bringe En Kundskab om det, som man maa vide til Handlingens Forstaaelse. Det er Kjendetegnet paa det dramatiske Geni, at man som ved et Trylleslag strax ved Tæppets Opgang er inde i Illusionen, og dette er i høi Grad Tilfældet med „Elverhøi“. Dernæst er Sagnet om Elverfolket paa den skønneste Maade indvævet i de virkelige Personers Handling og Liv. Overgangen fra hint til disse er saa fin og gjennemsigtig, saa naturlig, saa fri for al Svulst og Sentimentalitet, at selv den mest prosaiske Tilskuer troer paa hine Væsners Virkning og Nærværelse. Hvor poetisk skjønt er ikke begge disse Konger, Elverkongen og Dannerkongen, stillede ved Siden af hinanden! Hvilken Illusion frembringes ikke i Elverkrattet i fjerde Akt! Agnetes Drøm bliver til Virkelighed, og Virkeligheden antager Drømmens lette, mystiske Skjær. Med hvilken Kunst er ikke Alt i Handlingen lagt tilrette, saa at Stykkets femte Akt ganske kan optages af Festen hos Valkendorf, og hvilken Virkning gjør ikke Kong Christians Komme i den glimrende Sal for med faa Ord at løse Gaadens Knude! Hvor afrundet, hvor harmonisk er den hele Opløsning af dette romantiske, fædrelandske Stof!

Jeg har ofte i senere Aar disputeret med Folk, selv saadanne, som gav sig ud for at være Critici af Profession, om dette Arbeides Værd og Betydning. Tilstaa maatte de, at Virkningen var stor, men de begreb ikke, hvormed denne Virkning tilveiebragtes. Sagen er, at naar Noget er fuldendt, da mærkes ikke Kunsten og dens Vanskeligheder, det Hele seer saa let, saa simpelt ud, at Enhver troer at kunne gjøre det efter. Det er kun det Mangelfulde, der røber Vanskelighederne; om dette siger Alle: „Hvor det dog maa være svært“, medens de om det Fuldendte tro, at Kunsten er ringe. Hvor Mange have ikke havt denne Følelse ved at læse Goethes smaa, lyriske Digte: „et saadant Digt kunde Du ogsaa skrive“, men prøv derpaa, og det vil vise sig, om et saadant lille, som det synes, ubetydeligt Digt lader sig eftergjøre. Heiberg skrev dette Drama med al den Kjærlighed, han følte for Frederik den Sjette, og med al den Danskhed i Sindet, hvoraf han var gennemtrængt. Han hang ved denne Konge med en tro Undersaats Ærbødighed og Hengivenhed. Og hvo maatte ikke elske denne aabne, hjertelige, menneskelige Natur, naar man blot een Gang havde havt Leilighed til at se ind i dette lyse, trofaste Øie? En Konge, der ikke gav sig ud for mere, end han var, der ikke pralede og leflede med Egenskaber, han i sin Beskedenhed følte, at han ikke besad, der førte sit Scepter mildt, og hvis Hjerte og sande Menneskelighed lærte ham at lytte til og føle for Andres Sorger og Smerter — Sorger, som han blot kunde kjende gjennem sit varme Hjertes Følelse —, hvis Øre stod aabent for Alle, der bekymrede og sørgmodige henvendte sig til ham om Hjælp og Trøst. Hvo af hans Undersaatter vidste ikke, at der var En, man kunde tye til i Nød og Mod-

gang, som faderlig vilde hjælpe, hvis Hjælp var mulig? Hvor følte man ikke efter hans Død, at Pladsen var tom, og at det nu hed: Hjælp dig selv! Ogsaa jeg havde fra Lille af havt stor Kjærlighed til Frederik den Sjette. Og, underligt nok! Fra Barn af have mine Drømme idelig dreiet sig om ham og hans Hus. I Drømme hørte jeg bestandig til hans nærmeste Omgivelser, har i Søvnne drukket The med ham, Dronningen, Prinser og Prinsesser; siddet og ført lange fortrolige Samtaler med ham til langt ud paa Natten, taget tilsidst mit Lys, sagt ham Godnat og gaaet til mit Værelse i Slottet. Og alt dette uden mindste Forundring, thi det syntes mig at være ganske i sin Orden. Ved denne idelige Leven med Kongen i Drømme forekom han mig ogsaa vaagen saa bekendt, at da jeg nogle Aar efter at jeg var bleven voxen i Virkeligheden talte med ham, var det mig kun som en Fortsættelse af vore Samtaler, og som om jeg stod ligeoverfor en fortrolig, gammel Ven. Dette gjorde mig saa frimodig og dristig i hans Nærhed, at jeg havde Ordet til min Raadighed, og vi skiltes hjerteligt fra hinanden.

Ogsaa min Fremstilling af Agnete behagede Publikum, uagtet mine Kunstfæller havde meget at indvende imod den. En Kjendsgjerning er det imidlertid, at af de mange senere Fremstillinger i Rollen har Ingen formaaet at opfatte den romantisk lyriske Agnete saaledes, at hun, som i hin Tid, blev Hovedrollen i Stykket, der vakte Alles Interesse, og dette er dog altid Noget. Jeg udførte denne Rolle i 27 Aar, indtil jeg i 1856 overtog Elisabeths i samme Stykke. Strax efter Stykkets første Opførelse bragte Heiberg mig et Exemplar af samme, i hvilket han foran havde skrevet:

„Forleden sendte jeg Dig Duefjer,*
 Idag jeg selv min Elverhøi Dig bringer;
 Til hine trænger ingen Digter mer,
 Naar Du vil hæve ham paa Dine Duevinger.“

Man troer maaske, at jeg følte mig meget smigret ved denne Gave fra Digterens Haand, — men jeg modtog alt Sligt uden at tænke synderligt over, hvad Betydning der laa deri.

KAMPE FOR FRIHEDEN

Herman gjorde mine Forældre begribeligt, at de maatte flytte hen til et Sted, hvor jeg kunde indstudere de mange Roller, jeg nu idelig havde at læse paa. De flyttede da fra Pilestræde til Vingaardsstræde, hvor et lille Kammer blev mig indrømmet til eget Brug. Herman be-

* En Vifte af Duefjer, han nogle Dage foruð havde foræret mig.

sørgede de faa Møbler, den lille Stue kunde rumme, og hans elskværdige Søster, som han havde gjort mig bekendt med, var saa god at forsyne Stuen med en broderet Kakkellovnskjærm og en Claveerstol, Gaver fra hin Tid, jeg bestandigt har bevaret og endnu den Dag idag er i Besiddelse af. Dette Gode, at have mit eget Værelse, var mig paa een Gang kjært og ukjært; thi jeg ønskede ikke at være ene med Herman, og dette var nu uundgaeligt. I det lille Rum sad jeg ofte og fældede bittere Taarer, paa samme Tid som jeg indstude-rede den ene lystige Rolle efter den anden. Kom nu Herman, for-øgedes min Fortvivlelse snart over hans Venlighed, snart over hans Bebrejdelser for Mangel paa Godhed for ham. De lyse Øieblikke i min Tilværelse vare, naar jeg sad i den Heibergske Kreds hos hans Moder eller var indbudet i Wexschalls muntre og livlige Hus, hvor alle Interesser dreiede sig om Theatret, hvor alle Samtaler gik ud paa den Kunst, der holdt min forkuede Sjæl oppe, saa jeg ikke gik til-grunde i mine for min Alder unaturlige Forhold. Alle i denne Kreds viste mig en Opmærksomhed, som jeg endnu tænker paa med Tak-nemmelighed; og sjelden var der nogen Fest i dette Hus, hvori jeg ikke deltog. Desuagtet plagedes jeg ofte af Tvivl, om jeg ogsaa var ret velkommen, og om man ikke taalte mig af Medlidenhed. Saa-ledes erindrer jeg mig en uforglemmelig Juleaften. Min ældre Kunst-søster havde indbudet mig til Julefest; jeg var henrykt derover, thi jeg kjendte kun et Juletræ af Andres Fortælling. I vort triste Hjem havde aldrig Julestjernen glimret i Toppen af noget Træ. Da jeg var indbudet uden min Søster, havde jeg ikke havt Mod til at underrette min Moder derom, men opsat at omtale denne Sag til det sidste Øie-blik. Jeg stod nu om Eftermiddagen i Begreb med at bede om Til-ladelse til at gaa, da min gifte Søster i samme Øieblik traadte ind ad Døren med sin lille Pige og sagde: „Jeg vil blive hos Jer i Aften.“ Nu vidste jeg, at en Bøn om at gaa ud, naar hun en enkelt Gang kom i Besøg, vilde blive afslaaet. Og jeg taug. Dog, imedens jeg sad og talte med min Søster, tænkte jeg paa Julefesten i det Wexschall'ske Hus, hvortil jeg havde glædet mig saa meget, og det var mig ikke længer muligt at tilbageholde mine barnagtige Taarer. „Hvad græder du for?“ udbrød hun forundret. Da vi i dette Øieblik vare ene i Stuen, betroede jeg hende den Glæde, som jeg var paa det Nærmeste ved at gaa Glip af. „Din Nar!“ svarede hun, „hvorfor sagde du ikke dette strax? Jeg skal nu bede Moder om at lade dig gaa derhen.“ Hun gik derpaa ud i Kjøkkenet til min Moder, der med et noget for-trædeligt Ansigt kom ind og sagde: „Ja, saa gaa da!“ Min godmodige Søster hjalp mig nu i min Stads, og sjæleglad begav jeg mig til det Wexschall'ske Hus, der laa i Nærheden af vort. Men aldrig saasnart var jeg ene paa Gaden, før de sædvanlige sygelige Skrupler opstod hos mig. Jeg forestillede mig nu, at Mad. Wexschall af Medlidenhed havde

indbudet mig, at hun og det øvrige Selskab maaske gjerne saae, at jeg blev borte o. s. v. Under disse Reflexioner naaede jeg til hendes Port i Laxegade. Jeg saae op ad Huset. Alle Værelser vare oplyste, og mit Hjerte begyndte at banke af Frygt og Glæde. Jeg gik op ad Trapperne og stod nu udenfor hendes Dør; jeg hørte Lystigheden indenfor; kjendte mange af Stemmerne, men havde ikke Mod til at trække i Klokkestrengen — jeg ligesom gøs ved Tanken om den Al-larm, Klokken vilde gjøre. Den Undseelse, der saaledes overfaldt mig, i Forening med min Frygt for ikke at være velkommen, gjorde, at det tilsidst var mig umuligt at trække i denne Streng, hvis Lyd vilde have aabnet mig Døren til al denne Herlighed. Og jeg stod — og stod — indtil jeg endelig besluttede at vende om og gaa hjem igjen. Og virkelig gik jeg atter hjem, hvor min Indtrædelse i Stuen ikke vakte liden Forundring. Jeg sagde nu, at jeg havde betænkt mig og vilde hellere blive hjemme hos dem. „Du er dog en underlig En“, svarede min Søster, „hvad skulde det nu til?“ Imidlertid vare mine Tanker hele Aftenen hos Wexschalls. Næste Dag bebreidede Mad. Wexschall mig min Udeblivelse. „Vi ventede paa dig til det Yderste, og Flere, som havde glædet sig til at se dig, vare ganske vrantne over din Udeblivelse.“ — „Ja“, tænkte jeg i mit stille Sind, „hvem der havde været ganske sikker herpaa!“

Jeg var nu 16 Aar, og behøver vel ikke at fortælle, at en ung Pige i min Stilling havde mange Tilbedere, saavel imellem dem, der kjendte mig personlig, som imellem dem, af hvem jeg kun var kjendt fra Scenen — især blandt disse Sidste, for hvem mit tilbageholdne Væsen var ukjendt, og af hvilke jeg blev efterstræbt paa en mer eller mindre heftig Maade. Men hverken hine eller disse kom nogen Vei, hvor stor Umage de end gjorde sig. De ubekjendte Herrers Efterstræbelser optog jeg altid som en Fornærmelse mod mig og min Stand, og dybt saaret saae jeg heri kun et Tegn paa den Mening, de havde om min Ærbarhed. Iblandt disse var en ung, for sin Skjønhed bekjendt Militair, hvis Kur gjorde mig endel Bryderier. Paa hundrede Maader vidste han at faae Vers og Breve praktiserede til mig. Disse Breve indeholdt bestandig Forsikkringen om de bedste og reneste Hensigter. Jo mere Modstand han mødte, des heftigere bleve hans Forsikkringer, og han tilbød mig nu skriftligt ligefrem sin Haand og sit Hjerte. Hans ivrigste Bøn gik altid ud paa, blot een Gang at turde tale med mig, hvilket han imidlertid aldrig opnaaede. Han havde med megen Umage vundet en af mine Brødre for sig, og denne Broder troede fuldt og fast paa Ærligheden af hans Ord og Tilbud. „Du kan jo dog gjerne tale en eneste Gang med ham“, sagde min Broder, „han er saa smuk, og mener dig det oprigtig.“ Min Moder havde ofte givet hans Bud Brevene uaabnede tilbage; men Intet hjalp, han blev ved. En Dag sendte han mig en elegant

Æske med udmærkede Smykker af en besynderlig Form; Alt var formet som Blomster; Stenenes forskellige Farver vare benyttede som Blomsterblade. Nu blev min Moder for Alvor vred, tog Æsken, gik hjem til hans Moder, overleverede hende den, og bad hende formaa sin Søn til at lade mig i Fred. Dette hjalp. Hvad der siden blev af disse Smykker og deres Giver, skal jeg længer hen fortælle. Jeg vil ikke trætte med at omtale, hvor ofte jeg var Gjenstand for Efterstræbelser af lignende Art, dog har man vist neppe nogen Forestilling om, i hvilken Grad en ung Pige, som ret har Publikum for sig, fristes fra alle Kanter. Gamle og Unge kappes om at komme i Bekjendtskab med en saadan ung Skuespillerinde, især naar hun er af ringe Stand og ikke har et Hjem, der indgyder dem Respekt. Mig fristede alt dette intet Øieblik. Min dybe Tungsindighed — som disse Herrer ikke havde Anelse om — i Forening med en høi Grad af Æresfølelse, gjorde, at jeg uskyldig og uberørt gennemgik alle disse Fristelser, for hvilket jeg aldrig nok kan takke Gud. Med Sandhed kan jeg i min ældre Alder sige, at jeg ikke har det Mindste i denne Retning at bebreide mig, medens jeg ofte med Forbauselse maa tænke tilbage paa den Kraft og Bestemthed, jeg i saa ung en Alder lagde for Dagen. Intet Raisonnement laa til Grund herfor, men kun en umiddelbar Takt og Pligtfølelse. Det faldt mig aldrig ind, at det kunde være anderledes; og derfor vandrede jeg den rette Vei ved Guds Hjælp uden at se til Høire eller Venstre. Naar man kun kjender to Moralbegreber: Ret og Uret, og troskyldig handler derefter, saa slipper man let forbi alle Skjær. Hvor Raisonnementet er mere udviklet, hvor man, saa at sige, kan plaidere for og imod, hvor man kommer ind paa alle disse Veltalenheds-Grunde, der undskyldte vore Forvildelser, der bliver det vanskeligere at undgaa Fristelser og Overtrædelser, som man tidligt eller sent vil angre. Jeg var, Gud være lovet, for uudviklet og havde et eget Talent til at være uvidende og ikke se og høre, hvad der foregik rundt om mig. Jeg saae og hørte vel, men jeg gjorde mig ikke rigtig Rede for, hvad jeg saae og hørte, og blev derfor uskyldig og beskeden i Tanke og Gjerning. Med dyb Taknemmelighed har jeg ret følt i mit senere Liv, at ikke mig tilkommer Æren for alt dette; jeg troer paa — og føler mig lykkelig ved denne Tro — at et kjærligt Forsyn sætter en Engel ved vor Side og siger til denne: „Viis hende Vei, hun er forladt og trænger til en Fører.“

Ved Theatret fulgte Lykken mig i den ene Rolle efter den anden. Publikum var nu engang forgabet i mig. Mine Venner, Heiberg og hans Moder, deres Venner, Wulffs, Wexschalls, alle kappedes om at vise mig Opmærksomhed og Velvillie, men ingen i høiere Grad end Herman. Min Fødselsdag stod for Døren og jeg ængstedes for, hvilken Gave jeg skulde modtage af hans Haand.

Om Morgenen, d. 22de November, sendte han mig et meget smukt

Sybord. I Laaget var anbragt et Speil. Ved nøiere at betragte Bordet, opdagede jeg en lille Fjer under Speilet, jeg trykkede paa den, Speilet sprang tilside og — hans Portrait var indfattet i en lille Fordybning, der skjultes af Speilet, naar dette var lukket. Min Søster Amalie og mine Forældre udrød: „Nei, hvor det ligner ham! Det var da deiligt! Er du ikke glad for denne Overraskelse?“ Ved dette Bords Komme var jeg strax blevet noget beklemt om Hjertet; ved derpaa saa uventet at se hans Billede — og især, ved at høre de Andres Opfordring til at yttre min Glæde derover, var det mig ikke længere muligt at tilbageholde mine Taarer. Alle saae forundrede paa mig. Min Moder skjendte og sagde: „Du maa skamme dig! Det Menneske gjør Alt for at glæde dig, og du lønner ham kun med Utaknemmighed!“ Ak! havde jeg dog kunnet tale og forklare hende min Sorg! Men Undseelsen, Frygten for en voldsom Scene, for at blive misforstaaet, Umuligheden for mig at udtale mine Tanker i denne Sag, alt holdt mig tilbage og lukkede min Mund. Om Eftermiddagen kom Bordets Giver, og nu blev — til min store Sorg — min fjantede Opførsel, som de kaldte det, fortalt ham med alle Omstændigheder. Han kastede et bebrøvet og bebreidende Blik paa mig, og med Taarer i Øinene spurgte han: „Om det i den Grad var mig imod at modtage Noget af hans Haand, da skulde han ikke oftere plage mig dermed.“ Jeg taug. „Jeg havde haabet,“ vedblev han, „at denne Gave ret vilde have glædet dig.“ Aftenen sneg sig hen, imedens jeg idelig maatte skjule min Fortvivlelse. Dette Bord voldte mig uafslædig Kummer og Angest. Hvergang nogen Fremmed betragtede det, gøs det i mig af Frygt for, at de skulde opdage Fjedren, trykke paa den, og hans Billed derved komme tilsyne. Hvorledes mine Forældre betragtede dette Forhold, kunde jeg aldrig ret komme efter. Løvrigt moraliserede min Moder idelig for mig og sagde: At en ung Piges Ærbarhed og gode Rygte var hendes bedste Klenodie; at hun var som „en nyvasket hvid Kjole — en Plet — og hele Skjønheden er borte.“ Dette var et af hendes mange Ordsprog, som hun sagde, at hun havde fra sin Moder. Og naar en Fremmed nu og da kom med det Rygte: at jeg var, og alt i lang Tid havde været forlovet, hørte jeg hende nu svare: „Aa Snak! Hun er for ung til at tænke paa Sligt; han kunde jo være hendes Fader.“ Paa den anden Side lagde hun ikke mindste Hindring iveien for, at det fortrolige Forhold, som fra min Barndom af havde fundet Sted imellem ham og mig, vedblev. Jeg antog altsaa, at hendes Svar til fremmede Folks Tale var en List. Undertiden var det vel, som om hun ugerne saae, at Herman kom, og hun udrød endogsaa uvillig: „Naa, er han nu der igjen!“ Men blev han borte i et Par Dage, var hun vred paa mig og sagde, det var mit mutte Væsen, min uventlige Opførsel, der stødte ham bort. Jeg vidste saaledes hverken ud eller ind.

Heiberg havde strax efter Elverhøis Opførelse faaet fast Ansæt-

telse som Theater-Digter og -Oversætter. Der var altsaa ikke mere Tale om at vende tilbage til Kiel. En Dag sad jeg ene i min lille Stue i Vingaardstræde, trykket paa Sjæl og Legeme, i mine stadige Grublerier, hvad dog Enden vilde blive paa dette Forhold til Herman, der pinte mig i høiere og høiere Grad; jeg ønskede, at han vilde udtale sig bestemt herom, thi da haabede jeg at faae Mod til at sige ham, at det aldrig havde været mit Ønske at betragte dette Barndoms-Forhold som bindende for min Fremtid. Men aldrig kom et Ord over hans Læber, som kunde give mig Leilighed til denne Protest. Som jeg nu sad her, kom et Brev til mig fra Heiberg. Med Forundring og Forbauselse læste jeg, at denne udmærkede Mand tilbød mig sin Haand. Han skrev, at jeg vel havde gjættet, at den Ansættelse ved Theatret, som havde ligget ham saa meget paa Hjerte, kun havde været ham vigtig, fordi han derved var bundet til samme Virksomhed som jeg, og at det ene og alene var for min Skyld, han havde ønsket denne lidet interessante Post; da han aldrig vilde fordrø, at jeg for hans Skyld skulde forlade en Kunst, hvortil Forsynet saa øiensynligt havde bestemt mig. Rørt og veemodig læste jeg disse kjærlige Ord. Det var i min Beskedenhed aldrig faldet mig ind, at denne Mands Godhed for mig havde en saa alvorlig Karakter. Jeg havde i de unge Aar en formelig Skræk for Ægteskabet. I mit Hjem havde jeg været Vidne til, i hvilken frygtelig Skikkelse dette Forhold kunde udvikle sig. Iblandt vore Bekjendte havde jeg seet lignende ulykkelige Ægteskaber, saa jeg troede fuldt og fast, at af alle Ulykker var Ægteskabet den allerstørste. Hvem i Verden, som i dette Tidspunkt havde tilbudt mig sin Haand, kunde derfor været vis paa et Afslag. Hertil kom, at jeg jo ikke vidste, hvorledes Herman betragtede sit Forhold til mig, og om jeg ikke havde Ret i min Frygt for, at jeg efter hans Mening ikke mere raadete over den Haand, der blev begjæret. Da tænkte jeg: her har jeg en Leilighed til at faae Hermans Tanker at vide, og tillige give ham tilkjende, at jeg anseer mig for ubunden. Jeg vil betro ham, men ogsaa kun ham, dette Tilbud fra Heiberg, og bede ham raade mig i denne Sag. Hvis han da siger, at han antager mig som bunden til sig, da vil jeg tale frit og uforbeholdent med ham. Hele Dagen pinte jeg mig med Tanken om den Scene, jeg gik imøde, naar Herman mod Aften som sædvanlig indfandt sig. Jeg forberedte mig paa, hvad jeg da vilde sige til mit Forsvar, og til Anklage mod ham og mine Forældre, der havde ledet et stakkels Barn ind i et Forhold, hvis Betydning det ikke kjendte, og som vilde gjøre mig høist ulykkelig, hvis det skulde være bindende for mit øvrige Liv. Aftenen kom og med den Herman. Da vi vare ene, sagde jeg skjælvende til ham: „Jeg vil bede dig raade mig i en Sag. Læs dette Brev og sig mig, hvad du synes, jeg bør svare derpaa.“ Han læste Brevet, idet mine Øine ufravendt og i største Spænding vare heftede paa ham.

Under Læsningen syntes jeg at bemærke, at han skiftede Farve. Forventningsfuld stod jeg med bankende Hjerter og ventede paa, hvad der nu vilde komme. Efter at have læst det, lagde han det sammen, rakte mig det tilbage og sagde koldt: „Heri kan ingen raade dig, uden du selv. Holder du af ham, saa siig ja.“ Han greb derpaa sin Hat og gik hurtig bort; og jeg arme Pige var lige nær. Dagen efter kom han som sædvanligt, omtalte ikke Brevet med et Ord og var som om Intet var passeret. Heibergs Brev havde ret inderligt bedrøvet mig. Jeg var undseelig ved at give denne Mand et Afslag; jeg kunde ikke undvære hans og hans Moders Venskab, og dette, frygtede jeg, blev mig berøvet, naar jeg skuffede den Godhed og Tillid, han viste mig ved at ville knytte sin Skjæbne til mig simple, ubetydelige Pige, der i Alt stod under ham. Og dog var det mig umuligt i dette Øieblik, hvor min Sjæl sukkede efter Frihed, egenraadig at knytte et nyt Baand, om hvis Mulighed jeg i min Ydmyghed ikke havde drømt. Jeg skrev derfor i al Taknemmelighed et Svar til Heiberg, hvori jeg sagde: „At dette Tilbud var mig saa uventet, at jeg ikke saae mig istand til at svare herpaa; at jeg følte mig for ung og umyndig til at foretage et for hele Livet saa afgjørende Skridt.“ Usigelig forlegen afsendte jeg dette Brev til min hengivne Ven. Den første Gang, jeg atter saae ham efter dette Brev, kom han mig paa sin ridderlige Maade venlig og utvungen imøde, omtalte ikke med et Ord det Passerede, men lod mig paa en fin Maade mærke, at jeg fremdeles i ham vilde have en trofast og hengiven Ven. Og en tung Sten faldt herved fra mit Bryst.

Oftentimes senere Aar yttrede Heiberg sin Forundring over, at det var muligt, at hans hele Væsen og Opmærksomhed ikke ideligt havde sagt mig, hvilke Følelser han nærede for mig. Hvorledes alle Elskerscenerne i „Elverhøi“ indirekte havde været Elskovserklæringer til mig, idet han i disse havde givet tilkjende, hvorledes han opfattede mit hele Væsen; det var ham derfor ubegribeligt, hvorledes hans endelige Henvendelse til mig kunde komme mig uventet. Hvor nær mit Afslag var gaaet ham til Hjerter, sagde han, kunde jeg se af de lyriske Digte, som han lagde i Lauras Mund, da han kort efter skrev „Prinsesse Isabella“.

TORDENSKYERNE BLIVE TÆTTERE OG TÆTTERE

Herman kom i den senere Tid sjældnere til os end forhen, og naar han kom, var hans Sindsstemning nedslaaet og forvirret; han sad ofte i dybe Tanker og var for det meste saa aandsfraværende, at jeg ikke vidste, hvad jeg skulde tro eller tænke derom. Hans Opførsel mod mig havde antaget en aldeles forandret Charakter. Han var mild og sagsmodig imod mig, uden at denne Mildhed bar Præget af en El-

skers Væsen. Kom han, slog han sig kun et Øieblik til Ro, sprang med Et urolig op og gik hurtig bort. Undertiden kom han efter faa Minutter atter tilbage, og var som i Feber. Det var tydeligt, at noget Alvorligt tyngede paa hans Sind. Af hans Tone og Opførsel mod mig var det ligesaa tydeligt, at ingen Vrede paa mig var Aarsag hertil. Ofte betragtede jeg bekymret hans blege og bedrøvede Ansigt, uden at jeg ret havde Mod til at spørge ham om Grunden til hans forandrede Sindsstemning. Han kom nu ofte tidlig paa Eftermiddagen, gik strax ind i min lille Stue, satte sig i Krogen af Sofaen og skjulte sit Ansigt i sine Hænder. Naar han atter tog dem bort, kunde jeg se, at der var Mærker af Taarer paa hans Kinder. Det ene Suk afløste det andet, uden at han sagde et Ord. Talte jeg til ham, svarede han adspredt. Det var mig mere og mere tydeligt, at noget Usædvanligt, Noget, jeg ingen Del havde i, laa ham paa Hjerte. Hans dybe Sorg og den Følelse, at jeg ikke var Aarsag i den, gjorde mig mere aaben og venlig imod ham, og den Tilbageholdenhed, jeg i de senere Aar havde iagttaget ligeoverfor ham, forsvandt fra Dag til Dag, alt som hans Sorg antog en alvorligere og ængsteligere Charakter. En Eftermiddag, da han atter sad i Sofaen i sin sørgmodige og tause Stilling, med Hænderne for Øinene, tog jeg Mod til mig, gik venlig hen til ham og spurgte kjærligt, hvad der laa ham paa Hjerte? „O,“ svarede han, „det er Intet,“ og blev siddende i en for mig martrende Taushed. Kom nogen af de Andre ind i Stuen, greb han hurtigt sin Hat og foer bort. Dette forundrede især min Moder, og hun spurgte ofte: „Hvad gaar der da af ham?“ — „Jeg veed det ikke,“ lød mit sanddru Svar, thi jeg havde ingen Anelse om, hvad der kunde være. Dagen efter gjæntog den samme Scene sig til min store Kval, og med hver Dag var han mer og mer bedrøvet og ude af sig selv. Endelig udeblev han nogle Dage, kom saa atter og kastede sig som sædvanligt i Hjørnet af Sofaen, og brast i en saa lydelig Graad, at jeg forfærdedes derover. Grædende bad jeg ham nu med de kjærligste Ord om at lette sit Hjerte for mig. Da udraabte han med en Strøm af Taarer: „Jeg kan ikke holde Livet ud! Med Vanære kan jeg ikke leve.“ — „Hvem siger,“ udbrød jeg, „at du er vanæret?“ — „Jo,“ svarede han, „man troer, at jeg har gjort mig skyldig i Bedrageri paa Kontoret, og med denne Mistanke kan jeg ikke leve.“ Og nu brast han atter i den heftigste Graad. Han og en anden Embedsmand vare nemlig ansatte ved et kongeligt Etablissement, og man havde fattet Mistanke om, at Alt her var i største Uorden og at et betydeligt Underslæb havde fundet Sted, hvorfor det nu skulde underkastes en streng Undersøgelse, og indtil Sagen var ordnet vare de Begge suspenderede. For første Gang siden min tidligste Barndom ydede jeg ham nu frimodige, søsterlige Kjærtegn og sagde Alt, hvad jeg i min Uvidenhed troede kunde trøste ham. Han vedblev at græde, og jeg græd troligt med, uden at jeg ret forstod

Betydningen af hans og mine Taarer. Næste Dag gjentog dette sørgelige Optrin sig atter. Saaledes tilbragte jeg næsten tre Uger, ene bærende paa den Vægt, han havde kastet paa min unge Sjæl.

Min trofaste Ven Collin, der var mere inde i mine og Hermans forviklede Forhold, end jeg dengang havde nogen Anelse om, kom en Aften til mig paa Theatret og spurgte mig, om jeg ikke kunde have Lyst til at tage i Huset til Mad. Wexschall. „Direktionen“, vedblev han, „er villig til at betale dit aarlige Ophold der i Huset, og Mad. Wexschall, med hvem jeg har talt derom, vil med Glæde modtage dig.“ Længere hen paa Aftenen kom Mad. Wexschall og tilbød mig sit Hus, ifald jeg selv ønskede det. Jeg kyssede og omfavnede hende til Tak, men sagde, at jeg jo ikke kunde svare noget herpaa, før jeg havde erholdt mine Forældres Tilladelse. I en af disse sørgelige Timer, jeg i denne Tid tilbragte med Herman, tog jeg Mod til mig og fortalte ham om det Tilbud, jeg havde modtaget af Direktionen og Mad. Wexschall. Han taug stille i nogen Tid og saae ned for sig; endelig sagde han: „Ja, det er bedst, du tager derimod. Dette Hjem her passer ikke for dig, og det vil være mig en Beroligelse, at jeg veed dig et sikkert Sted; jeg skal gjøre dine Forældre begribeligt, at de ikke bør sætte sig derimod.“ Enhver, som har fulgt mig i min Angest over dette unaturlige Forhold til Herman, kan let begribe den Virkning, disse Ord, udtalte i Venlighed, gjorde paa mig. Det var som et Bjerg, en Verden fuld af Sorg var faldet fra mit beklemte Bryst. Af dette hans Svar saae jeg nu, at jeg var fri — fri for hvad der med Centnervægt havde tyngt mig i saa mange Aar. Dagen efter kom han atter i samme sørgelige Tilstand. Ved hans Indtrædelse forfærdedes jeg over hans blege Udseende, og da jeg yttrede dette, sagde han: „Jeg har heller ikke været i Seng i Nat.“ Da jeg spurgte ham om Grunden hertil, satte han sig atter i stor Sindsbevægelse paa Sofaen, tog et stort Brev op af Lommen og sagde: „Hør, hvorned jeg har tilbragt Natten, og til hvem og hvad jeg har skrevet.“ Siddende paa en Skammel ved hans Fodder, ventede jeg spændt paa, hvad nu vilde komme. Og nu læste han et Brev for mig, han i denne Nat havde skrevet til Kong Frederik den 6te. Grædende læste han, og grædende hørte jeg til. Brevet gik ud paa, at han bad Kongen være barmhjertig og ikke forlade hans hjælpeløse Moder og Søster, hvis de skulde komme til at staa ene i Verden. I rørende Udtryk skildrede han i Brevet sin Moders og Søsters elskværdige Egenskaber og Trofasthed imod ham, og bad Kongen være en Fader for de Forladte. Uagtet dette Brevs Oplæsning for mig, faldt det mig ufornuftige Barn ikke ind, at det havde anden Betydning, end at det skulde ligge til Kongen, naar Herman engang var død; men at det skulde et forførdeligt Forsæt, fattede jeg ikke. Han holdt sit Løfte og udvirkede hos mine Forældre, at jeg maatte tage i Huset hos Wexschalls — et Sam-

tykke, der ingenlunde var let at opnaa. Deres Forfængelighed var saaret ved, at jeg skulde forlade deres Hus, og ingen uden Herman, der nu engang var bleven en Autoritet for dem, havde formaaet at udvirke deres Samtykke hertil.

Den 1ste Januar 1829 var Aftalen, at jeg skulde forandre Opholdssted, hvortil nu Alt blev forberedt. Min Moder var vred og bedrøvet over denne Beslutning; min Fader tog det roligere. Mig bedrøvede det kun for min stakkels syge Søster, der nu mistede sin Støtte og den, hendes Hjerter mest hang ved. „Jeg er rigtignok bedrøvet,“ sagde den godmodige Pige, „men“, tilføiede hun ganske rørende, „naar du kan faae det godt, saa vil jeg finde mig deri, og — ikke sandt — du vil tidt komme og besøge mig, thi du er dog den Eneste, der holder af mig?“ Herman havde i de sidste fjorten Dage været roligere, og jeg haabede, at Alt, hvad han havde sørget over, atter var i Orden. Han sagde mig stille og rolig Farvel, og ønskede, at jeg maatte føle mig tilfreds, hvor jeg kom hen. I de sidste Par Dage, jeg var hjemme, kom han ikke til os; men da jeg en af disse Aftener gik fra Theatret til mit gamle Hjem, stod han paa Hjørnet af Vingaardsstræde, hvor vi boede, under en Lygte, hvor han saa tidt tidligere havde staaet. Han standsede mig, da jeg vilde gaae forbi; jeg blev lidt angst, da jeg saa pludselig saae ham, uden at jeg vidste hvorfor. Han tog mig rolig og venlig i Haanden og sagde: „Jeg vil dog endnu engang sige dig Farvel.“ Hans Udseende frapperede mig — der var noget Forstenet i dette Udtryk — og de matte, af al Glands forladte Øine, hvormed han betragtede mig, kan jeg aldrig glemme. „Lev vel!“ gjentog han, „gid du maa blive lykkelig!“ Og med disse Ord fjernede han sig hurtigt; det var de sidste, jeg hørte af hans Mund. Med bankende Hjerter gik jeg ind ad vor Gadedør, vendte mig endnu engang om for at se efter ham, men han var ikke mere til at se.

Der er Taarer, Ingen kan beskrive,
 Taarer, Ingen gjerne taler om.
 Graad, der maa en Hemmelighed blive
 Mellem os og Gud, fra hvem den kom.
 Jeg kan sige, jeg har grædt af Smerte,
 Sige, jeg har grædt af Trang og Nød; —
 Ak, men overstrømmer dette Hjerter,
 Gjør Erindringen mig varm og blød:
 Taarerne, der da fra Øiet bryde,
 Sagte, tause, hemmelige flyde.

MIN FADERS SIDSTE AAR

Da jeg forlod mit gamle Hjem, var det mig en Beroligelse at vide, at det Forhold, som mere end noget Andet havde formørket min Barndom, var ved at forandre sig paa en glædelig Maade. Min stak-

kels Faders Kraft var brudt, og hans Stemning var nu som oftest en stille Melankoli. Han hjalp nu min Moder saa godt han kunde ved hendes strenge Arbeide, og rørte mig ofte ved den Resignation, hvormed han taalte og lød hendes Villie. For min Fader som streng Katholik var det en stor Sorg, at Børnene af et blandet Ægteskab i et protestantisk Land dengang ved Loven vare forpligtede til at blive Protestanter. Naar han om Søndagen kom hjem fra den katholske Gudstjeneste, tilbragte han den øvrige Del af Dagen med at gaa op og ned i vor store Sal og med sin veltonende Stemme synge latinske Psalmer. Jeg lyttede ofte med Glæde til disse dybe, høitidelige Toner. Det laa ham meget paa Hjerte at faae mig til den katholske Gudstjeneste, og idelig lokkede han for mig for at faae mig til at følge sig og overvære den. Rørende var den nu blege, magre Skikkelse, naar han med en bønlig Mine og indsmigrende Ord kom hen til mig og sagde: „I Morgen er der en stor Fest i vor Kirke; Musik med Pauker og Trompeter — følger du ikke nok med?“ Ofte fulgte jeg ham da og tænkte: „Gud vil vist høre min Bøn ligesaa godt her, som i min egen Kirke.“ Imidlertid var det mig imod at bestænke mig med Vievandet, og det sagde jeg ham, at det vilde jeg ikke. „Ja, som du vil,“ svarede han da ganske sagtmødig, „følg blot med.“ Men aldrig saasnart traadte vi ind i Kapellet, før han paa den behændigste Maade vidste at bibringe mig et Par Stænk paa Pande og Bryst. Jeg lod som om jeg ikke mærkede dette, satte mig stille ved hans Side i mine egne Tanker, bad til Gud om det, der laa mig paa Hjerte, og gik ofte lettet, beroliget og styrket fra Kapellet. Naar han kom hjem, gik han ofte venlig hen og rakte min Moder Haanden; men faae ham til at tage Del i hendes Arbeide paa en Søndag, det formaaede hun ikke. Desmere ufortrøden udførte han de andre Dage alt, hvad hun ønskede hans Hjælp til, og arbeidede ofte til langt ud paa Natten. Naar han da sad der, den høie, blege Mand, blev jeg tidt vemodig ved at betragte det svækkede Legeme og de sørgmodige Træk. Og saaledes henrandt hans sidste Aar, Gud være lovet, mer og mer forberedende ham til et bedre Liv, indtil han i 1834 stille hensov af en Brystbetændelse.

MIT NYE HJEM

Uudsletteligt er det Indtryk, som denne Overgang frembragte paa mig. Den var saa stor, at den næsten var mig selv ubegribelig. Hvidt og Sort ere ikke større Modsætninger, end som jeg havde været, og som jeg nu var. Jeg følte mig, som om jeg havde faaet Vinger paa Sjæl og Legeme — jeg var ung for første Gang. Ifald man har lagt Mærke til, hvorledes en Hund, der er vant til at staa i Lænke, bærer sig ad, naar man pludselig slipper den løs, hvorledes den da

farer om fra Høire til Venstre, frem og tilbage og hviner i sin Glæde, da har man nogenlunde et Billede af mig i denne min nye Tilværelse. Jeg kunde ikke staa eller sidde stille et Øieblik; jeg lo, sprang, dansede og løb omkring, omfavnede og kyssede Mad. Wexschall og hendes Veninde, Jfr. Liunge, som var der i Huset; jeg legede paa alle Fire med Mad. Wexschalls lille Datter Thora, gjorde det ene Hop efter det andet og sang dertil i vilden Sky, jeg syntes, jeg var kommen lige ind i Himmerige. Jeg kunde ikke sove om Natten af Glæde; i den tidligste Morgenstund vaagnede jeg og kunde ikke lade Jfr. Liunge — med hvem jeg delte Sovekammer — i Ro, saaledes længtes jeg efter Dagens Komme, til hvilken jeg tidligere i mit Hjem var opvaagnet med Angest og Smerte. Naar da endelig Timen kom til at staa op, sprang jeg ud af Sengen, dansede paa Hosesokker henad Gulvet, vendte og dreiede Alt, hvad jeg eiede af Kjoler, Kraver, Baand osv., thi Intet syntes mig godt nok. Mit Ydre, der hidtil havde været mig temmelig ligegyldigt, fik nu paa een Gang Interesse for mig, og det laa mig nu i høi Grad paa Hjerte at være saa smuk som muligt; og da det er udenfor al Tvivl, at Glæden forskjøner, fik mit Ydre virkelig Dag for Dag et friskere, livligere og mere blomstrende Udseende.

Det Wexschallske Hus var som alt sagt et Samlingssted for mange begavede og talentfulde Mænd. Hele Dagen modtog man Besøg af disse, og de skjænkede den unge, fra Theatret bekendte Pige ikke liden Opmærksomhed. Her var Ro, Orden, Glæde, idetmindste forekom det mig saaledes i Modsætning til mit forrige Hjem. Hvad Under da, at jeg følte mig som gjenfødt til et nyt Liv og her for første Gang forstod, hvad det vilde sige: at være ung paa Sjæl og Legeme, fuld af Forhaabninger for Fremtiden og befriet for et uhyre Tryk — det, som mit Forhold til Herman havde været mig. Alt dette havde jeg rystet af mig, som Vandringsmanden ryster Støvet af sine Fødder. Jeg skuede nu kjækt og muntert ind i Livet, jeg følte for første Gang det ungdommelige Overmaal af Kræfter, der gjorde mig let som en Fjer. Fra en stille, melankolsk, gammelklog Pige paa 16 Aar, var jeg med eet bleven en munter, overgiven og noget kaad Pige paa 12 Aar. Det eneste Tryk, som endnu var tilbage, var min Frygt for at møde Herman, naar jeg gik paa Gaden. Jeg vidste ikke ret, hvorledes jeg da skulde forholde mig ligeoverfor ham. Min Taushed om mine Forhold og mine egne Anliggender bevarede jeg imidlertid, ligesom tidligere, og aldrig omtalte jeg med et Ord til Mad. Wexschall eller Nogen, hvad jeg havde lidt og gennemgaaet i Hjemmet. Denne Mangel paa Fortrolighed fraregnet, var Forholdet imellem min ældre og kjære Veninde, Mad. Wexschall og mig saa smukt som muligt. Med moderlig Velvillie omgikkes hun den unge Pige, og med Kjærlighed sluttede jeg mig til hende. Min overgivne Spøg morede hende, og hun fandt det rørende at se min barnlige Glæde. Efter Middagsbordet lagde hun sig

gjerne til Hvile paa Sofaen, idet hun sagde: „Naa, Hanne, dans nu for mig! Det fornøier mig saa meget at se dig danse.“ Da opriskede jeg alle mine tidligere erhvervede Færdigheder og dansede og sang af Hjertens Lyst. Ofte udartede denne Dans til en vild Lystighed og varede saa længe, indtil jeg udmattet kastede mig paa Knæ foran hendes Leie paa Sofaen, og med Hovedet paa hendes Bryst, halvt sovende, halvt spøgende og vrøvlede om al Slags Daarskab, faldt i Søvn ved Siden af min sovende Veninde. Denne min Dans efter Bordet var ligesom bleven hende en Nødvendighed, saa stort Behag fandt hun i at se den overgivne Leg. For mig var det ligesom en Trang. Det var som om det elastiske Legeme, der saa længe var holdt i Baand, behøvede dette Afløb for Overmaalet af sine Kræfter. Jeg brast ofte i Latter, allerbedst som jeg sad, og naar da Mad. W. spurgte mig: „Hvad leer du af?“ svarede jeg; „Aa, det veed jeg ikke“ — og jeg vidste det virkelig ikke; jeg trængte til at le, og jeg lo af Hjertens Grund. Kort, jeg var lykkelig — med al ungdommelig Kraft lykkelig!

Wexschall havde ikke noget godt Rygte med Hensyn til sin Opførsel mod unge Piger; men jeg havde ligesaa lidt nu som tidligere under lignende Forhold Noget at beklage mig over. Han var som Alle i dette Hus venlig og god imod mig. Han var i Besiddelse af en medfødt Komik, som morede mig og alle Andre. Hans Sanddruehed maatte man ikke tage det for nøie med, men der var i hans smaa forfængelige Løgne en vis Uskyldighed, de vare næsten altid morsomme og sjeldne til Nogens Skade. Han var ansat i det kongelige Kapel og spillede henrivende smukt paa Violin. Naar han gik op og ned i sin Stue og phantaserede paa sit Instrument, kunde jeg i hele Timer lytte dertil med største Glæde. Hans komiske Lune gik jo rigtignok af og til videre end tilladt var. Saaledes erindrer jeg, at Oehlschläger en Aften havde meldt sig for at læse en af sine Tragedier høit for Mad. W. Disse Oplæsninger kjedede Wexschall, og han blev temmelig utilfreds, naar de tilbødes, men vilde dog ikke have Ord for, at denne Underholdning ikke interesserede ham. Han fandt da paa alleslags Puds for at bøde paa den Kjedsommelighed, han følte under Læsningen. Han havde en stor, prægtig Hund, som hed Murat. Denne var dresseret til at gjø og tie paa det mindste Vink af dens Herre. Da vi nu alle havde taget Plads om det runde Bord, og Oehlschläger var i fuld Begeistring over sit Værk, begyndte Murat ubarmhertigt at gjø og hyle paa det Frygteligste. Wexschall sprang da forbitret op og gav sig — tilsyneladende opbragt — til at skjænde paa det stakels Dyr, der kun havde adlydt sin Herres Vink; han gjorde da tusinde Undskyldninger for Oehlschläger og forsikrede ham, at dette ikke oftere vilde ske og bad ham derfor blive ved. Oehlschläger var meget ubehagelig berørt ved denne Afbrydelse, hvilket han havde

Møie med at skjule, læste imidlertid dog videre, indtil den ubarmhjerlige Wexschall fandt et nyt Moment i Læsningen, hvor han mente, at Hundens Gjæven vilde gjøre sin Virkning; og nu gjentoges de samme Undskyldninger, de samme Forsikringer til den fornærmede Digter. Vi Andre, der godt vidste, hvorledes dette hang sammen, havde den største Møie med at skjule vor Latter, uagtet vi naturligvis misbilligede Wexschalls Opførsel. Da Oehlschläger var gaaet bort, og Mad. W. bebreidede sin Mand det Passerede, svarede han: „Jeg vil dog se, om jeg ikke kan vænne ham af med denne evige Oplæsen; den er forbandet kjedsommelig.“

Slige Oplæsninger og litterære Underholdninger interesserede mig i høi Grad. Alt Sligt var mig nyt og gjorde et stort Indtryk paa min videbegjærlige Sjæl, og jeg var lykkelig, over al Maade lykkelig. Mit Ophold i dette Hus var mit egentlige Foraar: Foraar i Livet, Foraar i Kunsten. Jeg spillede og gjorde bestandig Lykke hos Publikum. Jeg var i Dilettantismens lykkelige Periode, hvor man i ingen Opgave seer Vanskelighederne, fordi man endnu intet Ideal har sat sig at stræbe efter og derfor i sin Uvidenhed troer, at man alt har grebet det, hvorom man endnu ingen Forestilling har. Det var en Leg med Kunsten uden Kamp, uden Smerte, uden feilslagne Forhaabninger, men ogsaa uden den høiere Glæde, som kun den forstaaer, der gennem Smerte og Angest har seet den „fødes af sin Sjæls Beklemthed“.

Nielsen, som ogsaa tidt kom i det Wexschall'ske Hus, havde i nogen Tid gjort mig en lidenskabelig Kur, som vel kunde blevet farlig for mig, da jeg ikke havde saa Lidt tilovers for ham. Men min medfødte Takt og min Følelse for det Sømmelige hjalp mig ud herover. Efterhaanden antog denne Kur imidlertid en saa heftig og udelikat Form, at jeg i høi Grad stødtes tilbage. Han lagde den saa aabenlyst for Dagen, at det næsten lod, som om han ønskede, den skulde bemærkes af Alle, og dette satte mig i stor Forlegenhed. Han var en gift Mand med flere Børn — hvad maatte Folk tro om en saadan Kur, der traadte saa lidenskabelig, saa ungdommelig frem? Og det undrer mig slet ikke, om Mange virkelig stode i den Formening, at der mellem os var et utilladeligt Forhold. Denne Mangel paa Finhed nedsatte ham i mine Øine. Og da han nu en Aften i den høieste Lidenskab talte om at skille sig fra sin Kone*, og hvorledes vor Forening da om nogle Aar kunde realiseres, da var min barnlige Fortryllelse borte, og en Indignation mod ham traadte istedet, som i et Nu gjorde ham uskadelig for mig for stædse. Jeg fandt ham komisk i disse Udbrud; jeg havde nu faaet et helt andet Syn paa ham, og han, som før stod i et idealt Lys for mig, stod nu i et latterligt — den visse Død for al Kjærlighed. Dette lod jeg ham nu i mit ungdommelige og glade Over-

* Han var gift med den lille, i sin Tid overmaade yndede Skuespillerinde, Enken efter Skuespiller Ring, med hvem han havde fire Børn.

mod føle, hvilket satte ham i et formeligt Raseri, som Mad. Wexschall maatte dæmpe — mine smaa, kaade Drillerier gik vel ogsaa stundom videre end de burde. Han var derfor snart rasende paa mig, snart kjærligt stømt, og saaledes holdt vi det gaaende Dag ud og Dag ind. Den Kur, der paa denne Tid bragtes mig af ham og Andre, gjorde mig kun overmodig uden at fængsle mig. Jeg var som et ung Kid, der sprang hid og did, men ikke lod sig gribe eller fastholde af Nogen. Ofte, naar jeg efter en overgiven Dag om Aftenen kom ind i mit Sovekammer, hvis Vinduer vendte ud mod Gaarden, fandt jeg Kjærlighedsbreve og rørende Vers, som vare kastede ind ad Vinduet af hin Militair, jeg alt tidligere har omtalt. Disse læste jeg nu høit for min Sovekammerat, Jfr. Liunge, og gjorde dem i min Overgivenhed til Gjenstand for Latter og Parodi. En Morgen, da jeg vilde gaa ned ad Trapperne for at begive mig til Theatret, standsede jeg pludselig ved at se en Mængde smaa Guldstumper og brogede Stene. Jeg tog nogle af dem op og gjenkjendte til min Forundring hint Smykke, som samme Herre engang havde sendt mig, og som min Moder havde tilbageleveret til hans Moder. Det Hele var sønderbrudt og traadt i tusinde Stykker. Gule Topaser, lilla Amethyst, blaa Turquiser laa spredte ned ad Trapperne, udrevne af deres Indfatning. Jeg blev lidt skamfuld over dette Syn. Jeg havde ofte tænkt, Gud maa vide, hvilken anden stakkels ung Pige han nu har fristet med de Smykker, jeg ikke vilde modtage. Jeg havde altsaa gjort ham Uret i mine Tanker. Jeg tog en af disse Stene til Erindring om en Godhed for mig, som dog maaske havde været større og ærligere ment, end jeg havde troet. Resten tog en Tjenestekarl i Huset. Den unge Officer forlod nogen Tid efter Byen og reiste til Kiel, hvor man fortalte, han var falden i en Duel. Jeg havde aldrig vexlet et Ord med denne Mand, men jeg tilstaaer, efter denne hans sidste Gjerning, hvoraf jeg fik Vished om, at disse Smykker ene vare bestemte til mig, og til Ingen uden til mig, fik jeg nogen Interesse for ham. Der er noget Stygt ved den overmodige Ungdom. Den spotter ofte ubarmhjertigt over slige Følelser, fordi den endnu ikke har erfaret, hvilken Magt en uovervindelig Lidenskab kan udøve over et Menneske. Længere hen i Livet lære vi, hvad det vil sige, naar vore egne, bedste og inderste Følelser blive haanede, saaledes som jeg overmodige Pige hin Dag haanlig sendte Smykket tilbage til den af min Kulde saarede Mand.

Den Wexschallske Omgangskreds blev større og større, og næsten daglig kom der nye Venner til. Det var meget let at faae Adgang i dette Hus, hvor et flygtigt Bekjendskab med Wexschall var tilstrækkeligt til at aabne Døren. Mad. W., for hvis Skyld man især ønskede at komme, var Gjenstand for Alles Opmærksomhed, hvilket ikke var underligt, thi hun var meget elskværdig i hine Aar, og hun holdt over, at Tonen i Huset var god og dannet. Alle fandt, at Wexschall

ikke var værdig til at have en saadan Kone, og man havde en Fornemmelse af, at hun selv dybt følte dette; desmere beundrede man hendes Holdning ligeoverfor denne Mand, der stod saa langt under hende. Imidlertid var hans Stilling ingenlunde misundelsesværdig; thi denne Holdning ligeoverfor ham bestod i en isnende Kulde, der hos mig ofte opvakte en Medlidenhedsfølelse for ham. Han satte hende overordentlig høit og underkastede sig hendes Villie, idet han med Stolthed saae op til hende. At hun imidlertid ikke kunde nære den Agtelse for ham, uden hvilken intet sandt Ægteskab kan bestaa, indsaae jeg tilfulde. Var Forholdet mellem ham og hende saaledes ikke det bedste, da var Forholdet mellem hende og mig des smukkere, og det geraader hende til megen Ære, at jeg aldrig mærkede mindste Skygge af Uvillie over al den Opmærksomhed, der i hine Aar vistes den yngre Kunstsøster, hverken i Livet eller paa Theatret, hvorfor jeg ogsaa hang ved hende med Taknemmelighed og Kjærlighed. Hun var i stor Yndest hos Publikum, og jeg glædede mig over hendes Lykke, som over min egen. Jeg kjærtegnede hende som en elsket Moder, og hun mig som en Datter. Mange Aar efter talte hun ofte med Glæde med mig om vort Samliv i Laxegade.

Henved tre Maaneder havde jeg omtrent været i denne for mig hidtil ukjendte Lyksaligheds Tilværelse, da hun en Eftermiddag i Marts Maaned kom ind til mig, satte sig kjærligt ved min Side og sagde: „Min kjære Hanne, jeg har et bedrøveligt Budskab at bringe dig; lad mig se, at du med Fatning vil tage derimod.“ Jeg studsede og spurgte: „Hvad er det?“ — „Herman er pludselig død,“ lød hendes Svar. „Hvoraf?“ udbrød jeg; thi en Anelse foer for første Gang igjennem mig. „Han har berøvet sig selv Livet; man har fundet ham med en Pistol i Haanden; Politiet har været paa Spor efter ham i flere Dage paa Grund af et Underslæb ved den Institution, ved hvilken han var ansat, og da han vidste, at man idag vilde gribe ham, har han berøvet sig selv Livet.“ Forfærdet brast jeg i den heftigste Graad uden at kunne føre et Ord over mine Læber. Hun trøstede mig nu saa godt, hun kunde, uagtet det var vanskeligt for hende; thi hun kjendte intet Nøiere til vort tidligere Forhold, undtagen hvad Rygtet forvansket havde bragt hende som Andre. Jeg selv havde aldrig med et Ord omtalt ham for hende eller noget andet Menneske paa Jorden; 26 Aar maatte der til for at overvinde min Sky herfor; da først kunde jeg bringe dette Navn over mine Læber til min ulykkelige Vens Søster, som jeg vel nogle Gange havde seet i min Barndom, men ikke senere, men som jeg nu opsøgte og tilbød mit Venskab, idet vi blandede vore Taarer. Selv Heiberg har først lært denne Episode af mit Barndomsliv at kjende ved at læse, hvad jeg her har nedskrevet. Mad. Wexschall sad længe hos mig i denne min Bedrøvelse. Med Hovedet lænet mod hendes Bryst græd jeg heftigt og

længe, men da hun ikke kunde faae mig til at tale, sagde hun: „Jeg vil lade dig være ene, for at du kan lette dit Hjerte.“ Hun gik og lod mig ene med min Graad og med de Tusinder af Tanker, som gennemkrydsede mit Hoved. Og nu kommer Noget, som jeg skammer mig ved at nedskrive, men vil dog gjøre det, fordi det bedst kan vise, i hvor høi Grad dette Forhold havde pint mig. Da jeg var bleven ene, overladt til mig selv, vexlede mine Følelser, idet jeg snart kastede mig grædende paa Sofaen, snart sprang op, drog min Aande lettet og udbrød: „Gud! saa er jeg da nu ganske fri for denne Vægt, der har hvilet paa mig saa godt som hele mit Liv!“ Og en Følelse af Glæde gennemstrømmede mig. Thi under ingen Betingelse, under intet Forhold i Livet vilde jeg kunne føle mig fuldkommen rolig eller lykkelig, saalænge jeg noget Øieblik havde kunnet vente at møde ham paa min Vei. Denne Glæde afløstes da atter af Forfærdelse over, hvad der var sket, og mine Taarer brød paany frem. Nu først forstod jeg Brevet til Kong Frederik den Sjette og forundrede mig over min tidligere Blindhed. Jeg gennemgik nu i Tankerne Alt, hvad han havde gjort mig af Godt, men kunde heller ikke lade være at tænke paa, til hvilket Fald hans Lidenskab kunde have bragt mig, ifald jeg ikke havde havt Kraft til at staa imod med. Og atter drog jeg Aanden let og følte mig lykkelig ved nu fuldstændig at være befriet for stedse — jeg ligesom græd og lo paa eengang, indtil jeg, overvældet af Træthed, halvt sovende, halvt vaagen i flere Timer laa henstrakt paa Sofaen i den mørke Stue. I denne Tilstand forblev jeg til henimod Aften, da Husets Omgangsvener som sædvanligt samledes. Sorgen og Glæden over Befrielsen havde imidlertid uafbrudt vexlet i min Sjæl. Da kom Mad. W. ind til mig og sagde: „Du ønsker vel ikke at komme ind til de Andre? Professor Møhl, David og Flere ere derinde, og de spørge Alle efter dig.“ Efter et Øiebliks Betænkning svarede jeg: „Jo, jeg skal komme.“ Den Tanke, at Nogen skulde tro, at Herman havde været min Kjæreste, og at jeg derfor nu ikke kunde lade mig se, var mig utaalelig og fyldte mig med Skam; mig syntes, at det ligesom var at give det gamle Rygte Medhold. Jeg havde derfor Selvbeherskelse nok til at gaa ind og være som sædvanlig. At jeg kunde overvinde mig hertil, har jeg i senere Aar selv ikke ret kunnet forstaa. Hvad maatte Mad. W. og de Andre tro om mig, at jeg efter en saadan Efterretning kunde være som sædvanlig! De have jo maattet tro, at jeg var kold som Is; de vidste jo ikke, hvilken Byrde der var væltet fra min Tilværelse. Men aldrig har jeg dog kunnet forklare min moderlige Veninde eller nogen Anden, hvorledes dette var at forstaa. Da jeg kom ind til de Andre, mærkede jeg nok, at Alles Blikke hvilte speidende og nysgjerrige paa mig; men ved at se mig tilsyneladende rolig, kom Alt snart i Ligevægt, og Stemningen var utvungen og munter som sædvanligt. Da jeg om Aftenen gik til Ro, omtalte

jeg heller ikke Dagens Begivenhed til min Sovekammerat; jeg gik strax i Seng og lod, som om jeg sov, uagtet mine Tanker længe dvælede ved min ulykkelige Vens Skjæbne. Man fandt en lille Guld-kapsel med mit Haar paa den døde Hermans Bryst — en Gave, jeg som halvvoxen Pige skjænkede ham paa hans Begjæring. Denne Kapsel har jeg efter 26 Aars Forløb modtaget af hans Søsters Haand. I Samtalen med hende fik jeg en Oplysning, som i høi Grad forundrede mig. Jeg spurgte hende, hvor gammel hendes Broder var, da han døde. Hans Alder havde altid været mig ubekjendt, men vi antog Alle, at han maatte være mellem 30 og 40 Aar. Og Andre maa have troet det Samme, thi deraf kom den Tale, at jeg var forlovet med en gammel Mand. Nu svarede hun mig til min Forundring, at min stakkels Ven var 29 Aar, da han d. 21. Marts 1829 berøvede sig Livet og derved bragte en Moder og Søster til Fortvivlelse. Herman var altsaa kun godt 20 Aar, da han i Brogaden løftede mig ned af Billardet. At han var saa ung, var umuligt for Nogen at tro. Hans alvorlige Væsen bidrog vel især hertil. I Samtalen med hans Søster erfarede jeg ogsaa, at det ingen Illusion var, da jeg havde antaget, at jeg unge Barn havde været hans eneste Fortrolige i hans Fortvivlelses Periode; thi hans Moder og Søster, skjøndt begge vare milde og kjærlige og hang ved ham med deres hele Sjæl, havde ikke erfaret det Mindste om hans Stilling og Beslutning. Denne Søster blev mig fra nu af en fortrolig Veninde. Jo ældre jeg blev, des mere er Erindringen om denne Mand rykket mig nærmere, og jo større blev min Taknemmelighed imod ham. Og mangen en Bøn har jeg i Aarenes Løb bedet til Gud for ham og hans Salighed. Morgenen efter at jeg havde erfaret hans Død, stod jeg op, tung i Hovedet af min urolige Søvn, men vilde ikke, at Nogen maatte mærke, hvad der foregik i mig og var derfor som sædvanlig. Det Samme gjentog sig paa Theatret, da jeg første Gang skulde spille. I ethvert Blik af de Andre laa en Forespørgsel til mit Befindende — og nu at træde frem for et helt Publikum, som jeg vidste gjorde mig til Gjenstand for Sladder i alle Retninger! Imidlertid spillede jeg i det Ydre som sædvanligt, men da det var en lystig Rolle, jeg skulde udføre, var Prøven haard, og jeg erindrer, at jeg et Sted i denne maatte vende mig om for at aftørre en Taare, der paa ingen Maade vilde holde sig indenfor sine Skranker. Bagefter hørte jeg, at jeg, om muligt, havde spillet lystigere end nogensinde og „at jeg dog vist var en kold Natur, eftersom dette havde været mig muligt“. — Ak! Verden dømmes som en Kortsynet, efter hvad den seer; den troer, at hvad dens Blik ikke kan opdage, er slet ikke tilstede.

Jeg var i dette Tidspunkt kun noget over 16 Aar, og det unge Gemyt kom hurtigt over dette Indtryk. Jeg var i glade Omgivelser, min Sjæl, der saa længe havde vaandet sig i Sorg og Smerte, længtes

efter Glæden, og jeg greb den med begge Hænder, hvor den tilbødes mig; og den tilbødes mig daglig i mit nuværende Hjem, hvor intet Savn, intet Tryk knugede mig, men hvor Alt smilte mig imøde, saa min muntre, ja overgivne Stemning hurtigt atter indfandt sig. Alle kappedes om at vise mig Velvillie og Godhed, jeg var træt af at sørge og vilde være glad — og var det virkelig, tiltrods for et og andet Suk, som nu og da stjal sig frem og for et Øieblik fordunklede mit Aasyn.

MIN ANDEN KUNSTREISE

Mad. Wexschall, hendes Mand, Nielsen og et Par Kunstnere til agtede i Sommerferien at foretage en Kunstreise til Christiania, og hun sagde mig, de gjorde Regning paa, at jeg reiste med for at deltage i deres Forestillinger. Dette satte mig i den syvende Himmel. Jeg havde altid haft en brændende Lyst til at reise, og min Længsel efter at se et Bjergland skulde jeg nu endelig faae tilfredsstillet og det ved min Venindes Side. Fru Gyllembourg og Heiberg havde aldrig syntes om, at jeg tog i Huset hos Wexschalls, uagtet de selv hørte med til hendes Omgangskreds og Begge havde stor Godhed for Mad. Wexschall. Fru Gyllembourg paastod, at dette Opholdssted fordærvede mig, at jeg var forandret fra det Øieblik, jeg var kommen der i Huset; at jeg var bleven koket og ikke mere mig selv. Dengang fandt jeg, hun havde Uret, nu troer jeg næsten, hun havde Ret, hvis man ellers kan være koket uden nogen som helst Beregning. Heiberg og hans Moder vare meget imod Reisen til Norge, og han sagde: „Hvad skal De reise op til de Nordmænd for og spille for dem — lad dem komme herved, naar de vil se Dem.“ Var jeg end forandret i Et og Andet, havde jeg dog beholdt min Ydmyghed og Beskedenhed og fandt derfor, at det var en høist forunderlig Tale af ham.

Mit private glade og overgivne Liv opfyldte mig i denne Periode saa ganske, at Theatret næsten stod i Skygge derfor, og man fandt ogsaa, at jeg i den sidste Tid var i Tilbagegang eller i al Fald ingen rigtige Fremskridt havde gjort. „Trine Rar“ havde jeg ophørt at spille, da baade Heiberg og jeg selv fandt, at denne Rolle burde udføres af et Barn og ikke af En, der nu som jeg alt spillede voxne Elskerinderoller. Imidlertid bad Jfr. Lange (senere Mad. Larcher), om hun maatte forsøge sig i Trines Rolle, uagtet det samme gjaldt for hendes Vedkommende, at hun var for gammel til den, og Direktionen tillod hende det. Med Vemod sad jeg i Elevlogen (der dengang var i anden Pladsloge) og saae Jfr. Lange udføre Trines Rolle. En tyk Madame

sad ved min Side og henvendte af og til sin Tale til mig. „Jfr. Pätges spiller dog nydeligt i Aften,“ sagde hun med eet til mig. Jeg tænkte, finder hun virkelig, at Jfr. Lange spiller godt, saa lad hende ogsaa faae Æren derfor. Jeg svarede da: „Det er ikke Jfr. Pätges, men Jfr. Lange, som spiller Trine.“ Hun saae nedladende ned til mig og vedblev: „Jeg kjender nok Jfr. Pätges, min Gode! Det er ikke første Gang, at jeg er paa Komædie.“ Jeg lod hende da blive i Troen og fandt det overflødigt at give mig tilkjende for hende.

I Wexschalls Hus var Alt uforandret. Nielsens Kur til mig fortsattes, ligesom mine Drillerier. Græd han, saa lo jeg, og de latterligste Scener fulgte ofte heraf. Mad. Wexschall maatte ofte trøste og berolige ham, naar jeg ved min Kulde havde gjort ham rasende. Jeg havde ikke saa stor Uret i dette Drilleri, som det maaske kan synes, thi hans Opførsel imod mig i Andres Nærværelse gik aabenbart ud paa, at disse skulde tro, der var et hemmeligt og meget intimt Forhold mellem ham og mig; og dette oprørte mig og gjorde mig noget grusom i min Maade at tilbagevise ham paa. Een Dyd havde jeg imidlertid, som just ikke er saa almindelig hos unge, feterede Piger, nemlig: at det aldrig faldt mig ind, at nogen Mand mente Andet med sin Kur end en overfladisk Selskabs-Courtoisi. At Nogen elskede mig saa alvorligt, at de tænkte paa en Forbindelse med mig for Livet, faldt mig aldrig ind, før jeg fik Troen i Hænderne. Jeg selv ønskede mindst af Alt at binde mig; ja, jeg havde endogsaa en formelig Skræk derfor. Ofte sagde de Andre til mig: „Den eller Den har alvorlige Hensigter med Dem.“ Da blev jeg meget forundret og svarede: „Hvor kan De tro Sligt? Det er der jo ikke mindste Grund til at tænke.“ Man lo da ad mig og min Kortsynethed. En Aften vare en Del af Husets Venner samlede, deriblandt Professor Dr. Møhl. Jeg følte denne Aften et lille Ildebefindende, og Møhl tilbød sig at skrive mig en Recept derfor. Han begyndte nu herpaa, men var saa distrait, at den ene Recept efter den anden blev revet istykker som ubrugelig, indtil endelig een blev mig leveret. Alle de Tilstedeværende lo ad den stakkels Doctor, uden at jeg ret forstod, hvad der egenlig opvakte deres Latter. Da Alle vare borte, sagde Mad. Wexschall: „Den stakkels Doctor havde nær aldrig faaet din Recept istand; ja, det er ikke godt at være forelsket, naar man skal skrive Recepter.“ — „Forelsket!“ udbrød jeg nysgjerrig, „i hvem er han forelsket?“ Og nu husker jeg saa tydeligt, som om det var for faa Minutter siden, hvorledes Mad. Wexschall satte sig hos mig paa Sofaen, saae mig ind i Øinene og smilte, saa begge hendes Smilehuller bleve dobbelt saa dybe, og sagde, idet de blaa Øine antog et skjælmensk Udtryk: „I dig.“ — „I mig!“ udbrød jeg ganske forskrækket, „o, hvor kan De tro . . .“ — „Jo,“ svarede hun, „det kan jeg godt tro; og det troer Alle med mig.“ — „Da er det aldrig faldet mig ind,“ gjentog jeg, „og det

troer jeg heller ikke.“ — Ja, ja, nu faae vi se,“ vedblev hun, kyssede mig, sagde mig Godnat og gik.

Kort efter denne Samtale kom Mad. Wexschall en Dag til mig med Smil i Øiet og om Munden og sagde: „Jeg har et Brev til dig; jeg har lovet Møhl at levere dig det og at tale hans Sag hos dig; han har havt den Tillid at lade mig læse det, derfor bringer jeg dig det uforseglet.“ Jeg læste da til min Forundring, at han gennem min ældre Veninde bad om min Haand og mit Hjerter; gjorde jeg ham saa lykkelig at skjænke ham disse, da tvang hans Stilling ham til at bede mig forlade Theatret, og han vilde da opbyde Alt for at give mig Erstatning for dette Offer. Forskrækket leverede jeg Mad. W. Brevet tilbage og sagde barnagtigt: „O, kan De ikke sige, at jeg ikke vil binde mig, og mindst naar min Afgang fra Theatret er Betingelsen.“ Jeg faldt hende om Halsen og vedblev: „Søde, rare Mad. Wexschall! Tal med ham, tal venligt med den fortræffelige, gode Møhl! Trøst ham og bed ham opgives dette. Hvor kan jeg forlade Theatret, som jeg er fastgroet til, og det for at opnaa ydre Fordele? Det var jo uværdigt.“ Saaledes vedblev jeg, idet jeg kyssede og klappede min Veninde. Hun lovede mig da at tale med ham saa kjærligt og godt som muligt; og da det var sket, blev der aldrig senere vexlet et Ord mellem ham og mig om denne for mig saa pinlige Sag. Da jeg atter saae ham, var han venlig og god som sædvanligt, og jeg veed ikke engang, om han erfarede, at jeg havde læst hans Brev, eller ikke; den hele Sag var mig saa smertelig, at jeg helst undgik at berøre den. Hvis Nogen af de Mange, der havde den Lykke at kjende denne udmærkede, begavede Mand, endnu lever naar dette læses, da veed jeg vist, at det blotte Navn af denne fine, eiendommelige Natur vil røre dem og fremkalde mangel Erindring om hans aandrige Tale, hans ridderlige, trofaste Natur, og den Glæde, Alle følte ved at turde kalde sig hans Venner. Heiberg og hans Moder regnede ham til deres allerkjæreste Omgangsvener, og jeg selv bar stor Godhed for ham og blev altid glad ved hans Komme; men selv om en Konge havde tilbudt mig at dele Tronen med sig paa det Vilkaar, at Norgesreisen maatte opgives, uden at tale om min Bortgang fra Theatret, da havde jeg intet Øieblik betænkt mig paa Afslaget.

Jeg talte nu Dagene til den forestaaende Reise. Om Foraaret indtræffer her altid i Kjøbenhavn en Mængde Svenske og Norske, og ved Wexschalls Gjæstfrihed kom ikke faa af disse i hans Hus. Tvende norske Herrer: Skielderup, en Søn af den bekjendte Læge, Professor Skielderup i Christiania, og Hansen, en lidenskabelig Beundrer af Heibergs Musa, hvorfor han ogsaa ganske havde vundet Fru Gyllembourgs Hjerter, vare saaledes vore daglige Gjæster, og jeg vandt især den Førstes Venskab. I 30 Aar har denne Mands Hengivenhed været uforandret, og han besøgte aldrig Kjøbenhavn, som næsten

skete hvert Aar, uden tillige at besøge mig og forsikkre mig om sit uforanderlige Venskab. Begge disse Herrer reiste til Christiania en Maanedstid inden vor Afreise dertil og glædede sig i Haabet om vor snarlige Ankomst til deres Hjem og til de danske Forestillinger, vi der agtede at opføre; thi de vare Begge lidenskabelige Beundrere af Skuespilkunst.

Dagen kom, den længselsfuldt ventede Dag! Da jeg havde omtalt min Frygt for Søsye til Heiberg, sagde han, at det bedste Middel derimod var at lægge et Ark Postpapir paa Hjertekulen. Den Morgen, vi skulde reise, sendte han mig derfor et Ark Papir til dette Brug, hvorpaa han havde skrevet et Digt: „Præservativ mod Søsye“, hvilket siden er trykt mellem hans lyriske Digte. Da det var skrevet paa saa smukt Papir og saa zirligt, nænnede jeg ikke at krølle det ved at lægge det paa den bestemte Plads, hvoraf ogsaa fulgte, at Søsyeen indfandt sig; men senere har jeg virkelig gjort den Erfaring, at Midlet er probat. Af Heibergs Digt havde jeg den Nytte, at medens Søsyeen syntes at nærme sig, opmuntrede jeg mig i Stilhed med at recitere de skjønne Rhythmer og derved forsøde mig de ubehagelige Øieblikke, som denne latterlige Syge frembringer.

I det deiligste Foraarsveir af Verden vare vi gaaede ombord først i Juni Maaned 1829. Jeg havde imidlertid Aftenen i Forveien og i Morgenstunden været meget beklemt om Hjertet ved at tage Afsked med Forældre og Søsken og mine øvrige Venner. Da Dampskibet passerede Bellevue, lød der 3 Kanonskud derfra, hvilke bleve besvarede af Capitainen paa vort Skib. „Hvem er det fra?“ raabte nu Alle ombord. Da fortalte Wexschall, som var indviet i Hemmeligheden, at det var Heiberg og Chr. Winther, der bragte os denne Afskedshilsen. Da Skibet kom længere frem og den danske Kyst svandt mere og mere ud af Syne, satte jeg mig stille hen i Forstavnen, saae ud over den blanke Havflade og hengav mig til mine blaa Længsler. Idet jeg her sad taus og hensunken i mig selv, blev jeg vækket af Nielsen, der uden at jeg havde seet ham, stod ved min Side. I en bitter og heftig Tone udbrød han: „Gud bevares! Sidder De her og græder? Er det Professor Heiberg, disse Taarer gjælde?“ Jeg blev stødt og svarede trodsigt: „Ja det er.“ Nu styrtede han bort, foer hen til Mad. W., sagde „at han øieblikkelig vilde sættes i Land; han kunde og vilde ikke reise med mig, da han umuligt kunde taale min uforskammede Opførsel imod sig.“ Efterat hun havde anvendt nogen Tid for atter at bringe ham til Ro og faae ham til at opgive sin Flugt fra Skibet, kom hun hen til mig og sagde: „Men Hanne, hvad er dog alt dette? Nielsen siger, du har været saa uforskammet imod ham — kan du dog ikke holde Fred med ham?“ Jeg fortalte hende nu vor korte Samtale Ord til andet. Hun rystede paa Hovedet og gik. Fra dette Øieblik af var Handsken kastet mellem Nielsen og mig; og nu ind-

traadte et Fjendskab fra hans Side, der har bragt mig ikke faa Ubehageligheder.

Vi ankom lykkeligt til Christiania, hvor vi med Længsel ventedes af alle Theatervenner. Nielsen hævnede sig nu paa mig ved at omtale mig paa den ufordelagtigste Maade for Alle i denne fremmede By. Han havde et eget Talent til at bagtale, og kunde gjøre dette med saa meget mere Klem, som det ingenlunde kom ham an paa Sandheden, naar han kunde opnaa, hvad han vilde. Denne slette Egenskab betegnede Professor David engang i et Brev til mig flere Aar efter paa følgende karakteristiske Maade: „Nielsens gul-grøn-sort-spillende-edderboblende-bagvaskelsesrullende Hads-Kilde“. Hvad der nu forøgede hans Had og Forbitrelse imod mig under vort Ophold her, var, at de fleste Stykker, man her agtede at opføre, vare beregnede paa hans Bravour-Roller. Men nu vilde Ulykken, at „Preciosa“ blev opført, og da de gode unge Nordmænd først havde seet dette Stykke, betoges de af en saadan Enthousiasme, at de saa godt som udelukkende kun vilde se dette. Den Opmærksomhed, jeg herved tiltrak mig, gjorde ham nu rent utaalelig, saa den stakkels Mad. Wexschall havde sin Hyre med at stille ham tilfreds. Mig talte han slet ikke mere til siden hin Scene paa Skibet. Vi havde fornyet Bekjendtskabet med Skielderup og Hansen, og disse Herrers Opmærksomhed mod mig forøgede endmere hans Vrede. „Kan I da ikke se, at hun gjør Nar af Eder?“ prædikede han for dem; „vogt Eder! Hun er kold som Oehenschlägers Skulda.“ Saaledes talte en gift Mand, der havde fem Børn, om en ung Pige, fordi hun ikke vilde laane Øre til hans Elskovstale.

Fra Fru Gyllembourg fik jeg af og til de kjærligste Breve, hvoraf jeg her vil meddele et Par. Sønnen var og blev fortrydelig over min norske Reise.

Christianshavn, 28de Juni 1829.

Min kjære lille Hanne! Vi talte engang om, hvad vi ansaae for de gode Ting, som mødte os i Livet, og jeg erindrer, at jeg sagde: at Noget af det, jeg regnede blandt de høieste Nydelser, var at vandre en skøn Sommeraften Arm i Arm med en kjær og trofast Ven eller Veninde og fortrolig udøse sit Hjerte for denne. Erindrer du denne Samtale? Jeg kommer til at tænke derpaa i dette Øieblik, fordi jeg nyder en vel langt ringere, men dog lignende Fornøjelse. Jeg sidder nemlig i Haven paa den Bænk, hvor jeg nogle Gange ifjor sad hos dig, og vil nyde denne skønne Sommeraften ved at skrive til dig, min lille Yndling, og indbilde mig, at jeg saaledes er dig nærmere,

„thi Bark og Træ er ei mere nær
end Tvende, der have hinanden kjær,“

staaer der i et Vers af Grundtvig, og jeg vil indtil videre smigre mig med, at du har mig lidt kjær og at disse Linier ikke vil være dig ganske uvelkomne. Den gode Dr. Møhl bragte mig en meget kjærkommen Afskedshilsen fra dig. Ludvigs og Winthers høimælede Afskedshilsen fra Bellevue var en lykkelig Idee af dem. Jeg vilde gjerne været tilstede og seet dig i Kikkerten ligesom de. — Vi tale hver Dag om Dig, og dersom du ikke med næste Dampskib faaer det belovede Digt, er Skylden ikke min og maaske heller ikke Ludvigs*. Dog, lad ham selv fremføre sine Undskyldninger, eller hvad bedre er sit Digt! Tænke paa det gjør han, men om hans Tanke ikke bliver til Ord, saa kommer det vist blot af, at han vilde sende dig et Digt, som han ret vilde skulde behage baade dig og det norske Publikum, og til en saadan Frembringelse er den gode Villie ikke nok. — Igaar mødte jeg paa Østergade din smukke Søster, Madame Kett. Med sin medfødte, smilende Godmodighed kom hun hen til mig, der gaaer paa Gaden som en Muldvarp, uden at se noget Menneske. Hun var saa god at hilse mig fra dig og fortalte mig om din Reise og dit Befindende, og uagtet jeg i Forveien vidste, hvad hun kunde sige mig, da Ludvig havde været baade hos hende og hos dine Forældre for at faae Efterretninger fra dig, saa glædede det mig dog saameget at se hende og høre fra dig, at jeg har sat mig for at besøge hende en Dag med det første for at tale om dig med hende.

Idag læste jeg i „Kjøbenhavnsposten“ en vidtløftig Beretning om Eders Aftenunderholdning derovre. Jeg kunde slaae de Nordmænd paa Øret! De tager mod Wexschalls med Applaus! Det er meget ret og billigt! og det kan jeg finde mig i. De ere gamle Bekjendte for Nordmændene. Men Nielsen hilser de paa samme Maade, da han har sagt sin Prolog, og applauderer stærkt de daarlige Digte af Castelli, hvormed han siden trakterer dem, baade paa Tydsk og paa Dansk, og derimod taler „Kjøbenhavnsposten“ intet om, at de med nogen Slags Varme har modtaget Winthers nydelige „Sauvegarde“, fremsagt med al den Forstand og uimodstaaelige Gratie, hvormed du vist har sagt den i Christiania som i Kjøbenhavn. Dersom der nu ikke i næste Efterretning fra Eder staaer, at Publikum har modtaget dig med Applaus, da du anden Gang kom frem, saa skal jeg da aldrig tilgive Nordmændene, men hade dem Allesammen, ligetil Hansen med, hvor svært ja næsten umuligt det vilde være for mig ikke at holde ret hjertelig af denne unge Mand, som jeg imidlertid beder dig hilse fra mig. — Jomfru Liunges norske Reise bør virkelig betales af „Kjøbenhavnsposten“, thi den er mange Penge værd for dette berømmelige Blad, i det mindste griber jeg efter det med usædvanlig Bøggjærlighed for at se norske Nyheder i denne Tid. — Har du hørt al den Triumf,

* Jeg havde anmodet Heiberg om at skrive et nyt Digt til mig, som jeg kunde fremsætte i Norge.

som er bleven Oehlenschläger tildel i Sverrig? Det er meget smukt og maa glæde enhver Dansk og enhver Digter især. Men hvad der maa bedrøve enhver Dansk, er at læse de svenske Digte i denne Anledning, der ere saa skønne, især Tegnér's deilige Digt, og Oehlenschlägers „Til mine svenske Venner“, der tager sig ud ved Siden af de svenske som en Landsbydegn ved Siden af Dr. Mynster eller en anden saadan Biskop, der med Værdighed og fin Dan-nelse staaer i sit fulde Ornat.

Jeg ønsker, jeg havde noget Interessant at fortælle dig fra Hjemmet, men jeg sidder her i min lille Hule som et andet stille, ensomt Kreatur og hverken hører eller seer andet end det daglige eet og det samme. Man bør sige Gud ske Lov! naar Livet gaaer ensformigt hen, thi Forandringer ere næsten oftere Uroligheder end Fornøielser. Alting hos mig er ved det Gamle, baade omkring mig og i mig selv. Georg hilser dig kjærligt og ærbødigt. Paa Onsdag er det hans Fødselsdag. Erindrer du den Dag ifjor! — Den skønne Sommer gjør mig saa lykkelig. Naar Solen skinner varmt, Træer og Planter blomstre og Aftenen er saa stille og saa balsamisk, saa behøver man ingen synderlig anden Lykke end dette Sommerliv. U d v o r t e s Lykke at sige, thi det indvortes Menneske er ikke saa nøisomt. Dog selv de indvortes Lidelser, Savn, Længsel o. s. v. lindrer den milde Natur. De Fraværende syntes mig altid langt nærmere om Sommeren, end naar den fæle Is og de mørke Nætter ligge imellem os. Forleden kom en venlig Vind ind ad Vinduet ved Volden og bevægede den deilige Blomsterguirlande, som du har givet mig til Klokkestreng. Det forekom mig, som om Blomsterne vinkede ad mig og hilsende fra dig. — Men jeg frygter for at kjede dig i dette mit allerførste Brev. — Lev vel, min Hanne! Camilla Buntzen har bedet mig hilse dig. Ludvig vil selv skrive. Jeg beder dig bringe Madame Wexschall min hjerteligste Hilsen. Jeg ønsker baade dig og hende al den Lykke og Ære, som jeg ikke tvivler paa maa blive Eder Begge tildel.

I Haab om, at du holder dit Løfte og snart skriver til mig, venter jeg med Længsel et lille Brev fra dig, og omfavner dig i Tankerne.

Din hengivne Th. Gyllembourg.

Jeg vil ønske, du maa kunne læse dette Brev, som Papiret, Blækket og min slemme Vane at skrive for hurtigt have forenet sig om at gjøre ulæseligt.

D. 4de Juli. I dette Øieblik fik jeg dit Brev, min kjære, bedste Hanne! og takker dig af mit inderste Hjerter. Du seer, jeg er gaaet dig imøde, ligesom de norske Venner. Du troer ikke, hvor dit Brev har glædet mig. Det er saa ganske Gjenskinnet af dit eget elskelige Væsen. Tiden forbyder mig at svare paa det som jeg vilde, men du

skal med det allerførste faae Brev fra mig igjen. Imidlertid lev vel, kjære Hanne! Du kan tro, jeg længes ogsaa efter dig.

Christianshavn, d. 16de Juli 1829.

Min kjære lille Hanne!

Du kan ikke forestille dig, hvor stor Fornøielse du har gjort mig med det Brev, jeg har faaet fra dig og som jeg, sidst jeg skrev, ikke fik Tid til nærmere at besvare. Jeg synes, det er et af de yndigste Breve, jeg nogensinde i mit Liv har læst, og den gode Hansen (han er god for mig og kjær ovenikjøbet, fordi han holder saa meget af min Søn, uden at tale om hans personlige Elskværdighed) — den gode Hansen, vilde jeg sige, kan ikke være mere fornøiet over Ludvigs Brev, end jeg er over dit, og jeg har hver Dag villet skrive til dig, men her er altid saa mange Forhindringer, og i denne Tid har det været endnu værre dermed, baade med gode og onde. Til de gode regner jeg, at nogle af min Falsterske og Jydske Familie er kommet her til Byen i Besøg, og at vi i den Anledning har været indbudne iforgaars til Prof. Petersens (fra hvem jeg skal hilse dig paa det kjærligste) og iaften til min anden Søsterdatter, Fru Winge (som ogsaa brænder af Begjærlighed efter at gjøre dit Bekjendtskab). En lille Falstersk Søsterdatter, 13 Aar gammel, der seer ud som et Miniaturmaleri af en høiselig Prindsesse fra Kong Christian den Fjerdes Tider, saa snehvid, spinkel, alvorlig og from er hendes hele Person og Væsen, venter jeg her til Middag og maa derfor skynde mig med at skrive, hvilket er meget mod min Villie. — Men for at komme til de onde Forhindringer, jeg har havt at stride med, saa har Buntzen været meget syg og er endnu ikke frisk. Jeg troer ikke der er eller har været nogen egentlig Fare. Jeg troer det ikke, da Møhl siger, at der Intet er at befrygte, og Alt, hvad Møhl siger, er et Evangelium for mig, men Buntzen selv anseer sig som en Candidat til Døden, hans Humeur er rent nedslagen, og den stakkels Camilla er skrækkelig bedrøvet, saa vi Alle har havt en urolig og bedrøvelig Tid. — Denne Sommer forekommer mig i det Hele ret melankolsk, og du kan tro, min kjære lille Veninde, at din Fraværelse bidrager meget dertil. Forrige Sommer saae jeg dig oftere end før eller siden den Tid. Du forstaaer saa ganske den sjeldne Kunst (den bedste af alle Kunster) at forskjønne dine Venners Liv, baade med din livfulde Omgang og med tusinde smaa Opmærksomheder. Saa ofte hændte det ifjor, at jeg en Morgen stod op af en eller anden Grund i et forstemt Lune. Lidt efter bankede det paa Døren, og et Bud fra dig stod der med en Kurv delige Blomster og en venlig Hilsen fra dig, undertiden med det Løfte, at du selv kom samme Dag, og alle mørke Skyer vare forsvundne fra

min Himmel. Jeg syntes at føle, at jeg altid var i din Erindring som du i min, og dette Gode troer jeg ikke mere at kunne leve foruden. Iaar har jeg enten ingen Blomster, eller de staaer og seer saa triste ud, eller jeg bryder mig ikke om dem. Det regner og blæser hveranden Dag i det mindste, og du er langt borte. — Jeg skal sige dig en Ting, som du — Gud ske Lov! — endnu ikke kan have følt. Naar man er bleven saa gammel som jeg og har været saa lykkelig at bevare en vis indre Ungdommelighed, saa elsker man den skønne Ungdom, men man er selv for gammel til at finde Behag i det, som er blot til Lyst; man foragter det ganske gehaltløse Pjat, som udgjør de fleste unge Personers Samtale og Omgang, medens man paa den anden Side føler sig frastødt ved den Døsighed, den Mangel paa Interesse for alt Skjønt, som udmærker de Ældre, af hvilke enhver kun tænker paa sit Eget. Naar man derfor møder et saadant Væsen, som med Ungdommens varme Følelse og dens Yndighed forener de ældre Aars Forstand og Alvor, saa føler man sig besynderlig oplivet og tiltrukken. Jeg har altid elsket Orangetræet, som paa eengang bærer Blomst og Frugt, men det har aldrig villet lykkes mig at eie det. — Jeg troer, jeg er unøisom, det er vanskeligt for mig at fatte virkelig Hengivenhed for noget Menneske, men den, jeg eengang virkelig har havt kjær, den bliver mig aldrig ligegyldig; og du kan være overbevist om, at der aldrig i Verden kunde komme saadanne Omstændigheder, at du kunde blive mit Hjerter fremmed; selv om vi bleve Uvenner, jeg maatte dog interessere mig for dig, jeg maatte opsøge dig, ifald du var ulykkelig og trængte til en kjærlig Ven. — Men du gode Gud! jeg kommer jo af de Hundrede i de Tusinde, som man siger.

Naar „Kjøbenhavnsposten“ kommer, sidst paa Ugen, seer jeg altid efter, om der er Efterretninger fra Norge, og naar jeg seer, du har udført noget Smukt, som f. Ex. Balkonscenen af Romeo og Julie, glæder jeg mig derover. — Undertiden er jeg ganske bedrøvet ved at tænke mig dig i det fremmede Land ved Siden af denne Nielsen, som maaske mangan Gang tiltager sig en Slags faderlig Myndighed over dig. Wexschall burde være din Beskytter, men jeg er bange, Nielsen tager Herredømmet fra ham. Mit Haab staaer ganske til Mad. Wexschall. Jeg synes, at hvor from hun end er, kan hun dog vise Fasthed og Kraft, og jeg haaber, hun vil være et Skjold for sin unge Veninde. Jeg troer vist, at du har ordentlig Hjemve, min bedste Pige! Det har jeg ogsaa følt og kjender det godt, det er en gruelig Tilstand. Jeg forstaaer godt Alt, hvad du siger, jeg kan ganske sætte mig i dit Sted, og ønsker ofte, jeg havde Vinger, saa fløi jeg til Norge en Aften silde, greb dig i mine Arme, fløi tilbage med dig, kjælede for dig, lagde dig i min egen Seng, gjorde dig tilgode med Alt, hvad jeg kunde, talte med dig den halve Nat, og naar det gryede ad Dag, fløi jeg tilbage til

Norge og bragte dig til dit Kammer, inden de Andre stod op. — Men jeg troer, jeg vrøvler fælt idag. — Lad os nu se at tale fornuftigt og ordentligt.

Jeg har skjændt meget paa Ludvig for det Digt, han ikke kan faae istand. Jeg vilde ogsaa gjerne straffe ham, naar jeg kun vidste hvorledes. Jeg havde betænkt, at jeg i en hel Uge vilde give ham Velling og sød Suppe til Middagsmad, men saa er jeg bange, han rent skal opføre at komme herud. Jeg vil overlade hans Straf til dig. — Dog det kan mit moderlige Hjerte ikke nænne, det vilde være for haardt imod ham. Jeg vil heller gaae i Forbøn for ham og sige: Lad Naade gaae for Ret! Jeg vil betro dig, at han i sit nye Stykke til Dronningens Fødselsdag skriver en deilig Rolle for dig og ogsaa en dito til Mad. W. — Naar jeg nu har hilset fra alle de af dine Tilbedere, som jeg kjender (Møhl og Schmitten have udtrykkelig bedet mig hilse dig) og lagt den yngste af dine Tilbedere, din bestandig med blaa Længsler sværmende Georg for dine Fødder, vil jeg for denne Gang ikke optage mere Plads i dette Brev, men overlade det lidet, der er tilbage, til den Tilbeder, som idetmindste har tilbudet dig længst. Nu lev vel, min kjæreste Hanne! Jeg glæder mig til, at vi snart skal se dig her igjen. Tænk undertiden paa

din inderlig hengivne

Th. Gyllembourg.

Mange Hilsener til Madame Wexschall.

Kjære Hanne! Hvis Papiret var større og Tiden længere, vilde jeg have meget at sige Dem. For denne Gang indskrænker jeg mig til et Par Ord. Jeg beder Dem hilse Hr. Foersom og takke ham, fordi han har anmodet Konsul Duborgh fra Christiania om at besøge mig og tage Bud med til min Fader. Samme Mand viste mig Deres Comedie-Plakat fra i Mandags: Axel og Valborg. Den Dag har jo De havt Ferie. Indstillingen fra Direktionen til Kongen om at gjøre Dem til Skuespillerinde er i disse Dage afgaaet. De er indstillet til 300 Rbdr. aarlig. Men ikke mine Ord igjen! Vogt Dem for at ride paa norske Heste og med norske Ryttere. Lev forresten saa vel, som det ønskes Dem af

Deres hengivne

J. L. H.

De Norske gjorde Alt, hvad der stod i deres Magt for at gjøre os vort Ophold hos dem saa behageligt som muligt, ideligt vare vi indbudne til Gilder og Fester, som gjordes til Ære for de danske Kunst-

ner. Her omtalte Nielsen mig bestandigt for de norske Damer som en koket Pige, der kun var glad i Herreselskab, og mere Saadant, saa at adskillige af disse Damer saae til mig med skjæve Øine. Det bedrøvede mig dybt at blive saaledes omtalt iblandt Fremmede, der jo ikke kjendte noget Nærmere til mig, og — til min Ulykke — endnu mindre til Nielsens Mangel paa Sanddruhed. Blandt de norske Familier var der imidlertid een, jeg altid siden har bevaret i taknemmelig Erindring, nemlig Juristen Lasson og hans elskværdige Kone. I dette hyggelige, musikalske Hus hentede jeg ofte Trøst og Opmuntring for mine smaa Gjenvordigheder, og den milde, kjærlige Fru Lasson hævdede ofte ved sin Venlighed mit sunkne Mod. De Huse, hvor Nielsen især havde Indpas, blev jeg derfor helst borte fra, naar jeg kunde faae Lov af Mad. W. til at undskylde mig, thi jeg vidste, at man her saae paa mig med Nielsens Øine og talte om mig med hans Tunge.

Engang maatte jeg imidlertid både haardt, fordi jeg havde undskyldt mig for at komme i et af hine Selskaber. Paa min indstændige Begjæring havde jeg faaet Lov til at blive hjemme. Alle stærke Naturudbrud, Lynild, Storm, Regn have altid gjort en forunderlig Virkning paa mig. Mens jeg nu sad ene i vort Hjem, brød en saadan Tordenregn ud, at jeg aldrig mindes at have oplevet noget Lignende. Et saadant Regnskyl findes kun i Bjergegnene. Aldrig glemmer jeg, hvad jeg i denne min Ensomhed led under dette Regnskyl. Betagen af den grueligste Angst sad jeg rystende over mit hele Legeme og var Fortvivlelsen nær, og jeg syntes, hvis dette skulde vare længe, maatte jeg dø. Jeg sad i et Værelse ud til Gaarden, og de eneste levende Væsener, jeg saae, vare endel Høns, der havde trængt sig sammen i deres Hus. Havde jeg blot haft Mod til at ty over i dette Selskab, da havde jeg en Følelse af, at jeg vilde være beroliget; men det forekom mig, at hvis jeg blot gjorde et eneste Skridt, maatte jeg falde om. Jeg var ellers aldeles ikke nerveus eller bange af mig, kun Oprør i Naturen frembragte denne Tilstand. Endelig sagtnedes Regnen og med Glæde saae jeg omsider de Andre vende hjem, hvor de fandt mig saa afkræftet paa Sjæl og Legeme, at de forundrede spurgte mig om Grunden hertil. Da jeg nu aabenhjertig sagde dem, at Grunden uertil var den stærke Regn, brast de Alle i Latter og troede, jeg var gal. Men endnu den Dag idag kan et stærkt Regnskyl frembringe — om ikke en Angst som dengang — saa dog en høist uhyggelig Tilstand, som jeg imidlertid nu bedre formaaer at beherske, end hin Dag ved Hønsogaarden.

Man beskjæftigede sig i det dengang lille Christiania meget med min lille Person. Man lagde Mærke til ethvert af mine Skridt og mine Handlinger, forlovede mig snart med En og snart med en Anden, ofte med Mænd, jeg næppe vidste, jeg havde seet eller kjendte af Navn. Al denne Sladder tog jeg mig imidlertid barnagtigt nær. En Dag be-

klagede jeg mig derover til en norsk Dame og spurgte, hvoraf det kunde komme, da jeg syntes, at jeg slet ingen Anledning gav dertil. Hun svarede: „De er en ung, forgudet Pige og ovenikjøbet en ung dansk Pige — nu veed De maaske ikke, at vore unge Nordmænd have en særegen Forkjærlighed for danske Damer og begaa tidt det Forræderi at reise ned til Danmark for at hente sig en Kone, imedens vore Ungmøer sidde ugifte heroppe; derfor ere vore gode Mødre bange for, at De skal berøve dem een af de Forhaabninger for deres Døtre, som de have sat deres Hjerter til. Se, her har De Grunden.“ Overmodig og stolt svarede jeg: „Det kan de være rolige for; thi jeg vil hverken have den ene eller den anden af deres Forhaabninger.“ En Dag vare vi indbudne til en Fest paa et Landsted tæt udenfor Byen. Efter Bordet spadserede Alle omkring i Haven. Idet jeg gik her og tænkte paa ingenting, som man siger, kom Mad. Wexschall hen til mig. „Hvad er det, Alle her fortælle?“ sagde hun; „er det sandt, at du har forlovet dig med Hr. Skielderup?“ Jeg var endnu i den Alder, hvor Taarerne strax ere paa rede Haand, forsikkrede hende derfor grædende, at det var usandt, og at jeg ikke begreb, hvad der havde givet Anledning til dette Rygte. For at skjule min Graad gik jeg hen til et af de lukkede Lysthuse, der fandtes i Haven; her græd jeg mig nu ud, men tog mig ikke iagt for, at man fra Havegangen kunde se ind. Hr. Skielderup, der udefra saae mig staa her, kom bekymret og forundret ind til mig og spurgte mig om Grunden. Forfærdet over, at netop han og jeg skulde blive bemærkede ene her, bad jeg ham bønligt om at forlade mig. Da han ikke strax vilde efterkomme denne min Bøn, løb jeg selv i en Hast ud af Lysthuset og løb lige i Armene paa en af hine Mødre, der med et spydigt Smil og et Blik ind i Lysthuset fortsatte sin Gang. Jeg vidste nu, hvad der vilde følge paa, og det udeblev heller ikke. Historien om mit Rendez-vous med Skielderup i Lysthuset var efter faa Minutter i Gang og antog en mere og mere forhedret Skikkelse. I denne naaede det omsider ogsaa Hr. S.s Øren saa forandret, at han ikke anede, at han selv var den vigtigste Person i denne pikante Historie. Da samme Hr. S. virkelig havde megen Godhed og Interesse for mig, saa kom han Dagen efter og bad mig være forsigtig i min Opførsel, da Alle lagde Mærke til, hvad jeg foretog mig. „Idag“, sagde han, „taler man i Byen om et Stævnemøde, De har havt igaar med en Herre i Haven. Siig mig, hvem denne Herre er, thi det er vist et Lapseri fra hans Side, som har givet Anledning til den hele Sladder; og isaafald havde jeg nok Lyst til at tale lidt med den samme Fyr!“ Nu kunde jeg næsten ikke bare mig for at le og udbrød ærgerlig: „Min Gud, det er jo Dem selv! Og Rendez-vous'et er vor korte Samtale i Lysthuset, hvor De saae, at jeg græd, og derfor kom ind for at spørge mig om Grunden.“ — „Nu har jeg Pinedød aldrig hørt saa galt!“ udbrød han. „Ere de Alle tossede!“ Jeg vil ikke

trætte med at fortælle lignende latterlige Historier, men der var nok af dem.

Alle disse smaa Vrøvlerier gjorde, at jeg atter inderligt længtes efter at vende hjem til Kjøbenhavn. Flere Breve, som jeg modtog fra Hjemmet, fra Heiberg, hans Moder, Christian Winther, Commandeur Wulffs Damer og Flere, bidrog ikke lidet hertil. Jeg tænkte: Man har det dog bedst i sit Hjem, naar man har saa mange hengivne Venner, der ikke miskjende En. Der kjende de mig og veed, hvad de skal dømme om mig og mit Væsen. Her føler jeg mig dog fremmed mellem disse Fremmede.

Heiberg skrev mig til under mit Ophold her, at jeg var udnævnt til kongelig Skuespillerinde. Hidtil havde jeg kun været Elev. Nu var det altsaa for Livstid og gav mig Ret til Pension, hvis jeg forlod Theatret.

En uforglemmelig Glæde havde jeg inden vor Bortreise fra Norge: vi gjorde nemlig en Udflugt til Krogkleven — en Naturskønhed, hvis Erindring forekommer mig som en deilig Drøm, der aldrig vil kunne udslettes. Om Aftenen kom vi til Krogkleven, efter at vi hele Dagen havde været fortryllede af den vidunderligt herlige Vei hertil. Vi overnattede i det lille Hus, som dengang stod paa Toppen af Bjerget, og næste Morgen ganske tidligt førtes vi til den mageløse Udsigt, som os uafvidende kun var faa Skridt fra Huset. Da jeg her saae, hvad ikke kan beskrives, og befandt mig mellem de to lodrette Bjerger, gjennem hvilke man seer den fjerne Dal, dukkede alle mine Barnomsphantasier op i mit Indre. Jeg listede mig bort fra de Andre og overlod mig til min Glæde og Henrykkelse og til den milde Vemod, som altid indfinder sig hos mig, naar jeg ene vandrer om i en smuk Natur. Jeg hengav mig nu til min Yndlingsbeskjæftigelse og plukkede Markblomster; jeg samlede et stort Blad fuldt af Markjordbær, som i Mængde groede op ad Fjeldenes Sider, og hvis aromatiske Duft og Smag vi Slettebeboere ikke have nogen Forestilling om. Jeg kan aldrig udslette af min Phantasi den Virkning, det gjorde paa mig, da jeg, stigende høiere og høiere op ad Bjerget, pludselig befandt mig staaende i en Sky, der dækkede hele Udsigten af Dalen. At kunne komme til at staa i Skyerne havde fra min tidligste Barndom været et af mine brændende Ønsker, et Ønske, jeg aldrig troede kunde komme til at gaa i Opfyldelse, saalænge jeg vandrede her paa Jorden, og nu var Ønsket opfyldt, jeg stod virkelig i Skyer, der dækkede mig fra Top til Taa, og Alt omkring mig var forsvundet. Halvt henrevet og halvt ængstelig kunde jeg ikke lade være at raabe med høi Røst — uden at beregne, at Ingen vilde kunne høre mig: „Seer I, seer I, jeg staaer i Skyerne! saa kom jeg dog endelig op i dem!“ De Engle, som min barnlige Phantasi havde fortalt mig om i Skyerne, saae jeg desværre Intet til, men dog syntes mig, at jeg følte deres Nærværelse; jeg blev

længe staaende saaledes, og Gud maa vide, hvor længe jeg var bleven staaende, ifald ikke en kold, fugtig Sittren havde gjennemisnet mig. „Heroppe ere vist Væsener, der ikke kan lide, at jeg kommer dem saa nær“, tænkte jeg og sagde Farvel til den dalende Sky, idet jeg vikledede mig ud af dens bløde Folder. Vandrende ned ad Bjerget lød mit gamle Suk: „Ak! hvem der saaledes kunde vandre i en heilig Natur sit hele Liv! Da kunde jeg blive god; da vilde Gud holde af mig!“ Da jeg en Stund havde vandret ene om, lyttende til de rislende Bække, hvis Vand i disse Bjergegne seer ud som rindende Sølv, blev jeg fundet af En af vort Reiseselskab og atter ført tilbage til de Øvrige, der drillede mig, fordi jeg havde stjaalet mig bort paa egen Haand. „De maa vogte Dem,“ sagde en af de Norske, „i vort Land findes mange forborgne Ting, og unge Piger ere ofte lokkede ind i Bjerget for aldrig mere at vende tilbage.“ Det gøs i mig ved denne spøgende Tale, thi jeg var kun altfor tilbøielig til at lytte til slige Sagn og altfor villig til at tro paa dem.

Vore Forestillinger vare stærkt besøgte lige til den sidste. Bifald og Fremkaldelser hørte til Dagens Orden. Vi forlode endelig Christiania efter et Ophold af henvend to Maaneder, efterladende os ikke faa Venner. Den for sine vittige Indfald bekjendte gamle Professor Skielderup hørte mellem mine specielle Venner. Vi kom oftere i hans Familierekreds. Han stammede stærkt, men denne Naturfeil gav ofte hans pudsige Indfald noget eiendommeligt Pikant. „Naar De har lovet at komme til os“, sagde den gamle, snurrige Mand engang til mig, „saa har jeg ingen Ro, men gaaer ned ad Veien for at opdage Dem itide. — Mad. Wexschall kan jeg ikke saa godt lide.“ Da jeg trængte ind paa ham, angaaende Grunden hertil, svarede han med sit sarkastiske Smil: „Hun gaaer altid med saadanne stygge Perler om Halsen.“ Det morede Alle at se, hvor ungdommeligt han kunde indlade sig i den unge Piges Spøg.

Ved vor Afreise fulgte Mange os ombord, og et Par af mine mest hengivne Beundrere seilede endog et Stykke med, til stor Ærgrelse for Nielsen. Jeg har siden hint Ophold i Christiania bevaret Interesse for Norge og de Norske, og stedse med Glæde modtaget deres Besøg, naar de gjæstede Kjøbenhavn, baade dengang og i senere Aar. Ofte have de i Hjemmet ladet mig høre min Yndest for Nordmændene. „Glæd dig, Hanne!“ udbød Heiberg i slig Anledning, „her er en Nordmand, som vil aflægge dig Visit.“ Nordmændene have i det Hele altid behaget mig. Der er noget Saltvandsagtigt ved disse Mænd, hvorimod de Danske mere have noget Ferskvandsagtigt ved sig. Sprogets Djærvhed og Kraft behager mig ogsaa i deres Mund, derimod har det ofte stødt mig at høre de dybe, djærve Toner hos Kvinden.

EN UBESINDIGHED

Søreisen gik heldig, og glad hilsende jeg atter det kjære Kjøbenhavn. Jeg drog atter ind i det hyggelige, selskabelige Hus, omgivet af de gamle Omgangsvener. Jeg hilsende Alt, Gader, Torve, Mennesker med Glæde, og følte et Overmaal af legemlig Kraft i Forening med Ungdom og Lykke i Alt, hvad jeg foretog mig. Dette udartede hos mig hidtil betænksomme Pige til en Letsindighed og Tankeløshed, som jeg desværre snart maatte bøde haardt for. I Slutningen af den sidste Theater-Saison var en ung, smuk Candidat bleven antaget ved Theatret. Han gjorde Lykke hos Publikum. Alle roste ham som Menneske, og virkelig var han en god, dannet og forstandig ung Mand. Han havde fra det første Øieblik af udmærket mig fremfor Alle og kastede desværre sin Godhed paa mig i den Grad, at det var tydeligt for Alle, hvad hans Tanker vare, og hvor alvorlig en Interesse han havde for mig. Den megen Omtale, jeg i Norge havde været udsat for, begyndte nu ogsaa i Hjemmet, idet man snart forlovede mig med En, snart med en Anden. Snart hed det, at En havde berøvet sig Livet for min Skyld, snart at jeg havde bragt den og den til Fortvivlelse. At mangel en forrykt Tilbeder gjorde sig til Latter ved sin Opførsel og bar sin tilsyneladende Fortvivlelse til Skue, var det ikke muligt for mig at hindre, og Bysnakken gjorde en Myg til en Elefant.

Mad. W. og andre af mine Venner yttrede ofte, at det vilde være godt, om jeg snart gjorde et Valg, saa fik den Sladder en Ende. „Vælg en Skuespiller,“ yttrede hun da ofte, „thi det er det eneste rigtige Valg for en Skuespillerinde.“ (Nu veed jeg, at det er det daarligste Valg.) „Den Opmærksomhed, som nu hviler paa ethvert af dine Skridt, falder bort, naar du har en Mand ved din Side til dit Forsvar.“ Jeg var selv træt af alt dette og ønskede at kunne gaae nogenlunde i Fred. Jeg modtog derfor hin Skuespillers Kur og tænkte: „Ja, maaske hun har Ret.“ Saaledes bidrager ofte smaa, flauve Begivenheder til at bestemme os til Skridt, som kan have Indflydelse paa vort hele Liv. Samme Skuespiller kom oftere i det Wexschallske Hus. Alle, der bemærkede hans Hensigter, slog idelig paa, at han netop var en Mand for mig, og at jeg trængte til en Støtte. Mad. W. gjentog ofte sin Mening: at kun ved at gifte sig med En, der udøvede samme Kunst, kunde man blive lykkelig; og hun lod ret til at synes om den Mand, som Alle saae var paa Vei til at tilbyde mig sin Haand. Jeg hang ved denne moderlige Veninde med mit hele Hjerter, og uden i mindste Maade at ville vælte Skylden over paa hende for det Skridt, jeg gjorde, troer jeg dog, at den Tanke: at behage hende ved dette Valg,

var min fornemste om end barnagtige Grund — saafremt jeg da virkelig havde Grunde for, hvad jeg gjorde.

En Dag, da hin Skuespiller og jeg var ene i Stuen, anholdt han om min Haand. Jeg svarede hverken Ja eller Nei. Han tænkte: „Hvo som tier, samtykker;“ og tog denne Taushed for et Ja. Og da de Andre i samme Øieblik kom til, erklærede han henrykt for dem, at vi vare forlovede. I samme Øieblik foer det som et Lyn igjennem mig, og en Rædsel betog mig, der tydeligt sagde mig, at jeg her havde begaaet en Daarskab. Men at udbryde i dette Øieblik, da jeg saae hans Henrykkelse og de Andres Glæde og Tilfredshed: „Nei, jeg vil og kan ikke!“ — dertil havde jeg ikke Mod. Og jeg var bunden. Da jeg om Aftenen var ene i mit Sovekammer, overvældedes jeg af en Smerte, blandet med Forundring over min ubesindige Handling, der gjorde, at jeg det Meste af Natten ikke fik Søvn i mine Øine. „Er det dig,“ udbrød jeg idelig for mig selv — „du, som har været saa angst og havt saa mange Skrupler ved Tanken om at binde dig til en Mand — er det dig, der her saa letsindig har indgaaet en Forbindelse af saa stor Vigtighed? Og det for hele Livet!“ Jeg vendte og dreiede mig paa mit Leie den hele Nat, og da jeg stod op den næste Morgen, spurgte jeg mig selv: „Er dette en Drøm?“ Jeg havde vel ikke Noget imod denne Mand — ja, jeg kunde endogsaa godt lide ham; men da han nu tillod sig en Nærmelse af fortroligere Art, da vidste jeg med Bestemthed, at jeg havde begaaet et Feilgreb. Det gjør altid stor Opsigt, naar en Pige efter en Ottedages-Forlovelse hæver Forbindelsen; og dog er dette saa naturligt, ja, det eneste Rigtige, naar et Misgreb har fundet Sted. Sagen er, at der er et saa uhyre Spring fra at omgaaes med en Mand i selskabelige Forhold og til denne fortroligere Tilnærmelse, at jeg troer, enhver ung Pige først i det Øieblik, da en saadan finder Sted, veed om hun har været i en Illusion eller ikke. Har hun nu ikke i dette Øieblik Mod til at udbryde: „Nei, dette kan jeg ikke taale!“ da er det rette Øieblik gaet tabt. Jeg havde ikke Mod dertil.

I denne min Nød var atter min indesluttede Natur min Ulykke; thi til Ingen kunde jeg faae min nye selvforvoldte Sorg over mine Læber. Har du nogensinde, du, som læser dette, seet en Sommerfugl, der flyver om og boltrer sig glad i Solskinnet, pludselig blive nappet af en Spurv, der ubarmhjertig river dens ene Vinge af, medens den lille Stakkell uafladelig bevæger den tiloversblevne Vinge til Flugt uden at kunne hæve sig en Tomme fra Jorden, da har du et Billede af mig, som jeg nu følte mig. Jeg følte mig tung som Bly og anstrengede mig forgjæves til Flugt; og om jeg end ikke aldeles forfaldt til min gamle Tungtsindighed, saa var dog mit glade, livsfriske Sind borte, uagtet jeg bestræbte mig for, at Ingen skulde mærke det — undtagen maaskee den Mand, der havde valgt mig — thi, unægte-

lig blev han sat paa smal Kost, og han skal idetmindste ikke bebreide mig, at jeg hyklede Elskov for ham, da jeg var mere kold og tilbageholdende imod ham end nogensinde før. Han var desuagtet god og from og var glad, naar han kun fik Lov til at sidde ved min Side og betragte mig. Og vore Sammenkomster bestode i Grunden kun heri, thi saasomt han traadte ind ad Døren, overfaldt der mig en Flid, som om jeg syede for det daglige Brød. Da han nu ikke var synderlig conversabel, og jeg Intet havde at sige ham, gik al Samtale strax istaa. Denne Taushed sammensnørede mit Bryst og gjorde disse Timer til de tungeste i Døgnet. Min eneste Trøst var, at der kom saa mange Besøg hos Wexschalls, at det, at være ene med ham, derved blev forhindret. En Dag om Ugen var jeg hos hans Moder, hvis eneste Søn han var. Denne lille, koleriske Kone, der var svensk af Fødsel, mishagede mig i høi Grad, og jeg vist ikke mindre hende. Tænkte jeg da stundom paa at skulle henleve Livet med disse To, da var jeg Fortvivlelsen nær. Det kunde ikke slaa feil, at Alle i det Wexschallske Hus bemærkede min Forstemthed ved hans Indtrædelse i Stuen, og naar han gik bort, forvandlede denne Forstemthed sig til en feberagtig Lystighed, som maatte være paafaldende for Alle. Desuagtet nærmede ingen kjærlig og fortrolig Sjæl sig til mig for at løse min Tunge og faae mig til at lette mit Bryst ved at udtale, hvad Alle godt saae, at dette Valg var ulykkeligt for mig, ulykkeligt for ham.

Heiberg og hans Moder vare forundrede og bedrøvede over denne Forbindelse. Uagtet de Intet yttrede til mig derom, vidste jeg det gjennem Andre. De vare begge vrede paa Mad. Wexschall, da de troede, det var efter hendes Tilskyndelse, dette var sket. Til min Fødselsdag i November sendte den trofaste Heiberg mig som sædvanligt en Gave, denne Gang et Guldfingerbøl med følgende lille Vers:

„I Aar den lille Gud med Vinger
 Har bundet Deres Haand til Haanden af en Ven;
 Men, hvis tilovers er blot Spidsen af en Finger,
 Min Gave sig udbeder den.“

Denne Gave og dette lille Vers bragte mig Taarer i Øinene, og jeg tænkte: Ak, hvilken Forskjel! Mange Mennesker have vist erfaret med mig, at der gives Øieblikke i vort Liv, hvor vi med dyb Skamfuldhed maa erkjende, at vi have været utro mod vort eget høiere Jeg, utro mod det Ideal, der hviler paa Bunden af vor Sjæl og som nu raaber til os: „Hvor kunde du? hvor kunde du saaledes forglemme dig?“ Hvilken ond Magt gjorde, at jeg i dette Øieblik kunde glemme, hvilken Mand der for kort Tid siden havde tilbudt mig sin Haand, og som alt længe havde givet mig saa store Prøver paa, i hvilken Grad han var gaet og fremdeles gik op i mit hele Væsen,

og i hvis blotte Nærværelse jeg jo havde følt mig stillet høit over det Maal, hvortil mine dristigste Ønsker higede. Var jeg nu bleven ligesom den Mand, der havde fundet en kostbar Skat af ædle Perler paa sin Vei, og som solgte disse for Kampestenene, hvorpaa han slæbte sig ihjel? Ak, skamme maatte jeg mig, og skamme mig gjorde jeg, og saa ofte jeg satte min ædle Vens lille Gave paa min Finger, følte jeg en stikkende Smerte i mit Bryst, og atter og atter lød der en Stemme fra mit Indre: „Hvor kunde du? hvor kunde du?“ — Og dog, maaske var det en Nødvendighed for min letsindige og overmodige Sjæl, at den maatte gjenemgaa den Skjærsild, jeg nu selv havde beredt mig, for at jeg med hele min Sjæls Kraft kunde gribe, forstaa og vurdere den høiere Tilværelse, som fulgte ovenpaa min Fornedrelse i Øieblikket. Vi tugtes ofte af en usigelig Kjærlighed!

BOURNONVILLE

Solodanser Bournonville var efter et fleraarigt Ophold i Paris vendt tilbage til sit Fædreland. Han optraadte første Gang som Gjæst og blev siden engageret paa fordelagtige Vilkaar med Forpligtelse til at sætte Balletter i Scene. Med ham kom der nyt Liv i Balletpersonalet. Han besad et eget Talent til at benytte de faa Kræfter, der endnu fandtes ved Balletten, og den døde, næsten foragtede Dansekunst blev atter indsat i sine Rettigheder. Den første Ballet, han satte i Scene, var den yndige franske Composition „Søvn-gængersken“. Den stive, gamle Galeottiske Pantomime blev her afløst af et naturligt og sjælfuldt Minespil og Dans, og den gjorde formelig Furore hos vort Publikum. Aldrig kan jeg glemme det Indtryk, som denne Forestilling gjorde paa mig. Min gamle Skolekammerat, Andrea, udførte Søvn-gængersken med en Ynde, Uskyld og Inderlighed, som var aldeles bedaaerende. Men især henrev mig Bournonville ved sin fuldendte Dans og sit forunderligt gribende Minespil. Det Sted i sidste Akt, hvor han bedrøvet og nedsunken i Tanker pludselig seer op paa Tilberedelserne til sit — nu opgivne — Bryllup og brister i Graad, hører til det Skjønneste og mest Gribende, jeg har set af Mimik paa vor Scene. Jeg har en medfødt Sans for Formskjønhed, og det Plastiske har altid haft en stor Tillokkelse for mig. Hjertet hoppede i Livet paa mig ved disse Fremstillinger, og jeg sukkede over min Bortgang fra Balletten, da det nu var mig forbudt at tage Del i disse Præstationer. At blive hjemme en Aften, naar der blev givet en Ballet, var mig næsten en Umulighed; og jeg blev ofte drillet derfor af Mad. Wexschall, der ikke ret kunde gaa ind paa min Enthousiasme. Bournonville, for hvem jeg udtalte min Henrykkelse, sagde, at han med Bedrøvelse havde hørt i Paris, at jeg havde forladt Balletten i et Øieblik, hvor

der netop havde været saa meget for mig at udrette ved den. „Ak!“ udrød jeg, „gid jeg endnu kunde gaa tilbage!“ De fleste Skuespillere, men især Nielsen, var ligefrem forbittede over den Lykke, som Bournonville gjorde hos Publikum. Han var udtømmelig i at haane den hele Genre, og mangen en spydig Bemærkning maatte jeg taale, fordi jeg af alle Enthousiasterne maaskee var den mest enthousiastiske. Balletten er ingenlunde, som endel antage, kun en Øienforlystelse, den er tværtimod af stor Nytte ved et Theater, hvor alle Genrer repræsenteres. Den udvikler Sansen for den rene Plastik hos alle de Yngre, de høre nu til Skuespillet eller Operaen; især i denne sidste kan Sansen for det Plastiske ikke undværes, thi det plastiske Talent træder ofte her istedetfor det dramatiske. Hvor mange Operasangere eller Sangerinder have ikke i Publikum faaet Ord for Skuespillertalent ved Siden af deres Sang, blot fordi de formaaede at ledsage Sangen med plastisk skønne Bevægelser. Men disse maa læres, maa indøves i en Kunstscole, og hvor der ingen Ballet findes, der findes heller ingen Skole i den Retning, og dog maa Øiet have Leilighed til ofte at se Plastik for at kunne tilegne sig den. Den theatralske Kunst er sammensat af mange Elementer, og Plastikken hører til en af de vigtigste. En stor Forvirring røber sig ofte i de Udtalelser, man hører med Hensyn til Plastikken. Mange troe, at den kun bestaaer i at sætte sig i theatralske Stillinger, og hvad skal vi med dem i Skuespillet, det er jo alt Affektation og Unatur, siger man. Men her feiler man saare. Plastikken kan og skal gjøre sig gjældende i Alt, i Gangen, i de tilsyneladende ubetydeligste Bevægelser, i Haandens og Armens Udstrækning, i Kroppens almindelige Bøining, i en Hilsen, i at sætte og reise sig, i et hurtigt Løb over Scenen, i en Indtrædelse og i en Bortgang; Alt dette hviler derpaa, at man har Legemet i sin Magt, men dette kan kun opnaaes korrekt igjennem Danseskolens plastiske Regler. Ved Fremstillingen skal naturligvis ikke Skolen bemærkes, men Kunstneren maa have Reglerne inde, ligesom man har lært at stave, forinden man lærte at læse. Nu gives der Enkelte, som have en medfødt Evne for det Plastiske, og disse kunne da til Nød undvære Skolen, men da disses Tal altid vil være saare ringe, er en Balletskole ved et Theater uundværlig.

Til Frederik den Sjettes Gemalinde, Dronning Marias Fødselsdag skulde der som sædvanlig gives en Festforestilling. Man anmodede Heiberg om at skrive et Stykke til denne Leilighed, og han skrev sit Lystspil „Prinsesse Isabella“. Hovedrollen, Prinsessen, var skrevet for mig.

Bournonville, hans Dans og Balletter vare altsaa i høi Grad i Mode saavel hos Publikum som hos Hoffet. En Festforestilling uden ham og hans Dans kunde man næsten ikke tænke sig, og den vilde især have mishaget Hoffet. Nu var Bournonville i den senere Tid

jævnligt optraadt ved Aftenunderholdninger og Sommer-Skuespil som Sanger og Skuespiller og havde vundet Bifald heri. Da faldt det Heiberg ind, at man maaskee kunde motivere Dansen i Stykket, der ellers ofte kommer til at staa saa isoleret, ved at indrette en af Rollerne saaledes, at hans Dans kom naturligt og uden at faae Skin af Noget, som var indlagt. Han gjorde Bournonville bekjendt med sin Plan, og denne var villig til at udføre Rollen med dens Text, Sang og Dans. Skuespilpersonalet med Nielsen i Spidsen kom nu i det heftigste Oprør. Man sagde atter her, at Balletterne vare en Fordærv for Smagen, at Theatret gik tilgrunde ved dem, at det var en uværdig Kunst osv. Da det nu rygtedes blandt Skuespillerne, at Heiberg agtede at sætte Balletmesteren talende ind i et Skuespil, blev der kaldt til Vaaben, Allarmtrommen gik, og en formelig Revolution brød ud i lys Lue. Nielsen, der siden den norske Reise var kommen mere og mere i Mad. Wexschalls Gunst (en Gunst jeg ofte saae paa med Ængstelse og Bedrøvelse, da den forekom mig at antage en foruroligende Karakter), kom nu hyppigere i hendes Hus end nogensinde før. I den sidste Tid mærkede jeg vel, at noget Usædvanligt var i Gjære, thi flere Gange om Dagen kom han og gik og gik og kom atter, og hver Gang blev Mad. W. kaldt ind i et Sidekabinet; man læste Noget høit, der blev talt frem og tilbage, og jeg mærkede tydeligt, at Gemytterne vare forbittrede og ophidsede. Endelig fik jeg som Alle at vide, hvad det gjaldt om; Sagen var hverken mere eller mindre end et Klageskrift til Frederik den Sjette over, at Heiberg vovede at sætte en Danser ind i et Skuespil, hvorved den høie og ædle Skuespilkunst blev krænket og vanhelliget. Det var en Fornærmelse mod hele Standen, mente man, som denne ikke vilde og kunde taale; man bad derfor om Retfærdighed hos Kongen. Og nu fulgte en Mængde Underskrifter, mellem hvilke ogsaa Mad. Wexschall fandtes. Frederik den Sjette, der underhaanden var bleven forberedt paa, at et saadant Klageskrift vilde indkomme, kaldte Heiberg til sig. Kongen spurgte ham, hvad han mente herved var at gjøre. Heiberg svarede, at Kongen selv vidste, hvor kort Tid der var ham givet til dette Arbejde, at Stykket nu var færdigt, og at det var ham en Umulighed at gjøre nogen Forandring heri, da Rollen, som Bournonville skulde udføre, var indvævet i hele Intrigen, og at det aldrig var faldet ham ind, at der, naar han havde Bournonvilles og Directionens Samtykke, kunde reise sig mindste Anstød paa dette Punkt; det Hele forekom ham saa latterligt, at han ikke kunde tro, denne overilede Plan vilde komme til Udførelse. „Ja ja, nu faae vi se,“ svarede Kongen, „men De veed, det er et vanskeligt Folkefærd.“ Heiberg gik, og faa Dage efter hørte han, at Klageskriftet virkelig var indleveret. Heiberg fortalte mig nogen Tid efter, at Noget af det Første, Kongen havde spurgt om, var: „Veed De, om Jfr. Pätges har været med at underskrive?“

Heiberg svarede, at han ikke vidste det, men at han ikke troede det. „Det glæder mig,“ sagde Kongen.

Der blev nu snakket frem og tilbage, medens Skuespilpersonalet i Lidenskab bølgede uroligt om som et stormfuldt Hav, og man ventede paa Kongens Beslutning, som om det gjaldt Liv eller Død. Frederik den Sjette, som holdt meget af i Alt at gaa en Middelvei, besluttede endelig, at alle Replikkerne skulde udelades af Bournonvilles Rolle, hvorimod han skulde have Lov til at synge og naturligtvis danse. Enhver kan begribe, hvilken Virkning det maatte gjøre i et fint sammensat Intrige-Stykke at slette en vigtig Persons Replikker ud helt igjennem et Stykke, og hvor akavet nu den ved Replikkerne motiverede Sang og Dans maatte komme. Til alle disse Demonstrationer havde Skuespillerne nu benyttet den knappe Tid, istedetfor at indstudere deres store og vanskelige Roller. Nielsen, der altid havde været berømt for ikke at kunne sine Roller, og i hvis Haand Hovedrollen, Fernando, var betroet, kunde bogstavelig kun en Del af første Akt, og Stykket havde tre. Ved alle disse Intriger og Spektakler kom Stykket frem paa den uheldigste og sørgeligste Maade og meget uværdig for den Kunst, som alle Vedkommende havde en saa stor Begeistring for, at de ikke vilde tillade et udmærket Talent at optræde i deres Midte, blot fordi hans Kunst hørte til en anden Art end deres. Endel Aar efter dette Udbrud af Foragt for Balletten og Balletmesteren optraadte Mad. Wexschall som Nielsens Kone i en Hovedrolle i en af Bournonvilles Balletter. Ja, man har ofte Leilighed i Theaterverdenen til at udbyrde med Holbergs Vægesindede: „Ja, det var den Gang.“ „Prinsesse Isabella“ er forøvrigt et af de Arbejder, Heiberg selv altid har sat stor Pris paa. Det gjorde naturligtvis ingen Lykke i den forvanskede Skabelon, hvori det hin Aften præsenterede sig.

Heiberg var tilfreds med min Udførelse af Prinsesse Isabellas Rolle — om af personlig Godhed eller med Rette skal jeg lade være usagt. I Stykket giver Prinsessen i en af Akterne en Hofkur i hele Hoffets Nærværelse, og Heiberg fortalte mig, at en af Directeurerne, Manthey, der i den Tid beklædte et høit Hofembede, havde sagt til ham: „Hvor kan dog Jfr. Pätges have seet en saadan Kur, siden hun formaaer at vise sig derved som en virkelig kongelig Person?“

Heiberg havde lige siden sin Ankomst fra Kiel til Kjøbenhavn betragtet sig som en af Mad. Wexschalls mest hengivne Venner og kom bestandigt i hendes Hus, ligesom hun ofte besøgte ham og hans Moder. Det smertede ham derfor, at hun vilde lade sig bruge som Redskab i Nielsens Haand til at fortrædige en hende hengiven Omgangsven ved at give sit Navn til et Klageskrift over ham til Kongen, uden med et Ord at have talt til ham angaaende denne Sag, hvilket han syntes, at deres venskabelige Forhold havde gjort til en Pligt for hen-

de. Fra dette Theater-Oprør imod ham forandredes det Venskabsforhold, han indtil da havde staaet i til hende, saa at han ikke oftere kom i hendes Hus. Det smertede ham; thi han havde virkelig næret en sand Hengivenhed og Beundring for hende; dog omtalte han hende aldrig for mig paa nogen fornærmende Maade, hvilket jeg heller ikke godt vilde have taalt, thi jeg havde en uforandret Godhed for hende og var for ung og uerfaren til at kunne dømme de Ældre i denne Sag. Kun een Gang yttrede han: „Det er mærkeligt, at Mad. Wexschall nu lader sig anføre af Nielsen, hvem hun ofte tidligere har yttret sig saa ufordelagtigt om og havt et saa klart Syn paa; og hvad ham angaaer, da fik han jo Krampe ved en af Prøverne paa „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“, fordi hun og ikke Mad. Andersen skulde udføre Louises Rolle, uagtet jeg gjorde ham begribeligt, at Sangen i Rollen jo gjorde det til en Umulighed. Latterligt er det at tænke paa, at Nielsen i hin Tid var en saa decideret Modstander af Mad. W., at man paa Theatret kjender de mest komiske Historier om hans Had til hende. Denne Mand kjendte egentlig kun to Følelser: Had og Kjærlighed — Alt, hvad der laa herimellem, lod til at være ham fremmed.

MIT TREDIE HJEM

I det Wexschallske Hus var Himlen ikke saa lys og klar som tidligere. Nielsen kom hyppigere og hyppigere, han saae bestandig skjævt til mig, og jeg gjengjældte det med Ligeegyldighed. Trykket af min Forlovelse hvilede tungt paa mig og havde berøvet mig min tidligere Munterhed. Ogsaa Mad. Wexschall forekom mig forandret — ikke mod mig, vi havde det altid kjærligt og godt sammen —, men det forekom mig ellers mod alle Andre paa Nielsen nær. Vore mange Omgangsvener blev hende med eet ligegyldige, og naar jeg om Aftenen glædede mig til deres Komme, sagde hun tidt: „Jeg vilde ønske, at her slet Ingen kom.“ Hun sad nu om Aftenen, naar hun ikke spillede paa Theatret, og lagde Patience, en Beskjæftigelse, hun kunde sidde ved flere Timer ad Gangen, hvilket kjedede mig umaadeligt, da hun ikke kunde tale under denne Leg. Kom der Nogen, blev hun ganske fortrædelig over at blive afbrudt i dette sit Spil og greb til den Udvei at spørge den Ankomne, om han kunde spille Patience? Lød Svaret benægtende, tilbød hun sin Undervisning heri, og Spillet fortsattes da til min Fortvivlelse. Vennerne havde en Følelse af, at de ikke mere vare saa velkomne og kom derfor sjældnere og sjældnere. Endel af dem stødtes over Niensens hyppige Nærværelse og det Byrdefulde, der altid ligger i slige forfængelige Menneskers Conversation; og han viste ogsaa altid sin Fortrydelse over Enhvers Komme. Nogle

kjedede det ogsaa at se min tause Forlovede sidde der; og saaledes blev der efterhaanden mere og mere tomt i den før saa livlige Kreds.

Henimod Foraaret underrettede Mad. W. mig i al Kjærlighed om, at jeg maatte se mig om efter et andet Opholdssted, da hun agtede at flytte og neppe vilde faae Plads til mig. Forbauset og usigelig bedrøvet modtog jeg denne Efterretning. Jeg følte mig nu dobbelt ulykkelig ved min Forlovelse; thi kun Opholdet i dette Hus, hvor saa mange Andre kunde adspredde mig, gjorde, at jeg nogenlunde kunde bære de trykkende Timer, som hans Nærværelse — det være nu hans eller min Feil — var for mig. Hvor skulde jeg nu hen? Atter tage hjem til mine Forældre, med hvem jeg naturligvis hele Tiden under mit Ophold her havde været i god Forstaaelse, syntes mig dog en Umulighed. Tage til min Forlovedes Moder vilde jeg ikke for Alt i Verden. En Aften, da han og jeg var i Besøg hos Fru Gyllembourg og hendes Søn — hvis rørende Godhed for mig var uforandret, i hvad saa Skjæbnen og Tiden bragte — meddelte jeg dem min Forlegenhed i denne Sag. Da tilbød den gode Heiberg mig, at han vilde spørge Commandeur Wulff's, om de ikke vilde aabne deres Hus for mig. Wulff, der virkelig havde en stor Godhed for mig, svarede: At hvad ham angik, da vidste Heiberg vel, hvor stor en Glæde det vilde være ham at modtage mig; men der var Forhold, som gjorde det umuligt. „Det gaaer ikke an,“ vedblev han, „at have hende her i Huset, hvor de mange Cadetter ere. Det er galt nok, naar de veed, hun er her i Besøg, saa staa de paa Trapperne for at passe paa, naar hun atter gaaer bort — hvad vilde det da ikke blive til, naar hun boede her i Huset! Det gaaer aldeles ikke an.“ Heiberg maatte give ham Ret heri, fortalte mig Samtalens Udfald, og jeg var lige nær. Da kom jeg en Dag ud til Fru Gyllembourg, og hun tilbød mig nu, at ifald jeg intet Bedre kunde finde, og hvis jeg vilde tage tiltakke med hendes Hus, da stod det mig aabent. „Da min Søn ikke boer hos mig,“ vedblev hun, „saa kan det vel ikke give Anledning til nogen Art Sladder, at vi To bo sammen.“ Det blev da bestemt, at jeg indtil videre skulde bo hos hende, hvilket lod til ikke at være min Forlovede imod.

Dagen til min Afsked fra det Wexschallske Hus kom. Jeg var draget ind i dette Hus med løse Vinger; nu drog jeg ud deraf som en stakkels fangen Fugl. Med et tungt Hjerter og mange Taarer, Kys og Omfavnelser skiltes jeg fra Mad. Wexschall og hendes Veninde, Jfr. Liunge. Denne Sidste havde under mit hele Ophold i dette Hus vist mig saa stor Godhed, at jeg bestandig indtil denne Dag er hende taknemmelig derfor. Jeg skiltes saaledes fra Alle i Venskab — et Venskab, som holdt ud i 23 Aar.

Da jeg om Eftermiddagen den 28. April 1830 indfandt mig forgrædt og modløs hos Fru Gyllembourg, modtog hun mig med saa stor Kjærlighed og med saa gode og venlige Ord, at jeg atter fattede

lidt Haab for Fremtiden. Jeg mærkede vel, det gjorde hende ondt, at jeg saae saa forgrædt og bedrøvet ud. „Ja,“ sagde hun, „min stakkels Hanne! Det er et daarligt Bytte, du gjør: at skulle leve hos mig her, istedetfor i Wexschalls muntre Hjem.“ — „Ak!“ svarede jeg, „bliv ikke vred over, at jeg ikke kan tilbageholde mine Taarer; men det er jo saa naturligt; jeg har havt saa mange glade Timer i dette Hus — egentlig de første, hvori jeg med et let og befriet Sind var modtagelig for Glæden. Vær derfor ikke forundret over, at jeg ved Afskeden har grædt smertelige Taarer.“ — „Nei, min Hanne,“ svarede hun paa sin venlige og hjertelige Maade, „det finder jeg saare naturligt. Kom nu og lad mig føre dig ind i dit Kammer. Gid du maa være tilfreds med mit lille Arrangement!“ Og nu førte hun mig ind i mit Kammer, hvor hun havde indrettet Alt saa bekvemt og zirligt, at det var en af hendes egne Skildringer i Novellerne værdigt. Friske Blomster stod i en Skaal paa Bordet; en lille Kasse med Kaffe, The og Sukker havde hun anskaffet, for, som hun sagde, hvis jeg om Morgenens ikke vilde vente paa hende, jeg da kunde nyde min første Drik hos mig selv; og mange saadanne smaa Bekvemmeligheder og Opmærksomheder, som forskjønne vor Tilværelse i det daglige Liv, havde hun med Omhu og Takt indrettet til min Behagelighed. Jeg blev naturligvis rørt og taknemmelig over al den Godhed imod mig. Om Aftenen kom min trofast hengivne Ven, Heiberg, og ønskede mig velkommen i hans Moders Hus; han tog strax efter atter bort. Uagtet alt dette lagde jeg mig usigelig beklemt om Hjertet til Ro og sov grædende ind i min nye Bolig. Men et Forsyn veed bedre end vi selv, hvad der tjener til vor Lykke. Og nu føler jeg med dyb Taknemmelighed, at en kjærlig Styre afbrød mit Ophold i det Wexschallske Hus i rette Tid, og hvad jeg dengang fældede saa mange Taarer over, var til min Fremtids Lykke.

Et Par Dage efter, at jeg havde forladt Wexschalls, modtog jeg et Brev fra Jfr. Liunge, hvori hun kjærligt udtalte det Savn, hun og de Alle følte efter min Bortgang; hvor tomt og øde vort fælles Sovekammer nu forekom hende, hvorledes hun nu slet ikke kunde sove om Natten og andet Mere. „Mad. Wexschall“, skrev hun fremdeles, „sender dig de venligste Hilsener og beder dig endelig snart at besøge os. Ogsaa Husets øvrige Venner sende tusinde Hilsener. Gaaer du i Theatret i Aften, saa kom først op til os — hvis ikke, vente vi dig en af de første Dage, thi vi længes mægtigt.“ Med Vemod læste jeg dette venlige Brev, og faa Dage efter besøgte jeg dem og blev af Alle modtaget paa det Hjerteligste. Jeg har nydt for mange Glæder i dette Hus, til at det eller dets Beboere nogensinde kan blive mig ligegyldige.

Dog, tænker jeg i dette Øieblik, da jeg nedskriver mine Erindringer fra hin Periode, paa det Offer, Heiberg og hans Moder dengang bragte mig, bevæges jeg dybt. De modtog den Pige, til hvem de Begge

havde knyttet saa mange Forhaabninger i Fremtiden, de modtog hende, uagtet hun nu var bunden til en Fremmed, hvem de jo ogsaa maatte aabne deres Hus. Heiberg saae denne Anden gaa ene ind til den, hans eget Hjerte fra det Øjeblik af, han saae hende, hang ved med saa stor Trofasthed og Udholdenhed — i Sandhed — dette var næsten for meget! Og tænker jeg nu derpaa, da gribes jeg af en Hengivenhed og Inderlighed i min Følelse for ham, der aldrig i mit Liv vil kunne svækkes. Paa hint Tidspunkt stod alt dette ikke saa klart for mig, heller ikke var det mig ret bevidst, at hans Hjerte i den Grad var knyttet til mig taabelige Pige — jeg kunde altsaa dengang ikke fuldtud vurdere Offeret.

Jeg var nu kommet i et Hus, saa forskjelligt fra Wexschalls, som det vel var muligt. Faa men udsøgte Venner samledes her nu og da, iblandt disse nogle af dem jeg satte mest Pris paa fra det Wexschallske Hus, saasom Dr. Møhl, Professor v. Schmidten og Flere. Men en saa livlig Selskabelighed fra Morgen til Aften som hist kjendte man Intet til i dette rolige og zirlige Hjem. Dagene gik ensformigt hen i stille Ro og Hyggelighed, og dette Gode maatte jeg nu først lidt efter lidt dannes til at nyde og vænnes til at sætte Pris paa. Ligesaa rundhaandet man hist havde været med at aabne Døren for Alle, der attraaede at komme indenfor, ligesaa kritisk var man her; det var ingenlunde let at faae Adgang til denne lille, men udsøgte Kreds, hvor den fineste Tone herskede, og hvor Alle følte, at de, idet de traadte ind til Fru Gyllembourg og hendes Søn, maatte tage Søndagsklæder paa og give det Bedste af hvad Aand og Dannelsen havde erhvervet. Det Meste af Dagen var jeg henvist til mit eget lille Værelse og til mine egne Tanker, der ingenlunde vare lyse. Min ulykkelige Forbindelse trykkede mig mere end nogensinde, og i denne min Ensomhed havde jeg ret Leilighed til at ruge derover og overlade mig til min Anger over det overilede og ubesindige Skridt. Fru Gyllembourg boede dengang paa Christianshavn, i Overgaden over Vandet, i den store Gaard med Altan paa, som ligger for Enden af den lange Gade, der fører ned til Langebro. I mit lille Hjørneværelse vendte det ene Vindue ud til Christianshavns Vold, det andet ud til Gaden; herfra kunde man se lige ned til Langebro. Stuen var saa lille, at Heiberg paa Grund deraf, og de to skraas for hinanden liggende Vinduer, havde givet den Navn af „Lygten“. Naar jeg nu sad her ene, og den Tid nærmede sig, da min Forlovede pleiede at aflægge sit Besøg, betoges jeg af en saadan Uro og Ængstelse, alt som Tiden rykkede nærmere, at det ikke var mig muligt at foretage mig Nogetsomhelst; jeg stod kun og stirrede feberagtig ned mod Langebro, hvorfra jeg vidste, han vilde komme. Enhver, som havde seet den unge forlovede Pige staa her ved Vinduet, uafbrudt stirrende ned ad den lange Gade i hele Timer, havde vist faaet ud deraf, at en elskovsfuld Længsel

var Motivet hertil. Hos mig var det Uro og Angest for den Kjedsomhed, der nu ventede mig. Jeg syntes, at naar jeg saa ham komme langt fra, da kunde jeg, inden han naaede Huset, bedre forberede mig til at modtage ham nogenlunde som jeg burde. Mit skarpe Syn kunde alt opdage ham ved Langebro. Ved Synet af ham trak jeg Veiret dybt den ene Gang efter den anden, og disse Minutter, hvor hvert Skridt bragte ham nærmere, vare de mest kvalfulde. I disse besluttede jeg at modtage ham venligt og ikke altfor dybt at lade ham føle min Kulde, der voldte det gode Menneske saa megen Sorg. Neppe var han imidlertid traadt ind ad Døren, før alle mine gode Forsætter vare kuldkastede, og jeg begriber ikke, hvor det stakkels Menneske holdt dette Forhold ud, der, som mig syntes, maatte være ham til største Pine.

Hver Middag kom Heiberg og spiste hos sin Moder. Hvilken Virkning hans livlige og aandrige Samtale da gjorde paa min fra om Formiddagen forpinte Sjæl, kan Enhver let forestille sig. Undertiden bad Fru Gyllembourg min Forlovede at blive og spise med os, og da var det mig næsten umuligt at skjule min Misfornøjelse herover. Da slæbte Samtalen sig atter tungt og trykkende hen. Min ulykkelige Taushed om Alt, hvad der angik mine inderste Smerter og Sorger, gjorde, at der ikke var et Væsen paa den hele Jord, for hvem min Tunge kunde udtale dem. Ordene døde paa mine Læber, hver Gang jeg vilde udføre den Beslutning at bede Andre om Raad og Hjælp. Og jeg er vis paa, at jeg havde aldrig selv overvundet dette, men var blevet ved at lide Aar efter Aar af dette Forhold og var tilsidst med Fortvivlelse i Hjertet gaet ind paa en Forening, som vilde have gjort baade ham og mig høist ulykkelige. Men Hjælpen kom. En Formiddag, da han sildigere end ellers havde forladt mig, fordi jeg denne Dag ikke havde formaaet at skjule, hvor ulykkelig jeg følte mig, og han derfor var trængt ind paa mig med Spørgsmaal paa Spørgsmaal, uden at have faaet andet Svar end mine ustandselige Taarer, gik han omsider ligesaa bedrøvet som jeg, idet jeg maatte forpligte mig til med det Første aabent og sanddru at sige ham Alt, hvad der laa mig paa Hjerte. — Hvor mærkeligt, at han ikke kunde vide det uden at behøve mine Ord! — Jeg var i en Tilstand, saa jeg ikke kunde gaa til Middagsbordet, og undskyldte mig derfor med Upasselighed. Jeg blev paa mit Værelse hele Dagen og Aftenen — et Bytte for Sorg, Taarer, Bebrejdelser mod mig selv og alle dem, der i Tide burde have ledet mig fra istedetfor at tilskynde mig til at indgaa en Forbindelse, som Alle jo maatte vidst aldrig kunde føre til noget Godt. Hele Natten tilbragte jeg saaledes uden at have Kraft til at fatte en Beslutning. Næste Morgen sagde Fru Gyllembourg til mig: „Hør, min kjære Hanne! Jeg har hørt, hvorledes du inat har ligget og sukket. Du føler dig ulykkelig i denne Forlovelse? Er det saa, da bryd den og gjør ikke dig og ham ulykkelige.“ Jeg taug. „Er det ikke saa?“ ved-

blev hun. Intet Ord var det mig muligt at presse frem. Nu forestillede hun mig kærligt og mildt min Uret i at fortsætte et Forhold, der vilde føre til hans og min Elendighed. „Det er slemt,“ vedblev hun, „at dette er skeet; men tro mig, jeg veed af Erfaring, at et Samliv uden gjensidig Sympathi kan føre til uberegnelige Ulykker for os stakkels Kvinder. Dette har jeg anseet for min Pligt at sige dig: du har Forstand nok til selv at tage en Beslutning, og maa alvorligt raadføre dig med dit eget Indre.“ Efter denne Samtale, hvori jeg imidlertid intet Ord havde sagt, var min Beslutning taget, uden at jeg dog meddelte hende, hvilken Virkning hendes Ord havde havt paa mig. Vanskeligheden bestod nu i aabent at udtale denne Beslutning for ham, men jeg gøs tilbage ved Tanken om hans Fortvivlelse. Forsættets Udførelse blev derfor opsat fra Dag til Dag. En lille Begivenhed, som faldt i denne Tid, bidrog yderligere til at forhale en endelig Afgørelse. Den udmærkede Skuespillerinde Mad. Liebe blev nemlig paa Grund af Sygdom nødt til at forlade Theatret, uagtet hun var i Besiddelse af sit hele Lune, sin Lyst og Begeistring for sin Kunst. Hun ønskede en Afskedsforestilling i Helsingør til egen Indtægt og vilde til denne give „Aprilsnarrene“. „Men hvad er „Aprilsnarrene“,“ sagde hun til mig, „naar jeg ikke kan spille med min egen lille Trine?“ Hun bad mig derfor følge med til Helsingør for at deltage i denne Forestilling. Jeg kunde ikke afslaa den ældre Kunstnerinde hendes Bøn, uagtet jeg alt i flere Aar ikke mere havde spillet Trine, da jeg nu var altfor stor til at spille en halvvoxen Pige. Jeg reiste altsaa i Selskab med hende, min Forlovede og de øvrige Medspillende til Helsingør paa den bestemte Dag — en Tur, der i høi Grad mishagede Heiberg, som fandt det upassende for mig at reise ned til den lille By for der at spille Komædie. Han var formelig vred herover og ikke til at stille tilfreds, sagde, at jeg ikke forstod min egen Stilling, at jeg ikke vidste, i hvor høi Grad mine Venner vilde finde en sliq Reise under min Værdighed, at hvad de andre Skuespillere kunde gjøre, gjaldt ikke for mig, og meget saadant, der paa eengang indeholdt Dadel og viste, hvor høit han selv satte mig. For at forsone ham lod jeg den Dag, jeg var bort, bringe Østers og Porter tilligemed et uhyre stort Porterglas ud til hans og hans Moders Middagsbord. Spøgen var god, han blev rørt over den og meget taknemmelig over min Opmærksomhed. Det store Glas har han i mange Aar efter holdt høit i Ære.

Det glædede mig ret endnu engang at udføre Trines Rolle og at spille med Mad. Liebe, der var en uovertræffelig Fru Bittermandel. Alle vare i den gladeste Stemning, og mit bevægelige Sind lod mig glemme alle Tryk, saa at jeg med ungdommelig Lystighed deltog i de Andres Munterhed.

To Aar efter denne Tur drømte Mad. Liebe en Nat, at hun atter spillede med mig i „Aprilsnarrene“, og denne Drøm var Anledning

til, at hun paa min Fødselsdag den 22de November sendte mig følgende Digt, hvis Tanker hun havde faaet en Anden til at sætte i Form. Hermed fulgte et Broderi fra den gamle Fru Bittermandel. Digtet lød saaledes:

„Med stille Fryd jeg kalder tidt tilbage
 I min Erindring den blandt glade Dage,
 Som sidst i Helsingør med Dig jeg nød,
 Dit Lune selv bag Dækket vakte Latter,
 Og ved dit Vid, Thalias sjeldne Datter!
 Jeg glemte, at et tungt Farvel jeg bød.
 Du henrev Alle som den skjelmske Trine,
 Kun Glædens Ven Du narred ei April;
 Du bragte Liv i Alvors kolde Mine,
 Og tvang Fru Bittermandel selv til Smil.
 Jeg drømmer selv om disse Øieblikke,
 Som jeg med Fryd saa ofte tænker paa;
 Og derfor undrer det mig heller ikke,
 At jeg forgangen Nat har drømt som saa:
 Vi til berørte Stykke skulde klæde
 Os i det samme Kammer begge To,
 Og fra et rygløst, skindbedækket Sæde
 Jeg reiser mig, iført et nyt Par Sko.
 Ak Gud! — En Gysen foer mig gennem Sjælen,
 For kort det Halve var af min Person;
 Om jeg det Manglende gav til paa Hælen,
 Saa viser dog sligt Tillæg Subtraktion.
 „Hvad!“ raabte jeg til Dig, „mig Herren skabte —
 Om ikke skøn, saa dog egal — men nu —“
 Og af Forundring Mælet rent jeg tabte,
 Thi ei som Barn, men skøn og rank stod Du —
 Jeg saae, at hvad jeg tabte halvt ved Tiden,
 Det havde Du ved Tiden vundet helt;
 At Du var bleven stor, mens jeg blev liden,
 Og at fra nu vor Fremtids Vei var delt.
 Du iled' frem, jeg vanked taus tilbage;
 Dig mødte Glæden, Smerten fulgte mig;
 Du skued' i det Fjerne glade Dage,
 Jeg for at mindes svundne skued' Dig!
 Jeg vaagned i min Smerte — og jeg fandt —
 Hvad jeg alt længe havde vidst var sandt!
 Du aldrig vil af min Erindring svinde,
 Thi for din Kunst og Aand jeg elsker Dig;

Og egennyttig sender jeg et Minde,
At derved Du kan stundom mindes mig.

D. 22. Novbr. 1832.

Ane Dorothea Liebe.

Jeg sendte hende kort efter en lille Gave til Tak, og som Svar paa hendes Digt sendte Heiberg hende følgende Digt i mit Navn:

Til Madame Liebe.

„Livet er en Drøm, saa har man sagt;
Ogsaa jeg maa denne Lære hylde,
Da jeg seer, at jeg en Drøm maa skylde,
Hvad din Haand saa venligt har mig bragt.
Uforglemmelige, kjære Minde,
Dobbelt skjøn i Digtekunstens Glans!
Danmarks Scenes hædrede Præstinde
Hædrer yngre Søster, som Veninde
Med et Laurbær af sin egen Krans.

Ogsaa jeg, endskjøndt i Livets Vaar,
Drømmer tidt om de forsvundne Dage;
Ogsaa jeg seer mangan Gang tilbage
For at fatte, hvorhen Veien gaaer.
Fremtid ruger taaget for mit Øie;
Hvad den bringer, er i Skjæbnens Haand;
Men som Fepalads paa lyse Høie,
Smilende med solbestraalte Fløie,
Viser sig det Svundne for min Aand.

Dig jeg møder, hvorhen Tanken seer;
Evig ung Du mig imøde træder,
Skjænker mig i Drømme tabte Glæder,
Som jeg vaagen aldrig finder meer.
Drømmende jeg seer den tætte Klynge,
Truffen af dit Lunes gyldne Pil,
Stormende, lig Havets Bølger gynges,
Og Erkjendtlighedens Kranse slynge
Om din Isse med begeistret Smil.

Mon jeg selv, tiltrods for Tidens Magt,
Som vil grum vor Undergang forvolde,
Skal, som Du, uvisnelig beholde
Lunets evig unge, gyldne Prag? —

Drømmen er forbi, mit Syn forsvinder,
 Fremtid ligger skjult for hver en Sans;
 Men Din Gave — hvad end Tiden spinder —
 Vorder Baandet, som for stedse binder
 Min Erindring, min Forhaabnings Krans.

D. 25. Novbr. 1832.

Dette Digt af Heiberg rørte den ældre Kunstnerinde til Taarer. „At faae et Digt fra Heibergs Haand! Ak, min søde, kjære Hanne,“ udrød hun, „det bliver vist en af mine sidste Glæder her i Livet!“ Til sin Død bevarede hun Godhed og Interesse for mig og min Virksomhed ved Theatret, idet hun altid vedblev at kalde mig „sin lille Trine“.

Ak, hvor mange Minder stige ikke op i min Sjæl ved at nedskrive disse halvforglemte Digte! Hvad er det dog for en ubeskrivelig vemodig Følelse, hvormed man seer tilbage paa en Ungdomsperiode af sit Liv. Den er oplevet, tilbagelagt. Veien fra denne Periode til nu forekommer En saa uendelig lang, og dog rykker den os i et saadant Øieblik saa nær, som om det var foregaaet igaar. Ungdommen og den modne Alder nydes saaledes paa eengang.

DEN STUMME I PORTICI

Vi vare nu ved Slutningen af Saisonen 1829—1830. Digteren Hertz havde skrevet sit anonyme Lystspil: „Amors Genistreger“, og i Lottes overgivne Rolle fik jeg nu Leilighed til at sætte mig fast i Publikums Gunst. Det yndige Lystspil med sine lette Rythmer gjorde stor Opsigt og vandt udelte Bifald hos Publikum. Man gjettede og gjettede, hvem den ubekjendte Digter kunde være, der i den Grad havde Sproget i sin Magt — Alt forgjæves; Forfatteren forblev skjult. Den overgivne Lotte passede vel kun lidet til min daværende Stemning, men Digteren øvede en saadan Magt over mig, at jeg spillede denne Rolle, som om jeg besad hele Ungdommens Mod, al den Lystighed, der for eet Aar siden virkelig fyldte mig.

„Den Stumme i Portici“ skulde imidlertid ende Saisonen, og man var blevet enige om, at jeg skulde udføre Fenellas Rolle i denne Opera. Man lod mig vide, at jeg om fjorten Dage maatte være færdig med Indstuderingen heraf — en Tid, man vel indsaae var meget kort, men da det var en mimisk Rolle, kunde jeg faae Hjælp af Balletmester Bournonville for at lette mig Arbeidet. Dette Løfte gjorde, at jeg paa-tog mig i den korte Tid at indstudere samme. Jeg henvendte mig da til Bournonville med Bøn om, at han vilde yde mig den af Directionen lovede Hjælp; men Bournonville erklærede nu paa det Bestemteste,

at han aldeles ikke vilde have hermed at gjøre, da han ansaae det for en Fornærmelse mod hans Danserinder, at ikke een af dem var anmodet om at udføre dette Parti, som overalt i Udlandet udførtes af den første Danserinde ved Balletten. Mismodig forlod jeg ham og lod Directionen vide, at jeg ikke troede mig istand til at indstudere denne vanskelige Rolle, som jo formelig krævede en mimisk Composition, især i saa kort Tid, som var mig indrømmet dertil. Jeg fik nu til Svar, at jeg maatte paatage mig denne Rolle, saa godt jeg kunde, da Saisonens heldige Slutning beroede herpaa. Man sendte mig et umaadeligt tykt Partitur, for at jeg kunde gjøre mig bekendt med Musiken. Jeg gøs ved at se denne Masse af mig ubekjendte Noder, som jeg jo maatte lære udenad for derefter at afpasse min Mimik. Denne Opera var ikke tidligere opført i Kjøbenhavn, og altsaa aldeles fremmed for mig. Jeg bad nu, om man vilde sende mig en Repetiteur, der kunde spille Musiken for mig, for at jeg hurtigt kunde blive bekendt med den hele Composition, men — saa utroligt alt dette lyder — der blev svaret mig, at en saadan Hjælp kunde jeg ikke erholde, men maatte selv sørge for, paa hvad Maade jeg kunde, at lære Musiken at kjende. Havde nu ikke en Slægtning af Fru Gyllembourg, nuværende Høiesteretsadvokat Edvard Buntzen, forbarmet sig over mig og daglig spillet Musiken saa længe for mig, til den nogenlunde blev mig bekendt, veed jeg virkelig ikke, hvad jeg skulde grebet til. Jeg har altid havt en udmærket Hukommelse, især for Musik, og dette kom mig nu her tilgode. Daglig gjentog han Musiken for mig paa Claveret, medens jeg betænkte, hvorledes disse Toner vare at forstaa, hvad Componisten havde villet udtrykke med dem, hvorledes min Mimik bedst vilde smelte sammen hermed, og hvilke Gestus bedst kunde udtrykke Fenellas Sindsbevægelser. Opfyldt Dag og Nat af dette Arbeide, idelig fortvivlende over, at jeg syntes det oversteg mine Evner, var jeg saa overanstrengt, at jeg hverken kunde spise eller drikke og laa de fleste Nætter vaagen uden at kunne faae Søvn i mine Øine. Dagen blev ansat til den første Theaterprøve. Alle vare enige om, at dette vilde gaa galt for mig, da Balletmesteren var den Eneste, der formaadede at componere en saadan mimisk-plastisk Rolle, saa at den paa Scenen kunde gjøre sin Virkning — en Virkning, hvoraf hele Operaens Held var afhængig. Men jeg havde ikke forgjæves været ved Dansen fra mit 8de til mit 14de Aar, og dette kom mig nu til Nytte. Ved Fenellas lidenskabelige Indtrædelse paa Scenen i første Akt er hele Chor-Personalet nærværende. Da jeg nu saa, at min første mimiske Fortælling frembragte en Virkning saa stor, at Choret og Maskinfolkene fældede Taarer derved, reiste Modet sig hos mig, og jeg vidste nu, at mit Arbeide var lykkedes. Jeg har altid havt stor Tillid til umiddelbare Indtryk hos Mennesker, der ikke befatte sig med Kritik, men lade sig gribe paa en sund og naturlig

Maade, uden først ængsteligt og vissent at spørge sig selv, om de tør eller bør henrives. Da Prøven var forbi, kom adskillige af Skuespillerne og gav mig gode Raad. En vilde have dette, en Anden hint forandret, men jeg tænkte: Snak I kun! Choret og Maskinfolkene græd, og dertil vil jeg holde mig. Imidlertid var det dog langt fra, at min Angest ved Tanken om den første Forestilling rent var borte, og den fik ny Næring paa Generalprøven, først derved, at Siboni yttrede til mig: „Ja paa Dem beroer det, om Operaen vil gjøre Lykke,“ og dernæst ved at en af Directeurerne, Conferentsraad Manthey, kom til mig efter Prøven og sagde disse lidet trøsterige Ord: „Det er Skade, at De ikke har kunnet formaa Balletmester Bournonville til at indstudere dette Parti med Dem.“ Ved denne Bemærkning af ham fik jeg Taarer i Øinene, og Tanken om, at Choret og Maskinfolkene havde grædt, var saaledes atter det Anker, jeg støttede mit Haab til. Udfaldet viste, at min Tro til disse Kritikere ikke havde bedraget mig. Min Udførelse af Rollen gjorde stor Lykke og Opsigt i Publikum, den rørte og interesserede, og Bladene og Skuespillerne, ja selv de, der havde lastet mig paa Prøverne, vare nu enige i at kalde min Fremstilling udmærket. Operaen gik fem Aftener i Saisonens sidste Uge for udsolgt Hus, og den vedligeholdte Interessen hos Publikum i mange Aar. Inden dens Opførelse havde man skræmmet mig ved at yttre, at Alt beroede paa min Udførelse af Fenella; — efter at Operaen havde gjort en ualmindelig Lykke, troer jeg, man var villig til — som jo ogsaa var det ene Rette — at dele Fortjenesten for den heldige Udførelse mellem Flere.

Da jeg nu paa egen Haand havde indstuderet denne vanskelige og betydelige Rolle i saa kort Tid og med saa stort Held, fandt Directionen, at man maatte paaskønne den Overanstrengelse, jeg havde havt, og som virkelig havde taget saaledes paa mig, at jeg, som man siger: neppe kunde hænge sammen — med en særlig Belønning. Conferentsraad Manthey, der nu var enig i, at min Udførelse var lykkedes særdeles godt, ja endogsaa gik ind paa Publikums Mening, at netop det, at man ingen Balletmester sporede i min Fremstilling, gav den sin egentlige Ynde og Tiltrækning, meddelte mig Directionens Godhed ved denne særlige Belønning, som han bad mig komme for at afhente hos sig. Heiberg og jeg selv fandt, at dette var en stødende Form at yde mig den paa; han bad mig derfor om ikke at indfinde mig hos denne Herre for at modtage, hvad han saa nedladende havde at byde mig. Fra Dag til Dag opsatte jeg derfor at gaa til ham. Forundret over min Udebliven, gjentog han sin Opfordring saa længe, at jeg tilsidst i min Forlegenhed ikke vidste, hvilken Grund jeg skulde finde paa i den Anledning, og gik omsider til ham. Han overrakte mig nu med vigtig og nedladende Mine 30 Rbdlr., idet han paany udtømte sig i Roes over, hvad jeg ved denne Leilighed havde præsteret. Denne

Belønning, givet mig paa denne Maade, tilstaaer jeg, saarede mig ikke lidt. Ved min Hjemkomst bebreidede Heiberg mig, at jeg havde taget imod denne latterlige Gave. Jeg for mit Vedkommende vedblev at sætte størst Pris paa den Anerkjendelse, som ydedes mig af Tilskuerne. Og blandt dem, som saaledes følte sig stærkt grebne af „den Stumme“, var ogsaa Kongen, Frederik VI. Paa min Fødselsdag i November, Saisonen efter, da „den Stumme“ atter gjentagne Gange blev opført, sendte han mig et stort, smukt Taffeluhr, hvorpaa var anbragt to Figurer, en Fisker og en Fiskerpige i italiensk Costume. Uhret er endnu i min Besiddelse. Ved min Bortkjørsel fra Theatret den følgende Aften, da „den Stumme“ var bleven opført, havde Skuespiller Stage dekoreret min Vogn indvendig med de skønneste Blomster.*

Aaret efter „den Stummes“ Opførelse paa vort Theater, sendte Directionen for det Stockholmske Theater en Danserinde til mig med Bøn om at indstudere Fenellas Rolle med hende. Balletmester Bournonville vedblev imidlertid at være utilfreds med min Opfattelse af den og forsikkrede, at han, hvis han engang kunde faa Leilighed til at indstudere Rollen med en af sine Danserinder, da skulde vise, hvad der kunde gøres ud af den. Da jeg derfor mange Aar efter paa min indstændige Bøn om at maatte afgive dette for mig anstregende Parti første Gang skulde se Rollen udført af en Danserinde, der havde indstuderet den under Bournonvilles Veiledning, var jeg spændt paa, hvad han nu havde bragt ud af den. Men jeg saae til min Forundring, at min hele Opfattelse af Rollen var bibeholdt Træk for Træk, Stilling for Stilling, og den hele Forskjel bestod i, at hvad jeg havde udført paa venstre Side af Theatret, nu blev udført paa højre — og desuagtet gik Rollen over Scenen uden mindste Virkning paa Publikum. Med et lille Smil forlod jeg Theatret. Sagen var den, at det var ikke denne eller hin Stilling, dette eller hint mimiske Udtryk, der havde grebet Publikum ved min Udførelse, men at jeg havde formaaet at paatrykke Rollen en Personlighed, der fængslede ved Simpelt og Sandhed. Dette formaaer kun en Skuespillerinde, aldrig en Danserinde af første Rang; thi det Rørende falder netop bort ved det, der er hendes Fortrin, nemlig: *Virtuositeten*. Maaske lader det sig gøre for en mimisk Kunstnerinde, ifald hun ved Udførelsen formaaer at skjule Danseskolen. Dog herom kan være forskjellige Meninger. Men lige til den Dag i Dag, da flere Danserinder have forsøgt sig i Balletten,² anseer jeg den hele Opfattelse og Composition af Fenellas Rolle for min. De, der endnu leve fra hin Tid og som ved Siden af den senere Udførelse have seet min, haaber jeg, ville vidne, at hvad jeg her paastaaer er Sandhed.

* Modsætningen mellem disse idylliske Demonstrationer og de revolutionaire Følger af samme Stykkes Opførelse i Bruxelles et Fjerdingaar i Forveien (25. August) er ofte blevet fremhævet.

DET LYSER MERE OG MERE OP

Denne for mig trykkende og triste Saison var nu tilende. Ved Begyndelsen af den var min Forlovelse skeet; i Midten min Bortflytning fra Wexschalls Hus, og Slutningen var optagen af Arbeide, min Angest og Anstrengelse med at indstudere „den Stumme i Portici“. Sommerferien var nu indtraadt, og jeg derved i tre Maaneder udenfor det offentlige Liv. Jeg besluttede nu at tage Mod til mig og gjøre Ende paa dette Forhold, og Øieblikket kom, da min Forlovede en Dag skrev til mig og opfordrede mig til at være sanddru imod ham og sige ham, om jeg følte mig ulykkelig ved vor Forbindelse, og om denne var Skyld i det Mismod, den Sorg, der saa ofte lyste ud af mine Øine og gennem mit hele Væsen; isaafald bad han mig om, at jeg aabenhjertigt vilde udtale dette for ham. Dagen efter dette Brev, da han indfandt sig hos mig, brød jeg min Taushed. Ordet, der saa længe havde svigtet mig, lød nu roligt og klart fra mine Læber. Med fuldkommen Ærlighed sagde jeg ham nu Alt, hvad der saa længe havde trykket mit Sind, og bad ham tilgive mig min Letsindighed at binde mig, inden jeg kjendte mine egne Følelser. Stille og rolig hørte han paa mig, og idet vi hævdede vor Forbindelse, skiltes vi som Venner.

Dagen efter skrev jeg til ham, bad ham endnu engang om Forladelse og takkede ham for det broderlige Venskab, han i Fremtiden havde lovet mig. Han svarede mig samme Dag paa mit Brev, og Overskriften paa dette var:

„Min inderlig elskede Søster“.

Han tilgav mig af sit fulde Hjerte — bad om at maatte beholde de smaa Gaver, han havde modtaget af min Haand, og at ogsaa jeg til Erindring om hans Venskab vilde gemme, hvad han i Kjærlighed havde skjænket mig — forsikkrede mig, at han vilde følge alle mine Veie og glæde sig over min Fremtids Lykke o. s. v. Brevet var underskrevet:

„din trofaste Broder“.

Saa venligt og kjærligt skiltes vi ad. Jeg var nu for anden Gang i mit Liv befriet for et Forhold, under hvis Tryk jeg havde gennemgaaet tunge Lidelser. Jeg var blevet ældre end første Gang, og derfor efterlod dette Brud et varigt og smerteligt Indtryk paa mig. Ikke jublende i Ungdoms-Overmod som første Gang, men stille og bebreidende mig selv min Overrilelse var jeg falden tilbage i mit oprindelige Tungvind. Dog følte jeg mig usigelig let om Hjertet; men denne Gang var der en Følelse af Anger i min Befrielse.

Paa samme Tid, som denne for mig vigtige Begivenhed indtraf, hørte jeg en Dag til min store Forskrækkelse, at Mad. Wexschall skulde skilles fra sin Mand, at hun alt var flyttet bort fra ham og taget til nogle Venner, der boede flere Mile fra Byen. Nu begreb jeg, hvorfor jeg ikke længere kunde blive i hendes Hus, da Planen til dette Skridt formodentligt alt dengang var besluttet. At noget Saadant forestod, derom havde jeg ikke havt fjerneste Anelse. Jeg hørte studsende paa Alt, hvad herom blev berettet. Dunkelt anede jeg nu, hvad der stod i Forbindelse dermed, og det smertede mig dybt for hendes Skyld; thi, at dette ikke vilde føre til hendes Lykke, det følte jeg mig overbevist om. En Lidenskab havde grebet hende for den Mand, jeg alt længe havde gennemskuet, og som jeg fandt ikke var hende værdig. Sørgeligt er det i de unge Aar at gjøre et Feilgreb, men bittere i de ældre; og at hun i Tiden vilde komme til at smage denne Bitterhed i al sin Kraft, vidste jeg var uundgaaeligt. Da hun hele Sommeren blev paa Landet, saae jeg hende ikke. Hun havde hidtil været i stor Yndest hos Publikum, ja, man havde seet op til hende som til et Ideal. Man havde beundret hendes Holdning ligeoverfor en Mand, som Alle vare enige om stod under hende. Man hørte ofte Folk sige: „Det er Skade, at hun har den Mand! Bare hun ikke havde den Mand!“ Da nu Rygtet udbredte sig, at hun vilde skilles fra samme Mand, vendte det Hele sig om. Man anklagede hende haardt og ubarmhjertigt, og Publikum — og hvad der var værre — ikke faa af hendes Venner svigtede hende i et Øieblik, hvor hun netop trængte mere end nogensinde til Begge. Og da Nielsen kort efter ogsaa skilte sig fra sin Kone, vakte dette en saadan Forargelse, at den Yndest, hun hidtil havde staaet i, var som blæst bort; og man viste sig kold og skaanselløs imod hende, da hun atter betraadte Scenen. Denne Stemning forøgedes, da hun tre Aar efter giftede sig med Nielsen, og flere Aar hengik, inden hun atter indtog sin gamle Plads i Publikums Gunst.

Jeg henlevede denne Sommer stille hos Fru Gyllembourg og glædede mig fra Morgenstunden af til, at Heiberg skulde komme og spise til Middag med os. Det usigeligt Behagelige, Livlige og Interessante i Heibergs Omgang, som Enhver, der har kjendt ham nøiere, har følt, virkede velgjørende paa mig. At kjede sig i hans Selskab var en Umulighed. Hans ungdommelige, livsglade, ja næsten barnlige Sind i Forening med hans Vid, Kløgt og fine, ridderlige Tone havde en Tilløkkelse for Alle, der stode ham nær. Dag for Dag vandt disse Egen-skaber en saadan Tiltrækning for mig, at hans Omgang efterhaanden forekom mig uundværlig. I det stille Hus fik jeg min første egentlige litteraire Dannelse. Heiberg læste ofte høit om Aftenen af forskellige Digtere, hvis Tilværelse hidtil havde været mig ubekjendt. Og jeg var en opmærksom og taknemmelig Tilhører, der havde en brændende Tørst efter at kjende Alt, og da jeg til Dato saa godt som Intet kjendte,

saa var Alt nyt og belærende for mig. Disse tidligste Aftener i Selskab med ham, hans Moder og deres Venner, tænker jeg endnu paa med inderlig Glæde.

Det meste af Dagen var jeg forøvrigt overladt til mig selv, og her lærte jeg, hvor tiltalende Ensomheden kan være. Her fik jeg Smag for denne stille Trækken sig tilbage i sig selv, hvor vore Tanker fødes, modnes og befæstes. Efter at jeg her fik Begreb om, hvor velgjørende Ensomheden kan være, blev denne mig en Nødvendighed mit øvrige Liv, og jeg er maaskee stundom gaaet for vidt i Nydelsen af den. Af og til gjorde dog min ungdommelige Natur sig gjældende, og der overfaldt mig da rigtignok en utaalmodig Higen efter en friere Tumlen, en raskere Bevægelse, end dette stille Hjem frembød, uden at jeg ret vidste, hvori dette skulde bestaa. Men min Omgangskreds, der stod saa høit over mig, erstattede mig da hine Savn, og jeg blev efterhaanden igjen mere mig selv, som jeg var i min Barndom, hvor Trangen til at omgaes Mennesker, der stode over mig, var saa levende.

Fru Gyllembourg havde en Pleiesøn, dengang omtrent 15 Aar gammel, en Søn af hendes Fætter, Grosserer Buntzen, en livlig, smuk og opvakt Dreng. Denne Dreng havde kastet sin særdeles Godhed paa mig, og yttrede ofte i barnagtig Alvor til Fru Gyllembourg: at naar han ret var flittig og ilede med at blive Student, da saae han Intet til Hinder for, at jeg kunde blive hans Kone. Naar hun da foreholdt ham ganske godmodigt, at jeg jo var ældre end han, og at Sligt var Børnestreger, da udrød han heftig: „Hvad gjør det? Hvormange ere ikke gifte med en Kone, som er ældre end de selv, og Hanne er jo kun 3 Aar ældre end jeg.“ Denne barnagtige Følelse hos den livlige Dreng udviklede en heftig Skinsyge over den Opmærksomhed, som Heiberg lagde for Dagen imod mig. Han forhindrede saa meget som det stod i hans Magt, at vi nogensinde vare ene i Stuen, af Frygt for at noget hemmeligt Ord skulde blive vexlet imellem os. Naar Fru Gyllembourg ikke var hos os, da satte han sig med en barnagtig Trods i en Krog uden at blande sig i Samtalen, men veg ikke fra sin Plads. Naar saa Heiberg blev kjed af dette Hængeri og spurgte ham: „Har du slet Intet at læse paa til Skolen imorgen?“ da styrtede han heftig ud af Døren, og Fru Gyllembourg, hvis Kjæledægge han var, fandt ham ofte grædende paa hans Kammer over at blive behandlet som Skoledreng i min Nærværelse, hvilket jo heller ikke var behageligt for en Elsker at finde sig i. Ja, undertiden fandt hun ham ligge grædende paa Gulvet i formeligt Raseri og havde da stor Møie med atter at stille ham tilfreds. Han elskede forresten Heiberg høit; de legede tidt sammen, som om de havde været af samme Alder; og ethvert pudsigt Indfald af Heiberg fremkaldte hans skingrende Latter, saa man kunde høre ham over hele Huset. Ofte yttrede

hans Skinsyge sig paa modsat Maade, idet han sagde: „Ludvig holder vist mere af Hanne end af mig, og det kan jeg ikke taale.“

Ved Fru Gyllebourgs Bolig var en lille Have, som vi havde Adgang til, og som hun havde ladet sætte smukt istand. Denne lille Plet udgjorde min og Alles Glæde i denne Sommer. Under et stort, skyggefuldt Træ drak hun og jeg hver Morgen Kaffe, medens jeg morede mig med at lokke Spurvene til mig ved at kaste Brødkrummer til dem. Hele Formiddagen sad vi to her og syede. Hun manglede aldrig Stof til Samtale og havde et eget Talent til ogsaa at faae Andre til at tale. Jeg havde, hvad man kalder en heldig Haand til Plantning og Saaning, saa jeg var ikke uden Nytte for vor lille Have. Hele Timer kunde jeg gaa her i travl Virksomhed, og jeg var aldrig lykkeligere, end naar jeg ene gik ved disse Beskæftigelser; da var mit Sind let og befriet. Om Middagen kom Heiberg. Hans Moder, der hang ved denne Søn, hendes eneste Barn, var af en meget ængstelig Natur. Nærmede Tiden sig, og han ikke kom, da opstod hundrede Ængstelser hos hende, om hvad der vel kunde være hændet ham af Ulykker. Hun kunde da staa hele Timer og stirre ud af Vinduet i en dødelig Uro. Kom han endelig, da sagde hun ikke et Ord, og han slog sin Udeblivelse hen i Skjemt og Spøg. Efter Bordet drak vi Kaffe i Haven og tilbragte mangan en herlig Time der, idet Heiberg ofte læste høit for os: en Nydelse i Forening med kvindelig Haandarbeide, jeg sætter over Alt. En Eftermiddag, da han saaledes læste for os, sad jeg ved hans Side, og det morede mig at se med i Bogen, hvori han læste, uden at det faldt mig ind, at det var en stor Gunst, at dette blev taalt. Siden efter yttrede Fru Gyllebourg: „Det maa jeg sige, Du har en høi Stjerne hos Ludvig; thi dette havde han ikke taalt af nogen Anden end af dig.“ Og virkelig omfattede han mig med en Hengivenhed, der grændsede til Tilbedelse; og idet han satte mig saa høit, vilde han, at alle Andre skulde gjøre ligesaa. Hans fine, ridderlige Væsen imod mig var det, jeg mest af Alt satte Pris paa — thi, skjøndt jeg var opvoxet i et Hjem, hvor Tonen i Omgang var af den ringeste Slags, saa havde netop jeg, som man skulde tro ingenlunde var forvænt heri, en stor Afsky for Alt, hvad der var raat og plumpt i Formen, og mine Fordringer i den Henseende var det kun givet Faa at kunne tilfredsstille; jeg syntes, at Alverden var plump, undtagen Heiberg. Var Veiret smukt, kom han undertiden om Eftermiddagen med en Vogn, paa hvilken han selv var Kusk, og da Heste hørte til mine Passioner, satte jeg mig hos ham paa Kuskesædet for at glæde mig ved Synet af de smukke Dyr, idet jeg tillige lyttede til hans livlige Tale. Jeg følte mig ved alt dette saa stille glad, at jeg ofte havde en Fornemmelse af, at jeg mellem disse Mennesker først nu havde fundet mit rette Hjem og min rette Plads. Umiskjendelig var ogsaa den Glæde, mit Selskab skjænkede Heiberg,

uden at han med Ord, der vilde have stødt mig tilbage og berøvet mig min Frihed, ligefrem udtalte det for mig. Han beskyldte mig ofte for altfor stor Ydmyghed og sagde: „Kunde jeg dog blot bibringe Dem mere Stolthed og Selvtillid.“ Hans Moder bebreidede ham da denne Tale og sagde: „Tag dog ikke det Bedste fra hende.“ Enhver Formfeil af Andre imod mig opbragte ham, da han holdt saa strengt paa min Honneur, som om jeg var en lille Fyrstinde. Han selv omgikkes mig virkelig som en saadan og fordrede, at Alle skulde gjøre ligesaa.

JOHAN LUDVIG HEIBERG

Efteraaaret nærmede sig og med det mine Beskæftigelser paa Theatret. Sommeren var gaet hen i Stilhed og Fred i det hyggelige Hjem.

Heiberg havde i denne Sommer bearbejdet det Töpfer'ske lille Lystspil: „Seer jer i Speil“. Fruen deri var en af mine første nye Roller i Saisonen 1830—31. Saadanne lette Lystspilsroller, hvor Elegance i Dictionen forenedes med Lune og Gratie, vare ligesom en Leg for mig; thi Alt, hvad hertil udfordredes, tør jeg vel sige, at jeg var i Besiddelse af. Den lille Spøg gjorde overordentlig Lykke og anvendtes som Trækplaster atter og atter i ikke faa Aar. Min kjære, uforglemmelige Kunstsøster og ældre Veninde, den dannede, elskværdige Jfr. Jørgensen — som jeg haaber endnu lever i Manges Erindring ved hendes ypperlige Fremstillinger i forskellige Rollefag — kom dette Efteraar netop hjem fra en Pariserreise og saae mig udføre denne nye Rolle. Efter Forestillingen kom hun ganske henrykt ind til mig paa mit Paaklædningsværelse, tog mig om Hovedet, kyssede mig og sagde: „Ak, min lille Amour,“ — saaledes pleiede hun at kalde mig — „hvor har du dog lært denne Maade at spille Conversationsroller paa? Nu kommer jeg lige fra Paris, men ved at se dit Spil iaften maatte jeg tro, du var en Skuespillerinde fra Théâtre français, der havde været saa artig at lære Dansk, for at spille for os. Du har i høi Grad forundret mig iaften.“ Jeg blev meget glad ved denne ældre Kunstnerindes Roes.

Jeg fik nu flere og flere Roller, og disse i Forening med de ældre, der idelig og idelig spilledes, gjorde, at jeg alt havde et stort Repertoire. Mit lille Kammer laa uheldigvis lige ved Siden af Fru Gyllembourgs Dagligstue, og det pinte mig, at jeg ikke her kunde læse mine Roller høit, uden at hun skulde plæges med at høre derpaa. Hun var derfor saa god at skaffe mig et Værelse i den samme Etage, men i den modsatte Ende af Huset. Til dette mit nye Kammer maatte jeg passere gjennem en meget stor Sal, der ofte indgød mig en Gysen især om Aftenen, naar jeg forlod de Andre for at gaa i Seng. Dette

mit nye Værelse havde Fru G. med sit sædvanlige Talent indrettet paa det Netteste til mig. Sophaen var en Sovesopha, der om Aftenen blev indrettet til Seng. Over denne hang et stort Brystbillede af Heibergs Fader, P. A. Heiberg, malet af Juel og af en overordentlig levende Virkning. Det kloge Ansigt med den ironiske Mund og de stikkende skarpe Øine var giengivet med et Liv og et Udtryk, saa jeg altid havde en Følelse af, at der var en levende Mand i min Stue. Ja, Illusionen var saa stor for mig, at jeg ofte, naar jeg stod ved mit Toilette, uvilkaarlig dreiede mig om for at se, om han betragtede mig. Disse Blik gjorde mig da ofte saa forlegen, som om det havde været et levende Menneskes Øine, der fulgte mine Bevægelser. Og naar jeg om Aftenen lagde mig til Ro, saa forvirrede disse Øine mig ofte ved at stirre ned paa mig i den Grad, at jeg tidt blev ganske bange, og det syntes mig, at det ironiske Smil om Munden blev stærkere og stærkere, saa at jeg ofte hurtigt i Angest og Forlegenhed slukkede Lyset for at blive disse Øine kvit. Jeg kunde let være blevet af med Billedet, naar jeg havde bedet derom, men jeg skammede mig over min Barnagtighed.

En Pige blev nu antaget til min personlige Opvartning, Dorothea var hendes Navn. Det var en af disse fromme, nøisomme, opoffrende Sjæle, der Intet ønske uden det at underkaste sig Andres Ønsker, et af disse rørende Mennesker, for hvem vi andre burde skamme os, hvis vi ikke vare saa egoistiske, at vi synes, det er i sin Orden at de lyde og vi befale. Uvant med al Hjælp fra min Barndom af, har jeg aldrig i mit Liv udviklet det Talent at lade mig pleie og opvarte af Andre. Hendes største Sorg var derfor, at jeg ikke vilde benytte hendes Hjælp mere end jeg gjorde, og idelig klagede hun og sørgede over, at hun havde saa lidt at udrette for mig. Fru Gyllembourg kom ofte og sagde: „Herre Gud! Dorothea er saa bedrøvet over, at du benytter hende saa lidt; den stakkels Pige vil saa gjerne være dig til Behag.“ Jeg forsikkrede, at hun var mig meget til Behag, men at jeg behøvede saa lidt Hjælp for min Person, at jeg ikke vidste, hvad jeg skulde hitte paa for at beskæftige hende. Om Aftenen, naar jeg begav mig til Ro i dette afsides Kammer, vilde hun absolut følge med for at klæde mig af, som hun sagde. Denne Hjælp havde jeg aldrig været vant til, og den pinte mig; jeg bad hende derfor idelig om ikke at sidde oppe til langt ud paa Natten for at vente, til jeg gik i Seng. Men da saae hun paa mig med saa bedrøvede Øine og bad mig saa rørende om, at hun maatte yde mig denne Hjælp, at jeg ikke nænnede at gjentage det oftere.

Jeg havde efterhaanden faaet den stygge Vane at læse i Sengen, inden jeg faldt i Søvn. Denne Vane dadlede Heiberg med Rette hos mig. Jeg bad ham nu om, at han istedetfor at skjænde vilde bringe mig en dansk Roman, af hvilke jeg hidtil ingen havde læst, for at jeg kunde bruge den som Sengelecture. „Det vil jeg ikke,“ svarede han,

„men for at De hurtigt kan falde i Søvn, saa tilbyder jeg mig at skrive en Roman og hver Aften lægge et lille Afsnit af denne i Bordskuffen ovre i Deres Kammer — at sige, naar det maa være mig tilladt at gaa over i dette og skrive den ved Deres eget Bord med Deres egen Pen og Blæk.“ Jeg tog ham paa Ordet, idet jeg da lovede, ikke at læse Andet end hvad han for den Aften havde skrevet. Da jeg første Aften efter dette hans Løfte med Begjærlighed aabnede Skuffen for at se, om han virkelig havde holdt sit Ord, laa her det første Blad, saaledes lydende :

STJERNEN PAA JORDEN

ELLER DE BLAA LÆNGSLER

En romantisk Roman, helliget kgl. Skuespillerinde

Jfr. Johanne Louise

I dybeste Ærbødighed af Forfatteren *Johan Ludvig*.

Tilegnelse.

Du har af mig en dansk Roman begjært;
 Men da jeg ingen har ved Haanden,
 Jeg selv den skrive vil, om ei det er for svært,
 Og om jeg Bistand faaer af Digteraanden.
 Du har forlangt den for at kunne sove
 Ved sildig Læsning, som er net og fin,
 Velan, Elskværdigste! Det tør jeg love,
 At Du skal sove deiligt efter min.
 Du seer, Romanen har en prægtig Titel,
 Som høist interessante Ting Dig spaaer,
 Hver Dag jeg skrive vil et nyt Capitel,
 Saa tænker jeg, den vare kan et Aar.
 Det maa den gjerne, thi fra Nytaar ville
 De gode Flyveposter sove hen,
 Og Noget skal et Menneske bestille —
 Nu vel, saa lad mig skrive den.

Med Høiagtelse og allerærbødigst

Forfatteren.

Første Capitel.

Det var en deilig, klar Vinteraften. Sneen hvilede som et kridhvidt Tæppe over Jorden, og Maanen og Stjernerne straaede ned derpaa og forhøiede den hvide Glans; med eet Ord, det var et Veir ligesom

iaften. Nattergalen fløitede sine søde, sværmeriske Triller — nei, stop! den fløitede ikke, men den aad Melorme i Buret, hvori den hang paa Væggen hos Skovrider Christopher Hennegau, den vældigste Jæger i hele Thüringer-Skoven. Forbi hans Bolig løb en stor Flod, som nu var tildækket med den speilklare Is, over hvilken han pleiede at løbe paa Skøiter bevæbnet med sin Riffel, og han skød da, i den hurtigste Fart, de Fugle, der næsten usynlige droge i umaalt Afstand over hans Hoved, og som kun Maanens svage Belysning betegnede for hans øvede Jægerøie. Idet han nu fortsatte sit Løb langs med Floden, bragte dennes Krumninger ham ud paa en stor Sø, hvori den havde sit Udløb, og som ligeledes var bedækket med Is. Langt borte paa den modsatte Bred af Søen glimrede et rødt Lys, der stak besynderligt af imod Maanens og Stjernernes blaalige Skjær; men det var tydeligt, at dette røde Lys var en Stjerne for den unge Jæger, thi han styrede sin Cours derefter; og virkelig varede det heller ikke længe, før det røde Lys viste sig som en Lampe, der skinne-
nede ud af Vinduet paa et ved Søbredden ensomt liggende Hus. Den raske Skøiteløber stod nu allerede paa Landjorden udenfor Huset, spændte sine Skøiter af og bankede paa Døren. „Min Cathinka!“ ud-
raabte Jægeren, idet han traadte ind i Stuen og trykkede den deiligste Pige op til sit Hjerte. „Du er vist sulten?“ spurgte hun. „Det er vel, du husker mig derpaa,“ svarede han og tog ud af sin Jagttaske to store Vildgæs, som han havde skudt paa Veien. Cathinka roste Gjæssene for deres Fedme og ilede med at tilberede dem til Aftensmaaltidet.

Ved dette første Capitel af Heibergs Roman tænker jeg, det er bedst at lade det forblive. De andre Capitler, som jeg om Aftenen fandt i min Bordskuffe, vare i samme Stil. Alligevel kan Enhver begribe, hvor begjærlig jeg var hver Aften for at læse, hvad Bordskuffen indeholdt. Det var mig derfor en Plage, at den gode, kjærlige Pige Dorothea ikke var til at formaa at lade mig gaa ene tilsengs. Og naar jeg nu gjentagne Gange havde bedet hende: „Gaa nu, min kjære Dorothea! Nu har jeg virkelig intet Mere, hvortil jeg behøver Deres Hjælp,“ da svarede hun: „Nei, lille Jomfru, først maa De være i Seng, for at jeg kan stoppe Tæppet rigtig godt om Dem, for at De ikke skal forkjøle Dem.“ Hun var ubøielig; her var altsaa intet Andet for, end at finde sig deri. Jeg lagde mig da i Sengen, og hun rullede med sin kjærlige Haand Tæppet saa fast om mig, at jeg lignede et Svøbelsebarn. Naar dette var besørget, fandt hun sig endelig i at gaa, idet hun dog først gjentagne Gange spurgte mig, om der nu virkelig Intet var, jeg endnu ønskede. Og først paa min gjentagne Forsikkring: at der aldeles Intet var, sagde hun mig kjærligt Godnat og gik. Næppe var hun ude af Døren, før jeg løste hele min Indpakning, sprang ud af Sengen og gik til min Bordskuffe for at tømme dens Indhold og

læse Fortsættelsen af Romanen. At mangt et betydningsfuldt Ord, manges en Hentydning til hans Følelser for mig, mangt et smigrende Ord efterhaanden smuglede sig ind i denne Romanlæsning, følger af sig selv, dog for det Meste i Spøgens og Ironiens Form. At jeg just ved denne Læsning faldt hurtigere i Søvn, som han havde lovet, vil jeg ikke paastaa. Var Himlen klar og stjernefuld, kastede jeg ofte et Shawl om mig og stillede mig i Vinduet ud til Haven og saae op paa de skønne, glimrende Kloder og tabte mig i Gisninger om dem og om mig selv. Den Opmærksomhed, Heiberg viste mig, blev mere og mere farlig for mig, thi netop den Finhed og Tilbageholdenhed, hvormed han viste den, var efter min Smag. Mere og mere længtes jeg nu daglig efter Middagen, der skulde bringe ham; hans Moder og jeg kappedes nu om at stirre ud ad den Kant, hvorfra han kom. Og vi fik en god Øvelse i Taalmodighed, thi præcis kom han næsten aldrig. For det Meste blev han modtaget af mig med en lille Bebreidelse, som han da svarede saa morsomt paa, at han altid gik af med Seieren, og vi maatte endda være glade, om han lod Sagen falde og ikke udspandt den til et Drilleri, som kunde give ham Stof for lang Tid, og hvori vi atter trak det korteste Straa.

Ene hver Formiddag drak hans Moder og jeg Caffe sammen, og ved hendes Conversationstalent kunde denne Caffedrikken udspinde sig til flere Timer. En Formiddag, den 3die November 1830, sad hun og jeg som sædvanlig saaledes sammen, da Døren gik op og hendes Pleiesøn, Georg Buntzen, traadte ind, saa bleg og forstyrret, at vi begge paa eengang udrød: „Hvad er der paafærde?“ — „Veed I det?“ spurgte han. — „Hvilket?“ — „Veed I, at Møhl er død?“ — „Død?“ udrød Fru Gyllembourg, rystende over hele Legemet, „hvem siger det?“ — „I Skolen fortalte Krarup mig det, og bad mig gaa hjem og underrette Eder derom.“ (Dr. Krarup, Forstander for Borgerdydskolen paa Christianshavn, var en Svoger af Møhl.) Vi bleve begge usigelig forfærdede og bedrøvede, og den stakkels Georg satte sig hulkende i en Krog af Stuen og lod sine Taarer frit Løb. Vi længtes ubeskriveligt efter Heiberg den Dag, for af ham at høre noget Nærmere om dette pludselige Dødsfald. Heiberg kom ogsaa tidligere end ellers, bleg og dybt rystet ved denne sin Vens Død. Heiberg fortalte, at han ved Efterretningen herom var gaaet til Møhls Bolig og havde der selv seet den kjære Afdøde, og indhentet detailleret Underretning af Professor David, der boede sammen med ham. Denne havde da fortalt, at Møhl hele den foregaaende Dag havde været stille og eftertænksom, men fuldkommen rask. Men da David sildig om Aftenen tilfældigvis var gaaet ind til ham, havde han ligget i bevidstløs Tilstand i sin Seng, og kort efter opgav den ædle, af saa Mange elskede Mand sin Aand. Lægen mente, at Opium havde pludselig gjort Ende paa et Liv, der var Mange saa dyrebart. Alt i nogen

Tid havde Møhls Venner med Sorg bemærket, at en dyb Melankoli havde grebet ham. Han troede sig overseet af Alle og yttrede ofte for Heiberg og hans Moder i sygelig Beskedenhed, at han ikke var værdig til at have Venner som dem, og det var af Godhed og Medlidenhed, de viste ham saa megen Opmærksomhed. Nu bebreidede vi os Alle, at vi ikke oftere og kraftigere havde viist ham, hvad han var for os og vor lille Kreds. Ak! havde han fra sin Grav kunnet se den dybe Sorg, som vi og Alle, der kjendte den begavede Mand, følte ved hans bratte Bortgang, da havde han seet, at han ikke havde levet forgjæves. Efter Bordet sad Heiberg hensunken i den ene Krog af Sophaen længe taus og stille med Haanden for Øinene. Jeg selv var saa bedrøvet og vilde ikke forstyrre ham i hans Sorg. Da han imidlertid blev siddende saaledes i hele Timer uden at tale, følte jeg Trang til om muligt at sige ham et trøstende Ord. Jeg gik derfor hen til ham og saae, at hans Taarer trillede ned ad Kinden under den Haand, han holdt for Øinene. Jeg tog venligt hans Haand til Side og tørrede hans Øine med det Lommetørklæde, der alt var vaadt af mine egne Taarer. Og nu brød hans Taarer frem med en saadan Hefthighed, at jeg forfærdedes derover. At se en Mand græde, har altid noget forunderligt Rørende, — men at se denne Mand, hvis kraftige Sjæl ikke saa let bøiedes, i denne Tilstand, gjorde et overvældende Indtryk paa mig. Og for første Gag kjærtegnede jeg ham nu med al Uforbeholdenhed som en elsket Broder. Taknemmelig herover kyssede han mine Hænder med Inderlighed, imedens hans Graad ustandselig flød. Og i dette Øieblik, ved vor fælles Vens Bortgang, følte jeg, at jeg var bunden for bestandigt til hans sørgende Ven, som her sad og fældede saa bittere og trofaste Taarer. Mod Aften befandt Heiberg sig ikke vel, og hans bekymrede Moder foreslog, at vi Begge skulde kjøre ham hjem til hans Bolig. Vi sad alle Tre tause i Vognen, medens hans bløde og fine Haand, stille og inderligt, ubemærket hvilede i min. Møhl var den Heibergske Muses mest trofaste og hengivne Ven. Alt, hvad Heiberg havde skrevet, meddelte han Møhl. Hos ham havde han altid fundet aabent Øre og Sind, og Heiberg havde stor Tillid til hans Dom og Bemærkninger. Hvor sjelden en saadan Ven findes, der forener Møhls Egenskaber, mærker man først ret i Aarenes Løb, idet man forgjæves søger at faa et saadant Tab erstattet.

Med Heibergs sædvanlige fine og ridderlige Takt kom han mig efter denne Dag imøde — ikke som en dristig Elsker, men som en glad, beskeden og taknemmelig Ven, der med Varsomhed modtog, hvad min Imødekommen nu havde givet ham Vished om. Og hemmeligt for Alle udspandt sig vort Samliv i kjærlig Fortrolighed. Ikke hans Moder, ikke noget Menneske meddelte vi vor hemmelige Forstaaelse. Ingen af os havde Lyst til at fremtræde som Forlovede. Romanen i Bordskuffen blev nu pludselig afbrudt og ombyttet med

smaa, fortrolige, kjærlige Sedler, hvori hans Forhaabninger, hans Frygt for atter at miste mig, hans Planer for Fremtiden, hans Lykke over at eie mig, udtalte sig dybt og sandt og rørende. Skriftligt besvarede jeg hans smaa Billetter og lagde mine Svar i samme Bordskuffe, hvor han hentede dem og lagde nye fra sig selv deri til mig. Naar jeg spillede om Aftenen, havde han bedet om Tilladelse til at benytte mit Kammer, og ofte sad han nu ensomt her under Paaskud af at skrive, hvad han for Øieblikket havde under Arbeide; og virkelig arbeidede han ogsaa ofte her for ikke at behøve at gaa den lange Vei hjem og om Aftenen atter gaa tilbage ud til os — thi han kunde ikke godt undvære at sige mig Godnat. Var han selv paa Comedie, som naturligvis ofte var Tilfældet, naar jeg spillede, da fulgte han mig undertiden hjem, en Gunst, han satte stor Pris paa. Han var da ofte henrykt over mit Spil og sagde: „Naar jeg staaer dernede mellem Publikum og seer paa Dig og da tænker: Hun er min, hun tilhører mig! da svimler det formelig for mine Øine, og jeg har en Følelse, som om et Lyn gik igjennem mig uden at saare.“ Disse kjærlige Ord har jeg beholdt i taknemmelig Erindring. Det pinte ham imidlertid, at vi saa sjelden vare ene med hinanden, og han fandt nu paa det Fif at foreslaa at lære mig Fransk, og under dette Paaskud gik vi da om Eftermiddagen over i min Stue for at være flittigere med at indøve det fremmede Sprog. Hans Moder, der var et af de troskyldigste Mennesker, jeg har kjendt, gik virkelig i Begyndelsen ind paa dette lille Bedrag, men Georg Buntzen, min unge, skinsyge Tilbeder, var ikke saa let at narre, og han drillede os med at forstyrre os, saa ofte det lod sig gjøre. Naar jeg skulde i Selskab, selv i saadanne Huse, hvor Heiberg kom, da pinte dette ham stærkt, og Grunden hertil var især, at intet Selskab syntes ham godt nok for mig. Da lød ofte hans Klager i de smaa Sedler i Bordskuffen. I disse rykkede han nu efterhaanden lempelig frem med sit Ønske om en nærmere Forening med mig. Han sagde, at han med Taalmodighed i Aaringer havde ventet paa at faae dette sit høieste Ønske opfyldt, men denne Taalmodighed var nu forbi. Han klagede bittert over de spildte Aar og bad mig ikke at forøge deres Antal. Jeg fandt derimod, at nu var vort Samliv saa skjønt, at en Forandring heri let kunde blive farlig. Ogsaa løb der tusinde Tanker om i mit Hoved, som ikke lidt foruroligede mig. Imellem disse tyngede ogsaa den Tanke paa min Sjæl, hvorledes mine Forældre vilde kunne passe ind i disse nye Forhold, hvortil deres Dannelsen saa lidet svarede. Jeg vidste, det vilde smerte mig, om de tydeligt skulde føle, at de vare udelukkede af mit Selskab i mit Hjem; og bleve de det ikke, da vilde det ogsaa smerte mig at se dem spille en Rolle, der var ydmygende for dem. Jeg var bange for, at Heiberg i sin Kjærlighedsrus nu syntes, at han kunde finde sig i Alt, men at han med Tiden vilde føle dette Tryk, og at dette vilde forstyrre hans

Glæde i hans eget Hjem. Heiberg havde mærket, at mange Betænkeligheder fra min Side forhaalede mit Svar, at bestemme en Tid til vor Forening; han bad mig indstændigt meddele sig disse, men en Undseelse for at berøre saa personlige Forhold bandt min Tunge. I en af mine Sedler i Bordskuffen udtalte jeg mig skriftligt derom, thi dette var mig lettere end saaledes Ansigt til Ansigt, Øie til Øie at komme frem med mine Skrupler. Jeg bad ham derfor overveie disse Forhold, der vare for hele Livet, bad ham betænke, om han i Tidens Længde troede at kunne bære et Familie-Samliv, der umuligt kunde have nogen Interesse for ham, men hvortil jeg var knyttet med helige Baand — og andet Mere, som Forholdene bragte med sig. Paa dette Brev læste jeg følgende Svar fra ham, da jeg om Aftenen undersøgte Bordskuffens Indhold:

„Tak, min egen kjære Hanne, for din yndige lille Seddel, for din Fortrolighed og især for dit Løfte i Slutningen, at ville opskrive alle dine Tanker, for at jeg dog kan faa dem at vide. Ja, visselig, ønsker jeg Intet mere end at kjende dine Tanker. Du har stedse været saa tilbageholden, jeg har ligesom maattet erobre ethvert nok saa lille Bevis paa din Fortrolighed. Og det har ofte bedrøvet, ja ængstet mig, saa meget mere som jeg godt kan mærke, at Du ved din Tilbageholdenhed ofte giver Anledning til smaa Misforstaaelser, som kunde været hævede ved Aabenhjertighed fra din Side. Endnu iaften, da Du et Øieblik lod til at ville blive tilbage her i Kammeret og lade mig gaa i Forveien, har Du vist tænkt paa at tilintetgjøre din Seddel, for at jeg Intet skulde erfare af, hvad Du havde skrevet. Jeg gysor ordentlig ved Tanken om, at dette kunde være skeet, og at Du kunde have vedblevet at skjule dine Følelser i endnu længere Tid. For Alting, da Du ikke holder af at tale, saa vedbliv ifølge dit Løfte at meddele mig skriftligt dine Tanker om alle de Gjenstande, hvorom jeg endnu ikke kjender dem; thi efter saa lang Tids nøiere Bekjendtskab med Dig, er Du mig dog endnu bestandig i mange Henseender en Gaade. Saameget i dit Væsen og dine Tanker er skjult for mig, og jeg kan godt mærke, at just, hvad Du skjuler, er Noget af det Bedste, som jeg allerhelst vilde kjende. Hvad den omtalte Sag angaaer, da takker jeg Dig for din Oprigtighed, men tilstaaer, at jeg ikke kan se nogen betydelig Anstødssten i, hvad Du fremsætter til min Overveielse. Tro ikke, at jeg anseer Tingen som en Bagatel, tværtimod; men jeg mener kun, at den kan indrettes paa en ganske simpel Maade til din og Alles Tilfredshed. Jeg vil med al Oprigtighed tilstaa, at jeg for min Part vel ikke har nogen særdeles Interesse for din Familie, men jeg har det dog for saavidt som det er din Familie. Allerede fra gammel Tid af er jeg vant til at tænke paa dig, hvergang jeg seer Nogen af dem eller hører dem nævne. Synet af Enhver af dem har allerede i

flere Aar, blot ved Erindringen om Dig, faaet mit Hjerte til at banke. Og skulde jeg være saa indskrænket at fordre, at Du ikke skulde omgaaes dine Forældre og Søskende? De Forhold, hvori Naturen har sat Dig, ere altfor hellige, til at Du skulde krænke dem, omendskjønt Du ved dit Geni og ved din hele Uddannelse er kommet til at staa høit over dem. At Du er en god Datter og en god Søster er en Dyd, som jeg ikke vil have, at Du skulde undvære, lige saa lidt som nogen anden af de Dyder, Du besidder; thi jeg elsker Dig i alle dine Fuldkommenheder, og i denne ikke mindre end i de andre. Min Mening er derfor, at vi, efter den Forening, jeg ønsker, ogsaa maatte omgaaes din Familie mere end hidindtil, og dette kunde jo meget vel skee, uden at vi derfor behøvede at indskrænke vor Frihed til at see, hvem vi ønske. Du maa betænke, at naar Du først er Frue i Huset, bliver det tildels Dig, som kommer til at raade for alt Sligt; og det vil neppe blive Dig med din fine Takt for det Skjønne vanskeligt at træffe de rette Grændser saavel heri som i alt Andet. — — — Men ogsaa om andre Ting ønsker jeg at kjende dine Tanker. Jeg har forstaaet Slutningen af dit Brev saaledes, som om Du vilde lade mig gjøre et og andet dybt Blik ind i dit Indre. Hold endelig Ord! Jeg ønsker intet høiere end at kjende enhver Krog i din dybsindige Character. — God Nat! Tænk venlig paa

din Broder.“

Denne Underskrift, „Broder“, har Hentydning til, at fra det Øieblik, jeg kom i Heibergs Moders Hus, spøgtes der med, at vi vare sammenbragte Børn. Han kaldte mig altid Søster og jeg ham Broder. Det ængstede mig ofte, at Heiberg satte mig saa høit og havde saa store Tanker om min Character. Jeg havde alt i mit unge Liv erfaret, hvor bittert det er at vækkes af slige Illusioner. Ogsaa denne Frygt meddelte jeg ham skriftligt, ikke paa Skrømt, men af mit fulde Hjerte. Jeg gøs ved Tanken om, at han engang maatte sige sig selv, at han dog havde taget feil af mig.

Saaledes fortsatte vi nu Resten af Vinteren denne hemmelighedsfulde Correspondance i Bordskuffen, der snart indeholdt Spøg, snart Alvor, men alle hans Sedler kom ind paa, at jeg dog vilde bestemme, naar vor Forening skulde finde Sted.

HERTZ OG SCRIBE

En Middag kom Heiberg sildigere end sædvanligt og undskyldte sig med, at han var staaet saa sildig op, og dog ikke kunde gaa ud, før hans Forretninger vare tilendebragte. Han havde saa godt som

slet ikke sovet om Natten. „Da jeg kom herfra iaftes,“ vedblev han, „som I veed, var meget sildigt, laa der en anonym Bog paa mit Bord.“ — „Den duede vel ikke noget?“ sagde hans Moder. — „Det var ogsaa min første Tanke,“ vedblev han, „jeg gik i Seng og tænkte: det er vist tidsnok at læse den i Morgen. Inden jeg slukkede Lyset, vilde jeg kigge lidt paa Begyndelsen, og nu læste og læste jeg videre og vilde nepe tro mine egne Øine.“ — „Var den da god?“ spurgte vi. Med et bevæget, vibrende Træk om Munden, som altid indfandt sig, naar Heiberg blev henrevet af Noget, svarede han: „Ja over al Forventning god; jeg er endnu ganske opfyldt af denne mærkelige Bog. Jeg har den her og glæder mig til at læse den for eder iaften.“ Da Lampen var tændt, Gardinerne trukne for Vinduerne, og Heibergs Moder og jeg sad ved Bordet hver med sit Haandarbeide, læste Heiberg: „Gjengangerbrevene, eller poetiske Epistler fra Paradis“ for os. Har Du, som læser, hvad jeg her har nedskrevet, ikke læst denne Bog, saa skynd Dig at læse den, og Du vil da bedst forstaa vor Glæde, vor Forundring ved denne Aftens Nydelse. Og har Du læst den, da læs den om igjen, og forlyst Dig ved disse Rythmers Dans, ved denne Leg af Muser og Gratier. Faa Bøger have gjort en saadan Opsigt som „Gjengangerbrevene“. Der blev i lang Tid ikke talt og skrevet om Andet end denne mærkelige Nyhed i Litteraturen. Man udtømte sig i Gisninger om, hvem der vel hos os var istand til at skrive et Digt, hvis Rimfylde og Pragt man kun tiltroede Baggens selv, i hvis Navn Rimbrevene ere skrevne fra Paradiset. Man gjettede og gjettede, men Forfatteren var og forblev skjult. Gjengangerbrevens Anledning var den Kamp, der var opstaaet mellem Oehlenschläger og Heiberg ved en Kritik, som Heiberg havde skrevet i sin „Flyvende Post“ over Oehlenschlägers Tragedie: „Væringerne i Myklagaard“. I Begyndelsen førtes denne Strid i en Tone, der var begge Digterne værdig. Da fremstod tre af det lille soranske Academies Professorer som Oehlenschlägers Riddere med en Voldsomhed og Bitterhed mod Heiberg, som æggede ham til at fortsætte Kampen, der nu mere og mere brede sig om Oehlenschläger som Digter i det Hele. Den talentfuldeste af Heibergs Modstandere i Sorø var vel Wilster, den uheldigste, især paa Grund af en fremfusende, lidenskabelig, holdningsløs Tone, Hauch; hvorfor ogsaa Heiberg gik skarpest tilværks mod denne Sidste. Hele denne Strid blev fulgt af Publikum med en Iver, en Interesse, en Lidenskabelighed, som man maa have oplevet for ret at kunne faae en Forestilling om. Paa den litteraire Kampplads stod Slag paa Slag. Heiberg paa den ene Side og alle disse soranske Kæmpere paa den anden, uden at tale om en Hær af udisciplinerede Dagblads-tropper, der huggede løs paa Heiberg uden at give sig Tid til at sigte og altsaa uden at ramme. Deres Heftighed mødte han med Satirens Svøbe og fik derved Latteren paa sin Side. Enhver ung Grønskolling,

enhver halvskimlet Litteratus følte sig opfordret til at tiltale Heiberg, snart med Tilrettevisning som til en Skoledreng, snart belærende, snart med høie Raab over hans Dumhed. Hvor ere de nu henne, alle disse smaa Ravne, der saa modige til alle Tider sætte sig paa den levende Stridshingsts Ryg, istedetfor som andre skikkelige Ravne at holde sig til det døde Aadsel? Striden var i Grunden en Fortsættelse af den berømte Strid mellem Baggese og Oehlenschläger. Heiberg havde opfyldt Baggese's Spaadom, da denne 1814 skrev til den unge Digter :

„Den Digter, der saa sindrig som beskeden,
 Halv Yngling end, med spæde Vingesnud,
 Lig dem paa Skuldrene af Amors Brud,“
 Kvad Digterinden denne Sang herneden,
 „Vil engang stor, som nu alt elskelig,
 Paa mægtige, fuldvoxne, gyldne Vinger,
 Til Sangens Top, hvor Evalds Aand sig svinger,
 Fra vore Toners Kampplads svinge sig —
 Og Fremtids Genius i Upartiskhed lig,
 Naar, Psyche, dit os her alt rakte Bæger
 Bag Gravens stille Lethe vederkvæger,
 Sangdømme den i Live førte Krig
 Imellem Baggese og Oehlenschläger.“

Som stridende med Pen i Haanden havde Heiberg staaet ene i denne Kamp uden dog at savne Opmuntring fra andre Sider. Da kom, som falden fra Himmelen, denne ubekendte Dommer-Røst og lod sit Lod falde i Vægtskaalen til Gunst for Heiberg, og dette satte da en Del i Raseri og en anden Del i Glæde og Begeistring; men Alle vare enige om, at „Gjengangerbrevene“ var en mærkelig, fuldendt Bog. Man var ikke langt fra at tro, at Baggese virkelig gik igjen og endnu engang besøgte Jorden med sine Rimbrev. Som det altid gaaer, kom der nu en Mængde Efterrabere af disse Rimbrev; man tænkte: „So ein Ding will ich auch machen,“ men det viste sig snart, at „so ein Ding“ ikke lader sig saa let „machen“, som man smigrede sig med. Alle disse Fuserier ere forlængst glemte og bortskyllede i Tidens Elv, medens Gjengangerbrevene staae og vil staae, saalænge der er dansk Litteratur til. At det henrykkede Heiberg at faae en saadan Medkæmper ved sin Side, var naturligt. Han udtalte sin Taknemmelighed til den ubekjendte Forfatter i et Rimbrev, som blev indrykket i hans „Flyvende Post“. Af dette Digt, hvori han udtaler sin Sorg over, at Møhl ikke oplevede Gjengangerbrevene, vil jeg her blot anføre de Linier, der handle om denne :

Af dem iblandt os, som til fælles Gavn
 Befordre Smagens Værk, jeg kunde nævne Flere;
 Dog — tie vil jeg, thi det Navn,
 Som helst jeg nævnte, staaer der ikke mere.
 Men Du, o Sanger, i dit Paradis,
 Hils Christian Møhl, som gik, hvorhen vi stræbe!
 Ei nogen Genius er mere værd den Pris
 At hilses af en ædel Digterlæbe.
 Og tro kun ei, at han din Uven var,
 Fordi han fordum lod, i Ungdoms Hede,
 Sig til en Tolvtedel* forlede
 Af, hvad derefter helt han angret har.
 Den „Sandhed“, han i Aand og Ord erkjendte,
 Gik heller ikke her hans Blik forbi;
 Den i hans Barm Begeistrings Flamme tændte
 For dine Sanges danske Melodi.
 Ak! Dine paradisiske skønne Breve,
 Som hilste mig med hin bekjendte Klang,
 Midt i den Glæde, som de vakte, bleve
 Mig ofte til en dyb, elegisk Sang,
 Fordi min tabte Ven, med et poetisk Øre
 For „Takt i Livet, Takt i Poesi“,
 Ei skulde Paradisets Toner høre
 Paa denne Jord, saa arm paa Harmoni.
 O, bring min Hiilsen hist i Aandens Bolig
 Til Musers uerstattelige Ven,
 Som med min Strengelæg var saa fortrolig,
 At allerhelst for ham jeg rørte den.
 I dette Vemodsaar, hvis Timer nu forsvinde,
 Hvor fra sin bedste Ven min Musa skilles ad,
 Hun helliger hans elskte Minde
 De sidste Toner af det sidste Kvad.

D. 31te December 1830.”

Det Tab, vor lille Kreds havde lidt ved Møhls Død, forøgedes ved et andet, ikke mindre føleligt. Den udmærkede Mathematiker, Professor v. Schmidten — en mangeaarig Ven af Heiberg og hans Moder — havde i nogen Tid følt sit Bryst angrebet, og dette Onde greb saa hurtigt om sig, at Lægerne paalagde ham at gjøre en Reise i længere Tid til et sydligt Klima for om muligt at standse Sygdommen. Han reiste nu i det tidlige Foraar til Vestindien. En af de sidste Dage inden hans Afreise tilbragte han en Middag hos os. En sørgelig Mid-

* Har Hensyn til, at Møhl var med i den bekjendte „Tylvt“ mod Baggesen for Oehenschläger.

dag, thi Ingen af os troede paa nogensinde at se ham mere. Da han sagde os sit sidste Farvel, sagde han sagte til sin inderlig bedrøvede og hengivne Veninde, Fru Gyllembourg, idet han pegede hen paa Heiberg og mig: „Jeg vil reise med det Haab, at disses Forening ikke er fjern.“ Han naaede netop sit Bestemmelsessted for at dø. I ham tabte Videnskaben en udmærket Dyrker, hans Moder og Søster en kjærlig Beskytter og hans faa Venner en trofast og interessant Ven. Han havde en saa mærkelig Lighed med Napoleon den 1ste, at, naar han besøgte Paris — hvilket han ofte gjorde, da han der havde Venner, hans hele Hjerte hang ved — studsede Franskmandene ofte, idet de gik ham forbi. Naar vi tre, Heiberg, hans Moder og jeg, om Aftenen sad sammen, hvor ofte gjentog da ikke Fru Gyllembourg: „Ak! hvor jeg dog savner den rare fortræffelige Schmidten og den gode Møhl!“ Og de vare vel værd at savne, thi et mere velgjørende Selskab end disse Mænds skal man have ondt ved at finde.

Theatersaisonen var nu atter sluttet, men fri for Theatertjeneste var jeg endnu ikke, thi endel af de ældre Skuespillere havde faaet Tilladelse til at give Forestillinger til egen Indtægt, og man bad mig nu om at assistere herved, hvilket jeg ikke godt kunde afslaa, uden at de vilde tage mig det ilde op. Hele Juni Maaned gik saaledes hen med, at jeg snart maatte spille for En af Skuespillerne, snart for en Anden.

Til disse Sommerskuespil oversatte Heiberg nu Scribes fortræffelige lille Lystspil „Den første Kjærlighed“, et Stykke, som enhver ung dramatisk Forfatter skulde studere for at lære, hvorledes et Stykkes Bygning bør være. Dette lille Lystspil, et af de første franske Stykker af denne Art, der gik over vor Scene, gjorde en overordentlig Lykke. Den fortrinlige Besætning af alle Rollerne bidrog naturligvis meget dertil. Faderen i Stykket blev givet af vor udmærkede Komiker Frydendahl, Elskeren af Stage, Fætterten af Phister, den unge Pige af mig. Man kunde vel ikke sige, at Stage var noget eminent Talent, men han havde megen Anstand, hans Ydre var af Virkning paa Scenen og han havde en eiendommelig Ironi, der aldrig forfeilede sin Virkning, og som kom ham ypperlig tilgode i denne Rolle. Phister og jeg vare unge Talenter, hvis Vinger endnu ikke vare ganske udfoldede, men netop derfor af saameget større Tilløkkelse for Publikum; og Frydendahl med sit mageløse Physiognomi, sit Lune og sin Gratie var den, der bandt det Hele sammen til en Buket. Dette lille Stykke gik over Scenen med en saadan Lystighed, en saadan Afrundethed i Sammenspillet, at Huset rungede af Latter og Bifald. Og dette gjentog sig, saa ofte det gik over Scenen, uagtet Publikum tilsidst kunde næsten hver Replik udenad, indtil Frydendahls Sygdom 1835. Frydendahl var et af disse fødte komiske Talenter, der virke ved deres Umidledbarhed. Noget egentligt Studium var her ikke at tale om. Men han

var saa gennemtrængt af Lune og Gratie, at det saa at sige var ham umuligt at være ugratious. Alt klædte ham, hvad han end foretog sig, og han tillod sig ofte Gestus af saa burlesk Natur, at Ingen uden han ustraffet vilde have kunnet vove det. Hans Ydre var smukt og imponerende, og i det virkelige Liv saae han mere ud som en Minister fra et gammelt Hof end som en Skuespiller. Dette vidste han og havde derfor den Svaghed at være yderst fornem i sit Væsen mod Alle, især mod de yngre Talenter ved Theatret, der neppe vovede at nærme sig ham, endsige tale med ham. Denne Svaghed hos ham grænsede ofte til Latterlighed, ja desværre til Raahed og Uforskammethed. Til trods for disse Egenskaber havde han kastet sin særdeles Kjærlighed paa mig, saa jeg til Forundring for Alle, Gamle og Unge, havde, som man siger, aldeles Frisprog med den gamle Herre. Han legede ofte med mig, som med et Barn, og han kaldte sig selv, og alle Andre med nam : min gamle Mand, en Spøg, der var opkommet ved, at han i „Ringgen Nr. 2“ absolut vilde have, at jeg skulde spille hans Kone. Naar vi spillede sammen, var han fuld af alleslags Løier og var utrættelig i at caressere mig. Den gamle Mands Lystighed morede mig og Alle. Idelig foreslog han mig, at vi skulde drikke Du's, og naar han var ret overgiven, sagde han altid Du til mig. I hvert Stykke, hvori han spillede, vilde han ogsaa have, at jeg skulde spille, enten der var en Rolle for mig eller ikke. Jeg havde det Held i ikke faa Aar at beholde denne Medspiller ved min Side. Desværre fik han i sin sidste Tid en indvendig Svaghed, der i Løbet af et Par Aar berøvede ham hans legemlige Kraft, uden at den var istand til at faa Bugt med hans guddommelige Lune. Jeg erindrer endnu, hvor svag han var de sidste Gange, vi spillede sammen i „Den første Kjærlighed“. Naar jeg som hans Datter heri stod paa Scenen og kjælede for ham, da løb Taarerne ned ad hans Kinder, saa nerveus var den kraftige Mand bleven ; og medens Publikum skoggerlo af ham, stod han der grædende som et Barn. Ved hans Død blev givet en Sørgefest paa Theatret, hvortil Heiberg havde skrevet Digtet „Muserne“. Jeg græd mine bittre Taarer ved at have mistet ham, som ved sit udtømmelige Lune saa ofte havde baaret mig under vort Samspil. Hans Rolle i „Den første Kjærlighed“ gik nu over i andre Hænder, men Kjæden var brudt, Fortryllelsen var borte.

Det Liv, som Heibergs Stykker og nu de Scribeske Lystspil til ligemed Digteren Hertz's Arbejder bragte i Theatret, var saa heldigt som muligt for min Udvikling som Skuespillerinde. Thi kun nye Digt frembringelser kunne give et Theater nyt Liv. At komme just i en saadan Periode, hører til en Skuespillers største Held, og dette Held havde jeg, uden at jeg dengang forstod min Lykke eller vidste, hvor stor den var. Jeg gik endnu saa smaat omkring i Taaget, og alt det Bifald, den Hyldning og Beundring, man viste mig, var mig endnu ikke ret bevidst, til trods for hvad Alle gjorde for at vække min Bevidsthed

i denne Retning. Min Skuespillerreflexion var endnu ikke vakt af den Søvn, som Sjælen hvilede i. Som en Fugl bruger sine Vinger uden at tænke over, hvormed den flyver, saaledes brugte jeg instinktmæssig, hvad Naturen havde lagt i mig, og just herved fløj jeg sikkert. Er først den kunstneriske Reflexion vakt, kommer det Øieblik, hvor man begynder at spørge sig selv, om Grunden hvorfor og Maaden hvorpaa man flyver, da er vor Flugt ikke nær saa sikker. Men dette farlige Øieblik maa og skal komme, og da gjælder det, om man skal gaa frem eller tilbage.

I denne Sommer kom ogsaa Scribes „Qvækeren og Danserinden“ frem. Dette Stykke gjorde ligeledes en stor Opsigt og Lykke. Danserindens Rolle skal bringe Folk baade til at le og græde; det Sidste troede Mange, jeg vilde strande paa; men Udfaldet viste, at de havde taget feil. I Fortællingen, hvor Danserinden meddeler Qvækeren sit Livs Historie, tjente min egen Barndom mig som Baggrund, og dette bidrog maaskee væsentligt til at give min Følelse et Udtryk af Sandhed, som greb og rørte Publikum ligesom mig selv, uden at nogen kjendte eller vidste, hvad der satte mit Indre i Bevægelse. Den Hurtighed, hvormed man i de franske Conversationsstykker maa lade Smilet spille i Taarerne og Taarerne atter i Smilet, i den bestaaer egentlig Evnen til at udføre denne Art af Comedier, ifald Spillet ikke skal blive tørt. Har man blot Smilet, da bliver Fremstillingen flad, har man blot Taarerne, da bliver den tung og monoton. Det er Foreningen af begge, der frembringer et levende Billede. Jeg mener, at jeg var i Besiddelse af begge disse Egenskaber; og enten man vil tillægge denne nye Genre Roes eller Dadel, saa var det mig, der gjorde, at den fandt Indgang hos det danske Publikum, idet jeg for mine Medspillende angav den Tone, hvori disse Stykker skulde frembæres, og derved udviklede Talenter blandt det øvrige Personale til med Held at virke i disse Arbejder, som af Nogle sættes for høit, af Andre for lavt. Man maa sige om dem, hvad man vil, de have banet Veien for Simplicitet i Udtrykket og have aabnet Øinene for Charakterer, hentedede ud af det virkelige Liv. Disse Fortrin vil jeg haabe skal blive til Nytte for en ny, en dybere Genre af Comedier, end de, hvortil disse franske Lystspil hidindtil have hævet sig. Vore Skuespillere vare ikke vantede til at spille i denne lette Genre. De havde ondt ved at lade Ordene løbe saa hurtigt over Læberne og dog i denne Hurtighed nuancere skarpt, klart og bestemt. De vare ikke øvede i denne Henkastelse af pikante Replikker; deres Conversationstone havde endnu Slæb og Paryk paa fra de gamle tyske Comediers Tid, og jeg bilder mig som sagt ind, at jeg mere og mere i Aarenes Løb heri hjalp dem paa Gled ved mine Fremstillinger. Og hvem kunde jeg takke for dette mit Fortrin i Conversationstone? Atter Heiberg, thi ved at høre ham selv og hans hele Kreds, lærte mit Øre at opfange den Maade,

aandfulde Mennesker conversere paa, og som hjalp mig lidt efter lidt til selv at komme i Besiddelse af Dannelsens Præg i Ord og Tale, som netop er nødvendigt i hine Skuespil. Den Skuespiller eller Skuespillerinde, som ikke i Livet er i Besiddelse af Conversationstone, vil aldrig paa Scenen kunne frembringe Illusion af Dannelse og Aandrighed, hvilket netop disse franske Comedier i høi Grad kræve af Kunstneren. Denne Leg med pikante Ord og Vendinger maa ikke lyde som Noget, der koster Umage, men som Noget, Læberne synes at være vant til at øve i daglig Brug, og et fint Øre mærker strax, om Ordet falder tillært eller naturligt for Kunstneren. Og dog er ogsaa her Noget, der — da Talen er om Kunst — maa indøves, og som man maa vide Besked om. Mangen Skuespiller faaer aldrig tillært sig Conversationstonen, fordi han ikke itide øver sig i at tale med Læberne istedetfor med Brystet. Brysttonerne høre Tragedien til. I Conversationstykket maa Lyden frembringes med Læberne, thi kun med disse kan Talen blive let, hurtig og flydende. Den tilspidsede Replik kan kun saaledes komme til sin Ret. Jeg har i Paris seet Samson spille Ministeren i „Statsmand og Borger“. Samson var en ikke høi, tyk, tung Mand, der i det Ydre sandelig Intet havde af, hvad man pleier at kalde Fornemt; men naar man hørte det elegante franske Sprog let og dannet lyde fra hans Læber, da vil jeg se den Tilskuere, der vilde klage over, at han ikke var fornem nok til Rollen.

Det gode Forhold, hvori jeg stod til saa godt som hele Personalet, gjorde, at jeg i al Venlighed og uden at faae Skin af Anmasselse ofte ved mine Raad og Bemærkninger bidrog til Afrundethed i Fremstillingerne. Det er ogsaa vist, at disse franske Stykker bidrog overordentligt til at vænne saavel Skuespillerne som Nationen til at udtale vort Modersmaal smukkere og correctere, og dette er maaskee deres væsentligste Fortjeneste. Som ved enhver ny Kunstart, som ved Vaudevillerne, som ved Balletterne, blev der atter løftet et Ramaskrig mod disse Comedier. Det hed atter her: at Smagen gik tilgrunde ved dem, at de vilde bringe Theatret i Forfald osv. Først i Aarenes Løb, da disse franske Arbejder virkelig bleve fade, sentimentale Fabrikarbejder, forguede man dem og satte dem som det eneste, der var værd at se og værd at spille; og i denne Forvildelse fulgtes Skuespillerne og Publicum ad i skjøn Enighed. Dog herom mere længere hen.

VORT EGET HJEM

Ogsaa Sommerskuespillene vare nu ved Juni Maanedes Slutning 1831 forbi. Heiberg, der i saa mange Aar med Trofasthed havde hængt ved mig, vilde nu ikke give Tid længer, men skyndte med

Utaalmodighed paa vor Forening. Det blev derfor besluttet, at den skulde finde Sted i al Hemmelighed i Slutningen af Juli. Hans Moder, mine Forældre og gamle Heiberg i Paris bleve nu indviede i vor Beslutning, men heller ingen Andre. Fru Gyllembourg blev meget glad ved Efterretningen og sagde, at hun her fik et længe næret Ønske opfyldt. Heiberg foreslog hende nu at leve med sin Pleiesøn som hidtil, og at vi To, han og jeg, skulde flytte ind i en ny Bolig. Dette Forslag tog hun sig overordentlig nær og gjorde mig til Dommer med en Mine, som om Liv og Død var afhængig af mit Svar. Dette satte mig i stor Forlegenhed. Det var min faste Overbevisning, at det Heldigste for alle Parter var, at hun fortsatte sit eget Hus, og jeg begyndte mit nye paa egen Haand. Hun havde i saa mange Aar været vant til at bestyre et Hus, at Tabet af denne Beskjæftigelse vilde være hende smerteligt. Hertil kom, at hun ikke var ene, men at hendes Pleiesøn, der om kort Tid var voxen, og et forkjælet Barn, ikke let vilde finde sig i at staa under et andet Huses Love. Mit Ønske var, naar jeg fik et Hus, da ogsaa at opfylde de Pligter, som hvile paa Husmoderen, og dette følte jeg strax vilde blive en vanskelig, for ikke at sige en umulig Opgave, naar Alt blev i den gamle Form, og naar Alle skulde blive tilfredse. Men at faa hende til at indse dette, vidste jeg vilde blive en Umulighed, og jeg svarede derfor — jeg tilstaaer ikke uden Frygt — at hvad Moder og Søn bleve enige om, dermed var jeg tilfreds. Og hvad skal, hvad kan en ung Pige svare, naar et saadant Spørgsmaal rettes til hende? Dette betænkes ikke altid tilstrækkeligt af Forældrene. Jeg var hende virkelig inderlig hengiven, men et saadant Forhold er vanskeligt for den Unge, vanskeligt for den Gamle. Heiberg, der vel ogsaa følte dette, var for lykkelig til at han i sin Glæde kunde nænne at bedrøve sin kjærlige Moder, og det blev alt-saa derved.

Heiberg og jeg ønskede begge at være fri for den gabende Folke-masse, som altid indfinder sig i Kirkerne ved et Bryllup, især naar Brudeparret er offentlige og bekjendte Personer. Vi besluttede derfor i al Hemmelighed at reise til Slangerup, hvor Heibergs Ungdomslærer, Hansen, var Præst, for at lade os vie af ham. Heiberg red da til Slangerup for at underrette Præsten om, at han vilde føre sin Brud til ham, for at Vielsen kunde ske af ham og i hans Kirke. Den gamle Mand blev inderlig rørt over dette Bevis paa Heibergs Venskab, og efter at vi havde indviet mine Forældre i vor Plan, blev Dagen bestemt til den 31te Juli (1831). Jeg var henved 19 Aar og Heiberg havde fyldt sit 39te, men denne Forskjel i Alder foruroligede mig in-tet Øieblik. Han var mere end ung nok til mig; ja, man kan gjerne sige, han var yngre end jeg. Hans lette, barnlige Sind, hans Munterhed og Livlighed i Omgang, hans Livsglæde og hans store Ligevægt i Sjælen, alle disse Egenskaber gjorde ham saa ung, at der ikke i det

Væsentielle var ringeste Forskjel i vor Alder. Han kunde være overgiven som et Barn, saa hans Moder ofte sagde: „Herre Gud, hvor Ludvig dog er barnagtig! Det er rigtig en Lykke for ham, at han faaer en fornuftig Kone.“ Naar vi talte om at kjøbe ind til vort Hus, da syntes han, at dette jo altid kunde ske bagefter, og at det ikke var værd at opsætte Brylluppet een Dag derfor. Tidt maatte jeg le ad ham, naar han da, og mange Aar efter vor Forening, bebreidede mig, at saa megen Tid var spildt, og at hvad nu skulde ske, kunde være skeet flere Aar tidligere, og at dette jo var et Tab, som aldrig kunde erstattes. Hans Moder paatog sig nu, naar vi vare reiste, at gjøre Indkjøb af det Fornødne til vort Hus. Heiberg havde leiet et lille enligtliggende Sted i Lyngby; der skulde han og jeg tage hen efter Brylluppet og tilbringe den første Maaned af vort Ægteskab i Ensomhed.

Dagen nærmede sig til vor Afreise. Da jeg den sidste Aften i min ugifte Stand gik ind i mit afsides Sovekammer, sukkede min trofaste Dorothea over at denne Aften var den sidste, da hun fik Lov at klæde mig af; thi hun skulde ikke blive hos mig som gift Kone, da hun var nødt til at tage hjem til Jylland til sine Forældre paa Grund af en Broksskade, hun i længere Tid havde været plaget af. Da hun, som sædvanligt havde pakket mig ind og svøbt Tæppet godt om mig, sagde hun mig Godnat. Jeg var ligesaa bevæget som hun, og takkede hende for al hendes Omhu for mig i den Tid hun havde været i min Tjeneste. „Ak!“ sukkede hun, „saa godt som her faaer jeg det aldrig,“ og gik stille grædende bort. Da hun var gaaet, reiste jeg mig som sædvanligt ud af min Indpakning og gik til min Bordskuffe, som jeg vel vidste i Aften gjemte Ord til mig, der ikke vare mig ligegyldige. Med bevæget Sind læste jeg, hvad Heiberg i sin Glæde, sin Taknemmelighed her udtalte, kastede mig knælende for Gud og bad ham inderligt og længe om ikke at forlade mig, men følge mig som hidindtil, og hjælpe og styrke mig, saa at jeg maatte kunne gjøre den Mand lykkelig, der satte saa stor Pris paa mig. Jeg aabnede Vinduet i den skønne Sommernat og saae op til mine Yndlings-Stjernebilleder. Der var overordentligt stille i denne Udkant af Christianshavn, kun Hornets Tuden fra Laboratoriet og Taarnuhrets dumpe Slag fra vor Frelseres Kirketaarn afbrød nu og da den dybe Stilhed rundt omkring mig. Jeg stod her og tænkte paa mit tilbagelagte, saa unge og dog saa indholdsrige Liv. Mange Billeder, lyse og mørke, fremstillede sig for min Sjæl. Her endte et Afsnit af mit Liv, et nyt begyndte fra imorgen af. Hvad vilde dette nye bringe?

Næste Morgen Kl. 8 var vor Reise til Slangerup bestemt. Jeg havde Dagen i Forveien skrevet til mine Venner paa Søcadet-Academiet, Commandeur Wulffs, at jeg den næste Morgen reiste til Slangerup for at vies til Professor Heiberg. Vor Morgen-Caffe nød vi i Haven, hvor Heiberg snart indfandt sig. Klokkeren slog 8, men

endnu saae vi intet til Vognen, der skulde befordre os. Utaalmodig gik Heiberg hvert Øieblik ud, for at se ned ad Gaden, om den ikke var til at øine, men vendte mere og mere utaalmodig tilbage. Endelig lod den sig tilsyne, og han kom for at underrette mig derom og bede mig om at gjøre mig færdig. Heibergs Moder tog en moderlig og kjærlig Afsked med mig og sin elskede Søn. Ogsaa min unge Tilbeder Georg, der nu af Kjærlighed til Heiberg havde bragt sit Sind i Ro, sagde mig et venligt og høitideligt Farvel. Da Heiberg og jeg befandt os ene i den lukkede Vogn, der nu i rask Trav rullede ned ad Gaden, greb han min Haand og kyssede den inderligt; og saaledes siddende ene ved hinandens Side havde vi nu Tid til at udtale mangt et Ord, manges en Beslutning, og vi overgav os til skjønne Forhaabninger for Fremtiden.

Det var en Aftale, at Heibergs Moder, saasnart vi vare borte, skulde gaa hjem til mine Forældre og bringe dem vor sidste Hilsen, og berolige dem, fordi vi saaledes ene tog bort, hvilket de just ikke havde syntes saa meget godt om. Dette Ærinde udførte hun med al den Kjærlighed og Samvittighedsfuldhed, der var hende egen. Det trøstede dem, at heller ikke hun var med ved Brylluppet, og at det altsaa ikke var en Tilsidesættelse mod dem, at de ikke vare indbudne til at ledsage os.

Omsider naaede vi Præstegaarden i Slangstrup. Noget undseelig traadte jeg ind til disse mig ubekjendte Præstefolk. Men den gamle venlige Mands og Kones Modtagelse forjog snart denne Følelse. Efter at have nydt en Frokost, bad Præsten mig om at iføre mig min Brudestads, for at vi kunde begive os til Kirken. Præstekonen anviste mig et Kammer, hvori jeg kunde klæde mig om, og sagde, at hendes Datter alt var derinde for at være mig behjælpelig.

Jeg havde snart iført mig min Brudepynt. En simpel, hvid Linons Kjole og en Myrthekrans, som Heibergs Moder havde bundet til mig, var det Hele. Vi gik nu til den smukke, lyse Landsby-Kirke, der laa lige ved den landlige Præstegaard. I Kirken havde nogle faa Bønderfolk samlet sig, og dette var ganske som Heiberg og jeg ønskede det. Kirken havde Præstens Familie smykket med Blomster og Lys, saa den ret havde et festligt Udseende. Her blev nu Vielsen foretaget med al den Simpelhed og Hjertelighed, der bedst er skikket til at røre og tiltale et allerede forud bevæget Sind. Præsten, en forunderlig naiv og uskyldig Personlighed, var saa bevæget og forvirret over den Ære — som han kaldte det — at skulle vie Heiberg og mig, at han, da vi skulde forlade Kirken efter Vielsen for at begive os til Præstegaarden, bød mig Armen og førte saaledes Bruden hjem, imedens Heiberg meget beskedent fulgte bagefter. Da Præstekonen, der stod i Husets Dør for at modtage Brudeparret, saae mig og hendes kjære Halvdæl nok saa pænt komme spadserende sammen, slog hun Hæn-

derne sammen og udbrød: „Men, min Gud, Hansen! Fører Du Bru- den hjem? Det skal jo Brudgommen gjøre!“ Heiberg, der saae noget slukøret ud ved at staa saa forladt, svarede: „Ja, det forekom mig og- saa underligt, men da jeg aldrig har havt Bryllup før, saa fandt jeg mig deri og tænkte, at Præsten vel maatte være mere inde i Bryl- lups-Ceremonierne end jeg; men fra dette Øieblik, min kjære Han- sen, haaber jeg, at du ikke oftere vil trænge dig ind i mine Rettig- heder.“ Den elskværdige gamle Mand rødmede ordenlig og blev me- get forlegen, og gjorde mange Undskyldninger for sin Distraction. Vi spiste nu til Middag hos Præsten, hvortil nogle faa af deres Ven- ner i Egnen vare indbudne. Tonen ved Bordet var gemytlig og hjerte- lig, og Alle i den glædeste Stemning. Mod Aften satte Heiberg og jeg os atter i Vognen og toge til Frederikssund, hvor Heiberg i Forveien havde bestilt et Par Værelser paa Kroen.

Vi blev her et Par Dage og vandrede omkring i den deilige Egn ved Jægerspris, der ligger i fuldkommen Ensomhed, kun omgivet af Skov, Mark og Sø. Herfra kørte vi lige til Lyngby, til vort lille Hus, der stod færdigt til at modtage os. I dette, hvor Ingen uden vi boede, tilbragte vi nu en skøn og lykkelig Maaned. Heiberg var som et Barn af Glæde, morede sig over at have et Hus, hvis Gadedør han hver Aften skulde laase og lukke, og levede her med mig alene uden at bryde sig om hele den øvrige Verden. Han havde ladet sin Ridehest bringe ud til Lyngby, og til mig leiede han en anden af Postmesteren; det var rigtignok kun et Plovøg, men jeg vilde ønske enhver Dame, der sidder paa Ryggen af en Fuldblodshest, at hun maa føle sig saa let, saa ungdomsglad som jeg følte mig, naar jeg foer afsted ved Heibergs Side paa mit Plovøg. Saaledes gjorde vi lange Ture om- kring i den skønne Egn. Vi undgik alle Indbydelser for ikke at faae vor korte Ferie forstyrret ved Selskabslivets Trivialiteter. Om Afte- nen læste Heiberg høit for mig, og saaledes gik den skønne August kun altfor hurtigt hen. En Afbrydelse i vor Glæde var det, at Heiberg en Gang om Ugen maatte ride ind til Byen for at holde Forelæsnin- ger paa den militaire Høiskole, hvor han var ansat som Lærer i Æsthe- tik og Philosphi. Ærgerlig satte han sig hver Gang paa sin Hest for at ride til Byen. Fra en Høi i Haven kunde jeg se langt ned ad Veien, og her sad jeg nu og ventede med Utaalmodighed paa, at han atter skulde vende tilbage. Nu var han præcis, og paa Minuttet kunde jeg vide, naar han atter kom farende hen ad Landeveien. Da viftede jeg i lang Afstand med mit Lommelærklæde og han svingede med sin Hat, og Hesten kom i stærkere og stærkere Galop, alt som han kom Haven nærmere, hvor jeg sad.

Hans Moder og Georg besøgte os hver Søndag, ogsaa andre af vore intime Venner, deriblandt den kjære Collin, som det ret glæ- dede os at se i vort lille Hus. En Dag kom Professor David og aflagde

os Besøg. Da Heiberg fulgte ham ud, sagde David til ham: „Du er lykkelig! Nu vil jeg virkelig ogsaa gifte mig saa snart som muligt!“ Og han holdt Ord. De sidste Dage af August maatte vi desværre flytte til Byen, da man med Utaalmodighed ventede paa mig til Prøver paa nye Stykker, der skulde opføres i Begyndelsen af den nye Saison, og 1ste September skulde Forestillingerne som sædvanligt begynde. Der var altsaa intet Andet for, end at forlade vor Skovensomhed og begive os ind til Byen. Med et Suk tog jeg Afsked fra vort lille Hus, fra Postmesterens Have og fra mit Plovøg, der saa ofte havde baaret mig paa sin Ryg med saa fromt og godt et Sind. Ogsaa gjorde det mig ondt at skilles fra en net lille Pige, der havde været til vor Opvartning, og som ved sin Venlighed havde bidraget Sit til at gjøre os Opholdet behageligt. Jeg sagde tidt til Heiberg i den sidste Tid: „Gid vi dog kunde altid blive her i dette lille, simple Hus, hvor Alt er saa fredeligt og stille!“ Men Livet kaldte os begge til Arbeide og Kamp — og godt er det, at man ikke altid faaer sine Ønsker opfyldte, hvor tillokkende de end se ud. Vi kjørte bort med det Forsæt og Haab, at vi ad Aare vilde gjentage et lignende Ophold her.

Jeg var altsaa nu en gift Kone! I Brogaden Nr. 3 paa Christianshavn havde vi ordnet os et hyggeligt Hjem, ganske efter mit Sind, smukt uden noget Tilløb til Pragt. Mærkeligt nok kom jeg til at bo ligeover for det Hus, hvor jeg som Barn havde danset paa Billardet med min stakkels Søster; det Hus, hvor jeg første Gang saae Herman om Aftenen sidde ved det lille Bord. Hvad var der dog ikke skeet siden hin Aften? Jeg saae nu daglig over til disse Værelser, og mangan en smertelig Erindring dukkede derved atter op i min Sjæl, men ogsaa en usigelig Taknemmelighedsfølelse for et kjærligt Forsyns Styrelse.

Først nu fik jeg at vide, at Heiberg kort før vort Bryllup havde betroet Frederik den Sjette — der altid havde vist stor Interesse for ham — at han om faa Dage agtede at gifte sig med mig. Han mærkede strax paa Kongen, at denne Forening mishagede ham, og da Heiberg havde talt ud, sagde Kongen: „Hvad skal det til? Dog i dette maa De raade Dem selv, og det kan vel ikke nytte, hvad jeg siger?“ Heiberg svarede spøgende: „Nei, Deres Majestæt, ikke i dette Tilfælde.“ Frederik den Sjette havde paa dette Tidspunkt aldrig talt med mig personligt. Nogle Aar efter, da jeg havde en Audients hos ham, yttrede han efter denne til Heiberg: „Nu har jeg talt med Deres Kone, hun har jo et Væsen som en Hofdame.“ Dette syntes den gode gamle Konge at være en høi Roes. Heller ikke den for sine Friheds- og Lighedsprinciper forviste Mand, Heibergs Fader, syntes om, at hans Søn ægtede en Skuespillerinde. Han skrev fra Paris til Sønnen sine Betænkeligheder over dette Valg, der i Forveien var blevet ham meddelt. „En Skuespillerinde“, skrev han, „er som en Hofdame, begge

ere et Slags Tyende, hin hos et Publikum, denne hos sit høie Herskab.“

P. A. Heiberg havde, medens Sønnen var hos ham i Paris, havt den Plan at formaa ham til at indgaa Ægteskab med en ung, dansk Pige, der ligeledes opholdt sig foreløbig i Paris; men Sønnen ønskede ikke at inlade sig paa et saadant Arrangement, hvorover hans Fader var meget vred, og Johan Ludvigs Moder maatte opbyde al sin Veltalenhed igjennem Breve for at formilde hans Mishag.

Da han nu 1831 blev underrettet om, at hans Søn agtede at gifte sig med en Pige af ringe Stand og dertil Skuespillerinde, mishagede det ham i høi Grad. Og atter maatte Ludvigs Moder gjennem Breve stille ham tilfreds. Mange Aar efter hendes Død fandt jeg medfølgende Brev fra hende til P. A. Heiberg. Stod hun levende for mig, da vilde jeg sige de samme Ord til hende, som hun ender dette Brev med: „Jeg takker Dig af et rørt Hjerte for alt det Forbindtliges og Smigrendes, Du er saa god at sige mig. Jeg vilde blive stolt deraf, dersom jeg ikke følte, hvor langt jeg, desværre! er fra at fortjene dine Ytringer.“ Her hendes Brev.

Christiansh. d. 26. Sept. 1831.

Kjære Heiberg!

Det er meget længe siden, jeg havde den Fornøielse at skrive Dig til. Jeg vil ikke kjede dig med at opregne de Forhindringer, som have afholdt mig derfra, men blot forsikkre Dig, at mine Tanker daglig omsvæve Dig og tage den inderligste Del i Alt, hvad der angaaer Dig. Megen Anledning har jeg ogsaa havt til at tænke paa Dig i den senere Tid, dels ved dine Erindringer, hvorfor jeg ret hjertelig takker Dig for at have betænkt mig med et Exemplar af denne høist interessante Bog, som jeg med stor Fornøielse har læst og endnu ofte læser i; dels kan Du nok tænke, at jeg meget har tænkt paa Dig i Anledning af vor Søns Giftermaal; og om denne Sag er det især, at jeg idag ønsker at tale fortroligt med Dig og sige frit min Mening til Svar paa to Breve, Ludvig har modtaget fra Dig, og af hvilke han fik det sidste for en Time siden.

Du veed selv, kjære Heiberg! at der gives Forhold, som man umulig kan gjøre sig ret tydelige uden at have seet dem med egne Øine; Mennesker, om hvis Væsen man umulig kan gjøre sig en klar Forestilling, uden at man personlig kjender dem. Disse Sætninger troer jeg med Sandhed at kunne anvende paa vores Svigerdatter og paa hendes Forhold til Publikum, til Theaterdirectionen, til sin Mand og til sit Hus. Hvor megen Sandhed der end kan være i de Bemærkninger, Du i dit Brev af 17de Sept. har gjort din Søn, saa maa jeg dog oprigtig tilstaa, at jeg vover at bestride dem med den eneste Indvending: At for det Overordentlige gjælder ingen

Regler; og ikke blot jeg, men Enhver, der kjender min Hanne, anseer hende for noget Overordentligt, Noget af det, som Naturen synes at frembringe i sit bedste Lune. Vor afdøde Ven Møhl kaldte hende et Mirakel, og Etatsraad Ørsted sagde til mig for kort siden: „Man behøver kun een Gang at se hende, for at se den ædle Natur, som imponerer Enhver.“ — Gud give, gode Heiberg! at Du maatte lære hende at kjende, hun vilde ganske indtage Dig, og Du vilde, som jeg, takke Gud for den Lykke, som han har skjænket Ludvig ved at lade ham vinde en saadan Piges Kjærlighed. Hun hedder Johanne Louise ligesom han, og jeg holder mig overbevist om, at Ingen i Verden kunde passe for ham som hun. Tro ikke, at jeg paa mine gamle Dage er overspændt og forblindet i hende. I mange Aar har jeg kjendt hende, siden hun var et Barn, og i to Aar har jeg levet Dag og Nat hos hende. Den Enthousiasme, som udholder denne Prøve, er ikke af den falske Slags. Hendes Personlighed lader efter mine Tanker Intet tilbage at ønske, og hvad nu hendes Forhold til Theatret angaaer, saa synes mig virkelig, at det var meget urigtigt af Ludvig, om han tog hende derfra. For at møde dine Indvendinger, begynder jeg med en Sætning, jeg har hørt af Dig selv, og endnu erindrer. Du sagde nemlig engang: „Intet, som man gjør godt, kan vanære den, der gjør det.“ — Hvor fortræffelig Hanne er som Skuespillerinde, behøver jeg ikke at sige Dig. Bedre Dommere end jeg ville vist have sagt Dig dette. Den Kunst, man til en saadan Fuldkommenhed udøver, maa jo naturligvis være kjær og hellig for den, som udøver den. Vilde det ikke være grusomt at rive den fra hende og hende fra den? Var dette ikke en lignende Grumhed som den at skjære Tungen af Nattergalen.

Hvad det nu angaaer, at hun er afhængig af en Direction, ja endogsaa af Publikum, saa synes mig, at det er en Skjæbne, hun deler med alle Embedsmænd (og jo høiere i Rang, jo mere ere de udsatte derfor), men ogsaa med mange Fruentimmer. Hofdamer f. Ex ere i langt større Tvang, langt mere udsatte for uværdig og uretfærdig Behandling end hun. Fyrstelige Fruentimmer ere ogsaa afhængige af den Uslestes Luner. Og her er dog den Fordel paa Skuespillerindens Side, at Directionen kan endnu mindre undvære hende end hun den, og at Publikum, om det ogsaa undertiden er en Magt, man maa frygte, dog ogsaa paa den anden Side er den bedste Støtte og Beskytter. Hanne nyder en saadan Agtelse, saavel hos Publikum som hos Directionen og mellem Personalet, at næppe Nogen vilde vove at fornærme hende; og i det Tilfælde, som Du anfører, at en Skuespiller vilde fordriste sig til at behandle hende med Udélicatesse, er jeg vis paa, at den Sjælsrenhed, der fremlyser af hvert hendes Ord og Bevægelse, vilde være saa godt et Skjold, at hun ikke trængte til noget andet Forsvar. Desuden, kjære Heiberg! Er ikke ethvert ungt Fruentimmer udsat for at kunne møde slige Fornærmelser? Jeg selv kunde

fortælle Dig Exempler af den Natur, som maaskee vilde forundre Dig. Det vilde efter min Mening se galt ud for den kvindelige Værdighed, om den ved slige Leiligheder behøvede anden Beskyttelse end sin egen. — Hvad det angaaer, at en Skuespillerinde ikke kan leve for sin Mand og sit Hus, saa svarer jeg Dig og Enhver: „Se min Hanne! Se, hvorledes hun faaer Tid til Alting! hvilken Veninde, hvilken yndig Elskerinde hun er for sin Mand, hvilken klog og indtagende lille Husmoder for sit Hus, hvilken elskværdig Datter for mig, og hvilken søsterlig, ja moderlig Veninde for min unge Pleiesøn, Buntzens faderløse Søn, som vi have i Huset. Kunde Du dog se alt dette, kjære Heiberg! da vilde Du for hendes Skyld tilgive Ludvig, hvad Uret han kan have i Henseende til det Parti, Du engang foreslog ham; thi jeg troer, at han allerede dengang elskede sin nuværende Kone. — Betænk nu paa den anden Side, hvor urigtigt det vilde være, om Ludvig berøvede sin Kone og sig selv en Indtægt, som bestandig vil tiltage. Hun er selvstændig i alle paakommende Tilfælde, som intet Menneske kan forudse. Tænk, hvor behageligt dette er for hende! hvor mange Ægteskaber der vilde være lykkelige, som nu ere det modsatte, ifald Konen i denne Henseende var mindre afhængig af sin Mand. Desuden vil Ludvigs Finantsvæsen ikke tillade en saadan Opoffrelse. Kun ved en fornuftig Oeconomi er det os muligt at leve sammen i al Stilhed og Beskedenhed.

At jeg ikke var tilstede ved min Ludvigs Bryllup, kom sig af den simple Grund, at jeg ikke kunde nyde denne Glæde og udelukke Hannes Forældre, der jo havde samme Ret dertil som jeg. Ogsaa hendes Søskende vilde i saa Fald have gjort Fordring paa at være med, og den Stilhed og Ensomhed, som Brudeparret ønskede sig, var da gaaet tabt. Jeg bragte da frivillig dette lille Offer, der virkelig heller ikke syntes mig stort.

Give Gud, gode Heiberg! at disse mine velmente Ord maa berolige dit faderlige Hjerte, at jeg ikke maa have trættet din Taalmodighed eller dine Øine, hvis svagelige Tilstand inderligt bedrøver mig. Jeg vil spare en lille Plads paa Papiret til Ludvig og ende dette lange Brev med de kjærligste Hilsener fra alle mine og især fra

Din hengivne Thomasine.

Jeg bør ikke slutte dette Brev uden at takke Dig af et rørt Hjerte for alt det Forbindtliges og Smigrendes, Du er saa god at sige mig. Jeg vilde blive stolt deraf, dersom jeg ikke følte, hvor langt jeg desværre er fra at fortjene dine Ytringer.

Længere hen, da Heibergs Fader af danske Reisende, der altid aflagde en Visit hos deres forurettede Landsmand, hørte mig rose, bleve

hans Yttringer i Breve om denne Sag venligere og venligere, og han opfordrede nu ofte Sønnen til at komme til Paris med mig, for at han kunde lære mig personlig at kjende.

Heiberg havde nogle Aar før vort Bryllup faaet Titel af Professor, og — saa latterligt som det i vor Tid kan synes — vakte det, at en Skuespillerinde skulde staa som Fru e paa Plakaten, megen Snakken i det lille Kjøbenhavn. Man mente, at dette ikke gik an, saa Theaterbestyrelsen var i stor Vaande over, hvorledes den skulde bære sig ad. Tilsidst henvendte Theaterchefen sig til Frederik den Sjette for af ham at faae en Ordre om, hvad man skulde sætte paa Plakaten. Kongen svarede kort: „Naturligvis Fru Heiberg. En Kone har sin Mands Rang, altsaa ogsaa i dette Tilfælde.“ Heiberg havde paa ingen Maade fundet sig i det Modsatte — ikke af Rangsyge — men fordi dette vilde have været en Krænkelse mod den Stand, til hvilken hans Hustru hørte.

Jeg havde mange romantiske Ideer om, hvorledes Ægtefolks Samliv burde indrettes for ikke at profaneres. Heibergs medfødte Finhed hjalp mig til at gennemføre mine Ideer herom, og om de end undertiden strøfede noget henimod det Barnagtige, føiede han mig dog deri. Og jeg er endnu af den Mening, at man i dette Forhold ikke kan være varsom nok og ikke bør vise sig for hinanden hverken i aandeligt eller legemligt Negligé; især i det Sidste gjør man vistnok bedst i at blive fremmed for hinanden hele Livet igjennem.

Heibergs Moder tiligemed hendes Pleiesøn Georg boede altsaa nu hos os. Af min Barndoms Historie vil man have seet, at jeg i alle boglige Kundskaber var opvoxet som et uvidende Barn. Hvad jeg vidste, havde jeg lært ved at omgaaes dannede Mennesker, hvis Samtale lidt efter lidt havde udviklet mig saa meget, at jeg kunde tage Del i de fleste Samtaler uden at støde an. Ifald nu Heiberg og hans Moder havde begaaet den Feil idelig at ville undervise mig paa Skolemaneer, da havde dette vist ikke ført til noget godt Resultat, men dette var langtfra Tilfældet. Hans Moder, der selv havde lært Alt saa grundigt, at kun Faa stod over hende, satte saa liden Pris paa Lærdom hos Kvinden, at hun ofte yttrede, at den Friskhed, hun fandt hos mig i mine Domme, vilde være gaaet tabt, ifald jeg havde gaaet den slagne Skolevei. Og hos Heiberg var der end ikke mindste Spor af at ville være min Læremester. De havde begge saa megen Tillid til min Mening og indhentede begge saa ofte Raad hos mig, den Yngre, i alt Vigtigt, at jeg fra denne Side umuligt kunde føle mindste Tryk i mit Hjem. Med en kraftig Beslutning kastede jeg mig ind i Udøvelsen af en Husmoders Pligter, der maaskee ere vigtigere for en Skuespillerinde end for nogen Anden, thi dette bevarer hende frisk i Virkeligheden ligeoverfor den Illusion, hvori hun ellers færdes; og i Heibergs Moder havde jeg heri en ypperlig Læremesterinde.

Jeg sympathiserede i alt Væsentligt paa en vidunderlig Maade med Heiberg og lyttede med saa stor Glæde til hans Aandfuldhed, der aldrig fremtraadte i en belærende Form, men kun som en underholdende og livlig Conversation. Med den største Taalmodighed og Humanitet taalte han Modsigelser af mig og Alle, der omgikkes ham, og dette gav en Frihed i Samtalen, der var høist velgjørende. Irritabilitet var ham saa aldeles fremmed, at hans Moder og jeg ofte i Spøg kaldte ham „den fromme Ludvig“. Denne Egenskab havde Andre, der kun kjendte ham fra hans skarpe og bidende Critiker, ondt ved at tro ham i Besiddelse af; men Enhver, som kom i daglig Berøring med ham, underskrev strax denne Dom.

Alt dette var nu en Velsignelse for mig. Hvor let havde ikke en Yngre kunnet føle Trykket af de Ældres Overlegenhed. Hvor let kunde ikke den Yngres Overmaal af Ungdoms Kraft ligesom have følt Vingerne sammensnørede, især da jeg negteligt havde noget Ustyrigt i min Natur. Var jeg i en Have, den maatte være saa stor, som den vilde, da havde jeg ikke Rist eller Ro, før jeg befandt mig udenfor den Skranke, Plankeværket dannede; først udenfor dette trak jeg Veiret frit. Var jeg i en Skov, da maatte jeg se dens Grændse; først naar Lysningen viste sig, der antydede Himlen udenfor, kunde jeg slaa mig til Ro under et Træ; saae jeg ud over Havet, da var det de fjerneste Punkter, hvorpaa Øiet søgte Hvile, og da mit Syn var saa skarpt, var det som oftest Punkter, som ingen Anden kunde se. Og da opstod hine blaa Længsler — efter hvad? Efter Noget, som vi først paa hin anden Strandbred vilde finde Ord for, men som paa denne kun staaer som en Anelse i vor Sjæl. Men lige saa vist som et Speilbillede i Havet kun kan komme af en virkelig Gjenstand — selv om vi ikke kunne se den — lige saa vist haaber og troer jeg, at hint Billede i Sjælen kun kan komme af et tilsvarende hinsides.

Vort huslige Hjem var altsaa nu ordnet til alle Medlemmers Tilfredshed. Heiberg og hans Moder havde den største Tillid til Alt, hvad jeg besluttede, saavel i det Ene som i det Andet. „Spørg Hanne,“ lød det fra Heiberg til hans Moder; „spørg Hanne,“ lød det fra Moderen til Sønnen, saasart en eller anden vigtig Beslutning skulde tages. Det var mit eget Ønske, at jeg skulde overtage Husholdningens Styrelse med alle dens Pligter, uagtet jeg vel følte, at denne Opgave var vanskelig for mig ved Siden af mine Forretninger ved Theatret, og at dette krævede Offre fra min Side, som der vilde høre en ikke ringe Kraft til at bringe, men jeg havde fast besluttet, at jeg ikke heri vilde staa tilbage for Andre af mit Kjøn; jeg vidste, at ifald jeg alvorlig vilde, da kunde jeg, thi jeg hørte til de Mennesker, for hvem der var et udmærket Forslag baade i Tid og Penge. Og dog tilstaaer jeg, at da Heibergs Moder den første Aften i vort nye Hjem overrakte mig Husholdnings-Regnskabsbogen med de

Ord: „Hermed overlader jeg Dig Regimentet og stiger ned af min Throne,“ blev jeg saa betænkelig, som om man havde sagt til mig: „Herefter skal Du styre og have Ansvar for Land og Rige.“ Dog „dristig vovet halvt er vundet,“ min Villie var stærk, og det gik. Heiberg syntes idetmindste, at Alt gik fortræffeligt, og det var jo det Vigtigste. Hans gamle Venner samledes i vort Hus og fandt sig hjemme og tilfreds der, og nye kom til.

SOMMEROPHOLD I HIRSCHHOLM

1832

En Dag lod en lille Mand med kloge Øine og et fromt, godmodigt Udtryk sig melde hos os. Og til vor Glæde gjorde vi her for første Gang personligt Bekjendtskab med Digteren Henrik Hertz, der navn-gav sig som Forfatter af „Gjengangerbrevene“ og „Amors Genstreger“. Heiberg og han havde saa mange Berøringspunkter, at Samtalen blev lang og livlig; vi fandt alle Tre stort Behag i den dannede, beskedne Mands Conversation, og vi vare Venner fra hint Øieblik af indtil denne Dag, 25 Aar efter. Han var alt dengang noget tunghør, men desværre har denne Ulykke for ham og hans Venner stadigt taget til. Han kom nu ofte til os, og mangan en uforglemmelig Time staaer i vor Erindring fra hine Aar.

Jeg var noget forlegen, da jeg første Gang som gift Kone skulde indfinde mig paa Theatret til en Prøve. Ryge, der paa sin Maneer til Heibergs Ærgrelse havde bibeholdt det plumpe „Du“ endnu fra den Dag, jeg som Barn sad paa hans Knæ i „Correggio“, vilde jeg træffe paa Prøven og frygtede forud, hvad han kunde finde paa at yttre i Anledning af mit Giftermaal. Min Frygt for ham forøgedes, da Heiberg paa denne Dag sagde til mig: „Jeg følger dig idag paa Prøven, for at høre, om Ryge endnu vil gjentage sit „Du“. Gjør han det, agter jeg at erindre ham om, at det vel nu var paa Tiden, at han aflagde denne Tone imod dig.“ Usigelig beklemt om Hjertet gik jeg paa Prøve af Frygt for, at et Sammenstød imellem dem skulde finde Sted. Til Lykke sagde han „De“; glad blev jeg, og Heiberg gik tilfreds bort.

I Saisonen 1831—32 begyndte jeg altsaa min Theatervirksomhed som gift Kone, og Publikum modtog Fru Heiberg med den samme Varme som tidligere Jomfru Pätges. Jeg spillede i denne Saison ofte mit tidligere Repertoire, og nogle betydelige nye Roller kom til, saa som Prinsesse Eboli i „Don Carlos“ og flere. Hvad der interesserede mig, og som det lod ogsaa Publikum, mest i denne Saison, var en ny Vaudeville af Heiberg: „Kjøge Huskors“, der kom til Opførelse første Gang i Slutningen af November. Den var skrevet, som Heiberg

engang sagde, i hans lykkeligste Tid. Heiberg kunde ikke lide, hvad han kaldte „Familiepoesi“ til Hustruer eller Ens Nærmeste, og derfor kan man tælle de yderst faa Digte, han har skrevet til sin nærmeste Omgivelse. Saagodtsom alle de Digte, han har skrevet til mig, maa man derfor søge maskerede i hans dramatiske Arbejder. I „Kjøge Huskors“ findes saaledes en hel Række. Heiberg begik den Feil i denne Vaudeville at lade det musikalske spille en altfor væsentlig Rolle, hvilket gjorde, at man altid har været i Forlegenhed med at besætte Rollerne, thi det store Krav til Sangen udelukkede ikke et lige saa betydeligt til Spillet, og Valget blev derved meget vanskeligt. Imidlertid gjorde dog Stykket Lykke. Phisters Gaardskarl var aldeles fortrinlig; Foersoms Perlekjær, Frydendahls Commerceraad Grønmeier og C. N. Rosenkildes Blase henrev Publikum uimodstaeligt. En ældre Broder af mig, Anthon Pätges, der alt i flere Aar havde været ansat ved Theatret, spillede Mursvendens Rolle med elskværdig Naturtroskab. Jeg spillede Lise og Sangeren Schwartzens Ferdinand. Melodierne, hvoraf mange ere komponerede af Heiberg selv, synes mig saare skønne, og flere af dem bleve meget populaire og lød i sin Tid fra Manges Læber, saavel i Salonerne som paa Gader og Stræder.

Da Theatersaisonen 31—32 nærmede sig sin Slutning, forberedte Skuespiller Stage en Forestilling for egen Regning. Han agtede at give Scribes „Et Feiltrin“, som nylig var opført i Frankrig og havde gjort en overordentlig Lykke. Da Hovedrollen var af alvorlig, næsten tragisk Character, bad han Mad. Wexschall at udføre den, men hun afslog dog at opfylde dette hans Ønske. Han var nu i stor Forlegenhed, og i denne Nød bad han mig om at hjælpe ham ved at paatage mig Udførelsen af Grevindens Rolle. Jeg havde hidindtil kun udført lette, muntre og lyriske Roller med et svagt Anstrøg af Alvor i enkelte Scener („Den Stumme“ regner jeg ikke, da det var en mimisk og ingen talende Rolle). Man mente derfor, at til denne Art strakte mit Talent til, men at jeg maatte vogte mig for at gaa over til strengt alvorlige Roller, da disse ikke vilde ligge for mig. Fra alle Kanter fra-raadede man mig at udføre denne Rolle. „Det er ikke Deres Genre,“ sagde man. „Ikke hidtil,“ tænkte jeg, „men kan jeg nu udføre den til Alles Tilfredshed — nu vel — saa er det min Genre herefter; lad mig derfor have Lov at prøve.“ Det er en forunderlig Lyst hos Mængden altid at ville afstikke en bestemt Grænse for, hvad et Talent formaaer. „Hertil!“ sige de, „det ville vi finde os i, men ikke videre.“ Man maa derfor tilkjæmpe sig enhver ny Genre saa godt som med Sværdet i Haanden. Af disse Kampe er mit hele Theaterliv en Række. Jeg indstuderede nu med hele min Sjæl Grevindens Rolle i „Et Feiltrin“. Jeg tænkte: „Mængden kjender hidtil kun dit Smil med et vmodigt Anstrøg, men den veed Intet om, hvilken Sorg og Smerte der

ligger paa Bunden af din Sjæl. Nu skal den se, at der er Toner i dig, som ikke høre Latteren, men Graaden til.“ Stykket kom til Opførelse, og jeg vandt en fuldstændig Seir. Huset gjenlød af Bifald og Graad, og det var jo især denne sidste Virkning, man ikke troede mig istand til at frembringe; ja, efter en af Opførelserne blev jeg under stormende Bifald kaldt frem for paany at modtage Publikums Hyldest. Denne Ære synes man nu med Rette i vor Tid ikke er saa stor, men man maa erindre, at i hin Tid skete det saa godt som aldrig herhjemme. Jeg havde altsaa vundet et nyt Terrain i min Kunst, og uagtet man fra flere Sider gjorde Alt for atter at berøve mig det Vundne, hjalp det ikke; man græd, man beundrede den unge Skuespillerinde, der i Udførelsen af denne Rolle lagde en Livserfaring for Dagen, som Mængden ikke begreb, hvorfra hun i den unge Alder havde taget den. Oehenschläger sagde til mig: „Jeg tilstaaer, jeg havde ikke troet, De kunde lægge en saadan tragisk Alvor i Udtrykket af Deres Physiognomi og Stemme; ogsaa hos mig har De fremlokket Taarer, og jeg glæder mig til, at De herefter vil kunne virke ogsaa i mine Arbeider.“

Indstuderingen af denne Rolle havde taget paa mine Kræfter. Den Spænding, jeg havde gaaet i, om dette Arbeide vilde lykkes mig, i Forening med at Udførelsen angreb mig stærkt, gjorde, at jeg nu i høi Grad trængte til Hvile. Vi besluttede derfor at flytte ud paa Landet, saalænge Sommerferien varede, og helst saa langt fra Byen, Theater og Kjøbenhavnerne som muligt. Vi leiede os derfor et lille Hus i Hirschholm, en Egn, der ingenlunde var i Mode, og hvor vi altsaa kunde haabe at nyde Naturen i Stilhed og Ensomhed. Hertz havde yttret, at ogsaa han ønskede at ligge paa Landet, langt fra Byens Tummel; Heiberg tilbød ham nu at bo hos os i Hirschholm, og Hertz tog med Glæde mod Tilbudet. Det lille Hus, vi havde leiet der, som ligger lige overfor Postgaarden, havde adskillige svage Sider; men derved var nu Intet at gjøre, man maatte tage det som det var, og se at indrette sig saa hyggeligt og godt som muligt. Til Huset hørte en lille Have med et Morbærtræ, hvis tykke Grene dannede en Flade i Toppen, hvorpaa man kunde sidde. Dette Sæde var min Yndlingsplads. Her indstuderede jeg, hvad jeg havde af nye Roller til næste Saison. Heiberg var som sædvanlig fornøiet med Alt; hans Moder derimod fandt ikke Behag i denne Bolig; hendes Værelser, paastod hun, vare fugtige — Solen kom der ikke tilstrækkeligt — Meublerne vare for simple og for faa — Maden, som vi fik fra Postmesterens, slet — Brødet for lidt bagt — Fløden for tynd — osv. Heiberg havde en velsignet Evne til at gjøre sig lystig over sin Moders smaa Bekymringer, og denne Evne gjorde, at meget opløstes i Latter istedetfor at antage en alvorligere Character. Jeg var glad som altid, naar jeg var paa Landet; vandrende ene om i det Frie, syntes jeg først ret at føle Livet. Jeg var ung, brød mig ikke om Vind og Veir. Regnede

det, fandt jeg det behageligt; skinnede Solen, fandt jeg det deiligt; og det kviddrede inden i mig, som Fuglekviddren i Toppen af Træerne. Bekvemmeligheder satte jeg ingen Pris paa; Maden var mig ligegyldig, og det Savn, som Heibergs Moder følte, mærkede jeg derfor Intet til og vilde slet ikke have vidst, at det var der, hvis jeg ikke var bleven mindet derom af hende. Heibergs og Hertz's glade Stemning virkede stærkt paa mig; dette var et herligt Samliv! I slet Veir morede vi os inden Døre med Læsning og Sang.

Heiberg havde i mange Aar været en stor Beundrer af den svenske Digter Bellmans henrivende Sange. Mig havde han Vinteren iforveien lært at læse og synges denne i Lune og Gratie enestaende Digtets Frembringelser, saa jeg kunde en og hver af hans Sange udenad. Disse Sange vare paa den Tid saa godt som ubekjendte i Danmark. Nu sang vi dem for Hertz, der ligeledes her hørte dem for første Gang. Han blev saa henrevet af deres Skjønhed og saa begyærlig efter at kjende dem alle, at han med ustandselig Iver opfordrede mig til atter og atter at synges dem for ham. Disse Sanges Text og Melodi er saa sammengroede, at man ikke faaer Begreb om Melodien ved at synges den, men at begge Dele først forstaaes ved Foreningen. De deilige Melodier og den forunderligt henrivende Text, hvor Alvor og Spøg, Ironi og Kaadhed, Sanselighed og dyb Melankoli, Smerte og Glæde smelte sammen, formaa at tilveiebringe en Stemning, som ingen anden Digtning. Naar jeg nu paa Hertz's Opfordring havde gjentaget og atter gjentaget disse Sange for ham, tog han tilsidst Bogen under Armen og sagde: „Nu skal De have Tak! nu troer jeg nok, at jeg kan synges dem; jeg vil nu gaa ind til mig selv og prøve om jeg kan.“ Da gik han, men kom kort efter atter tilbage og sagde paa sin godmodige, halv poliske Maade: „Ak! jeg troede, at jeg kunde dem! Vil De ikke blot synges dem een Gang endnu? Blot een Gang, saa kan jeg dem.“ Og jeg begyndte da forfra, saa vi med Rette i senere Aar kaldte denne Sommer: Bellmans-Sommeren.

Men vare vi glade og i godt Humeur inde i vort lille Hus, saa lod det derimod til, at Naturen udenfor var trist og i slet Humeur; thi det regnede ganske utroligt i denne Sommer. Fik Solen et Øieblik Magt over de tykke, hængende Skyer, strax trak vi Vandstøvler og Vintertøi paa og spadserede under den skønne Slotshaves mægtige Træer. Her dreiede Samtalen sig da ofte om den stakkels Dronning Mathilde og hendes haardt straffede Lidenskab. Det er forunderligt at gaa paa et saadant Sted, hvor man veed, at et Menneskehjerte har banket, elsket og lidt. Under disse Træer havde hun vandret: „Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt“ — og dog! — „Glücklich allein ist die Seele, die liebt!“ Egnen var fuld af Sagn herom, og til disse lyttede vi Alle med Opmærksomhed. I Huset ved Siden af

boede der en fattig Skomagerfamilie, nette og stræbsomme Folk. Konens Bedstemoder, en meget gammel Kone, der altid havde levet i denne Egn, havde i sin Barndom oftere seet Dronning Mathilde og Struensee, erindrede endnu mange Smaating fra den Tid, fortalte os om Hoffets Pragt og dets Fester, om den lille Prins Frederik (d. Sjette), der her blev opdraget saa strengt. Til denne Kones Fortællinger lyttede vi da som Børn lytte til Eventyr i en Ammestue, og sagde ligesom de: „Mere! veed De ikke mere?“

Vor Vandring i Slotshaven var for det meste kun af kort Varighed, thi den utrolige evige Regn tvang os som oftest atter til at ty under Tag. Et Parti i Haven, der var benyttet som Theater for de Forestillinger, Hoffet her opførte, interesserede os naturligvis meget. Man saa endnu de tilklippede Hække, der vare brugte som Coulisser, og andre Levninger, der tydelig bare Spor af at have været benyttede ved disse Forestillinger. Foran Theatret en meget stor oval Plads, der havde tjent til Sæde for Tilskuerne, hele det glimrende Hof og hvem Herskabet indbød af høie Fremmede. Især naar Solen skinnede paa disse klippede Hække og paa det smukke Skovparti, som dannede Baggrunden for Theatret, fik jeg en brændende Lyst til at opføre Skuespil paa dette Terrain. Heraf blev nu Intet. Men hin Lyst, der paa dette Sted paakom mig, har i Grunden aldrig forladt mig. Saa ofte jeg i senere Aar vandrede i vor deilige Dyrehave, hvor der i Tykningen af Skovene findes mange Steder, paa hvilke Naturen har dannet saadanne levende Theatre med Coulisser, Baggrund og Tilskuerplads, da vaagnede min Hirschholmske Lyst atter, og havde jeg nogensinde havt Mod til at bringe denne Lyst til Udførelse, da troer jeg vist, at den skulde have slaaet an og henrevet Mange med mig. Naturligvis maatte det være en egen Art af Digtninge, som skulde udgjøre Repertoiret, som f. Ex. saadanne som Oehlsenschlägers „St. Hans-Aftenspil“, Heibergs „Pysche“ og lignende.

Naar den evige Regn som sagt tvang os til at ty ind under Tag, gik Heiberg, Hertz og jeg tidt henimod Aften over i den tomme Postgaard, hvor der fandtes et Billard, som stod og ventede paa Gjæster, men hvor saa godt som ingen uden vi Tre satte dets Baller i Bevægelse. I stor Overgivenhed og Lystighed øvede vi her dette Spil, og havde meget ondt ved atter at høre op, naar vi først vare komne i Gang dermed. Naar det nu nærmede sig Thetid, kom Bud paa Bud fra Heibergs Moder for at kalde os til Thebordet. Naar Budet da kom og sagde: „Maskinen staaer paa Bordet“ — da maatte vi lystre, hvor haardt det end ofte faldt os at afbryde vor glade Leg. En Aften, da vi havde været mere ulydige end ellers og tvertimod vare vedblevne med vort Spil, standsede Hertz pludselig Stødet med sin Queue, idet han forskrækket stirrede mod Vinduet og udbrød: „Gud, der er Thomaskinen!“ Vi Andre saa henimod Vinduet, da vi ikke forstod dette Ud-

brud, og nu saae vi, at det var Heibergs Moders Ansigt, der udenfra viste sig paa Ruden og utaalmodigt bad os dog at ophøre med Spillet. Hun hed jo „Thomasine“ og Hertz kaldte hende undertiden i Spøg, naar hun ikke var tilstede, ved hendes Fornavn. Nu, da han saa uventet saae hendes Ansigt paa Ruden, læste han deri en Bebreidelse over vor Ulydighed, og blev saa forskrækket, at han i Befippelsen slog Thomasine sammen med Themaskinen, og deraf dannede Ordet Thomaskinen. Ved dette uventede Udraab brast vi i Latter, og Benævnelsen Thomaskinen blev nu stadig benyttet som Bussemand, naar vi herefter ligesom denne Aften ikke kunde overvinde os til at ophøre med Spillet i rette Tid. Billardet var stadig vor Trøst paa Regndage. Hele Timer kunde vi forlyste os med denne Færdighed, idet Bellmanske Sange var Accompagnementet til Ballernes Rullen hen ad det grønne Klæde. Naar vi rigtig vilde more os dermed, lode vi Vin-duesskodderne lukke og Lamperne tænde, lod bringe Vin og Kager, da var vor Fest fuldstændig. Heibergs vittige Indfald, Hertz's godmodige, hyggelige Humor og min ungdommelige Glæde gjorde disse Timer saa underholdende og morsomme, at vi alle Tre i senere Aar ofte have følt os opmuntrede ved Erindringen om Billardspillet paa Postgaarden i Hirschholm.

En Aften, da den meget omtalte Themaskine stod paa Bordet og vi alle Fire sad omkring det og hørte dens hyggelige Snurren, overraskede Hertz os, idet han udbad sig vor Opmærksomhed, da han ønskede at læse Noget høit for os, som han havde skrevet. Og vi hørte nu til vor store Glæde hans skønne Hirschholmske Sange, skrevne til de deilige Bellmanske Melodier; disse Digte kan bedre end Alt, hvad jeg kan skrive, give Læseren et Begreb om vor Hirschholmske Stemning hin Sommer. De findes alle i Hertz's lyriske Digte.* „Diana“, som omtales, tilhørte Postmesteren, men det ypperlige Dyr var hurtigt bleven enig med sig selv om, at vort Selskab behagede hende langt mere end Omgangen i Postgaarden, og derfor boede og byggede den Dag og Nat hos os, delte Glæder og Sorger med os. Hun sov hver Nat udenfor Hertz's Seng, hvilket vi Andre vare meget misundelige over. Ogsaa Localiteterne i Digtene ere alle tagne af Virkeligheden. En Høi i Omegnen, hvorfra man havde en henrivende Udsigt over Havet, var min Yndlingsplet, hvorfor Hertz havde givet den Navn af Hanna-Bjerget. Med usigelig Glæde lyttede vi til Læsningen af disse Digte. I Champagnevin drak vi Digterens Skaal til Tak, og sad langt ud paa Natten i overgivent Lune.

En Gang om Ugen maatte Heiberg til sin store Ærgrelse ride til Kjøbenhavn for at holde Forelæsninger paa den militaire Høiskole. Hvad der forøgede Ubehageligheden ved disse Ture til Kjøbenhavn var, at Heiberg havde leiet en Hest af en Berider i Hirschholm. Den-

* „Digte fra forskjellige Perioder“ I.

ne Hest var bleven ødelagt ved, at Berideren en Gang havde redet paa en Vognstang med den; denne Begivenhed kunde den stakkels Hest slet ikke glemme, men havde siden den Tid faaet en saadan Skræk for Vognstænger, at den vendte om for enhver Vogn, den mødte paa Veien, og det var da med stor Anstrengelse, at Heiberg, uagtet han var en øvet Rytter, atter kunde formaa den til at fortsætte Veien til Byen; ja, undertiden satte den i sin Forskrækkelse over Grøfter og Gjørder, og Heiberg maatte da tvinge den til atter at gjøre Springet tilbage, hvilket den sjelden havde Lyst til. Nu blev en Trompeters Hest i Hirschholm ham anbefalet. Men da han første Gang i Trompeterens Nærværelse satte sig paa dens Ryg, blev Hesten ved at dreie sig rundt som en Top. Da Heiberg spurgte Eierens, hvad dette betød, svarede han, at det arme Dyr var bleven vanvittig af for megen Lærdom. En Berider havde nemlig i altfor kort Tid villet lære Hesten Alt, hvad en Hest i længere Tid kan lære, og dette havde rent forstyrret dens Forstand; dog var den nu i Bedring og kom sig nok med Tiden. Denne naive og opbyggelige Beretning bragte os Alle i Latter. Heiberg gav ham Hesten tilbage, idet han ønskede den god Bedring; og nu blev den gamle Hest atter taget til Naade, thi i dens Galskab var der dog Fremgang, men at dreie sig rundt paa een Plet, dette var altfor afvigende fra Heibergs Maal, at komme frem saa hurtigt som muligt. Han fortsatte nu sine bedrøvelige københavnske Ture til sin Moders uhyre Angst. Hun var den ængsteligste Natur, jeg har kjendt. Paa disse Dage foregjøgledes hendes Phantasi hende de skrækkeligste Begivenheder og Muligheder om Uheld af alle Arter. Paa den Tid om Aftenen, naar han atter ventedes tilbage, gik vi ham for det meste alle Tre imøde. Naar han da, med et glad Ansigt og hele Lemmer hilsede os alt i Frastand, hvor mine skarpe Øine strax gjenkjendte ham, da vendte vi lette om Hjertet tilbage til vort Hjem, og sad til langt ud paa Natten i de fornøieligste Samtaler, sang Bellmanske Viser, indtil Søvnens overvældede os og vi gik til Ro med et let Sind og glad Hjerte, og et godt Haab om det smukke Veir, vi skulde faae næste Dag, og de Ture, vi da agtede at foretage os. Det blev ved Haabet; thi Taage, Regn og Kulde vedblev paa en ubarmhjertig Maade at drille os, og da sang vi Verset af et af de Hirschholmske Digte:

„Hist over Slotshavens sjunkne Terrasser
 Hviler Nattens Dug som et grædende Hav.
 Slottet, man nedrev i uhyre Mæsser.
 Vidner Kirken om lig et Kors paa en Grav.
 Egnen er øde, Mathilde, hvor Du
 Flygtig har redet den flygtige Ganger;
 Blot Dine Lidelser mindes endnu
 Af den tungsindige Sanger.“

Den 31te Juli kom, Aarsdagen efter vort Bryllup i Slingerup. Da Veiret i de sidste Dage betydeligt havde bedret sig, og det saae ud som om denne Bedring var ærlig ment, besluttede vi at festligholde vor Bryllupsdag paa en Høi i Nærheden af Rungsted, paa hvilken der stod en Gruppe af skønne Grantræer, og hvorfra man havde en henrivende Udsigt ud over Sundet. Vi havde givet denne Høi Navn af Granbjerget. Den var især Hertz's Yndlingsplet. Planen var at pakke vor Middagsmad, Vin, Jordbær, Kage etc. ind i en lille Barnevogn, som tilhørte Postmesteren, og den skulde vi saa skiftes til at trække til Granbjerget for der at tilbringe Dagen. I det deiligste Veir af Verden begyndte vi vor Caravane om Morgenen. Det viste sig snart, at jeg af Alle var den bedste Hest til at trække den lille, af Proviant fyldte Vogn; thi Hertz og Heiberg bleve strax trætte deraf og vilde ind paa enhver Kro underveis for at hvile og faa Noget at drikke. De beraabte sig paa Bellmans Autoritet og citerede i Et væk Steder af hans Sange, som godtgjorde, at man med ikke god Samvittighed kunde gaa forbi en Kro uden at unde Kromanden sin Næring. Heiberg paastod, det vilde bringe os Uheld hele Aaret igjennem, hvis vi paa dets første Dag gjorde os skyldige i en saadan Forsømmelse. Men da jeg, uden at bryde mig om deres Taler, fortsatte at trække den lille Vogn, vare de nødte til at følge efter. Veien til Granbjerget var næsten en halv Mil, saa der var en Stønnen og Pusten uden Ende; og Heibergs Moder fandt, det var ikke til at udholde at gaa saa langt. Kun Hunden Diana, thi denne kjære Gjæst var naturligvis indbudet til vor Fest, fandt at Veien var for kort, thi den galloperede i store Svingninger frem og tilbage, lugtede til Vognens Indhold, saae op til mig, som om den vilde sige: „Hvor jeg glæder mig til Udpakningen af disse Sager!“ og dens glade Gjøen blev næsten til Hvin. Jeg ønskede ofte underveis, at det springende og galopperende Dyr havde kunnet laane Heibergs Moder lidt af sine Bens og sine Lungers Styrke. Omsider naaede vi under Spøg og Latter det deilige Granbjerg. Siddende paa Toppen saae vi ud over det himmelblaa Hav, der laa for vor Fod som et Speil. Stille hvilede alle Skibene i Sundet, da der ikke rørte sig mindste Vind, og havde alle de hvide Seil udspændte for at tørres efter de foregaaende Dages Regn; de spillede sig i det stille Hav, medens smaa Fiskerbaade med deres røde Seil laa spredte som Blomster over Vandfladen. Hveens Banker skinnede som Guld, og den lille St. Ibs Kirke syntes at være rykket flere Mil nærmere, saa tydeligt saaes dens hvide Gavl. Fuglene kviddrede overmodigt i Toppen af Træerne og gave ligesom vi deres Glæde tilkjende over den længe savnede Sols varme Straaler. Jeg pakkede nu alle vore Rariteter ud af den lille Vogn og bredte Dugen paa Græsset til Forskrækkelse for Heibergs Moder. „Jeg troede her var Bord og Bænke,“ sagde hun. Heiberg svarede leende: „Du troede vist ogsaa,

at her var en Sopha, naar Du vil være ærlig?“ Da Alt var ordnet, satte vi os ned paa Jorden omkring det rigt besatte Jordbord, drak Skaaler, sang Bellmanske Sange og vare nær aldrig komme fra denne yndige Plet — til Sorg for Heibergs Moder, der frygtede, at Aftenduggen skulde skade vort Helbred og vi Alle blive dødssyge. Jeg bandt Krands og slyngede dem om de to Digteres Hatte, og pyntede mig selv og Diana med Blomster og Kviste. Timerne fløi som Minutter. Maanen steg frem, og nu begav vi os hjemad. Heiberg foreslog sin Moder, at hun skulde sætte sig i Barnevognen, hvis Indhold nu betydeligt var svundet ind, saa vilde vi skiftes med at trække hende, et Forslag hun dog ikke tog imod, saa haardt det end faldt den Stakkel at gaa den lange Vei hjem. Markerne dampede af Dagens Hede, og Elverfolket dansede over de store Enge. Ingensinde har jeg seet de opstigende Taager danne saa tydelige Skikkelser som i Omegnen af Hirschholm. Ved at se dem her kan man ret begribe, hvorledes Sagnet om Elverfolket er blevet til. Taagerne hvirvlede sig i den lette Aftenvind i tykke Svingninger rundt om hinanden langs hen ad Markerne og antog virkelig ligesom menneskelige Skikkelser, der svingede med Arme og Ben i luftig Dans, og Maanen oplyste de lange Taagestriber, der svævede efter Skikkelserne som et fint, luftigt Slør, som Vindpustet snart hævede, snart tvang ned mod Jorden. Se! raabte jeg til Heiberg, seer du dine Elverpigens Dans! „Agnete!“ raabte han, „du er Elverpigens selv, min Elverpige, lad de andre opløse sig i Taager, naar kun du er virkelig.“ Trætte af Dagens Anstrængelse naaede vi endelig vort lille Hus i Hirschholm. Selv Diana kastede sig hen i en Krog med den skønne, blegrøde Tunge ud af Munden og alle fire Ben udstrakte, indtil Hertz sagde: „Kom, min Diana! lad os To gaa ind,“ da sprang den let og gracieust op, kyssede begge Damerne paa Haanden og fulgte sin Sovekammerat ind i hans lille Kammer.

Det var, som om Himlen havde været saa god at tage Hensyn til vor Bryllupsdag ved at lade Sol og Maane skinne for os, thi neppe var den 31te Juli forbi, før den atter havde sit triste, melankolske Ansigt paa. Vi maatte derfor ty til vore gamle Adspredelser: Billardspillet og Bellman. Endvidere omgikkes vi et Par kjedsommelige Familier, der ved vor Ankomst til Hirschholm havde opsøgt og indbudt os; men da vi selv vare glade, saa gav deres Kjedsommelighed os kun Stof til Bemærkninger, der frembragte ny Lystighed og Spøg imellem os. I Lyngby boede der en ældre, fornem Herre, der paa sin Viis i længere Tid havde gjort mig sin Kur og var utrættelig i at indbyde os til sit Landsted, uagtet vi alt flere Gange havde afslaaet det. „Jeg veed,“ sagde han til mig, „at De deler min Passion for smukke Heste — De vil hos mig finde en tilredet Damehest og en Dameridedragt med alt Tilbehør.“ Vi kunde tilsidst ikke undgaa denne

Indbydelse, og Dagen blev bestemt. Heiberg sagde nu til mig: „Jeg kan godt gennemskue hans Plan; det Hele gaar ud paa at gjøre en Ridetur med dig alene, thi du skal se, at han hverken tilbyder mig Hest eller Dragt for at ledsage Eder — men det skal der ikke blive noget af. Man skal ikke se dig ride om alene med den gamle Nar.“ Vi leiede nu en Vogn af Postmesteren med to gamle Plovøg for; bag i Vognen lagde Heiberg sin Ridesadel, lo, idet han tildækkede den med et Tæppe og sagde: „Han skal ikke strax se den, han skal overraskes.“ Ved vor Ankomst bleve vi modtagne paa det Artigste af vor gamle Vært. Efter Middagsbordet bad han mig gaa ind i et Sideværelse, hvor jeg vilde finde Alt, hvad der hørte til en Ridedragt, samt Hjælp til at iføre mig denne. Da han efter Forventning Intet sagde til Heiberg om at gjøre sig færdig til Turen, gik Heiberg ganske stille ned til vor Kudsk og bad ham lægge Sadelen paa et af Postmesterens Plovøg. Da jeg var færdig med min Paaklædning, bleve de sirlige Heste til mig og Værten trukne frem i Gaarden. „Det gjør mig ondt,“ sagde vor Vært henvendende sig til Heiberg, „at jeg netop idag har alle mine andre Heste i Arbeide, saa at jeg ingen kan tilbyde Dem.“ — „Jeg beder,“ sagde Heiberg med sit ironiske Smil, „det har jeg forudseet og har derfor min egen Hest parat.“ Plovøget blev trukket frem, og med et usigeligt Ansigt og Sideblik til mig satte Heiberg sig op; og med et endnu mere usigeligt Ansigt saae vor Vært paa den fattige Hest, for hvis Vugge det ikke var sjunget at skulle rides i saa fornemt Selskab af Mennesker og Heste. Man kunde tydeligt se, at vor Vært skammede sig ved at ride i Selskab med et saadan Dyr, og denne Ærgrelse var næsten større, end over, at hans Plan, at ride ene med mig, var strandet. Jeg lo indvendig paa hele denne Ridetur, og Heiberg og jeg tilkastede hinanden ideligt betydningsfulde Blik og kunde neppe tilbageholde vor Latter over vor Værts fortrædelige Mine, uagtet han gjorde, hvad han kunde, for at skjule sin Ærgrelse. Da Heiberg og jeg om Aftenen havde takket vor Vært for denne behagelige Dag og atter sad paa Vognen for at kjøre hjem til Hirschholm, gav vi vor Latter frit Løb. Ved vor Hjemkomst fortalte vi Hertz det Passerede; han morede sig inderligt over Heibergs rigtige Forudsigelse og Planens heldige Udførelse.

Heiberg og Hertz havde et Træk tilfælles, som er eiendommeligt for alle Digternaturer, naar Forfængeligheden ikke griber forstyrrende ind i deres Gemyt, en Barnlighed, som i det daglige Samliv er overordentlig velgjørende. Selv en Ubetydelighed kunne de, ved den Maade hvorpaa de opfatte, aflukke Stof til Underholdning for sig selv og Andre. Den, som ikke har havt Leilighed til at leve sammen med saadanne elskværdige Digtergemytter, kan ikke forestille sig den Friskhed og Fylde, der kan ligge i en saadan Omgang. At der gives Digtere og Kunstnere, som Vorherre maa bevare os fra at omgaaes til

Dagligbrug, er vist nok — men til disse hørte, Gud være lovet, hverken Heiberg eller vor Ven Hertz.

Ferietiden var desværre snart forbi; vi maatte tænke paa at vende tilbage til Kongens Kjøbenhavn og afbryde vort Samliv med Hertz. Veiret havde endelig taget en behageligere Vending, saa at vi ogsaa af den Grund følte det tungt at løsrive os fra vor landlige Ensomhed. Hver Dag blev der holdt rørende Afskedstaler til Diana, og den saae under disse Taler paa os med Øine, der tydeligere end Ord sagde, at den forstod os. Naar vi udbrød: „Ak, Diana! hvor vi ville længes efter dig!“ saa drog den et Suk saa dybt, som om den vilde sige: „men jeg da!“ En af de sidste Aftener spadserede vi i Rungstedts-Skoven i det deiligste Maaneskin. Paa Hjemveien kom vi forbi et lille Bondehus, udenfor hvilket der løb fire af de yndigste hvide Kattekillinger, Nogen af os havde seet. Jeg havde fra Barn af havt Modbydelighed og Angest for Katte; ja, min Angest for disse Dyr var saa stor, at jeg som voxen Menneske ikke turde gaa op ad en Trappegang, naar der tilfældigvis sad en Kat paa den. Heiberg, som elskede alle Dyr, fangede en af disse yndige smaa Killinger og viste mig den, og jeg maatte tilstaa, at jeg aldrig havde seet noget Nydeligere end denne, lille, blændende hvide Killing, hvis Haar vare saa bløde som Silke. „Den ligner virkelig en fortryllet Prinsesse!“ udbrød jeg, og nu overfaldt mig pludselig en stor Lyst til at eie denne lille Killing til Erindring om Hirschholm og om vor natlige Vandring. Vi mente Alle, at naar Eieren havde tre foruden Moderen, havde han nok, og at dette smukke Dyr maaskee var bestemt til at druknes. Ved Tanken herom puttede jeg Katten i min Sypose og bragte den i god Behold til vort Hus. Diana blev meget forundret ved Synet af dette nye Medlem af Selskabet, men ogsaa for dens Øine vandt den lille fortryllede Prinsesse Naade. Faa Dage efter flyttede vi til Kjøbenhavn med vor lille Tyvekost, efter at vi havde taget Afsked med hver kær Plet i Egnen, med Mennesker og Dyr. Min lille hvide Prinsesse tiltrak sig i Vinterens Løb Manges Opmærksomhed, dels ved sin Skjønhed, dels ved sit lette gratieuse Væsen. Paa min tredje Kunstreise, som jeg snart vil have Leilighed til at fortælle om, fik jeg den triste Efterretning, at den kort efter min Bortreise var bleven syg og nu var død. Rørende var Heibergs Moders Sorg over at skulle meddele mig dette Tab. — Opholdet paa Hirschholm glemte vi alle i kjær Erindring. Ofte talte vi om at gjentage et saadant Samliv med Hertz, men det blev der imidlertid aldrig noget af, og det var vist godt, thi Sligt lader sig aldrig gjentage uden at svækkes og blive noget helt Andet. Vi saae naturligvis Hertz jevnligt i denne Vinter, men tidligt paa Foraaret tiltraadte han sin første Udenlandsreise Syd paa, hvortil han havde erholdt et Stipendium. Henimod Foraaret inden sin Afreise sendte han os nedenstaaende Digt, „Hyacintherne“, og „Langt fra ham vare hans Venner“.

Hyacintherne.

(Til Prof. Heiberg, hans Kone og Moder.)

Naar Vaaren atter paa Mark og Eng
 Imellem Planterne Blomster fletter,
 Og hist og her den duftende Væng
 Er pyntet med Grupper af smaa Bouquetter;
 Naar Storken, Bøndernes Skildvagt, staaer
 Og strækker sin Hals saa stivt paa Gavlen,
 Og Landmanden pløier, planter og saaer,
 Og lægger Planer for Efteraars-Avlen:
 Da drager jeg, elskede Venner! langt,
 Ak, langt fra Eder med Damp og Heste;
 Min Postvogn ruller, mit Skib gaaer rankt,
 Jeg kjører og seiler, mit Bryst er trangt
 Blandt al den Damp og de Heste.

Jeg skal ei gaa i den kølige Lund
 Iaar med Eder til Rungstedts Bakker;
 Ei se henover det deilige Sund,
 Hvor Maagen lavt paa Vandene flakker;
 Ei der med Øiet paaklem jeg kan
 Den lumre Formiddag liggende drømme,
 Mens Solstrimen langs det zittrende Vand
 Og Kysten i Et for Øinene svømme;
 Ei skal jeg vækkes af Eder ihast,
 Naar I med et Udraab en Seiler bebude,
 Og Skibet nu kommer med Vimpel og Mast,
 De skinnende Seil som yndig Contrast
 Til de himmelblaa Vande derude.

Jeg skal ei gaa med Eder iaar
 Til Vallerødshøien ved Hirschholms Banker,
 Hvor Hannabjerget som Minde staaer
 Om vore gjensidigt skiftende Tanker;
 Ei der mig fryde ved Dæmringens Ro,
 De lette Taager, der indhulle Dalen,
 Og more mig med den taalmodige Ko,
 Der vifter Bremserne bort med Halen;
 Skal ei betragte det ensomme Hveen,
 Der kaster til Sjælland tungsindige Blikke,

Den triste Skov, den forbrændte Gren,
Og nær ved Stranden den mægtige Sten,
Som Bølgerne skvulpende slikke.

Jeg skal ei atter som tidt ifjor
Med Eder i Slotshavens Gange spadserere,
Og lytte til Spurvekens kviddrende Chor,
I Mangel af Andre, der vil musicere;
Ei undre mig over den uddøde Pragt,
Det nedrevne Slot, de svundne Cascader,
Og høre, hvad Skomagerkonen har sagt
Om Spor af Terrasser i Træernes Rader;
Ei tale med Eder om Hoffets Glans,
Ei mindes bedrøvet tidligt og silde
Banquetter paa Slottet og Ture tilvands,
Og Hesten, der foer paa Veien i Dans
Med den muntre Dronning Mathilde.

Ak nei! om syvende Christians Hof
Jeg med Fru Gyllembourg ei skal tale;
Ei med Johan Ludvig om Form og Stof
Og om Poeter, der næsten er gale.
Ak Gud! og Bellmans Sange! Ja hvem
Skal synge for mig den deilige Vise
Om „Mor på Tuppen“ og hver af dem,
Jeg hørte saa tidt af Johanne Louise.
Herefter maa jeg vel synge paa Fransk;
Fra By til By den Reisende render;
Og Luften er lummer, og Damen er spansk,
Og Alting er herligt, men Intet er dansk,
Og langt fra mig mine Venner!

— Da Sommeren væved et Slør ifjor
Af hvide Taager om Hirschholms Nætter,
Da dufted mit Kammer af mangen en Flor,
Fra Eder, Elskede! sendte Bouquetter.
Iaar, hvad sender jeg Eder igjen?
Jeg reiser med Vaaren, og nu er det Vinter,
I tage tiltakke med det, Eders Ven
Har samlet i Potter: en Flor Hyacinther.
Vel visne de snart; dog er det min Trøst,

De spire vel frem igjen adaare
 Og dufte og hviske med sagtelig Røst:
 I mindes af En paa den fjerneste Kyst
 Med Hjemvees Længsel og Taare.

D. 5te Marts 1833.

Henrik Hertz.

VORT HJEM OG VORE VENNER

Saisonen 1832—33 tog nu sin Begyndelse og med den min Travlhed ved Theatret. Alle mine tidligere Roller vare endnu i fuld Yndest hos Publikum og gik ofte over Scenen. Det Held, at Alt, hvori jeg hidtil var optraadt, havde tiltalt baade med Hensyn til Stykket og Opførelsen, gjorde, at jeg i de faa Aar alt havde faaet et temmelig stort Repertoire, og dette blev jevnlig forøget med nye Roller i forskjellige Genres. Af dem, der blev mig tildelt i denne Vinter, vil jeg blot nævne Juliettes Rolle i Heibergs Vaudeville „De Danske i Paris“ og Titelrollen i „Dronningen paa 16 Aar“. I det første Stykke havde Heiberg givet den unge Phister rig Leilighed til at glimre som den sjællandske Bondekarl Mikkell. Alle vare betagne af hans Udførelse, og ikke mindst Forfatteren. „Dronningen paa 16 Aar“ var vel et temmelig maadeligt, fransk Stykke, men gav Ryge og mig, ham som Axel Oxenstjerne, mig som den unge svenske Dronning Christine, Leilighed til et Sømmenspil, der greb Publikum. En Tilskuer sendte mig efter en af Stykkets Opførelser anonymt en Medaille, som Dronning Christine i sin Regeringstid havde ladet slaa til Uddeling til Personer, hun særlig vilde hædre. Paa den ene Side af Medaillen saaes hendes Brystbillede, paa den anden en opgaende Sol.

Lykken havde „forelsket sig“ i mig, saa at Alt, hvad jeg rørte ved, gik heldigt og trængte igjennem. Enhver Modstand af hvilket som helst Motiv strandede paa min Lykkes Medbør. I enhver ny Rolle saae Tilskuerne en ny Udvikling og en ny Side hos mig, som overraskede dem, og disse Overraskelser gjorde, at man fulgte enhver ny Rolles Udførelse af mig med spændt Forventning. Den Interesse, hvormed man i hin Tid fulgte enhver Frembringelse i Litteraturen eller paa Scenen, har man i vor Tid neppe nogen Forestilling om. Litteratur, Kunst og Theater vare de Themaer, hvormed Alt dreiede sig. Vel havde det politiske Liv begyndt at røre sig herhjemme efter Julirevolutionen, men Bevægelsen var ikke trængt ned til det store Publikum, der endnu hang ved sine gamle Interesser. Det politiske Liv laa endnu i Svøbet. Enhver passede Sit, og Ingen troede, at Landets Styrelse hvilede paa ham, eller at nogen Opfordring var stillet til ham udenfor

den Opgave — hvilken det nu end var — han havde offret sig for. I Kunst og Litteratur søgte den dannede Almenhed Hvile, Opmuntning og Belæring. Det var en Fornødenhed, hvis Tilfredsstillelse var lige saa nødvendig som det daglige Brød. Af denne alvorlige Interesse for Kunsten fulgte, at de enkelte Talenter, som ret faldt i Alles Smag, bleve betragtede med Kjærlighed som en Nationaleiendom, hvoraf man var stolt. Et nyt Stykkes Opførelse paa Theatret var en Begivenhed, som interesserede alle Stænder. Hele Hoffet indfandt sig som oftest den første Aften, et saadant gik over Scenen. Theatret havde i en Del Aar, forinden Mad. Wexschall og jeg vare fremtraadte, været blottet for kvindelige Talenter af nogen synderlig Betydning. De gamle berømte Navne: Mad. Heger, Mad. Rosing, Mad. Clausen, Mad. Andersen, Mad. Spindler, Jomfru Astrup osv., vare Alle borte. Da kom Jfr. Brenøe (siden Mad. Wexschall — senest Fru Nielsen) — og man hilste atter med Glæde et ungt, friskt Talent. Faa Aar efter optraadte jeg, Jfr. Heger (siden Mad. Holst) og Flere, og man var ikke længer i Forlegenhed med Besættelse af Elskerinden i de forskjellige Fag. Mad. Wexschall udfyldte tillige en tom Plads i Operaen.

Med Rette eller Urette valgte Publikum imellem de ikke Faa, som Theatret for Øieblikket var i Besiddelse af, mig som sin særlige Yndling, og denne Yndest gik over til en Art Forgudelse, som ofte ængstede mig selv. Bifald paa Scenen, saavel som Digte og Blomster, der sendtes til min Bolig (dengang kjendte man endnu ikke noget til den udenlandske Skik, som jeg aldrig har fundet skjøn eller passende: at kaste Blomster op paa Scenen, ligesaalidt som Fremkaldelser) — endvidere Gaver og halvt forrykte Kjærlighedsbreve hørte til Dagens Orden. Viste jeg mig paa Gader og Stræder, forfulgte man mig for at faae et Glimt af mig at se. Høie og Lave søgte paa alle Maader at komme i Berøring med mig. Man efterbede mig ikke alene paa Theatret, men i Livet. Det Snit, mine Klæder, mit Haar havde, vilde man ogsaa have, og en Sværm af kvindelige Efterbære gjorde sig latterlige ved uden mindste Kritik at efterligne mig i Alt. Man tro ikke, at jeg nu nedskriver dette med nogensomhelst Forfængelighedsfølelse — jeg skriver det kun for at minde om, hvorledes Publikum næsten altid løber løbsk og ikke kan holde Maade, hverken i sin Roes eller i sin Dadel. „Men hvorledes optog du alt dette dengang?“ vil man maaskee spørge. Nu vel, jeg vil sige det saa ærligt, som jeg formaaer: Naar jeg hørte dette Bifald i Theatret, læste min stadige Berømmelse i Bladene, modtog i mit Hjem disse Vers, Blomster, Breve, hvori man sammenlignede mig med et guddommeligt Væsen, da sagde vel et bedre og sundere Jeg i mit Bryst, at alt dette var overdrevet, og af og til følte jeg vel en Skamfuldhed herover, der gjorde, at jeg ikke engang lod mine Nærmeste læse disse febrilske Udgydelser. Men en Forfængeligheds Djævel hviskede ogsaa stundom ved

Siden af: at der dog maatte være noget Sandt heri, da Alle fandt det; og et vist Overmod udeblev ikke hos mig — ikke at dette gjorde mig stolt og indbildsk; det forbød min sunde Fornuft mig — men som det unge Føl boltrede jeg mig paa denne frodige, behagelige Græsgang, uden at det faldt mig ind at frygte for Vinterens Komme. Og Gud maa vide, hvad der var blevet af mig, hvis han ikke i sin Godhed havde sat mig ind i en Kredts, der var en ypperlig Regulator for enhver Udskeielse, mit Overmod kunde have ledet mig til. Heiberg bidrog imidlertid ikke synderligt til at standse mig paa denne farlige Vei. Han var selv stolt af mig; ja, jeg fandt det ofte rørende, at han, der for sit eget Vedkommende ikke følte Stolthed over Noget af, hvad han virkede, var stolt af mig og satte mig saa høit, at han ikke var langt fra at synes, at saa godt som Ingen var værdig til min Omgang. Det er naturligt, at Andre ofte opfattede dette som en Skinsyge hos ham; men jeg vidste, at dette var falsk, thi dermed fortrængede han mig saa godt som aldrig; men han fandt, at man ikke nok kunde holde mig i Ære, og at det skulde være en stor Gunst at turde regne sig til mine Omgangsvener. Heller ikke kunde han taale, at jeg deltog i Noget, hvorved jeg kom i Berøring med Massen. Næsten om Alt, hvad jeg kunde have Lyst til at deltage i, sagde han: „Dette skikker sig ikke for dig; det kan være godt nok for de Andre, men du staaer høiere og bør holde dig for god dertil.“ Det var altsaa en Række af Afslag, snart til En, snart til en Anden, som indbød mig. Ved saaledes at værne om mig, paadrog han sig ikke faa Uvenner. Og jeg havde dengang ikke Verdensklogskab nok til at finde, at denne hans Anskuelse, at holde mig tilbage fra Sværmen, var den rette. Jeg græd undertiden barnagtige Taarer over, at jeg saaledes gik glip af en eller anden Adspredelse, som jeg følte stor Lyst til at deltage i. Heiberg bidrog saaledes snarere til at forøge end til at formindske min Forfængelighed; anderledes var det derimod med hans Moder, thi hos hende var Critiken vaagen og ved Haanden. Naar jeg i min barnagtige Glæde læste et eller andet af de hyppige Digte, der bleve mig tilsendte, høit for de Andre, da var en lille satirisk Bemærkning af hende, som næsten aldrig udeblev, nok til at slaa koldt Vand i Blodet. Lidt flau pakkede jeg det da atter sammen og ærgrede mig saa meget mere over, at dette et Øieblik kunde have forvoldt mig en Glæde, som min naturlige Fornuft da sagde mig, at hun havde Ret i sin Bemærkning. En anden Lykke for mig var, at min altfor udelukkende Interesse for den Kunst, jeg selv satte saa høit, blev delt derved, at der i mit Hjem og i vor Omgang, der for det meste bestod af Folk, der ikke vare ved Theatret eller havde noget dermed at gjøre, ideligt blev ført Samtaler paa Bane, som jeg, enten jeg havde Lyst dertil eller ikke, blev nødt til at lytte til; og denne Tvang gjorde, at jeg lidt efter lidt aabnede mit Øre og Øie for andre

Interesser end dem, et Theaterliv fører med sig. I Begyndelsen tilstaaer jeg, at det trættede mig, og jeg havde ondt ved at holde Interessen vedlige, ja, jeg begreb ikke ret, at der gaves Mennesker, for hvem Theaterverdenen var en Biting. Det varede imidlertid ikke længe, før min Horizont udvidede sig, saa at disse Samtaler aabnede min ensidige Forstands Læddiker. Imidlertid kom jeg ikke hertil uden Kamp og Overvindelse. En medfødt Hurtighed, som er Kvinden egen, gjorde, at jeg meget snart ikke sad tilovers ved disse Samtaler, men blandede mig i dem paa en fri og naturlig Maade. Og Heiberg roste mig ofte for mine Bemærkninger, som han fandt eiendommelige og friske; og da disse mine Bemærkninger bleve fremførte med Bevidstheden om, at jeg i denne Kreds var den, der skulde lære, og ikke den, der vilde belære, saa modtog man dem med Godhed og Velvillie. Ofte udbrød Heiberg, især naar Samtalen imellem ham og hans Venner dreiede sig om de forskjellige philosophiske Skoler, som paa den Tid beskæftigede alle Lærde, og jeg nu i disse Samtaler af og til vovede at give mit Besyv med til Conversationen: „Hvoraf veed du det? Du kjender ligesom af dig selv, hvad vi Andre møisommeligt maa læse os til.“ Og saadanne Yttringer sporede da min Forfængelighed til at gaa videre, og jeg lyttede da med større og større Opmærksomhed. Den Trang, som jeg fra Barn af havde følt, stedse at søge deres Selskab, som stod over mig i Dannelse og Udvikling, og som aldrig har forladt mig, gjorde nu, at jeg med Begjærlighed lidt efter lidt i høiere og høiere Grad drog Nytte af de lykkelige Forhold, som jeg var sat i. Mit Liv i Hjemmet og dets Interesser blev efterhaanden adskilt fra mit Theaterliv. Hjemmet udviklede min Personlighed, hvilket da ogsaa kom min Kunst til Nytte. Med Glæde hørte jeg ofte Fremmede, baade Udlændinge og Danske, yttre: at man ved at se mig i mit Hjem umuligt kunde tro, at Fruen i Huset var en Skuespillerinde; ja, Udlændinge, der aldrig havde seet mig paa Scenen, yttrede ikke sjældent, at de slet ikke kunde forestille sig mig der. Hertil bidrog især min Virksomhed og Interesse for de huslige Beskæftigelser, thi jeg besørgede selv Alt, hvad Husmødre pleie at besørge. En medfødt Sans for Hyggelighed og Orden og for at have Alting smukt omkring mig, søgte jeg i Stilhed mere og mere at udvikle. Undertiden kneb det vel med de huslige Pligter; naar Hovedet var fuldt af en eller anden Rolle, og der da, samme Dag en saadan skulde fremstilles første Gang, skulde tælles til Vadsk eller hugges Sukker eller gjøres Husholdnings-Regnskab, tales om Maden i Ugens Løb osv., da kostede dette jo unegtelig en Overvindelse, som undertiden ikke var ringe. Jeg vil heller ikke negte, at jo en eller anden Ting af og til kunde blive glemt, og dette blev da paaanket af min Svigermoder, der syntes, at Alt, hvad der hørte til Husets Behagelighed, maatte gaa fremfor alt Andet. Det hører vel altid til Und-

tagelserne at være saa let at leve med i det daglige Liv som min kjære Heiberg; at være i den Grad hævet over alt Smaat, hører kun store, mandige Aander til som hans. Men netop det, at han Intet for-drede, gjorde, at det var mig den største Glæde at forekomme hans Ønsker; taknemmelig som et Barn var han for enhver lille Opmærksomhed, og denne Taknemmelighed fremkaldte et nyt Ønske hos mig om at behage og glæde ham. Det vilde i Sandhed være Uret at sige, at hans Moder ikke ogsaa var taknemmelig for, hvad Godhed man viste hende, tvertimod, men at hendes Opsyn og Rettelser undertiden gjorde mig utaalmodig, vil jeg ikke fragaa. Dog, jeg skulde vel gaa denne Skole igjennem og afslibes ogsaa paa denne Maade af hende, der i Tone og Dannelse stod høit over mig; og det vil jeg med Taknemmelighed erkjende, at jeg skylder hende meget af min Udvikling, og det i mange Henseender. Hendes Dannelse, Humanitet og Hjertensgodhed skylder jeg saaledes, at hun bragte mig til at faae et andet Syn paa mine Forældre og mit Forhold til dem. Jeg omgikkes dem naturligvis stadigt, og der var det venligste Forhold imellem os; men min gamle Følelse af Skamfuldhed over, at de i Cultur stode saa lavt, havde jeg i længere Tid ondt ved at overvinde i Andres Nær-værelse. Dette mærkede hun og foreholdt mig kjærligt, at det var Uret af mig. Hun roste dem da for deres Arbeidsomhed, hun fremhævede det Respectable i deres Udholdenhed og Flid. Selv underholdt hun sig med dem paa den venligste Maade, og tvang min Moder til at sige „Du“ til sig, hvilket naturligvis smigrede og glædede min Moder, saa at hun fik en virkelig Hengivenhed for hende. Kom mine Forældre og besøgte mig, hvilket imidlertid ikke ofte skete, hjalp det paa mig at se hende venlig og forekommende imod dem; der maatte være tilstede, hvem der vilde, hun var den Samme, altid lige venlig og opmærksom. Dette gjorde mig godt og efterhaanden forsvandt min stygge Forlegenhedsfølelse ligeoverfor dem. Jeg sagde til mig selv: „Det er dine Forældre, som maaskee ved deres Fortrin i Guds Øine staa over dig“ — og jeg begik fra den Tid ikke mere den Feil, at rødme over dem. Om Heiberg sagde begge mine Forældre, at de elskede ham lige saa høit som mig, og dette vilde i deres Mund ikke sige saa lidt. De bør ogsaa have den Roes, at de vare yderst beskedne med at komme, og aldrig trængte sig paa os eller vore Omgivelser. De besad denne noble Stolthed, som ofte findes hos Folk af de ringere Klasser. Vi maatte indbyde dem med alle Ceremonier, ifald vi vilde være visse paa, at de kom. Men af og til lød dog fra dem Suk og Klager over, at de vare for ringe til vor Omgang — Klager, som jeg da maatte stille tilfreds saa godt jeg kunde; ved smaa Opmærksomheder søgte jeg da atter at sætte dem i Humeur.

Vi levede temmelig stille denne Vinter og kom, som før bemærket, kun sjældent ud. Selv gjorde vi ingen Selskaber; men paa de Aftener,

da jeg ikke var optaget af Theatret, kom som oftest adskillige af Heibergs gamle Venner, og her ved vort Thebord var Samtalen da livlig, underholdende og belærende. Iblandt disse Venner var ogsaa Poul Møller. Denne geniale og eiendommelige Personlighed interesserede mig meget. Jeg har aldrig i mit Liv truffet paa Nogen, der i højere Grad bar Præget af Sandhed i Tale og Væsen. Alt, hvad der blot streifede hen imod Affectation, var ham en Vederstyggelighed, og han havde saa fine Sandser i denne Retning og et saa skarpt Øie herfor, at end ikke den mest skjulte Nuance heraf undgik hans Blik; maaskee gik hans Mistænksomhed i denne Retning undertiden for vidt. Han var fuld af skarpe, fine, ironiske Bemærkninger over Menneskenes Daarligheder; disse bleve imidlertid stedse fremførte med saa megen Humor, Godmodighed og Gemytlighed, at det var en sand Forfriskning at belæres af hans psykologiske Iagttagelsesevne. Ofte havde jeg en Følelse af, at jeg ligeoverfor ham stod for en sjælelig Dommer; han ængstede mig næsten, og dog havde hans Omgang og hans fine Tone — der ikke bestod i den, man tænker sig hos en Kammerjunker — ikke dette ydre Slebne, men den Dannelsens Finhed, i hvis Nærhed man er tryk mod alt Raat og Udelikat, en stor Tiltrækning for mig. Hans mangeaarige Venskab og Godhed for Heiberg, hans Hengivenhed for dennes Moder, gjorde ham til en af deres kjæreste Omgangsvener. Mig lod det til, som han først vilde studere, og dette trykkede mig noget i hans Nærværelse, saa jeg ikke formaadede at være ret fri ligeoverfor ham. Dog troer jeg, at jeg i det Hele taget fandt Naade for hans Øine. Han yttrede sig ofte venligt om mig, og satte Pris paa mig som Skuespillerinde. Jeg erindrer endnu en lille forfængelig Glæde, han forskaffede mig en Aften, da han var i Besøg hos os. Jeg gik og syslede med at dække Aftensbordet, medens Heiberg og han sad i Samtale i Sophæen, som stod nær ved Døren til Værelset ved Siden af, hvor jeg havde Et og Andet staaende til Bordets Dækning, og derfor ofte maatte gaa ud og ind. Da hørte jeg ham sige til Heiberg, mens jeg stod i den anden Stue: „Det er mærkeligt, saa let som Din Kone gaar; man hører ikke en Lyd, uagtet hun gaar frem og tilbage. Det er smukt; det vilde jeg sætte Pris paa.“ Saaledes bemærkede han Alt, uagtet det saae ud, som han var distrahit og ikke lagde Mærke til Noget. Samme Aften erindrer jeg, at Heiberg beskyldte ham for Distraction. „Du gør mig Uret,“ sagde han, „jeg veed nok, at jeg har Ord derfor, men det er ingenlunde Tilfældet.“ Og nu fortalte Heiberg en Række af Historier, der vare i Omløb om ham, til hvilke han den ene Gang efter den anden med sin sanddru Stemme sagde: „Nei, det er ikke sandt.“ — „Er det heller ikke sandt,“ vedblev Heiberg, „at du en Vinteraften, ved at hjælpe nogle Baldamer ud af en Karet, satte en af dem paa Hovedet i Sneen, istedetfor at sætte hende paa Benene?“

— „Jo, det er sandt,“ svarede han ganske alvorligt. Vi brast Alle i Latter. „Jeg skal sige dig,“ vedblev han, idet et ironisk Smil spillede ham om Munden, „jeg stod hin Aften og ventede paa at hjælpe en ung Pige, jeg var forelsket i, ud af Vognen; nu kom den ene Vogn efter den anden, og jeg hjalp det ene Sæt Damer ud efter det andet, uden at Gjenstanden for mine Ønsker indfandt sig. Da kom endelig en Vogn, og ved at aabne Døren hørte jeg hendes Stemme, men nu kom atter her En efter Anden, som jeg maatte hjælpe ud, og i min Utaalmodighed satte jeg da rigtignok en af dem paa Hovedet istedetfor paa Benene.“ Den Sanddruhed og Naivetet, forenet med et eget Udtryk af Undseelighed, hvormed han sagde dette, var paa een Gang rørende og usigelig comisk.

Poul Møller var en ægte dansk Natur. Han gjorde et Indtryk paa mig, som om han hørte til Kæmpevisernes Tid. Han burde have været en Borgherre, der hver Aften gav Ordre til at lade Vindebroen trække op. Jeg saae den store bredskuldrede Mand med Sværd ved sin Lænd, uagtet der intet var. Høj, firskaaren og med kraftige Lemmer, burde han været iført et Harnisk og en Hjelm. Det blonde Haar og de blaa, trofaste Øine fuldendte Billedet.

Han kom ofte til os denne Vinter og var bleven varm for den Tanke, at vi af Nationalkærlighed i Sommermaanederne burde reise til Provindserne, for der at give danske Comedier, godt udførte. (Dengang havde man endnu ikke de mange smaa Troupes, der senere kom istand og reiste Provindserne rundt.) Poul Møller talte da saa længe med Heiberg derom, indtil han, hvem den hele Plan var imod, besluttede at føie ham.

Forinden vor Afreise til Provindserne havde Heiberg en kjær Pligt at opfylde for en af sine Venner. Herhjemme rørte sig alt i flere Aar den almindelige europæiske Frihedsbevægelse. Den ene Personlighed efter den anden traadte op imod den gamle Enevælde og førte, under forskjellige Former, Ordet for en friere Styrelse. Den mest fremragende af dem var vor Omgangsven, daværende Artilleri-Capitain Tscherning. Dette vidunderligt begavede Menneske, i Besiddelse af saa mange Evner, som han paa Grund af vore Forhold ikke kunde faa Leilighed til at bruge, havde kastet sit Had paa den gode, gamle Konge, Frederik d. Sjette — et Had fuldt af Paradoxer — og havde ved Skrift og Tale paadraget sig Kongens Uvillie. I tidligere Dage vilde han være bleven landsforviist ligesom P. A. Heiberg — i nærværende Periode gik Sligt ikke længere godt an. Af mange Grunde ønskede Kongen ham imidlertid bort, og der blev tilbudt ham et Reisestipendium, for, som det hed, at han i Udlandet kunde gjøre sig bekendt med de Fremskridt, Artillerivæsenet havde gjort. Dette Tilbud var kun en Form for i nogen Tid at fjerne ham fra Skuepladsen herhjemme, han selv og Alle ansaae det for en

maskeret Landsforviisning; hans Venner viste ham derfor deres Deltagelse, og det ene Gilde blev gjort til hans Ære efter det andet, forinden han tiltraadte sin Reise. Tscherning var den Gang, ligesom Heiberg, Lærer paa den militaire Høiskole. Ogsaa Heiberg ønskede at se ham ved et Afskedsgilde i vort Hjem. Han og endel af de unge Høiskoleofficerer (hans og Heibergs Elever) bleve derfor indbudte til os i den Anledning. Blandt disse unge Officerer fandtes ikke faa begavede Mennesker, og flere af dem udmærkede sig i Fremtiden, dels i Videnskaberne, dels i Krigen 1848—50, hvor Nogle af dem faldt paa Ærens Mark. Imellem disse vore unge Gjæster var en Lieutenant Andræ, nuværende Geheime-Etatsraad Andræ; dengang 21 Aar. Denne unge, begavede Mand erobrede hin Aften Heibergs, hans Moders og mit Venskab — et Venskab, som har holdt sin Prøve indtil dette Øieblik, da jeg nedskriver dette, 23 Aar efter, og jeg haaber det skal holde ud vor øvrige Tid. I denne fine, aandrige Natur fandt Heiberg en ung Mand, hvem han ønskede at aabne sit Hus for og binde fast til vor stadige Omgang. Han paa sin Side fandt saa stort Behag i dette, at vort Hus var saa godt som det eneste, hvori han udhvilede sig fra sine Studier. Med Glæde mindes jeg i dette Øieblik de mange Aftener, hvor han og vi Tre til langt ud paa Natten sad i den livligste Underholdning, gjensidig opmuntrede ved hinandens Selskab. Det var smukt at se Heiberg som den ældre, modne Mand underholde sig med denne yngre som med en Jevnaldrende, og igjen at se den unge udtale sine Anskuelser frit og uforbeholdt for den ældre, dog med al den Finhed og Takt, der i den Grad, i hvilken han var i Besidelse af den, kun kan naaes, hvor den er medfødt. Hin Aften, der skaffede os hans Bekjendtskab, fik derved Betydning for os Alle, og han paa sin Side har bevaret de mindste Details fra denne første Indtrædelse i vor Kreds i sin Hukommelse, og senere ofte mindet os om dem. Han var den Gang en stadig og passioneret Comediegænger, saa der imellem ham og mig var et stærkt Berøringspunkt. Jeg har alt tidligere fortalt, at Heiberg satte mig saa høit, at han kun fandt meget Faa værdige til min Omgang. Heri havde han nu fundet en mægtig Allieret i Andræ. De vare altid enige desan-gaaende, saa at jeg nu havde faaet to strenge Herrer istedetfor en. Naar Heiberg modsatte sig en eller anden ungdommelig Lyst hos mig, og jeg barnagtig bebreidede ham dette, sagde han ofte: „Spørg Andræ, saa skal Du høre, at han vil holde med mig.“ Dette vidste jeg forud, og spurgte derfor ikke Andræ, og gjorde jeg det undertiden i Haab om at faae Medhold, fik jeg altid til Svar: „Naturligvis har Professoren Ret; dette er ikke for Dem.“ Den Gang syntes jeg de havde begge Uret, nu troer jeg, de have havt Ret — thi den Kvinde, der træder personligt frem for et Publikum, kan ikke forskandse sig stærkt nok bag Privatlivets Mure. Naar de Aftener nærmede sig, paa

hvilke vi ventede Andræ, sagde snart den Ene af os, snart den Anden: „heute kommt gewiss Honoré;“ en Talemaade, der var gaaet i Arv til os gjennem min Svigermoder fra den Tid de franske Emigranter i Slutningen af forrige Aarhundrede vare i Kjøbenhavn og bleve søgte af Alle. Franskmanden Honoré havde lovet en tydsk Hr. Z., at han en Aften vilde besøge ham og hans Familie, hvorover Hr. Z. var meget smigret. Honoré havde entet glemt Løftet, eller aldrig tænkt paa at opfylde det. Men hver Gang en ny Dag oprandt, udfbrød Hr. Z.: „heute kommt gewiss Honoré;“ og først da Honoré atter reiste til Frankrig, blev Z.'s Haab om at se ham opgivet. Man lo ad den stakkels Hr. Z., og hans „heute kommt gewiss Honoré“ blev til en staaende Talemaade hos Mange i de Kredse. Vi vare heldigere, thi naar En af os sagde: „heute kommt gewiss Honoré;“ da blev vort Haab sjeldent skuffet, og altid bragte han sin fine Tone, sin oplivende Conversation med sig, og Time efter Time gik indtil Vægterens Raab fra Gaden: „Hov, Vægter! Klokken er slagen 1“ mindede os om, at dette Klokkeslet var langt fra Vægterens Raab: „Hov, Vægter! Klokken er slagen 10. Nu er det paa de Tide, man føier sig tilsengs.“

Ved Afskedsgildet for Tscherning herskede meget Liv og Munterhed, og mange smaa Afskedstaler bleve holdte, som forhøiede Stemningen. Jeg mindes endnu med Latter, at da jeg stod og skar en stor Steg for, og kun havde Tanken henvendt paa at gjøre dette saa godt og saa pænt som muligt, blev jeg med Et vakt af min Forskjærelses-Interesse ved at August Baggesen i en Tale, som alt havde været noget, uden at jeg troede at behøve at skjænke den særdeles Opmærksomhed, fremhævede disse Ord: „Hvor Kunst og Natur ere saa tæt sammenslyngede osv.“ — da faldt det mig pludseligt ind: mon dette er til dig? Og det var til mig. Nu stod jeg der med den store Forskjærelserkniv i den ene Haand og den store Gaffel i den anden, og fandt denne Stilling saa komisk for den, der skulde modtage en Hylding, at jeg brast i Latter. Dette smittede det øvrige Selskab, og den høitidelige Tale endte med at opløse sig i Latter hos Taleren selv. Heraf kan man lære, at man aldrig i en Tale til Værtinden skal vælge det Øieblik, da hun skjærer en stor Steg for. En anden Gjenvordighed havde jeg hin Aften. Til Dessert havde jeg valgt Is og Gelée, haabende paa, at den ene Halvpart vilde vælge Is, den anden Gelée. Jeg rettede dette an og Tjeneren bød det om, men til min store Sorg kom han bestandig tilbage med Geléen og bad om Is. Tilsidst var der ingen Is mere. Ung som Værtinde satte denne feile Beregning mig i den største Forlegenhed. Den praktiske Tscherning, der havde mig tilbords, saae denne min Nød, og hjalp mig ud af den ved at sige sagte til mig: „Bryd Dem ikke derom; giv dem Gelée alligevel.“ En Sten faldt fra mit Hjerte ved dette Raad,

og Tjeneren fik Ordre til at gaa med Geléen til dem, som ønskede Is. Men en Husmodergysen foer dog igiennem mig, da jeg saae ham gaa med den usalige Bakke, hvorpaa Geléen bævrede, som om den rystede af Vrede over at skulle paanødes dem, der ikke forstod at sætte Pris paa dens gode Egenskaber.

Vi holdt alle Tre meget af Tscherning og vare altid glade naar han kom, da han stedse medbragte Liv, Munterhed og Interesse saa godt som for alt hvad der rørte sig herhjemme som i Udlandet, hvor han fra sine tidligere Reiser havde mange Forbindelser. Tscherning lod sin Tunge løbe, og gjorde sig ofte værre paa mangt et Punkt end han var. Han havde hos Mange Ord for at være en Prosaist, der ikke brød sig om Kunst og Poesi. Dette var ingenlunde Tilfældet. Han brød sig derom, idet han havde Sands og Øie herfor fremfor mange Andre, men af Princip vilde han ved offentlige Leiligheder tale derimod, som en Modsætning til de Mange, der talte for, og naar han først var kommen i Fart med at opponere, ja, da kjendte han ingen Grændser. Og saa var der intet Menneske fornøieligere at disputere med end Tscherning, thi her var aldrig Tale om den Art af Heftighed, der frembringer Misstemning hos Tilhørerne, eller en Heftighed, der larmer hen i Luften uden at høre paa, hvad Modparten ytrer. Han var en ypperlig Hører, saa hans Svar virkelig var Svar paa hvad der blev fremført, og det ofte meget piquante, og var Disputen til Ende, da vare Alle lige gode Venner, om ogsaa Kampen var ført nok saa ivrig og heftig. Tscherning var desuden et hjertensgodt Menneske og en trofast Ven. Af de faa Indtægter, der stod til hans Raadighed, havde han altid nok til at komme Andre til Hjælp, der havde mindre. Selv var han overordentlig uinteresset.

Faa Dage efter vort lille Gilde reiste Tscherning til Udlandet, hvor han skulde opholde sig paa ubestemt Tid.

MIN TREDIE OG SIDSTE KUNSTREISE

Det blev da virkelig besluttet, at vi i Juni og Juli, i Forening med det kgl. Theaters Personale, hvorimellem N. Rosenkilde, Foersom, Sangeren Hansen og Flere, skulde reise til Aarhus, Aalborg og Odense, for der at give en Række Forestillinger. Dette var saaledes min tredie og sidste Kunstreise. Vi ville nu se om den var behageligere end de to foregaaende. Det hører Ungdommen til at glæde sig til alt Nyt og Ukjendt. I Phantasien udpynter man i Forveien det Nye med alle Regnbuens Farver, og jeg glædede mig som et

Barn til denne Reise, uden at betænke, at mine Fordringer i Meget vare stegne i de senere Aar. Vore Navne vare alt længe kjendte i Provinserne, saa vort Komme blev imødeset med Begjærighed og Længsel. Vore Forestillinger vare stærkt besøgte, og det manglede ikke paa Bifald for hvad vi præsterede. Men en Lidelse, jeg ikke havde betænkt, var den Følelse hos mig, at disse Forestillinger i deres Helhed vare middelmaadige. Man maatte hjælpe sig som man kunde med de faa Medlemmer, der stode til vor Raadighed; derved kom mangan en Rolle i Hænderne paa Personer, som ikke vare disse Opgaver voxne, og dette middelmaadige Spil trykkede og pinte mig. Ved et kongeligt Theater er man forvænt med saa meget, som man først føler Betydningen af, naar det maa undværes. Dragter, Decorationer, Requisiter af alle Arter ere her tilstede uden ringeste Uleilighed for de Spillende. Nu at maatte hjælpe sig med saa meget Kludderi, stødte min Skjønhedssands og gjorde mig det Hele uhyggeligt. Og nu dette nye Publikum! Man er saa tilbøielig til at tro, at et Publikum, der første Gang seer noget Godt, i en langt høiere Grad maa henrives af dette, end de, for hvem det er det daglige og sædvanlige. Dette er en stor Vildfarelse. Man siger sig ikke tidt nok selv, at der hører Forkundskaber, Fordannelse til, for at kunne nyde en Kunst, i hvilken Retning den end monne være. Man maa dannes til at se Comedie, til at høre Musik, se Maleri og Sculptur. Det er ved Øvelse, at Øiet og Øret vænnes til at skjelne mellem Godt og Slet; hvor Forkundskaberne mangle, vil det Middelmaadige ideligt forveksles med det Udmærkede, ja, som oftest sættes over dette. Jeg var forvænt med at spille for det dannede kjøbenhavnske Publikum, hvor enhver Nuance blev grebet og forstaaet, hvor et lille Ord tidt fremkaldte en stormende Applaus, der viste, at dette Ord, denne Nuance var opfattet af dem, som af mig. Ved at spille for et saadant Provins-Publikum, der umuligt — især den Gang — kunde staa paa et Kunst-Standpunkt som det kjøbenhavnske, havde jeg ofte samme Følelse, som man har ved at tale med en Døv. Det groveste i Spillet bliver vel forstaaet, men det finere overhøres, for dunster og bliver dødfødt, og da det især er dette, hvoraf en Kunstner lever, saa er Følelsen af at tale for en saadan Døv smertelig og nedslaaende. Man misforstaa ikke det her Sagte, som om Smerten hidrørte fra, at Bifaldet ikke var larmende nok. Det larmende Bifald var rigelig og tilstrækkeligt. Men der gives en Sands, som kun Skuespilleren, Tale- ren, Præsten har udviklet hos sig: den, igjennem Tausheden at kunne føle med usynlige Følehorn, om det Sagte vibrerer og slaar an hos Tilhørerne, om det klinger i deres Indre, om det bærer over den usynlige Bro fra vor Sjæl til deres, og fæster Sæde der, eller om Vindene adsprede det undervejs, saa at det er borte, inden det naaer det Maal, hvortil det var rettet. Denne Følelse af bestandig at skyde

JOHANNE LUISE HEIBERG
F. Aumont 1833

efter et Maal, man aldrig træffer, er i høi Grad trættende. Jeg vil hermed selvfølgelig ikke paastaa, at der ikke et eller andet Sted i Theatret sad en Tilskuere, der modtog det Givne, og derved atter gav; men det trættede mig, at dette ikke var tilstrækkeligt, til at jeg kunde fornemme det. Det var mig derfor paa hele denne Reise et anstrengende Arbejde at udføre, hvad jeg nu en Gang havde paataget mig, og som jeg maatte gennemføre med saa godt et Humeur som muligt, for at ikke Modet og Lysten skulde svigte de Andre i vort Selskab. For Heiberg udtalte jeg dette mit Mismod og min Skuffelse. „Ja,“ svarede han, „det vidste jeg i Forveien, at dette ikke vilde tilfredsstillende dig, og jeg sagde dig det, men du vilde jo ikke tro mig.“

En Aften i Odense blev uforglemmelig for mig. Jeg spillede i Scribes „Et Fejltrin“. I anden Act, hvor Grevinden i Vildelse røber sit Fejltrin, og hvor Lidenskab er paa det høieste, hørtes pludselig fra Tilskuerpladsen et gennemtrængende Skrig. Hele Huset kom i Oprør, saa Tæppet maatte falde. Forvirringen blev større, idet en Stemme raabte paa Vand! Vand! og Alle nu troede, at det var Brand! Brand! der raabtes, og hver søgte at redde sig fra den indbildte Fare. Paa Theatret vidste vi endnu ikke, hvad alt dette havde at betyde, da man kom slæbende med en Dame, der var besvimet og blev baaret ind i mit Paaklædningsværelse for at komme tillive igjen. Raabet „Vand!“ betød kun Vand til denne Dame, og Publikum blev nu underrettet om, at der ingen Fare var paa færde, hvorefter Alle atter indtog deres Pladser. Tilligemed Flere stod jeg ved den besvimede Dame, der nu kom til sig selv igjen. Idet hun slog Øinene op og de faldt paa mig, udbrød hun med affecteret Stemme: „Ak! det er Deres Skyld! hvor kan man udholde en saa gribende Fremstilling?“ Jeg kan ikke beskrive min Indignation i dette Øieblik. Jeg troer ingen Anden end en Skuespillerinde vil kunne forstaa, hvad der foregik i mig. Paa det høieste Punkt af min Lidenskab, hvor jeg selv og Tilskuerne vare i Illusion, havde denne forskruede Dame kaldt os tilbage til Virkeligheden paa en saa kras Maade. Saaledes bør ikke Kunsten gribe os, saa at vi glemme al Idealitet og synke ned til Virkeligheden, og derved fremkalde Latter istedetfor Graad. Jeg havde nær spurgt hende, om hun ikke havde været istand til at opsætte sin Besvimelse i faa Minutter, thi da havde Acten været ude og Tæppet faldet. Ingen, som ikke har prøvet det, kan forestille sig det Smertelige i at blive afbrudt paa en saadan Maade. Man staaer pludselig i sine egne og Andres Øine som en Gjøgler, thi al Illusion er jo borte. Det var mig næsten umuligt at fortsætte, og dog blev jeg nødt dertil, da hele Publikum ventede paa, at Tæppet atter skulde gaa op og Stykket sluttes. Havde man kunnet se mit Indre, vilde man vist have sagt: „Det er Synd, at hun skal spille mere iaften.“ Man saae det ikke, og jeg spillede Stykket tilende. Man viste os forøvrigt megen

Opmærksomhed, arrangerede offentlige som private Fester for os, og lagde derved for Dagen, at man ansaa os for ualmindelige Gjæster, hvem man maatte hædre paa ualmindelig Maade.

En Glæde havde jeg imidlertid paa denne Reise. Heiberg havde længe ønsket sig en Ridehest, men hidindtil var dette Ønske blevet uopfyldt. En Dag, da jeg var ene i min Stue i vort Hotel, bankede det paa Døren; jeg lukkede op, og en høi, bredskuldret Mand, med et sundt rødmusset Ansigt, spurgte: „Skulde De ikke, lille Jomfru, have Lyst til at købe en Ridehest?“ Jeg kom til at le over dette uventede Spørgsmaal og svarede: „Hvad skulde jeg med den paa en Reise?“ — „Ih,“ gientog han, „De kan jo tage den med Dem; den er ung og stærk og lidt kaad af sig; den er kun et Barn endnu, men Jomfruen kan tro, De vil synes godt om den, naar De seer den.“ Da overfaldt mig pludselig en uimodstaelig Lyst til at købe Hesten til Heiberg. Dog at gjøre dette paa egen Haand, det vovede jeg ikke. „Jeg er nu ene hjemme,“ svarede jeg, „kom igjen i Eftermiddag og tag saa Hesten med, saa kan min Mand se den og købe den, hvis den er god og smuk.“ — „Naa, saa De er gift?“ vedblev han, „ja saa skulde De min Sjæl købe den til Deres Mand.“ Vi slog endnu en lille Passiar af sammen, og Manden lovede at komme igjen. Heiberg lo over mit Indfald at ville købe en Hest paa en Reise; han mente, det vilde give os for mange Bryderier, hvorimod jeg mente, det vilde forskjønne vor Tur hjemad, at have det rare Dyr med, der alt var blevet mig kjært i Tanken. Manden kom rigtig om Eftermiddagen med Hesten, der indtog os begge ved sin Rindom og Kaadhed (den var lidt over 3 Aar gammel), som ved sit rare Ansigt og sine kloge Øine. Og vi købte virkelig Hesten. Paa hele Turen hjemad løb den bag vor Vogn, til hvis Bagsmæk den var bunden; og vi underholdt os hele Veien med den, for at den ikke skulde kjede sig. Vi ankom lykkeligt med den til Kjøbenhavn, og dette prægtige Dyr var vort væsentligste Udbytte af denne Kunstreise. Hesten blev efterhaanden større og stærkere, og lagde mer og mer en fortræffelig Charakter for Dagen. Heiberg elskede den høit, og i 14 Aar var den hans stadige Ridehest. Kraftig og sund endnu, uaftet sin Alder, kunde den endnu have gjort Nytte, da Krigen med Holstenerne 1848 brød ud og Alle opfordredes til at skjænke Heste, for hvilke man var i Trang ved Armeen. Heiberg og jeg vare grebne af Øieblikkets Enthousiasme, der hos Alle var saa stor, at man kappedes om at yde Offre; vi besluttede da at lade det kjære Dyr ende sit Liv i Fædrelandets Tjeneste. Den gik altsaa i Krigen, hvorfra den, lige saa lidt som saa mange andre brave Heste, vendte tilbage.

Jeg var usigelig glad, da jeg atter efter denne Kunstreise befandt mig indenfor Kjøbenhavns Volde, og tænkte aldrig oftere paa at udanne Provsbeboernes Theatersands; thi Offeret forekom mig for

stort i Forhold til Udbyttet; og at gjøre Kunstreiser blot for at vinde Penge syntes Heiberg og jeg selv var mig uværdigt, saa jeg lod det blive ved dette ene Forsøg.

WEYSE, JENNY LIND OG LADY TEAZLE

Imellem Heiberg og Oehlschläger var der vel paa Grund af Heibergs tidligere polemiske Skrifter nogen Spænding, som gjorde, at han egentlig ikke hørte til vor Omgangskreds, uagtet han dog nu og da besøgte os. Et Baand imellem ham og os var hans tidligere Veninde, Heibergs Moder; hos hende sad han ofte i Theatret, hvor de i Samtaler fornyede mangen en Erindring fra tidligere Aar, da Gyllembourg levede og Oehlschläger havde hørt til deres stadige Omgang. Fra denne Gyllembourgske Kreds havde vi ogsaa arvet Weyse. Denne geniale Componist kom ofte, naar vi sad ved Middagsbordet. Naar vi da hørte hans karakteristiske Banken paa Døren, som bestod i et kort Slag, da udbrød vi: der er Weyse! Weyse var ikke en Musiker som de fleste Andre; inde i al udenlandsk og indenlandsk Litteratur, som han var, manglede man aldrig Stof til Underholdning i hans Selskab. Ved Caffen satte han sig ofte uopfordret (thi paa Opfordring gjorde han det saa godt som aldrig) hen til Claveret og phantaserede, som vist kun han i den hele vide Verden formaade det. Hele Timer kunde han sidde fordybet heri, medens vi med spændt Lytten fulgte dette forunderlige Spil. Han endte gjerne disse Phantasier, idet han med Et huggede begge Hænderne ned i Tasterne, og slog den mest skjærende Dissonansaccord an, sprang op og sagde en eller anden Pudsighed, gennem hvilken hans ironiske Natur ret udtalte sig. Denne Maneer, troer jeg, udsprang især fra, at han saaledes vilde undgaa den Tak, der laa saa nær, og som man altid maatte føle Trang til at bringe ham. Han havde den Godhed at sætte stor Pris paa den Maade, hvorpaa jeg sang mine Viser og Romancer paa Theatret. „Ingen“, sagde han ofte, „forener Text og Musik som De.“ Og da som bekjendt Weyse den Gang var saa godt som den eneste af vore Componister, der forstod at læse den Text, hvortil han komponerede, saa var dette ham en vigtig Betingelse, ifald han skulde have nogen Nydelse af Sang. Ja, han gik saa vidt, at han ofte vilde overtale mig til at tage et Parti i hans Operaer. Naar jeg da sagde: „Men, Weyse, hvorledes skulde det være muligt med min lille Stemme?“ Da udbrød han: „Aa, Stemme! Udtrykket er Hovedsagen!“ Af og til havde jeg i vort Hjem sunget forskjellige af hans henrivende Romancer for ham; til Tak dedicerede han mig en Samling Sange til Texter af Goethe. Hvor ofte har jeg ikke ønsket at være i Besiddelse af en mægtig Røst for at kunne synge Weyses

Romancer og gjøre dem bekjendte i den hele Verden, thi jeg er overbevist om, at det kun skyldes Manglen af en Sanger, der lige saa inderligt kunde lade Texten komme til sin Ret, som Weyse har gjort det i sine Compositioner, naar disse Romancer den Gang kun vare lidet bekjendte i hans Fædreland og slet ikke i Udlandet. Da jeg en Del Aar efter henrykkedes ved at høre Jenny Lind synge Romancer, udrød jeg: „Ak, hun vilde kunne skaffe Weyses Romancer Indgang i hele Verden!“ Thi hos denne begavede Natur fandtes Alt forenet, hvad der udfordredes dertil. Men desværre havde hun en anden Anskuelse. Naar man har en Stemme forenet med en Personlighed som Jenny Lind, da kan man sige: „Hvem der vil høre mig synge“ — og det vilde Alverden — „han skal høre den Musik, som jeg vil have skal høres, og ikke den, Moden kræver.“ Istedet derfor føiede hun Øieblikkets Smag og sang de nyere, italienske Operaer: Norma, Regimentets Datter, Lucia og flere. Og hvad vandt hun herved? At sammenlignes med andre bekjendte Virtuosinder, som ikke Faa mente, hun dog ikke kunde naa. Thi Mængden skjælnet ikke mellem en Virtuosinde og en Personlighed som Jenny Lind. Et saadant Talent skulde ikke indlade sig paa at gaa i Andres Fodspor, men selv bane sig en ny Vei. Gud være lovet, at Sproget har forhindret mig i at forsøge, om ikke ogsaa jeg kunde blive europæisk berømt; thi hvo veed, om jeg ellers havde modstaaet at prøve paa at gribe det gyldne Æble og denne berusende Drik. Men vist er det, at jeg aldrig har sørget over, at dette var mig nægtet. At blive paa et Sted, og der have den Lykke at slaa Rod i Nationen, deri er dog en ganske anden Tilfredsstillelse, end i denne rastløse Omflakken, ved hvilken man kommer overalt og dog ingensteds bliver hjemme. Var Jenny Lind forblevet i Sverig, hvor de forgudede hende som Kunstnerinde og som Menneske, da var hendes Navn vel ikke blevet verdensberømt, og hun havde ikke været den rige Jenny Lind, men i det Sted havde hun vist undgaaet mangen en bitter Kamp, der en Tid truede med at sønderrive hendes Indre. Hos faa Kunstnerinder har jeg seet det glædelige Bevis for, hvad Sjælen formaaer over Legemet i den Grad som hos Jenny Lind. Forinden hendes første Besøg i Kjøbenhavn havde jeg vel hørt af Andre, at denne svenske Nattergal var intet mindre end smuk, ja, at hun selv ofte sagde: „Jag vet väl, att jag är ful.“ Jeg var altsaa forberedt herpaa, men desuagtet, da hun første Gang traadte ind til mig, blev jeg overrasket, thi her var alt det Modsatte af, hvad man antager et Ydre maa være i Besiddelse af for at virke paa et Theater. Hvor forundret blev jeg derfor, da hun første Gang traadte ind paa Scenen. Det var hende og dog en ganske Anden. Sjælen skinnede i den Grad gennem Aasyn og Bevægelser, at al Kritik forsvandt, og man satte sig kun til Ro for at nyde i fulde Drag den henrivende Sang og det sjælfulde Spil. Af Alt, hvad jeg

har seet i Udlandet og herhjemme, er der Intet, jeg har sat over den Nydelse at se og høre Jenny Lind. Dog jeg vil fra denne lille Udflugt vende tilbage til det danske Theaters Virksomhed.

I denne Vinter, 1833—34, udførte jeg første Gang Lady Teazle i Sheridans „Bagtalelsens Skole“, men var endnu formeget paavirket af den forrige Fremstillende, hvis Opfattelse var drillende, spydig og koket, til at opfatte Rollen paa en anden Maade, end hun havde gjort. Virkningen var kun ringe, og Stykket blev derfor hurtigt henlagt, da Udførelsen af flere af de øvrige Roller ogsaa var svag. Efter flere Aars Forløb, i Begyndelsen af Aaret 1846, blev Stykket atter optaget i Repertoiret. De Kræfter, som Theatret imidlertid havde erhvervet, gjorde det muligt at besætte alle Roller i dette, af de engelske Lystspil maaske mest udmærkede, paa en værdig Maade. Det blev indstudert af Alle med Liv og Lyst, og Resultatet var glimrende. Ved Stykkets Gjenoptagelse saae jeg nu med friske Øine paa Lady Teazles Rolle og indsaae klart, at min Forgængerinde og jeg selv, ved at gaa i hendes Fodspor, havde forfeilet Opfattelsen af denne kvindelige Charakter, hensat af Digteren i dette eiendommelige Forhold. Lady Teazle var inden sit Giftermaal med den gamle, fornemme Mand en ung Landsbypige, der levede i knappe Kaar og under snevre Forhold. Hun var en ung, kraftig, godmodig og lystig Natur, hvis Ungdom sukkede efter ret at tumle sig i hele sit Overmod. Hun havde endnu ikke kjendt Kjærlighedens Magt og havde ikke engang Trang til at kjende den. Da kom den rige, fornemme Mand, hvem hun indtog just ved at være en fuldkommen Contrast til ham selv. Hos hende var Ungdom, hos ham Alderdom, hun var frisk og bevægelig i Sind og Skind, han var allerede afsluttet i sine Vaner og i sin Livsanskuelse; hun ubekjendt med Verden, hidtil levende mellem Høns og Kyllinger, han verdensklog og bitter mod Menneskenes Slethed og Upaalidelighed. Da tænkte den gamle Mand: „Med dette uskyldige Barn vil jeg forbinde mig, og derved bringe Ungdom og Friskhed ind i mit Pebersvendeliv, hvis Ensomhed jeg ikke længere kan bære,“ og han tilbød hende sin Haand. Hun havde faaet ham kjær, som et Barn faaer den kjær, der byder det Sukkergodt og ved sin Nærværelse bringer en Afbrydelse tilveie i det triste, ensformige Hjem. Og da han nu sagde til hende: „Vil du følge med mig, saa skal du faae pæne Klæder, Vogn og Heste, og se den store Verden?“ da svarede hun i sin Uskyldighed: „Ja, mange Tak, det vil jeg gjerne!“ I hendes Uerfarenhed faldt det hende ikke ind, at hun var den Givende og han den Modtagende. At hun paa sin Maade holdt af ham, fortæller hun jo selv i al Naivetet i en af deres Scener som gifte Folk, og tillige, at hendes Cousiner altid gjorde Nar af ham og kaldte ham en gammel vranten Pebersvend. „Da tog jeg altid Deres Parti,“ siger hun, „og sagde, at jeg slet ikke fandt Dem hæs-

lig, og at jeg godt kunde lide en saadan gammel Mand, der ikke vilde nægte mig nogen Ting, og det havde De jo lovet.“ Dette Forsvar viser, at hun paa hans Bag havde udtalt sin Godhed for ham — at denne Godhed ikke var tilstrækkelig til at skabe et langt Samlivs Lykke, derom havde hun aldeles ingen Anelse. Ved at føres ind i den store Verdens Pragt og Herlighed gik det hende som den, der længe har sultet: hun var umættelig og forspiste sig i sin ungdommelige Graadighed, i hvilken hun som Barnet bestandig sagde: „Mere! Mere!“ Paa dette Punkt, da hun er bleven den fornemme Lady, gjøre vi Bekjendtskab med hende i Stykket. Man havde hidtil opfattet Lady Teazles Rolle som en ung Kokette, der skarpt og bidende gengjælder sin Mands Misfornøjelse over hendes Opførsel og Ødselhed. Jeg gav nu Rollen som et overgivent Landsbybarn, der af barnlig Kaadhed morer sig med at drille sin gamle, vrantne Ægteherre; hun brister i en hjertelig Latter, naar hans Raseri er paa det Høieste, og møder hans bidende, strenge Bemærkninger med et lystigt, kaad Svar, der netop ved Lystigheden bliver uden Braad for den gamle Herre og viser hende endnu paa et uskyldigt Barns Standpunkt. Intet Spor af Bitterhed, Vrede eller Spydighed maa indblande sig i hendes Drillerier, thi derved bliver hun gammel; og Ungdommen i hendes Sjæl og Legeme maa være hendes Undskyldning for, at hun uerfaren har samtykket i at forene sig med den gamle Mand, hvis Drillerier og Bitterheder imod hende hun tager som en Leg, et Tidsfordriv. Efter en af deres Skjændescener siger Sir Peter i en Monolog: „Det er besynderligt, men jeg finder hende aldrig mere indtagende, end naar hun saaledes driller og piner mig.“ Kunde han sige dette, naar hun i disse Scener havde det for en Kvinde uskjønneste Udtryk, som Heftigheden og Bitterheden give? Hendes lille Kjærlighedsforhold til Joseph siger hun selv, at hun har, fordi det er Mode hos fornemme Damer, og at hun ikke vil staae tilbage for disse, just fordi hun er en Landsbypige af Fødsel. Den Maade, hvorpaa hun lytter til Forførerens Ord i 4de Act og hendes Svar derpaa, ere jo virkelig saa uskyldige, at de blive og maa blive rørende i den uerfarne Kvindes Mund. Hvad den forvorpne Mand her udtaler, er hende ganske uforstaaeligt. Der har vel begyndt at røre sig en Trang i hendes Hjerter — en Trang, som, da den hidtil ikke er tilfredsstillet, er hende selv utydelig og uklar — og her indtræder det Rørende hos denne unge Kvinde, der har solgt en kostelig Skat: sin Frihed, sin Fremtid, for nogle Skillinger, fordi hun ikke kjendte Skattens Værdi. Da hun nu i 4de Akt, skjult bag Skjærmbredtet, gjør sin første bitre Livserfaring, idet Elskerens Slethed og Ægtemandens Godhed aabenbares for hendes forbausede Øre, da bliver hun i dette Moment mange Aar ældre, og hendes Sjæl vækkes for første Gang til Alvor. Med en Uskyldigs hele Sanddruhed siger hun til Elskeren: „Afveien, Hyk-

ler, jeg vil tale for mig selv.“ Og nu finder hun ikke — som den kloge, beregnende Kokette vilde have gjort — paa Udflugter, men hun træder frem for sin fornærmede Mands Aasyn med uforstilt Sandhed, angrer sin Ubetænksomhed, lover Bedring og takker med Taarer, redelige, uforstillede Taarer, sin faderlige gamle Ven. Elskeren udbryder — thi Sandhed er for en saadan Hykler noget af det mest Forbausende — : „Er Konen bleven gal!“ Hvorpaa hun svarer : „Nei, min Herre, hun har faaet sin Forstand!“ Man seer altsaa, at Hovedbetingelsen for Lady Teazles Fremstilling er Sandhed; Sandhed i Overgivenheden, Sandhed i Uskyldigheden, Sandhed i Fortrydelsen. Saaledes opfattet maa Rollen gjøre en stor Virkning fra Scenen, og det gjorde den virkelig. De ældste Skuespillere og gode Comediegængere vare Alle enige om, at Rollen for første Gang var kommet til sin fulde Ret. Publikum blev elektriseret, og Huset rungede af Latter og Bifald. Det gamle Stykke blev nu pludselig et Kassestykke.

FREMSTILLINGEN AF DET NAIVE

Jeg spillede nu flere nye Roller og var lykkelig over mit Held. En lille har jeg Lyst til at nævne, fordi den bragte mig selv stor Glæde. Det var i det lille franske Stykke „For evig“ — ikke af nogen videre Betydenhed, uagtet Fortællingen deri er god og anvendelig paa alle Tider. Man vil kunne sige sig selv, at min vigtigste Dommer, og den jeg selv satte mest Pris paa at behage, var Heiberg, hvis Danelse og Erfaring, hvis kritiske Blik var saa udviklet, at end ikke den ringeste Feil undgik ham. Heraf fulgte til min Lykke, at han meget sjelden var ubetinget tilfreds med, hvad jeg præsterede, og at han da uforbeholden fremhævede mine Mangler for mig selv; og til min Roes maa jeg sige, at mit Øre aldrig var lukket for disse Bemærkninger, men at jeg taknemmelig lyttede til hans Meninger og Anskuelser. I det ovenanførte Stykke skulde jeg spille en ganske ung, naiv Pige, lige hentet ud af et fransk Institut og i den syvende Himmel over at skulle tilbringe nogen Tid i Hovedstaden og tage Del i dens forskjellige Forlystelser. Rollen selv er i Grunden ubetydelig og uden poetisk Indhold; men der gives heldige Øieblikke, hvori en Skuespillerinde føler et saadant Overmaal af Kræfter, at hun formaaer at afvinde selv det Ubetydeligste en eiendommelig Tilløkkelse. Dette var Tilfældet her. Den lille Rolle var kommen i et lykkeligt Øieblik, og Virkningen af dette Øieblik var Stykkets Lykke. Publikum blev grebet af Fremstillende Friskhed og tiljubledede mig sit Bifald, idet den svulmende Ungdomsglæde, som jeg formaaede at lægge i den, syntes at smitte alle Tilskuerne. Efter Stykkets Slutning kom Heiberg hen til mig, tog mig om Hovedet og udbrød: „Min Gud, hvor du er henrivende

som denne unge Pige! Hvem skulde tro, at der kunde bringes alt det ud af denne flau Rolle.“ Med Glæde udrød jeg: „Ja, jeg vidste nok, at det skulde behage dig, derfor har jeg slet ikke omtalt Rollen i Forveien til dig, eller den Virkning, jeg ventede mig af den.“ Stykket er glemt og min Udførelse med, men min Glæde over Heibergs Roes har jeg beholdt i Erindringen. Rollens Hovedopgave var Naivetet, et Rollefag, som af de Fleste ansees for det letteste, men som i Virkeligheden stiller Fordringer, som sjelden fyldestgjøres. Det er min Overbevisning, at det Naive er Fundamentet for enhver stor Comedie-Skuespillerindes Talent, da denne Genre, naar den er, hvad den skal være, bærer alle de andre i sig. Den berømte Skuespillerinde Mlle. Mars havde sin Hovedstyrke heri, og ved denne Gnist i Sjælen sattes hun istand til i sit 50de Aar at faae Tilskuerne til at tro, at hun kun var atten. Dette er Kunstens Triumph. Og man kan vist opstille den Regel, at saalænge man formaaer at illudere i det naive Fag, har man Ungdom. Som oftest fremstilles Naiveteten som Enfoldighed og Pjæt; der opnaaes vel herved, at Tilskuerne le, men de le ad en lille Gaas, der snakker fort, uden selv at vide hvad eller hvorom den snakker. Der lees altsaa af Dumheden, der jo altid er latterlig. Skal det Naive have sin Betydning og henrive — og naar det ikke henriver, er det forfeilet — da maa det være som hos Barnet, i hvis Naivetet en uendelig Række af Muligheder ligger skjult; Muligheder, der naae op til Himmelen selv, hvor Englene lege. Kan man frembringe denne naive, inderlige, lyriske Virkning, da gribes ethvert sundt Mennekebryst deraf, og gjennem Latteren røres man over den guddommelige, uskyldige, enfoldige Barnlighed, der bærer Spiren i sig til Visdom. En Naivetet, som kun frembringer Latter, men ikke formaaer at røre, er falsk. Men hvormange formaa at bevare denne Umiddelbarhed i Sjælen, saa at de have den paa rede Haand til at benytte den i Kunsten? De fremstille sædvanligt en Voxens paatagne Uskyldighed uden selv at være grebne deraf og hensatte deri. Bagved det Paatagne ligger Kløgten, den bevidste Kløgt, som en Vished, men ikke den umiddelbare som en Mulighed. Deres Naivetet er Spøg, og derved forfeiler den altid sin rette Virkning. Det Comiske, det Henrivende i Naiveteten er netop den Alvor, hvormed den Naive udtaler sig, uden at ane det Comiske, som ligger i denne Alvor. Det Uimodstaelige er netop det Udtryk, der her, som hos Barnet, ligger i, at de i al Troskyldighed ikke ane, hvad der ligger bagved Ordet, men med hele den lille Hjernes Anstrengelse frembringe snart forvirrede, snart dybsindige Tanker, uden at stødes over de første og uden at ane, hvad der ligger i de sidste. Det Barn, af hvem man kun hørte flaut Pjæt, om det vilde man sige: det er en dum Unge; men det siger man ikke om disse ubevidste Lyn af Aanden, der nu og da blinke frem

og give Barnets Tale sin Tillokkelse, fordi man derigjennem øiner en Række af Muligheder til Udvikling af et bevidst, friskt, eienommeligt Menneske. Det gjælder altsaa i Fremstillingen af naive Roller at lade denne Mulighed titte frem, for at den kan interessere og ikke kjede som Pjatteri. Men hvorledes formaaer man at lade Noget titte frem af Sjælens Dyb, naar dette Noget ikke findes deri? Af aandelige Egenskaber udkræves saa godt som alle de, en Skuespillerinde bør være i Besiddelse af for at være en virkelig Kunstnerinde: Alvor, Lune, lyrisk Sans, thi det er især ved denne Sidste, at Skjønheden tilveiebringes, og det er jo især Skjønheden, der rører. Der udkræves en høi Grad af Inderlighed og Følelse — ikke den Følelse, hvorved vi fælde Sorgens Taarer, men den, der gjennem Latteren henriver til Taarer — til Taarer, der formaa at hæve os op til en salig Fornemmelse af Skjønhedsidealet. Man maa se og føle, at den unge Piges Tanker ikke alene dvæle paa Jorden, men ogsaa hos Muser og Gratier; men dette vil aldrig kunne fornemmes undtagen fra en poetisk Natur. Man kan derfor gjerne sige, at den Skuespillerinde, som ikke formaaer, eller hvis Fag det ikke er at udføre lyriske Roller, vil mangle en af de vigtigste Betingelser for at kunne udføre de naive.

Man seer altsaa, at denne Art af Roller kræver Egenskaber, der ingenlunde ere lette, for ikke at sige umulige at tilegne sig, hvor de ikke ere nedlagte som en Himlens Gave. Er dette derimod Tilfældet, da kan en ganske ung Pige tilfredsstillende heri uden at ane alle de Fordringer, der stilles til hende; men for en Ældre, En, der allerede har tilbagelagt de første Ungdomsaaer, er denne Godtkjøbsmaade at spille paa ikke længer tilstrækkelig; da maa man vide, hvorfor man saaledes og ikke anderledes naaer til Maalet. Ogsaa af legemlige Fortrin hører der ikke faa til for at kunne udføre disse Roller og illudere i den. Først en slank og elastisk Skabning; thi det Elastiske i Bevægelserne er uadskilleligt fra Ungdommen. Man maa kunne se, at ingen Tyngde trykker Legemet, men at det kan tumle sig uhindret. Betragte vi Barnet eller den ganske unge Pige, da er det denne Elasticitet, dette Overmaal af Kraft, der ofte, os selv ubevidst, især henriver os. Dertil maa saa komme Stemmens Blødhed, Latterens Friskhed, de lette, hurtige Overgange fra Graad til Latter, fra Spøg til Alvor, hvori den lykkelige Ungdom formaaer at græde med Smil paa Læberne og smile med Graad i Øiet — alt dette maa opfattes og kunne gjengives.

Desværre har jeg ikke Haab om, at det her Udviklede vil være lærerigt for yngre Skuespillerinder. Det Hele er først og fremmest en Følelæssag. Har Talentet denne Følelse, denne Begavelse i Sjælen, da vil det blive forstaaet, hvad jeg her har udtalt; jeg vover at tro, at en saaledes begavet Skuespillerinde vil underskrive min Me-

ning — men hun trænger da ikke til at belæres. Har hun derimod ikke Følelsen, ikke Begavelsen, da vil hun ikke forstaa mig og altsaa ikke belæres deraf.

TAARBÆK. MINE ALFER

Saisonen nærmede sig sin Ende. Alt i flere Maaneder havde jeg glædet mig til, at vi skulde ud til en Sommerbolig, kaldet Eriksborg, i Taarbæk. Huset laa lige ved Havet, og jeg kunde neppe oppebie Saisonens Slutning af Længsel efter at faa et af mine høieste Ønsker opfyldt: at bo en hel Sommer ved Skov og Strand. Hvor lykkelig var jeg dog i denne uforglemmelige Sommer! At sidde her ved Havet, at se det, ikke i det Fjerne, som et Maleri, nei, saa nær, at jeg med Taaspidsen mødte de skummende Smaabølger og sagde til dem: „Kom kun, jeg er ikke bange for mine Sko.“ — „Heller ikke for dine Strømper?“ spurgte de mig saa undertiden, naar de aldeles paa Drilleri pludselig slog høit op over mine Ben og derved drev mig op i Huset for at skifte — ja, skal man have Glæde af at bo ved Havet, da maa man kunne staa lige ved det. Er det længere borte, da er det ligesom en Blomst, man vel kan se, men ikke lugte; man maa kunne høre denne sagte Smaapludren af Bølgerne, hvorved man saa forunderligt kan fortabe sig, idet man synes, at man tænker; da man dog egentlig slet ikke tænker, men kun vugges til Ro. Men ene maa man nyde dette. Det gaaer hermed, som man siger det gaaer med Spøgelser, at hvis man taler, saa forsvinde de. I Naturen gjælder det at tie og lytte. I denne Passion for Havet var Heibergs Moder og jeg af modsat Smag. Hun holdt af Indsøer, og dem kunde jeg ikke taale. „Uf! det raa Hav!“ sagde hun. „Uf! de lumre Indsøer!“ sagde jeg. Om Aftenen i de deilige Solnedgange kom Andræ og andre af vore Venner ofte ud til os. Da satte vi os Alle paa Skrænten, og Heiberg kom da i sit guddommelige Humeur med kjøhlende Drikke ovenpaa den hede Dag, og vore Venners glade Stemning forhøiede vor Nydelse. Var Stemningen paa det Høieste, sang vi Bellmanske Sange og drak den udødelige Digtets Skaal. Jeg var dengang endnu Skuespillerinde med Liv og Sjæl, men saa glad som et saadant Sommerophold gjorde mig, nei, saa glad, saa befriet var jeg ikke i Udøvelsen af min Kunst.

I denne deilige, uforglemmelige Sommer levede jeg atter i livlig Omgang med mine Alfer, der hjalp mig snart med Et, snart med et Andet. Jeg havde forrige Vinter gjort Bekjendtskab med den fortræffelige, elskværdige Blomstermalerinde Christine Løvmand og under hendes Veiledning begyndt at male Markblomster efter Naturen. Her i det Frie optog denne Beskjæftigelse mig nu ganske, og

Time for Time kunde jeg glæde mig ved at gjengive de smaa, fine Planter og Græsstraa, og lykkelig var jeg, naar de paa Papiret blev et tro Billede af Originalerne. Naar jeg saaledes sad og maledede, syntes mig altid, at mine smaa Veninder stod ved min Side og hjalp til.

En Morgen midt i Juli spadserede jeg hen ad Landeveien og blev henrykt staaende ved en Grøftekant foran en vild Rosenbusk, fuld af de skønneste Knopper og udsprungne Roser. Min første Tanke var at male en af disse til min Samling. Jeg sprang nu over Grøften og gav mig i Lag med at bryde en lille Gren til dette Brug, men Rosenstilken var saa seig og Tornene saa mange, at jeg tænkte: hvor ærgerligt, at jeg tiltrods for mine forkradsede Hænder maa opgive at faae Grenen hjem med! Da udbrød jeg uvilkaarligt: Ja se! ifald der nu var Noget ved Eder, I Smaa, da skaffede I mig en Kniv eller en Sax, hvormed jeg kunde afskjære disse Roser. Jeg vilde alt igjen forlade Busken, da jeg til min Forbauselse saae min egen store Sax staa med begge Spidserne halvt nede i Jorden. Hurtig udbrød jeg: Tak skal I have! klippede Grenen af og gik hjem, jublende over mit Held. Den Alfehjælp kan man let forstaa, hører jeg sige, hun har naturligvis selv havt Saxen med, som nu er faldet paa Jorden. Men jeg svarer, jeg havde aldrig denne store Sax med mig, saa den Udvei til Forklaringen er det mig ikke muligt at gaa ind paa. Ualmindelig oplivet kom jeg hjem fra denne Spadseretur. Ved Indgangen til vor Have mødte jeg Heiberg, der udbrød: „Nei se, hvilke deilige Roser; hvem har skaffet dig dem?“ Tankeløst buste det ud af mig: „Det har mine Alfer!“ — „Hvad vil det sige?“ spurgte han, og nu maatte jeg i fuld Fortrolighed til min Ven gaa til Bekjendelse med Hensyn til det Samliv, jeg fra Barn af havde levet med mine smaa Veninder. Træk for Træk af mit Samliv med disse fristedes jeg til at fortælle, opmuntret af den Interesse og de spørgende Blikke, hvormed Heiberg lyttede til mine Ord. Min Taushed var saaledes brudt, og jeg havde nu en Fortrolig i denne Sag. Han talte senere ofte med mig herom, og lidt efter lidt kom ogsaa hans Moder ind i Fortroligheden. Hun var meget betaget af Alt, hvad jeg fortalte hende, „men,“ sagde hun engang, „havde du været mere hjemme i din Christendom, vilde du ikke have levet i alle disse Forestillinger og i al den Overtro.“ Jeg svarede hende: „Ja, jeg troer paa en usynlig Verden om os; jeg troer paa tjenstvillige og utjenstvillige Aander; jeg troer at kunne fornemme saavel de første som de sidste. Det, at saa mange Mennesker ikke kunne og ikke ville tro herpaa, finder jeg ganske naturligt, thi de fleste Mennesker have ved deres forfinede Dannelse tabt alle Instinkter, ligesom Hunden ved Stuelivet taber sin fine Lugt og Jagtmani.“ Jeg talte ofte i Spøg til Heiberg om alt dette og sagde: „Seer du, det, at jeg kan sætte mig

i Rapport til usynlige Aander, kommer af, at jeg hører til den simple Stand. Den usynlige Verden nærmer sig vist ogsaa ofte til Eder, men I mærke den ikke; maaskee høist, naar I pludselig blive betagne af en glad, umotiveret Stemning, sige I: Hvorfor mon jeg med Et bliver saa glad? Se, da omsvæves I af hine lyse Væsener, uden at I, som jeg, takke dem for deres Komme, og derfor holde de af mig og tjene mig, med hvad de formaaer; thi det gaaer vel dem som os Andre, at det dog altid er smigrende og behageligt, at der tages Notits af vor Nærværelse.“ Man lo af disse Raisonnements, men Heiberg og jeg talte dog atter og atter om mit Alferige og mine Forestillinger om det. „Har du læst Tiecks „Alfer“?“ spurgte han mig engang, „den kommer man i Tanker om ved dine Förtællinger.“ Jeg læste nu Tiecks Fortælling, men fandt ikke, at hans Alfer lignede mine smaa tjenstagtige Aander. „Skriv et Stykke,“ sagde jeg til ham, „om mine smaa Alfer, der kjærligt tage sig af et forladt Barn; mange Træk til Alfernes Væsen, deres Hjælp, deres Skjælmeri, deres forunderlige Tjenstagtighed kan jeg meddele dig, og disse ville sikkert være af dramatisk Virkning fra Scenen.“ „Ja,“ svarede han, „det lod sig vel bruge, naar Lykken vilde være med.“ „Eller mine Alfer,“ svarede jeg.

En lille Hævn fik jeg over Heibergs Moders Vantro til mine Alfes Hjælp. Da vi en Dag spadserede sammen i Haven, sagde hun til mig: „Du driller mig ofte, fordi jeg saa let taber Et eller Andet, og derfor har jeg fortiet for dig, at jeg i denne Tid har lidt et Tab, som ret er gaaet mig til Hjerte. Du mindes vist den Frugtkniv, jeg satte saa stor Pris paa, fordi jeg engang havde faaet den af Gyllembourg; tænk dig, denne Kniv har jeg tabt. Folkene har jeg lovet en god Douceur, ifald de kunde finde den, thi jeg maa vist have tabt den her i Haven. De og jeg have nu i længere Tid søgt den allevegne, de have flere Gange revet alle Gangene, men borte er den og borte bliver den.“ Under denne Samtale spadserede hun og jeg frem og tilbage i Havens Gange. I lystigt Overmod svarede jeg: „Ja, hvorfor har Du fortiet dette Tab for mig, havde jeg bedt mine smaa Alfer bringe mig den, havde de strax gjort det.“ I samme Øieblik standsede jeg overrasket, thi jeg saae til min Forundring den bekjendte Kniv ligge i Gangen lige ved mine Fødder. Uden at lade mig mærke med min Overraskelse bukkede jeg mig ned, tog Kniven og rakte hende den, idet jeg sagde: „Vær saa god, mine Alfer svigte mig ikke.“ Forbauset greb hun Kniven og sagde: „Nei, jeg har dog aldrig kjendt Mage.“

Hvor vare disse tre Maaneder blevne af? Hvor sørgede jeg over, at mine ensomme Morgenvandringer i Skoven nu snart skulde op-høre! Med Vemod sagde jeg Farvel til Træer og Buske, til Markerne, til Græsset og de mange smaa Markblomster. Idet jeg en af

de sidste Morgener stod og bukkede mig for at plukke disse smaa Planter, hvis rene Skjønhed kun et kjærligt og opmærksomt Øie tilfulde kjender — og alt havde Haanden fuld af en yndig Bouquet, slog En mig sagte paa Skulderen, og Mad. Nielsen, forhen Mad. Wexschall, stod for mig. Hun var nemlig, nu da den Tid var omme, i hvilken fraskilte Ægtefolk maa vente, forinden de atter kunne gifte sig, i Sommerens Begyndelse bleven gift med Nielsen, der ligeledes havde skilt sig ved sin Ægtefælle, den for sin Ynde og Naivetet engang saa paaskjønnede Skuespillerinde, Madam Rind. Med dyb Smerte havde hun indvilliget i denne Skilsmisse og fundet sig i, at Nielsen tog hendes 3 Sønner fra hende. Jeg havde ikke talt med Mad. Nielsen siden hendes Giftermaal, og blev derfor noget forlegen, da jeg slog Øiet op og saa hende staa for mig. Ogsaa hun var i første Øieblik noget forlegen, men da vi virkelig gjensidigt holdt af hinanden, forsvandt dette snart, og vi fortsatte nu ved hinandens Side vor Vandring igjennem Dyrehaven. Hun fortalte mig, at ogsaa hun boede i denne Egn i Sommer, og ledte Talen hen paa sit Giftermaal med Nielsen. Hun kjendte fra tidligere Tid min Mening om ham, en Mening hun da tilfulde delte, og følte vel netop derfor Trang til at udtale sig om ham til mig. Dette skete nu i de høieste Toner, og jeg erindrer, at hun udtalte disse for mig uforglemmelige Ord: „Naar man daglig omgaaes med et saa fuldkomment Menneske, saa skammer man sig og beder Gud, at man maa kunne naa op til denne Høide.“ Med inderlig Bedrøvelse og Forbauselse hørte jeg hende tale saaledes om et Menneske, om hvem hun selv engang havde havt en klar og sand Dom. Til hendes Undskyldning vil jeg anføre, at Nielsen virkelig var i Besiddelse af en ualmindelig Evne til at behage, naar han lagde an derpaa. Han var endnu den Gang en smuk Mand, fuld af Liv og tilsyneladende Varme; som forelsket var han lidenskabelig og kunde være høist indtagende, naar hans onde Luner ikke traadte frem. Men det var vanskeligt at sige, hvad der hos dette Menneske var Sandhed eller Usandhed; jeg troer han vidste det ikke selv. Men at han var en umandig og usand Charakter, derom vare vel Alle enige, der kjendte ham nøiere. Og nu at høre hende, der af Naturen havde en Afsky for al Usandhed, tale saaledes og være i en saa sørgelig Illusion — det trængte mig smerteligt ind i mit Hjerte. Ak! tænkte jeg ved at høre denne Tale, hvor vil Du dog engang vækkes af denne Drøm og med Forfærdelse se din Vildfarelse! Jeg gik stille ved hendes Side i Skoven, uden at svare paa alt dette. Ved Fortunen skiltes vi venligt ad, idet jeg delte mine Markblomster med hende. I nogen Tid stod jeg stille og saa efter hendes høie Skikkelse, indtil den forsvandt mellem Træerne; derpaa fortsatte jeg min Vei hjemad, idet mine Tanker vare opfyldte af hende og hendes Udtalelser. Hvor er det dog muligt, tænkte jeg, at et Menneske kan

gaa i slige Illusioner? Saaledes at kunne slaa sin Fornuft ihjel og se Alt gennem sine Phantasi-Briller — det er jo som at være hexe-besat! At tale saaledes om ham, der tidligere har været Gjenstand for hendes Ringeagt! Under saadanne Reflexioner naaede jeg vort lille Hus i Taarbæk, fortalte Heiberg mit Møde i Skoven og vor Samtale om Nielsen. Han lo og sagde: „Det kan man kalde at have et psykologisk Blik!“

„NINA“ OG „ALFERNE“

Man vil erindre, at jeg som Barn og halvvoxen Pige havde været ansat ved Balletten og hvilket Indtryk Bournonvilles Balletter gjorde paa mig, efter at han atter var vendt tilbage til Kjøbenhavns Theater. Naar jeg udtalte min Glæde for ham og den Nydelse, hans Balletter forskaffede mig, yttrede han ofte: „Hvor er det dog Skade, at De ikke mere hører til Balletpersonalet! Hvor megen Brug havde jeg ikke nu for Dem, især i mimiske Partier.“ Jeg paa min Side forsikkrede ham da, at jeg aldrig saae nogen Ballet, uden at jeg ønskede at være med og udøve min Barndoms Kunst. I Slutningen af forrige Saison var han en Dag kommen hen til mig og havde indstændigt bedet mig om at overtage Ninas Rolle i den franske Ballet: „Nina eller den Vanvittige af Kjærlighed“, som han agtede at indrette for den danske Scene. „Jeg har Ingen imellem mit Balletpersonale,“ vedblev han, „som vilde kunne interessere i dette Parti. Ingen hvis Physiognomi egner sig til at udtrykke den sydlige Lidenskab i Forening med den Danse-Anstand, som Rollen kræver, og uden hvilket den taber sit egentlige Præg.“ Ved denne Anmodning dukkede hele min Interesse for den mimiske Kunst op med fornyet Styrke. Jeg bad Heiberg, der ikke ret syntes om det, lade mig have Lov til at paatage mig Rollen; og Bournonville blev meget henrykt, da jeg gav mit Samtykke til hans Forslag. Det rygtedes snart i Byen, og min Opræden i en Ballet blev imødeset med spændt Forventning. Jeg havde alt haft flere Prøver under Bournonvilles Veiledning, og nu forestod den første Prøve med det øvrige Dansepersonale paa Hofteatret, det samme Theater, hvor jeg havde tilbragt mine første Barndomsaar og for en Del med de samme Personer, som dengang udgjorde Balletpersonalet. Forunderlige vare de Følelser, hvormed jeg indfandt mig paa denne første Prøve paa det Sted, hvor jeg som Barn havde gennemgaaet saa mange Ydmygelser, og nu stod her i de samme Personers Midte, under saa forandrede Forhold. Flere af de ældre Figurantinder, Dansere og Danserinder, hvis blotte Nærværelse i hin Tid havde indgydt mig en Frygt, saa jeg ikke vovede at hæve min Stemme, hilsede nu ærbødigt paa mig ved min Indtræ-

delse, kom mig elskværdig imøde og ønskede mig atter velkommen i deres Kreds. Taarerne kom mig i Øinene, og idet jeg af mit inderste Hjerte takkede Gud, der havde været med mig i de tunge Aar, trykkede jeg dem Alle venligt i Haanden. En sand Ydmyghed, om end af en anden Art end den, jeg som Barn havde følt paa dette Sted, gennemstrømmede mig. For at tilintetgjøre al Forlegenhed mellem dem og mig, talte jeg strax uforbeholdt til dem om mine Barndomsaar paa dette Sted. Da disse Ord vare udtalte af mig, flokkedes de tættere om mig; den Ene mindedes dette, den Anden hint Træk fra min Barndom, og Alle vare enige i at rose den lille alvorlige, beskedne Hanne Pâtges, om hvem de Alle, det forsikkrede de nu, alt dengang havde haft en Følelse af, at hun vilde blive noget ualmindeligt for Theatret. Lykken gjør ydmyg, det følte jeg ret i dette Øieblik.

„De kan tro, kjære Fru Heiberg,“ yttrede en af de ældre Damer, „vi have altid været stolte af, at De er taget hør fra vor Midte.“ Jeg blev ganske bevæget over disse Ord, takkede dem ret hjerteligt og forsikkrede dem, at ogsaa jeg bestandigt havde haft en Følelse af, at her paa dette Sted var mit første Hjem i Kunsten; og at ogsaa jeg i Tankerne ansaae mig, som om jeg egentlig hørte dem til. — Med Et faldt mine Øine hen i en Krog paa Theatret. Der stod stiv og kold, med korslagte Arme min fordums Dansekammerat Andrea, og fæstede sit Blik haardt og fast paa mig. Dette Syn berørte mig ubehageligt; jeg vidste af Erfaring, at her var Intet at udrette for mig. I Afstand prøvede jeg dog paa at hilse hende; dog hun hilsende ikke igjen og forandrede ikke sin engang antagne trodsige Stilling. „Bryd Dem ikke derom,“ hviskede en af Damerne til mig, „der er intet Udkomme med hende.“ — „Hvad mon jeg dog kan have gjort hende,“ spurgte jeg, „siden hun altid møder mig med dette Blik?“ — „De har intet gjort, undtagen det, at De er Fru Heiberg, og at De ved Theatret er sprunget hende forbi i Anseelse. Og dette, at De nu agter at udføre en Hovedrolle i Balletten, sætter hende i Fyr og Flamme.“ — „Ak!“ svarede jeg, „det er jo ogsaa slemt; det er slet ikke faldet mig ind — jeg troede, at hun havde en anden Rolle heri.“ — „Det har hun ogsaa, men hun vilde dog nok helst spille Ninas.“ Jeg blev forstemt og bedrøvet over, at jeg jo virkelig her stillede mig iveien for hende, og bebreidede mig selv, at dette ikke tidligere var faldet mig ind.

Den 30te September 1834 opførtes Balletten Nina første Gang. Det Nye, at se mig optræde i en Ballet, havde fyldt Huset, Balletten lønnedes med Bifald og gik ofte over Scenen for tæt besat Hus. Oeh-lenschläger sendte mig sin Tak i et varmt Digt, som er trykt i hans Skrifter. Paludan-Müller, denne noble Digtergenius, som vi havde den Glæde at have i vor Omgangskreds, sendte mig den efterfølgende Sonnet.

Nina.

Endnu det Underfulde mig omringer,
 Endnu fortryllet kan min Sjæl fornemme
 Det klare Sprog, der virker uden Stemme,
 Den toneløse Sang, som deilig klinger.

Endnu jeg Sorgen seer med Glædens Vinger
 Og Fryd, hvis lette Flagren Taarer hemme;
 Endnu jeg seer Erindring dybt at gjemme,
 Hvad intet Haab til Hjertet mere bringer.

Endnu, o Nina, Øiet paa Dig hviler,
 Og uvis svæver Tanken, om Du kjærligst
 Os rører, naar Du sørger eller smiler.

Dog hvad er alle Ord! Kan Ord forkynde,
 Hvad i Dit rige Smykke funkler herligst? —
 O fine Gratie! Sjælefulde Ynde!

Ovenstaaende Sonnet, der kun svagt udtrykker, hvad jeg har følt ved Deres deilige Nina, beder jeg Dem ikke at forkaste; idetmindste lad den tjene Dem til Beviis paa, med hvor megen Deltagelse jeg har fulgt Deres Fremstilling.

10de Oktober 34.

Deres

Paludan Müller.

Til Fru J. L. Heiberg.

Man seer, hvor Alle vare gode imod mig, og mange Privates Opmærksomhed forøgede den offentlige, men det vil jeg her forbigaa. Dog, netop naar Lykken fulgte mig, overvældedes jeg ofte i Stilhed af en stor Ydmyghedsfølelse, der endte med det Spørgsmaal: fortjener Du virkelig ogsaa alt dette? Eller beroer det Hele paa, at usynlige Væsener have forelsket sig i Dig. Men man siger jo, at Lykken er ustadig; naar vil altsaa denne Ustædighed vise sig for Dig? Forbered Dig derfor itide paa at kunne undvære hendes Gunst, naar hun vender Dig Ryggen.

Heiberg tænkte nu virkelig for Alvor paa at skrive et Stykke om saadanne Alfer, som vor Samtale i Sommerens Løb ofte havde dreiet sig om, og da han blev anmodet af Theaterdirectionen om at skrive et Stykke til Kongens Fødselsdag, besluttede han at skrive Eventyr-Comedien „Alferne“. Jeg selv havde i den senere Tid været en Del betænkelig over at have brudt min Taushed i den Retning. Bare

mine Smaa ikke ere vrede paa mig herfor, klagede jeg ofte til Heiberg, mig synes virkelig, at jeg mindre fornemmer deres Nærhed end tidligere; jeg burde vist have bevaret min Taushed om dem for bestandig, og ikke profaneret dem ved min megen Talen om dem til Eder. Heiberg beroligede mig vel saa godt han kunde, uden at det dog ret lykkedes ham; han skrev altsaa sine „Alfer“, og Marie i Stykket var det Barn, Alferne fra lille af havde omsvævet, og som jeg skulde udføre. Det var forresten et Uheld, at dette Stykke første Gang skulde opføres til Kongens Fødselsdag, hvor hele Hofpersonalet og Alt, hvad der i fjerneste Maade gav sig Mine af at høre til Hofcirklen, optog saa godt som alle Pladser, hvilket gjorde, at kun meget faa af det egentlige Theaterpublikum kunde erholde Plads, og heraf fulgte, at Critikken over de stakkels Aandsprodukter, der skulde have den Ære at præsenteres paa disse Festaftener, var lagt i Hænderne paa Folk, som havde deres gode Grunde til ingen Mening at have om hvad de saae. Undertiden toge de Mod til sig og udtalte kjækt en Dom, men dette faldt i Regelen bedrøveligt ud for dem, da de næsten altid senere blev tvungne af den offentlige Mening til at tage den tilbage igjen. Hvad der ogsaa bidrog til at gjøre dette fornemme Publikums Dom usikker, var den Omstændighed, at ifølge Skik og Brug paa disse Festaftener hverken Skuespillerne eller Stykket maatte applauderes, men denne Hylding alene skulde være Kongens Modtagelse i Theatret forbeholden. De fleste Tilskuere rette jo deres Dom efter, hvor stærkt eller hvor ofte der bliver applauderet ved et nyt Stykke, og saaledes maatte altsaa denne Taushed sætte dem i den største Forlegenhed. Ved første Opførelse af „Alferne“ fældedes der da rask væk den Dom, at det var en tosset Børnecomédie uden Indhold og Interesse. Ved den næste Forestilling, hvor den egentlige Dom skulde fældes af Publikum, blev det derimod til Alles Forundring modtaget med Bifald, uagtet der ved Tæppets Fald lød en Pibe, som Vedkommende ikke vilde bære ubenyttet hjem igjen, da den nu engang var medtaget. Derefter spilledes Stykket mange Gange i en lang Aarrække med udelt Bifald og stigende Interesse. Oehlschläger, Biskop Mynster og H. C. Andersen, der vare tilstede ved den første Forestilling, vare strax saa henrykte over dette Arbeide, at de ved Hoffet og udenfor samme brød mangan en Landse for det. J. L. Heiberg har løst en Opgave i dette Arbeide, som vistnok kun faa Digtere vilde have kunnet gjøre ham efter, nemlig: at lade et Tidsrum af 7 Aar foregaa i een Act, uden at selv den vrangeste og mest prosaiske Tilskuer lades udenfor Illusionen at have oplevet dette Tidsløb under Stykkets Gang. Dette er, om jeg saa maa sige, et lille Kunstværk i dramatisk Digtning.

Den Hjælp og Bistand, som Heiberg altid har ydet mig i Udførelsen af mine Roller, kom mig til stor Nytte i „Alferne“. Det Usæd-

vanlige i Maries Fremstilling, at skulle afbryde Prosaen i Udbrud af to lange, eiendommelige lyriske Digte, havde jeg ikke formaadet at opfatte og gjengive, som Digteren havde tænkt sig det. Uforglemmelig er mig derfor den sidste Prøve paa Stykket, Aftenen forinden det skulde opføres. Da vi vare komne hjem efter General-Prøven, sagde Heiberg til min Fortvivlelse: „Saaledes kan du ikke recitere disse Digte; de blive matte og uden Interesse paa denne Maade. Du declamerer dem, som man declamerer et Digt af en A n d e n, men ikke som en Improvisation af Marie selv.“ „Min Gud,“ udbrød jeg, „hvorledes da? Det er mig umuligt at gjøre det anderledes.“ Jeg bad og tiggede ham da, at recitere dem for mig, saaledes som han havde tænkt sig dem. Og nu gjennemgik vi Linie for Linie, og jeg vedblev at fremsige dem atter og atter efter hans Anvisning til langt ud paa Natten. Med et tungt Sind lagde jeg mig omsider i min Seng uden at kunne sove, thi Digtenes Fremsigelse plagede mig uophørligt, og uroligt kastede jeg mig paa Leiets hid og did, thi Stykkets Virkning beroede saa meget paa denne Rolles heldige Fremstilling. Hvor lykkelig var jeg derfor efter den første Forestilling, da Heiberg gav sit Bifald tilkjende med den forandrede Maade, hvorpaa jeg nu fremsagde Digtene. Ogsaa gjorde disse Digtets Fremsigelse atter og atter et stærkt Indtryk paa Tilskuerne. Hans Mening med disse lyriske Udbrud er, at Marie, der, ved sit Ord til Dronningen i Alfehaven, var bundet til at bevare Alt, hvad hun havde oplevet, i dyb Taushed, og saaledes ikke tør svare paa de Opfordringer, som hendes Nærmeste stille til hende: „h v o r hun har opholdt sig i de 7 Aar?“ at hun da udbryster i disse Eventyr for at redde sig ud af Forlegenheden, og i disse lyriske Udbrud ligesom sammensmelter Digt og Sandhed i sine Beretninger. De maa derfor fremsiges, som om hun improviserede dem, lidt efter lidt, ud af sin egen Phantasi. Det Maleriske og Beskrivende i Tone og Gestus maa være saa stærkt, at det ligesom opleves som noget Nærværende og ikke som noget Forbigangent. Med hvilken Glæde har jeg ikke atter og atter fremsagt disse yndige Eventyr! Hvor lykkelige vare ikke de Øieblikke, naar jeg paa Scenen fordybede mig i Fremsigelsen, saa at jeg virkelig havde en Følelse af, at de udsprang af mit eget Indre. Og aldrig havde jeg en saa levende Fornemmelse af, at mine smaa Venner omringede mig, som her, hvor Scenen jo ogsaa var lagt i deres egen Alfehøve. Et ubeskriveligt Sværmeri var over mig i dette Stykke, saa ofte det gik over Scenen. Ved min første Indtrædelse, hvor jeg kom løbende hjem fra Alfehaven, var det mig, som om jeg ikke hørte Jorden til, som om jeg bar Vinger, der kunde føre mig, hvorhen det skulde være. Og naar de smaa Alfer i Stykkets sidste Scene fremtraadte med deres Vandringstave i Haanden, med Reisetaskerne paa Siden, med de runde Hatte paa Hovedet for at tage Afsked med Marie og da vandrede over

Fjeldet bort til „Østerland“, ja, da steg min Vemod saa stærkt, som om mine Alfer forlode mig for bestandig og sagde mig deres sidste Farvel. Og atter trykkede det mig, at jeg havde røbet for Andre, hvad jeg vist burde have fortiet for Alle, og jeg kunde da ikke lade være at gjentage, hvad Heiberg havde ladet de smaa Alfer sige til Marie:

„Men hvis du røbed' vor Hemmelighed,
Da maatte vi flygte fra dette Sted,
Da maatte vi drage til Østerland,
Hvor aldrig med dig vi samles kan.“

Ofte, naar Noget gik mig imod, da tænkte jeg: Ak, mine Alfer ere vist, ligesom i Heibergs Stykke, „dragne til Østerland, hvor aldrig med mig de samles kan.“ — „Det er Sværmeri,“ siger Skolelæreren til Henrik i Alferne, hvor ogsaa han sværmer. „Det er et Bedrag,“ siger Andre;

„Men gives der dog ei et skjønt Bedrag?
Og er et skjønt Bedrag da ikke bedre
End det, som Verden daarligt kalder Sandhed?“

„DEBATTEN I POLITIVENNEN“ OG „SPAREKASSEN“

Vi tog atter dette Aar ud til Taarbæk i vor forrige Bolig, Eriksborg. Men Ensomheden i Taarbæk begyndte at vige, idet flere Huse byggedes, saa vi forudsaae, at vi ad Aare maatte ty længere ud i Landet. Imidlertid glædede vi os atter ved al den Skjønhed i Naturen, som findes paa denne Kant, men vor Glæde var blandet, idet der lød et Farvel til alle vore Yndlingssteder. Sommeren ilede snart hen, altfor snart, og med et Suk saae vi Dagene tage af og havde alt Bordlampen tændt om Aftenen. Skoven begyndte at antage de gule, brogede Farver, der kunne være saa henrivende, især ved Solnedgang. Naturen er lykkelig! den er skøn, selv i sin Død. Ak! hvorfor kan ikke Mennesket dø som Naturen, skøn til det Sidste!

Vi flyttede nu ind fra Taarbæk, og jeg begyndte atter mit travle og anstrængende Theaterliv. Men jeg var fuld af Mod og Lyst, og var sikker paa at være velkommen hos Publikum, mine Foresatte og mine Kammerater.

I Saisonen 1835—36 opførtes Hertz's Vaudeville „Debatten i Politivennen“. Der var herhjemme i Danmark opkommen flere smaa Smudsblade, som levede af at sætte private Folk i den offentlige Gabestok. Det var noget Nyt; man var uvant med paa denne Maade at stilles offentligt frem. De skikkelige Borgermænd bleve stærkt

afficerede af denne Medfart, og Hertz skrev derfor sin Vaudeville, hvori han raillerer over en saadan Spidsborgers komiske Sorg ved de Angreb, man gjorde mod hans hidindtil ubekjendte Person og Virksomhed. Denne Charakter er fortrinligt tegnet af Hertz og blev uovertræffeligt spillet af afdøde Skuespiller Foersom. Hans Udførelse af denne Rolle var indtil de mindste Nuancer et sandt Mesterværk af komisk Fremstilling. Publikum modtog den vel ogsaa som noget Godt, men anede dog ikke, hvad det besad i Foersom, saavel i denne Rolle som i mange andre. Jeg udførte Petreas Rolle i „Debatten“ og blev i høi Grad paaskjønnet paa Grund af den komiske Kraft, som jeg formaaede at lægge ind i den lille kjøbenhavnske Pjatte. Enkelte i Personalet, som ved enhver Leilighed søgte at gjøre Folk udenfor Theatret Manglerne i mine Fremstillinger begribelige, bleve her enige om at rose denne som noget af det Bedste, jeg havde leveret. Undertiden kan der ligge en vis Uforskammethed i en saadan Ros. Ved bestandigt at dadle, begribe vel slige Mennesker, at de let sees i Kortene, og at man seer Misundelsen, der ligger paa Bunden af deres Dadel. Ved af og til at rose og hæve en lille Rolle til Skyerne, er det ligesom de frakjøbe sig denne Mistanke. At jeg udførte min lille Rolle i „Debatten“ med stor Glæde, er vist, men jeg ansaae det for en Uretfærdighed fra Publikums Side, naar man paaskjønnede mig mere i denne lille Rolle end Foersom i hans mesterlige Fremstilling, hvori der var et saa fint Studium og en Naturofsag, der kunde være et Mønster for enhver Skuespiller. Og alligevel jubledes man over os Andre i dette Stykke, medens Foersom kom og gik, uden at der rørtens Haand for ham. Da denne Mangel af Paaskjønnelse mod Foersom vedblev Aar efter Aar, tabte jeg tilsidst Taalmodigheden. Ligesom det er en berettiget Følelse hos en Kunstner at harmes, naar det Almindelige overvurderes, ligesaa naturligt er det, at man gribes af Smerte, naar det Udmærkede ikke agtes og paaskjønnes. Denne Mangel paa Forstaaelse smertede mig, som om det havde været mig selv, det gik ud over. Tilskuerne behøve som oftest dog kun et Fingerpeg for at lære at vurdere det, som de have overseet. Dette burde nu Critikken give — men Gud hjælpe os for vore Bladrecensioner! I min Iver og Vrede gjorde jeg da, hvad en Skuespiller vel iøvrigt bør afholde sig fra — men det var for og ikke imod en af mine Kunstfæller, og det beroligede min Samvittighed — jeg skrev en Anmeldelse i „Fædrelandet“, naturligvis anonymt, hvori jeg gjorde opmærksom paa Foersoms Fortjeneste i denne Rolle. (Se „Fædrelandet“ 1845 d. 3die Decbr.) Jeg udtalte med al den Varme, som hans Udførelse havde vakt hos mig, hvad det var, han her præsterede, og bebreidede Folk deres Mangel paa Erkjendelse af en Skuespiller, som her leverede det Bedste af, hvad der i Fremstillingen af dette Stykke blev ydet. Da nu Stykket næste Gang kom til Opførelse, efter at denne Anmeldelse var

bleven læst, havde jeg den store Glæde, at Foersom ved sin Indtrædelse blev modtaget med stormende Bifald; og fra nu af saae Alle, hvad de for længe siden burde have seet. Da Foersom kom ud hin Aften efter sin første Scene, gik jeg hen til ham, trykkede hans Haand og yttrede min Glæde over, at man endelig havde faaet Øinene op. Med Taarer i Øinene kyssede han min Haand og sagde: „Det kommer lidt sildigt, og jeg veed, at jeg kun har min ubekjendte Ven i „Fædrelandet“ at takke for denne Paaskjønnelse.“ Jeg følte en usigelig hemmelig Glæde i dette Øieblik over, at jeg var den ubekjendte Ven.

I det franske Stykke „Guldkorset“, bearbejdet og forbedret af Heiberg, havde jeg atter en smuk og interessant Rolle at fremstille. Publikum lo, Publikum græd, Publikum klappede, og Stykket gik atter og atter for fuldt Hus. Ak! hvorfor have dog de, som muligt engang læse, hvad jeg her har nedskrevet, ikke seet mig i disse Fremstillinger! Ved enhver ny Rolle, som jeg fortæller om, have de kun et „Saa?“ at give mig til Svar. Det gaaer mig som Marie i „Alferne“; de have ikke fulgt mig i Phantasieens Have, og hvad jeg fortæller dem om min Vandring, bliver maaskee, ligesom i Stykket, ikke troet, men betragtet som en Phantasihistorie, opdigtet af mig selv. Hvad efterlader en Skuespiller sig af det, der har vibreret i hans Indre? Hvem formaaer at holde dette fast? Det er saa umuligt som at fastholde en Tone eller Duften af en Blomst. Dog Goethe lader Jupiter sige til Skjønheden, der klager over, at den er forgjængelig: „Kun det Forgængelige er skjønt.“

„Warum bin ich vergänglich, o Zeus?“ — so fragte die Schönheit.
 „Macht' ich doch,“ sagte der Gott, „nur das Vergängliche schön.“
 Und die Liebe, die Blumen, der Thau und die Jugend vernahmen's,
 Alle gingen sie weg weinend von Jupiters Thron.

I denne Saison skrev Hertz sit Lystspil „Sparekassen“. Dette Stykke havde en forunderlig Skjæbne. Alle Rollerne deri har Digteren skrevet for bestemte Skuespillere, men strax ved det første Bekjendtskab med Stykket, mishagede det saa godt som Alle. Heiberg, hans Moder og jeg vare derimod i høj Grad indtagne baade af dette Genrebilledes Sandhed og Friskhed og af den ægte, nationale Tone og den ypperlige Dialog. Mærkeligt var det, at uagtet saa godt som alle Skuespillerne havde imod deres Roller fra Begyndelsen af, saa er vist kun faa Stykker gaaet over Scenen saa fuldendt udførte fra alle Sider som „Sparekassen“. Foersoms Skaarup, Jfr. Jørgensens Madam Rust og Phisters August vare hver for sig mesterlige Fremstillinger. Ogsaa hos Publikum forfeilede Stykket sin Virkning. Man sagde: det var langtrukket, simpelt — ja, man gav det det dumme Øgenavn „Skarnkassen“ og kunde slet ikke faae Syn for, hvad det var, her skulde betragtes, forstaaes og nydes. Mit utrættelige Forsvar

og min Glæde over de Spillendes Udførelse af deres Roller satte dem i saa godt Lune, at det lidt efter lidt morede dem at udføre, hvad der først havde været dem imod. Min egen Rolle, Antonie, hørte til mine Yndlingsroller, og ti Gange hellere spillede jeg denne lille, naive, troskyldige Pige, end mangen en stor, glimrende Rolle, ved hvis Udførelse Huset jublede, men ved hvilken jeg selv blev tom og kold. I nogle Aar spillede vi dette Stykke for et blindt Publikum, der kun skjænkede et svagt Bifald. Saa blev det henlagt og senere atter fremdraget, syv Aar efter dets første Opførelse, med hele den gamle Rollebesætning. Og hvad skeer! Nu var det ligesom Bindet var faldet fra Øinene paa Alle, og med Enthousiasme blev det modtaget og blev et formeligt Kassestykke. Hertz har fortalt mig, at naar han nu i Selskab, paa Gader og Stræder blev takket for „Sparekassen“ som for et nyt Arbejde, da kunde han ikke bare sig for at svare: „Aaa, ingen Aarsag! Stykket er syv Aar gammelt.“ At udføre Antonies Rolle som den bør, ansees af de Fleste som en Opgave, der godt kan bydes et mindre Talent, naar kun Fremstillerinden er ung og har et takkeligt Ydre. Dette er en stor Vildfarelse. Antonie er Stykkets Poesi, og formaaer Fremstillerinden ikke bag Prosaen at lade denne skinne igjennem, da taber hele Stykket sin poetiske Belysning. Antonie er — hvor forunderligt det end maaskee vil synes de Fleste — en lyrisk Rolle; ikke hvad man i de høiere Skuespil forstaaer derved, men en egen, troskyldig, barnlig Lyrik. Det Lyriske skal vibrere i Baggrunden af Fremstillerindens Sjæl; det skal være tilstede der som en Mulighed, der engang kan træde frem. Hun skal røre ved sin Troskyldighed. Naar jeg i Scenen med Adolf og Jansine i første Akt bad Adolf tage sig af Nicolai og gjøre ham til noget oppe i Collegierne — naar jeg her med største Alvor, men med forlegen og inderlig Følelse fremførte denne Bøn, da hørte jeg — af alt Bifald det kjæreste — en rørt Mumlen i Publikum, en Lyd, hvor Latter og Taarer kæmpe med hinanden. I Scenen med Nicolai, hvor Antonie fortæller ham Eventyret, er atter et af de Momenter, hvor kun den inderligste Følelse, forenet med den Troskyldighed, der findes hos Børn, formaaer at frembringe den rette Illusion. Jo alvorligere dette fremsiges, som Noget, der fuldtud troes, des hjerteligere bliver Tilskuernes Latter. Dog hvor lidt Tilskuerne have gjort sig rede for, ved hvilke Midler jeg frembragte Virkningen i Antonie, viste sig mange Aar efter, da Rollen kom i andre Hænder. Recensenterne bebreidede da min Efterfølger i Rollen, at hun ikke havde mit Skjælmeri i Udførelsen af Antonie. De saae, at Rollen ikke gjorde den gamle Virkning — de havde ofte seet mig udføre skjælmske Roller, og nu troede de, at jeg kun havde spillet Antonie skjælmsk.

„NEI“

Siden Heibergs og min Forening havde der ofte været Tale om, at vi burde se at komme til Paris for at besøge hans Fader, der jo havde bosat sig der og levede af en Pension, som han havde fra Keiser Napoleon den Førstes Tid, da han under Talleyrand og andre Ministre var ansat som Bureauchef i Udenrigsministeriet. Han levede nu der som en blind Olding og havde ofte yttret i sine Breve, at han inden sin Død dog ønskede at gjøre sin Svigerdatters Bekjendskab. Vi havde derfor besluttet at reise til ham førstkomende Sommer, en Beslutning, som han udtalte sin Glæde over i Brevene til Sønnen. Ogsaa med min Svigermoder, hans fraskilte Kone, havde han corresponderet herom.

De kongelige Skuespillere havde dengang Lov til i Ferietiden at give Forestillinger til egen Indtægt, en Tilladelse, som jeg aldrig havde benyttet, dels fordi jeg var saa anstrengt af Vinterens Arbeide, at jeg i høi Grad trængte til Hvile om Sommeren, dels fordi denne Opfordring til at trække en Vexel paa den Gunst, man stod i hos Publikum, var Heiberg og mig imod. Men for at gjøre det muligt at besøge P. A. Heiberg i Paris, besluttede vi os til for denne ene Gang at give en privat Forestilling. Vi havde længe talt frem og tilbage om, hvad vi skulde lade opføre. Idelig havde jeg plaget Heiberg om at skrive et nyt Stykke til denne Aften. Det blev besluttet, at vi skulde give hans Skuespil „Nina“, men det udfyldte ikke en hel Aften; jeg bad ham da ret indstændig at skrive en lille Vaudeville til at ende Forestillingen med. Ved et Tilfælde var det faldet mig ind, hvormange Nuancer der kunde lægges i det lille Ord „Nei“, og nu opstod Ønsket hos mig, at han vilde skrive en Vaudeville, der skulde hedde „Nei“, og hvori dette Ord var indflettet i Intrigen. Jeg tænkte paa, hvilke Melodier der kunde bruges osv., og hver Dag talte jeg for ham om Vaudevillen „Nei“. Da han blev ved at sige, at han ikke kunde eller vilde skrive dette Stykke, blev jeg tilsidst ganske vred og taug. En Dag henimod Foraaret vilde jeg aabne Claveret for at synge og spille, da mine Øine i det samme faldt paa en trykt Bog, som laa derpaa, jeg vilde se, hvad det var for en Bog, og da jeg aabnede den, stod der paa Titelbladet: „Nei, Vaudeville i en Akt af Johan Ludvig Heiberg.“ Jeg vilde neppe tro mine egne Øine — foer ind til Heiberg og sagde: „Hvad er dette?“ — „Det veed jeg ikke,“ svarede han med sit ironiske Smil. „Du har jo skrevet denne Vaudeville,“ vedblev jeg. „Saa?“ gjentog han. „Ja, der staaer jo, den er af dig.“ — „Ja, saa maa den vel ogsaa være af mig,“ svarede han paa sin rolige, ironiske Maade. Jeg blev usigelig glad, allerede inden jeg havde læst den, saa man kan tænke, hvad jeg blev bagefter.

Nogle Dage efter indbød Heiberg Phister, som skulde udføre Hovedrollen: Klokker Link, til at komme til os en Aften for at høre Stykket. Heiberg læste det nu høit for os og sang alle Viserne for at give Phister en Idee om Vaudevillen i sin Helhed. Uforglemmelig for Heiberg var Phisters Glæde over Stykket og hans Rolle deri. Han lo, han græd, omfavnede Heiberg til Tak og blev hos os til langt ud paa Natten i den mest overgivne Stemning. Nogle Dage efter, da Rollen var ham tilsendt, kom han atter til os en Formiddag for at udtrykke sin Henrykkelse, Glæde og Taknemmelighed. Phister var den af alle Skuespillerne, som Heiberg satte høiest. Han beundrede denne hurtige og sikre Opfattelse, hans Smag og samvittighedsfulde Gjengivelse indtil det mindste Ord, hans Moderation og Troskab i Digterens Tjeneste. Da Saisonen var tilende, gave vi os nu til vor Sommerforestilling, Heibergs Skuespil „Nina“ og Vaudevillen „Nei“. Det interesserede mig i Heibergs „Nina“ at kunne udtale i Ord, hvad jeg tilforn i Balletten „Nina“ kun havde udtalt i Minespil. Da Heiberg udgav sine samlede Skrifter, gjorde han mig den Glæde foran Stykket „Nina“ at lade dette lille Vers trykke:*

De Følelser, hvormed tilforn saa tidt
 Mig Nina fængslede, med Ord jeg malte,
 Men mærked', da det stod der, Sort paa Hvidt,
 At Bigottinis Taushed bedre talte.

Da siden jeg den yngste Nina saae,
 Mit Hjertes egen, meer end den jeg digted,
 Jeg saae mit Tankebilled' for mig staa,
 Men fatted' klart, at Ord ei kunde naa
 Det Udtryk, hvortil her de sig forpligted'.

Og sandelig, der gives Lidenskaber saa dybe og indadventde, at Ordet, som forklarer, næsten svækker dem. I Taushedens lidenskabelige Udtryk, ledsaget af skønne Toner, gives ligesom et større Spille- rum for Tilskuernes Phantasi. Saadanne Lidenskaber kunde man kalde musikalske; de gjøre ligesom Musiken størst Virkning just ved det Ubestemte, som Enhver efter sin egen Følelse og Phantasifylde kan lægge Ordene under; det bestemte, klare Ord tvinger Phantasien indenfor Ordets Grændser. Derfor er Sujettet til „Nina“ sikkert bedre skikket til Ballet eller Opera.

Den talende „Nina“ blev imidlertid modtaget med Bifald. Derefter fulgte „Nei“, og vanskeligt vil man kunne forestille sig Publikums Jubel. Phisters „Klokker Link“ er noget af det Fortrinligste — maaske det Fortrinligste, denne Kunstner paa sin lange Theaterbane har leveret. Det Ensemble, hvormed dette lille Stykke, der

* Der hentydes heri til, at han i sin Ungdom i Paris ofte havde seet og beundret den berømte Danserinde Bigottini i Balletten „Nina“.

kun har fire Personer, gik over Scenen, skal man vist søge Mage til paa hvilket som helst Theater i Europa. Dets Gunst i Publikum har fremdeles holdt sig usvækket, indtil jeg ved min Bortgang fra Theatret indtil videre standsede Opførelsen af „Nei“. Det var en forunderlig Magt, dette Stykke udøvede paa Tilhørerne. Den Tilskuers, som den sidste Gang, det opførtes, saae dette Arbeide, og ikke vidste, det var et gammelt Stykke, maatte absolut tro, at det var en Førsteforestilling, thi Publikums Enthousiasme, Skuespillernes Lune, Alt var endnu saa friskt som første Gang. Man lo, man klappede ad Replikker, som de fleste af Tilskuerne kunde udenad lige saa godt som Skuespillerne, og ligesom hver af de foregaaende Gange, da jeg traadte frem med Slutningscoupletet, havde Jubelen næsten ingen Ende.

Efter denne fornøielige Fremstilling reiste Heiberg og jeg til Paris og tog Erindringen om denne Aftens Glæde med paa Reisen.

REISE TIL PARIS I SOMMEREN 1836

Ikke uden Ængstelse tænkte jeg paa at skulle gjøre den gamle Heibergs Bekjendtskab, og hvor let kunde ikke Samlivet med en gammel, svag og sær Mand indvirke uheldigt paa vort Ophold i den mærkværdige By, hvor saa meget gjorde Fordring paa vor Interesse. Men med sand Taknemmelighed maa jeg give ham det Vidnesbyrd, at det ikke var muligt at være beskednere i sine Fordringer, end den gamle, blinde Mand var overfor os. Besøgte vi ham, hvilket skete hver Dag, da havde vi neppe siddet et Kvarteer, før han sagde: „Nu skal I gaa! I Paris kan man gjøre meget Andet og Bedre, end sidde hos mig.“ En sand Glæde var det mig, at han modtog mig med stor Hjertelighed og lod til at finde Behag i mit Selskab. „Det gjør mig ondt“, sagde han, „at jeg ikke kan se dig; nu maa jeg nøjes med at høre din Stemme og med at kjende dig gennem Andres Omtale.“ Undertiden fik vi ham, ved megen Overtalelse, til at spise med os paa en Restauration. Naar da hans Søn vilde følge og lede ham, sagde han: „Nei, du skal have Tak, jeg vil helst ledes af Hanne — det Bedste er godt nok.“ Jeg var ganske stolt heraf. Det var et elskværdigt Træk hos Pariserne, at de havde en dyb Ærbødighed for Alderdommen. Naar jeg gik med den gamle, blinde Mand under Armen, da veg Alle tilside for os i de af Trængsel opfyldte Gader. Gik vi derimod ene, uden ham, da veed Gud, at man ikke kunde rose Pariserne Galanteri mod Damer.

Den gamle Heibergs Stolthed fornegtede sig ikke; thi aldrig saasnart han havde modtaget vor Indbydelse, havde han ingen Ro paa sig, inden han havde gjort Gjengjæld med en Invitation til os. Han

kunde heller ikke lide, at vi kom hver Dag, men fandt bestandigt paa et eller andet Paaskud for at afværge det. At dette var af Frygt for at paalægge os en Byrde for hans Skyld, var ganske tydeligt.

Vi Fruentimmer have ofte et Instinkt, der siger os, hvad Mændene ikke bemærke; jeg havde en Følelse af, at den gamle Mand ønskede engang at tale med mig alene. Jeg sagde derfor til Heiberg: „Lad mig engang besøge din Fader ene, det var jo dog muligt, at han paa en eller anden Maade ønskede at udtale sig om din Moder; stolte og indesluttede Mænd udtale sig lettere for Kvinder i slige Sager end for andre Mænd; lad mig derfor give ham Leilighed hertil.“ „Naa, saa du troer,“ svarede han, „at min Fader vilde udtale sig i denne Sag til dig! Nei, saa kjender du ham rigtignok ikke.“ Imidlertid fik jeg Lov til en Dag at gaa ene til ham. Da jeg traadte ind i det lille Værelse, hvor den høie, smukke Mand som sædvanligt sad i sin Lænestol, sagde jeg: „Du maa idag undskyldte Ludvig, han kunde ikke følge med herhen; han har endel Visitter at aflægge i Formiddag.“ Jeg mærkede strax paa hans Miner, at dette ikke var ham ukjært. Vi sad nu stille og talte om Alleslags, og med Villie lod jeg et Ord falde om Heibergs Moder. Da dette var udtalt, blev han ligesom forlegen og lod den usædvanligt smukke Haand med de lange, fine, hvide Fingre glide uroligt frem og tilbage paa den Marmorconsol, han sad ved Siden af, som om han skrev noget paa den, udslettede det og atter og atter begyndte forfra. Det rørte mig at se hans Fingre feie Støvet af Pladen, uden at den gamle, blinde Mand vidste, hvortil han misbrugte sin hvide Haand. Endelig brød han Tausheden og sagde: „Fortæl mig, hvorledes hun har det.“ Jeg fortalte ham nu varsomt Alt, hvad jeg troede vilde interessere ham om hende, og sagde ham, som sandt var, at hun udtrykkeligt havde bedet mig hilse ham paa det Kjærligste. Hans Ansigtsmuskler vibrerede noget, og han sagde med tilbageholdt Bevægelse: „Vil du hilse hende igjen og sige hende: at af alle Kvinder er der ingen, som jeg nærer en større Agtelse for end for hende.“ Jeg takkede ham for den Glæde, han gjorde mig, ved at lade mig overbringe en saadan Hilsen, som jeg med Bestemthed vidste vilde være hende en usigelig Trøst og Glæde at modtage fra ham. — Vi havde ofte i Hjemmet talt om, at det maatte være en let Sag ved mindste Begjæring fra hans Side at faae udvirket Tilladelse for ham til at vende tilbage til sit Fædreland; jeg spurgte ham nu, om han ikke kunde have Lyst til at tilbringe sine sidste Dage i sit Hjem! „Ørsted har sagt,“ vedblev jeg, „kun et Ord fra din Side, og der vil Intet være til Hinder derfor.“ — Men her var jeg mindre heldig i mine Forsøg. Et lidenskabeligt Udtryk viste sig paa hans Ansigt, og med dirrende Stemme sagde han: „Et Ord fra min Side! Jeg skulde vel tigge om at faae Lov til at vende tilbage til mit Fædreland, hvorfra man paa den skammeligste og uret-

færdigste Maade har forjaget mig! Jeg skulde trygle om min Ret? — Aldrig! De skyldte mig at kalde mig tilbage — fra dem maa det udgaa, ikke fra mig, — saa skal jeg komme. Vil de ikke det, saa kan jeg dø her, hvor man bedre har vidst at benytte mine Evner. Kaldes tilbage maa jeg og have en Æresopreisning, ellers bliver jeg her.“

Mærkeligt var det at høre den gamle, blinde Olding udtale sig om Statsforhold; heri var han endnu en Republikaner paa 18 Aar. Ludvig Philip hadede han med en saadan Energi og Lidenskab, at der ikke var det af Slethed, som han jo troede om ham, selv saadanne Ting, paa hvis Sandhed et Barn vilde have tvivlet. Naar jeg beskedent modsagde ham og yttrede, at dette eller hint dog kunde være en Bagtalelse, svarede han: „Du kjender ikke det kongelige Pak! De ere Alle ens.“ Han takkede mig for Besøget med et Udtryk, som om han havde længtes efter en Leilighed til at udtale sit forsonlige Sind, og det lod, som om han med et lettet Aandedræt sagde mig Farvel.

Saa godt som ingen Dansk kom til Paris uden at aflægge et Besøg hos gamle Heiberg. Dette Tegn paa Agtelse af hans Landsmænd satte han stor Pris paa, det holdt ham i en stadig Forbindelse med sit Fædrelands Skjæbne, med Litteraturen og med hans fordums Venner. Forsømte Nogen at aflægge ham et Besøg, det være sig den ubetydeligste Person, da smertede dette ham. Selv Damer fulgte denne Skik, og han var da en galant og taknemmelig Vært. Han havde i tidligere Dage interesseret sig overordentlig for det kongelige danske Theater og jo selv skrevet ikke faa Skuespil for det, som vare optagne med Bifald. Med stor Deltagelse havde han derfor hørt om Sønnens Vaudeviller og Skuespil og om den Opsigt, de havde gjort i Kjøbenhavn; han havde naturligvis læst dem alle. Interessant var det for mig at sidde og høre paa de to Mænds Samtaler, baade om Theatret og om forskjellige andre Materier. En Dag afbrød den blinde Olding pludselig Sønnen i sin Tale, idet han med en Stemme, hvori Faderglæden ret udtalte sig, sagde: „Hør, Ludvig! Du har en ualmindelig smuk Stemme.“ Jeg blev ganske rørt over dette Udbrud. Det er saa naturligt, at den Blinde seer og føler gennem Øret. Det Udtryk, den Tone, der laa i hans egen Stemme, idet han udtalte disse simple Ord, har jeg aldrig kunnet glemme. Og virkelig veed jeg meget Faa, der havde en saa ren, saa tydelig og saa dannet Stemme som hans Søn.

At se Paris, med Alt hvad denne mærkelige By indeholder, maatte naturligvis i høi Grad opfylde mig med Forundring. Af Alt gjorde Boulevarden stærkest Indtryk paa mig, ja saa stærkt, at jeg indtil den Dag idag, da det er 22 Aar siden, af og til endnu drømmer, at jeg seer Boulevarden for første Gang, saaledes at jeg i dette Øieblik ikke ret veed, hvad der hører mine Drømme til, og hvad Virkeligheden.

At det i høi Grad maatte interessere mig at se de franske Theatre,

falder af sig selv. Paa Theâtre français saae jeg Mlle. Mars. Det er med en underlig Følelse man sidder og venter paa en Personligheds Indtrædelse paa Scenen, naar man i mange Aar og af mange Munde er forberedt paa i denne at se noget Mærkeligt, noget Enestaaende. Ønsket om at skue dette Mærkværdige har saa tidt været levende, uden at det er opfyldt, at nu, da Øieblikket er der, troer man neppe selv paa Virkeligheden. Hjertet banker af Forventning, man har ligesom en Frygt for, at et eller andet uventet Tilfælde i det afgjørende Øieblik atter skal tilintetgjøre vort Ønskes Opfyldelse; man tør neppe haabe paa, at dette Tilfælde kan udeblive. Med saadanne Følelser sad jeg og ventede paa Mlle. Mars i Theâtre français. Er det heldigt eller uheldigt for den paagjældende Feirede at blive ventet med saadanne Følelser? Jeg troer begge Dele. Heldigt, fordi hun ved sin Indtrædelse bringer en hel Historie ind med sig som Baggrund; uheldigt, fordi netop denne Historie har sat Tilskuernes Phantasi i saa stærk Bevægelse, at Virkeligheden har ondt ved at svare til Phantasibilledet. Paa den første Indtrædelse af en saadan Kunstnerinde berøer derfor meget. Hun maa indvirke paa den overspændte Phantasi og tvinge den ned i Virkeligheden, hun maa berolige uden at slippe Spændingen hos Tilskuerne; Kunstnerinden maa ligesom uophørlig sige: „Vær skaansom, jeg er kun et Menneske.“ En Følelse heraf maa være tilstede i Skuespillerindens Indre, og er den der, da meddeler den sig ogsaa hurtig til Tilskueren. Jo beskednere, fordringsfriere, simplere de første Replikker henkastes, desto hurtigere vil Tilskueren blive skikket til fra det rette Standpunkt at modtage, hvad der bydes. En Kunstnerinde af en saadan Betydning og med et saadant Indre som Mlle. Mars kan med Aandens Sikkerhed sige: „Jeg skal snart bringe det urolige Hjerteslag til Ro.“ Og denne Magt udøvede hun ogsaa i et Nu paa mig og min Hjertebanken. Hun var dengang en Dame paa 50 Aar eller derover, men spillede dog den attenaarige Elskerinde i Comedien. For mit skarpe Syn saae hun vel ikke ved sin første Indtræden ud som en attenaarig Pige, men, hvor forunderligt har dog — Gud være lovet! — ikke Sjælen, naar denne er ung, frisk og blomstrende, Magt over Legemet! Idet hun udtalte sine naive, næsten barnlige Replikker, hvor lyste da Ungdommen, Sjælens Ungdom, ud igjennem dette Legeme og gjorde det gjenemsigtigt! Hvem kunde, hvem ønskede, hvem vilde, hvem nænnede her at skille Sjæl og Legeme ad? Illusionen var opnaaet, det Eneste, hvorpaa det kommer an for en virkelig god Tilskuer. Da jeg vendte mig om til Heiberg for at udtale mig herom, stod Taarerne ham i Øinene. „Det bevæger mig,“ sagde han, „efter saa mange Aar at høre denne mageløse Røst igjen. Hendes Toner i Talen ere som Perler trukne paa en Snor. Man kunde lære at skrive Fransk blot ved at høre hende udtale Sproget.“ En Franskmand fra den gamle Tid med

et prægtigt hvidt Haar befandt sig i Logen med os. Af vore Miner gjættede han sig til vore Tanker; hans Øine hvilede paa os med en saadan Inderlighed, som om han havde været Mlle. Mars's Fader, der i Henrykkelse beundrede sit Barns Virkning paa os. Og virkelig er det de Franskes skønne Egenskab: at være stolte af og taknemmelige mod de Personer, der skjænke dem kunstneriske Nydelser. De elske deres Digtere. Enhver ældre Franskmand kan sin Molière udenad, og vee den Skuespiller, som vover at forvanske eller forandre, hvad der i Aarhundreder har glædet Nationen og er paa Alles Læber. Kunde vi dog engang komme saa vidt! — Da vi forlod Logen, rakte den gamle Herre mig Haanden for at hjælpe mig forbi Stolene i Logen. Heiberg takkede ham, og efter at de havde vexlet et Par forbindtlig Ord, hilste vi gjensidigt paa hinanden og forlode Theatret. Vi sad til langt ud paa Natten i Hotellet og talte om Mlle. Mars's fine Nuancering og den Dannelse, der udtalte sig i hendes Spil. For Heibergs Erindring traadte alle de Roller frem, som han for 17 Aar siden havde elsket og beundret hende i. Det virkelige Geni ældes ikke, men Tilskuerne ældes og have ikke længer den Elasticitet til at modtage det Fuldendte; det have de en Følelse af, og trøste og berolige sig selv med, at det er Geniet, der er ældet, istedetfor at det er dem selv. De ere ligesom en Kvinde, hvis Hud er fuld af Pletter og som siger ved at se sig i Speilet: „Det Speil har et slet, elendigt Glas, fuldt af Fugtighedspletter — det bør kasseres.“

To interessante Aftener havde vi i den store Opera, hvor jeg var saa heldig at se de to berømte Danserinder: Taglioni og Fanny Elszler; den Første i „Sylphiden“, den Anden i „Le diable boiteux“. Taglioni's Sylphide er noget af det mest Ideale, jeg har seet af Dans og Plastik. Her var ikke Tale om at beundre Skole og Færdighed, ikke om dette eller hint Pas, ikke denne eller hin Stilling — det var en af de græske Gudindeskikkelser, der her aabenbarede sig for os, levende og aandende, for at vise den nuværende Slægt, at slige Former og Stillinger, som vi beundre hos Antikerne, kunne have Kjød og Blod, og ere ikke blot hentede fra Phantasiervednen. Uforglemmelig staaer hun for mig ved Tæppets Opgang i „Sylphiden“. Jeg har seet forskellige Danserinder paa forskellige Theatre i dette Parti, den ene i hin, den anden i denne kunstige Attitude ved Tæppets Opgang. Taglioni derimod stod simpelthen ved Stolen (hvori Elskeren sover) i dyb Beskuen, med den ene Haand støttet paa Stolearmen; netop dette Træk har bevaret sig uudsletteligt i min Erindring. Hun stod der som en fin, gjennemsigtig Marmorstatue, hvis første Bevægelse overraskede ligesaa stærkt, som om en virkelig Marmorstatue havde begyndt at røre sig. Hvad er det, som gjør et Menneske saa vidunderligt skjønt og gratieust? Som bekjendt var Taglioni ikke i Besiddelse af nogen fuldendt Formskjønhed, hendes Arme vare tynde

og altfor lange, og der var intet enkelt Lem paa hende, som kunde kaldes fuldendt skjønt. Hvad var det da? Det var atter her Skjønhedsidealet, der straaede fra Sjæleens Dyb over i dette Legeme, beandede det, løftede det med en saadan Styrke, at det Vidunderlige foregik for vore Øine, idet vi saae det Usynlige som noget Synligt. Balletten „Sylphiden“ er en yndig Composition, især naar en Taglioni udfører Hovedrollen og Illusionen ikke forstyrres ved et slet Maskineri.

Det er mærkeligt, at Bournonville, hvem vist Ingen vil frakjende en stor Begavelse som original Balletforfatter, ved at overføre Andres Arbejder paa vort Repertoire ofte har begaaet den Feil at overse væsentlige Momenter i Compositionen og derved har forsyndet sig imod Forfatterens Ideer. Dette var saaledes i høi Grad Tilfældet i „Sylphiden“. Dette luftige Væsen sværmer omkring sin jordiske Elsker, der idelig vil gribe efter hende for at fastholde hende; men hun undgaaer uophørlig hans Berøring og bruger sine Sommerfuglevinger for at flagre om ham og fra ham; men da hans plumpe, jordiske Haand tilsidst virkelig griber og fastholder det Himmelske, da falder Vingerne af, og Skikkelsen opløses i Intet. Det er Sommerfuglen, der dør, naar Støvet paa Vingerne berøres. Hos os lod man, idetmindste i de første Aar, Sylphiden danse en lang Pas de deux med Elskeren, hvori de berøre hinanden og ideligt hvile i hinandens Arme; dette gaaer forud for Catastrophen, hvorved denne bliver uforstaaelig og aldeles meningsløs, ja hele Compositionens Idee bliver derved udsløttet; thi har han mange Gange tilforn berørt Sylphiden, hvorved frembringes da hendes Opløsning tilsidst, kun fordi han berører hende? Derfor havde denne Ballet aldeles ikke tiltalt mig, da den gik over vor Scene. Først her i Paris forstod jeg dens Poesi, først her henrev „Sylphiden“ mig ved den yndige Taglionis Fremstilling af Titelrollen.

En fuldkommen Contrast til Taglioni dannede Fanny Elszler, uden at være mindre interessant end hin, skjøndt af en hel anden Natur. Man kunde maaskee sige, at naar Taglioni var en Repræsentantinde for den græske Sculptur, da var Fanny Elszler det for den moderne, hin en Gudinde, denne en Bakkantinde, deilig, berusende, gennemtrængt af gratieus Sanselighed, aandrigh, med et skjønt jordisk Legeme, fuld af Liv og en Mimik, hvis Tydelighed og Bestemthed man skal lede efter. Hun talte uden Ord, skoggerlo uden lydelig Latter, skreg smertefuldt gennem den lukkede Mund. Hun henrev Tilskuerne, saa at de geraadede i et Slags Raseri, og det var vanskeligt at sige, hvem der var stærkest i Affect, hun eller de. Men Alt var hos hende endnu indenfor Dannelsens Grændse. Dette platte, raa Coquetteri var endnu fjernt; det var Livet, det alt betvingende Liv, der udøvede sin Tryllemagt over Tilskuerne. Hun sagde ligesom triumpherende: „Vil

du vækkes af din Døs, saa kom og se paa mig og modtag noget af mit Liv.“

Det hører med til et Publikums Bornrthed absolut at ville sammenligne to saadanne Talenter som Taglioni og Fanny Elszler, og sætte den Ene over den Anden. Som om det Uforlignelige lod sig sammenligne. Naar en Nation er saa heldig paa engang at eie to saa modsatte Naturer med saa forskellige Evner, burde de nyde dem begge i fuldt Maal, — istedet derfor kommer strax Massen, der ligesom ikke kan bære denne Rigdom, og hæver den Ene paa den Andens Bekostning. Der opstilles en Sammenligning mellem det, som ikke lader sig sammenligne; A. mener, at Taglioni staaer høiest, B. at Fanny bærer Prisen, og Følgen bliver da, at der dannes to Partier, der rase mod hinanden som Gale, fordi Rødt ikke tillige er Blaat, og Blaat ikke tillige er Rødt, som om man ikke havde Brug for begge Farver. Denne Sammenligning imellem to Personligheder er til stor Fordærvelse i Kunsten. Hvad er det, man fordrer af en Kunstner? Er det ikke især en eiendommelig Personlighed? Men i denne Fordring ligger jo netop, at man vil have noget Modsat, noget Andet, end hvad man alt har. Og naar nu dette Modsatte træder frem, da harmes man over, at det Nye ikke er det Gamle, og var det det Gamle, da vilde man af den Grund øieblikkelig forkaste det. Hvad vil man da? Nu dannes der Partier. Men hvem gaer denne Træghed, denne Bornrthed hos Publikum ud over? Over Kunstnerne, der her maa udstaa en Kamp, just for deres Fortrin. Man tvinger disse to Kunstnerinder, der hver for sig anerkjende hinandens Fortrin, med Magt igjennem Critiken, igjennem Applausen, til at stille sig fjendtligt ligeoverfor hinanden, og derved bidrager man Sit til en Immoralitet, som kunde og burde undgaaes. Man forbittrer sig selv Nydelsen af dem paa Grund af sit snævre Blik, og man forbittrer begge en rolig Nyden af deres Talent paa en Kunstnerbane, som kunde glide roligt og lykkeligt hen for dem begge. Det er ofte Dæmonerne hos Publikum, der opelske Dæmonerne hos Kunstnerne — Dæmoner, som, naar de først ere vakte, vanskeligt atter lade sig fortrænge eller bringe til Ro. Saaledes gik det Taglioni og Fanny Elszler. Just for deres Fortrins Skyld, deres Selvstændighed, og ikke fordi de vare Copier af hinanden, dannedes Partier, der fortrædigede dem begge i Udøvelsen af deres Kunst; men fortrænge nogen af dem kunde Partierne ikke; dertil vare de hver for sig for eminente, og Europa for stort, — og de vare Danserinder, — de forskellige Sprog gav dem Intet at overvinde.

Ved at se disse to berømte Danserinder, faldt jeg atter i en Reflection, der oftere havde paatrængt sig mig. — Nemlig, om der ikke i vor Tid næsten i enhver Art af Kunst er den Forvildelse, at man vil glimre ved selve Skolen istedetfor ved Resultaterne af

Skolen. Det Tekniste i Kunsten bør jo ikke vises, men skjules. For at blive Danserinde kræves der, at man fra den tidligste Barndom indøver sit Legeme til den Smidighed, der tilveiebringer Letheden, idet Musklerne styrkes for at kunne udfolde den Spændkraft, som udfordres, og Legemet bøies og strækkes da ved Skolen i alle Retninger. Men disse Øvelser, som man kunde kalde en skøn Gymnastik, de ere kun Veien til den egentlige Dans, men ikke Dansen selv. Hvad man nu fremstiller for Publikum som den høiere serieuse Dans, er mer eller mindre kun Skolen, der burde være en Hemmelighed for Publikum. Disse Benstrækninger, hvor den synes at vinde Prisen, der kan løfte Benene høiest, har intet med skøn Dans at gjøre. Hvem tænker sig en Sylphide i alle disse halsbrækkende Stillinger? Man tænker sig hende svævende, flyvende i yndige, lette Bøjninger, men sandelig ikke staaende paa det ene Bens Taa, medens det andet strækkes høit over Hovedet, en Stilling, som nødvendig maa ophæve al virkelig Ynde. Denne Carricatur af Dans skriver sig vist først fra Frankrig og er efterabet af andre Nationer. Taglioni nedlod sig ikke til at høste Bifald paa det Skjønnes Bekostning, og det maa siges til Bournonvilles Roes, at han har stræbt, saa meget som den fordærvede Smag tillod det, at holde disse Extravagancer borte fra vor Ballet; men Tiden førte denne Fordring med sig fra de udenlandske Scener, og ganske uberørte af disse bleve vi heller ikke herhjemme. Naar Fanny Elszler og hendes Søster udførte disse gymnastiske Pas de deux, da beklappedes de vel af det Publikum, der altid klapper af det, hvorom der kan siges at „det maa være uhyre svært saaledes at tvinge Legemet ind i Former, der ere unaturlige for det“. Men Bifaldet steg dog aldrig til den uhyre Jubel, som Fanny Elszlers Cachucha frembragte, thi dette var ingen Skoleøvelse, men virkelig skøn Dans. Derfor sagde ogsaa Thorvaldsen engang til mig: „Jeg er henrykt over disse spanske Dansere, som besøge Kjøbenhavn i denne Tid; den kunstige Dans i Balletterne bryder jeg mig ikke om, den tilintetgjør den legemlige Skjønhed, medens denne fremhæver den.“ Og gaar det ikke ligedan i Musiken? De moderne Clavervirtuoser, er det ikke ogsaa her i Reglen Skolen, som sættes istedetfor den virkelige Musik? Disse uendelige Løb op og ned, Dobbeltgreb, Triller, kan de virkelig glæde og udfylde en musikalsk Sjæl? Jeg synes man bliver fuldstændig kold herved, thi en Nydelse kan det dog ikke være at bemærke, at Noget er overordentligt svært; Forberedelserne, Arbeidet ved en Kunst har i og for sig ingen Interesse, men vel Resultatet af Forberedelserne. Alle disse Virtuossager hører til Forberedelserne, til Skolen, men Skolen skal glemmes i det egentlig færdige Kunstværk. Ja, dersom det ikke var formasteligt at sige, da synes mig, at ikke faa af Michel Angelos Statuer atter høre til Skolen, paa Grund af den stærkt udprægede Anatomi, som heri lægges for Dagen. Jeg

vil nødig i en Statue tvinges til at tænke paa den menneskelige Benrad, den vil jeg glemme saavel her, som ved at beskue et skjønt levende Menneske. Mange af disse enestaaende Mesterværker høre Skolen til og ere ubetalelige Forbilleder for de unge Lærlinge, der skulle indøves til Billedhuggere; thi disse bør kjende og studere den menneskelige Bygning med alle dens Muskler, Scener og Knokler; men kjende de dem først rigtig, da antydes de i Kunstværket uden at dominere det. Man skal i dette føle, at alle disse Organer sidde paa deres rette Plads, men man skal glemme dem ved Beskuelsen af det fuldendte Kunstværk. Ethvert Mesterskab henriver os især ved Enheden, men skal man gaa op i denne, da maa Beskueren ikke forstyrres ved, at Øiet drages bort til alle Enkelthederne.

En Formiddag Kl. 12, da Heiberg og jeg sad ved vor Caffé i Hotellet, meldte Tjeneren os en dansk Herre. Vi troede først, at det var vor kjære Andræ, der til vor Glæde var i Paris denne Sommer; men en os fremmed ung Mand traadte ind, og for første Gang saae vi theologisk Candidat Martensen (nuværende Biskop i Sjællands Stift). Poul Møller havde af og til talt til os om den unge Mand, af hvem han i Theologien ventede sig noget Ualmindeligt. Poul Møllers Roes var ingen liden Anbefaling; det var os derfor en Glæde selv at gjøre Martensens Bekjendtskab. Samtalen gik let og livlig fra den ene Gjenstand til den anden; tilsidst kom begge Herrerne ind paa den Hegelske Philosophi, og her var Æmnet saa rigt, at inden vi selv bemærkede det, var Klokkeren bleven 5. Heiberg fandt nu, det var Tid at spise til Middag, og indbød Martensen til at gjøre os Selskab. Efter en Diner, saa god, som man kan faae den hos Vefour, gik vi i en Café, hvor Heibergs og Martensens ivrige Disput i det danske Sprog tiltrak sig de Franskes Opmærksomhed. Jeg hørte En sige til en Anden: „Hvad er det for et Sprog, de tale?“ — „Hollandsk, troer jeg,“ lød Svaret. Deres Disput var om Shakespeares Digterværker, mod hvilke Heiberg, som kan sees af hans forskjellige Afhandlinger, har et og andet at indvende, hvorimod Martensen udtalte sin Begejstring og ubetingede Hyldning og Beundring for den store Digter. Jeg kjendte vel et og andet af Digterens Værker, men var endnu saa lidt inde i dem Alle, at imens jeg fulgte denne Samtale med største Interesse, besluttede jeg i mit stille Sind, det skulde være noget af det Første jeg vilde læse, naar jeg atter kom til mit Hjem. At det gjordes mig muligt at læse disse Kæmpeværker med nogenlunde Nytte, skylder jeg denne for mig uforglemmelige Samtale imellem de to begavede Mænd. Paa mit daværende Standpunkt kunde jeg hverken holde med den ene eller den anden; det gik mig, som Herman von Bremenfeldt, saa jeg syntes, at den, der talte sidst, havde Ret. Da vi forlod Caféen i Palais royal og traadte ud i Haven, overraskedes vi af den deiligste stjerneklare Himmel og en mild Sommeraftens velgjørende

Indtryk. Vi gik nu frem og tilbage, rundt om Springvandsstraalen, hvis Plasken og Regnstøv afkølede vor af Maaltidet, Vinen og Disputen animerede Sindsstemning. Vi talte om Hjemmet og den Kjærlighed, man netop i Udlandet føler til „Den Plet af Jord, hvor første Gang mit Øie“ o. s. v. Et af de smukke Kæmpeverse faldt mig ind, og jeg nynnede det for Martensen, for hvem baade Text og Musik vare ubekjendte:

„Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre
Fuglesang, som Hjertet kunde røre,
I de dybe Dale, blandt de Nattergale,
Blandt de andre Fugle smaa, som tale.“

Martensen blev saa rørt over denne Sang, at han bad mig gjentage den; og i senere Aar, naar vi ofte have mindet hinanden om hin Aften, var dette Vers uadskilleligt knyttet til vort Pariser-Ophold. Tiden løb, uden at vi mærkede det; omsider saae Martensen paa sit Uhr, og forfærdet opdagede han, at Klokkeren var tolv. „Gud bevares,“ sagde han, „hvad troer dog mine Reisefæller om min Udebliven.“ Han tog nu Afsked, og saaledes havde hans første Besøg hos os varet i 12 Timer, uden at Nogen af os vidste, hvor Tiden var blevet af. De andre Danske, med hvilke han boede sammen, havde virkelig været alvorlig bekymrede for Martensens usædvanlige Udebliven, og havde gjort sig allehaande Gisninger. Man stod just i Begreb med at gaae ud for at lede ham op, da han oprømt og munter traadte ind ad Døren. Nu maatte han døie mange Drillerier om sin 12 Timers Visit hos Heibergs, og man forsikrede ham, at han ikke oftere fik Lov at gjøre Visitter paa egen Haand, men herefter skulde han have en Formynderskab, der kunde lede hans Veie. Imidlertid havde vi gjort et Bekjendtskab, som i mange Aar, lige til den Dag idag, har holdt trofast ud i Medgang og Modgang, og som har havt ikke liden Virkning, især paa min Uddannelse mere end i een Retning.

Øieblikket nærmede sig nu, da vort 6 Ugers Ophold i Paris var tilende. Min Nærværelse ved Prøvernes Begyndelse i Kjøbenhavn var nødvendig, og man skrev atter og atter, at jeg endelig maatte komme til den fastsatte Tid. Afskeden fra den gamle Heiberg var Ingen af os let; man kunde med Rimelighed sige sig selv, at vi vist aldrig saaes mere. Med sin ridderlige Opmærksomhed skjænkede han mig en af de sidste Dage et Etui med Smykker til Erindring.

Da Afskedsdagen kom, indbød han os til at spise med ham og Andræ paa en Restauration. Vi pakkede vort Tøi, der blev sendt paa Jernbanestationen, hvorfra vi med Aftentoget skulde reise til Havre, for derfra at tage tilsøs til Hamborg. Da Alt var bleven besørget, indfandt vi os paa Restaurationen i et Værelse for os selv, hvor en splen-

did Souper blev serveret for os. Tiltrods for al Anstrængelse for at holde sine Følelser tilbage var det godt at mærke, at Heibergs stakkels blinde Fader kjæmpede mod den Bevægelse, der ikke lader sig ganske vise tilbage, selv hos en Character som hans. Af og til foer der et smerteligt Træk over hans Ansigt, men intet Ord om det Savn, vi vilde efterlade, undslap ham. Andræ havde fortalt os om hans Utaalmodighed og Spænding, da han efter saa mange Aars Savn af sin Søn nu atter skulde gjense ham og tillige gjøre sin Svigerdatters Bekjendtskab. Han havde sagt: „Naar jeg nu har havt den Glæde at være nogen Tid sammen med disse Tvende, da anseer jeg mit Liv for sluttet,“ og han gik stadig i Spænding og Frygt for, at vort Besøg skulde blive udsat. Nu sad denne gamle, haardt prøvede Mand her imellem os med Tanker, triste og mørke; men han indesluttede dem i sit eget Hjerter, saaledes som det altid havde været hans Skik; denne Indesluttethed havde ikke mindst bidraget til hans Livs sørgeligste Begivenheder.

Mod Slutningen af vort Maaltid blev han mere og mere urolig, og saa ofte Stueuhret slog et Slag, sagde han, „nu maa I vist gaa for ikke at komme for silde til Jernbanen.“ Han frygtede øiensynligt for at hans indre Bevægelse skulde overmande ham. Kraftig og fattet tog han imidlertid Afsked med os, idet han omfavnede os, som om han ventede at se os paany om nogle Dage. Men Andræ har senere fortalt os hans Stemning, da vi havde forladt Stuen. Mørk satte han sig hen og sagde endelig til Andræ: „Jeg vil ikke gaa hjem nu og forfalde til Grublerier. Vil De være saa god at ledsage mig hen til den Café, hvor jeg om Aftenen pleier at træffe en af mine gamle, franske Venner.“ Andræ fulgte ham; de gik begge tause til Caféen. Man satte sig ned, men den stakkels blinde Mand ventede forgjæves paa, at Vennen som ellers skulde sætte sig ved hans Side. Omsider reiste Heiberg sig og sagde: „Min Ven er her ikke iaften, ja, vil De saa være saa god at følge mig hjem til mit Logi.“ Ved Ankomsten til dette sagde han Godnat til Andræ paa en Maade, der tydede paa, at han nu helst vilde være ene. Med dyb Medfølelse tog Andræ Afsked med den tause Mand, idet han udbad sig Tilladelse til at besøge ham næste Dag. Da Andræ næste Dag kom til ham, sagde han: „Hvad siger De om den Storm inat? Hvorledes mon det er gaaet Skibet?“ Andræ, der ikke havde mærket noget til Stormen, sagde: „Skibet? Det er vist i bedste Velgaaende paa Vei til Hamborg!“ men Heiberg saae mørk og tankefuld ud og saae taus hen for sig, og denne Uro og Angest for os vedblev, indtil et Brev underrettede ham om, at vi lykkelig vare ankomne til Hamborg.

Hvilken Nat havde Heiberg efter al Sandsynlighed gennemlevet ved vor Bortreise! I Phantasien havde han hørt Stormen hyle og skjælv for Skibets Undergang. Hvilke Tanker, hvilke Følelser hav-

de ikke raset i den gamle Mands Bryst! Han havde sagt: „Naar jeg nu har havt den Glæde i nogen Tid at være sammen med disse Tven-de, da anseer jeg mit Liv for sluttet.“ Han har altsaa upaatvivlelig ligget paa sit ensomme Leie, betagen af den Storm, hans Frygt havde fremmanet, og ladet sit Liv passere forbi Tanken indtil dette Øieblik, da han ansaae det for sluttet. Hvilke Hære af Tanker kan ikke den menneskelige Hjerne fremmane i en saadan Nat! Hvilke gyngende, bølgende Følelser formaaer ikke det arme Menneskehjerte at lade sig gennemstrømme af! Hvor kjæmper ikke Hjernen og Hjertet en saadan Nat om det endelige Resultat af hvad Livet har ført med sig. Hvor opfindsom er ikke Hjernen i Anklagen over Andre og over sig selv; — og nu Hjertet! Hvor strider det ikke mod Anklagen, hvor brænder det ikke af Begjærlighed efter Forsoning og Fred! Den sorte Nat bærer en hel Verden i sig. Mange Øine slumre i Tryghed og Ro, Tanken hviler og Hjertet slaaer sit rolige Slag. Men der rører sig ogsaa andre Magter, der tvinge Tanken til Virksomhed og gjennemføre Hjertet med hvasse Stik, som vanskelig læges. Det stakkels Legeme kaster sig hid og did, frem og tilbage, som en Baad paa Havet, der arbejder mod Land for at ankre paa fast Grund. —

Det blev virkelig sidste Gang, vi mødtes; fem Aar efter, 1841, døde han stille og uden Smerter.

VINTEREN 1836—37

Til den fastsatte Tid indfandt vi os atter i Kjøbenhavn, modtagne med Glæde af Venner og Frænder. Saasomt jeg var kommen lidt til Ro i Hjemmet, tog jeg alvorlig fat paa at læse alt, hvad der var oversat af Shakespeare. At trænge ind i disse Værker faldt mig ingeniende let; men jo mere jeg læste, des mere mærkede jeg, at noget nyt og stort her for første Gang traadte mig imøde. Det drog mig til sig med en forunderlig Magt, og megen Poesi, jeg tidligere havde været betagen af, forekom mig nu ringe imod hvad der her aabenbarede sig, og fra dette Øieblik fortsatte jeg alvorlig Studiet af en Aands Virksomhed, der forbauser, medens den glæder, og henriver og beriger vor Tankegang uden Ophør.

Heiberg havde bragt to Stykker med sig hjem fra Pariser-Theatrene: „En Criminalproces“, Skuespil i 5 Acter, og „Farinelli“; begge bleve oversatte og indrettede for den danske Skueplads. Det første opførtes i denne Vinter og det andet i den følgende; begge bleve de modtagne med Bifald. I det første spillede jeg Grevinden, i det andet Preciosa.

Saisonen var alt i fuld Gang, da vi kom hjem fra Paris. Publikums

Interesse og Velvillie for mig var uforandret, og min Lyst til at virke i denne Kunst i stadig Tiltagende. Med min hele Sjæls Energi stræbte jeg at gaa fremad; det var ikke længer en skjøn Leg for mig, men for min aandige Krafts hele Alvor var ingen Anstrengelse, ingen Byrde for tung. Med Samvittighedsfuldhed, det tør jeg nok sige, udførte jeg mit Embede trods nogen Mand. Dog alle de Goder, jeg var i Besiddelse af: et Publikums store Paaskjønnelse, mine Foresattes Agtelse og Godhed, mine Kunstfællers Velvillie, — ja Kjærlighed, thi de kjælede for mig, — alt dette var vel skikket til at styrke mig og give mig nye Kræfter, naar mit anstrengende Arbeide undertiden overvældede mig.

Oehlenschläger havde skrevet sin Comedie: „Den lille Skuespiller“, der blev opført i Januar. Denne Rolle var en af de første nye, hvori jeg optraadte i denne Saison. Det, at jeg havde været ved Balletten fra Barn af og saaledes havde mit Legeme i min Magt, bidrog meget til det Held, hvormed jeg udførte mandlige Roller. „Den lille Skuespiller“ var skrevet for mig, og jeg høstede megen Roes for denne Fremstilling; Ryge sagde: „Dette gjør Ingen Dem efter.“ Stykket havde sine Mangler og det vilde ikke ret trænge ind hos Publikum. Heiberg havde, som jeg alt har fortalt, i endel Aar staaet paa en spændt Fod med Forfatteren, paa Grund af den Polemik, han havde ført imod adskillige af hans Digterværker. I det sidste Aar havde den godmodige Oehlenschläger imidlertid gjort Skridt hen imod ham for at tilveiebringe en Forsoning. De talte nu venligt sammen, naar de mødtes, og Oehlenschläger havde flere Gange været hos os. Det glædede baade Heibergs Moder og mig, at det var kommet paa dette Punkt. Efter Opførelsen af hans „lille Skuespiller“ skrev han mig et Brev til, som jeg vil lade følge med for at give et Vidnesbyrd om min Udførelse af Rollen; thi vi stakkels Skuespillere ere efter vor Død ligesom de Fattige, der, naar de tigge ved vor Dør, føle Nødvendigheden af at bringe Attester med fra paalidelige Mænd, for at vort Ord kan staa til Troende:

„Min ædle Veninde!

Tillad mig for det Første skriftligt at takke Dem af mit fulde Hjerter for Deres mesterlige Fremstilling af min „lille Skuespiller“. Saamegen Ynde, Naivitet, Skalkagtighed, Følelse, Forstand kunde kun en stor Kunstnerinde vise i denne Rolle. Deres Spil var som om det var skrevet ud af min inderste Sjæl, og det kom mig for, som om vi begge havde været om at digte Rollen. Og det have vi jo ogsaa! Derfor maa De, saavel som jeg, ønske at hjælpe den lille Skuespiller (jeg vil haa-be) her, som i Stykket, af blot øieblikkelig Fare.“

Han foreslaaer nu endel Forandringer og Forkortninger af femte Act i Stykket og beder mig sige min Mening herom. Brevet ender saaledes:

„Og nu endnu engang hjertelig Tak for Deres herlige Spil! Jeg kan ikke sige Dem, hvor den Flid og Omhu rørte mig, som De viste paa Prøven, ved at spille i Dragten og forberede Alt med den Iver og Kunstkjærlighed. Det glæder mig ogsaa meget, at den gode Heiberg og jeg ere blevne Venner igjen, og at denne ægte Comediedigter ynder og agter den gamle Tragikers Forsøg i det Comiske. Hils Deres fortræffelige Svigermoder. Jeg er vis paa, at hvis hun har seet den lille Skuespiller, saa har hun ogsaa faaet den kjær. Lev vel!

Deres ærbødigt hengivne og forbundne

A. Oehlenschläger.“

Oehlenschlägers forsonlige, barnlige Sindelag var virkelig af en rørende Natur. Desværre havde Forsonligheden ikke nogen fast Grund, ligesaa lidt som Vreden. Som hos et Barn gik det derfor op og ned med hans Venskab for Heiberg. Var han vred, vilde han ikke hilse ham, var han god, trykkede han ham op til sit Hjerte. Slige Overgange vare Heibergs Natur imod, og han kunde ikke andet end betragte dette som noget Comisk. Vi Damer — min Svigermoder og jeg — toge naturligvis ikke Del i deres Stridigheder. Vi lod ligeoverfor Oehlenschläger, som om vi Intet kjendte dertil, og med os var Oehlenschläger derfor altid paa den venskabeligste Fod. Min Svigermoder bevarede altid en virkelig uforandret Hengivenhed for ham, og havde altid et godt og kjærligt Ord paa rede Haand, hvormed hun undskyldte hans smaa Digter-Barnagtigheder for Sønnen. Ogsaa Heiberg var ham i Grunden hengiven, men kunde, ifølge sin kritiske Natur, ikke forstaa, at man skulde være Fjender, fordi man i æsthetisk Henseende var af en anden Mening. Han selv havde ikke ringeste Ømfindtlighed for Critik, og kunde derfor ikke sætte sig ind i denne Svaghed hos Andre; og kunde han endog sætte sig ind deri, saa havde han ingen Medlidenhed med denne forfængelige Ømfindtlighed. „Naar Raaheden og Dumheden kritisere mig, og dette vinder Bifald hos Massen, da kan jeg vel harmes derover, ifald jeg gider være over det; men naar en virkelig æsthetisk Kæmper, han være sig for eller imod, med Interesse for Sagen drøfter mit Digterværk med Aand og Smag, da kan jeg vel modsige ham og forsøge paa at overbevise ham om Vildfarelsen; men harmes paa ham og strax betragte ham som en personlig Fjende, der vil mig tillivs af Nid, er latterligt.“ Saaledes var omtrent Heibergs Raisonne-

JOHANNE LUISE HEIBERG
Tegning af Em. Barentzen 1837

ment; men de Færreste formaa at følge de Anskuelser, som Heiberg herom har yttret og levet efter. Det pirrelige Sind og Kunstnerforfængeligheden sætter Phantasien i Bevægelse; og er dette først sket, da seer og troer den Alt, hvad den letbevægelige Tanke tilhviser den, og det er ikke muligt for det rolige, besindige Ord at trænge igjennem denne hede, kogende Kunstnerforbittrelse. Dette har jeg desværre havt Læilighed til at sanke en grundig Erfaring i. Det er svært at være Kunstner, og ved Siden af dette et fornuftigt, beskedent Menneske. Det er svært ikke at lade sin Kunstnersjæl opsluge sin borgerlige Menneskesjæl; og dog er dette Opgaven, den store, nødvendige, den absolute Opgave, — dog herom vil jeg længere hen udtale mig udførligt, som noget af det Vigtigste i min egen og andre Kunstneres Livsopgave.

En Formiddag kom den gode Hertz til mig og sagde med sit egne beskedne Smil: „Kjære Fru Heiberg! Jeg har, med Skam at tale om, atter skrevet et Stykke, og længes meget efter at høre, hvad De og Heiberg vil synes derom. Jeg er saa bange for, at De skal have noget imod den Rolle, som jeg ønsker, De skal spille, og har De det, saa kan Stykket ikke opføres.“ Jeg havde sjælelig og legemlig lidt saa meget ved den idelige Gjentakelse af „Den Stumme i Portici“, at en Gysen foer igjennem mig ved disse Ord, og jeg udbrød: „Min Gud, Hertz! De har dog vel aldrig skrevet en stum Rolle for mig?“ Hertz brast i Latter, idet han lagde sin flade Haand paa Panden — en Gestus, der var ham egen, naar han fandt noget comisk — og sagde: „Nei, Gud bedre det! Hun taler nok; gid De blot ikke maa finde: altfor meget.“ Jeg var beroliget ved denne Ytring, og vi aftalte nu, at han nærmere skulde lade os vide, naar han ønskede at oplæse sit nye Stykke. Han kom da en Aften og læste: „Svend Dyrings Hus“. Enhver, som kjender dette Stykke, og især de, som endnu erindre den Virkning, dette Arbeide gjorde fra Scenen ved dets første Fremtræden, kan sætte sig ind i vor Overraskelse og Glæde ved at gjøre Bekjendskab med dette Digtterværk. Vi blev sammen til langt ud paa Natten, for atter at tale om, hvad vi havde hørt Hertz læse. Det er en af Heibergs elskværdige Egenskaber, at han kan glæde sig ved en anden Digtters heldige Frembringelser som om det var hans egen. Med stor Glæde og Interesse hørte han til; Taarerne havde under Oplæsningen mange Gange staaet ham som hans Moder og mig i Øinene. Han omfavnede Hertz ved Slutningen, og Skaaler bleve drukne, hvori vi ønskede det herlige Drama til Lykke paa sin vanskelige Bane. Uforglemmelig er mig denne Aften i vort gode gamle Hus i Brogaden paa Christianshavn. Jeg lo nu over min Frygt for, at Ragnhild skulde være stum; men denne Frygt afløstes af en anden: hvorledes det skulde lykkes mig at gjengive disse skjønne, men vanskelige Repliker i den interessante

Rolle. Her fik jeg nu en ganske ny Opgave, idet den dæmoniske Lidenskab skulde fremstilles i hele sin Styrke. Vel kan man sige: at det Dæmoniske i Grunden maa vises næsten i enhver Elsker- eller Elskerinde-Rolle, ifald den skal gribe og interessere. En Elsker eller Elskerinde, hvis Talent ikke er istand dertil og mangler de nødvendige Betingelser i sin Personlighed, vil aldrig kunne udfylde sin Plads i dette Fag; thi Lidenskaberne have altid noget af Dæmonerne i sig. Men her i Ragnhilds Rolle var det Dæmoniske saa stærkt, saa fremtrædende, saa dominerende, at det her ikke er Lidenskaben, der har noget dæmonisk, men snarere en Dæmon, der geraader i et ufrivilligt, et alt betvingende Kjærlighedsraseri. Det er ikke det Dæmoniske, der her vækkes ved den lidenskabelige Kjærlighed, men snarere Kjærligheden, der svækker det Dæmoniske i denne Kvindesjæl. Thi Ragnhild er raa, kold og overmodig, inden hun elsker, saa at Regisse, da Ragnhild spotter over hendes Smerte, udbryder: „O Ragnhild, du er saa ung og saa haard! Betænk, at Ingen kan vide, om Gud gjør altid dine Kaar saa blide.“ Men efter at denne lidenskabelige Kjærlighed er vakt i hendes Sjæl, da lærer hun Smerte, Ydmyghed, Resignation, ja Gudsfrygt at kjende; den stolte, overmodige Sjæl bøies, knækkes, og hun ender, hvor en anden Elskerinde begynder, med Sværmeri og Underkastelse. Ulykken gjør hende from, Lykken vilde have gjort hende rasende. Men da hun mangler alle Fundamenter for at hæve sig til en virkelig Resignation og Fromhed, gaaer hun tilgrunde. Publikum overraskedes ved min Fremstilling af Ragnhild; den greb dem, den interesserede dem og lønnedes med et udelte Bifald; det Physiognomi, jeg havde paatrykt hende, var smeltet sammen med Stykket og lod sig ikke længere ombytte med et andet. Hertz var lykkelig og taknemmelig for min Udførelse og Opfatning af Rollen, — en Lykke, jeg altid har havt, at Forfatterne fremfor nogen Anden have været tilfredse med det Præg, jeg har givet deres Figurer; og jeg tilstaaer, at deres Bifald altid har været det Vigtigste for mig, ligesom jeg stedse med Taknemmelighed har lyttet til deres Raad og Fingerpeg.

Man vil vanskeligt kunne forestille sig den Virkning, dette Stykke gjorde ved sin første Opførelse. Under hele den mesterlige første Act havde Tilskuerne forholdt sig i spændt Taushed, men efter at Tæppet var faldet, udbrød der en sand Jubel, og en Tummel, en Converseren lød i Tilskuersalen, hvor Enhver følte Trang til at give sin Forbauselse og Beundring Luft i Ord; og man kan gjerne sige, at Stykkets Lykke allerede var gjort og Udfaldet uomtvisteligt. Naar Guderne have været tilstede ved et Digtværks Fødsel, da følge de det til Slutningen af sin Bane; thi forunderligt er det at lægge Mærke til, hvorledes da det Mindste med det Største fører sig til Held for et saadant Arbeide. Alle Rollerne vare opfattede af Skuespillerne paa

den heldigste Maade. Fru Holst gjengav Regisse saaledes som vist neppe Nogen efter hende vil kunne gjengive denne yndige, kvindelige Skikkelse. Saalænge man erindrer hende, kan ingen anden Skuespillerinde gjøre Virkning heri, det er umuligt; thi det kan gaa med en Rolle som med et virkelig Menneske: ingen Anden kan sættes i dets Sted og blive den Samme; og hun fremstillede ikke Regisse, hun var Regisse, — hvor dette kan siges, er det den største Roes for en Skuespillerinde. Fru Nielsen reciterede Helvigs Repliker med al den Inderlighed, der var hende egen. Den sidste Gang, hun viser sig, i Stykkets Slutnings-Scene — det svageste Punkt forresten i hele Stykket — udtalte hun sine Repliker med en saadan Fylde af Toner fra det menneskelige Bryst, at disse Toner endnu i dette Øieblik, da jeg nedskriver dette, klinge for min Phantasi og mit Øre. Alle de øvrige Roller bleve mere eller mindre fortræffeligt udførte, og Ingen forstyrrede det hele ypperlige Ensemble. Stykket gik atter og atter over Scenen, og Alle vilde se „Svend Dyrings Hus“.

En Aften, da min kjære Jfr. Jørgensen og jeg sad i Paaklædningsværelset og iførte os vore Costumer, faldt Talen paa den glade Jul, som nu nærmede sig. Hun fortalte mig da, hvor lykkelig hendes Barndom var hengaet, og hvilke Glæder hun, især i Julen, havde nydt; hvorledes hun i Aarets Løb havde samlet alle sine Ønsker og da virkelig i Julen havde faaet dem alle opfyldte. „Disse Erindringer“, vedblev hun, „gjøre, at jeg den Dag idag glæder mig til Julen, som om jeg endnu var et Barn.“ Med en udsigelig smertelig Fornemelse hørte jeg paa hende. Hvilke modsatte Erindringer fremtrængte sig i dette Øieblik for min Phantasi fra mit ulykkelige Barndomshjem, hvor der aldrig havde været Jul, Juletræ eller Gaver; alt Sligt havde vi stakkels Børn intet kjendt til. Mit Barndomshjem stod nu med Et i hele sit Mørke for mig. Jeg sagde, ligesom for at trøste mig selv og undskylde mine Forældre: „Mange stakkels Forældre ere ikke i den Stilling, at de kan gjøre Jul for deres Børn.“ — „Aa,“ svarede hun, „saa fattige ere dog Ingen, at de ikke ved Et eller Andet skulde kunne helligholde Julen for deres Børn; det er jo en Pligt, som det vilde være skammeligt at forsømme.“ Et dybt Suk trængte sig fra mit Bryst; jeg blev saa usigelig bedrøvet over, at ikke een Erindring om noget Glædeligt i Julen fremstillede sig for min Tanke. Det er et uerstatteligt Tab ikke at have glade Barndoms-Erindringer. Man er ligesom bleven bedraget for den Tid, der burde være den lykkeligste i Ens Liv, paa Grund af Uskyldighedstilstanden, paa Grund af at Angeren, denne fortærende Magt, endnu er fremmed for det uerfarne Barn. Kan man ikke se tilbage til denne Tid med ublandet Glæde — naar da? Man er bleven berøvet sit Paradis' Foraar, og dette har sikkerligt en Indflydelse paa hele vort kommende Liv. Alle mine Barndomssorger trak i Procession, en efter en, forbi min Sjæl hin Aften. Da jeg

kjorte hjem efter Forestillingen, følte jeg mig usigelig beklemt. Jeg tænkte paa, hvormange fattige Børn der vel ogsaa imødesaae den kommende Jul ligesaa blottede for Glæde, som jeg havde seet den imøde i min Barndom og Ungdom, og for hvem der vel altsaa heller ikke vilde være et Punkt, som Tanken med Glæde kunde dvæle ved i en sildigere Alder. Da fattede jeg en Beslutning, og alt som den blev bestemtere hos mig, blev jeg lettere om Hjertet. Jeg besluttede at gjøre en Julefest for nogle fattige Børn, om hvem jeg var vis paa, at de ingen vilde faae uden min Hjælp. „Maaskee,“ sagde jeg til mig selv, „kunde jeg berede disse en Erindring, naar de blive Voxne, som jeg mangler.“ Vognen holdt nu ved Porten til mit Hjem. Jeg var saa optagen af alt dette, at Heiberg strax bemærkede det og spurgte mig om Aarsagen. „Jeg er i Aften vred paa mine Forældre,“ svarede jeg. „Hvad skal det sige? Hvorfor?“ spurgte han. „Fordi jeg som Barn ingen Juleglæde har havt,“ og jeg tilstaaer min Barnagtighed, at jeg ved at udtale disse Ord for Heiberg, brast i Graad. Heiberg lo og syntes det var noget sildigt at græde derover nu. Jeg fortalte ham da min Beslutning. Han bifaldt min Plan, og den blev virkelig udført til stor Glæde for mig og mine smaa Julegjæster. Mange Aar efter kom en Dag en net lille Tjenestepige til mig og spurgte, om jeg ikke skulde have Brug for hende. Da jeg svarede nei, ikke for Øieblikket, stirrede hun stivt paa mig og sagde: „Fruen kan vel ikke kjende mig igjen?“ Jeg saae forundret paa hende. „Jeg var“, vedblev hun da, „en af de Smaapiger, som var hos Fruen Juleaften 1836; den Dukke, jeg fik den Aften, har jeg endnu, og hvergang jeg seer paa den, erindrers jeg den deilige Jul hos Fruen.“ Altsaa, tænkte jeg, mit Ønske blev dog opfyldt, jeg har hin Juleaften virkelig nedlagt en kjær, uforglemmelig Erindring, idetmindste hos et af disse Børn.

I denne Vinter var Martensen oftere og oftere kommet i vort Hus og hørte tilsidst til vor stadige Omgang. Heibergs Moder fandt stor Behag i ham og hans Underholdning. Hun var, som jeg alt har berettet, et religiøst Gemyt, og havde tænkt over alle de dybe Spørgsmaal i Christendommen. Med Martensen havde hun nu rig Leilighed til at faae alle disse Spørgsmaal drøftede, og interessant var det at lytte til disse Samtaler, især for en lille Uvidende som mig, der var saa slet oplært i Christendom, som det vel var muligt. Disse Samtaler skylder jeg den første Spire til den Trang, der lidt efter lidt opstod i mit Indre, til at vide Besked om Guds Ord og lære det nye Testamente at kjende fra Grunden af. Men kun af og til følte jeg denne Trang, og endnu havde jeg ikke Kraft til paa egen Haand at sørge for min Gjenfødelse. Mit Liv splittede sig endnu i for mange verdslige Interesser, til at jeg med Alvor kunde frigjøre mig fra disse, og begynde noget Nyt. Endnu optog den Kunst, jeg dyrkede, min hele Tænkning; endnu var jeg paa det Punkt, at jeg ikke begreb, hvor-

ledes man udholdt Livet, naar man ikke spillede Comedie, eller hvor- med Andre i det Sted udfyldte deres Tid.

Vi begyndte i denne Vinter, hvad vi i Spøg kaldte Læseballer. De bestod i, at endel af vore Omgangsvener: Martensen, Andræ, den elskværdige Præst Paulli og nogle faa til, kom paa en bestemt Aften, hvor snart den Ene, snart den Anden oplæste ældre Digterværker, Afhandlinger af forskelligartet Indhold eller deslige. Enkelte Gange læste Heiberg for en større Kreds en og anden af sin Moders Noveller, inden de udkom i Trykken. Til denne Kreds hørte Physikeren Ørsted og hans Kone, som vare gamle trofaste Venner af Heiberg og hans Moder, ligeledes af og til Juristen Ørsted, Madvig med Flere. Denne Underholdning vedblev vi med et Par Vintre. Udtrykket „Læsebal“ skrev sig fra min Klage over ikke at maatte deltage i Baller. Heiberg sagde derfor, at jeg skulde faae Lov til at komme med til Læsebal. Det var jo rigtignok ikke det Samme, men i Grunden var min Lyst til Bal neppe rigtig ment; thi kom det til Stykket, følte jeg altid en ubehagelig Fornemmelse ved at saaledes Enhver, som havde Lyst til det, kunde slynge sin Arm om mit Liv og med sit hede Ansigt komme mit saa nær, — saa ifald det havde været mig tilladt, havde jeg rimeligvis frasagt mig denne, for Mange saa store Glæde. Jeg kunde sige som Konen i „Seer Jer i Speil“:

„Naar du kun ikke det forbyder,
Begaaer jeg aldrig mere denne Feil!

„FATA MORGANA“. „FYRSTE OG PAGE“.

Da Saisonen var tilende, var jeg som en Klud af Overanstrengelse, mine Kræfter vare misbrugte, og mine Venner bebreidede mig ideligt, at jeg ikke oftere sagde et bestemt Nei til alt det, man krævede af mig i de lange 9 Maaneder. Men et Pligtmenneske var jeg nu engang, saa Martensen i Spøg sagde om mig, at jeg mere stod paa Lovens end paa Evangeliets Standpunkt. Hvor aandede jeg derfor let, da jeg vendte de malede Træer Ryggen og indaandede Duften af de levende friske. Jeg var henrykt over, ligesom en anden Vinterplante i Urtepotte, hvis Jord var bleven tør, at omplantes i ny, frisk Jord, hvis Kraft atter satte Liv, Væxt og Styrke i Hjerteroden.

I Saisonen 1837—38 skrev Heiberg sit Skuespil „Fata Morgana“ paa Theaterdirectionens Anmodning til Festforestilling paa Frederik den Sjettes Fødselsdag. Hans Moder og jeg havde saa ofte plaget ham for dog at skrive Noget igjen for Theatret, at vi nu med Længsel saae dette Arbeide imøde. Heiberg havde i de senere Aar næsten udelukkende beskæftiget sig med filosofiske Studier, og hans

„Fata Morgana“ er stærkt, ja vist altfor stærkt paavirket heraf. Med Spænding og Forventning satte vi os en Aften om det runde Bord i vor Dagligstue for at høre ham oplæse sit nye Stykke. Jeg havde glædet mig usigeligt til atter at høre Noget fra hans Pen, men under Læsningen blev jeg mere og mere beklemt og bedrøvet — ikke fordi jeg jo fandt dette Arbeide en Digter værdigt — men jeg kjendte Publikum og vidste, at denne Art af allegoriske Poesier vilde det blive umuligt at forstaa og opfatte, ligesom de Skuespillertalenter, man havde at raade over, paa ingen Maade stode paa et saadant Trin, at de vilde kunne opfatte og gjengive, hvad der her blev lagt i deres Hænder. Da han var færdig med sin Læsning, udtalte jeg dette uforbeholdent for ham. Han og hans Moder meente dog, at jeg heri tog feil, og at det nok skulde gaa; men jeg var fra dette Øieblik af bedrøvet og ansaae det for afgjort, at han og vi kun vilde have Sorg af dette Arbeide. Havde han blot udgivet dette Drama for det læsende Publikum, da tvivler jeg ingenlunde om, at det vilde være bleven taget med Bifald som en sjelden Gave fra en Digterphantasi, men paa Scenen vilde alle disse Phantasier blive for materielle, uden at tale om, at det var et Fødselsdagspublikum, som skulde lade sig gribe af det. Udfaldet blev, som jeg havde ventet. Skuespillerne forstode ikke Stykket, og Publikum endnu mindre. Men Heibergs Feil var, som jeg strax havde udtalt for ham, at have troet, at et Arbeide af den Natur kunde opføres paa et Theater, hvor der ikke var en begavet Sceneinstructeur, som kunde tage det i sin ledende Haand. Saadanne fine, sjælelige Arbeider taale mindst af Alt, at enhver af Skuespillerne løber si i n Vei med det uden at fastholde Arbeidets Forstaaelse som E e n h e d. Ligesaa lidt maa en borneret Maskinmester have Lov til at kline nogle Dekorationer sammen, der tilintetgjøre Illusionen istedetfor at forhøje den. Stykker af d e n n e Art, hvis de skal lykkes ved Fremstillingen og gribe Publikum, maa indstudies med den samme detaillerede Omhu paa ethvert Punkt som en Ballet, og altsaa ligesom den af En, hvis Villie Alle maa underkaste sig til Opnaaelsen af det hele maleriske, ætheriske og phantasifulde Digterværks Levendegjørelse. Hvad en saadan Ledelse og Forstaaelse formaar, havde jeg et Exempel paa, om jeg ikke før havde vidst det, med et andet Arbeide af Heiberg, der i Begyndelsen havde samme Skjæbne som „Fata Morgana“, nemlig „Syvsoverdag“, der blev skrevet paa Bestilling til Christian den Ottendes Kroningsfest 1840. Ogsaa dette eienommelige Digterværk gjorde kun tynd Lykke i Begyndelsen, og det af de samme Grunde som „Fata Morgana“, nemlig en elendig Iscenesættelse og en misforstaaet Udførelse! Da jeg mange Aar efter overtog Sceneinstructionen, optoges Stykket paany under min Ledelse. Alle spaaede, at dette Arbeide vilde være forgyæves og ikke istand til at fængsle Publikum. Men se, det ikke alene fængslede, men blev et

formeligt Kassestykke, og Alle vare nu forundrede over, at dets første Modtagelse havde været saa kjølig. Ifald det var blevet mig forundt ogsaa at tage „Fata Morgana“ i min Haand, da er det min Tro, at Resultatet skulde være blevet som ved „Syvsoverdag“. Kun meget Faa ane, hvad en Sceneinstructeur formaaer, der har Evne til at trænge ind i en Digers Arbeide og bestemt veed, hvad han vil, og som har Autoritet til at sætte denne sin Villie igjennem ligeoverfor Personalet, Maskinmesteren, Theatremaleren og Bestyrelsen. „Fata Morgana“ er forresten af Alt, hvad Heiberg har skrevet, saa godt som det eneste, man i Tyskland har stødt i Trompet for. Det blev omtalt som en ny „Morgenrøde“, der var opgaaet i den dramatiske Literatur, og har været Gjenstand for vidtløftige Undersøgelser. Heiberg tog sig ikke det uheldige Udfald af sin „Fata Morgana“ videre nær, men beholdt sit gode Humeur uforstyrret, — en Roes, som ikke kunde tilkomme mig. Min Trøst var, at Hertz og Paludan-Müller udtalte deres Forstaaelse og Taknemmelighed for Stykket. Af andre Roller fra denne Saison skal jeg kun nævne Pagen i Paludan-Müllers „Fyrste og Page“. Her var stillet en ny Fordring til mig, da jeg i dette Stykke skulde optræde i en virkelig Elskerrolle; ikke som en Dreng, men som en Yngling, der lidenskabeligt er forelsket i en ung Fyrstinde, som dog er ældre end han selv. Denne Opgave interesserede mig i høi Grad. Vore daværende Elskere spillede mig aldrig ret tilpas. De manglede i mine Øine Finhed, Lidenskab og Ridderlighed mod deres Hjertes Dame. Ogsaa lykkedes det mig virkelig at frembringe den Illusion hos Publikum, at de saae en ung Mand for sig. Ryge sagde en Aften til en ung Elsker ved Theatret, der gik over Scenen ned paa Tilskuerpladsen for at bivaane Forestillingen: „Ja, gaa ned og se paa hende! Hun spiller jer Alle sønder og sammen; der er ikke En af jer, der formaaer at spille en Elsker som hun. Gaa ned og se, om I kan lære hende det af.“

SOMMEREN 1838

Imidlertid havde den megen Spillen i store og anstrengende Roller begyndt at tage paa mine Kræfter, og især led jeg nogen Tid af en Svækkelse i Halsorganerne, hvilket var mig til stor Plage. Alle Midler, som bleve anvendte derimod, vare hidtil frugtesløse, og man raadede mig til at tænke paa en Badereise til Ems. Ryge, der jo selv havde været Læge, forinden han blev Skuespiller, sagde ofte til mig: „Dette her gaar aldrig godt. De vil i Tiden komme til at bøde for, at De i en Alder af 13 Aar alt har begyndt at udføre anstrengende Roller. Først i det 20de Aar er Legemet udviklet, og før bør Ingen begynde paa den for Sjæl og Legeme anstrengende Kunst.“

Da Saisonen var tilende, trængte jeg derfor høiligen til at styrkes. Vi besluttede da dette Aar ikke som sædvanlig at ligge paa Landet, hvor Husholdningsbyrderne fremdeles tog paa mine Kræfter; men Heiberg og jeg havde lagt den Plan, at vi To vilde reise gjennem Sjælland paa kryds og tvers for rigtigt at lære vor kjære Fødeøes Skjønhed at kjende. Gid jeg kunde beskrive denne Reise og flere lignende, som de fortjene! Vi leiede os en lille aaben Vogn, kun til to Personer, med to raske Heste for. Heiberg var selv Kudsk og en meget god Kudsk. Følgende Gjenstande tog vi med — og det vil jeg raade Enhver, der gjør lignende Reiser, til at efterligne — først: The og Caffé; thi Caffén i Kroerne, med den forfærdelige Cichorie, er ikke til at drikke; dernæst: en Flaske Cognac; thi denne findes sjelden, men kun det danske Kornbrændevin; og endvidere Lagener; ikke fordi vore Almuesfolk jo have Linned trods Kjøbenhavnerne, men fordi det næsten hører til Umulighederne at faae dem afdampede, hvorfor man altid har den Lidelse at ligge paa fugtigt Linned. Naar man har disse Requisiteer og iøvrigt stiller beskedne Fordringer, saa er man temmelig sikkret. Hverken Heiberg eller jeg vare Vanemennesker med Hensyn til alle disse Smaating, der antages at høre til Livets Fornødenheder. Vi kunde tage Alt, som det faldt, med et glad og muntert Sind, af de smaa Gjenvordigheder uddrage det Comiske, men aldrig det Ærgerlige.

Den Følelse af Frihed og Glæde, hvormed jeg satte mig ved Heibergs Side paa vor lille Vogn, lader sig ikke beskrive. Imedens vi kjørte fremad i den muntreste Samtale, betragtede de smukke, livlige og raske Heste, da syntes jeg, at hele Verden hørte mig til, og en Livsglæde, der styrkede Sjæl og Legeme, gjennemstrømmede mig. Vi besaae nu vidt og bredt det yndige Sjælland og nød ret alle dets Skjønheder. Og hvor er her ikke skjønt! Vi lagde aldrig nogen fast Plan, men lod Tilfældet bestemme vor Reise fra Sted til Sted. Stod vi nu af i en Kro, og denne var renlig og net, da bleve vi her et Par Dage. Det kunde da hænde, at jeg saae mit Portrait hænge paa Væggen imellem de for vore Kroer eiendommelige Billeder, som pryde de kalkede Vægge. Kromanden eller Konen stirrede da undertiden opmærksomt paa mig og lod Øinene med et spørgende Blik glide fra mig hen paa Billedet. Ofte kunde de ikke tilbageholde deres Nysgierrighed, men kom tilsidst frem med det Spørgsmaal: „Tør vi spørge, er det ikke Fru Heiberg?“ Naar vi nu bekræftede dette, saa vidste de brave Folk ikke alt det Gode, de vilde gjøre os. De bragte deres Børn, et efter et, og sagde: „Det er Fru Heiberg; ræk hende Haanden.“ De smaa Unger stod da betuttede med Fingeren i Munden og gloede paa mig med en forlegen og spørgende Mine. Min Kjærlighed til Børn gjorde da, at vi meget hurtigt bleve gode Venner, og de løb efter mig, hvor jeg gik og stod, og gjorde sig alle-

slags smaa Ærinder til mig. Det hører med til mine stadige Oplevelser, at jeg aldrig er kommen i Berøring med Folk, især af den simple Klasse, uden at disse have fattet en særlig Fortrolighed til mig. Inden vor Afreise fra et saadant Sted var det sikkert, at jeg var indlemmet i hele Familiens Historie. Konen betroede mig sine Sorger og Gjenfordigheder, Døttrene deres, og de smaa Børn foresnakkede mig alle-slags. Ved vor Afreise toge de Afsked med os som fra gamle Bekjendte, rakte os trohjertigt Haanden til Farvel og bad os komme snart igjen. Børnene rakte mig til Afsked Blomster fra Haven, bleve staaende i Døren og nikkede til os, saalænge de kunde se os. Ak, det var deiligt!

Kjender Du, min Læser, den ubeskrivelige Følelse, naar man efter et saadant Ophold i en Kro paa Landet i den tidlige, friske Morgenluft sætter sig op paa Vognen? Naar Hestene staa og skrabe med Hoven af Utaalmodighed efter at komme videre, naar Pidsken da knalder og Vognen ruller let henad Veien? Kjender du denne Fornemmelse, det fornyede Haab, der ligger i den begyndende Dag? Naar Lærkerne juble i høien Sky og slaa deres Triller, som om det lille Bryst skulde sprænges? Naar Markerne endnu glimre af Dugperlerne, naar Landmanden vandrer med sine Redskaber paa Nakken og i Forbigaaende siger sit: Godmorgen! Naar Gaasedrenge driver sin Skare ud, idet den gækker sit hæse Pludder og med et latterligt Skrig farer til alle Sider for at undgaa de muntre Hestes Trav? Du kjender alt dette, jeg veed det — thi hvilket Menneske har ikke fornømt den Sjæleglæde, som en saadan ung Morgen bebuder. Men kjender du da ogsaa det, at sidde ved dens Side, hvis Selskab er dig det kjæreste, med hvem du er forenet i alle Interesser, hvis Tale aldrig kjeder, hvis Taushed kun er en sympathetisk Følelse af, at Du selv ønsker at tie for uforstyrret at lade dine Tanker gaa paa fri Vandring hid og did? Gid du ogsaa kjendte dette: Hvor enhver Tankeyttring forstaaes og opfattes rigtigt, hvor ikke disse forfærdelige Bomme pludselig slaaes ned, saa at en Fortsættelse af det Begyndte er en Umulighed, idet Bommene synes at sige: „Vend om, thi herigjennem kan du ikke komme; denne Vei kjender jeg ikke, og paa den kan jeg ikke følge dig; thi jeg veed ikke hvorfra og hvorhen.“ Disse Tankespærringer standsede aldrig vore glade og meddelsomme Samtaler. Og nu at kjøre saaledes sammen i Solnedgangen, at se de gyldne Skyer drage over vore Hoveder og lidt efter lidt leire sig i Horizonten, medens denne forunderlige Taushed udbreder sig i Naturen, hvor man kun af og til hører en ensom Fugls Pip; seer Haren frygtsomt springe i Kornet, idet den af og til standser og reiser sine spidse og lyttende Øren. Aftenduggen nøder En til at slutte Reisetøiet tættere om sig, idet man kvæges i den behagelige Kølighed ovenpaa den hede Dag. Hestene dampe ligesom Markerne og Mo-

serne, hvor Elverfolket stiger op og begynder sin natlige Dans; indtil Mørket lidt efter lidt falder paa, og man med et vis Spænding lader den ensomme Vandrer passere forbi Vognen og uvilkaarligt vender sig om for at se, om han fortsætter sin Vandring i modsat Retning af Vognen; indtil man forventningsfuld holder udenfor den Kro, hvor nye Eventyr vente paa os. Den næste Morgen gjør man en Vandring i Skoven paa de ubekjendte Steder, kommer hjem derfra med Haanden fuld af Markblomster, sætter sig ved Caffebordet og lægger Planer for den øvrige Dags Glæder. Kjender du alt dette? Jeg har kjendt det. Du udbryder maaskee: „Hvor har dette Menneske dog været lykkelig! Hvor mange Goder var hun dog ikke i Besiddelse af!“ Du har Ret; jeg var et begunstiget Menneske fremfor tusinde Andre; og dog var der dybt i min Sjæl en Smerte, en udsigelig — en Længsel, en Sjæleklage — en ubetvingelig. Engang, da jeg udtalte denne Sjæleklage for min Velynder, den elskelige Biskop Mynster, sagde han: „Jeg kjender dette selv. Det er Sjælen, der længes efter sit rette Hjem, det er Aanden, der prøver sine Vinger og længes efter at hæve dem til Flugt mod det Land, som er vort rette, og hvori vi ere indskrevne som Borgere. Bedrøves ikke, min Veninde,“ vedblev han, „over denne Higen, denne Smerte — vee den, der Intet kjender til denne Længsel, denne salige Sjælelængsel.“ Disse Ord af den høiærværdige Mand have uforglemmeligt indprentet sig i min Hukommelse. Ofte, naar mit Tungsind overfaldt mig, gjentog jeg for mig selv: „Det er Sjælen, der længes og prøver sine Vinger —“. Og dog vilde jeg ikke uden denne Smerte kunne have havt den Glæde, som jeg følte over alt Skjønt i Naturen, i Kunst og Poesi. Som i Maleriet, hvor Skyggen fremhæver Lyset, saaledes er det ogsaa i Sjælen. Har Glæden ingen Baggrund af Alvor, da bliver den tom og uden Virkning paa vort indre Menneske. Og glæde mig kunde jeg i Sandhed — især i Naturen, i denne var jeg paa dette Punkt af mit Liv istand til at hæve min Sjæl til den høieste barnlige Glæde. Hvert Straa, hver Blomst, hver Belysning paa Himmelen og Skyerne kunde lette min Sjæl for denne Ballast, som af og til gjorde den blytung. Derfor var jeg aldrig gladere end paa disse smaa Reiser med Heiberg, hvoraf vi foretog os flere. Da følte jeg mig let og fri og havde gjerne fortsat dem i det Uendelige. Ofte lignede vor Reise en Flugt. Undertiden, naar vi kom til en eller anden af de mindre Byer i Sjælland og vilde opholde os der for ret at bese Omegnen, og Heiberg var gaet ud i Forveien for at kunne være min Veiviser, kom han iltomt tilbage og sagde: „Vi maa strax videre, thi her faae vi ingen Ro. Jeg har mødt denne eller hin Herregaardsmand, og han vil nu endelig, at vi skulle tilbringe nogle Dage hos ham og Familie.“ Eller ogsaa havde Nogen af den lille Bys Beboere hørt, at vi vare ankomne, og aflagde Visit for at indbyde os. Vi lavede os da strax til at kjøre videre. Engang,

da vi saaledes bleve drevne paa Flugt fra Præstø, sagde Heiberg „Har du Mod, thi det regner saa smaat?“ Mod var i det Hele taget ikke Noget, jeg manglede, og vi satte os derfor hurtigt paa den aabne Vogn for at kjøre afsted. Men vi havde neppe kjørt et Kvarteerstid, før en skyllende Regn begyndte, og da vi ingen Station kunde naa før Aften, kjørte vi hele Dagen i denne og bleve saa gjennemvaade, at Heibergs Tobaksdaase opløstes i hans Lomme, og han var ikke istand til selv at tage sin Pengepung op for at betale Staldkarlene paa de Steder, hvor vi maatte standse for at fodre Hestene. Vi toge det imidlertid begge fra den lystige Side. Det Ubehagelige i saaledes at blive vaad varer kun saalænge, man kæmper for at holde sig tør. Har man først opgivet dette, da er det Værste overstaet. Vi ankom om Aftenen til Kjøge, saa vaade som druknede Mus. Heiberg ængstede sig kun for, at Værtshuset, vi kom til, skulde være slet; ved vor Ankomst sagde han strax til Værten: „De seer, hvorledes vi have det; vil De nu give os det Bedste af, hvad Huset formaaer, thi vi have saa godt som Intet nydt idag. Har De Champagne, da giv os en Flaske til Maden at varme os paa.“ Denne Anmodning satte os strax i Respekt hos Værten, og han lovede at gjøre sit Bedste. Vi klædte os nu om fra Top til Taa i tørre Klæder. Efter kort Venten satte vi os tilbords og bleve til vor Overraskelse beværtede, som om det havde været hos en af de første Restaurateurer i Paris. Dette satte os i den overgivneste Stemning, og mod Slutningen af Maaltidet kaldte Heiberg Værten ind og bevidnede ham sin Agtelse, idet vi drak hans Skaal i Champagnen. „Hvorledes kommer en Kunstner i Faget som De til at bo her i Kjøge?“ spurgte Heiberg ham. „Jeg har lært, hvad jeg kan, af en fransk Kok,“ svarede Værten, „men det er et bedrøveligt Ophold her for mig. De Danske bryde sig ikke om andet end Kyllinger og Agurkesalat, saa jeg agter, saa snart jeg kan, at flytte herfra.“ Vi sov fortræffeligt ovenpaa denne Dags Fata, og stege næste Morgen tilvogns i det herligste Solskin, hvori hele Naturen duftede, forfrisket af det Regnbad, som den Dagen forud havde modtaget. Hestene vare neppe til at holde tilbage, saa overmodige vare de, thi Heiberg havde ikke mindre sørget for dem end for os selv. Han overlod paa saadanne Toure aldrig deres Pleie til Staldkarlens Godtbefindende, men stod selv hos og holdt dem med Selskab under deres Maaltid. — Forfriskede og oplivede vendte vi efter denne Reise tilbage til Kjøbenhavn for atter med fornyet Mod og Styrke at tage fat paa vore Forretninger.

VINTEREN 1838—39

Imidlertid mærkede jeg snart ved atter at udføre mine mange Roller, at den Svækkelse i Halsen, hvoraf jeg i nogen Tid havde lidt, begyndte at blive af en alvorlig Natur. Hertil kom, at jeg begik den Daarskab at lade mig overtale til at udføre en Hovedrolle i en lille Operette: „Sara“, af den danske Componist Løvenskjold. Denne lidenskabelige Rolle var i og for sig anstrengende nok til at trætte, og nu kom hertil Sangen og de mange Claveerprøver foruden Theaterprøver — det var mere, end jeg kunde taale, og mit Onde i Halsen tog saaledes til, at jeg for Alvor maatte tænke paa en Emserreise til næste Sommer. Jeg spillede dog hele denne Vinter som sædvanligt, men under idelig Tryk af denne Hals-Svækkelse. At gjøre en saadan Reise var imidlertid saa bekosteligt, at vi ikke for egne Midler kunde bestride den, saameget mindre, som jo vort Hus maatte føres som sædvanligt i Hjemmet, for Heibergs Moders og den unge Buntzens Skyld. Jeg tyede da til den gode Frederik den Sjette og bad ham, om jeg ikke ved Hjælp fra Staten kunde komme til at reise til Ems, i Haab om, at dette Bad vilde gjøre sin Virkning paa mig, som saa ofte paa mange Andre. Jeg talte med ham uden Frygt, som med en gammel Bekjendt, thi jeg har jo fortalt, hvor nær han stod mig gjennem mine Drømme. Han tog imod mig paa den faderligste og hjerteligste Maade, og da jeg sagde ham, at jeg var syg, stod Taarerne i det trofaste blaa Øie. „Gud bevares! Gud bevares!“ raabte han den ene Gang efter den anden. „Er De syg? O, nei, det gaaer ikke an; saa maa vi gjøre, hvad vi kan, for at faae Dem rask; Dem kan vi ikke undvære, De er jo vor Perle.“ Ved disse sidste Ord var det ligesom han selv blev forlegen over sit Udbrud, og der trak et rødt Skjær over hans ellers blege Ansigt. Jeg ønskede i dette Øieblik at slutte ham i mine Arme, saa elskværdig stod denne, for alle Lidelser følende, menneskelige Konge for mig. Det var en bekjendt Sag, og erfaret af Utallige, at naar Nogen, som var syg, henvendte sig til ham, da greb en saadan Medlidenhed ham, at Bønnen flux var opfyldt. Mange foruden mig have vist seet dette kjærlige Øie fyldt af Taarer. Adskillige have vist ogsaa misbrugt denne Hjertensgodhed til Skam for dem selv, men ikke for ham; thi det veed jeg, at jeg ikke vilde have været i Dens Sted, der havde fremkaldt disse Taarer ved en Løgn. Med den inderligste Hengivenhed og Taknemmelighed mindes jeg ham i hint Øieblik. Hans Ord vare ikke „favre Ord“, der gled hen over Læben, men de vare følte og mente; og jeg fik, hvad jeg ønskede for at kunne reise til Ems.

Blandt de andre nye Roller, jeg spillede i Vinteren 1838—39, var Sophies i „Veien til Ødelæggelse“, Rousauras i Calderons „Livet en

Drøm“ og endelig Ernestines i „Kjærlighedsdrømme“, et fransk Stykke, bearbejdet af Heiberg.

1827 var „Kjærlighedsdrømme“ første Gang opført og havde gjort stor Lykke. Fru Nielsen (dengang Fru Wexschall) udførte da Ernestines Rolle til Fuldkommenhed. Det var altsaa nu 12 Aar siden. Stykket havde i længere Tid været henlagt; Fru Nielsen spillede ikke mere unge Elskerinde-Roller, og da nu Directionen ønskede dette Stykke atter optaget paa Repertoiret, bad den mig om at overtage denne Rolle. Jeg mindedes endnu altfor levende Fru Niensens Fremstilling til, at det var mig muligt at løsrive mig fra hendes Opfattelse og skabe et selvstændigt Billede; dette følte jeg mere og mere ved Indstuderingen. Det var en forunderlig veemodig Følelse, hvormed jeg beskæftigede mig med denne Opgave. Min Forgjængerindes Liv gled forbi min Phantasi, og mange Erindringer, mange Ungdomsminder dukkede op for mig. Det var nu fem Aar siden, hun hin Dag i Dyrehaven havde sagt de store Ord om Nielsen og deres Samliv. Det var ikke undgaaet min Opmærksomhed, at denne Illusion om ham og hans Værd var borte. Publikum, der misbilligede denne Forening, havde paa et Publikums sædvanlige, skaanselsløse Maade viist hende, at dets Gunst var hende berøvet; hertil kom, at hun tidligere end almindeligt tabte sit ungdommelige Udseende ved en, for Blondinerne ikke sjælden Plage, nemlig en chaufferende Rødme, som ved den mindste Sindsbevægelse udbredte sig over hele Ansigtet og som ingen Sminke formaaede at dække. Overgangen fra Elskerinde til ældre Charakter-Roller er ikke let. Man har ondt ved at faae Publikum ind paa at betragte de nye Skikkelser af den gamle velbekjendte Personlighed. Hertil kommer, at comisk Talent — det Eneste, som gjør Overgangen let og gjennemførlig, naar den skal ske temmelig brat — var hun, efter min Mening, ikke i Besiddelse af. — Alt dette tilsammen gjorde, at hun paa den Tid var saa godt som ude af Repertoiret, medens hendes Lyst til at virke i dette var uforandret. Og alt dette gjorde atter, at i hendes ellers bløde Sind var kommet en Bitterhed, en Irritabilitet, som gjorde hende ukjendelig for dem, der havde kjendt hende i tidligere Aar. Med Smerte saae jeg dette, og ikke sjelden var jeg selv Gjenstand for hendes opfarende Væsen; men aldrig gjengjeldte jeg i ringeste Maade disse Udbrud; thi de bedrøvede mig, uden at saare eller opirre mig. Dette følte hun ofte selv, og gjorde mig undertiden bagefter en Undskyldning; da forsikkrede jeg hende, at jeg slet ikke havde bemærket, hvad hun nu vilde undskylde. Jeg erindr, at i Prøven til „Svend Dyrings Hus“, i Slutnings-Scenen, da jeg paa Ryges Ordre (som dengang var Sceneinstructeur) styrte ud ad den Dør i Baggrunden, hvor Helvig (som Fru Nielsen udførte) lader sig tilsyne, blev hun aldeles ude af sig selv, og foer op imod mig, idet hun erklærede, at hun ikke spillede Rollen, ifald jeg gik

ud ad denne Dør, thi det var med andre Ord at ville sige: at Helvig lokker Ragnhild ud i Vandet, hvor hun drukner; og hvis det var Meningen, da havde hun en gal Opfattelse af Rollen, og vilde altsaa ikke spille den. Jeg blev meget forundret over denne uventede Heftighed, og sagde, for om muligt at standse den — thi jeg holdt virkelig saa meget af hende, at det smertede mig at se hende i denne Tilstand: „Jeg vil gaae ud ad hvilken Dør, De vil. Det er efter Ryges Bestemmelse, at jeg gaar ad denne. Tillader han mig at gaae ad en anden, da er jeg villig dertil.“ Ryge kom nu og erklærede, at det var arrangeret saaledes paa Forfatterens Begjæring. Og hun maatte give sig tilfreds. Saadanne Udbrud af hende havde jeg den største Medlidenhed med, thi de udspringe af en Irritabilitet, som kommer af Modgang og et sønderrevet Sind. Men der var mange andre i Theaterpersonalet, som ikke tog hendes Heftighed fra denne Side og bleve yderst forbittrede derover, saa jeg bestandigt maatte tage hende i Forsvar. Da jeg nu sad og indstuderede den Rolle, hvori hun i sine lykkelige Dage havde gjort saa stort Indtryk paa Publikum, da tænkte jeg ret paa hendes uheldige Skjæbne, sammenlignet med min. Jeg stod i dette Øieblik med Publikum saaledes, at jeg vidste forud, det vilde modtage min Udførelse af Rollen med Bifald, om den end stod langt under hendes. Det var mig formeligt imod, at dette vilde ske, og jo nærmere Dagen kom til Stykkets Opførelse, des mere beklemt blev jeg om Hjertet. Da Tiden nu var der, blev jeg saa ilde tilmode, at jeg for at lette mit Sind følte Trang til at udtale mig for hende selv, som det eneste Middel til at bringe min Stemning i Ro. Jeg sendte hende da den Dag, jeg første Gang skulde spille hendes Rolle, en Bouquet Blomster og udtalte i et Brev, „at hun maatte troe, at jeg fuldt vel vidste, hvad jeg skyldte hende af hvad Godt, der iaften vilde være i min Fremstilling, og at mit Spil kun vilde være et Forsøg paa at fastholde, hvad hun havde opfattet; at det Bifald, der iaften vilde lyde for mig, vilde jeg bede hende tilegne sig, som den, det egentlig tilkom“ — og Andet mere, som jeg nu ikke husker. Efter at dette var gjort, følte jeg mig lettere tilmode, og denne Følelse tiltog, da jeg, endnu inden Forestillingen var begyndt, modtog følgende Brev fra min Ungdoms Veninde:

„Kjæreste Hanne! Jeg kan ikke sige, hvor meget din kjærlige Opmærksomhed for mig har rørt og glædet mig; og jeg sender Dig derfor min hjerteligste Tak, ligesom min hjerteligste Forsikkring om, at din Triumph iaften skal af mig erfares med Glæde. Jeg nedlægger med lidt Vemod, jeg vil ikke nægte det, men med de bedste Ønsker, min Ret til Ernestine i Dine Hænder, da jeg veed, Du vil behandle hende med samme Kjærlighed, som jeg engang stræbte at gjøre. Dersom jeg iaften, useet af Andre, kunde sidde i en lille Krog, vilde jeg gjerne

endnu engang se denne min Yndling, men i Logen kunde man let misforstaa min Bevægelse, og jeg bliver derfor hjemme, og ønsker Dig i al Stilhed til Lykke. Farvel min kjære Hanne! Endnu engang Tak!

Din hengivne

Anna Nielsen.

Fredag d. 18. Januar 1839.

Stykket blev spillet og gjorde Lykke, hvilket jeg denne Gang dog ingen ret Glæde havde af; thi det Bifald, jeg modtog, tilkom i Grunden en Anden, som et glemsomt Publikum ikke mere, saaledes som jeg, erindrede. Det er Skuespillerens Lod; deres Billeder ere borte med dem selv.

For hver Dag, Uge, Maaned, der var tilbagelagt i denne Saison, takkede jeg Gud, saaledes længtes jeg efter Badereisen, i Haab om at blive helbredet; thi det er ingen ringe Kval at føle et Onde, netop paa det Organ, hvormed man skal virke. Man sagde mig fra alle Kanter, at der var ikke det mindste at mærke hertil paa Scenen, og dette trøstede mig tildels, men jeg selv mærkede det og led derunder. Hvad der vist ogsaa havde fremkaldt dette Onde, foruden Theater-Anstrengelserne, var min Passion for at spinde. Ved Rokken repeterede jeg mine Roller, idet jeg fandt Behag i den ensformige og beroligende Snurren af Hjulet. Men jeg troer, at det fine Støv, som flyver op, naar Hørren spindes, og som man uafbrudt sidder og indaander, er af uberegnelig Skade for Bryst og Hals. Jeg maatte derfor opgive denne Yndlings-Beskjeftigelse, saa haardt det end faldt mig, og jeg vil raade Alle, som virke ved Stemmens Brug, aldrig at befatte sig hermed.

EMSERREISEN 1839

Saasnart Saisonen var tilende, reiste Heiberg og jeg til Ems. Vi havde den Glæde her at træffe Assessor Drewsen med Kone og Svigerinde, Fru Lind, begge Døttre af vor gamle Ven Collin. De havde begge Hengivenhed for os og bleve glade ved vor Ankomst. Vi fulgtes ad paa vore Morgenvandringer, hvor Fru Drewsen satte Liv i os ved sine comiske Bemærkninger over de andre Badegjæster; Bemærkninger, der altid vare fulde af Lune, uden at indeholde nogen Ondskab. Selv havde jeg ogsaa et aabent Øie for alle de Carricaturer, hvormed Badesteder altid ere rigeligt forsynede, og jeg berigede min physiognomiske Kundskab i mere end een Retning. Jeg nød ret den Glæde her at gaa ubemærket og ukjendt i denne Menneskemasse. Om Middagen mødtes vi ved Table d'hôte, som samlede to til tre

Hundrede Mennesker. Her var Samtalen, især mellem Heiberg og Fru Drewsen, lystig indtil Overgivenhed. De andre Badegjæster saae tidt med misundelige Øine til vor lille Kreds, og det lod som om de inderligt ønskede at kunne faae nogen Part i denne Lystighed. Vor Latter smittede ofte de Fremmede, saa de loe med, uden at have Anelse om, hvad vi sagde i vort danske Sprog. Det morede Heiberg at iagttage den Opmærksomhed, vi vare Gjenstand for, og han yttrede i sin Lystighed: „De troe vist, at jeg er uhyre interessant og underholdende.“ Naar Samtalen nu slappedes, saa henvendte han sig pludselig som i et Spørgsmaal til Fru Drewsen i et selvlavet, kaudervelsk Sprog, som intet indeholdt uden Lyde, der lignede Ord; dette var det umuligt for hende og os andre at modstaae, og vi brød ud i en ustandselig Latter. Han sagde da: „Nu troe de, det var en uhyre interessant og morsom Bemærkning, jeg kom med.“ Og en taknemmeligere Tilhørerinde end Fru Drewsen var ikke let at finde. Hun havde den elskværdige Egenskab at kunne le saaledes fra Hjertensgrund, at denne Latter rev Alle med sig. Digteren Aarestrup var ved denne Tid kommet i Mode, og Fru Drewsen var en af hans Tilhængere. Heiberg drillede hende nu med at gjøre sig lystig over ham, thi han kunde ikke finde Smag i hans Muses Frembringelser. Fru Drewsen blev meget fornærmet over, at han yttrede, der var altid noget Urent i hans Lyrik, og at man uden videre kunde improvisere en lignende, hvilket Øieblik det skulde være. Det var en ganske forfærdelig Hede denne Sommer i Ems, og som Følge heraf fandtes der en saadan Masse af Fluor — Heibergs Dødsfjender — som vi aldrig havde seet Mage til. Under Disputen om Aarestrup, i hvilken Fru Drewsen blev hedere og hedere, plagede denne Pøbel mellem Insekterne hende i høi Grad, og jo hedere hun blev, jo mere Behag fandt de i hendes Person. Da hun nu fortvivlede herover, improviserede Heiberg et Digt, som han, for at gjøre det end mere parodisk, gav den velklingende Titel „à l’Aarestrup“. Og nu reciterede han sit Impromptu med comisk Pathos:

„Gud give, jeg var en Hest!
Saa skulde jeg med min Hale,
Alt som jeg kunde bedst,
I Sommerheden dig svale;
Og jage de fæle Fluor
Bort fra din Rosenkind;
Og jage de andre Fruer
Dem i Haarfrisuren ind.“

Dette Impromptu blev naturligvis lønnet med Skoggerlatter af os Alle, og hermed endte Kampen om Aarestrup.

Under vort Ophold her og Samlivet med disse Damer indtraf Fru Linds Fødselsdag, og Heiberg og jeg tænkte paa at skaffe hende en

eller anden Glæde. Heiberg afskrev nu flere danske National-Melodier og aftalte med Musikcorpset, der musicerede paa Promenaden, at indstudere disse. Da hun nu om Morgenens indfandt sig paa Promenaden, spillede de, efter et Tegn fra Heiberg: „Kong Christian stod ved høien Mast“ og flere, som han havde opskrevet. At høre disse hjemlige Toner paa et fremmed Sted i Udlandet, rørte baade hende og os Andre. Hvor man dog hænger ved sit Fædreland med mange fine Traade, og hvad sætter disse i stærkere Bevægelse end Toner fra Hjemmet! Hvorfor just ved Toner? Jeg tænker, fordi Musikken er saa elastisk, at enhver Stemning kan lægges i den. I et muntert Drikkegilde kan Melodien „Kong Christian“ forhøje det Jublende i Sindsstemningen, og ved en Leilighed som denne kan den fremkalde Alvor, Vemod og Længsel. Musikken er ligesom Naturen: glad med den Glade, bedrøvet med den Bedrøvede. Denne guddommelige Kunst indeslutter Alt, Jord og Himmels, hvorfor den ogsaa er den eneste Kunst, der farer tilhimmels — thi Hvo kan tænke sig et Paradis uden Toner? Derfor har Raphael ogsaa ladet sine Engle staa i Skyerne, spillende paa Instrumenter — og der tales om Englenes Chor. — Ingen anden Kunst kan komme med i Himmelen, de ere for jordiske, for begrænsede; de stræbe efter at gribe det Uendelige, Musikken har grebet det og bærer det i sig. — Heiberg bilder sig ind, at det skriver sig fra den Dag, at disse Melodier: „Kong Christian“, „Danmark, deiligst Vang og Vænge“ og flere, have naaet til Udlandet, hvor vi flere Aar efter hørte dem paa andre Badesteder. Mærkeligt var det at se de andre Badegjæster standse paa Promenaden og med stor Opmærksomhed lytte til og interessere sig for disse Melodier. Flere gik hen til Musikcorpset og spurgte, hvad det var de spillede? „Danske National-Melodier“, lød Svaret til vor Glæde og Stolthed.

I en tre Ugers Tid vare vi her sammen med disse vore Venner; da reiste de hjem, og vi bleve tilbage; thi min Cur var endnu ikke tilende. Saalænge vi vare et sluttet Selskab, gjorde vi ingen fremmede Bekjendtskaber. Vi trængte ikke til Andre, og Andre følte dette og holdt sig tilbage. Da Heiberg og jeg nu vare ene, gjorde vi des flere Bekjendtskaber. Man tog Anledning ved at spørge om de Bortreiste, og Begyndelsen var gjort. Det er bemærket af Alle, at intet Sted er Nysgjerrigheden i saa stærk Bevægelse, som ved Badestederne. Man søger paa alle Maader at finde ud af hinandens Forhold og Stilling i Livet, der gjøres derfor idelig Spørgsmaal til En, ligesom for at give den Spurgte Leilighed til at aabne sine Læber og sit Hjerte. Da det nu ikke var min Sag at betro mig til den Første den Bedste, saa havde de gode Folk ikke stort Udbytte af denne Udfrigten, og dette spændte deres Nysgjerrighed saameget stærkere. „Er denne Reise Deres Bryllups-Reise?“ spurgte flere af Damerne mig. Og da

jeg leende svarede: „Nei, jeg har alt været gift i 8 Aar“, udrød de meget smigrende for mig: „Min Gud, hvor gammel var De da, da De blev gift?“ Det er ganske vist, at vi danske Damer sædvanlig bevare vor Ungdommelighed meget længere end f. Ex. de tyske, og at jeg godt selv kunde se, at mangen en af de tyske unge Piger saae ældre ud end jeg. Mindst anede jeg dengang, at netop det samme Spørgsmaal vilde blive gjort mig 17 Aar efter i Marienbad. At jeg var Skuespillerinde holdt jeg hemmeligt for Alle. Jeg vilde nyde det, ikke at blive seet paa med andre Øine, end ethvert andet skikkeligt Menneske; og mine tyske Veninder anede derfor ikke min offentlige Stilling. Det var mig behageligt uden denne Nimbus at kunne interessere Andre, og disse Damer viste mig virkelig en Hengivenhed, der formeligt satte mig i Forundring. Naar man har erfaret, hvorledes de tyske Theatres Personaler ved deres private Liv ikke sjældent have degraderet sig i den offentlige Mening, da kan man sandelig ikke faae Lyst til hos Fremmede at regnes til denne Klasse. Her i Ems saae jeg første Gang uden for Scenen den berømte tyske Skuespillerinde, Charlotte v. Hagen. Hun spiste hver Middag i samme Sal som vi, omkring af adskillige rige Landjunkere. Jeg var aldeles forbauset over denne Dames hele Holdning og forargelige Opførsel, og takkede Gud, at jeg ikke kjendte hende personligt og hun ikke mig. En Middag, da jeg og mine tyske Veninder sad og udtalte os sagte om, hvor uhyggeligt og anstødeligt dette grove Coquetterie forekom os, faldt den pudsige Replik af en af dem, henvendt til mig: „Ak ja! Disse Actricer maa nu bære dem ad som de vil, man kjender dem dog strax.“ Jeg blev saa glad over denne Yttring, at Hjertet hoppede i Livet paa mig, som man siger; og i min Glæde kunde jeg ikke tilbageholde Yttringen af min Triumph, idet jeg svarede: „Ikke altid“. — „Jo, altid, altid! Man kan ikke tage Feil,“ vedblev hun. Godt, tænkte jeg, engang skal du erfare, at du tog Feil. En Dag meldte Tjeneren os, at to danske Prindser ønskede at hilse paa os. Det var Prinds Christian af Glyksborg (nu Kong Christian IX) og Frederik af Hessen. Under Samtalen med os sagde de, at de kun opholdt sig her een Dag paa en Gjennemreise, og bad meget artigt, om vi tillod, at de gjorde os Selskab ved Table d'hôte til Middag. Vi svarede naturligtvis, at det skulde være os en Ære. De to smukke unge Prindser havde alt paa Morgenpromenaden gjort stor Opsigt saavel ved deres Ydre som ved deres beskedne og nette Holdning. Vi vandt synligt i Badegjæsternes Øine ved, at de ved Table d'hôte fandtes i vort Selskab. Efter denne Dag forøgedes Spørgsmaalene til mig fra vore tyske Damer: „Kommer De meget til Hoffet? Er Deres Mand ansat der? o. s. v.“ Paa mit sandtru Svar, at vi ikke kom til Hoffet, at min Mand ikke var ansat der, bleve de lige kloge, men sluttede sig ikke mindre til os.

En Aften, da Heiberg og jeg befandt os i Cursalen, traadte en

høi, bleg Mand med en Dame ind. Det var Grosserer Th. Suhr og hans Kone. Vi kjendte dette Ægtepar kun fra Selskabslivet i Kjøbenhavn, uden at have talt synderligt med Fruen, og slet ikke med hendes Mand. Saasart Fru Suhr fik Øie paa os, blev hun meget glad, som man kan blive glad i Udlandet ved at se Landsmænd, og jeg hørte hende sige til Suhr: „Der staaer Heibergs; lad os gaa hen til dem.“ Suhr, der saae mat og sygelig ud, holdt hende noget fortrædelig tilbage, men hun forlod ham og kom hen til os for at yttre sin Glæde over at træffe os her. Suhr blev da nødt til at følge efter, med en kun slet dulgt Uvillie. Jeg lod, som om jeg Intet havde bemærket af alt Dette. Vi kom nu i Tale sammen, og da vi erfarede, de boede i samme Hotel som vi, fulgtes vi ad hjem. Heiberg bød Fruen Armen, og der var altsaa ikke andet for, end at den stakkels Suhr maatte byde mig sin, og vor Vandring begyndte. Jeg vidste, at Suhr var intim Ven af Tscherning, og jeg spurgte ham, om han havde gode Efterretninger fra ham, og hvorledes han havde det i sin maskerede Landflygtighed? Den frimodige og aabne Maade, hvormed jeg tiltaler Folk, gjorde ogsaa sin Virkning paa den ordknappe Suhr. Vi kom i en lille Disput om Frederik d. 6te og den nuværende Tids Forhold. Lidt efter lidt kom han i Aande, og Conversationen gik frit og utvungen imellem os, indtil vi naaede Hotellet. Vi drak The sammen, toge Afsked med hinanden, og næste Morgen vare de reiste. Mindst drømte jeg i dette Øieblik om, at den Mand, der saa godt som var tvunget til at nærme sig os, engang skulde blive en af Heibergs og mine mest trofaste og hengivne Venner — en Ven, der skulde tage Del i alle vore Glæder og Sorger med en Inderlighed, som om vi vare hans Børn; hos hvem vi i Alt skulde hente Raad og Trøst, og hvor disse aldrig bleve søgte forgjæves. Siden havde han og vi i Forening leet ad hin Scene i Cursalen, hvor han med Magt blev ført hen til os. Han endte da med ganske rørt at sige: „At jeg har gjort Deres Bekjendtskab, takker jeg min Kone for, thi jeg tilstaaer, at i hint Øieblik var det mig høist imod at gjøre nogetsomhelst Bekjendtskab. Men vist er det“, vedblev han, idet han rakte Haanden snart til Heiberg, snart til mig, „at intet Bekjendtskab har i den Grad glædet og interesseret mig som Deres.“ Da jeg i Spøg sagde: „Om jeg da slet ingen Interesse havde vakt hos ham fra Scenen?“ svarede han: „Jeg havde jo aldrig seet Dem der; i 20 Aar havde jeg ikke været paa Comedie.“ Dog denne Ven kommer jeg oftere tilbage til i mit Levnet, og haaber at Andre, ved at lære ham at kjende, skal faae den samme Godhed for ham, som vi i Aarenes Række have faaet. Nu stod han saaledes i Manges Omdømme, at naar jeg fortalte Nogen, at jeg havde truffet ham og gaaet et langt Stykke Vei med ham til Hotellet, da blev der forundret spurgt: „Hvorledes gik det? Hvad kunde De tale med ham om?“ Naar jeg da forsikkrede, at han havde talt som alle andre Men-

nesker, og at det slet ikke var faldet mig vanskeligt at holde Conversationen vedlige, bleve de ganske forundrede. Han gik for en kold, tør og haard Mand, — vi skal siden faae at se, hvorledes Verden tager Feil i sine Domme.

Vor Afreise fra Ems nærmede sig, og med et rørt Hjerte toge mine tyske Veninder Afsked med mig; To af dem vare bosiddende i Frankfurt, og En af disse var hende, der havde sagt: at man altid kunde kjende Skuespillerinder, hvorledes end de bare sig ad. Vi havde paa Reisen til Ems lagt Veien over Frankfurt, og der flere Gange besøgt Fru Hombourg, en Søster til Professor David i Kjøbenhavn. Da jeg nu tog Afsked med disse Damer, gav de mig deres Adresse, og jeg maatte love dem, at hvis jeg oftere kom til Frankfurt, jeg da vilde besøge dem; og da de fortalte mig, at de ofte kom til Fru Hombourg, bad jeg dem at gaae til hende og hilse fra Fru Heiberg fra Kjøbenhavn. „Hun kjender mig godt,“ lagde jeg til, „og af hende vil De kunne faae al den Oplysning om mig, som De endnu kunde ønske Dem.“ Bevægede toge de Afsked med mig, takkede mig for mit Selskab og forsikkrede, at de længe vilde mindes vore Samtaler og vort Samliv i Ems. Flere Aar efter kom Fru Hombourg til Kjøbenhavn; jeg spurgte hende da om disse Damer, og om hun Intet havde at fortælle mig om dem? Med Latter fortalte hun mig da følgende Scene: „Engang om Ugen“, sagde hun, „pleiede vi at komme sammen med endel andre Damer for at male, og da vi nu mødtes her første Gang efter Emser-Touren, sagde den ene af dem, at hun skulde hilse mig fra Fru Heiberg. Og nu vare de uudtømmelige i deres Roes. Da jeg, uden at ane at dette vilde overraske dem, sagde: „Ja, og nu skulde I se hende spille!“ — „Spille?“ udbrød de — „hvad spiller hun?“ „Comedie,“ vedblev jeg. „Comedie!“ raabte de med et formeligt Skrig, sprang op og stødte derved saaledes til Bordet, vi sad ved, at jeg maatte holde paa alle Maler-Apparaterne, for at ikke Alt skulde falde paa Gulvet. Og nu maatte jeg fortælle dem Alt, hvad jeg vidste om den danske Skuespillerinde. „Det havde vi dog ingen Anelse om!“ udbrød de. Jeg fortalte nu Fru Hombourg deres Udtalelser i Anledning af Charlottes v. Hagen, og glædede mig til, at disse Damer havde erfaret, at ikke alle Skuespillerinder vare som hun.

Paa Hjemveien ønskede vi at opholde os et Par Dage i Bremen. Vi tog ind i et af de bedste Hoteller, og om Middagen, efter at vi havde klædt os om, gik vi ned til Table d'hôte. Her kom vi i Samtale med en ung Herre, der sad ligeoverfor os. „De er vist Danske?“ sagde han, efterat han i nogen Tid havde lyttet til Heibergs og min indbyrdes Samtale. Vi bekræftede dette, og nu fortalte han, at han i nogen Tid havde opholdt sig i Kjøbenhavn, og endog forstod lidt Dansk. Han roste Byens Beliggenhed og det Kulturtrin, hvorpaa de Danske stode. „Deres Theater“, vedblev han, „har overrasket mig; det er vist et af

de første i Europa. En Skuespillerinde som Deres Fru Heiberg skal man lede efter.“ Jeg blev ganske forlegen og saae paa ham, som for at udforske, om hans Lovtale over mig lød med Hensigt. Men han vedblev med største Frimodighed at udbrede sig om, hvad han havde seet mig spille i. „Hvorfor reiser hun ikke til Tydskland,“ vedblev han, „og giver Gjæsteroller, hun vilde paa et Aar blive en formuende Kone.“ Heiberg kunde nu ikke modstaae sin Lyst til at ironisere over mit Talent, og Samtalen mellem ham og den Fremmede tog efterhaanden en saa pudsig Charakter, at jeg havde største Møie med at bare mig for Latter. Mens denne Comedie nu var i fuld Gang, reiste en Herre sig ved Enden af det lange Bord, og uden at have hørt et Ord af hvad vi converserede om, hævdede han sit Glas og sagde paa Dansk: „Tillader De, Professor Heiberg, at jeg ønsker Dem og Fru Heiberg velkommen tilbage! Jeg tvivler ikke paa, at jo De, Hr. Professor, er savnet i Kjøbenhavn, men jeg veed med Vished, at man i høi Grad længes efter Deres Frues Tilbagekomst.“ Jeg kan aldrig glemme det Blik, hvormed den tydske Herre ligeoverfor os betragtede mig. Overrasket og med et hurtigt speidende Øie traf hans gjennemborende Blik mig, saa at jeg hurtigt tog mine Øine til mig og saae skamfuld ned, og turde ikke oftere se paa ham. Da vi vare ved Desserten, brød vi hurtig op og forlod Salen. „Det er da ogsaa utaaeligt,“ sagde Heiberg, da vi stod i vor Stue, „at man allevegne skal være kjendt, og ikke kan være i Ro for alle disse nævise Beundrere. Hvad var nu det for En, der udbragte vor Skaal?“ Ingen af os kjendte ham. Mens vi sad og talte om den latterlige Begivenhed ved Bordet, ringede det paa Døren. Heiberg gik ud, og den omtalte danske Herre kom atter og sagde, at han var saa godt som hjemme i Bremen, og ifald vi tillod, vilde han om en Time komme med en Vogn, for at kjøre os omkring og være vor Veiviser. Heiberg takkede ham for hans Tilbud, men sagde, at jeg var angrebet af Reisen og ønskede at hvile mig hjemme. Hermed gik han. „Lad os nu komme afsted!“ sagde Heiberg, „thi nu, vi ere kjendte, faae vi ingen Ro her.“ Han bad da Værten skaffe os en „Hauderer“, som kunde kjøre os til Harburg. I et Nu kom den ene Kudsk efter den anden, alle i deres blaa Bluser, og tilbød at befordre os. Imellem disse var en ung, smuk Mand med et fortræffeligt Ansigt. „Lad os tage ham,“ hviskede jeg til Heiberg, „man bliver i godt Humeur ved at se paa dette Ansigt.“ Denne Mand kaldte sig Julius, og forsikkrede paa den lystigste og mest humoristiske Maade, at ifald vi vilde betroe os til ham og hans arabiske Heste, da skulde vi være i Harburg i saa god Tid, at vi strax kunde tage med Dampskibet over Elben til Hamborg. Heiberg foreholdt ham, at vi umuligt kunde være i rette Tid i Harburg, saa at vi kunde komme med Dampskibet. Han nikkede med Hovedet og saae skjælnsk paa os, idet han med en lille Vittighed forsikkrede, „at naar Julius og hans arabiske Heste lovede

Noget, saa holdt de Ord.“ Vi pakkede nu atter vort Tøi sammen, og henimod Solnedgang kom Julius. „De kan godt sove i Nat i Vognen, lille Frue!“ sagde han. „Bryd Dem om Ingenting, naar jeg kjører.“ Vi satte os da i Vognen i den deiligste Efteraarsaften. Julius begyndte strax at kjøre saa stærkt, at Heiberg sagde: „Dette er Vindbeutleri; det holder han ikke ud til Enden.“ Ved den første Station sagde Heiberg dette til ham selv. „Hoho!“ svarede han, „dette er kun en Begyndelse, siden skal det gaa bedre.“ I den forreste Del af Wiener-vognen var der Glasruder, saa Julius, ved at vende sig paa Kudske-sædet, kunde se ind til os, og i et væk dreiede han sig og nikkede ind til mig, idet han sagde: „Har De det godt? Gaaer det ikke rask?“ Jeg nikkede til ham igjen og sagde: „Fortræffeligt!“ — „Ja ja! Pas paa,“ gjentog han, „vi komme i rette Tid.“ Holdt vi for at fodre Hestene, hvilket han besørgede med største Omhu, da var han tillige utrættelig i at skaffe os, hvad vi ønskede, og med sit velsignede, glade Ansigt saae han mig ind i Øinene og spurgte mig, om jeg ikke havde Lyst til Dette eller Hint? Vare vi saa færdige, sprang han syngende op paa Bukken og fortsatte sin Nikken til mig gennem Glasruderne i Vognen. Han smittede os saaledes med sin Lystighed, at vi sad i een Latter, og mærkede hverken til Søvn eller Træthed. Hvor er det dog en Himlens Gave, at have et Sind som denne Julius! Hvad kan veie op herimod? Ingen af Jordens Gaver vilde jeg betænke mig paa at bortbytte for denne ene. Et saadant glad Menneske er som den kvidrende Fugl i Skoven. Jeg har engang læst i en videnskabelig Afhandling om Dyrene, at alle de triste, melancholske Dyr, de, som søge Mørket og Fugtighed og skjule sig for Menneskene, saasom Rotter, Edderkopper, Skrubtudser, Slanger, Flagermus o. s. v. — at alle disse indeholde Giftstoffer, hvorimod de glade, saasom den muntre Lærke og lignende Dyr, ikke have den ringeste Gift i sig. Jeg fandt dette saa smukt, at jeg aldrig har kunnet glemme det. Gjælder ikke det Samme om Menneskene? Vor Julius var sikkert en af dem, der intet Giftstof havde i sig. „Ja, Glæden er en Gudedrik!“ Naar et Menneske kan være rigtig frimodigt og hjerteglad, saa kan man med Vished vide, at der er meget Slemt, som han ikke kan være. Man taler jo ogsaa om Gudelatteren; og Glæden er i Sandhed noget Guddommeligt, som vi Alle bør stræbe efter at hæve os til; den rette Sjæleglæde! Thi i den ligger Uskyld, Godhed, Frimodighed, Nøisomhed og en god Samvittighed. „Ak,“ sagde jeg til Heiberg, „jeg vilde ønske, at vi altid kunde beholde dette Menneske om os; man bliver bedre blot ved at se ham ind i det glade, muntre Øie.“ Næste Morgen indtraf vi virkelig i rette Tid til Harburg for at kunne gaa ombord paa Dampskibet. Triumpherende saae Julius paa os. „Naa! Har jeg holdt Ord?“ spurgte han. Jeg trykkede hans Haand og sagde, at hvis alle Bremere vare saa ordholdne som han, saa havde jeg Lyst til at

flytte til Bremen. Heiberg havde nogle Guldpenge, som han skulde have byttet for at betale Julius, men i den store Travlhed, som var ved Dampskibet, vilde Ingen sinke sig hermed, og vi stod der i Forlegenhed. Skibet skulde gaae, og vi vidste ikke, hvorledes vi skulde bære os ad. „Gjør intet!“ raabte Julius. „Jeg faaer mig en lille Seiltur — tager med Dem til Hamborg og kan være Dem behjælpelig med Et og Andet.“ Og han seilede nu virkelig til min Glæde med os. Paa Skibet underholdt jeg mig kun med Julius og spurgte ham, om han ikke vilde følge med til Kjøbenhavn og blive hos os. „Jo,“ svarede han, „det vilde ikke være saa galt; saadanne To som Dem og Herren havde jeg nok Lyst at være hos — men mine Heste! Nei, dem kan jeg ikke skilles fra; vi høre sammen, og jeg kunde ikke taale at tænke paa, at en Anden kjørte med dem og maaskee ikke var god imod dem — og saa — er der ogsaa — nei, det gaaer ikke an.“ Da vi kom til Hamborg, og han havde modtaget sine Drikkepenge, som man kan tænke vare rigelige, vilde han paa ingen Maade tage Afsked. „Nei,“ sagde han, „jeg vil besørge Dem i et Hotel og passe paa Tøiet. Gaae De nu bare, jeg kommer efter med det Hele; jeg maa dog vide Dem i Havn inden vi skilles.“ Nu aftalte vi, hvor han skulde bringe Tøiet hen, og faa Minutter efter at vi vare stegne af i et Hotel am Jungfernstieg, kom vor glade Julius med Alt. Her toge vi nu en virkelig hjertelig Afsked med dette elskværdige Menneske, der i dette Øieblik viste os, at han i sit ærlige Bryst gjemte Alvor ved Siden af Latter og Spøg. Taarer spillede i hans smukke mørkeblaa Øine, da han sagde os Farvel. Mit Ophold i Bremen og Touren derfra har altid staaet i mine Tanker i Solbelysning, og dette skyldes ene den glade, gode Julius.

Theater-Saisonen var alt begyndt. Vi opholdt os derfor ikke synderligt i Hamborg, men tog strax til Lübeck, for med Dampskibet at gaa til Kjøbenhavn. Efter en lykkelig Overfart indtraf vi den 15de September til vor gode Fødeby, hvor vore Venner modtog os med Glæde. Ved min første Optræden efter Reisen udtalte sig den Glæde, som Publikum følte ved atter at se mig. Man havde været bekymret for min Helbred, og dette bidrog til, at Modtagelsen var varm og inderlig. De andre Kunstnere og Kunstnerinder vare glade ved atter at have mig i deres Midte — men desværre, Badekurens Virkning mærkede jeg ikke stort til. Dog, jeg overvandt mig selv og spillede som sædvanligt. Det er utroligt, hvad man kan bekæmpe, naar Lysten er der til at udøve sin Kunst, og naar Publikums Velvillie bærer os og bringer os til at glemme selv legemlige Tryk. Man bragte mig Vers, man bragte mig Blomster, navngivne og unavngivne Venner sendte mig smaa Gaver; Alle viste mig deres Glæde over min Tilbagekomst — kort sagt, jeg var Lykkens Skjødebarn.

THRONSKIFTET

H. C. Andersen havde skrevet sit Skuespil „Mulatten“, og paa hans Bøn overtog jeg Cecilies Rolle, som var skrevet for mig. Det er, om man vil, en Ulykke for en Skuespiller at staa paa et nogenlunde fornuftigt kritisk Standpunkt. Det vilde være en ubetinget Lykke, ifald der blot blev budt os Mesterværker at fremstille, da vilde jo vor vakte Kritik forhøje Nydelsen af at være Organ for disse; men desværre, dette hører til de Dage i Theater-Almanaken, ved hvilke man sætter et Kryds. Sædvanligt bruges man til at bære alt det Skyllvand frem for Publikum, som Døgnets Poeter opvarte med, og som Publikum modtager, fordi det er nyt, thi Nyt vil man have, om dette Nye end er aldrig saa gammelt. Og det kan ikke godt være anderledes; thi et Theater maa unegteligt, hvis der skal være Liv i det, have Noget af Tidens Frembringelser, af Øieblikkets Digtere. Kun at leve af gamle, anerkjendte Mesterværker vilde være det Samme, som om et Menneske skulde leve et helt Liv ved blotte Erindringer, men Intet opleve i selve Øieblikket. Altsaa nogle nye Frembringelser høre til, og der bliver da intet Andet for, end at man i Kunsten som i Livet maa være resigneret i sine Tilskikkelser, finde sig i de golde Perioder, i dette som i hint, og søge at holde Sjælen frisk, for at den kan være modtagelig for, hvad der vil komme af Godt i lykkeligere Tider. Men Ingen kan fordre eller ønske, at Kunstneren skal være ligesaa henrykt over det ringere, som over det fuldendte Digterværk. Det er ens Embedspligt at udføre, naar det kræves, det ene som det andet, men man maa have Lov til i sin Sjæls Inderste at le ud, hvad Mængden græder over, og stundom græde over, hvad Mængden leer ad, for derved ligesom at frigjøre sig for den Kval at skulle øde sine Kræfter og sin Phantasi paa det, hvori der hverken er Kraft eller Phantasi. Dette gjelder nu vel ikke ganske om Andersens „Mulat“, men jeg tilstaaer, at jo mere jeg satte mig ind i, og jo mere jeg fordybede mig i dette Arbejde, i denne Rolle, des hulere fandt jeg denne lyriske Poesi, disse forcerede Digte, hvormed især jeg arme Menneske i dette Stykke var belemret. Medens vi prøvede dette Skuespil, der af Publikum imødesaaes med stor Interesse, var Hovedstaden bekymret for Frederik den 6te, der alt i nogen Tid havde været betænkelig syg. Prøverne vare holdte og Stykket lige ved sin Opførelse, da dette pludseligt blev afbrudt ved den Efterretning, som vi modtog om Morgen den 3die December 1839. Vi bleve vakte af vor Pige, der fra Værelset ved Siden af sagde: „Jeg vil lade Herskabet vide, at Kongen er død i Nat.“ Vi bleve ganske forfærdede, og Heiberg var i et Nu ude af Sengen. Saa dybt end dette Dødsfald smertede mig paa Grund af min Kjærlighed til den gode, gamle Konge,

var jeg dog for uerfaren til ret at forstaa Betydningen af en Konges Død og den Virkning, den formaaer at udøve paa saa godt som alle Forhold. Under hans Sygeleie havde jeg kun næret det Ønske at turde pleie ham og være ham til Nytte. Ved Efterretningen om hans Død havde jeg en Følelse, som om jeg havde mistet en kjærlig Fader. Og disse Følelser bevægede sig i Tusinders og atter Tusinders Hjerter ligesom i mit. Hvad Vigtighed dette Dødsfald havde for Staten, herpaa tænkte jeg ikke. Jeg blev derfor meget forundret over den Alvor, hvormed Heibergs Sorg udtalte sig. „Det er et vigtigt Afsnit i Danmarks Historie, der nu begynder — men,“ tilføiede han, „det maatte jo komme. Jeg var træt af det Gamle. Vi trænge til noget Nyt,“ og han forblev hele Dagen i dybe Tanker. Dagen før Kongens Død havde Heiberg i Directions-Værelset paa Theatret været sammen med Adler — der dengang var en af det kgl. Theaters Directeur — og som bekendt Prinds Christians fortrolige Ven og Privatsecretair. De talte her om Muligheden af Frederik d. 6tes Død. „Ja“, udbrød Adler, „dør Kongen idag, saa skal Fanden tage mig, om min Prinds eller jeg ere forberedte paa det Mindste.“ Disse mærkelige Ord, udtalte af ham, frapperede Heiberg, som de vel vilde have frapperet Enhver, der havde hørt dem; thi det havde alt i flere Aar været en almindelig Mening, at Prindsen og hans dannede Ven havde en hel Forfatning liggende fix og færdig, for det Tilfælde, at et Thronskifte skulde indtræffe. De liberale Grundsætninger og Anskuelser havde alt i flere Aar rørt sig stærkt i Folket, og det var kun Pietet mod den gamle Konge, der holdt dem indenfor Skrankerne og gjorde, at man fandt sig i en streng monarkisk Regjeringsform. Af Prinds Christian, under hvis Styrelse Norge havde forstaaet at give sig en fri Constitution, i hvis Udarbeidelse Adler havde haft en væsentlig Del, haabede man nu, at en ny Tid skulde oprinde for Danmark, og Kong Christian den 8des Udraabelse til Konge d. 3die December blev derfor hilset med spændt Forventning om, hvad den nærmeste Tid vilde bringe. Imidlertid viste det sig snart, at Adlers Yttring havde været Sandhed, thi Kong Christian d. 8de overtog Kronen uden Forandring i Regjeringsformen. Dette gjorde, at Oppositions-Partiet sluttede sig fastere sammen, og hvad man i Stilhed havde holdt tilbage under den gamle Konge, begyndte nu at give sig mere og mere Luft i hørøstede Stemmer, mundtlig, i Pressen og i Adresser til den nye Konge. Til samme Tid var man dybt greben af Frederik den 6tes Død. Taarer flød ved hans Baare som ved en elsket Faders; hele Landets Befolkning gik i dyb Sørgedragt et Aar, og selv den ringeste i Almue lod sig ikke betage denne Ret. Det var ingen Etiquette-Sorg, den var følt og sanddru og kun fremkaldt ved Hjertets Røst og dybe Bevægelse ved Tabet af en elsket Monark, der i de mange Regjeringsaar havde levet sig sammen med sit Folk. I to Maaneder lukkedes

Theatret, og alle Forlystelser standsede. Kirkeklokkerne ringede daglig i disse to Maaneder, som ved hans pompeuse Begravelse, hvor den ensomme Vei fra Kjøbenhavn til Roskilde forvandedes til en befærdet Gade, ved de Skarer, der bare og fulgte hans Støv til det sidste Hvilested. Mange rørende Træk fortaltes der om den simple Mands Deltagelse paa denne sidste Vandring. I Roskilde Domkirke holdt Biskop Mynster sin herlige Tale, som begyndte med „I Frederik den Sjettes Mænd“, og som fandt Gjenklang hos Alle, der bivaanede den ophøiede Akt. Cantater bleve sungne, og den imposante Kirke med sit alvorlige, høitidelige Physiognomi gjenlød af det mægtige Orgels Toner. Heiberg var bleven anmodet om at skrive en Sørgecantate for Universitetet; man behøver vist kun at læse denne for at føle, at her skrev en Digter en Cantate, ikke fordi den var bestilt; her skrev en Digter for mere end for en Konge, han skrev for En, til hvem hans eget Hjerter var knyttet med faste, inderlige Baand. Weyse satte sin mageløse Musik dertil, og man maa have hørt denne Text og disse Toner i Forening udførte i en Kirke, for at gjøre sig Begreb om Virkningen.

Den politiske Bevægelse, som strax ved Frederik d. 6tes Død begyndte i Adresser og i Pressen, vedblev. Man talte allerede nu om skuffede Forventninger, om uopfyldte Løfter, og Pressen blev bitterere og bittere. Det var navnlig det nye Dagblad „Fædrelandet“, som her spillede Hovedrollen; det tidligere af Professor David redigerede Ugeblad af samme Navn omdannedes faa Dage efter Christian d. 8tes Thronbestigelse til et Dagblad under Redaction af B. Christensen, David, Gjødwad, Lehmann og Wessely. Efter kort Tid traadte David ud, og Monrad traadte i hans Sted. Senere overtog Ploug Hovedrollen i dette Blads Virksomhed. Bladet vandt som politisk Blad en Anseelse, der gjorde, at Regjeringen ikke med LigeGYldighed kunde se paa dets Virksomhed og Indflydelse paa den offentlige Mening. Mange af Landets første Mænd valgte dette Blad til deri at udtale deres Anskuelse om Landets Stilling og den Maade, hvorpaa Regjeringen styrede Riget indad og udadtil. Navnlig blev Bladet et Organ for alle de Mænd, der arbejdede for en friere Forfatning. Under denne Bevægelse kaldte Christian den 8de en Dag Heiberg til sig og anmodede ham om at træde i hans Tjeneste med sin Pen mod de Angreb, han daglig var udsat for. „Jeg skal da sørge for,“ sagde Kongen, „at De bliver istand til at faae alle de Oplysninger, som De kunde ønske, for at føre min Sag her og i Udlandet. Ingen dansk Skribent har sin Pen i sin Magt som De“ o. s. v. Til at overvinde sin Ulyst til et saadant Hverv følte Heiberg ikke Sympathi nok for den nye Konge. Det forekom ham, som om dette var at sælge sin Overbevisning, og han undskyldte sig med, at hans Tid var optagen af andre Arbejder, og at han desuden ikke besad det Talent, som hertil udkrævedes, en Undskyldning, som

just ikke blev taget ham naadigt op. At Heiberg ikke alene nægtede Kongen at arbejde i hans Interesse, men endog selv skrev Artikler i „Fædrelandet“, der var meget ilde seet paa høiere Steder, bidrog ikke til at sætte ham i Gunst ved Hove, hvilket han heller ikke videre attraaede. Det gik ham som mig, sin Hengivenhed for Frederik den 6te formaaede han ikke at overføre paa Christian den 8de. Hans Kjendskab til Stemningen hos den tydske Befolkning i Hertugdømmerne, som han havde havt god Leilighed til at gennemskue under sit Ophold som Lector i Kiel, gjorde, at han misbilligede mange af de Forholdsregler, som Christian d. 8de tog, og han sagde ofte: var jeg Konge, skulde min første Gjerning være at udrydde den giftige Svamp i Kiel, som, hvis den faaer Lov at brede sig, vil fortære al Danskhed. Jeg erindrer tydelig Heibergs Mismod, da Christian den 8des Regjering indsatte Prindsen af Augustenborg til Statholder i Slesvig og Holsten. Samme Aften som denne Udnævnelse stod i Berlingske Tidende, kom Andræ til os. Heiberg udbrød, da han traadte ind ad Døren: „Hvad siger De om noget saa Vanvittigt? Fra denne Dag anseer jeg Hertugdømmerne for tabte.“ Man sagde den Gang, at Kongen vel kjendte Prindsens onde Sindelag, men at han mente, at han ved at vise ham en saadan Tillid vilde vende Ondt til Godt i hans Sindelag mod Danmark. Tiden har vist, om denne Beregning var falsk eller rigtig.

Det var forresten slem, at Heiberg ikke saa sig istand til at staa Kongen bi, thi Christian den 8de henvendte sig nu til Mænd, hvis Virksomhed for ham baade var mat og ikke uden Tvetydighed, og der var noget Ængsteligt i, at man betroede disse Mænd, der vare fødte Tydskere, Adgang til Archiverne, hvad der under vore ulykkelige, forviklede Forhold med Hertugdømmerne kunde være af betænkelig Natur. Kongen stod ifølge sin Charakter let Fare for at slutte sig til Personer, der vare istand til ved krybende Smiger at vinde hans Tillid, og Enhver, der afholdt sig fra denne Feteren, var han tilbøielig til at ansee som sin Modstander — en ulykkelig men almindelig Egenskab hos Kongerne. De ere fra smaa af vante til at betragte sig selv i dette tilslørede Speil, hvori deres Billede vel sees, men uden bestemte Contourer. Imidlertid kan man ikke negte, at Danmark under Christian den 8des otteaarige Regjering tog et mærkeligt Opsving; de vare heldige for Landmanden; Handel og Industri blomstrede, og der kom en raskere og livligere Bevægelse i Alt. Kongen elskede Luxus og Adspredelse, og dette meddelte sig til Befolkningen. Forlystelsessteder reiste sig som ved et Trylleslag, Tivoli og Casino byggedes. Kongen gjorde selv store Balparéer paa Christiansborg Slot, hvori alle Stænder deltog, Alt til Harme for det liberale Parti, der syntes, at Folket blev dysset i Slummer ved intetsigende ødsel Glimmer.

„DE NYGIFTE“, „MULATTEN“, „DOROTHEA OG GOMEZ ARIAS“

De to Maaneder, hvori Theatret var standset, vare vi henviste til Familielivet. Vore Venner kom nu oftere til os, da alle Aftener vare mine, og vi glædede os ret ved deres hyppige Besøg. En Aften, da vor kjære Ven Andræ sad hos os i Brogaden, overraskede Heiberg os med at spørge: „Om vi havde Lyst, da vilde han læse et nyt større Digt for os, som han just i disse Dage var bleven færdig med.“ Med Glæde og Forventning leirede vi os om det runde Bord i Dagligstuen, vi Damer med vort Haandarbeide; og han læste nu „De Nygifte“ for os. Enhver maa kunne fatte min Glæde over at høre dette yndige Digt, sammensat halvt af Sandhed og halvt af Digtning; thi at det var en Gjenklang af vor egen Reise som Nygifte, maa vel enhver Læser, der har fulgt mig i mit Livs Optegnelser og som har læst Digtet, kunne se. Rørt omfavnede jeg ham, da vi vare bleve ene hin Aften, for denne Gave, der foruden de nævnte Erindringer tillige kommer ind paa de dybsindige Anelser om en Sjælevandring, som dengang saa ofte syselsatte Heiberg, medens de endnu kun laa dunkelt i min Phantasi. Det er en besynderlig henrivende Følelse, hvormed man i Digtningen igjen oplever det Oplevede. Det staaer der samlet, koncentreret, luttret ved Poesiens fortryllende Skjær. Man glædes ved, at noget Virkeligt kan have givet Anledning til at optages i det Ideales Kreds, man lever en saadan Periode om igjen, renere og skjønnere. Jeg sagde til Heiberg: „Bliver jeg nogensinde vred paa Dig, ifald Du gjør mig imod, saa vil jeg herefter læse „de Nygifte“, og da veed jeg, at min Vrede strax vil være forbi.“ Først i 1841 kom „de Nygifte“ i Trykken, idet Heiberg udgav sit Bind „Nye Digte“, der foruden „de Nygifte“ indeholdt „Gudstjenesten“, „En Sjæl efter Døden“ og „Protestantismen i Naturen“. Et Bind Digte, der nødvendig maatte gjøre og ogsaa gjorde stor Opsigt.

Saaledes nød vi tre disse to Maaneder i vort Hjem med vore Venner. Martensen besøgte os ofte om Aftenen, og Samtalen mellem ham og Heiberg dreiede sig varmt og livligt om den Hegelske Philosophi, som vi to Damer jo havde ondt for at følge. Et og Andet slog dog ned i vort Sind og gjorde os urolige. Naar Martensen da forlod os, stormede vi ind paa Heiberg med Spørgsmaal. Især kom hans Moder i Lidenskab over hvad hun opfangede af denne Lære, saa at hun idelig vendte tilbage fra sit Sovekammer for at fremføre sine Indsigelser. En Aften er mig uforglemmelig. Begge Herrerne havde omtalt Hegels Anskuelse om at Individernes Udødelighed bestod i at gaa op i det hele store Verdens-Alt. Dette bragte Heibergs Moder aldeles ud af sig selv. Atter og atter kom hun ind, i dybere og dybere Negligé, idet hun

angreb Læren. Paa disse Angreb svarede Heiberg ikke andet end „gaa i din Seng, Klokken er mange.“ „Smelte sammen!“ udraabte hun, „troer du, jeg vil smelte sammen med alle de mange ækle Draaber?“ „Gaa i din Seng!“

Da nu de to Sørgemaaneder vare tilende, hvori Theatret havde været lukket, aabnedes det igjen med H. C. Andersens Stykke „Mulatten“. Stykket blev modtaget af Publikum med udelt Bifald, og de mange indlagte Digte fik stormende Applaus; man var rørt og tiljubede Forfatteren Bifald ved Stykkets Slutning, og det gik atter og atter over Scenen. Det gjaldt altsaa at tage sit Parti, og finde sig i hvad der ikke kunde være anderledes. Ærgre mig over denne Begeistring hos Publikum gjorde jeg imidlertid ingenlunde, jeg tog det fra den komiske Side og lo indvendig over dette Bifald, selv naar det blev mig tildel. De øvrige Medspillende i Stykket delte ikke min Mening om dette Arbeide, jeg beholdt altsaa min Latters Grund for mig selv; thi jeg har altid fundet det urigtigt at gjøre de Medspillende kjede af deres Roller; naar nu de vare saa lykkelige at finde Behag i det, de skulde fremstille, vilde det jo være Synd at berøve dem denne Nydelse. Men jo mere de med Rørelse og Alvor fordybede sig i deres Roller, jo lystigere saae det ud i mit Indre, og des mere parodisk blev det for mig. Min Lystighed kunde jeg derfor ikke tilbageholde, men vel Motivet dertil. Denne min Overgivenhed bag Coulissen smittede dog de Andre, og jeg troer aldrig, at der har været større Munterhed paa Theatret end under Opførelsen af det rørende Skuespil „Mulatten“. Fru Nielsen, der udførte Creolerindens Rolle, bad formelig for sig, idet hun sagde til mig: „Ak! kjære Hanne, faae mig ikke til at le!“ hvilket ofte kun et Blik, en Mine inde paa Scenen var tilstrækkelig til at bevirke, fordi dette pegede hen paa Spøgen bag Coulissen — og det er utroligt, hvor lattermild man kan være, netop naar Latteren er forbudt. Men havde jeg ikke maattet give min Lystighed Luft i Spøg og Skjermt, da var jeg kommen i en sand Fortvivlelse over al den høitragende Passiar, jeg havde at fremsige — og saa troer jeg dog, at Forfatteren var bedre tjent med min indre Lystighed, thi denne holdt mig oppe og i Aande, det Modsatte vilde have trykket og kuet mig, saa jeg var bleven mat og flau. Nu fandt Tilskuerne, at jeg spillede godt, og man roste mig i denne Rolle, men ofte kunde jeg rigtignok have været fristet til et dybt Suk, naar En eller Anden i Publikum takkede mig for min Udførelse, idet de tilføiede: „Denne Rolle interesserer Dem vist overordentlig, man mærker under Spillet, hvor grebet De er af disse deilige lyriske Digte.“ Ak, det er Skuespillerens bittreste Sorg, at hvad han glæder sig ved at fremstille, hvad der henriver ham, kjeder ofte det store Publikum, og hvad han kjedes ved, henriver det. Anderledes er det ikke, og anderledes bliver det aldrig. Undertiden kan begge mødes i den samme Kjærlighed, og det er da disse Glands-

punkter, hvoraf man lever og hvoraf man suger sin Næring for de goldere Tider, i hvilke man haaber paa Gjentagelsen af de gode. Der er jo forresten adskilligt godt og smukt i „Mulatten“, og Fortællingen, hvoraf den er taget, bærer unegtelig en menneskelig Interesse i sig, som vel ogsaa var det, der greb Tilskuerne. Ogsaa har jo den begavede Digter lagt en Del af sin rige Phantasi i Stykket; men det Hele mangler Simplicitet, og man har en Følelse af at være paa en deklamatorisk Aftenunderholdning. Det mangler dramatisk Fremgang og Sandhed. Jeg havde nu strax ovenpaa „Mulatten“ den Glæde at indstudere en Rolle, der i høj Grad interesserede mig. Det var i Calderons Drama „Dorothea og Gomez Arias“, bearbejdet og indrettet for den danske Scene af Frøken S. Beyer, efter Heibergs Forslag og nærmere Anvisning. Der er vist neppe nogen Tvivl om, at Andersen under Digtningen af sin Mulat og senere sin Maurerpige har haft Calderon for Øie. De ere lyriske Dramer ligesom hine og have paa mange Steder den samme Form i Versification, navnlig i de bekjendte korte Vers, hentede fra den spanske Romance, som ogsaa Calderon har benyttet i alle sine Dramer. Det lyriske er hos denne Digter det Dominerende; men hans lyriske Eiendommelighed bestaaer i en fast koncentreret Form, i noget brilliant Sculpturagtigt — hans lyriske Billeder, indklædte i denne Form, ligne de glimrende Stjerner en Vinternat, og have som disse, om man vil, det kolde Ophøiede, det, som hæver En fra Jordens Dunstkreds til det Ideale, det Rene, det, der er udenfor den prosaiske Virkelighed — medens alle hans Efterabere kun have formaet at gjengive Verseformen kun som Form, uden tillige at gribe de Toner, hvortil denne eiendommelige Form passer, uden at kunne gjengive denne krystalliserede Renhed, denne Dybde i Tankerne, der udtale sig med en saa mandig Bestemthed, at man gjennem denne Lyrik har en Fornemmelse af at indaande den lette Bjergluft, hvorved Brystet styrkes og udvides, saa at Aandedraget bliver lettere og friere. Naar man udtaler denne Calderonske Lyrik i en nogenlunde god Oversættelse, da har man en Følelse, som om Ens Organ med Et var bleven kraftigere, fyldigere, og man formaer at frembringe Toner, som man ellers forgjæves prøver paa at fremlokke. Benytte nu andre Digttere den Calderonske Form, disse korte, staccaterede Vers til at udtale moderne, sentimentale, bløde, ofte overspændte Tanker, da blive de næsten umulige at fremsige, og en Monotoni, der nærmer sig Affectation, er uundgaaelig. Hertil kommer endnu, at Calderon benytter sine lyriske Udbrud, hvor Dictionen ligesom hæver sig til en musikalsk Høide — da først udbryder han i disse rhetoriske Replikker, der staa her i Dramaet ligesom Arierne i Operaen. Skuespillerne bæres saaledes lidt efter lidt hen imod disse Høidepunkter, og dette letter overordentlig Fremsigelsen; den kommer derved naturlig og næsten som en Nødvendighed. Denne Berettigelse af de lyriske Udbrud synes hans

Efterabere ikke i fjerneste Maade at have faaet Øie paa. De kaste deres lyriske Udbrud hulter til bulter imellem hinanden uden indre Nødvendighed eller Berettigelse for Digtets Fremadskriden; de staa isolerede, og Fremsigeren maa hver Gang gjøre et forceret Spring for at naa op til den Toneart, Digteren kræver; dette bliver og maa blive trættende og anstrengende baade for Skuespilleren og Tilhørerne.

Det er, som sagt en af de smerteligste Kunstnersorger, naar et sandt, ophøiet Digtværk modtages af Publikum med Kulde, naar man føler, at Tilskuerne mangler alle Forudbetingelser til at nyde dette, al historisk Kundskab til at glæde sig over, hvad der bydes, al Respekt for et Digternavn, der af alle Indviede sættes høit og vurderes som noget Enestaaende; men denne Sorg gaaer næsten over til Fortvivlelse, naar der i et Kunstner-Samfund, hvortil man selv hører, hersker den samme Uvidenhed, den samme Borneerthed, naar man ogsaa her er blind og døv og ikke har den første Betingelse for at være Kunstner, nemlig: at kunne opfatte et Kunstværk i sin Helhed, sin Eiendommelighed. Kunstnerne burde dog staa over Gjennemsnittet af Publikum; men desværre staa de for det meste paa samme Punkt som dette og undertiden endog under det. Naar man ofte har hørt en berømt Digtets Navn, men paa Grund af Sproget ikke har kunnet lære denne Digter at kjende, hvor naturligt vilde det da ikke være for et Kunstner-Samfund at glæde sig over, at der her tilbød sig en Leilighed til at gjøre sig bekendt med det, man saa ofte har hørt omtale, men intet kjender til. Man reiser jo ofte mange Mil for at se et Maleri af en berømt Mester, og enten dette tiltaler os eller ikke, da vilde man dog ikke undvære at have seet det. Skulde det Samme ikke gjælde om en berømt Digter? Om endogsaa der ikke var andet Udbytte end at det var interessant — skulde det ei indvirke paa et Publikum, og især paa et Kunstner-Samfund? Ikke desmindre modtog begge denne Leilighed til at lære Digteren at kjende med Ligegyldighed og Kulde, ja med Modstand. Man maalte dette, et Par hundrede Aar gamle Digtværk paa den moderne litteraire Alen og kunde saaledes ikke faae Maalet ud. Medens alle vare blevne rørte over den efterabende Calderonske Lyrik i „Mulatten“, forbleve de kolde ligeoverfor den originale. De foretrak „Imitation du diamant“ for de ægte Ædelstene. Under Indstuderingen af dette Digtværk havde jeg derfor mangen en Smerte, mangen en Kamp at udstaa med mine Kunstfæller. Selv Fru Nielsen sagde: „Det er modbydeligt at se en Kvinde elske saaledes og ikke bevare sin kvindelige Stolthed.“ Som om en lidenskabelig Kjærlighed hos Kvinden kunde forenes med Stolthed. Nei, heri bestaaer just denne Lidenskabs Styrke hos Kvinden, at hun formaaer at give Alt hen, Alt, og at selv dette forekommer hende for lidt. Jeg tænkte i mit stille Sind ved denne Bemærkning af Fru Nielsen: „Har hun ikke selv — og det i en ældre Alder — været betagen af en lig-

nende Lidenskab og gaet i de samme Illusioner, som den unge, uerfarne, lidenskabeligt elskende Dorothea?“ Calderons Dorothea elsker saaledes, at hun formaaer at opgive alle Hensyn, Stolthed, barnlig Lydighed, Rigdom og Anseelse, Alt, kun ikke sin Kjærlighed. Det er forfærdeligt, at Dæmonerne formaa at gribe en ung, sædelig, uskyldig Natur saaledes, som Digteren her fremstiller hende, men det er sandt. Det er sandt, at et saadant elskende Hjerte kan mishandles paa det Forfærdeligste og dog ikke formaaer at opgive sin Kjærlighed. Det er desuden et psykologisk Træk hos den ædle faldne Kvinde, at medens Manden, ved at faae sin Lidenskab tilfredsstillet, ofte kølnes og bliver troløs, bindes Kvinden fra dette Øieblik af uopløseligt fast til ham; thi denne Fastholden er nu det Eneste, hvorved hun kan hæve sig i sine egne Øine. Dette har Calderon vidst, og derfor har han vovet i sit skjønne Drama at skildre et saadant kvindeligt Hjerte, og benyttet de Erfaringer, som Livet giver et agtpaaagivent Øie. Og er det ikke netop Livet, Sjælens Forvildelser, Lidenskabernes Kamp, vi ønske at gjenfinde, klaret for os igjennem Digterens Frembringelser? Er det ikke netop ved at se et saadant Billede, at vore egne Tanker skal klares for os, for at vi kan komme til Bevidsthed om dette Forfærdelige og vogte os. Men Sagen er, at Menneskene, i Livet som i Kunsten, ikke have Mod til at se Sandheden i Øinene; de kalde Sandheden styg og Løggen skjøn. „Dorothea og Gomez Arias“ mødtes, som sagt, med Uvillie af Theaterpersonalet, der aldrig kan lære, at selv for dem er endnu meget at lære, at tilegne sig ved Studium, og ved med Beskedenhed at suspendere sin øieblikkelige, ofte af tilfældige Luner ophidsede Dom. Heiberg havde ladet Stykkets Slutning noget forandre, for at skaffe det en lettere Indgang hos Publikum. Hvorledes dette er gjort, og om det er godt gjort, derom kan enhver Kjender af Calderon, som det maatte interessere, overbevise sig ved at læse Stykket i sin danske Form. I den sidste Scene, hvor Kongen træder ind for at fælde den endelige Dom over Gomez's Forbrydelse, var det af Vigtighed, at der her traadte en Personlighed frem, som paa engang kunde repræsentere Kongen og give det kongelige Ord Vægt, og han bestemte Rollen for Nielsen. Heri saae nu denne Skuespiller en personlig Fornærmelse, idet man vovede at byde ham en Rolle paa to Blades Størrelse. Han gav den derfor tilbage og erklærede, at han paa ingen Maade vilde spille den. Directionen, der med Rette fandt hans Vægning, støttet paa Rollens ringe Størrelse, for ugrundet, gav ham Ordre til at skulle udføre Kongens lille, men vigtige Rolle; — og han udførte den — men hvorledes? Her er atter et Exempel paa denne fortvivlede Kortsynethed hos Kunstnerne — som om en Rolle paa mange Pagina ikke kan være ubetydelig, og en paa faa Blade af største Vigtighed for det Hele! Under al den Modstand, Vrede og Spektakel blev det min Lod at ind-

studere Dorotheas vanskelige, men for mig interessante Rolle. Stykket blev i det Hele taget spillet uden Aand og Genialitet. Skuespillerne formaaede ikke at sætte sig ind i den romantiske, af sydlig Glød gennemstrømmede, for dem nye Digart. Den krævede en Opfattelses-evne, som de ikke besad; og de vidste ikke og vilde ikke vide, at de trængte til Veiledning, ifald de med Held skulde kunne løse deres Opgaver. Under disse Omstændigheder var det ikke at undres over, at en Del modtog Stykket med Kulde, en anden Del, for hvem Digteren ikke var fremmed, med Enthousiasme. Man talte om, at det ved den anden Opførelse vilde blive modtaget med Mishagsyttringer, hvilke dog udeblev. Jeg havde imidlertid, foruden min Nydelse af at fremstille det yndige Billede af Dorothea, tillige megen Opmuntring af mangen en Tilskuere, som med Rette kunde henregnes til de mest dannede. Min Fremstilling af Dorothea stod uforglemmelig i deres Erindring mange Aar efter at Stykket var opført. Endel af disse Venner er nu døde, andre, Gud være lovet! endnu i Live.

Blandt de taknemmelige, nu afdøde Tilskuere var min i 30 Aar hengivne Ven, Etatsraad Molbech, der paa hint Tidspunkt endnu var en af Directeurerne ved det kgl. Theater og Omgangsven af vor huslige Kreds. Denne originale Personlighed bevarede til sin Død en Livlighed, en Arbeidsomhed, om hvis Lige man skal søge. Mange Breve fra ham er jeg i Besiddelse af, der alle ere skrevne med en Friskhed, en Ungdommelighed, der vedligeholdt sig til hans sidste Dage. Et Brev, som jeg modtog fra ham Dagen efter den første Forestilling af „Dorothea og Gomez Arias“ vil jeg her lade medfølge:

Kgl. Bibliothek, 7de Marts 1840.

Uvis paa, om jeg ikke af uopsættelige Arbejder hindres fra at have den Fornøjelse af se Dem idag, som fra imorges Kl. 7, da jeg vaagnede med Tanken paa Dorothea, har været mit Fortsæt, vil jeg dog ikke negte mig den Glæde med to Ord at sige Dem — eller rettere, ikke at sige Dem, thi hvorledes siger man sligt, naar man kun er en fattig Prosaist? — hvorledes De har begejstret mig (et ringere Udtryk kan jeg ikke bruge), ved Deres Dorothea. Det er Skade, at man for tidt misbruger Ordene: Kunst og Kunstværk om dramatiske Præstationer paa Scenen. Men jeg vil ikke bekymre mig derom; jeg vil sige: Her er engang et fuldstændigt Bevis paa, at en udført Rolle kan være et sandt, et virkeligt Kunstværk. Dette var ikke blot et Skuespil, en Rolle, en Actrice, eller Fru Heiberg i Person — dette var den levende, den elskende, den lidende, den til Døden krænkede, den sønderknuste Dorothea. Det var mindre i aftes, at Indtrykket af Deres Spil, i hvor stærkt det end var, udøvede sin Magt over mig — end det er idag, at jeg har følt en Eftervirkning deraf, hvis Styrke forundrer mig selv. Jeg seer, jeg hører Dorothea, hvor

jeg gaaer og kommer, og jeg kan med nogen Grund sige, at jeg ikke vel „taaler hendes Nærhed“, thi hun har allerede adskillige Gange forstyrret mine Conceptor, der skulde være samlede til ganske andre Beskæftigelser, end at tænke paa den ædle, skjønne Skabning af Deres Kunst. Hvad man endog iøvrigt, med eller uden Grund, kan og vil sige om Calderons Stykke: saa er det mig og vil blive mig ubegribeligt, hvis et Publikum, som dog ikke mangler Opfatning for Deres Kunstfuldkommenhed eller negter Dem Erkjendelsen deraf, ikke ved een saadan Rolle skulde henvises til at glemme, hvad det ellers maatte finde at dadle ved Stykket. Det er sørgeligt, om en saadan Præstation af vort Theater ikke skulde gaa igjennem uden en raa Opposition, hvis skjærende Contrast til de sidste Sceners tragiske Virkning maatte blive saa meget mere følelig. Men i alt Fald er en alvorlig Kamp bedre end Lunkenhed og mat Hendøen. Jeg ønsker for Øieblikket intet mere, end at De taaleligt maa have forvundet den høist anstrengende Aften og haaber snart at overbevises derom. Imidlertid er jeg med Beundring og Hengivenhed

Deres ærbødige

C. Molbech.

Ved at tale et Par Ord i Formiddag med Jomfru Beyer, erfarede jeg, at hun havde seet Dem iaftes, og at De havde berettet hende Instr. Nielsens Ytringer efter Stykkets Slutning om Deres Rolle. Jeg mener virkelig, at Alt, hvad jeg kunde sige Dem, er meget svagt imod en saadan Yttring af h a m.“

Molbech havde ofte yttret det Ønske, at han og jeg skulde begynde paa en stadig Correspondance. „Jeg har hele mit Liv ønsket,“ gjorde han mig den Ære at sige, „at staa i Brevvexling med en Dame, og jeg ved Ingen, jeg hellere vilde slutte dette Forbund med, end med Fru Heiberg.“ Til hans Sorg afslog jeg dette, hvor ofte han end bragte denne Sag paa Bane. Disse Correspondancer mellem Mand og Kvinde, der leve i den samme By, kunde jeg ikke indlade mig paa, uagtet mangen en af saadanne Correspondancer har været af Interesse for kommende Slægter; men bortset fra, at jeg ikke var i Besiddelse af dette Talent, saa forekom det mig at være en grov Affectation og tilmed en ubeskeden Pretention saaledes at sætte sig ned for at skrive aandrige Breve om lærde og curiøse Materier. Jeg vilde aldrig kunne faae Dristighed til at bebyrde en Mand, selv om han i et ubesindigt Øieblik havde anmodet mig herom, med at bevare disse mine Reflexioner om Kunst, Litteratur, Religion og øieblikkelige Interesser i Dagens Begivenheder. Slige kolde Tankeexperimenter passe ikke for Kvinden; i Conversationen med aandrige Mennesker har man jo tilstrækkelig Leilighed til at udtale sig og faae Svar, uden at enhver

Tanke saaledes skal hugges fast med Sort paa Hvidt. Correspondancen mellem Mand og Kvinde kunde kun have sin Berettigelse, syntes mig, naar der er et Kjærlighedsforhold tilstede, thi da er det Følelsen og ikke Forstanden, der taler; og i denne Art Correspondance ere vi Mestere fremfor Mændene, hvilket enhver Brevlitteratur mellem Elskende, som har naaet Offentligheden, beviser paa den kraftigste Maade. Da der nu ikke kunde være Tale om en Brevvexling af denne Natur imellem min gamle Ven og mig, afslog jeg hans idelige Opfordringer til mig, som han altid fremførte i den ham egne hjertelige og galante Tone. Medens de Fleste i ham kun saae en gammel, vranten Critiker, vidste de, der omgikkes ham fortroligere, at kun Faa vare i Besiddelse af den Ridderlighed og det fine Galanteri mod Damer som Molbech. Hans forunderlige, markerede Ydre havde for Mange noget formeligt Afskrækkende, og det Vrantne i hans Væsen skaffede ham ofte Uvenner. Hans skjønneste Egenskab var Trofasthed i Venskab i Liv og Død. Han døde midt i sin travle, rastløse Virksomhed (1857) efter at han kort iforveien, sig selv tro, offentlig med Varme havde forsvaret en nylig afdød Ven, som den hensynsløse Presse havde angrebet paa en raa og udelikat Maade. Hans Venskab for Heiberg og mig blev uforandret vedligeholdt i Troskab og Hengivenhed.

Mod Slutningen af denne Theatersaison havde H. C. Andersen, opmuntret af det Bifald, som hans „Mulatten“ havde glædet sig ved, atter skrevet et større Skuespil, „Maurerpigen“ kaldet, der aldeles var beregnet paa mig arme Menneske. Jeg led endnu under Trykket af „Mulatten“ og tænkte med Skræk paa, at jeg atter skulde paa-tage mig Arbeidet med et lignende Stykke, der endog stod dybt under „Mulatten“ og aldrig vilde kunne gjøre nogen Virkning fra Scenen, hvorledes det end blev spillet; thi Sujettet, som havde holdt „Mulatten“, var her forvirret og uden Interesse. Dette var ikke alene min, men Alles Dom. Hovedrollen, som skulde være mig tildelt, var overordentlig stor og anstrengende, og det var mig umuligt at føle mindste Sympathi for denne Opgave. Da Andersen nu en Dag kom til mig for at tale herom, sagde jeg ham dette uforbeholdent, ikke „ublidt“, som han har skrevet i sit Levnet; thi jeg var selv forlegen og ulykkelig over at skulle give ham et Afslag. Jeg motiverede dette Afslag, som jeg troer, med Fornuftgrunde, der ikke vare at forkaste, og forestillede ham min sygelige Tilstand, og at denne anstrengende Rolle vilde tage mine sidste Kræfter, og det til ingen Nytte — thi herom følte jeg mig overbevist. Som et Barn, et heftigt, uartigt Barn, modtog han mit Afslag og mine Grunde. Den Godmodighed, hvormed jeg hidtil havde spillet Alt, hvori man trængte til mig, og for hvilken jeg nu haardt maatte bøde ved den Svækkelse, der havde indfundet sig, gjorde, at dette Afslag kom Andersen uventet. Man maatte være

inde i, til hvilken Grad jeg i de 14 Aar, hvori jeg indtil da havde spillet, var bleven misbrugt af næsten enhver Forfatter og Oversætter, der byggede paa mine Kræfter og paa den Gunst, jeg stod i hos Publikum, for at skaffe deres ephemere Arbejder Indgang; man maatte, som sagt, være inde i alt dette for at bedømme, om det ikke var paa Tide, ja desværre næsten for sildigt, at min Taalmodighed hertil var borte, og det var Pligt for mig ikke at finde mig i; at dette Uvæsen fortsattes, som var Kunsten og mig uværdigt. Mine Venner havde i længere Tid bebreidet mig min Føielighed og min Stormen løs paa min Helbred, uden at jeg havde havt Mod eller Kraft til at følge deres Raad. Nu tvang min Halssygdighed mig til at holde Maade med disse mere og mere forøgede Anstrengelser. Jeg sagde til Andersen, at han vidste jo, jeg var syg; at hans Stykke rimeligvis ikke kunde komme paa Scenen før i de sidste Maaneder af Saisonen, altsaa netop i den varme Tid, og at det da vilde være mig umuligt at paatage mig, hvad han ønskede. Nu udbrød han den ene Gang efter den anden: „Det er stygt af Dem! Det er meget stygt af Dem!“ Da jeg bad ham forklare, hvad han mente med disse Udbrud, sagde han endelig, at han godt forstod, det var Heiberg, der, skinsyg paa hans Ære som Digter, havde formaaet mig til at negte ham min Bistand. I høieste Grad blev jeg forundret og forbauset over en saadan Tro hos den, der kort iforveien havde skrevet et Brev til Heiberg, fuldt af Kjærlighed og Ærbødighed, hvori han tilbyder ham sit Venskab og udtaler sin Beundring netop for hans Charakter; og at høre en saadan Ytring af den, som flere Gange havde skrevet mig til i Vers og Prosa og altid udtalt sin Beundring netop for min personlige Charakter, dette oprørte og bedrøvede mig dybt; og jeg begreb ikke, hvordan en krænket Forfatter-Forfængelighed kunde bringe ham til ved første Anledning at slaa en Streg over mange Aars Anskuelser af os begge og udtale en saa lav Beskyldning mod to Mennesker, som jeg med Sandhed kan sige aldrig i fjerneste Maade havde givet ham Grund til slige Tanker. Jeg tilstaaer, at den, der een Gang havde fremført en saadan Beskyldning mod Heiberg og mod mig, han havde for bestandigt forspildt min Tiltro. Dette sagde jeg ham og opfordrede ham med al den Ro, som under saadanne Sammenstød aldrig forlod mig, til at udtale frit, hvorpaa han grundede en saadan Mistanke, der kom mig ligesaa uventet, som den var krænkende. Herpaa kunde han Intet svare. Jeg spurgte ham, om det virkelig var ham aldeles umuligt at sætte sig ind i Rollens Beskaffenhed; og ved at tænke sig denne i Forening med min Helbredstilstand, syntes mig, det maatte være ham indlysende, at dette ene og alene havde bestemt mig, uden al privat personlig Uvillie mod Stykkets Forfatter; og om han ikke syntes det var Synd, jeg skulde øde mine faa Kræfter paa et saa angribende Arbejde, som jeg selv og alle Andre vare enige om, vilde

være forgjæves? Jeg havde virkelig Medlidenhed med hans Fortvivelse, skjøndt jeg tilstaaer, at jeg fandt den under hans Værdighed. Jeg gjorde mig tilsidst al Umage for at tale ham tilrette og i Ro — Intet hjalp; han foer bort som en Fortvivlet, der ikke vidste, hvad han sagde eller gjorde. Stykket blev spillet uden mig og faldt totalt igjennem — en Skjæbne, han kastede paa mine Skuldre — thi hvo overbeviser en selvkjærlig Forfatter om, at hans Arbeide er mislykket fra Fødselen af? At hans umotiverede Beskyldning mod Heiberg oprørte mig saa stærkt, var saare naturligt, naar man vil tro mig: at var nogen Egenskab fremmed for Heibergs Sjæl, da var det lav Misundelse — thi et mindre forfængeligt Menneske end Heiberg gives der neppe; og Alle, som have staaet i nærmere Berøring med ham, ville sande disse mine Ord.

Kort efter reiste Andersen til Udlandet. Samme Dag som han reiste, modtog jeg et Brev fra ham, hvori han paany tilbød mig sit Venskab, og hvori han skrev: „Naar jeg atter kommer tilbage, vil jeg række Dem Haanden til Forsoning.“ Jeg fandt det komisk, at han vilde række Haanden til Forsoning, da jeg ansaae mig som den Fornærmede og ikke ham. Hvor et Venskab paa en saarende Maade er brudt, der kan der ikke være Tale om at hele det igjen, saa det indtager sin gamle Plads. Man kan vel sees og tale sammen som med saa mange andre Mennesker, men om det gamle Venskab kan der ikke mere være Tale. Efter dette Brud besøgte Andersen os af og til, dog uden at høre til vor egentlige Omgangskreds. Hans Eventyr har jeg altid sat stor Pris paa, og han har sagt mig, ja skrevet i en af sine Bøger, at jeg var en af de Første, der udtalte min Glæde og Roes over hans første Bind Eventyr, medens de af Mange bleve modtagne med Modstand og betragtede som noget Barnagtigt, der intet blivende Værd havde. I Aarenes Række vandt de almindelig Anerkjendelse og gave Anledning til en Mængde Efterligninger, der viste, at det ikke er saa let at skrive Andersenske Eventyr. Dramatisk Forfatter kunde Andersen aldrig blive; dertil er hans Natur for kvindelig.

Ikke længe efter at jeg (i 1858) havde nedskrevet disse Bemærkninger om Andersens „Mulat“, fik jeg en Dag et Besøg af ham. Han bragte mig et zirligt indbundet Exemplar af et Bind nye Eventyr, som i de Dage vare udkomne. Paa Titelbladet stod nogle hjertelige og smigrende Ord, skrevne til mig. Hvor forundrede dette besynderlige Menneske mig dog i de Par Timer, han her sad og talte med mig. Han fortalte mig en Del om, hvad han havde oplevet og seet paa sin sidste Reise til England, hvorhen han var indbudet af den bekjendte engelske Forfatter Charles Dickens. „Jeg var saa glad der,“ sagde Andersen, „indtil jeg en Dag blev grændseløs ulykkelig og al min Glæde var forspildt. Som jeg sad ved Middagsbordet, modtog jeg et Brev fra Kjøbenhavn, der underrettede mig om, at min sidste Roman

var bleven dadlet i Bladet „Fædrelandet“ af en Anonym. Jeg styrtede fra Bordet ned i Haven.“ — „Men Andersen!“ udbrød jeg, hvor kunde det dog forspilde al Deres Glæde, at en anonym Recensent i en Bladartikel dadlede Deres Bog?“ — „Ak!“ udbrød han, „jeg kan ikke taale Kritik. Jeg forsikkrer Dem, at da jeg havde modtaget dette Brev, følte jeg mig saa ulykkelig, at jeg gik hen i en tilstødende Lund ved Dickens' Have, og her fældede jeg de bittreste Taarer, idet jeg fortvivlet kastede mig i Græsset. Her fandt Fru Dickens mig, der savnede mig ved Bordet, og spurgte forfærdet, hvad der var mødt mig — om jeg havde modtaget sørgelige Efterretninger fra Hjemmet. „Ja,“ svarede jeg. „Min Gud,“ sagde hun, „er nogen af Deres Nærmeste død? jeg seer, De holder et Brev i Deres Haand.“ — „Nei,“ udbrød jeg, „men jeg har idag faaet et Brev, der underretter mig om, at min sidste Bog er dadlende critiseret i et Blad.“ — Ikke andet,“ udraabte hun, „er det værd at bryde sig om?“ Lidt efter kom Dickens til, og de samme Spørgsmaal og Svar gjentoges. „Var det da saa slemt, hvad der blev skrevet?“ spurgte Dickens. Jeg brast i Graad og udbrød: „Jeg har jo slet ikke læst det!“ Dickens tog mig om Armene og sagde: „Andersen! Andersen! Hvad er dog dette? De mangler den Stolthed, en Kunstner bør have. Jeg kjender ikke Deres Bog, men har De skrevet en daarlig Bog, hvad er det saa videre. Det hænder Alle, selv de største Digtere, og at De er Digter, veed De jo. Troer De, at en Mands Arbeider vilde blive oversatte i alle Sprog, ifald der ikke i disse Arbeider var Geni? Tag Dem dog sammen, og vær en Mand!“ Men hvad han end sagde, hjalp ikke; min Glæde var forspildt, og jeg følte mig ret ulykkelig.“ Idet han udtalte disse Ord, stode Taarerne ham atter i Øinene. „Hvor var det da muligt,“ udbrød jeg, „at en anonym Recension i et Blad, som De ikke engang havde læst, kunde gjøre denne Virkning paa Dem?“ — „Ak!“ vedblev han, „jeg kan ikke taale Dadel.“

THORVALDSEN

Skuespiller Stage havde erholdt Tilladelse til at give en Beneficenceforestilling, og han bad mig nu om at staa ham bi. Det var vanskeligt for mig at nægte ham denne Tjeneste, og ved Bønner og Overtalelser fik jeg Heiberg til at skrive „Emilies Hjertebanken“. Det var i denne Periode, hvor den tyske Dansecomponist Strauss ved sine muntre Dansemelodier havde faaet alle Fødder i Europa til at bevæge sig og alle Hjerter til at banke; man tænkte, man aandede i trefjerdedels Takt; hele Europa dansede og var grebet af hans Bues Tryllemagt. Han var som Orpheus, der fik selv Stenene til at danse. Denne Stemning benyttede Heiberg og skrev den lille, livsglade Mo-

nolog, hvis Sange inden kort Tid lød fra Alles Læber. Uforglemmelig er mig den Aften og alle de paafølgende, hvori „Emilies Hjertebanken“ satte mig selv og hele Publikum i en Rus. Thi uagtet denne Vaudevillemonolog oprindeligt kun var bestemt til at gives denne ene Aften, saa blev den dog paa Grund af den Virkning, den gjorde, optaget i Repertoiret. Og denne Bagatel var tilstrækkelig til at skaffe udsolgt Hus, hvad der end forresten blev givet til den. Tilskuerne kunde have forholdt sig søvnige den hele Aften, men saasnart den lille Ouverture til Emilies Hjertebanken med de Straussiske Melodier slog sine første Takter an, lød den før omtalte Mumlen og Brusen i det hele Hus. Og naar jeg nu stod der for det fulde Hus og med mit skarpe Syn saae de mange hundrede leende Munde og tindrende Øine, og naar jeg i den første Sang kom til de Linier i Verset:

„Hvor er det muligt at holde sig i Ro —
Du selv jo rokker — vi rokke begge To —“

og da virkelig saae hele det store Publikum sidde rokkende, ude af Stand til at være stille paa sin Plads, da meddelte dette Liv hos Tilskuerne, som de vare satte i ved Digtet, sig atter fra dem til mig og bar mig under den hele Udførelse som til en Dans, der ingen Anstrengelse kostede, men gjorde mig let paa Legeme og Sjæl, saa jeg havde en Følelse af at være 15 Aar og Barn paany. Ja selv det skønne, graahaarede Jupiterhoved, som Theatret havde den Glæde de fleste Aftener at slutte indenfor sine Mure, selv dette bevægede sig frem og tilbage, medens det rolige Gudesmil vibrerede om den fint formede Mund.

Siden 1838, altsaa to Aar tilbage, havde Kjøbenhavn havt den Lykke og Glæde, at Thorvaldsen var vendt tilbage til sit Fædreland for bestandigt. Af og til i Aarene forud havde man vel lyttet til et Rygte: at han tænkte paa at komme hertil for at leve sine sidste Dage i sit Fædrenehjem. Rygtet dukkede af og til op og forsvandt atter, og Ingen vidste, om det talte Sandhed eller ikke. I 1838 lød det sikkrere og sikkrere, og i Sommerens Løb blev det af hans herværende Venner udtalt med Bestemthed. Folk herhjemme kjendte i Grunden saa godt som Intet til Thorvaldsen. Sculpturen havde ingen fremragende Repræsentant hos os, og ved de aarlige Udstillinger paa Charlottenborg var derfor denne Gren af Kunsten saa svagt repræsenteret, at den ingen Interesse vakte hos den store Masse, hvis Øine og Sans endnu ikke var aabnet for Gudeverdenen i Sten og Marmor. Da nu Forventningen om Thorvaldsens Hjemkomst lød fra Alles Læber, hørte man ikke sjældent den simple Mand spørge: „Hvad er han? Og hvad har han gjort?“ Blev Spørgsmaalet saa besvaret, lod det ikke til at interessere dem videre; thi de vare i Grunden lige nær, og fattede ikke Betydningen af hans Virksomhed. Men de hørte, at

han var berømt i Udlandet — Noget man hos os har en beskeden Respekt for, og de hørte, at han ved sine Værker var bleven en rig Mand — en Omstændighed, som ikke lidet bidrog til, at Interessen fik Liv og Betydning for dem. Efterhaanden som Tiden for hans Ankomst nærmede sig, blev der skrevet og talt saa meget om ham, at Mængden kom i Bevægelse og Røre, uagtet den endnu ikke ret vidste, hvorfor den var entusiastmeret. Den saae, at der blev gjort store Tilberedelser til hans Modtagelse; den hørte, at alle Digterne havde skrevet Sange, der bleve indstuderede; at han ventedes hertil paa den kongelige Fregat „Rota“; at Festcomiteer vare traadte sammen for at overlægge, paa hvilken Maade den Feirede skulde modtages. Man saae, at en Flagstang blev opreist paa Nicolai Taarn for derpaa at heise et stort Flag, saa snart man fik Signal om, at „Rota“ var i Opseiling, til Underretning for Byens Befolkning, for at de kunde være tilstede ved hans Modtagelse paa Toldboden og bringe ham deres Hylдинг. Naar man kjender Kjøbenhavnernes Nysgjerrighed og Lyst til at være med, hvor Andre ere med, da vil man indse, at der ikke behøvedes en Trediepart af disse Forberedelser for at bringe hele Befolkningen paa Benene. I adskillige Dage saae man forventningsfuld til den høie Flagstang, der endnu stod tom; indtil endelig om Mandagen den 16de September 1838 Flaget pludseligt blev heiset, og i samme Nu styrede saa godt som det hele Kjøbenhavn ud paa Toldboden, hvor de festligt smykkede Baade fra de forskjellige Comiteer, med deres Vimpler og Blomsterguirlander, Sangere og Musikcorpser, alt laa parate. Og Øieblikket, da Skibet ankom og en pragtfuld Regnbue viste sig paa Himmelen, og Menneskemassen, og Sangene, der bleve afsungne, og de smykkede Baade med Herrer og Damer i deres brogede Dragter, var høist imponerende. De talrige Baade med Blomster og brogede Flag lignede store, svømmende Blomsterbuketter — og nu han, som var Centrum for alt dette, den ædle Skikkelse med sit blottede Hoved, hvorfra det smukke, hvide Haar flagrede i Vinden — alt dette tilsammen var i Sandhed et ophøiet Syn, som Enhver, der var tilstede, følte sig grebet af. Da jeg aldrig viste mig ved slige offentlige Fester, gik jeg glip af denne Modtagelse, som det vilde have interesseret mig at bivaane. Heiberg var med i Digterbaaden, og han bragte mig Efterretning om den hele Fest. Saasnart Thorvaldsen steg op i den Vogn, der skulde bringe ham til Charlottenborg, hvor en Bolig var indrettet for ham, bleve Hestene spændte fra Vognen, og Folket trak ham til Charlottenborg under idelige Jubelraab. Den uhyre Menneskemasse fyldte hele Kongens Nytorv og de tilstødende Gader og vilde ikke bortfjerne sig, før Thorvaldsen havde viist sig paa Charlottenborgs Altan, for at de kunde bringe ham den sidste Hyldest. Man fortalte iøvrigt, at den menige Mand kjendte saa lidt til Thorvaldsen, at endogsaa hans Navn var

dem vanskeligt at beholde, og at der flere Gange var bleven raabt fra Torvet: „Conferentsraad Tordenskjold frem!“ Dette Navn kjendte de. Med blottet Hoved traadte han nu ud paa Altanen, hilsende med den ædle Holdning, som var ham egen, og da først fjernede Mængden sig lidt efter lidt. Der blev nu gjort Gilde paa Gilde, og Alle kappedes om at fetere den Hjemkomne. Selv i ringe borgerlige Huse kom Thorvaldsen, naar han blot blev buden. Allevegne var han den Samme og bragte det samme stille, velgjørende Indtryk med sig overalt. Det er en stor Lykke for en Nation at have en saadan Personlighed i sin Midte, hvis blotte Nærværelse stemmer Alt omkring sig i en høiere Tonart og tvinger selv den raa Mængde til en Pietetsfølelse, som den har saa godt af at besidde. Lidt efter lidt aabnedes ogsaa Sansen herhjemme for Thorvaldsens Mesterværker. Det var ikke længer en tom Navnebegeistring — man vidste, hvorfor man var begejstret. Og da omsider det Thorvaldsenske Museum blev aabnet for Alle, saae man her hyppigt Folk af den lavere Klasse, der med stor Interesse betragtede de uddødelige Værker. Man kan med Sandhed sige, at ikke ringe var den Indflydelse, som disse Værker frembragte paa Nationens Skjønhedssans. Hvad jeg personligt skylder ham, bærer jeg en dyb Taknemmelighed for.

Hvor var det dog velgjørende at se denne ædle Skikkelse bevæge sig i Selskabslivet og i offentlige Forsamlinger — at se denne fuldkomne Ro, den totale Mangel paa Anstrengelse for at behage, og netop derved behagede han saa sikkert paa en saa enestaaende Maade. Medens Alles Blik hvilede paa ham og søgte ham, havde han et Udtryk, som om Ingen lagde Mærke til ham eller bekymrede sig om ham. Medens Alle flokkedes om dette Centrum, saae han ud, som om han selv hørte til Flokken; som om han ikke anede, at han var Centrummet selv. Al Hyldest og Smiger, al Enthousiasme „gled ned ad hans Marmorsider“, som Heiberg skrev i Prologen, der blev fremsagt efter hans Død. Jeg forstod ikke dengang, hvor dette var ham muligt. Nu forstaaer jeg det. Han havde seet saameget af Livet og af Menneskene, han kjendte sit eget Værd, uden at være betaget af den almindelige Kunstnerforfængelighed, han vidste, hvad Menneskenes Hylding betyder, undervurderede den ikke, overvurderede den ikke heller; han tog imod den, som man tager imod en stille mild Forarsregn; man glæder sig over den, men troer ikke, at Himlen sender den blot til Ens personlige Velbehag. Hvor er det herligt at se en saadan Ro hos en begavet Natur. Man hører ofte sige om en Kunstner, der formaaer at tage imod den almindelige Hylding, som Thorvaldsen formaaede det: „Hvor er han dog beskeden!“ Ja, vel er han beskeden — men ikke, som Mængden smigrer sig med, ligeoverfor Menneskene. Naar en Beskedenhed lig Thorvaldsens findes hos en Kunstner, da gjælder den de høie Guder, der skjænkede ham

af deres Gaver — det er for dem, han slaar Øiet ned til Jorden i Ydmyghed, og hans Pagt med dem er det, der giver ham denne Gudero. Hvorimod den forfængelige, selvkjærlige indbildske Kunstners tilsyneladende Beskedenhed ytrer sig ligeoverfor Menneskene i Uro, just fordi Blikket kun dvæler ved Mennesker, og disse vankelmødige Magter formaa kun at sprede og pirre Gemyttet, men ikke at hæve det til en ophøiet Ro; thi denne formaa kun de høiere Magter at fremkalde. Ulykkelig er den Kunstner, der sætter sin Lyksalighed i Menneskenes Anerkjendelse, uden at have sin Støtte i en høiere Idee, thi paa hint Flyvesand kan intet varigt Hus bygges. Dette har den forfængelige Kunstner en Følelse af, og derfor gaaer han i Skjelven og Bæven for et Frafald hos Massen, der vilde knuse ham og bringe ham til Fortvivelse.

Thorvaldsen elskede Theatret og især den comiske Muses Frembringelser. Han og Oehlenschläger sad saa godt som hver Aften i Hofparkettet og opmuntrede os ved deres Nærværelse og ved den Interesse, vi vidste, at Begge havde for Theatrets Forestillinger. „Aah!“ sagde Thorvaldsen engang til mig i et Selskab, hvor vi en Aften mødtes, „hvor jeg dog har glædet mig over „Emilies Hjertebanken“. Naar jeg er i Middagsselskab, og Tiden nærmer sig til at gaa i Theatret, og vi der sidde og spise og spise i en Uendelighed, og jeg ikke kan komme bort, da maa de tro, at jeg har en alvorlig Ærgrelse. „Emilies Hjertebanken“ har jeg dog aldrig forsømt, da den altid ender Forestillingen. Jeg bliver selv som et Barn ved at se Dem spille; og nu, da jeg kan den udenad, morer det mig ofte at vende mig om og se paa de mange glade, leende Ansigter i Publikum, der ere saa beskjæftigede med Dem paa Scenen, at de ikke lægge Mærke til mine speidende Blikke.“ Jeg spurgte ham, om ikke Balletten især interesserede ham paa Grund af det Plastiske. „Kun de spanske Danse,“ svarede han, „den kunstige Dans nutildags er uden al Plastik.“ Og heri var jeg fuldkommen enig med ham.

„CORSAREN“. THEATERSTYRELSEN

I Anledning af Christian den Ottendes Kroning skrev Heiberg paa Theaterdirectionens Opfordring Skuespillet „Syvsoverdag“, med Musik af Hartmann, som blev opført paa det kgl. Theater 1ste Juli 1840. Som alt berettet havde dette Stykke ved sin første Opførelse den samme Vanskjæbne, som saa ofte er bleven Festforestillinger til Del. Hertil bidrog vel ogsaa den Omstændighed noget, at der paa dette Tidspunkt var saare liden Sympathi for den nys kronede Konge.

Sommeren, den korte, den forhaabningsfulde, den vederkvægende, flygtede kun altfor let og hurtigt forbi; med et Suk vendte man atter

tilbage til den travle Menneskevrimmel, til Theater og Publikum, til Bladlitteraturens Nyheder, Kritik og Skjænderier; man læste atter sin Adresseavis til Morgenkaffen, saae de Bunker af Blade ligge gjemte, som man i Fraværelsen ikke havde fulgt, besluttede at løbe dem igjennem, men følte efter nøiere Eftertanke en Lettelse ved at opgive denne Beslutning. Øieblikket, hvori de havde Betydning, var jo nu forbi, det Læste var glemmt, og det var altsaa overflødigt at sætte sig ind i det.

Ligesaa stor som Forskjellen var imellem den nye Kong Christian den Ottendes og den afdøde Kong Frederik den Sjettes Personligheder, ligesaa stor var Forskjellen i Alt; i det offentlige Liv, i Tonen i Litteraturen, i Pressen. Det unge Danmark, som i Frederik den Sjettes Tid endnu gik i Trøie, fik pludselig Kjole paa, Stok i Haand og Hat paa Hovedet; og denne Hat sad fast og kjækt og blev kun lettet af til flygtig Hilsen for ligestemte Sjæle og dem, der gave tilkjende, at de vilde slutte sig til det unge, dristige Corps, der fra nu af vilde have Sæde og Stemme med i offentlige Anliggender. Den Pietet og Ærefrygt, som Folket var opvoxet med for den gamle patriarkalske Konge, blev skrinlagt i Roskilde Domkirke tilligemed den sidste Repræsentant for samme. Endnu stod der en lille Kreds af Mænd i Spidsen for Nationen, til hvem man var nødt til at se op, hvor meget det end generede. Endnu gaves der Personligheder, hvem Ingen havde voget at trække ned fra deres Høide, hvem Ingen endnu havde fordristet sig til at kaste litterairt Skarn paa; endnu var der en Følelse af, at ikke Alle vare lige, at nogle ved Aandens Gaver, ved Guders Gunst stode over Massen og udgjorde en Klasse for sig selv, til hvilken Mængden saae op med en gammel Ærefrygt; der var endnu i Folket et Vanebegreb om, at de udmærkede Personligheder var en Ære for Nationen, og at den ved disse selv blev hævet og hædret. Da fremstod i Efteraaret 1840 Bladet „Corsaren“ med hele sin Tøilesløshed og Hensynsløshed og kastede sig over enhver Personlighed, som havde voget paa en eller anden Maade at rage frem. Som Lynet, der hjem søger Kirkespirene og de høie Punkter med sit dræbende Stød, saaledes vidste „Corsaren“ at finde Gjenstandene for Folkets Veneration, og Arbeidet gik ud paa, at Alle ved deres Bestræbelser kunde blive lige gode. Da der gik Vittighed og Kaadhed igjennem dens smaa, personlige Angreb, saa fandt det store Publikum megen Behag i denne nye, underholdende Litteratur, hvori Skandale paa Næstens Bekostning hørte til Dagens Orden. Denne nye Maade at angribe Private paa gjorde en stor Opsigt og skaffede Bladet en overordentlig Afsætning. Alle, som ikke vare Gjenstand for disse Angreb, fandt det „uhyre morsomt“, indtil de selv kom med, da fandt de det infant og skandaløst, at en saadan Tone skulde taales. Bladet blev, ved den Lykke det gjorde, kaadere og kaadere, indtil det forløb

sig, saa at den ene Pressesag efter den anden blev anlagt imod det, og Udgiveren tilsidst blev dømt paa Vand og Brød. Fra dette Øieblik af var Bladets Magt for endel knækket, Vittigheden ophørte og Bitterheden traadt istedet, men denne Sidste var ikke nær saa morsom som den Første, og lidt efter lidt hørte dets Virkning op; hermed hengik dog nogle Aar. Imidlertid havde dette Blad slaaet en Tone an, som desværre mere eller mindre fik Indgang i næsten hele Bladlitteraturen; og dette virkede demoraliserende paa den Del af Folket, som trænger til at have Noget at se op til, Nogen, ligeoverfor hvem det nødtes til at underordne sig. Imidlertid var alt dette endnu i sin Barn-dom; men det voxede mere og mere ved ulykkelige Omstændigheder i Tidernes Løb. Endnu vare Alle i godt Humeur; man strømmede til det nyindrettede Tivoli, man dansede, man gik paa Maskerader, fremmede Kunstnere søgte til Kjøbenhavn ved Rygtet om den kunstelskende Konge, der lønnede dem med Diamantringe, Brystnaale, Daaser osv.

Hoffest fulgte paa Hoffest, Forlystelse paa Forlystelse, og under alt dette drønedes den fjerne Torden fra Holsten og Slesvig, endnu tilbagestrængt, men for et nogenlunde skarpt Øre mere og mere nærmende sig med stærk og uundgaelig Fart til den sorgløse, forlystelsessyge Hovedstad, der for lutter Sang og Leg ikke kunde høre den fjerne Bragen og Buldren, før det som et Lyn slog ned en solklar Dag. Man mærkede som sagt endnu Intet eller vilde Intet mærke, for i uforstyrret Ro at kunne hengive sig til sin Glæde, til sine Adspredelser.

Saisonen 1840 til 1841 frembød Intet af saadan Interesse, at jeg her vil dvæle derved i det Enkelte. Heri kan der jo være noget Tilfældigt, men jeg kan dog ikke betvivle, at det hang sammen med den Aand, hvori Theatret blev bestyret.

Et Thronskifte berører saa godt som alle Forhold, og Theatret var heller ikke blevet uberørt heraf. Excellencen Holstein blev strax efter Thronskiftet afløst som Theaterchef af Kammerherre og Hofmarschal Levetzau, en sand Modsætning til den ligefremme, fordringsløse, danske Holstein. Holstener af Fødsel havde den nye Chef et stærkt tydsk Element i sin hele elegante Optræden og Dannelse; det danske Sprog generede ham ikke saa lidt, og jeg troer vist ikke, at jeg gjør ham Uret, naar jeg siger, at den danske Litteratur saavel som den danske Nationalcharakter var ham saagodtsom fremmed, Egenskaber, der just ikke gav ham Adkomst til hans nuværende Stilling. Det glatte Hofmandsvæsen med alle dets ydre Former var ham saa at sige i Kjødet baaret. Han var imidlertid god og human imod Personalet, men han betragtede sin nye Stilling som en Biting til sin egentlige Hofstilling og kunde Intet udrette for Theatret i kunstnerisk Henseende. Det mandlige Personale ved Theatret var udtømmeligt i at kopiere denne

Hofmand i hans Gang, Tale og Manerer; kaldte ham et Hofkryb, under hvis Scepter det var utaaeligt at staa; beskyldte ham for latterlig Fornemhed imod dem. Hvad mig selv angaaer, da har jeg aldrig mærket til Sligt. Naar han aflagde mig Visit, fandt jeg i ham en forunderlig blød Natur, der idelig fik Taarer i Øinene, saasnt Samtalen kom ind paa nogetsomhelst, der berørte hans Gemyt. At han var en forfængelig Mand, formaade han vel ikke at skjule, men jeg veed aldrig, at hans Forfængelighed bragte ham til at foretage Noget ligeoverfor Personalet, der fortjener at dadles. Han stod paa denne Plads mere for Stads, om jeg saa tør udtrykke mig, end for Nytte, thi Collin, der rigtignok kun var første Directeur under Chefen, var og blev den egentlig Styrende i hele Theaterstyrelsen paa Grund af hans overordentlige Arbejdsdygtighed og Arbejdshurtighed. Han var en afgjort Fjende af Alt, hvad man kunde kalde Vrøvl, og for at undgaa dette, var det hans Vane at gribe rask ind i, hvad der laa for, og paa egen Haand afgjøre, helst mundtlig, helst strax, hvad hans Colleger først troede burde drøftes vidt og bredt. At denne Hurtighed, denne Selvraadighed ofte stødte de andre Directeurer, fulgte af sig selv, men det hjalp ikke, de maatte finde sig heri. At disse Collins Egenskaber gjorde, at Alle helst henvendte sig til ham for hurtig at opnaa, hvad der laa dem paa Hjerte, lader sig let forklare. Og Collin var Mand for at sætte sine Beslutninger igjennem tiltrods for enhver Modstand. Han var og blev saaledes den egentlige Herre, hvem der saa var Chef.

Collin var egentlig ikke nogen æsthetic danned Mand, og han gjorde heller ikke Fordring herpaa; men han havde — især i yngre Aar — et ligefremt Instinkt til at gribe det Rette. Al Vigtighed, al Affectation var hans stille, bramfri Væsen en Modbydelighed, og han gjennemskuede let sine Folk. En ubeskrivelig Hjertensgodhed udgjorde Grundtrækket i hans Charakter. Alt Smaaligt var ham fremmed. Han, som i hele sit Liv intet havde kjendt til trange Kaar, gik aldrig i Rette med Nogen om, hvad de burde komme ud af det med. De vare trængende, bedrøvede, dette var ham nok, og han hjalp Alle, hvor det var ham muligt. Og hvormegen Utaknemmelighed skulde han ikke opleve, især af dem, han allertroest havde staaet bi. Jeg elskede denne ædle Personlighed som en Fader, og ofte naar han skrev mig sine korte, eiendommelige Breve til, underskrevne „Din faderlige Ven“, var jeg stolt og glad over denne Underskrift. Og dog, tiltrods for denne min store Hengivenhed for min faderlige Ven, var jeg paa dette Tidspunkt bedrøvet over, at Collin ikke kraftig modsatte sig mangen en uværdig Bestemmelse ved Theatret, der truede med rent at tage al Respekt bort fra vor Scene. Og da han nu atter, som for 8 Aar siden, tillod en tydsk omreisende Gøgler, en Hr. Kirchner, at give Gjæsteforestillinger i Saisonen paa Tydsk, Forestillinger af den plumpeste og laveste Art, rene Fjællebods Narrestreger, men som

rigtignok fyldte Huset, da maatte jeg vel sørge over vort Theaters Skjæbne. Man tænke sig et stort, tykt, halvgammelt Mandfolk i korte Skjorter dansende og svingende sig paa den anstødeligste Maade, hvinnende med en høi, skjærende Fistelstemme, og alt dette paa Tydsk!! Ja, Collin gav sandelig sit Samtykke til, at en omreisende Taskenspieler, Hr. Døbler, gjorde sine Tryllekunster og sine Hokus—pokus paa det kgl. Theater. Saa vidt kan det gaa, naar en Theaterbestyrelse vil føie et Publikum i sine raa Lyster, saa vidt naar Publikum bliver Herre over Smagen og Bestyrelsen dets lydige Tjener.

Over alt dette kølnedes mere og mere Heibergs Lyst til at virke i Theatrets Tjeneste. Han sørgede over dets Tilstand. Han skammede sig over disse Indrømmelser og syntes, at alle Principer bleve stillede paa Hovedet. Han kunde ikke længer være taus Tilskuer til alt dette Uvæsen. Han skrev altsaa en Række Theater-Artikler i Bladet „Fædrelandet“ for om muligt atter at orientere Publikum og Theaterbestyrelsen om, hvilke Pligter der paahvilede dem begge, naar det kgl. Theater med Rette skulde kunne gjøre Krav paa Agtelse og Interesse; men Alt forgjæves.

Hvad der nu til en vis Grad tjente Collin til Undskyldning for disse forcerede Anstrengelser for at skaffe Theatrets Kasse Indtægter, var Skuespillernes utrolige Dovenskab, for ikke at sige Frækhed i Forsømmelsen af deres Pligter. Et Stykke kunde vente Maaneder, ja halve Aar efter at Rollerne vare uddelte, uden at det var muligt at bringe Stykket til Opførelse, fordi især de første Skuespillere ikke gad lære deres Roller. Man meldte sig syg paa samme Tid som man deltog i seltskabelige og offentlige Forlystelser. Man yttrede rent ud: Pokker skulde have det Slid; vi faaer ligemeget, enten vi spiller eller ikke. I de sidste Maaneder af Saisonen var det aldeles umuligt at faae et nyt Stykke indstuderet, thi da yttrede man uden mindste Undseelse: Vi have ikke Tid, vi forberede os til vore private Forestillinger i Sommermaanederne. Bestyrelsen blev saaledes tvungen til at tænke paa et Middel til at fremkalde Flid hos Skuespillerne, og den vidste af Erfaring, at det eneste Middel hertil var at forskaffe dem — Penge. Med andre Ord, den maatte tænke paa at indføre Feu (en Spillepræmie for hver Aften). Jeg indsaae vel, at denne Foranstaltning vilde blive nødvendig, men jeg var dog bedrøvet herover, thi jeg forudsaae, at havde man tidligere ingen Roller villet spille, da vilde man, efterat Spillepræmien var indført, spille alle Roller, enten de passede for Vedkommende eller ikke, og dette kunde aldrig være til Gavn for Kunsten eller til Bevarelsen af Freden indenfor de af Lidenskaberne ofte rystede Mure. Erfaringen har siden lært mig, at jeg heri ikke tog Feil. Sandheden til Ære maa jeg udtale, at det kvindelige Personale ved vort Theater i Flid, i Interesse for deres Kunst, uden Hensyn til den øieblikkelige Gevinst, altid har staaet høit over det mand-

lige. Naar jeg tillægger det mandlige Personale disse Feil, da maa de især søges hos de høiere stillede. De mere Underordnede ere som oftest beskedne og føle Trang til at udfolde deres Evner uden Hensyn til Pengeerstatning, men neppe ere de komne op i første Række, neppe ere de blevne uundværlige, før Kunstnerhovmodet griber dem som en snigende Gift, og da er det, at de let blive demoraliserede. Hvori det ligger, at Kvinden bedre end Manden formaaer at bøie sig under Pligten, det Moralske, derom agter jeg længere hen at udtale mig udførligt.

Havde Skuespillernes Dovenskab og Mangel paa Pligtfølelse nu hæmmet Alt i Saisonens Løb om Vinteren, da udviklede disse samme næsten en fabelagtig Flid og Udholdenhed ved deres egne Forestillinger om Sommeren. Det var morsomt at lægge Mærke til, at de samme Skuespillere, der om Vinteren rasede over de franske Skuespil som noget, der rent fordærvede Smagen, valgte netop disse Stykker fortrinsviis til deres egne Forestillinger. Nu vidste de, hvilken Virkning der lod sig frembringe i dem, naar Skuespillerne arbeidede for istedenfor imod Virkningen. Det overordentlige Bifald, som disse Forestillinger glædede sig ved om Sommeren, havde imidlertid en lille Hage ved sig. Det store Publikum har altid en særdeles Tilbøielighed til at tage Parti mod enhver Bestyrelse og for de saakaldte Underordnede. Vist er det, at mangt et Stykke, mangt et Spil i disse Stykker blev i Sommerheden modtaget med et Bifald, som ingenlunde var blevet dem til Del, ifald de vare opførte om Vinteren under Theaterbestyrelsens Ægide. Dette Bifald om Sommeren var et Slags Mistillidsvotum til Theaterdirectionen. Det hjalp unægtelig ogsaa i Mod-sætning til Skuespillernes Dadel over Stykkerne om Vinteren, at disse om Sommeren udbasunede deres Roes paa Gader og Stræder. Theatercritikkerne i vore Dagblade vare fromme, godmodige, rørende, hjertelige, anerkjendende, blide som Lam om Sommeren; angribende, glubende Ulve om Vinteren. Lutter Affectation! Medens den ene røde Plakat afløste den anden paa Gadehjørnerne om Vinteren paa Grund af den utrolige Svaghed, som det kgl. Theaterpersonale led af, spillede de samme Skuespillere i Sommermaanedernes Hede den ene store anstrengende Rolle efter den anden. Man hævede Skuespillernes Flid og Udholdenhed til Skyerne, og var saa god at slaa en Streg over deres Dovenskab, deres Mangel paa Pligtfølelse om Vinteren. Bladlitteraturen og en stor Del af Publikum har altid været Skuespillernes moralske Ødelæggere.

Medens man saaledes berusede sig i den Virak, som mangt et maadeligt Stykke, mangt et maadeligt Spil indhøstede i det gode, gamle Hus paa Kongens Nytorv, takkede jeg Gud for, at jeg ved Heibergs Side kunde indaande Sommerkvarmen og bytte de malede Træer med de friske, virkelige. Det er Extremerne, hvori vi Men-

nesker søge vor Adspredelse; den, der altsaa som jeg var nødt til den lange Vinter at arbeide stærkt i Illusionens Tjeneste, den trænger til atter at drikke af Livets virkelige Kilder, til at samle og fæstne sin inderste Individualitet, for at den ikke ubemærket skal glide ud af sine Fuger, og blive til noget helt Andet end det, Forsynet oprindeligt har bestemt den til. Jeg havde den Evne, den Lykke, at jeg saa aldeles kunde kaste den kunstneriske Virksomhed bag mig, saasnart den sidste Aften i Saisonen var overstaaet, saa at jeg inden faa Dage havde en Følelse, som om jeg Intet havde med den hele Sag at gjøre, selv om det kun gjaldt en kort Udflugt som i Sommer. Naar vi da i den aarle Morgen, efterat have udhvilet os, atter satte os op paa Vognen for at drage videre ud i den skønne Natur, da kunde jeg af fuldt Hjerter syngde:

O! Lykke, naar man let i Sind
 Saa let ad Veien ruller,
 Foran os Alt i Rosenskin,
 Det Mørke bag vor Skulder.
 Kun fremad higer Længslens Magt;
 Ad Alt, som er tilbagelagt
 Man blæser, man blæser
 la, la, la; la, la, la.

„SVANEHAMMEN“. „ET GLAS VAND“

Den 24de Juni 1841 opførtes Hertz's romantiske Skuespil „Svanehammen“ i Anledning af Formælingen mellem Kronprins Frederik Carl Christian og Kronprinsesse Caroline Charlotte Mariane. Aldrig er vist et Skuespil opført til Ære for en fremmed Prinsesse, hvori et finere Galanteri er udtalt igjennem et poetisk Arbeide end i Hertz's „Svanehammen“. Men hvem saae det? Hvem følte det? Hvem havde Glæde deraf? Allerede det første Vers, idet Teppet rullede op og Choret udbrød:

- „Fra fjerne Lande kom hun, Dronning Dagmar.
 (Ove) Hun var saa ung, saa faur og fin,
 Talte til Hvermand mildt,
 Til Ridder og til Bonde,
 Til ringeste Gangerpilt.
 (Chor) Fra fjerne Lande kom hun, Dronning Dagmar.“

Allerede dette at minde om de Danskes mest ideale og elskede Dronning, allerede heri laa en Allusion saa fin, saa hjertelig, at den maatte have grebet Alle, hvis de havde været istand til at lade sig gribe. Sætter man sig i denne fremmede Prinsesses Sted, der alt i Forveien var modtaget af de Danske, som maaskee kun Dronning

Dagmar i gamle Dage var modtaget — og denne Modtagelse var ikke blot, fordi det nu engang skulde være saaledes, nei, der var virkelig en Stemning i hele Folket saa inderlig, saa følt for denne unge Kvinde, der tillidsfuldt satte Foden paa dansk Grund — sætter man sig i hendes Sted, da Teppet rullede op og disse Linier tonede hende imøde, hvor skulde man ikke tro, at de havde vibreret i hendes unge Hjerter, at de havde fremkaldt et stille Løfte, der sagde hende, hvad der var hendes Livs Opgave for Fremtiden. Og vil man nu spørge mig: „Hvor veed du, at det ikke netop saae saaledes ud i hendes Indre, som du synes det burde seet ud?“ Da svarer jeg: Af Frugterne skal man kjende Træet.

„Hun var saa ung, saa faur og fin —“

Ja, det er sandt, det var hun.

„Talte til Hvermand mildt,
Til Ridder og til Bonde, til ringeste Gangerpilt.“

Nei, dette gjorde hun ikke. Medens Alle med Inderlighed kom hende imøde, forblev hun fremmed, trak sig mere og mere tilbage til Ensomheden, og man vidste tilsidst neppe, at hun var til. Der maatte dog i Kjøbenhavn have været Nogle eller Nogen, som kunde have været et Tilknøyningspunkt mellem hende og den Nation, hun frivillig havde forenet sig med, for i Tiden at blive Landets Dronning, Landets Moder. Hun drog jo ikke til et Land, der laa i Maaenen, hvor Alt, Forholdene, Tilstandene, Nationen var hende ubekjendt. Hun kjendte sin Gemals Rygte, og hans foregaaende Liv var hende ikke ubekjendt. Hun maatte vide, hvilke Fordringer hun med Billighed kunde stille til denne Gemal. Her kunde altsaa Intet overraske hende. Og vist er det — jeg veed det af en sanddru Person ved hendes Hof — at hendes Gemal hang ved hende, som han vist aldrig har hængt ved nogen Kvinde tidligere, at han var utrættelig i sit Ønske om at behage hende og vinde hende for sig; hvad kunde hun da have ventet mere? En Ulykke, en uberegnelig Ulykke var det for Danmark, at denne Prinsesse ikke forstod sin Opgave. Hun var en Kvinde som hundrede andre, og dette var for lidt for at spille den Rolle, Historien havde tildeelt hende. Efter faa Aar reiste hun atter tilbage til det fædrene Hus, uden at Nogen vidste Andet, end at Reisen gjaldt et Besøg, men hun kom aldrig mere tilbage.

Nogle Aar efter blev hun og Kronprinsen lovformeligt skilte. Dronning Dagmar havde ikke valgt denne Udvei. Mange ærerørigge Rygter om det danske Kongehus vare udsprede for at retfærdiggjøre dette Skridt af hende; men man sige om det danske Kongehus, hvad man vil — Lavhed, Raahed og Slethed kunde ikke udgaa fra Christian den 8des og hans ædle Dronning Caroline Amalies Hof. Den tyske

Prinsesse havde kunnet faae Alt, som hun ønskede det, ifald hun kun selv havde vidst, hvad hun ønskede, og hvad hun burde have ønsket. En Kvinde, der stilles i Spidsen for en Nation, har en anden Opgave end en anden skikkelig Hustru; hun maa kunne hæve sit Blik til noget Universelt, og ikke have en Horizont, der kun rækker indenfor et Boudoir. Ulykkeligt for Danmark var det, at denne unge Kvinde ikke havde en større Sjæl.

Skuespillerne gav i Juni en Række Forestillinger uden mig, og derimellem Scribes: „Et Glas Vand“. Jeg veed vel, at det store Publikum syntes godt om dette Stykke, men heri er jeg ikke enig; thi af alle de futile og barnagtigt efter Historien sammensatte franske Stykker forekommer dette mig at være det futileste, urimeligste og mest umoralske, skjøndt Umoraliteten ligger indsvøbt som et Bonbon i Sukker og Liqueur. At se tre Damer, og derimellem En, som er eller skal være aandrig, begavet, og for at gjøre det end mere anstødeligt, ikke engang ung længer — at se disse tre Damer, hvorimellem Englands Dronning, paa Jagt efter et ungt Flødeskjæg, om hvem der ikke er det mindste at sige, undtagen at han er 20 Aar — det er dog virkelig at gjøre en Mand til Kvinde og Kvinde til Mand. Det er imidlertid Dialogens Livlighed, der holder dette som de fleste franske Stykker af denne Art oppe; thi, man sige hvad man vil, en Del af de Scribeske Stykker, saasom „Første Kjærlighed“, „Familien Riquebourg“, „Formynder og Myndling“, „De Uafhængige“, „Den hemmelige Lidenskab“, „Enten elskes eller dø“, og fremfor alle: „Kammeraterne“ — et Stykke, som ethvert Theater i vor nyere politiske Periode burde opføre een Gang om Ugen, ligesom man hver Søndag prædiker i alle Kirker i Haab om at vække visse Folks Samvittighed til Selvbetragtning — kunde tjene enhver ung Digter til et Studium, som han ingenlunde vilde have Skade af. Jeg deltog altsaa ikke i den første Opførelse af „Et Glas Vand“ ved Skuespillernes private Sommerforestillinger; men i den paafølgende Saison formaaede de Directionen til at optage dette Stykke paa Repertoiret. Nu henvendte Directionen og især alle de Spillende, som havde Roller i „Et Glas Vand“, sig til mig og bad mig overtage Abigaels Rolle, da denne ved Sommerskuespillene havde maattet lade sig nøie med en Fremstillerinde, som ingenlunde var Rollen voxen. Jeg havde hellere end gjerne været fritaget derfor, men af Føielighed mod mine Kunstfæller samtykkede jeg i at forene mine Kræfter med deres i et Stykke, de Alle vare henrykte over. Og Lønnen for denne Føielighed udeblev ikke, som man nu skal se. Prøverne vare begyndte med mig som Abigael. Da jeg nu fandt, at Costumet i første Act, som den anden Skuespillerinde havde benyttet ved Sommerforestillingen, ikke passede til den lille Borgerpige „Abigael“, aftalte jeg med Fru Ryge, der forestod Damegarderoben, et andet efter mit Sind. Hun sagde mig nu, at alle Costumerne, som

vare benyttede til Sommerforestillingen, vare anskaffede af samtlige Skuespillere, og at de gjerne ønskede at sælge disse til Theater-Garde-roben, for at faae Pengene ind igjen herfor, „men“, lagde hun til, „da det er det første, simple Costume, De ønsker forandret, og det Hele, som de kan faae ind derfor, er en halv Snes Daler, der, fordelt paa Flere, jo ikke er Noget at tale om, saa er det vist Skuespillerne lige-gyldigt.“ Det Samme mente jeg. Men heri toge vi begge feil. For imidlertid at spare Theatret en forøget Udgift, bestred jeg for egen Regning et hvidt og rødt stribet Skjørt, som jeg brugte til det første Costume, uden at ane, at dette ringe Skjørt skulde give Anledning til, at saa mange Penne i Bladlitteraturen skulde komme i Bevægelse. Jeg blev derfor høist forundret efter min første Opræden som Abi-gael over, at forskjellige Blade holdt sig — ikke til Spil men til mit Skjørt, og udtalte sig med Bitterhed om det, hvilket forekom mig i høi Grad latterligt. Der var — Gud bedre det! et Blad i denne Periode, som hed „Portefeuellen“, udgivet af Tivolis Grundlægger, Lieutenant Carstensen, en Ven af adskillige Skuespillere ved Theatret og en stadig Theaterrecensent, der paa litterair Røvermaneer uddelte Hug og Stik til de Kunstnere, der ikke vare hans Omgangsvener. Jeg var saa heldig ikke at høre til disse, og nu paatog denne Herre sig igjennem Pressen at ville afføre mig meer omtalte Skjørt og iføre mig et efter hans og hans Venners Smag, nemlig det, som Skuespil-lerne havde anskaffet og som de atter ønskede solgt. Han havde formel-ig sat sig dette til Opgave, og efter at han i sit Blad havde skrevet den ene uforskammede Artikel efter den anden om dette Skjørt, truede han tilsidst med, at hvis jeg næste Gang, Stykket blev opført, endnu traadte ind med bemeldte Skjørt, da skulde jeg føle, hvad et Publi-kum havde Ret til. Denne nye Tone imod mig havde „Corsaren“ for første Gang angivet, og nu fulgte Smaaravnene efter. Enhver kan vel begribe, at jeg ikke paa slige Opfordringer vilde forandre et Co-stume, som jeg selv og Flere med mig fandt smukt, passende og sva-rende til Rollen. Men jeg vidste ogsaa, hvad en saadan Herre med et Par gode Venner tilhjelp formaar imod en Dame, der træder offentlig frem. Der maatte altsaa tages en Beslutning, hvad jeg vilde gjøre, ifald nogen Raahed mødte mig ved min Indtrædelse paa Scenen. Hei-berg lagde da følgende Plan, som han meddelte mig om Formiddagen paa den Dag, Stykket atter stod til Opførelse: „Jeg møder i Aften,“ sagde han, „paa Theatret, paaklædt som sig hør og bør for at træde frem paa et Theater for et stort Publikum; skeer der nu det Mindste, som er fornærmende for dig ved din Indtrædelse, da træder jeg ind paa Scenen og fører dig ud af den, og saa betræder du den ikke oftere, medmindre du faaer en saadan Opreisning, som du og jeg kan være tjent med.“ Denne Beslutning talte vi ikke om til noget Menneske. Heiberg kom hen til mig, forinden jeg traadte ind, og viste mig smi-

lende sine nye, hvide Glacehandsker, som han havde købt til sin Debut paa den kongl. danske Skueplads, der, hvis den var bleven til Alvor, vist ikke havde været uden Virkning. „Han (Hr. Carstensen) sidder nede paa sin Plads,“ sagde Heiberg, „med et Par andre gode Venner, for at modtage dig og dit Skjørt.“ Jeg traadte nu ind med samt mit forfulgte Skjørt; men enten nu Modet svigtede disse tapre Herrer i det afgjørende Øieblik, eller det Hele kun var en Trudsel — Heiberg kom ikke til at debutere dengang. Carstensen fortalte i Bladet, at jeg havde havt Dristighed til atter at vise mig med det mærkelige Skjørt; man kunde altsaa ikke vide, om Angrebet kun var udsat. Saa ofte jeg derfor udførte „Abigaels“ Rolle, mødte Heiberg bag Scenen med sine hvide Handsker, i Forventning om, at de dog engang skulde komme til at opfylde deres Bestemmelse. De stakkels Handsker bleve tilsidst smudsige, uden at Nogen havde faaet Leilighed til at beundre deres Hvidhed. Denne Historie var Lønnen for min Beredvillighed til, imod min Lyst, kun for at tjene mine Kunstfæller, at udføre Rollen i „Et Glas Vand“.

Det er forunderligt, hvorledes der til alle Tider findes mislykkede Subjecter, der spille en ikke saa lille Rolle i Moden, i Litteraturen, og især i de offentlige Organer, i Bladlitteraturen. De ere som Ukrudtet i en Have: lug det bort, hug Hovedet af den ene af disse Væxter efter den anden, der voxer i samme Nu nye op; de ere uforgjængelige. Alverden kjender dem og deres Motiver, de nyde ikke Agtelse hos Nogen, om hvis Dom man behøver at bekymre sig, og dog udøve de en Virkning. Det forstaaer sig, den er kun en øieblikkelig; inden kort Tid er deres Rolle udspillet. Men der ligger ingen videre Trøst heri, thi man veed med Vished, at ikke saa saare er En død, fulgt til Jorden med behørig LigeGYldighed, før der strax opstaaer en Anden af samme Legion, som da skyder sig frem en lille Tid, indtil han ogsaa bliver fulgt til Jorden paa samme Maade, og saaledes fremdeles. Det hjælper altsaa ikke, at de dø bort, thi ethvert Dødsfald er tillige en Fødsel. Det heldigste er altsaa, at enhver af dem lever saa længe som muligt, thi jo ældre de blive, des mere kjendte og des mere uskadelige ere de; dø de derimod og der kommer en Ny, da maa der atter gaa en Tid, hvori de Svage lytte til hans Ord og komme paa Vildspor, forinden Aanden og Motiverne ere veiede og befundne for lette. Gud give altsaa hver af dem et langt, langt Liv.

Saa ubetydelige disse Angreb imod mig i og for sig selv end vare, gjorde de dog et Indtryk. Jeg havde vel tidligere sagt mig selv, at en Skuespillerinde ganske naturlig blev Gjenstand for offentlig Critik, men jeg havde ikke tænkt mig den Art af personlig Critik, som ikke gav sig af med den Maade, hvorpaa jeg udførte min Kunst, men holdt sig til, hvilket Skjørt jeg valgte til min Klædedragt. Det var første Gang, at man havde taget Mod til sig, tiltrods for den

offentlige Mening, at angribe mig personlig. Saadanne Angreb vare mig nye; og jeg følte for første Gang det Uhyggelige, Betænelige i, at en Kvinde træder offentlig frem for et Publikum, hvor To eller Tre formaa af de laveste Grunde at tilføie hende en Fornærmelse; hvilket ikke godt kan forenes med hendes Værdighed, hverken som Menneske eller Kunstnerinde. Sagen er, at disse litteraire Drivere, som sætte sig paa Dommersædet i Kunst og Litteratur, de ønske altid at staa i et intimt Venskabsforhold til Kunstnerne udenfor deres Kunst i Livet, i Hjemmet. Nægter man dem nu Adgang, lukker man sin Dør for dem og derved ligesom lader dem føle, at det ikke er deres Selskab man attraaer, da hævne de sig for Tilbagevisningen ved at forfølge En, saa godt de kan, i deres umodne Domme om Ens Kunstner-værd, som da er det Eneste de formaae at komme i Berøring med; disse Domme gjælde saaledes som oftest mere den private Personlighed end Kunstneren; og Hadet til den private Personlighed er netop opstaaet ved, at de ikke, trods al deres Umage, har kunnet komme i nærmere Berøring med Kunstnerens private Person, som i Grunden er den, der mest interesserer dem. Men at vinde deres Roes for en saadan Pris vilde dog virkelig være for dyrt betalt. Jeg begyndte nu saaledes at faae Øinene op for alle disse Mysterier imellem Kunstnere og Bladredacturer — Mysterier, der hidtil havde været lukkede for mit uerfarne Blik — jeg begyndte for Alvor at se det Tomme i en Kunstners Liv. Det bedrøvede mig dybt, og Heiberg maatte ofte sætte Mod i mig og styrke mig, for at jeg ikke rent skulde tabe al Lyst til en Virksomhed, der hidtil saa ganske havde opfyldt mig og udgjort min Lykke. Det var mit Held, at naar jeg fra Theatret vendte tilbage til mit Hjem, da kom jeg her til andre Mennesker og andre Interesser, hvilket bevirkede, at min Tankegang blev tvungen til at kaste sig ind i andre Retninger og ikke at dvæle ved Et og det Samme, hvorved nødvendigt en stor Ensidighed maatte være fremkommet hos mig.

BAKKEHUSET

For Sommeren 1842 havde vi isinde at leie Rahbeks Bakkehus, hvis gamle Beboere Døden forlængst havde bortrevet; vi haabede, at dette venlige, milde Opholdssted skulde virke heldigt paa Georg Buntzen, der led af en Brysts sygdom. Med Længsel havde jeg seet Saisonens Ende imøde for at kunne drage ud i den fordums Sangers og hans begavede Hustrus Bolig, hvor hver Plet, hvert Træ, hver Blomst mindede om disse to afdøde, men i Nationens Erindring levende Personligheder. Dette Hus, hvor jeg aldrig havde været, men som utallige Beretninger af Heiberg, hans Moder og mange Andre

havde fremtryllet saa levende for mig, at mig syntes, at Alt indenfor disse Mure var mig ligesaa bekjendt, som om jeg havde færdedes midt imellem disse Omgivelser, Bakkehuset, var ved deres Død solgt og falden i Hænder, vidt forskellige fra sine forrige Eieres. Det blev nu udleiet om Sommeren til den høiest Bydende. I det tidlige Foraar vandrede jeg en Morgen derud for at træffe Aftale med Værten. Hvor glad var jeg ikke, da jeg gik igjennem den lange venlige Allee, der fører til Stedet, og hvor Rahbeks Billed endnu staaer for at byde den Vandrende Velkommen paa disse Enemærker, og hvor den lille Svale paa Stenen staaer som et Sindbillede paa hende, der saagodtsom aldrig forlod sin Rede, som hun elskede, og som saa Mange med hende og tildels ved hende havde faaet saa kjær. Hvor glad var jeg, at vi her i Sommer skulde slaa os til Ro paa dette fredelige Punkt ved den yndige Søndermark og ved Kallebodstrands fredelige Vande! Det friske unge Græs duftede i det tidlige Foraar fra Markerne, og utallige Lærkestruber slog deres Triller over dem. I Søndermarken myldrede Jorden alt af hvide og gule Skovanemoner og blaa Violer. Knopperne paa Træerne sade tykke og saftige, idet deres Vinterkaaber, det brunlige Hylster, hang revnet ved hver Knop, men endnu ikke var falden til Jorden. Med Armen fuld af Blomster og Mos vendte jeg glad hjem til Brogaden, for nu snart paany at drage derud. For sidste Gang i Saisonen var Teppet rullet ned, og kort efter vare vi Alle installerede i vort Sommerhjem. Hvor mange Tanker og Betragtninger gik ikke igjennem mit Hoved, naar jeg i de stille Sommeraftener ene vandrede, indsvøbt i mit Schal, paa disse Steder, medens Skyerne urolig ilede over Himlen, snart skjulende, snart visende Maanens Virkning paa Træer, Buske og Havens Gange og Plainer. Hvor ofte tænkte jeg ikke paa dette Samliv mellem disse To, indenfor hvis Vægge saa Mangen havde hentet Adspredelse, Opmuntring, Belæring og Forædling. Hvem søgte man i sin Tid indenfor disse Vægge? Rahbek? Ja, men ved Kammars Side. Her var To, som vare sammensmeltede til En — og dog hvem vidste ikke at Rahbek desuagtet idelig trængte til disse Digter-Forliebelsler, rene, platoniske vistnok, men som dog hver for en Tid udfyldte ham, idet den ene afløste den anden. Hvad tænkte, hvad følte Fru Rahbek ved at være Vidne hertil? Ingen veed det. Man vidste kun, man saae, at hun med den største Liberalitet, den største Humanitet lod Rahbek hengive sig til disse smaa Forelskelser. Hvor ofte har jeg hørt fortælle, at naar Rahbek ventede et af disse Damebesøg paa Bakkehuset og utaalmodig gik frem og tilbage i Stuen, snart skottende ud af et Vindue, snart af et andet, at da den tolerante Kamma, som bemærkede dette, smilende sagde: „du skulde gaa lidt ned ad Veien, Rahbek, og trække lidt frisk Luft.“ Og dette Raad lod den flygtige Sanger sig da ikke give to Gange. Hvilken Tryghed, hvilken fuld Tro til sin Ven maa hun ikke have været besjælet af, for at

JOHANNE LUISE HEIBERG
Søren Seidelin Winther 1842 eller 1845
Efter et Elfenbens Billede

give slige Raad! Hun vidste fuldt og fast, at de vare ikke — som hun engang har sagt om Ægtefolk, to „umage“ Handsker til samme Haand, men een høire og een venstre, som udgjør et Par. Og dog, hvem veed, om ikke Kamma i mangt et stille og ensomt Øieblink midt i sine travle Beskjæftigelser, snart med al Slags kvindeligt Haandarbeide, snart med Studier af Sprog, som ellers kun Manden beskjæftiger sig med, i Taushed har følt en Længsel, en Sjælelængsel, som hun beholdt for sig selv. Slige Kvinder som tie, kalder Verden ofte for kolde, fordi de ikke forbryderisk give Varmen tilkjende ad utilladelige Veie. Hun har aldrig elsket, siger man, som om al den Leflen, al den Lediggangs-Forliebelse var Kjærlighed! Faa Ord ere dog misbrugte som dette. Elskede da virkelig Rahbek, tiltrods for de smaa, barnagtige, erotiske Lege, sin Hustru? Ja. Da Fru Rahbek døde, da vaklede Jorden under hans Fødder, Fodfæstet var borte for ham i denne Verden. Rørende var det at se den gamle Rahbek, som jeg har seet ham, gaa omkring baade som en legemlig og aandelig Husvild. Det venlige Smil spillede vel endnu om Munden og i Øiet, men det stod der kun ligesom af gammel Vane, som et stillestaaende Vand; Kilden, som skulde fornye det, var udtørret. Han døde øiensynlig Dag for Dag, og inden Aarets Udløb fulgte han sin Kone i Graven, fast i den Tro, at de beslægtede Sjæle mødes*.

Heiberg havde alt i Marts begyndt paa et nyt litterairt Tidsskrift „Intelligensblade“. Han havde ikke længer kunnet holde sig som taus Tilskuer ligeoverfor al den umodne Critik, som i den seneste Tid havde givet sig Luft. Det var paa Tide at tale et Ord med og ikke lade saa mange Umyndige spille første Rolle i Bedømmelsen af Kunst og Litteratur med en Fripostighed, som truede med at blive foruroiligende for alle de Svage, der ikke veed, hvad de skal dømme om Noget, før de læse det i et Blad, om end dette Blad er aldrig saa raat og uvidende. Han syntes, at det var paa Tide at jage alle disse selvbestaltede Dommere tilbage i deres Smuthuller, eller i al Fald standse dem

* Efter den Brevsamling, som Chr. K. F. Molbech 1884 udgav imellem hans Fader og Fru Rahbek, have ikke faa Læsere ligesom faaet et nyt og ikke fordelagtigt Syn paa Kamma Rahbek; men dette er Synd. Det er gaaet Kamma, som alle den Tids aandrige Kvinder. Det laa i Tiden, baade i Udlandet og her, at ældre Kvinder fandt Behag i en stadig, aandelig Correspondance med yngre Mænd. Hun haabede paa, at denne skulde udvikle og vække dette unge Menneske, og hendes Interesse for ham gik over til en vis Enthousiasme, maaskee i en noget usund Retning. Hendes lidenskabelige Misfornøjelse med hans vaagnende Kjærlighed til den Pige, han havde valgt, skrev sig maaskee fra, at hun misbilligede dette Valg. netop fordi hun satte ham saa højt, at hun, som saa mangan en kærlig Moder, syntes, at Ingen var god nok for ham. Dette være sig nu som det vil; vist er det, at Alle, som have kjendt Kamma Rahbek — og det var mange — vare enige om, at hendes Sædelighedsfølelse var urokelig, og at en ærligere, sanddruere Natur end hendes neppe fandtes. Men Sagen var, at hun, som Mange antog for kold. den lærde Fru Rahbek, var i Bunden en enthousiastisk Natur, der, som alle Enthousiaster, under en øieblikkelig Stemning ikke saa nøie veie deres Ord, hvad der da saa let kan mistydes af Andre.

lidt i deres Fart. Paa samme Tid blev han anmodet om at skrive poetiske Vignetter til et malerisk Atlas, forestillende de vigtigste Bygninger, Kirker og Slotte i Danmark. Disse poetiske Vignetter, imellem hvilke der findes nogle af de smukkeste Digte, Heiberg har skrevet, kastede Bladlitteraturen, der længe havde luret paa en Leilighed, sig nu over med en Lidenskabelighed, der vist vil forekomme de Fleste, der nu læse disse Angreb, utrolig. Og ikke faa i Publikum vedkjendte sig denne nedrivende Dom med en Sikkerhed, en Tillid til Dommens Rigtighed, saa man virkelig ikke vidste, om man skulde le eller græde over det Standpunkt, som Critiken og dens Eftersnakkere indtog. Med sin guddommelige Ro, med sit satiriske Smil mødte Heiberg al denne Hujen og Skrigen og vedblev med Digtene, uagtet man hver Dag i Pressen bad ham for Guds Skyld at ophøre dermed. Forbittrelsen steg til sin høieste Spidse ved det Digt, som fulgte med Billedet af det kgl. Theater. I dette aristophaniske Digt udtalte Heiberg sin Troesbekjendelse om, hvad et Publikums Dom betyder — et Publikum, som Alle henvise til, og som dog Ingen, naar det kommer til Stykket, henregner sig selv til.

Intelligensbladene bleve ikke meget bedre modtagne, uagtet de flere Aar efter bleve citerede som en Autoritet. Dog, det er altid gaet Heiberg, som han i et af disse Blade har udtalt i en længere Artikel, betitlet „Folk og Publikum“, og som jeg ikke kan modstaa Fritelsen til her at citere en lille Part af: — „I alt Nyt er nemlig Publikum desorienteret, men naar det Nye er bleven gammelt, det vil sige, naar det har faaet den offentlige Mening for sig, (thi ellers bliver det ikke gammelt, men dør strax efter Fødselen) saa udøver det en Hævds-Autoritet, der virker aldeles blindt og i saa meget stærkere Grad, jo stærkere de individuelle Bestræbelser have arbejdet paa at ophæve al Autoritet. Dette Forhold forudsætter altsaa, at Overgangen fra Folk til Publikum endnu ikke er tilendebragt, thi den offentlige Mening maa altid udgaa fra Folket, Publikum har ingen, fordi det, til trods for sit Navn, bestaaer af lutter privatissima. Ogsaa i dette Punkt har jeg selv havt en maaskee sjelden Leilighed til at gjøre lærerige Erfaringer. Et bestemt Charakteertræk i min hele Skribent-Virksomhed, ligefra Begyndelsen indtil denne Tid, har været den Bestræbelse, hver Gang at fremstille noget virkeligt Nyt, ikke blot en Gjentagelse af det Foregaaende; men da alt Nyt møder Opposition, fordi kun det Gamle kan have Autoritet, saa forudsætter denne Stræben en Trods imod Publikum, hvilket man ligeledes vil finde at være et permanent Træk i min Forfatter-Virksomhed. „Julespøg og Nytaarsløier“ vakte derfor en saa mageløs Forbittrelse, at den nær havde faaet den Ære at dele Skjæbne med Holbergs Peder Paars, ved at blive Gjenstand for en offentlig Action, som dog afværgedes derved, at ogsaa den randt en Talsmand paa høiere Steder, ligesom fordem det Holbergske

Digt i Grev Danneskjold. Nu derimod har hin gamle Comedie et godt Rygte paa sig. Hvilken heftig Opposition den flyvende Post maatte stride med, er endnu i de Flestes Erindring; næsten i alle offentlige Ytringer omtales Bladet med den største Vrede og Foragt; nu citeres det hyppigt som det bedste litteraire og æsthetiske Blad, vor Litteratur har havt. Mine Vaudeviller er man tilbøielig til at betragte som lykkelige Fugle, hvis Sang strax blev fattet og paaskjønnet; men det er dog langtfra ubetinget at være Tilfældet; ogsaa disse have mere eller mindre maattet bane sig Vei med Sværdet i Haand. Jeg vil ikke tale om, hvorledes de i den Tids Blade overalt omtales som absolut slette og uværdige Produkter, men ogsaa i Forhold til det receptive, ikke-skrivende, men skuelystne Publikum have flere af dem havt Vanskeligheder at overvinde. „Recensenten og Dyret“ var nærved at blive udpeben, just fordi den indeholdt en stærk Satire over det skrivende og critiserende Publikum. „Aprilsnarrene“ og „De Uadskillelige“ ere ligeledes stærke Satirer over det kjøbenhavnske Publikum i andre Forhold, og dersom de alligevel fra først af have seiret, saa er det et Lykketræf, thi Forfatteren har heller ikke i dem sparet paa sin Trods . . . Jeg har erfaret, at hvergang jeg har trukket mig tilbage fra en levende Vexelvirkning med Publikum og i nogen Tid forholdt mig passiv, saa er mit Navn steget i Berømmelse i samme Grad som Tausheden har varet længe; og jeg forudseer derfor, hvilken Ære det vil nyde, naar jeg først er død, fordi man saa er vis paa, at jeg ikke optræder igjen. Thi hvergang jeg efter nogen Taushed indfinder mig paany i Litteraturen, saa gjentager sig en Scene, som jeg engang var Vidne til paa en af vore Gader: En Bonde raabte med Tørv med en saa besynderlig Stemme, at alle Hunde i Kvarteret gave sig til at gjø og tude; fra Sidegaden og op af Kjelderhalse myldrede de i Snesevis og holdt et Spektakel, som om Byens Undergang var nær.“

Heiberg havde saaledes i sine Intelligensblade atter kastet Handsken til Kamp, og atter myldrede alle Hundene frem og gave Hals, men skræmme ham kunde de ikke ved deres Gjøen; den bevirkede kun, at han med større Munterhed og Kjækhed svingede Sværdet til den ulige Kamp.

Jeg blev endnu en Gang forurologet i min landlige Ro. Jeg havde maattet love Danserinden Jfr. Fjeldsted (senere Mad. Kellermann) at assistere hende ved en Sommer-Aftenunderholdning, hun agtede at give, og hvortil Hertz havde lovet at levere et Arbeide, ifald han kunde formaa mig til at udføre det. Det var mig derfor svært at afslaa hende og ham denne Bøn. Han skrev nu en lille Dyrehavs-Scene, „Perspektivkassen“ kaldet, hvori en Matrosdreng foreviser Billederne, idet der til hvert af disse Billeder var en versificeret Forklaring. I Recitationen af disse Billeder bestod min Rolle. Jeg skulde altsaa fremstille en lille Matrosdreng med disse Børns Eiendommelighed i

Tone og Manerer. Hertz var paa dette Tidspunkt i Miscredit hos Bladredacteurerne og i det Hele hos det liberale Parti herhjemme, paa Grund af hans seneste Bog „Stemninger og Tilstande“, hvori han ikke havde taget lempeligt paa vore Liberalister. De tørstede efter en Leilighed til at rykke frem imod ham, og den lille Scene „Perspektivkassen“ maatte nu tjene som Anledning, hvor ingen nærmere fandtes. Her fik man nu Leilighed til at ramme Hertz, Heiberg og mig paa engang. Vi havde alle Tre høiligen forbrudt os i den senere Tid: Hertz havde skrevet *Stemninger og Tilstande*; Heiberg var begyndt at udgive sine *Intelligensblade*; jeg havde beholdt det stribede Skørt paa, uagtet Smagsdommerne havde forlangt et andet. Man imødesaae derfor denne lille Bagatels Opførelse med en latterlig Spænding. Endelig gik den over Scenen. Til Ærgrelse for de selvbestaltede Dommere modtog Publikum „Perspektivkassen“ med stormende Bifald; men desmere stormende bleve ogsaa Angrebene bagefter i Bladene. Der begyndte nu en Polemik med saagodtsom alle Blade paa den ene Side og Heiberg og Hertz paa den anden — en Strid, der begyndte i Juni og strakte sig ind i September. Hr. Carstensen var i sit nye Blad „Figaro“ Forkjæmper for Modpartiet, en Stilling han indtog med en saadan Selvtillid og Kjækhed, for ikke at sige Frækhed, at det virkelig er ret interessant at se, hvad en saadan Person, baaret af en øieblikkelig Folkegunst, har Hardiesse til at tillade sig ligeoverfor to Autoriteter i Litteraturen. Jeg erindrer, at en af vore Venner en Dag kom ud paa Bakkehuset og sagde i Samtalens Gang til Heiberg: „Ja, du kan da vel begribe, at den offentlige Mening for Øieblikket er, at du og Hertz skal holde jeres Mund, naar en Mand som Carstensen taler.“ Midt i al denne litteraire Spektakel om den lille Scene kom atter en af Theatrets Kunstnere og bad mig gjentage den til en ny Forestilling for ham. Alt forinden jeg kunde have nogen Anelse om, at denne lille Bagatel skulde give Anledning til al den Hurlumhei, havde jeg halvveis lovet min Assistance, og nu, da man paastod det var en Prostitution for mig at udføre denne Scene, blev det en Æressag ikke at trække mig tilbage og derved ligesom underskrive de umotiverede Domme. Jeg erklærede derfor, at det skulde være mig en Glæde at udføre den endnu engang. Man fortalte mig nu fra alle Sider, at jeg maatte være forberedt paa de værste Optøier, og Mange raadede mig fra at udsætte mig for Udbrudet af Modpartiets Forbittrelse. Men Mod har aldrig manglet mig, naar det gjaldt at forsvare Ret mod Uret, og jeg forblev ved min Beslutning at udføre, hvad Hertz kunde være bekjendt at skrive og jeg at spille. Aftenen kom. Huset var fuldt, og med den Kraft, som Uretten imod os vækker, udførte jeg min lille Matrosdrengs Rolle, og nu viste det sig atter, at tiltrods for Alt, hvad der var skrevet imod denne Bagatel, udøvede den paany sin oplivende Virkning paa Publikum;

man lo, man klappede, og den Udpibning, som man havde truet med, udeblev fuldstændig. Det er den uimodstaaelige Magt, som det Comiske forstaaer at udøve; her hjælper intet Raisonnement. Naar man leer og morer sig, piber man ikke, det er en afgjort Sag. Latteren var vakt, og smittede selv de Ildesindede. I god Behold kjørte jeg atter ud paa Bakkehuset og takkede Gud, at jeg nu for en Tid var fri for at have Noget med et Theater og Bladredacteurer at gjøre. Striden om Hertz's Scene fortsattes imidlertid, som sagt, Sommeren over.

Hvad det ofte er for Mennesker, der husere i Bladlitteraturen, havde vi ved denne Leilighed et nyt Bevis paa. Nogle af de Artikler, som paa den bittreste Maade angreb Heiberg, paastod Rygtet vare skrevne af P. L. Møller. Denne Herre, som ikke hørte til vor Omgang, kom en Formiddag ud paa Bakkehuset for at tale med Heiberg. Da der blev sagt ham, at Heiberg ikke var hjemme, sagde han, at i saa Fald vilde han komme igjen om Eftermiddagen, for om muligt at træffe ham. Han kom nu ogsaa virkelig igjen og udtalte for Heiberg, at et Rygte havde sagt ham, vi og Andre troede, at han var Forfatter til hine anonyme Artikler; at det derfor i høi Grad laa ham paa Hjerte at forsikre, at han ikke havde den fjerneste Del i dem. Da Heiberg nu svarede ham, at Enhver havde jo Lov at skrive i en offentlig Strid, og at han ingen Undskyldning behøvede at gjøre derfor, vedblev han at forsikre sin fuldkomne Uskyldighed, idet han med mange smigrende Ord udtalte, hvor vigtigt det var for ham, at Heiberg, hvem han ærede som Forfatter og Menneske, ikke skulde tro ham istand til at have nogen Del i en saadan Polemik. Et halvt Aar efter erklærede samme P. L. Møller paa Tryk, at Artiklerne vare af ham. Ved denne og lignende Leiligheder har jeg ofte forundret mig over, hvorledes et Menneske under saadanne Omstændigheder bærer sig ad med at affinde sig med sig selv, og hvorledes de undgaa at se sig selv i det samme Lys, hvori de dog maa vide, de staa for Andre.

Theatret havde siden sidste Saison lidt et uerstatteligt Tab, idet den udmærkede geniale Skuespiller, Dr. Ryge, var afgaaet ved Døden. Hvo skulde udfylde denne mægtige Skikkelses Plads? Han var en af dem, ved hvis Død man med et Suk beklager Skuespilkunstens Flygtighed. Havde alle de Billeder, han ved sit Geni havde frembragt, kunnet fastholdes som Malernes paa Lærredet, hvo havde da fundet sig i at betragte de blege Copier af hans Roller, som senere gik over Scenen? Forbausende er det, hvor hurtigt saadanne Billeder udslettes. Den troløse Glemsel visker dem ud som Griffellets Skrift paa en Tavle; et eneste Strøg med en fugtig Svamp, og Intet er tilbage. Hvor blive de dog af, alle de Mennesker, hvis Hjerter have banket, hvis Øine vare fyldte med Taarer? De, hvis Sjæle han fik til at gyse? De, hvem han tvang til den inderligste Latter? Hvor ere de efter en

ganske kort Tid henne? Kan et Billede som hans Hakon Jarl, der engang er seet og følt, kan det glemmes? Kan man glemme ham, naar man har seet den mægtige Skikkelse træde ind i Hallen til Thora, naar han stod der i Halvmørke i Døren iført sin graa Kittel, bag hvilken man endnu saae det mægtige Legeme, men hvor ligesom ethvert Ledemod, der før sluttede saa jernfast, nu syntes brudt Led for Led. Naar man hørte denne Stemme, der forhen lød som Malm, nu brudt, blød som en Kvindes, saa Taarerne kunde høres igjennem den. Naar han med den blege Kind, de skjælvende Læber, de taarefyldte Øine stod der, den overmodige Hakon, overladende sig til det drømmende Sværmeri, hvormange Øine vare da tørre i det tætbesatte Hus? Hvormange Hjerter formaaede at slaa i den vante Takt? — Og nu hans comiske Roller! Hvilken Peer Degn! Hvilken Jeronimus! Naar Ryge kom fra Baggrunden som Jeronimus og spadserede ned mod Lamperne, støttende sig til sin høie Jeronimus-Stok — da behøvede intet Menneske at spørge, i hvilket Aarhundrede denne Skikkelse havde hjemme. — Og dog — inden kort Tid glemt, aldeles glemt! Glemmt i den Grad, at Mængden kort efter var lige saa begejstret over en mat Copi. Ja, sandelig hører der noget til at bevare sin Lyst, sin Interesse, sin Flid, sin Kjærlighed til noget saa For-gjængeligt, vil du maaskee sige? Og dog hører der kun Et til: at arbejde sig op til det Standpunkt, paa hvilket man Intet begjærer, undtagen selv at have Sjæleglæden i Øieblikkets Udøvelse. Og til dette Punkt troer jeg virkelig, at Ryge var naaet som Kunstner. Jeg erindrer, at da han og jeg en Dag samledes til en Prøve paa et nyt Stykke, spurgte jeg ham: „Naar troer De, at dette Stykke kan komme til Opførelse?“ hvorpaa han svarede mig: „Jeg veed det ikke, og det er mig ogsaa ligegyldigt. Jeg har i lang Tid i fuld Costume spillet denne Rolle i Ensomhed for mig selv i min Stue, saa godt kommer jeg neppe nogensinde til at spille den paa Theatret, og jeg veed, at min bedste Nydelse har jeg havt.“ Jeg spurgte ham, om det virkeligt var muligt, at han kunde sætte dette Maal som det høieste. — „Ja,“ sagde han, „i de senere Aar formaaer jeg det.“ Disse for mig uforglemmelige Ord gav mig Stof til megen Eftertanke. Jeg har i de mange Aar bevaret dem i min Hukommelse, og jeg følte deres fulde Betydning i de sidste Aar, hvori jeg virkede i Theatrets Tjeneste*.

Tilrods for al Polemik tilbragte vi nu Sommeren yderst behageligt med vore Venner paa det hyggelige, venlige Bakkehus. Vor Bryllupsdag, den 31te Juli, feirede vi her i Stilhed med os selv. Elleve Aar havde alt vort Samliv varet; min kjære Heiberg takkede mig altid kjærligt for de tilendebrogte Aar, som jeg ham, saa ofte denne Dag vendte tilbage. Da vi ikke havde havt nogen egentlig Forlovelsesdag, havde vi ikke skjænket hinanden Ringe, som jo Skik og Brug er.

* Skrevet efter Afskedigelsen 1858.

Nu fandt jeg, det var paa Tide, at ogsaa jeg fik en Ring for lang og tro Tjeneste. Han bragte mig en, efter mit eget Ønske til den lille Finger, en Gave, der glædede mig meget, især ved de kjærlige Ord, der ledsagede den. Jeg bærer den den Dag idag, og den skal følge mig i Graven. Hvor deiligt er det dog ikke, at man Aar for Aar slutter sig inderligere, fastere til hinanden. Med Heiberg kunde man lege som med et Barn, og det blev nu en Leg, at vi ansaae vor Forbindelse som begyndt fra denne Dag, da han først satte en Ring paa min Finger. Bakkehus-Sommeren staaer uforglemmelig i min Erindring.

Naar vi Sommeraftenerne i Solnedgangen sad paa Høien, da faldt Talen ofte paa Rahbek og hans Hustru og alle de Personligheder, som havde vandret paa disse Steder og siddet i stille Samtaler paa samme Plet, hvor vi nu sad. Heiberg og hans Moder, som ikke alene personligt havde kjendt og levet med Ægteparret, men med deres hele Omgangskreds, vare da udtømmelige i at erindre dette og hint Træk fra deres Familieliv. Det er med en egen Følelse af Pietet, at man vandrer paa saadanne Steder. Her var denne Følelse ikke vakt ved Resterne af Storhed og Pragt; thi en Hytte, gamle Planter og Træer med krogede, knudrede Rygge, en forfalden Bænk, et faldefærdigt Plankeværk vare Resterne af den hele jordiske Herlighed her. Det var her det rent Aandelige, der standsede vor Tanke og tvang den henimod de Afdødes Liv og Virken. Ved enhver Blomst, jeg afskar i Haven, tænkte jeg: Mon den stod her i Kammars Tid? Mon det har været en af dem, hun pleiede med saa megen Kjærlighed? Skar jeg Roser af en Busk, hvis mosbegrøede Grene saae ud til at være fra gammel Tid, maatte jeg strax tænke: Mon det var af denne Busk, Baggesen fik hin Rose, han har digtet om? Og saadan fremdeles. Gik jeg silde om Aftenen omkring i Haven, hvor ofte tænkte jeg da ikke: Saaledes har hun vist ogsaa gaaet stille og ene, seet paa de klare Stjerner, sukket og tænkt som jeg: Vidste man kun lidt mere Besked om Eder, I klare Kloder, der glæde Øiet, imedens Synet af eder tillige lokker saa mange Spørgsmaal frem af Sjælen, af den urolige, higende Sjæl. I saadanne stille Nætter studerer man Philosophi; i det Mindste var dette den eneste Philosophi, jeg gav mig af med. Man tænker over et stakkels Menneskes Forfængelighed, man faaer det rette Syn paa alle de smaa Interesser, som for Øieblikket synes os saa store, saa vigtige; man skammer sig, gaaer til Ro og beder sit Fadervor, idet disse Tanker have bragt En nærmere til Gud og længere bort fra Jorden og Menneskenes Trivialitet og Smaalighed. Mon disse gode Tanker ere vore egne? Mon ikke usynlige gode Aander tilhviske os Ord, naar Øret er villigt til at lytte, til at optage dem?

I min indre Tilstand var der i de senere Aar fremspiret Noget, jeg ikke ret vidste, hvad var. Jeg var urolig, jeg følte Trang, en Higen,

hvis Navn jeg ikke havde Ord for. Min Sjæl var ligesom hungrig efter en Føde, jeg ikke vidste hvor fandtes, for at den kunde mættes. Jeg kunde om Aftenen sidde hele Timer i Haven, stille grublende, uden ret at vide, hvad jeg grublede over.

En Løverdags Aften spurgte Heibergs Moder mig, om jeg ikke havde Lyst til at følge med hende i Kirken næste Morgen; „Mynster prædiker herude i det lille Slots-Capel i Morgen,“ sagde hun, „følg med, du skal se, det vil glæde dig at høre ham.“ Siden jeg var bleven voxen og bekjendt, kom jeg ikke i Kirken; en misforstaaet Undseelse havde holdt mig borte, fordi her var saa mange Mennesker forsamlede, hvis Blikke jeg frygtede; jeg havde en Følelse af, at jeg forstyrrede Andagten, idet jeg ved min Nærværelse ligesom bragte Theatret ind i Kirken. Det lille Capel i Slottet beroligede mig, og jeg gik med. Alt var mig her nyt og fremmed; jeg havde i mit travle Theaterliv ligesom glemt Kirkens Ceremonier. Den første Psalme gjorde et dybt Indtryk paa min Sjæl. Jeg havde ikke hørt Psalmesang i mange Aar. Da traadte den ærværdige, skønne Skikkelse frem paa Prædikestolen og talte om Johannes den Døber med en Varme, en Inderlighed, der greb min hungrige, matte Sjæl. Denne Tørst i Sjælen var vist først vakt ved de religiøse Samtaler, jeg havde været Vidne til mellem Martensen og Heibergs Moder. De havde slaæet dybere Rødder, end jeg selv vidste af. En Trang, en Sjæletrang gjorde mig ofte tungsindig, ja dybt bedrøvet, og jeg fik kun Luft ved velgjørende Taarer. Saadanne Stemninger ere sikkert en ubevidst Følelse af vor syndige Natur. Af Mynsters Tale erfarede jeg, hvor ufuldkomment jeg kjendte Bibelen. En dyb Skam over min Uvidenhed greb mig, og jeg forlod Kirken med den faste Beslutning paa egen Haand at indhente det Forsømte, og jeg gik nu oftere i Kirke, fra hvilken jeg bestandig bragte ny Lyst hjem til at fortsætte mit Studium, og ved dette klarede sig mangan en Anskuelse hos mig. Jeg forstod nu og følte det dybere og dybere, at man ikke blot lever for at forberede sig til at udføre sine Roller, men for at forberede sig til et højere Liv, naar det jordiske brister. Men, som det gaaer os Mennesker med vore Forsætter og de gode Tilløb vi tage, vi trættes; saa mange andre Krav adspredte os og slappe vor Iver; det er saa svært at fastholde det Begyndte, at have Udholdenhed og ikke lade sig afdrage fra det, der fra først af saa meget tiltrak os. Dog var nu en Begyndelse gjort til at gjenfødes, og om ogsaa jeg af og til fjernede mig fra denne Begyndelse, saa opstod dog atter og atter i Aarenes Rækker Trangen hos mig til igjen at tage fat, indtil jeg ved Guds Naade kom Gud og min Frelser nærmere, saa at han levede mere og mere i min daglige Tilværelse, lettede mig mine Sorger, forhøiede mig mine Glæder, gav mig Taalmod og Ydmyghed til at bære, hvad han paalagde mig. Der kom mere Ligevægt i mit Sind, mindre Forfænge-

lighed, mindre Overmod; men derimod mere Freidighed til at tale Sandhed for mig selv og afsløre mangan Illusion, hvori min Sjæl var hildet.

„DINA“

Oehlschläger havde dette Aar skrevet sit Sørgespil „Dina“. Han havde saa tidt yttret for mig: „De bør oftere spille tragiske Roller, thi jeg er vis paa, at Deres Talent seer en rig Fremtid imøde i denne Retning.“ Han havde derfor skrevet sin Dina med mig for Øie. Jeg var denne Sommer ivrigt beskjæftiget med Indstuderingen af Dinas Rolle. Den interesserede mig, fordi det var en Opgave, forskjellig fra dem, jeg sædvanligt havde havt at løse. Den udfyldte min Tanke Dag og Nat, vaagen og i Drømme. Det laa mig meget paa Hjerte, ikke at skuffe Digteren i den Tillid, han satte til min Evne. Oehlschläger havde i de senere Aar fundet saa liden Anerkjendelse for sine nyeste Skuespil, at det ret vilde glæde mig, om jeg kunde bidrage til, at han igjen med rigtig Tilfredsstillelse kunde sidde i det gamle Theater, og fra den Scene, der skyldte ham saa meget Fortrinligt, faae sine Ord og Tanker tilbage, saaledes som de vare opstaaede i hans Phantasi; jeg var kun ængstelig for, at dette Haab skulde slaa mig feil. Dinas Charakter bevægede sig i saa forskjellige Tonarter, at det ingenlunde er let at samle dem alle i en harmonisk Accord, eller med andre Ord paatrykke den en Personlighed, der kunde blive forstaaet som en Enhed, tiltrods for alle de Modsigelser, der ligge i de forskjellige Nuancer. Men just denne dristige Nuancering gjorde den interessant; at skildre Mennesker som Lysets Engle eller Mørkets Djævl er i Grunden altid uinteressant, thi det er usandt. Kun Forbindelsen mellem Feilene og Fuldkommenhederne hos et Menneske, Forholdet og Kampen imellem disse danner et Menneske, som vi tro paa, sympathisere med, thi vi ere alle fint nuancerede ligesom Planterne, imellem hvilke man ikke finder et rent hvidt eller et rent sort Blad. Selv den hvide Lilies Blad har, nøie beseet, noget af de andre Farver i sin Schattering. Dina Vinhofer er, som bekjendt, en historisk Person; men uagtet denne Pige nok ikke spillede en aldeles ubetydelig Rolle i den ulykkelige Ufældtske Proces, saa vidste man dog dengang endnu kun dunkelt af Historien, hvori denne egentlig bestod. Historien vidnede: „Hun var et løst Fruentimmer“, og det var det eneste, der med Bestemthed kunde siges om hende. Den hele karakteristiske Fremstilling af Dina i Digterens Værk er derfor et Billede, undfanget i Oehlschlägers Digterphantasi, og hører ham helt og holdent til. Det vilde altsaa ikke nytte Fremstillerinden at studere Historien for at levendegjøre sig Billedet, og det behøves

heller ikke. Billedet staaer klart og tydeligt for den, der kan læse, for den, der i det Hele taget kan opfatte og fremstille en Charakter. Det er et stort Misgreb, som vore Skuespillere ofte gjøre sig skyldige i, naar en historisk Figur bliver dem overdragen, at studere Historien og da anlægge og udføre Rollen efter det Billed, de her modtage, istedetfor efter Digterens. De bøie og bryde da paa Digterens Billede for at faae det ind under det, som de i Historien have gjort sig fortrolige med, om disse to Billeder end ere aldrig saa modsatte i Tone, Form og Colorit. Hvorvidt Digteren tør afvige fra den historiske Sandhed, er et andet Spørgsmaal, som ikke hører herhen. Men Skuespilleren har kun at holde sig trofast til det Billede, der er ham overleveret af Digteren. Hvorledes vilde det f. Ex. gaa med de Schillerske historiske Figurer, om man ikke strengt holdt sig til hans Phantasi-Billeder, men omformede disse og tvang dem ind i de Billeder, som Historien lærer os at kjende? Resultatet vilde blive, at en Vanskabning kom ud deraf, som hverken var Sandheden eller Phantasi-Billedet. Saadanne Vanskabninger, tillavede af Skuespillernes Lyst til at lægge deres historiske Kundskaber for Dagen og til at rette paa Digternes Arbeide, have vi ikke seet faa af. I 1850 gik saaledes Byrons „Sardanapal“ over Scenen. Enhver, der kjender dette Digterværk, veed, at Byron har skildret sin Sardanapal med lyriske, glimrende Farver. Igjennem en henrivende lyrisk Form skildrer han sin Helt som en ideal Skikkelse. Hele hans nydelsesrige Liv beherskes paa ethvert Punkt af Skjønhedsidealet; det historiske Træk, hvorledes han opbrændte sig selv, alle sine Slavinder og sine Skatte, har gjort, at Byron, holdende fast ved denne Kjendsgjerning, helt igjennem Digtet har kastet Idealitetens Kaabe om den vidunderlige Skikkelse. Han elsker, han tiltintetgjøres i Luerne, omslynget af sin ene deilige Slavinde, omringet af sin hele Pragt, og foretrækker at forgaa i Flammerne med Alt, hvad hans Hjerter hænger ved, hellere end at bevare et Liv, der trues med Ydmygelse. Det Hele er et tragisk Fyrværkeri af Menneskeliv, Guld og Ædelstene, der forvandles til en Askehob; og af denne Askehob reiser sig i Tidernes Række Sagn og Eventyr om ham og hans glimrende, nydelsesrige Liv, et Liv, hvor Bægerne aldrig manglede Krandsen, der skulde forhøie Vinens Nydelse. Saaledes har Digteren tænkt sig ham, og saaledes er han skildret af hans Mesterhaand. Den Skuespiller, som paa vort Theater fik denne Opgave at løse, holdt sig nu til den historiske Epicuræer, og da dette Billede (især for En, der ikke ser med digteriske Øine) er himmelvidt forskjelligt fra Digterens, saa begyndte nu denne fortvivlede Kamp: at faae den „Dør“ til at passe til det „Smør“ — og istedetfor den skønne Yngling, der snoer Blomster i sit rige Haar, der i Begeistringens Øieblik udbryder — Talen er om Stjernerne —:

O!

Jeg elsker dem ; jeg holder af at stirre
 Dybt ind i Himlens Hvælving efter dem,
 Der hvor de tindre i det dybe Blaa,
 Saa de kan lignedes ved min Myrrhas Øine ;
 Jeg holder af at skue deres Straaler
 Afspeilede i Bølgens Sølv, der bæver
 Paa Euphrates, naar lette Vinde kruse
 Ved Midnat Flodens rige, klare Strøm,
 Imens en sagte Luftning sukker igjennem
 Det Liv, der krandses Bredden — men ei veed jeg
 Og ændser heller ei at vide, om
 De ere Guder eller Guders Bolig,
 Som Nogle tænke, eller ikkun Lys
 For Nattens Mørke, Verd'ner eller Gjenskin
 Af Verdener. I denne Uvished
 Der Noget er saa sødt, jeg vil ei bytte
 For al chaldæisk Lærdom ; og desuden,
 Jeg veed, at Alt, hvad Støvet vide kan,
 Om hvad der findes over, under det,
 Er Intet. Deres Glands jeg seer — jeg føler
 Ved deres Skjønhed — naar de skinne paa min Grav,
 Da veed jeg hverken dette eller hint —

gav Skuespilleren Billedet af en udhulet, blaseret, moderne Gourmand. Resultatet var, at hele Stykket forfeilede sin Virkning. Af slige litteraire Mord have Skuespillerne ikke faa paa deres Samvittighed. En anden Sag er det, hvor en historisk Figur blot er henslængt i et Stykke, uden digterisk Opfattelse, hvor Digteren ikke har formaat at give et Billede, men kun et Navn; her kan Skuespilleren, ved at læse Historien, selv danne sig et Billede, som han kan lægge til Grund for sin Fremstilling, der ellers vilde staa nøgtern og bar. Denne Udvei tyede jeg til, da jeg skulde spille „Dronningen paa 16 Aar“, thi her var Intet at fordærve, men meget at forbedre.

Mange Skuespillere ere i det Hele ikke paa det Rene med, hvori egentlig deres Kunst bestaaer. De forvexle den fremstillende med den gjenfremstillende Kunst. Den fremstillende Kunst er Digterens; den gjenfremstillende Skuespillerens. Forskjellen mellem Digteren og Skuespilleren er, at Digteren skaber af det raa Stof, Skuespilleren af et Stof, som alt er Kunst. Digterværket overleveres Skuespillerne, og det bliver nu deres Kunst at optage det i sig i den Grad, at det bliver dem muligt at gjenfremstille det som om det var undfanget oprindeligt af deres egen Sjæl; og denne Gjengiven skeer igjennem deres Personlighed, idet deres Evne bestaaer i at tilpasse denne til

de forskjellige Digterbilleder, saa at Tilskuerne i hvert af disse sættes i den Illusion, at de have en selvstændig Personlighed for Øie, uagtet det igjennem alle Billeder er et og det samme Individ, der formaaer at frembringe altid nye Skikkelser. Men for at kunne optage Digterens Frembringelser og gjengive dem, maa der i en Skuespillers Personlighed udtale sig en æsthetisk Idealitet. Dette Stempel kan ikke undværes, og denne Idealitet maa gjøre sig gjældende i de ydre Former, i Aasyn, Gang, Holdning, Stemme. At have dette Præg over sin Personlighed danner dog endnu ikke Skuespilleren, thi hvo vil nægte, at mangen en Personlighed, der ikke er Skuespiller, har dette Præg, baade i det Ydre og i det Indre. Men de formaae ikke at bruge denne Idealitet som et Speil, hvori de kan optage og udstraale Billeder, uden at udslette deres eget, der igjennem Tilsløringen dog skal lyse bestemt frem. At være en Anden og dog sig selv, det er Skuespillerens vanskelige Opgave; thi den Skuespiller, der ikke formaaer igjennem alle de forskjellige Billeder at holde fast paa sin egen Personlighed, mangler den Basis, der i Tidernes Løb kan fængsle Tilskuerne saaledes, at der mellem dem og ham opstaaer et Slags Venskabs-Forhold, der ofte kan blive saa stærkt, at man ved en Skuespillers Død kan have en Følelse, som om en kjær Ven og Slægtning var bortrevet fra vor Midte. Og her er det ikke Rollernes Tab, man begræder, men Personens; men hvorledes skulde denne Person have vundet vor Kjærlighed, ifald vi ikke gjennem alle de forskjellige Billeder, bevist eller ubevidst, havde seet et Menneske, en bestemt Individualitet skinne frem? De Tilskuere, der sige: „Hvad bekymrer jeg mig om, hvorledes Skuespillerne ere som Mennesker, naar de kun spille godt“, ere Tilskuere med grove Sandser, for hvem vist ofte det Bedste, det Fineste i en Fremstilling gaer tabt, thi kun fra Sjælens Dyb kan det Skjønne tiltale os; men er der ingen Sjæl, hvorfra da hente det, der henriver os? Sjælens Baggrund er det, der giver en Fremstilling blivende Værd. Jeg siger med Villie: blivende, thi en øieblikkelig Virkning kan selv det Futileste opnaa, naar det tiltaler Modesmagen. Skuespillerens Hverv er altsaa at digte sin egen Person ind i Digterens Billeder; thi Digter paa første Haand er han nu engang ikke. Dette skal han have Mod til at tilstaa for sig selv og Andre. Og han kan gjerne tilstaa dette, thi hans Virksomhed er endda ikke saa ringe. Men istedetfor at tilstaa det, ligge Skuespillerne i en stadig Krig med dem, som man skulde tro, de vare nærmest forbundne med, nemlig Digterne. De hovmodige sig ikke sjeldent ligeoverfor dem, istedetfor at det Naturlige vilde være, om disse To levede et Fostbroderliv sammen, hvori de delte Ondt og Godt med hinanden. Erfaringen har lært mig, at her er Feilen sædvanligt Skuespillerens og ikke Digterens. Skuespillerne holde ikke af at modtage Raad og Fingerpeg af Digterne, og hvem er nærmere til at give dem disse, end den Digter,

hvis Værk Skuespilleren har at forstaa, opfatte og gjengive? At jeg, for min Del, aldrig har været befængt med denne Æmfindtlighed, der i høieste Grad var mig imod, kan alle de Digtere bevidne, i hvis Arbejder jeg har spillet. Til Oehlenschläger henvendte jeg mig derfor flere Gange, for at blive bestyrket i, at min Opfatning af Dina var overensstemmende med det, han havde tænkt sig.

Ligeoverfor Rahbeks Bakkehus ligger Bakkegaarden. Eieren, daværende Auditeur, senere Geheimeraad Hall og hans Hustru, en Datter af den bekjendte Lærde, Etatsraad Brøndsted, vare os personligt ubekjendte. En Dag aflagde Brøndsted et Besøg og yttrede, at hans Datter og Svigersøn meget ønskede at gjøre vort personlige Bekjendtskab. Faa Dage efter dette Besøg styrtede Brøndsted med sin Hest og døde kort efter. Det pludselig Dødsfald rammade den kjærlige Datter som et Lyn, og det ellers muntre og gjæstfri Hus var pludseligt blevet et Sørgehus. Vort nærmere Bekjendtskab med Hall's blev derfor opsat paa Grund af denne smertelige Begivenhed. Efter nogen Tid bad Hall Georg Buntzen, som han kjendte fra andre Kredse, om at indføre ham hos os. Hall aflagde os sit første Besøg og bad mig indstændigt om at besøge hans, af Sorg over Faderens Død utrøstelige Kone. Bedrøvede Mennesker have altid en Tilløkkelse for mig, thi de trænge til Andre; jeg gik altsaa over og gjorde Fru Halls Bekjendtskab. Begge Ægtefolkenes ligefremme og gjæstfri Maade at være paa, gjorde, at man snart følte sig fri og utvungen i deres Selskab. Fru Hall reiste kort efter til Iselinge til sin Pleiemoder, saa vi saaes kun faa Gange; Hall derimod kom oftere over til os. Han yttrede, at han i mange Aar havde ønsket at gjøre vort Bekjendtskab og var glad ved, at dette Ønske nu var blevet opfyldt. Han, som alle dannede Mennesker i denne Periode, interesserede sig i høi Grad for den sceniske Kunst. Politiken, denne Alt opslugende Hyæne, havde endnu ikke Kræfter til at fortrænge Muser og Gratier. Hall underholdt sig ofte med mig om Theatrets Præstationer og om mine egne Rollers Udførelse. Det glædede mig at høre en saa dannet Mand udtale sine Anskuelser om det, der interesserede mig i saa høi Grad.

Vi havde været nødte til at fraflytte vor Leilighed i Brogaden Nr. 3, paa Grund af Husets Salg. Vor nye Bolig i Bredgaden, i det saakaldte Mac-Evoyske Palais, laa under Reparation, saa vi ikke kunde flytte derind før til Flyttedagen. Jeg glædede mig meget til, at vi derfor maatte blive paa Bakkehuset i Efteraars-Maanederne, hvilket jeg havde faaet Theaterdirectionens Tilladelse til, da det jo ikke laa saa langt fra Byen, at det synderligt kunde skade Theatrets Tjeneste. Uforglemmelig er mig det deilige Efteraar paa Bakkehuset. I August begyndte Theatrets Prøver; første September aabnedes som sædvanlig Saisonen. Mit arbeidsomme Liv var nu begyndt. Prøver og Forestillinger afløste hinanden. Med Glæde pakkede jeg mig efter en Forestilling

ind i mit Reisetøi og trykkede mig op i Krogen af Kæreten, der atter bragte mig ud til det venlige Bakkehus, hvor Maanen spillede paa Kallebodstrand og Efteraars-Stjernerne gyngede i Toppen af Søndermarkens Træer.

Prøverne paa Dina vare begyndte; jeg var ikke tilfreds med mig selv. Jeg kunde ikke i de første Replikker faae fat paa Rollens Grundtone. Oehlenschläger, der overværede en Prøve, kom op til mig efter anden Akt. „Det er ikke godt,“ sagde jeg til ham, saasart jeg fik Øie paa ham, „de første Replikker due ikke, og netop de ere saa vigtige.“ Af Høflighed vilde han ikke give mig Ret, men jeg saa godt i hans Øine, at han var af samme Mening. Jeg trak ham dybere ind i Coullisen, hvor vi stod, og sagde: „Siig de første Replikker for mig.“ Han gjorde det, og jeg sagde: „Nu skal De have Tak, nu veed jeg, hvad jeg vil.“ De første Replikkers Betoning i en Charakter-Rolle ere af yderste Vigtighed, thi de angive ligesom en Grundaccord, den hele Skala i Billedet, som skal gennemløbes. Ere disse falsk anslaaede, da gaaer det ud over det Hele, det er altsaa Opgaven at faae dem frem med størst mulig Sikkerhed. Rørende var den gode Oehlenschlägers Glæde paa næste Prøve. Med Taarer i Øinene takkede han mig og sagde paa sin venlige Maade: „De bliver mageløs heri.“ Den 27de Oktober 1842 gik Dina første Gang over Scenen. Jeg fik mit Ønske opfyldt, Digteren var henrykt, Stykket blev modtaget med stormende Bifald. Man fandt, at min Fremstilling af Dina var noget Nyt og Eienommeligt. Stykket trak fuldt Hus, og saaledes var alt paa det Bedste. Oehlenschläger sendte mig et pragtfuldt Exemplar af Stykket, da det kom ud i Trykken, med følgende Digtforord:

Til

Fru Johanne Luise Heiberg.

En Digter sad ved Phantasiens Elv —
Hvad Ydun for ham sang, dermed han Folket rører;
Men Hulde! Du var hendes Dina selv!
Den bedste Blomst i Krandsen Dig tilhører.

Skærsommer blev ved Dig min Digter-Jul;
Din Ild, din Ynde taaler ingen Vinter;
Du mine Svibler tog af deres Skjul
Og trylled dem til unge Hyazinther.

A. Oehlenschläger.

Den 2den November forlod vi Bakkehuset og flyttede ind i Bredgaden i vor nye Leilighed. Vi vare glade ved vor nye smukke Bolig, uagtet vi med et Suk tænkte paa den gamle i Brogaden Nr. 3. Det

er med en egen Følelse, man siger Farvel til et længe beboet Sted. Man har en Fornemmelse af, at et nyt Tidspunkt begynder. Man lader Aarene i den gamle Bolig passere Revue i Tankerne. Hvad man har oplevet af Godt og Ondt, oplever man ligesom paa ny, idet man slutter sit Regnskab for den tilbagelagte Periodes Begivenheder. Man tænker med en blandet Følelse af Haab og Frygt paa, hvad der vel venter os i den nye Bolig — om Godt? — om Ondt? Modgang eller Medgang? Man frygter for, at Husguderne ikke have havt Lyst til at flytte med, og hvad ere vi uden dem?

Dina blev opført atter og atter og gjorde mere og mere Opsigt; Alverden vilde se den. Den lille Forfølgelse, jeg havde været udsat for i forrige Saison, det sribede Skjørt, Perspektivkasse-Historien og de Bladartikler, den havde givet Anledning til, kom atter paa Bane; og en Del af Publikum mente, man burde give mig en Opreisning og vise mig, hvor megen Pris man satte paa mig. Anderledes kan jeg ikke forklare mig det, som nu fulgte. En Aften i November, da Dina blev spillet, blev jeg forundret over, strax ved Tæppets Opgang til anden Akt, som er den første, hvori Dina optræder, at blive modtaget med et Bifald, saa stærkt, saa vedvarende, at det maatte forundre Alle. Og denne stormende Applaus vedligeholdte sig hele Aftenen igjennem. Jeg kan ikke sige, den var mig behagelig, thi den forekom mig forceret og overdreven. Der kan være Tone i en Applaus, ligesom i den menneskelige Tale, for den, hvis Øre er uddannet i denne Retning. En Applaus kan ved sin Styrke forstyrre Illusionen, ligesaa vel som den kan forhøje den. I fjerde Akt, hvor Dina i Fængslet synker afmægtig til Jorden, brød Bifaldet ud med en saadan Styrke, at jeg følte mig ubehagelig berørt deraf. Da jeg blev baaret ud af Scenen, spurgte jeg dem, som havde det Hverv at bære mig ud, hvorfor de havde ladet mig ligge længer end sædvanligt, forinden de løftede mig op og bar mig bort, — thi saa længe jeg var paa Scenen, vedblev Applausen. Jeg maatte le, da den Skuespiller, som skulde give et Tegn, naar de skulde bære mig bort, svarede: „Jeg har jo at sige: „Hun er besvimet, bærer hende bort“; men under hele Applausen laa De og rystede paa Hovedet og jeg hørte Dem sige: Nei! Nei! Da kunde jeg dog ikke sige: „Hun er besvimet“. — „De har Ret,“ svarede jeg, „Publikum bringer mig rent ud af det iaften. Hvad skal alt dette betyde?“ Da Stykket var forbi og jeg var omklædt, gik jeg ned i min Vogn for at kjøre hjem. Da Vognen var kommet udenfor Theaterporten, saae jeg til min Forundring, at hele Torvet var fuldt af Mennesker, der, saasomt de saae Vognen, raabte: „Fru Heiberg leve!“ og dette gjentog sig ideligt til henimod Bredgaden; da standsede Vognen, jeg troede, fordi den ikke kunde komme frem for Mennesker, Karetdøren blev aabnet, og en ubekjendt Herre spurgte: „om jeg havde Noget imod, at man trak mig

hjem?“ Jeg bad indstændigt, at man vilde lade det være, og Vognen fortsatte sin Kjørsel, idet man hele Bredgaden igjennem blev ved at raabe: Fru Heiberg leve! Alle Vinduer i Gaden bleve revne op, da Ingen vidste, hvad denne usædvanlige Larm betød. Vognen dreiede ind i min Port, og idet jeg steg ud, saae jeg Porten, Vestibulen og hele Trappegangen opfyldt af Mennesker. Under de idelige Raab: Fru Heiberg leve! hilste jeg paa de mange Mennesker, takkede dem med et Par Ord og slap op ad Trapperne. Først da jeg stod i min Stue, hørte jeg af min Tjener, at Hestene vare spændte fra Vognen paa Kongens Nytorv, i samme Øieblik som den Fremmede havde spurgt, om jeg tillod det. Paa Vognens Bevægelse, der hele Bredgaden igjennem var tæt omringet af Mennesker, bemærkede jeg ingen Forandring, mig syntes, den kørte som sædvanligt. Ubeskriveligt var det Ansigt, hvormed Heiberg modtog mig, da jeg stod i Stuen, og han af Tjeneren var underrettet om, hvad der var skeet. Selv havde han ikke været paa Comedie denne Aften, og da vi Intet havde erfaret iforveien, kom det Hele ham som mig uventet. Han var i høj Grad imod denne Art af Hylding. Han var ganske vred, og i Latter og Spøg bad jeg ham flere Gange om Forladelse, fordi jeg var trukket hjem af Folket. Denne Begivenhed gjorde naturligvis stor Opsigt i det lille Kjøbenhavn, hvor en saadan Ære hidindtil kun var viist Frederik den Sjette og Thorvaldsen. Uaget jeg ikke veed det, thi til mig yttredes det naturligvis ikke, saa finder jeg det dog rimeligt, at denne Hylding har stødt Mange. Mine Beundrere vare henrykte over at denne Udmærkelse var viist mig, mine Misundere udsprede, for at trøste sig, at det Hele var styret og udført af en sammenløben Hob. At megen Sladder vilde blive sat i Gang om denne Aftens Begivenhed, kunde jeg sige mig selv; det var mig derfor en stor Glæde, da Studenterne otte Dage efter, paa min Fødselsdag, den 22de November, drog ud til min Bolig, tændte deres Fakler i den Have, som hørte til denne, og afsang et deiligt Digt af Hertz, skrevet i den Anledning. Den unge Molbech, der var udsendt af Studenterne, holdt i deres Navn en Tale og overrakte mig Sangen. Da jeg traadte hen i et Vindue i Stueetagen, som vendte ud imod Haven, blev jeg overrasket af det herlige Syn. Det var en deilig Vinteraften; over Jorden laa den nyfaldne, hvide Sne, Stjernerne glimrede paa den mørke Himmel, hvorunder de mange brændende Fakler med deres rødlige Lys oplyste de lavere Buske og de høiere Træer, idet Røgen af Faklerne bevægede sig sagte op imod Himlen, og under Røgen oplystes de mange mig ubekjendte Ynglinge-Skikkelser, hvis Contourer den hvide Sne bidrog til at fremhæve. Det hele forekom mig ganske magisk. Og da nu de ungdommelige Mandsstemmer brød ud i Sangen, da kom Taarerne mig i Øinene.

Sangen lød som følger:

Naar af det travle Liv forladt
 Sig breder ud den stille Nat,
 Naar op fra Havet Maanen hæster
 Og Drømmesløret om sig kaster :
 Da lever Jorden om igjen
 Det Liv, der svandt i Natten hen ;
 Og for det Lys, om Dagen brænder,
 En magisk Lampe hist sig tænder.

Af den bestraalet vinder Alt
 En ny Betydning, ny Gestalt.
 Det er et Andet, skjøndt det Samme,
 En Verden, digtet ved dens Flamme.
 Naturen drømmer ; Sandhed maa
 I denne Drøm tilgrunde gaa.
 Men høit Titania paa Thronen
 Til Sandhed stempler Illusionen.

Slig Nat er Billed paa den Kunst,
 Der skyldes alle Musers Gunst ;
 Der løfter sig, naar Dagen viger,
 Der dristig bygger Drømmens Riger —
 Den Kunst, hvor Verdens Syner flye,
 Men forme herligt sig paany,
 En anden Verden, skjøndt den Samme,
 Bestraalet af en magisk Flamme.

— O Musers Yndling ! lad vor Sang
 En Stund Dig standse paa Din Gang !
 Til Musers Sønner mildt Du lytte,
 Og heft dit Blik paa Nattens Mythe !
 I Maanestraalers Duft og Glans
 Opføre Alfer snart en Dans ;
 Af Natten vil en Verden stige,
 Der er et Billed paa dit Rige.

Med dyb Beundring længst vi saae
 Dig Veien til dit Rige gaae,
 Hvor Du, Titania paa Thronen
 Til Sandhed stempler Illusionen.
 Vor Hylding, sendt Dig i vor Sang,
 Er hellig Gjæld og dybtfølt Trang,
 Og Tonen, ført paa Nattens Vinger,
 Hengivne Hjerters Slag Dig bringer.

Da Sangen var tilende, udbragte mine mange unge ubekjendte Venner et rungende Leve! og skiltes stille ad. Bredgaden og de tilstødende Gader vare aldeles opfyldte af Mennesker, der gennem den lukkede Port lyttede til Sangen. Det var mig, som sagt, en Glæde, at denne smigrende Hylding fulgte ovenpaa den første. Den dannede Klasse havde derved ligesom sat sit Stempel paa, at man følte en Trang til at vise mig en Udmærkelse. Og dette var ikke et Øiebliks Opblussen, men forberedt med velberaad Hu. De af denne Aftens Forsamling, som endnu leve, og som i Aarenes Løb ikke have angret, at de bidrog til en mig uforglemmelig Hædersbeviisning, bringer jeg her gennem disse Blade min hjertelige Tak.

Der havde desværre i det sidste Par Aar hos adskillige af Herrerne ved Theatret udviklet sig en vis Misundelses-Følelse imod mig. At min gamle Forfølger, Nielsen, stod i Spidsen herfor, behøver jeg ikke at fortælle. Hans Forfølgelse havde nu faaet en Basis at støtte sig til, idet han nemlig følte sig oprørt over, at Publikum gjorde for meget af mig og for lidt af hans Kone. Under denne Form forekom det ham ædelt at harmes over enhver Udmærkelse, der vistest mig. Jeg for min Del, og Mange med mig, tvivlede imidlertid intet Øieblik paa, at det ikke var hans Kones Sag, der laa ham paa Hjerte, men hans egen. Det er i det Hele taget ret karakteristisk, at jeg paa min hele Theaterbane aldrig har lidt det Mindste ved Damernes Skinsyge over den Stilling, jeg indtog ved Theatret, men kun ved Herrerens. Hvorledes dette lader sig forklare, vil jeg længer hen udtale mig om, naar jeg gennemgaaer den hele Stands moralske Brøst og Bræk. At de sidste for mig smigrende Begivenheder ikke forringede, men forøgede disse Herrers Vrede, følger af sig selv. Man havde fundet sig nogenledes i, at Publikum satte mig saa høit i Lystspillet, men at den sidste ualmindelige Udmærkelse skulde bringes mig for en tragisk Rolle, det var mere end man kunde finde sig i. Jeg vidste med frelst Samvittighed, at jeg modtog det Ene som det Andet, uden at have gjort det Mindste dertil, undtagen det, med min hele Sjæl at stræbe at gaa videre i den Kunst, hvortil mit Liv var indviet; at standse mig heri, formaaeede Intet, ingen Medgang, ingen Modgang; den sidste sporede mig saameget ivrigere til at gjøre mig Medgangen værdig. Jeg følte paa ethvert Punkt af min Kunstudvikling, hvor meget der endnu var tilbage for mig at lære; og sandelig, Ingen vilde have misundt mig, ifald man havde kunnet se ind i mit Indre, se min Kamp, min ofte store Modløshed, min Utilfredshed med mig selv — seet min Alvor ved Sagen, været Vidne til mine søvnløse Nætter, hvergang jeg grundede over, hvordan jeg skulde opfatte og udføre det mig Betroede. Man antog min hele Virksomhed var en Leg og ingen Kamp. Disse to Ting forvexles ofte af Kunstnerne som af Publikum. De Første burde i det Mindste vide Besked. De fleste virkelige Kunst-

nere kunde vel (sans comparaison) sige som Göthe siger : „Wie theuer habe ich meine Gedichte bezahlt!“

Imidlertid ramte de forfængelige Skuespilleres Skinsyge mig denne Gang ikke smerteligt ; jeg fandt den kun latterlig, og deres sure Miner satte mig ofte i et overgivent Humeur, som da tildels afvæbnede dem ligeoverfor mig, og de skjulte deres Bitterhed saa godt det stod i deres Magt. Ja, mit frimodige Væsen formaaede ofte at beseire denne slette Følelse hos dem, saa den af og til gik over til en Velvillie for mig, der undertiden var mig besværligere end deres Vrede. Ogsaa vare disse jo de Færreste i Personalet. De Fleste viste mig en Hengivenhed, en Tillid, der udgjorde min Glæde og Stolthed. Kom jeg om Morgenens paa Prøverne, da flokkedes de om mig, spurgte mig tilraads, saavel i deres Kunstnervirksomhed som i deres private Anliggender. Et forbeholdent Væsen laa ikke i min Natur, og dette maa vel have bidraget til, at saa Mange af dem henvendte sig til mig i Glæder og Sorger. Dette venlige Forhold til de Fleste i Personalet udgjorde en Del af min Lykke. Jeg glædede mig til at samles med dem, fordi jeg vidste, at jeg var velkommen i deres Midte. Var jeg af anden Mening end de, da hørte de venligt paa min aabne og uforstille Udtalelse, thi de vidste, at jeg ingen skjulte Bevæggrunde havde, og at Modsigelsen ikke udsprang af at ville saare, men kun af at ville berigtige Anskuelser, der vare modsat dem, jeg ansaae for de rette. Ak ! hvormange fornøielige Samtaler, hvormange lystige Timer have vi dog ikke tilbragt med hinanden ! Jeg omfattede dem virkelig med en Kjærlighed, en Hengivenhed, som om de Alle vare mine Brødre og Søstre. Ja, I, som ere blevne tilbage, naar engang I læse disse Linier, jeg veed, at I vil føle Sandheden af disse mine Ord ; jeg veed, at I vil bevæges ved dem og udbryde : „Ja, det var gode Tider!“

„ØRKENENS SØN“. DET PLASTISKE I SKUESPILKUNSTEN

„Ørkenens Søn“, af Halm, var det første nye Stykke, hvori jeg optraadte efter „Dina“. Publikum var endnu i Svingning ved den Hyldest, der nylig var viist mig. Stykket gjorde Furore her som paa alle tydske Theatre. Det var udmærket sat i Scene af Heiberg, som efter Ryges Død en Tid fungerede som Sceneinstructeur, og dette erkjendtes ogsaa af Alle ; fra Skuespillernes Side yttrede denne Erkjendelse sig dog kun i Taushed, men dette var intet ringe Tegn. Scenearrangementet bidrog meget til, at det Maleriske i dette lyriske Drama blev seet i sit rette Lys ; det blev i flere Aar et Kassestykke. Holst spillede Ørkenens Søn og kulminerede i dette Parti som Elsker. Mange Egenskaber, som denne Skuespiller var i Besiddelse af

forenede sig her til at levere et Billede, der fandt Gjenklang hos det store Publikum. Hvad der udfordredes for at udføre Parthenias Rolle laa indenfor mit Omraade, nemlig den lyriske Diction, det naive Element og det Maleriske i Plastiken, som her er saa nødvendigt for at gjengive Grækerinden. Det var mig en stor Glæde, at den første nye Rolle, jeg optraadte i efter den Hylding, man havde viist mig, var en saadan, der gav mig Leilighed til atter at sætte mig fast i Publikums Yndest. Jeg havde en Ydmyghedsfølelse ved al den Godhed, der var viist mig, saa det i høi Grad vilde have bedrøvet mig, om en ny Rolle strax efter dette var mislykket for mig eller i al Fald blevet betydningsløs. Jeg nævnede, at en af Betingelserne for at spille Parthenia er at have Plastiken inde. Denne Kunst eller Færdighed, hvad man vil kalde den, er vel i Grunden nødvendig for en Skuespiller i alle Roller, men den træder mere eller mindre frem som en nødvendig Betingelse, og hos Grækerinden, iført den græske Dragt, hvori det menneskelige Legeme mere end i nogen anden sees og føles igjennem enhver Fold, er den især uundværlig. Her kræver Øiet, at dette Legeme bevæger sig plastisk skjønt, saaledes som Antikerne have vænnet Øiet til at se Stillingerne i Harmoni med det skjønnne, folderige Klædebon. At opnaa denne Færdighed uden at man fra Barn af har gjennemgaaet en streng Danseskole, anseer jeg for umuligt. En Skuespiller kan vel bevæge sig med Lethed paa Scenen, men det Øie, der er indviet i Plastiken, vil idelig stødes ved Haandens, Armsens, Skuldrenes, Hovedets og det øvrige Legemes Dreining og Bøining, naar ikke en Kunst-Danseskole har uddannet Plastiken. Nu kan man vel sige, at denne Uddannelse behøves ikke, thi de fleste Tilskuere hos os have ikke ringeste Sands for det Plastiske, og de mest fordreiede og uskønne Bevægelser tager man ofte imod uden mindste Anstød. Men bevæger et Legeme sig efter Kunstens Regler skjønt, da gribes dog den uvidende Tilskuer deraf, som af alt Rigtigt, uden at gjøre sig Rede for, hvad det er, der tiltaler. Publikums Forestillinger om den plastiske Færdighed ere dog ofte forvirrede. Jeg har tidt ærgret mig over den almindelige Tro, der især har indsmuglet sig ved tyske Skuespilleres Declamationer, at en Skuespiller bør studere sine Roller for Speilet, uagtet man ved den mindste Eftertanke strax vil fatte Umuligheden heraf. Har man Skolelærdommen inde, og altsaa for intet, da udkræves kun, at det Plastiske kommer fra Sjælen; er Stillingen følt indvendig fra, da fremkalder dette hele Stillingen, Hovedets Dreining, Øiets Udtryk. Hvorledes skulde man paa eengang kunde lade alt dette ske sin Ret, ifald man fæstede Øiet i et Speil? For at gjøre dette vilde jo Hovedets Dreining ofte blive det Modsatte af, hvad Stillingen krævede. Hvorledes skulde jeg i et Speil studere Blufærdigheden, hvor Øiets Sænken til Jorden netop giver det rette Udtryk? Hvorledes skulde jeg udtrykke Smerten i Blikket

— der især tilveiebringes ved Øiets Opadskuen, idet Brynene uvilkaarlig trække sig sammen — naar Blikket skulde rettes lige ud i Speilet? Vilde det hele Udtryk ikke i samme Grad være tilintetgjort? Kan jeg paa een Gang se lidenskabelig, heftig til Siden, og lade Øiet dvæle i et Speil, som staaer lige for mig? De Skuespillere, som bruge denne Methode, ifald der virkelig gives saadanne, opnaa aldrig den plastiske Skjønhed, men kun en Grimace, som enhver Billedhugger vilde forkaste som uskjøn og uædel. Hvad der udkræves for at bevæge sig plastisk, næst efter Danseskolens Regler, er at kjende sit eget Legemes Beskaffenhed indtil de mindste Details. Ikke udvendig fra, ved Speilets Hjelp, men indvendig fra maa enhver Stilling føles for at blive sand og skjøn. Jeg seer mine egne Stillinger, idet jeg føler dem, men for at kunne føle dem, maa Sjælen og Øiet være ubundet og ikke være tvunget til at rettes paa et bestemt Punkt; thi Sjælen dicterer Øiets Udtryk og Stilling, og dette Udtryk meddeler sig da til den mindste Fingerspids. Har jeg mit Legeme i min Magt — og det er hertil, at Danseskolen lidt efter lidt skal hjelpe mig — da maa jeg have mine Stillinger for Intet, ifald jeg virkelig er grebet af, hvad jeg skal fremstille; og kun naar jeg har dem for Intet, kan de gjøre deres Virkning som noget kunstnerisk Skjønt. Man hører ofte sige: Denne Stilling er beregnet, thi den gjentager sig ved hver Forestilling paa samme Sted. Det er ganske rigtigt. Der kan være Momenter i en Rolle af den Natur, at en bestemt Stilling er den ene rigtige, og da er denne Stilling besluttet af Kunstneren, og maa komme hver Gang paa samme Sted. Naar Ragnhild i „Svend Dyrings Hus“ fortaber sig i Runeskriften, der er skaaret i Æblet, da kan denne Stilling ikke varieres, ligesaa lidt som man kunde variere Laocoons Stilling i den bekjendte Gruppe. Naar Hakon dreier Guldhornet i sin Haand for at læse Skriften, da beslutter vel en Skuespiller, hvorledes han vil gjøre dette, men heraf følger ikke, at alle Hakons Bevægelser i den hele Rolle ere studerte. Da imidlertid saadanne fremragende Momenter indprente sig i Tilskuerens Hukommelse, troer han saa let, at den hele Række af Legemets Bevægelser er et Foster af Beregning hos Skuespilleren, men var dette virkelig saa, da vilde den hele Fremstilling forekomme kold og død. Der er maaskee ikke Meget, vi Danske ere saa blottede for, som netop Sandsen for det Plastiske, uagtet Thorvaldsen er født i vor Midte; og skal denne Sands blive vakt hos os, skeer det vel med Tiden ved at betragte hans udødelige Billeder, og ved dem vænne Øiet til at fatte, hvori den plastiske Skjønhed bestaaer. Denne Formsands burde Skuespilleren mindst af Alle savne, thi meget af et Skuespillertalent bestaaer netop heri; ved den skulde han under Opfatningen af Digterens Ord og Tanker gjennem Følelsen gribe og tilegne sig Formen. Men heri skorter det for de Fleste. Istedetfor at gribe Digterens Form og tilegne sig denne, lave de selv en

Form, ofte vidt forskjellig fra den, der var deres Opgave, saa Digteren neppe gjenkender sit eget Billede. Publikum tager det Selvlavede, som det faaer det, og dadler ofte Digteren for, hvad han ikke har mindste Del i. Dette kan med Rette kaldes Digterens store og smertelige Modgang. Ingen beklager ham for denne Ombytning af hans Phantasibillede, hvor hans eget stjæles bort og en falsk Diamant sættes istedetfor den ægte; thi Ingen veed det, ikke engang Tyven selv. Disse Betragtninger ville endvidere kun finde Anvendelse paa den Kunst, som Alle ville anerkjende som et nødvendigt Led i den sceniske Fremstilling, nemlig Mimiken. Hvor Graad og Smerte skal udtrykkes, er det ikke sjældent at se en Skuespiller fordreie Ansigtet saaledes, at ifald man ikke hørte Ordene, vilde man tro, at Smerten udtrykkede Glæde og Latter, og Latteren Smerte og Graad. I denne Anledning vil jeg bemærke Følgende: Det menneskelige Ansigt bestaaer af et Over- og et Under-Ansigt. Overansigtet, Panden, Øienbrynene, Øiet, ere især i stærk Activitet, naar Smerten, Lidenskaben skal udtrykkes; da sammentrække alle Overansigtets Muskler sig saa stærkt og med en saadan Spænding, at Underansigtet ligesom kommer ud af Activitet og hviler i Ro. Skal der derimod udtrykkes Latter, da sættes Underansigtet, Munden og Kinderne i en saa stærk Bevægelse, at Overansigtet hviler i Ro og næsten kommer ud af Activitet. Jeg beder, at man ikke her vil misforstaa mig, som om der ikke ogsaa var Bevægelse i Overansigtet ved Latteren og i Underansigtet ved Smerten, men denne Bevægelse kommer naturlig af sig selv: jeg raader ikke for den; Enhver kan ved at gjøre et Forsøg overbevise sig om Sandheden heraf. Prøv at give dit Ansigt et smerteligt Udtryk, og du vil da selv strax føle, at du ikke har Magt over Underansigtets medfølgende Bevægelse. Udtryk Latter med din Mund, og du vil ligeledes føle, at du nu ingen Magt har over dit Overansigt, der var i saa stærk Bevægelse ved det smertelige Udtryk. Det, der tilveiebringer Grimace i Mimiken, saa at Graad seer ud som Latter og Latter som Graad, det er, naar Under- og Over-Ansigtet paa een gang sættes i Bevægelse. Ifald man ikke vil tro mig, da betragt Antiken, og se her Beviset for min Paastand. Hvad er det, der giver mange af de antike Hoveder denne ophøiede Ro? Netop, mener jeg, at hvor Overansigtet er i Bevægelse, der er Underansigtet i Ro, og omvendt. I Lessings Betragtninger over Laocoons Gruppens fuldendte Skjønhed roser han høiligen Kunstneren, fordi denne ikke har ladet Faderens Smerte og Fortvivlelse over at være omslynget af Slangerne, aabne Munden til Skrig, men kun holdt den halvt aaben, som om han udstødte Suk. Denne Roes er nu visselig velfortjent, men det lader til, at Lessing ikke veed, at Kunstneren ikke kunde gjøre Andet, end hvad han her har gjort, uden at det Hele blev forfeilet. Laocoon skal i den frygtelige Situation udtrykke Smerte,

Fortvivelse. Men for at faae dette Udtryk frem i hele sin Styrke, i alle sine Nuanceringer, trænger Kunstneren først og fremmest til Overansigtets Activitet; til Pandens og Tindingernes Sammentrækning; til Øiets og Øienbrynenes Opadløften, til Sammentrækningen af alle de smaa Muskler, der omgive Øinene og bevæge Øienbrynene. Kort, det er kun med Overansigtet, at Kunstneren kan frembringe den fulde Virkning. Men naar dette staaer fast, da kan Munden ikke aabne sig til Skrig, thi fra det Øieblik vilde Overansigtet slappes og Udtrykket forfeiles. Vidste nu en Kunstner ikke dette, men bragte Under- og Overansigtet paa eengang i stærk Bevægelse, ja, da havde man den uskjønne Grimace. Tragikerne virke altsaa i Særdeleshed med Overansigtet, Comikerne med Underansigtet. Ligesom det Comiske derfor indeholder den største Rigdom og Mangfoldighed, saaledes vil man ogsaa altid se, at det Physiognomi, som er vant til at fremstille det Comiske, har den største Bevægelighed og de fleste Nuancer i sit Minespil. Er Physiognomiet vant til at udtrykke det Comiske, da udvikler det efterhaanden en saadan Bevægelighed i alle Muskler, at den stille Ro i Blik og Miner næsten er det en Umulighed, og dette forhindrer ofte Comikeren fra at optræde i Tragedien; thi Ro i Blik og Miner ere netop en Betingelse for den, der skal fremstille den tragiske Høihed. Uden denne Ro i Formen, saavel i den ydre som i den indre, opnaaer Ingen at gjøre det storartede tragiske Indtryk. Physiognomiet maa spille — om jeg saa maa udtrykke mig — Adagio og aldrig gaa over til Allegretto; men indenfor denne Adagio gives der en Uendelighed af Nuancer, som alle kan bruges, naar de kun ikke falde ud af Tonarten og hoppe i $\frac{3}{4}$ Takt, thi den hører det Comiske til. Mehuls Musik til „Joseph og hans Brødre“ har ofte givet mig Stof til Betragtninger i denne Retning; og dersom det ikke lød som en Paradox, vilde jeg sige: at man ved at studere den, vilde kunne forstaa, hvad der udfordres for at tilveiebringe den tragiske Stil. Det er med andre Ord Harmoni. Men i al Stil ligger en vis Monotoni som en Begrænsning, som man ikke skal skrækkes tilbage for, thi just i Monotonien, Begrænsningen, ligger Betingelsen for, at det Hele bliver harmonisk skjønt. Griber en Dissonans ind, om denne end er aldrig saa piquant eller interessant, da virker den forstyrrende, og Totalindtrykket udebliver. Det er i denne Ro de gamle Digttere og Componister adskille sig fra de moderne. Ifald en moderne Componist havde skullet componere Romancen „Min fjortende Vaar etc.“, hvori Joseph skildrer sine Ungdomslidelser, hvorledes vilde han da ikke have gennemgaaet alle Vemodens og Smertens Nuancer, fra de stærkeste indtil de mildeste Modulationer; han havde ikke kunnet modstaa at gjøre det Episke dramatisk og havde saaledes forvexlet to Digtarter. Mehul bruger her kun faa barnlige Toner, ingen Fortvivlelsens Udbrud, ingen Graad, ingen Udmalen af Rædsels-Scenen, hvor

Brødrene sælge og forraade den unge, barnlige Uskyldighed, Faderens kjæreste Haab og Trøst. Stille, med Uskyldighedens, Forsonlighedens idylliske Ro, træder Smerten os her imøde i faa, men gribende Toner. En himmelsk Ro lyder for vort Øre, som om vi hørte en Engel klage for Gudfader selv. Her er unegtelig Monotoni, men hvo byttede ikke Alverdens Nuancer for denne Monotoni? Man vil ogsaa lægge Mærke til, at de Skuespillere, som kun formaa at tilveiebringe Virkning i Tragedien, at deres Physiognomier næsten uden Undtagelse have denne ubevægelige, sculpturagtige Ro, der maaskee tilveiebringer de regelmæssige Former, som ikke faae Tid til at sætte sig i den Grad i Ro hos de mere bevægelige Gemytter. Ifald det kunde nytte at vise hen til Erindringer, da vilde jeg minde om Elisa Holst's Fremstilling i Tragedien „Hagbarth og Signe“. Da hun stod der i første Scene, hvor Signe mødes med Hagbarth, stod der med de lange, gule Lokker, iført den simple Kæmpevise-Dragt, stod der med de nedslagne Øine i ubevægelig Ro, som en levende Marmorstøtte, bag hvilken man dog fornemmer Pige hjertets Banken, stod der med de rolige, ubevægelige Kinder og den tætsluttede Mund, med de symmetrisk hængende Arme, det lidt forover bøiede Hoved, da forstod man, at Sproget har Udtrykket: Ophøiet Ro; men at dette Udtryk „ophøiet“ ikke lader sig overføre paa Uro. Ifald Elisa Holst ikke havde været i Besiddelse af dette stille, regelmæssige, sculpturagtige Ydre, vilde hendes Signe aldrig have formaaget at gøre den Virkning paa Tilskuerne, som den gjorde. Det Ophøiede hører saaledes Plastiken til, og det Plastiske er uadskilleligt fra Tragedien og det højere lyriske Drama. Det Comiske maa ind under Maleriets mangfoldige Farve-Nuancer. Det er en overordentlig vanskelig Opgave at tvinge sit bevægelige Physiognomie til i Tragedien at tilegne sig den ophøiede Stilhed og Ro; men Opgaven kan løses. Sjeldnere sees, at det stille, i tragisk Ro hvilende Physiognomi kan forvandles ind i det Comiskes livligere Nuancer og Bevægelighed. Jeg troer, at det ikke er uden Vigtighed for de yngre Skuespillere, at de lægge Mærke til disse Betragtninger om Over- og Under-Ansigtets Brug og Misbrug.

Og nu tilbage til „Ørkenens Søn“. Dette Skuespil er i Tidernes Løb blevet rost overordentligt og dadlet overordentligt. I Heibergs „Intelligens-Blade“ staaer en Bedømmelse af dets Værd, som Ingen, der interesserer sig herfor, vil fortryde at læse. Paa vort Theater gjorde det, som sagt, en stor Lykke. Skuespiller Holst og jeg spillede saaledes, at jeg ofte hørte sige, „saaledes kunde man kun spille sammen, naar en hemmelig Lidenskab for hinanden laa skjult hos de Spilende“. Det er det bedste Bevis for, at der er Illusion i Spillet mellem Elsker og Elskerinde, naar et saadant Rygte udbredes blandt Publikum. Og man kan være vis paa, at dette Rygte udebliver ikke, hvor de Elskende spille som de bør. Hvor dette Rygte ikke opstaaer,

der har Spillet neppe vakt nogen Interesse hos det store Publikum, thi dette har altid en stor Tilbøielighed til at sammenblende Digt med Virkelighed.

DEN ITALIENSKE OPERA I KJØBENHAVN

Endnu en Nyhed gik over Scenen denne Vinter, hvori jeg havde Hovedrollen: det lille nydelige versificerede Lystspil „Romeo og Julietta“. Hvad der gav Anledning til dette Stykke trænger til en Forklaring.

En Troup af italienske Sangere kaldtes i Begyndelsen af 1842 til at give Forestillinger paa Hoftheatret; Hoffet var fuld af Begeistring for disse Forestillinger, og det blev en Modesag at slutte sig til denne Begeistring, naar man vilde have Ord for at høre til det fine Selskab, og hvem vilde ikke høre dertil? Hoftheatret var propfuldt hver Gang der blev spillet — kort sagt, det var Mode at gaa i Hoftheatret. Denne italienske Troup hørte til de middelmaadige, dog var der et Par nette Stemmer imellem. Det er eiendommeligt for de Danske, at de sætte en overordentlig Pris paa alt Fremmed og Udenlandsk. Man har ingen Forestilling om det Afguderi, som blev drevet her med disse fremmede Sangere og Sangerinder. Ved Hoffet, i høie og lave Selskabskredse spillede disse Kunstnere Hovedrollen; man kappedes om at vise dem Opmærksomhed. Det blev Mode at lægge sig efter det italienske Sprog, for at kunne tale med dem og forstaa dem paa Theatret som i Livet. De danske Damer laa formeligt paa Knæ for Tenorsangeren Rossi, saa den stakkels Mand neppe kunde gaa i Fred paa Gaden for disse entusiastiske Tilbederinder. Byens fornemste Damer gjorde Madame Forconi, en af Selskabets Primadonnaer, deres Opvartning, og man saae ofte Herskabsvogne udenfor den lille nette, og vist selv forundrede Sangerindes Dør.

Og hvorledes endte saa denne Enthousiasme? Som Alt, hvori der ikke er rigtig Rod. Da dette Selskab havde været her flere Aar efter hinanden, slog Vinden pludselig om. Det samme Publikum hyssede nu ad den forgudede og feterede Madame Forconi, naar hun sang godt, ligesom det tilforn ofte havde skjænket hende stormende Applaus, naar hun var mindre heldig. Hoffet trak sin Protection tilbage, og hele det fornemme Selskab fulgte efter. Istedensfor at tidligere alle Døre fløi op, naar den lille Mdm. Forconi vilde lyksaliggjøre Nogen med en Visit, negtede man sig nu hjemme, saa ofte hun lod sig melde. Og da Døden skal have en Aarsag, som man siger, fandt paa engang de fornemme Damer, at man ikke kunde omgaaes med Madame Forconi, da de forsikkrede, at „hendes Rygte ikke var det bedste“. Den stakkels Mdm. Forconi blev meget ulykkelig ved denne Overgang, der

var hende uventet og uforklarlig; hun spurgte derfor om Aarsagen hertil; og nu blev der sagt hende, man havde erfaret, at hun ikke var Forconis ægteviiede Hustru. Hun skrev nu hjem til Italien og skaffede uimodsigelige Beviser for, at hun virkelig var hans Hustru, men Intet hjalp. Nu var det Moden at være af en modsat Mening, Enthousiasmen skulde være forbi, og den var forbi. Jeg kjendte ikke Madame Forconi personlig, men ved denne Medfart fik jeg stor Interesse for hende og var oprørt paa hendes Vegne; jeg takkede Gud, at Heiberg ved sit Kjendskab til Verden havde holdt mig borte fra at udsætte mig for de Fornemmes Luner og Krænkelser. De bruge os Kunstnere kun altfor ofte som en Frugt, man presser Saften ud af, og derpaa kaste de os bort, naar Moden at glimre med os i deres Selskaber er forbi. En Dag kom en af disse fornemme Damer og aflagde mig Visit. Under dette Besøg klagede hun over, at jeg altid viste, jeg „Intet vilde have med dem at gjøre“, som hun udtrykte sig, at jeg afslog alle Invitationer, og at Mange med hende sørgede over, at jeg unddrog mig fra deres Selskab. Jeg var saa oprørt paa Mdm. Forconis Vegne, at det var mig umuligt at tilbageholde et Angreb, da netop den samme Dame havde hørt til hendes varmeste Beundrere og nu var en af hendes heftigste Modstandere. Jeg bragte Mdm. Forconi paa Bane og sagde: at hun saa jo nu paa hende, hvor begrundet den Mistillid var, som jeg nærede mod det fornemme Selskabs Sandhed i dets Enthousiasme. „Hvad har Mdm. Forconi gjort?“ spurgte jeg hende, „siden Alverden trækker sig tilbage fra den Feirede, den Forgudede?“ — „Man kan virkelig ikke omgaaes hende,“ svarede hun, „thi hun er ikke den ædle Kvinde, som vi troede hun var.“ — „Hvorfor,“ spurgte jeg, „holdt De en lille omreisende Sangerinde, hvis tidligere Liv De ikke kjendte det mindste til, hvorfor holdt De hende for et Dydsmønster? Og hvilken Grund har De nu til at tro, at hun ikke er det?“ — Jeg vedblev at tage Madame Forconis Forsvar saa varmt, som om det havde været min egen Sag, og endte med at sige, at nu agtede jeg med det Første at gjøre Mdm. Forconi en Visit, nu da alle hendes Beundrere, til hvilke jeg ikke havde hørt, trak sig tilbage. Mdm. Forconi har vist aldrig havt nogen Anelse om (thi Visitten til hende kom dog ikke istand), at hun i mig har havt en saa kraftig Forsvarer ved denne og lignende Leiligheder. Men jeg har aldrig kunnet lade det upaataalt, naar et Menneske blev forurettet, enten dette Menneske var mig kjær eller ukjært. Verden er grusom baade i sin Roes og i sin Dadel, den straffer de Feirede, fordi den selv har begaaet en Naragtighed i at overlade sig til en usand Enthousiasme; den er ligesom en Drukken, der har sovet Rusen ud og nu er flov og mat ovenpaa og skjænder paa Vinen istedetfor paa sig selv, for den overdrevne Nydelse. Efter dette sidste Ophold reiste den stakkels Madame Forconi bort, ensom og forladt, for aldrig mere at komme til et Sted, hvor hun formodentlig har havt sine

lykkeligste og sine bitreste Timer. Denne Begivenhed gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Jeg tænkte: Hvad betyder saa det Hele? Et Publikum behandler altsaa et Menneske som enhver anden Mode-Artikel; saalænge Moden holder sig, vil Alverden bære den; er den forbi, bliver man til Latter ved at vise sig med den. Og at udsætte sig derfor er et Menneskes høieste Opgave, — din egen Opgave — at behage alle disse mange Individuer, hvis Hjerter ere saa vanskelige at fastholde, hvis Kjærlighed idag her, imorgen der, — at varme dette Menneskeblod, der saa hurtigt atter afkjøles og neppe erindrer, at det engang var varmt og flød raskere i Aarerne. Dette var omtrent den Monolog, jeg holdt for mig selv.

Det var Enthousiasmen for den italienske Opera i dens første Periode, som havde givet den anonyme Forfatter af „Romeo og Juliette“ Lyst til at skrive sin kvikke Parodi. Enthousiasmen var nu kølnet og Stykket gjorde megen Lykke. Den skjulte, uegennyttige Forfatter vilde ikke modtage det betydelige Honorar, men bad Heiberg skriftligt om at hæve Honoraret paa Theater-Contoret, deraf at besørge en Gave til mig til Tak for Udførelsen af Hovedrollen i Stykket, og derpaa anvende alt det Øvrige til Udbredelse af dansk Læsning i Slesvig. I dette anonyme Brev, som indeholdt mange smigrende Ord til mig, var tillige et smukt og morsomt Vers til den Stok, som jeg benyttede i Rollens Mandsdragt.

Man erfarede aldrig med Vished, hvem Forfatteren var, uagtet man ikke skulde tro, at en Forfatter, der viste et saadant Kjendskab til Sproget og Rhytmerne, kunde lade det blive ved dette ene Forsøg paa den dramatiske Forfatterbane; især da dette Forsøg var lykkedes saa godt. Den ubekjendte Forfatter, dersom han lever, bringer jeg herved for første Gang min Tak for Gaven, da hans Anonymitet har hindret mig i tidligere at bringe den; men især takker jeg ham for hans originale Arbeide og for den Glæde, han beredte mig ved at spille deri.

II

1842—1849

SAA lad mig da nu, efter at jeg i fem Aar har været ude af Stand til at fortsætte mit Levnet, atter forsøge herpaa. Store Smerter, haarde Prøvelser have i disse fem Aar hjemsøgt mig. Det er nu noget stillere i mit Indre. Lad mig da nu som i hine Aar fortabe mig i Fortiden for om muligt at lette Øieblikkets mismodige Stemning. Naar nogle Aar ere hengaede efter en stor Sorg, befinder vor Sjæl sig som en Baad paa Vandet, efterat den rasende Storm har lagt sig, og det er blevet Havblik; den ligger og gynger uden at komme af Stedet, thi Vinden i Seilene mangler. Saaledes gaaer det ogsaa med det oprørte Menneskebryst. Naar Stormen har faaet Tid til at lægge sig, da afløser Vemodet Smertens Uro, det bliver stillere og stillere i os, men Tankerne vugge frem og tilbage og have ondt ved at komme af Stedet; de dreie sig om Et og det Samme. Vinden i Seilene mangler.

Da jeg første Gang i 1855 satte mig ned for at begynde paa mit Levnet, var det jo ogsaa for at rive mig ud af det daværende Tryk; lad mig da nu i 1864 atter forsøge det samme Middel; thi mere end nogensinde er jeg nu henvist til at leve i Erindringens Billeder. Stil Eder da nu frem for min Sjæl, at jeg levende maa kunne gjengive Eder!

MIT FØRSTE FORFATTERSKAB

Saa meget min Sjæl end hang ved den Kunst, som jeg saa at sige fra Fødslen af blev baaren ind i, har jeg dog aldrig i den Grad kunnet gaa op i den, at jo min uroligt higende Sjæl bestandigt søgte Noget udenfor den, søgte at staa fyldig i Virkeligheden, i Livet, og ingen Tanke var mig utaaleligere end den at fortabe mig i Illusionernes Verden og lade det virkelige Liv glide mig af Hænderne. Jeg ønskede ikke at fritages for nogen af det virkelige Livs Kampe og Anstregelser; jeg vilde kjende det alt, Godt og Ondt. Med Vemod beklagede jeg ofte, at jeg ingen Børn havde; ofte hørte jeg med Mishag En og Anden sige: „Hvilken Lykke, at De ikke har Børn! Hvor skulde De

overkomme alt dette!“ Taabelige Tale! Hvad kan ikke Kjærligheden overkomme? Jeg har aldrig manglet Tid til det, min Lyst og Hu stod til. Heiberg følte ikke dette Savn. Naar jeg sagde: „Det var dog en Lykke at have Børn,“ da pleiede han spøgende at svare: „Nei Tak! saa brød du dig kun om dem, og jeg gik for Lud og koldt Vand.“ Jeg troer virkelig, at han mente, hvad han sagde, og intet Savn følte i denne Retning; og dog er jeg vis paa, at havde han havt Børn, vilde disse have udgjort en stor Lyksalighed for ham. Børn hang ved ham, og han havde et mageløst Talent til at underholde sig med dem i Leg, hvori der dog altid laa noget Belærende for dem. Halvvoxne Smaa-piger havde han en egen Kjærlighed for; det var den rige Mulighed, der interesserede ham i de unge Knopper; i hans Comedier ere de komne til Orde i hans Trine, hans Caroline, hans Marie, hans Christine. Ganske smaa Børn har jeg rigtignok aldrig mærket, at han brød sig om. Mærkeligt nok sagde ogsaa hans Moder tidt: „Jeg synes, det er en Lykke, at her ingen Børn er!“ Jeg troer, at ogsaa hun frygtede for, at de skulde fortrænge hende i vor Kjærlighed. Det var saaledes kun mig, som ofte tænkte herpaa, ikke med Sorg, thi jeg vovede ikke at gaa i Rette med Gud for, hvad han havde negtet mig, men ofte havde jeg en Følelse af, at Kvindens vigtigste Bestemmelse var det ikke blevet mig forundt at opfylde. I ikke faa Aar var det i Stilhed løbet om i mit Hoved at antage mig nogle forladte Børn. Jeg sværmede formeligt for denne Tanke, lagde i Stilhed vidtløftige Planer om, hvorledes jeg vilde opdrage dem o. s. v. Paa dette Tidspunkt af mit Liv var Ønsket herom blevet saa levende, at — ja jeg undres ikke, om Du, min Læser, smiler ad mig — jeg strikkede flere Par Børnestrømper til de Børn, jeg engang i Tiden haabede at faa Heibergs Tilladelse til at antage mig; jeg købte smaa Sølvspiseskeer til disse forventede Børn, thi jeg syntes ikke, det kunde skade at samle ind til dem itide. Dette gjorde jeg i al Hemmelighed; Ingen vidste Noget om denne min Forsynlighed. Ofte sagde jeg i Spøg til Heibergs Moder: „Jeg tager dog engang 7 Børn til mig paa een Gang!“ Ved denne Tale saae hun altid ganske forfærdet ud og sagde i komisk Alvor: „Ja det kunde ligne dig, men jeg haaber da, at Ludvig er saa fornuftig at sætte sig derimod.“ — „Ja, ja,“ pleiede jeg da at svare, „det hjælper dig ikke, Børnene kommer nok.“ „Jeg kunde ikke lade være at tænke paa, hvad der skulde kunne udfylde min daglige Tilværelse, min Arbeidsdrift, naar jeg engang ophørte med min Virksomhed ved Theatret; jeg syntes, at Intet formaaede det, uden en stor Børneflokk.

Alt i mine første Ægteskabsaar 1833 skrev jeg hjem til Heibergs Moder fra vor Reise i Jylland i Anledning af den Lykke, hendes Noveller gjorde: „Du er lykkelig, der i de ældre Aar, efter at have levet et helt Liv fuldt ud, pludselig udvikler et Talent, der ganske kan ud-

fyldte din Tid. Hvad vil der blive af mig, naar jeg kommer i din Alder? Den Kunst, som nu optager mig saa ganske, maa forstumme for den ældre Kone, og hvad skal da udfylde min aandelige Interesse? hvad udgjøre mit Arbeide? thi uden at arbeide kan jeg ikke trives —“. Hun svarede mig paa dette Brev: „— Jeg har virkelig ofte tænkt noget Lignende, det er at sige: jeg har takket Gud, fordi han tillod, at mine mørke Aar kunde faa et lille Lysglimt af Kunst — den store Trøst i al Gjenvordighed. — Men desværre (tro ikke, at det er falsk Beskedenhed) saa synes jeg ikke selv, at jeg fortjener det Bifald, som er blevet mig tildel. Desuagtet glæder jeg mig over det, især over Ludvigs og dit. Jeg behøver ikke at sige, hvor stor Pris jeg sætter paa dit. Ja, jeg forsikrer, at min Kjærlighed til jer To er den Livskilde, hvoraf jeg øser dette og alt Andet, hvad som endnu lever i mig, og jeg synes, at jeg vist veed, at dersom jeg var saa ulykkelig at miste Eder, eller at I slet ikke holdt af mig, saa var det forbi med mig i denne Henseende som i alle andre for dette Liv. Hvad der engang i Verden skal forskjønne dine ældre Dage, kan jeg ikke forudsige, men Noget vil der komme, det troer jeg sikkert. Den Kunst, du nu saa mesterligt udøver, vil du meget længe udøve; hvilken, der vil afløse den, veed jeg ikke; men Noget, som er dig værdigt, vil vaagne for dig, det spaaer jeg vist.“ — Og se! Hun spaaede rigtigt! Da Nøden var størst, sendte den gode, barmhjertige Gud, 28 Aar efter dette Tidspunkt, tre elskværdige, kjærlige Børn til mit Hus, til hvem jeg med hele mit Hjerte kunde slutte mig, som udgjorde min daglige Glæde, og som holdt Livets Interesse for Alt oppe i mig. Idet den gode Gud sendte mig disse, sagde han: „Du er bleven dit gamle Ønske tro, derfor opfyldes det nu, da Tidens Fylde er kommet.“

Som sagt dreiede mine Tanker i hine Aar sig ofte om, hvorledes jeg skulde indrette det med mine Børn. Thi det var jeg bestemt paa, at eet Barn vilde jeg under ingen Omstændigheder antage mig; det maatte være flere, for at de kunde udgjøre et lille Selskab for sig, og ikke blive fordrevne Planter ved ideligt at høre paa de Voxnes Tale. Jeg uddannede mig lidt efter lidt i mine stille Tanker et helt System af Børneopdragelse. En Del af dette findes i en Afhandling, som staar i Hertz's „Ugentlige Blade“ (1859). Denne Afhandling er skreven mange Aar efter det Tidspunkt, jeg nu taler om (1843), men bekjende maa jeg, at jeg nu pludselig fik en uimodstaelig Lyst til at nedskrive mine Tanker, snart om een Gjenstand, snart om en anden. Jeg havde ingen Ro, før jeg befriede mit Hoved for, hvad der spøjte i det ved at nedskrive de Tanker, som for Øieblikket plagede mig. Snart blev det ikke engang herved. Ved den Tid udgav Heiberg endnu sine „Intelligensblade“, og da var det, at jeg vovede at sætte Pen til Papiret i den Hensigt at lade det Skrevne trykke, ifald Heiberg ikke forkastede det. Jeg skrev ganske hemmeligt; jeg vilde

ikke meddele Heiberg Noget herom, før det var færdigt; det handlede om Klædedragten, og Artiklen hed: „En Modeartikel“. Da Heiberg nu en Gang var i Forlegenhed med at fylde Bladet, sagde jeg til ham, om han ønskede en ypperlig Artikel til sit Blad. „Hvorom?“ spurgte han, „og af hvem?“ — „Om Klædedragten“, svarede jeg, „og skrevet af Johanne Luise Heiberg.“ Da han hørte dette, var han saa lidet galant, at han udbød: „Nei mange Tak! Hverken Emnet eller Forfatteren har jeg Brug for.“ Under megen Lystighed fik jeg ham til at love mig, at han i det Mindste skulde læse dette mit første Aandsprodukt. Jeg gav ham det uden Hjertebanken, thi den hele Sag var for mig en Leg, hvis Skjæbne ikke laa mig videre paa Sinde. Dagen efter havde jeg saa godt som glemt min Skribentvirksomhed, da Heiberg traadte ind til mig fra sit Studereværelse med en Mine, som jeg godt kjendte, naar Noget havde berørt ham behageligt. Idet jeg saae spørgende paa ham, sagde han: „Du er jo en ypperlig Medarbejder! Jeg tager med Taknemlighed imod Modeartiklen.“ Jeg blev saa stolt og glad som et Barn over denne Ære. Jeg skulde virkelig have den Glæde at se mine Tanker og Ord trykte, og det i Heibergs Blade, ved Siden af hans Afhandlinger, det var jo mageløst! „Nu gjælder det blot om at holde det hemmeligt,“ sagde han; „intet Menneske maa ane, at du skriver.“ Da jeg ingen Fortrolig havde i denne Verden uden ham, i dette som i alt Andet, saa tvivlede jeg meget paa, at Nogen skulde kunne tænke paa mig ved dette lille Arbejde. Da Bladet var kommet ud, modtog jeg et Exemplar i en forsejlet Pakke, og ved dette laa følgende Ord, skrevet med en fordreiet Haand (tilligemed Honoraret):

I den faste Overbevisning, at det er Fruen, som har skrevet det sidste Nummer af „Intelligensbladet“, har Boghandler Reitzel herved den Ære at sende Honoraret tilligemed et Exemplar.

1. April 1844.

Ærbødigst . .

Velbaarne

Fru Heiberg.

Tilrods for det fordreiede kjendte jeg dog Heibergs Haand, saa han havde ikke den Glæde ved sit Drilleri at forskrække mig.

Artiklen gjorde en vis Opsigt. Det var overordentlig morsomt at sidde i Selskab og høre paa alle de Bemærkninger, der gjordes, uden at Nogen anede, at jeg sad og hørte til som Forfatter. Martensen kom om Aftenen, roste den meget og sagde: „Den, der har skrevet denne Artikel, er et ældre Menneske, der er i Besiddelse af megen Livserfaring.“ Det morede mig ret at lytte til og dog selv spille en Læserindes Rolle. Men En gennemskuede Hemmeligheden —; Stiftsprovst,

Tryde, af hvem jeg mindst havde ventet det, kjendte mig strax gennem disse Linier. I Artiklen omtales det Hæslige i, at Mænd istedenfor at bære deres graa Haar tillægge sig de afskyelige Parykker, der helt forandre den Ældres Physiognomi. En saadan Paryk havde ogsaa forkvaklet den gamle Trydes Udseende og gjort det milde Physiognomi strengt og uharmonisk. Dette havde ofte i Stilhed saaret mine Øine. Tænk da, hvor forundret jeg blev, da Tryde nogle Dage efter at denne Artikel havde staaet i „Intelligensblade“, kom ud til mig med en sort Kalot, hvoraf de smukke graa Haar tittede frem i Panden og faldt langt ned i Nakken, en Forandring, der i høi Grad gav ham et til hans hele Personlighed svarende ædelt Udseende. Da han havde siddet lidt, sagde han: „Tak for den ypperlige Artikel i Heibergs Blad! Den er af Dem, ikke sandt?“ Jeg blev meget overrasket ved denne ligefremme Tiltale, men maatte jo benægte mit Forfatterskab, saa godt min Forlegenhed tillod. „Ikke?“ sagde han, „jeg syntes, jeg sad og talte med Dem under hele Læsningen, men ligemeget; De seer, at denne Forfatter ikke har skrevet for døde Øren. Naar noget saa Sundt, Sandt og Godt udtales, saa bør det ikke være uden Virkning. Efter at have læst Artiklen, besørgede jeg mig strax denne Kalot, som De her seer, og Parykken skal aldrig komme paa mit Hoved mere!“ Stiftsprovst Tryde, der var os meget hengiven, var et af disse elskværdige Mennesker, hvis rige, kjærlige Hjerte sugede det Bedste ud af Alt i Livet. Alt, hvad der frembød sig i Litteraturen, i Kunsten, havde i ham en anerkjendende Betragter. Han var et af de faa Mennesker, der aldrig modtog nogen aandelig Gave, i hvad Retning det end monne være, uden at yde dens Giver en sand og virkelig Taknemlighed for, hvad han havde modtaget, og han beholdt ikke sin Taknemlighed for sig selv, han trængte altid til at udtale den paa sin eiendommelige hjertelige Maade. Hvor ofte, naar jeg havde spillet en eller anden Rolle, der havde bevæget ham, udtalte han da ikke denne Tak, enten skriftlig eller mundtlig for mig! Hvor ofte kyssede han da ikke min Haand, idet hans Øine fyldtes med Taarer og han udbrød bevæget: „Gud velsigne Dem!“ Lad mig f. Ex. nævne hans Glæde over min Udførelse af Shakespeares Julie! Man behøver ikke at være forfængelig for at en slig følt Tak kan gjøre En godt. En Kunstner takkes ofte paa en saa hul, intetsigende Maade, at Takken, istedetfor at glæde, næsten bliver en Braad, der stikker. Trydes Tak kom fra Hjertet, og hvor en saadan Tak lyder os imøde, være sig fra en stor Aand, være sig fra et Barn, et Tjenestetyende, ligemeget, man føler Glæden over i nogle Timer at have gavnet en Menneskesjæl. Hans trofaste Hengivenhed mod Heiberg og mig holdt ud til hans sidste Dage. Foraaret 1860 besøgte han mig for sidste Gang. Jeg blev inderlig vemodig ved at se dette kjærlige Øie saa mat og Legemet saa svagt. Jeg havde i Tidernes Løb havt mangan Samtale med ham om

Livet efter dette, og under dette sidste Besøg bragte han det selv paa Bane. „Jeg er forberedt, min kjære Veninde,“ sagde han. Han takkede mig atter for de mange Timer, han havde tilbragt i vort Hus, „de bedste,“ sagde han, „som ere blevne mig tildelt udenfor min Familiekreds.“ Han berørte atter, hvad han ofte havde udtalt tidligere, at hans store Hengivenhed for mig fra det første Øieblik, vi mødtes, var af en eiendommelig Natur; thi han talte aldrig med mig uden at mindes sin forlængst afdøde Kone, med hvem han fandt, at jeg havde stor Lighed. Da hverken Heiberg eller jeg havde kjendt hende, kunde vi ikke vide, hvori denne Lighed bestod. Da han ved dette sidste Besøg tog Afsked, fyldtes hans Øine med Taarer, og hans sædvanlige „Gud velsigne Dem“ lød med fordoblet Inderlighed, som om vi saaes for sidste Gang, — og det blev sidste Gang; samme Aar døde han.

Hvad Tryde var som Præst i de mange Aar, han havde virket, tilkommer det vægtigere Stemmer end min at bedømme. Men Hovedsagen til sit Kalds Udøvelse havde han, en usigelig Kjærligheds Fylde. De unge trak han til sig, og de havde altid i hans Hus et Hjem, hvor de bleve modtagne af en Ven, en Fader. Ydmyg i Sindet lyttede han gjerne til de Yngres Tale, og hvor han troede at spore aandig Begavelse, var han altid tilrede med Raad og Bistand. Mange fandt ham altfor anerkjendende mod Alt. Nu vel! der er nok, som ikke anerkjende Noget.

SOMMEREN 1843

Vi havde knapt faaet os rigtig indrettet i vor nye Bolig i Bredgaden og følt os nogenlunde hjemme der, før man talte om, at Palaiset skulde sælges; til hvem vidste man endnu ikke. En Dag blev det os meldt, at Kong Christian og hans Dronning Caroline Amalie ønskede at bese Huset, saa vi maatte være forberedte paa et Besøg af dem. Jeg tilstaaer, at jeg aldrig kunde fatte nogen ret undersaatlig Følelse for Christian den Ottende. Om det var paa Grund af min gamle Kjærlighed til Frederik den Sjette, eller fordi det ikke var faldet i min Lod tilstrækkeligt at kjende Christian den Ottende, veed jeg ikke ret, men jeg kunde det ikke. Naar en Monark gjør Krav paa at besidde en udviklet Sans for Videnskab og Kunst, da stige vore Fordringer til ham i disse Retninger. I de otte Aar, han var Konge, mærkede man imidlertid kun Lidet til, at vor Videnskab og Kunst havde en Beskytter i ham. Et Mundheld var det at sige om ham: „Fagre Ord faae vi nok af“; jeg havde selv været Gjenstand for disse fagre Ord, men jeg tilstaaer, at naar Frederik den Sjette halvt brummende med de plirende Øine stødte nogle naadige Ord ud mod

En, da laa der heri for mig uendelig meget mere, end i alle de sir- lige, velvalgte, dannede Ord, hvoraf Christian den Ottende vidste at betjene sig. Dronning Caroline Amalie var derimod en Kvinde, som Menneskenes Børn ikke altid lod vederfares sin fulde Ret. Naar en Kvinde stilles paa Tronen, da maa hun, hvis hun ikke helt vil gaa op i Nydelsen af Alt, hvad en saadan Stilling tilbyder, absolut fordybe sig i høiere aandelige Interesser. Mange udmærkede Kvinder, som have faaet Evne dertil, ty til Videnskab og Kunst; de, som ikke ere saaledes organiserede, at de formaa dette, søge da udelukkende til det Vigtigste, til det, der ligger en ædel kvindelig Natur nærmest, til Religionen. Caroline Amalie hørte til dem, der valgte den bedre Del. God af Hjertet, uden alt kongeligt Hovmod, trængte denne Kvinde til Noget, hun kunde virke for. Selv ikke saa lykkelig at have Børn kastede hun nu sin Kjærlighed paa Landets fattige, forladte Smaa, der nøgne og hungrige mangle Hjem og Tilsyn, medens deres Forældre maa arbeide for at fortjene Brødet. Her gjorde hun sin hele kongelige Indflydelse gjældende. Hun var den Første, der rundt i Landet reiste hyggelige Boliger, „Asyler“, for at optage de Smaa indenfor lune Vægge. De fattige Børn, der tidligere havde løbet om paa Gaden, udsatte for al Plage og Fordærvelse, bleve nu her underviste i de første Børnelærdomme og legede glade med hverandre paa de dertil indrettede Legepladser. Mangen en Kvinde, der følte Trykket af ingen Beskjæftigelse af have, besøgte her de Smaa, fortalte dem Eventyr og ledede deres Lege. Ofte, naar jeg spadserede paa den ensomme Christianshavns Vold, ved hvilken der laa et af disse Asyler, glædede jeg mig ved Synet af de Smaas Lege, rørttes ofte ved at høre de spæde Stemmer inde i Huset synge Psalmer og fædrelandske Sange. Hvad Caroline Amalie har virket ved denne Kjærlighedsgjerning er uberegneligt. Selv besøgte hun ofte Asylerne og underholdt sig med de Smaa; ikke sjældent fulgte hun dem og stod dem bi paa deres senere Vei i Livet. Ikke strax, ikke i Øieblikket vandt hun den rette Erkjen- delse herfor; Menneskene ere vanskelige at tilfredsstille. Gjør noget Godt i dit Liv — og de vil have Opfindsomhed til enten at gjøre det latterligt eller underlægge det slette Motiver. Gjør noget Ondt — og Bagvaskelsen vil have et varigt Liv i sig. Kun de, der Intet gjøre uden at løbe med i al Daarskab, slentre Livet hen uden at efterlade noget Spor, kun de have Fred og Ro for al Forfølgelse. „Skulde man nu ikke tro,“ sagde jeg ofte til Heiberg, „at denne Dronnings rørende Kjærlighed til sine yngste Undersaatter af Alle vilde blive betragtet og omtalt med Beundring og Hengivenhed? Men se, om de gjør!“ „Ikke saa længe hun er ilive,“ svarede Heiberg mig, „men naar hun er død, vil dette blive den mest fremragende Blomst i hendes Krans.“ — „Hvorfor ikke strax?“ — „Fordi Menneskene ere ligesom uartige Børn, der altid have Lyst til at ødelægge, hvad der er smukt.“

Majestæterne syntes desværre godt om vort Palais, og vi erfarede nu, at man agtede at købe det til Prinsen af Hessen, for at han og den russiske Keisers Datter her kunde opslaa deres Bolig. Hvad vil en Spurv i Tranedans? Hvorfor forlod vi Brogade Nr. 3 for at flytte ind i et Palais, hvorfra man atter fordrev os! Vi fik imidlertid Lov at bo i Ro til October 1844; saalænge trak Kjøbet ud.

Det Bekjendtskab med den Hallske Familie, som vi havde stiftet paa Rahbeks Bakkehus, var blevet fortsat, da vi tog til Byen. Fru Hall, hvis Helbred havde lidt ved Faderens pludselige Død, havde i Vinterens Løb faaet en ondartet Halssyge, for hvilken det blev hende raadet at gjøre en Badereise til Ems. Da begge Ægtefolkene hørte, at vi endnu ingen Bolig havde faaet leiet paa Landet, hvor vi altid tilbragte vor Sommerferie, vare de saa gode indtrængende at anmode os om at benytte deres Hus til vort Sommerophold. Ny Bakkegaard ligger, som man vil erindre, lige overfor Rahbeks Bakkehus, en Omstændighed, som meget bidrog til, at vi med Glæde modtog Tilbudet, thi Egnen omkring Frederiksberg var ret bleven os kjær fra vort Ophold der ifjor. Da Theatersaisonen 1842—43 lykkeligt var tilende, flyttede vi derfor, saasart vore Forretninger tillod det, ind paa Halls Bakkegaard, hvor Meubler og Alt, hvad Huset indeholdt, stod til vor Raadighed. Hall ledsagede sin Kone til Badet, men da hendes Kur var endt, reiste hun til sine Pleieførelde paa Iselinge; Halls Forretninger som Auditeur tvang ham derimod til at vende hjem til Kjøbenhavn. Omstændighederne medførte saaledes det naturlige Tilfælde, at Hall ligesom blev Kostgænger hos os i sit eget Hus. Omtrent en Maaned eller lidt mere boede vi saaledes under Tag sammen, en Maaned, der altid vil staa uforglemmelig i min Erindring. Om Sommeren paa dette Tidspunkt havde vi ingen Forretninger i Byen og kom derfor saa godt som aldrig derind; Hall derimod havde daglig at gjøre derinde og kom først om Middagen paany ud til os. Det har noget yderst behageligt selv at kunne forholde sig stille paa en Plet i en yndig Natur og dog hver Middag at faae en levende Rapport om, hvad der bevæger sig inde i Byens Larm. Halls Komme om Middagen var derfor yderst oplivende i vor lille Kreds. Oprømte og glade, som vi Alle vare, havde disse Middage noget Festligt ved sig. Samtaler om Alt, hvad der bevægede Nutiden, om Meget, der var gaaet for sig i Fortiden, om Litteratur og Kunst, afløste hinanden; man kunde tale med vor aandrige Vært og Kostgænger om Alt, hvortil en udmærket Dannelse giver Stof. Ved et saadant dagtigt Samliv i en Maaned rykker man jo hinanden nærmere, end ved mange Aars Omgang i det sædvanlige Selskabsliv. Hall interesserede sig dengang meget for Skuespilkunst, og jeg havde da den Glæde at kunne underholde mig derom med En, der delte min Interesse, og hvis Mening i meget stemte overens med min. Vi lærte saaledes nøie at kjende Hall tid-

ligere end hans Kone. Tiden nærmede sig, da vi atter maatte tænke paa at vende tilbage til Byen, Theatret og meget Andet af Livets Besvær. Hall udtalte ofte sin Glæde over at have gjort vort Bekjendtskab, og ofte om Eftermiddagen vandrede vi sammen eller sad i den smukke Have med den herlige Udsigt over Byen. En saadan Eftermiddag staa endnu levende for mig. Vi To gik sammen ved Solnedgangen, hvis skinnende rødlige Glans kastede sig paa de herlige Trætoppe i den deilige Søndermark. Han talte om vort Bekjendtskab, om denne Maanedes glade Samliv, og haabede paa en Fortsættelse af det, der var begyndt saa godt. Da sagde han: „Gid De nu ogsaa, naar De lærer min Kone mere at kjende, ret maa kunne slutte Dem til hende og holde af hende; dog jeg haaber det,“ lagde han til, „thi jeg synes, det er umuligt andet.“

Sommermaanederne svandt kun altfor hurtig paa den yndige Bakkegaard. Efteraaret, der altid for mig har været den kjæreste Aarstid, mindede os om, at vort rolige Sommerliv nu skulde ombyttes med Theatrets Travlhed; Prøver og Forestillinger stod for Døren. Farvel, I kjølige Efteraarsdage og Aftener! Farvel, du lette Efteraarsluft, fri for Fluor og saa meget andet Sommerkryb! Farvel, I September-Maaneskinsaftener med Eders tindrende Stjerner. Farvel, du deilige Søndermark, hvis Træer nu staa rødmende i de tusende Nuancer, medens endnu det friske Grønne paa Tjørnen danner en Modsætning, der i Sollyset frembringer en magisk Virkning. Farvel, du hele Natur! Kunsten kalder paa sine Børn for om muligt at erstatte dig, naar det sidste Blad er faldet til Jorden! — Alt tidligere i mit Liv var det mig en Overvindelse om Efteraaret at gjøre Overgangen fra mit Liv i Naturen til Livet i Kunsten, og denne Overvindelse blev større og større for mig, jo ældre jeg blev. Naar jeg i smukke Efteraarsdage, medens Solen endnu stod paa Himlen, kjørte til Theatret, da forekom denne Beskjæftigelse mig helt unaturlig og kostede mig en Anstrengeelse saa stor, at man neppe vilde tro mig, ifald jeg begyndte at udmale den. Om Foraaret gik det mig omtrent ligesaa, men dog lidt bedre, thi ved den lange Vinter var jeg igang hermed; det var saaledes en Fortsættelse, og den er altid lettere end en Begyndelse.

FRU JULIE SØDRING

I denne Saison havde Theatret det Held at forøge sine gode Kræfter med et ualmindeligt, et ungt, friskt og eiendommeligt Talent, nemlig C. N. Rosenkildes Datter Julie, siden Fru Sødring. Hendes Ydre, Stemme, Physiognomi gjorde, at her ikke kunde være Tale om at optræde som Elskerinde eller blot i yngre Roller, uagtet hun var ganske ung af Aar; men i høi Grad maa man dog beundre den unge Pige,

der intet Øieblik var uvis om, hvilken Plads hun kunde og burde indtage som Skuespillerinde, men strax besluttede sig til de ældre, comiske Roller. Her var ingen Famlen, intet Forsøg i Dit eller Dat, men en streng Adlyden i den Retning, hvorhen hendes ualmindelige Talent henviste. Hun begreb strax sin Plads og fandt den ved et lykkeligt Instinct. Saa tydeligt hendes Talent end laa for Dagen, var hendes Fader dog ængstelig ved Tanken om, at det dog maaskee ikke vilde slaa til, naar det gjaldt om derpaa at bygge en Livsopgave. Han sagde til mig: „Ja, naar man bare vidste, om hun virkelig formaaer at trænge igjennem; Et er med Humeur at kunne giengive et comisk Træk, hentet ud af Livet, et Andet kunstnerisk at opfatte Digterens Billeder.“ Hans Ængstelse gjorde, som naturligt var, ogsaa den unge Pige ængstelig, og nogen Tid gik hen, uden at Faderen og Datteren kunde beslutte sig til at vove det store Skridt, uagtet det Nielsenske Hus, hvor hun kom, stærkt opfordrede hende til at lyde den indre Stemme. Nu hændte det sig, at jeg i den senere Tid havde ærgret mig ved at se en comisk Rolle blive spillet altfor forfeilet, nemlig den gamle Husholderske Jacinthes Rolle i „Den sorte Domino“, et Syngespil, som i de første Aar, det gik over Scenen, gjorde stor Lykke. Det gik mig her som saa ofte, hvor jeg saae et Billede blive forvansket paa vor Scene, blev jeg grebet af en uimodstaaelig Lyst til at oprette det Forsømte ved selv at tage fat. Halvt for Løier satte jeg mig da fuldstændig ind i Rollen, som jeg mente, den kunde gjøre sin tilsigtede Virkning. Jeg lærte den og havde betænkt alle Smaatræk, lige til hvad Costume Jacinthe burde være iført, nemlig som fuldstændig Pendant til det Billede, hvori Phister (saa udmærket) gav Jacinthes Forlovede. En saadan Symmetri saavel i det Ydre som i det Indre mellem to saa latterlige Figurer, især naar disse ere et mangeaarigt forlovet Par, der ligesom have dannet sig efter hinanden — (ligesom man undertiden seer Ægtefolk lidt efter lidt i Aarenes Række paa en paafaldende Maade faae hinandens Træk, Stemme, Manerer, Meninger, Følelser, stundom næsten til Forfærdelse, saa man tilsidst faaer en Fornemmelse af ikke at have med to Mennesker at gjøre, men kun med et i to Legemer; har man hørt, hvad den Ene siger, veed man forud den Andens Mening, og saa fremdeles) — en saadan Symmetri lagde jeg til Grund for Opfattelsen af Jacinthe, en Opfattelse, om hvis store comiske Kraft fra Scenen jeg var forvisset. En Dag sagde jeg til Phister, da jeg var færdig med Indstuderingen af denne Rolle: „Hvad vilde De sige, naar jeg havde Lyst til at spille Deres gamle Forlovede, Jacinthe?“ Han saae paa mig med store Øine, og det var jo ogsaa en ret overraskende Idee, at En, der altid spillede de unge Elskerinderoller, tænkte paa Sligt; men man maa huske vel paa, at det Comiske ikke var det, der laa mit Talent fjernest. Jeg meddelte ham nu det Syn, jeg havde paa Rollen, sagde en og anden Replik for ham og

han udbød: „O, gjør det! gjør det! det vil jo blive mageløst morsomt!“ Imidlertid gik Tiden for mig, optaget af meget andet Arbeide, som først maatte være fra Haanden. Da kom Julie Rosenkilde en Formiddag til mig i vor Bolig i Bredgade. Hun klagede sin Nød for mig, at hendes Fader og hun ingen Bestemmelse kunde komme til med Hensyn til hendes Fremtræden. „Den Ene“, sagde hun, „raader mig til en Rolle, den anden fra den; jeg er i den største Tvivlraadighed og veed hverken ud eller ind.“ Ved at høre denne hendes Klage havde jeg en indre Kamp. Jeg tænkte ved mig selv: „Skal du være saa skikkelig at overlade hende det hele Billede med Traad og Trevl, som Du har af Jacinthe. Hun vil strax forstaa min Opfattelse, og hun vil kunne gjengive den. Jeg tilstaaer, at jeg kjæmpede meget med mig selv, inden jeg opgav at fremstille en Rolle, jeg havde opfattet som Ingen tidligere. Men jeg sagde fremdeles til mig selv: Du har jo Roller nok, og hende gjør du en stor Tjeneste ved at give hende Billedet, thi saa er hun ude af al Vaklen. Disse stille indre Tanker havde jeg, idet jeg adspredt hørte paa hendes Klage. Da sagde jeg til hende: „Det er det Samme, jeg skal hjælpe Dem ud af Forlegenheden; De skal debutere i „Den sorte Domino“ som den gamle Husholderske.“ — „Hvad,“ udbød hun, „i den kjedelige Rolle!“ — „Bryd Dem ikke om, hvorledes Rollen hidindtil er forekommet Dem,“ svarede jeg, og nu udtalte jeg min nye Opfattelse og tydeliggjorde den for hende. Julie Rosenkilde sprang i Henrykkelse op, brast i høi Latter og udbød: „Nei, det er jo mageløst, ja den vil jeg spille.“ Endnu havde hun nogen Betænkelighed ved den lille Arie, der fandtes i Rollen; men ogsaa Maaden, hvorpaa hun kunde synge den, aftalte vi, ligesom ogsaa Costumet m. m.: „O,“ sagde hun, „nu gaaer jeg lige hjem til Fader og fortæller ham, hvad De har sagt mig;“ og hun gik, idet Glæden tindrede ud af hendes Øine. Kort efter var Alt i Orden. Efter den første Theaterprøve paa Rollen kom hun atter til mig og fortalte mig med en betænkelig Mine, at Phister efter Prøven var kommen til hende og havde sagt: „De har talt med Fru Heiberg.“ „Jeg blev saa forlegen,“ tilføiede hun, og det var tydeligt, at denne Bemærkning af Phister ingenlunde var hende behagelig. „Bryd Dem ikke herom,“ sagde jeg, „det havde jeg selv glemt; det er ganske sandt, at jeg engang for længere Tid siden har meddelt Phister min Opfattelse af Rollen; det veed kun han og ingen Anden.“ Den 5te November 1843 debuterede Julie Rosenkilde i Jacinthes Rolle; med hvor stort Held veed Enhver. Fra denne Aften havde Theatret i hende et fortrinligt comisk Talent, som jeg i Aarenes Løb stedse har fulgt med den største Interesse, og som jeg, naar hun henvendte sig til mig, altid har gjort mig en Glæde at staa bi med, hvad jeg formaade, og ofte har hun mundtlig og i Breve til mig udtalt sin Paaskjønnelse heraf. Man misforstaa nu ikke denne min Beretning om Jacinthes Rolle og det Held,

som fulgte Fremstillerinden. Det havde kun lidet nyttet, om jeg havde givet en Anden dette Billede af Rollen, naar denne Anden ikke havde havt Julie Rosenkildes herlige Blik til at gribe Billedet, hendes comiske Kraft og eiendommelige Personlighed til at gjengive det hende Overleverede; der bliver altsaa Ære nok tilbage for hende. Ogsaa er jeg villig til at indrømme, at Rollen vandt ved Byttet. Mere end 30 Aar efter, da hun og hendes Mand traf sammen med mig i Rom, havde jeg den Glæde, at Sødring i et større Selskab i en Tale til mig med varm Tak mindedes den Andel, jeg havde i havt i hans Kones første Optræden i Jacinthes Rolle.

MICHAEL WIEHE

I nogle Aar havde jeg været opmærksom paa et ganske ungt Talent, som hidindtil havde spillet ubetydelige Roller, men hvori det forekom mig, at Glimt af noget Eiendommeligt, Ualmindeligt tittede frem. Dette Talent var Michael Wiehe. Mangen Aften gik jeg paa Comedie, naar jeg vidste, at dette ganske ubekjendte Menneske havde omend den ubetydeligste Rolle i Stykket, selv om det kun var en enkelt Replik, han havde at fremsige; ja, endog til Balletterne gik jeg af og til, fordi han der figurerede i Choret for at vinde Frihed i at bevæge sig paa Scenen. Jeg kjendte ham ikke personligt paa dette Tidspunkt, og Ingen anede, at den Opmærksomhed, jeg helligede ham, var et Forsøg paa om muligt at opdage et nyt Talent i Elskerfaget, hvortil Theatret saa haardt trængte. Mere og mere fik jeg Vished for, at mit Syn ikke bedrog mig, og at dette endnu ubekjendte Talent skulde faa en rig Fremtid, blive en Støtte for Theatret.

Et fransk Femaktsstykke, „Et Ægteskab i Ludvig den 14des Tid“, stod i Vinteren 1841—42 for Tour at opføres. W. Holst, Theatrets eneste Elsker, var nødvendig til Mandens Rolle; man var derfor i stor Forlegenhed med, hvem man skulde give en meget betydelig ung Elskerrolle, som ligeledes fandtes i Stykket. Collin talte til mig om denne Theatrets Nød, og jeg sagde til ham: „Forsøg den unge Wiehe.“ Han saae meget betænkelig ud ved dette Forslag. Jeg lovede at ville staa den unge Mand bi med Raad og Veiledning, saa godt jeg kunde, og Wiehe fik Rollen. Wiehes Forældre havde jeg i mange Aar kjendt uden at have lagt Mærke til den stille, indesluttede Dreng, der helst unddrog sig Fremmedes Blikke. Paa dette Tidspunkt var jeg jo alt en anerkjendt Skuespillerinde, der nød Agtelse hos de yngre, begyndende Talenter. Denne ubekjendte og uforsøgte unge Mand blev derfor smigret, da jeg en Dag henvendte mig til ham paa Theatret, idet jeg sagde til ham, at jeg havde formaaet Collin til at tildele ham en meget betydelig Rolle; spøgende føiede jeg til: „Nu maa De ikke gjøre mig

Skam, men spille den godt.“ Forlegen, men synlig glad, hørte han paa mig. Beskedent sagde han: „Jeg formaaer vist ikke at fyldestgjøre i denne Opgave;“ og rødmende som en Pige fremførte han med Anstrengelse: „Vil De hjælpe mig; ellers tør jeg ikke.“ Jeg lovede dette, og vi gennemgik Rollen Replik for Replik, og da han i Stykket havde sine vigtigste Scener med mig, indøvede vi hemmeligt disse Scener, for at der kunde komme et Ensemble ind ved Fremstillingen. Jeg siger, vi gjorde det hemmeligt; hemmeligt ikke for Collin og Heiberg, men for Theaterpersonalet, thi en Misundelsesdjævel vilde være faret i flere af disse, ifald de havde vidst, at jeg i den Grad protegerede dette unge Talent, og dette vilde let have kunnet skade ham; mig formaaede de Intet imod. Aftenen kom, det var i Januar 1842 — og Wiehe udførte sin første betydelige Elskerrolle.

Jeg var tilfreds med, hvad han præsterede, men Publikum delte ikke min Tilfredshed. En ny Elsker ved et Theater har meget at kæmpe med. Det gik Wiehe som i sin Tid Holst; man savnede den vante Personlighed i disse Roller; Publikum er da ligesom en Elskerinde, hvem man vil tvinge til at tilbede en ny Gjenstand. De unge Damer, der i „Ørkenens Søn“ havde sværmet for Holst, vare formeligt forbittede paa den unge Mand, der vovede at gøre Mine til at fortrænge den, de nu havde vænnet sig til at betragte som det ideale Udtryk for deres ungdommelige Sværmerier. Hvor ofte hørte jeg ikke de mest forskjellige Damer udbryde paa det velbekjendte københavnske Modesprog: „Gud, Fru Heiberg, hvor han er rædsom, denne Wiehe! Hvor kan De udholde at spille med ham? Han kan jo ikke gaa, og hvilket Mæle! Og saa skeler han jo! Og saa ligner han jo den gruelige Hass“ — en forlængst afskediget Skuespiller — „skal vi nu herefter plages med ham, saa er jo al vor Glæde forbi“ o. s. v. o. s. v. Jeg skylder mig selv det Vidnesbyrd, at alle disse umotiverede Domme ikke et Øieblik rokkede min Tro paa Wiehes Fremtid. Jeg kæmpede for ham til Højre og til Venstre og fik mangen Dadel til at forstumme ved mine Argumenter for hans øiensynlige Kald for Scenen. Publikum, Directionen, Kammeraterne, Recensenterne og, hvad der var det Værste, Damerne i Publikum havde givet ham en Kurv ved hans første Frieri til deres Gunst. Jeg mindes, at Geheime-Etatsraad Adler, der var en af Theaterdirecteurerne, efter Wiehes Fremtræden i denne Rolle sagde til mig: „Tag Dem af ham; skal han nogensinde blive til Noget, da maa Damerne, men især De vække hans Kræfter, ifald han virkelig har nogen, som er værd at tale om.“ Den unge Mand selv var naturligvis nedslaaet over alle de haarde Domme, men af al Magt holdt jeg Modet oppe i ham, og ofte sagde han da: „Ja, naar De kun vil spille med mig; naar De ikke finder det slet, vil jeg tage Mod til mig; De skal se, hvor flittig jeg skal være.“ Om han til samme Tid ogsaa blev opmuntret af mangen en Ven, af mangen

en Veninde, kan jeg naturligvis ikke vide, men vist er det, at han trængte til min Opmuntring. Til min store Glæde fik Wiehe i Sommeren 1842 en uventet Leilighed til at udvikle sine Evner, idet han blev opfordret til at tage Del i Skuespillernes Sommerforestillinger. Holst var kommen i Strid med sine Kammerater og frasagde sig al Deltagelse i Sommerskuespillene. I den Forleghed, som man her ved var bragt, gjorde man en Dyd af Nødvendighed og henvendte sig til Wiehe i Holst's Sted. Wiehe fulgte Opfordringen og vandt betinget Anerkendelse snart for een, snart for en anden Fremstilling, men endnu havde han meget at kjæmpe med. Ogsaa Directionen tildelte ham forskellige Roller, snart hist snart her, men det rige Fond i hans Indre havde han endnu ikke kunnet give den rette Form, saa atter og atter blev han strengt dømt, og endnu hørte man rundt om Folk udbryde: „Det er en underlig En, denne Wiehe.“

I 1839 var Oehlenschlägers fortrinlige Digt „Aladdin“ bleven bearbejdet i dramatisk Form. W. Holst spillede Aladdin og gjorde Lykke i Rollen. Efter at Holst havde spillet Rollen 20 Gange, hvilede Stykket noget, men blev atter fremdraget den 30te October 1842 med M. Wiehe som Aladdin. Med Hensyn til den Virkning, denne hans Udførelse gjorde i det Hele taget, har Overskous Hukommelse svigtet ham, da han 20 Aar efter i sin Theaterhistorie beretter, at det var i denne Rolle, Wiehes Talent første Gang ganske brød igjennem hos Publikum. Dette er ikke rigtigt, saa hurtigt gik det ikke med hans Udvikling. Enhver, som ret har en Forestilling om, hvori Wiehes Begavelse og hans Personligheds Eiendommelighed bestod, maa kunne sige sig selv, at til at fremstille en Aladdin hører en frisk, lys, naiv, munter Personligheds freidige Væsen, som ved sin Tillid til Lykken seirer over alle Hindringer. Oehlenschläger har givet et ypperligt Billede heraf, idet Appelsinen falder, ikke i de Andres Hænder, men ned i Lykkebarnets Turban. Wiehes stille, indadvendte, tungsindige, grublende Individualitet var lige det Modsatte af, hvad saadan en Rolle krævede. Naturligvis aabenbares ogsaa i denne Rolle — for hvem der havde Forstaaelse deraf — hans mærkelige erotiske Evne i Elskerscenerne med Gulnare, men endnu kun som en svag pibende Kilde, der ikke strømmede frisk og fyldigt frem. Havde Overskou havt Ret i sin Paastand om den Virkning, han heri gjorde, vilde det dog have været mærkeligt, at Wiehe kun optraadte i denne Rolle 3 Gange og aldrig senere. I det Hele taget laa Wiehes Talent, end ikke da det havde ufoldet sig i sin hele Styrke, ret for de Oehlenschlägerske Helteskikkelser, det laa de Shakespeareske Figurer langt nærmere. Og Synd var det, at det aldrig blev givet ham at udføre f. Ex. en Hamlet. Desuagtet blev man ved at forsøge ham i de Oehlenschlägerske Roller. Saaledes afløste han Nielsen som Einar Tambeskjelver i „Hakon Jarl“, men hvor tyndt, blegt var ikke dette Billede imod

Nielsens, der af Naturen var begavet med alle Betingelser for denne Rolle. Det kraftige Legeme, den mærkelige skønne, svulmende Stemme, det Aabne, Freidige i Blik og Gestus, Alt forenede sig til at give et henrivende Billede af denne tappre Ungersvend. Een Gang lykkedes det dog Wiehe længere hen i Tiden at spille en Oehlschlägersk Figur mesterligt, men denne laa ogsaa i den Grad for ham, at man skulde have troet, at Oehlschläger havde digtet denne Rolle netop for ham og ingen Anden. Det var Trællen Grib i „Hakon Jarl“. Til Fremstillingen af denne eiendommelige Natur havde Wiehe alle Betingelser, det forsagte, indesluttede, ydmyge Væsen, bag hvilket der i Sjælen brændte en Stolthed og Ærgjerrighed, som, da Trællen blev fri og modtog Ridderslaget, udbryder med et Væld af Taknemlighed, bag hvilket Taarerne kvaltes i Stemmens bløde Modulationer. Dette kunde ingen gjøre ham efter. En Axel vilde Wiehe derimod aldrig kunnet gjengive Billedet af, dertil manglede han alle Naturbetingelser.

Endnu i Begyndelsen af 1844, da Wiehe spillede Ranild Jonsøn i Oehlschlägers „Erik Glipping“, kunde en Kritiker uden at vække Anstød udtale sig saaledes mod Wiehes Fremstilling: „i Alt, hvad han fremstillede, var der noget positivt Personligt, som tillige var uskjønt og greb forstyrrende ind i hans Præstationer.“ Overskou indrømmer det Berettigede heri og tilføier, at det „positivt Personlige“ bestod i „snart en Læspen i Stemmen, snart en Fremluden med Hovedet, snart en cavaleragtig Appuyeren paa den ene Del af Legemet“, og at det „intetsteds gjorde en ubehageligere Virkning end netop i denne Rolle; thi en affecteret Modedukke med en Tilsats af Bournonvilles Mephistopheles og Lefebvres Rane Lange tør Oehlschlägers Ranild Jonsøn ikke være.“ Saaledes omtaltes M. Wiehe endnu 1844, og man hørte endnu bestandig Folk udbryde: „Han er gyselig.“

Da skrev Hertz sit fine, romantiske Skuespil „Amanda“. Saasnart jeg havde læst dette Stykke, tænkte jeg: Endelig er her en Rolle for Wiehe, til hvilken han har alle Betingelser. Hertz, der i lange Aarrækker aldrig indleverede noget Stykke til Theatret uden at raadføre sig med mig om Rollebesætningen, spurgte mig nu ogsaa tilraads om Rollebesætningen i „Amanda“. „Hvad skal jeg nu gjøre,“ spurgte han, „med Elskerens Rolle? Hvor tør jeg betro Wiehe en saa fyldig lyrisk Rolle, hvorpaa saa meget af Stykkets Lykke i Publikum beroer; hvad raader De mig til?“ — „Jeg raader Dem ubetinget til at tage Wiehe,“ var mit Svar. „Men Publikum kan ikke lide ham,“ svarede Hertz. „Ikke idag,“ var mit Svar, „men maaskee han kun behøver en saadan lyrisk Rolle for at vinde Terrain; forsøg det, vær modig og bryd Dem ikke om, hvad Folk siger eller ikke siger.“ — „Ja, hvis De vil staa ham bi ved Indstuderingen,“ svarede Hertz, „ellers tør jeg min Sandten ikke inklade mig paa dette Vovestykke.“ Og Wiehe fik sin første lyriske Elskerrolle. Da dette blev bekjendt paa Theatret,

vakte det megen Forbauselse og gav Anledning til mangen en Dyst. Saaledes mindes jeg, at Fru Nielsen, Jomfru Jørgensen og jeg en Aften i vort Paaklædningsværelse paa Theatret kom i en levende Samtale om, hvorvidt der var Evner hos den unge Wiehe eller ikke. Jomfru Jørgensen var paa min Side, Fru Nielsen derimod fremhævede heftigt alle de Mangler, der gjorde det umuligt for Wiehe „nogensinde at udfylde Elskerfaget tilfredsstillende“.

Altsaa Wiehe skulde spille Prins Julian i Hertz's „Amanda“. Da gen kom, den 20de April 1844. Hvor skjælvende jeg hin Aften for min unge Elskers Skjæbne! Jeg sagde til mig selv: „Mislykkes en saadan Rolle for ham, vil det i lang Tid blive mig umuligt at sætte igjennem, at man betroer ham nogen anden. Udfaldet iaften vil for ham være Liv eller Død som Skuespiller.“ Men Prøverne paa Stykket havde givet mig Haab om, at Livet og ikke Døden var at vente. Ved hans smukke, ungdommelige, ridderlige Fremstilling mærkede man snart, at Stemningen i alt Fald ikke var imod ham. Men da nu den egentlige Elsker-scene kom, den vigtigste i Stykkets tredie Akt, imellem Prinsen og Amanda, hvis Rolle jeg udførte, da han med sin inderlige, af Sjælens Dyb hentede Stemme udbrød:

„O tænk Dem rigtig om! Har De betænkt,
Hvad Kjærlighed vil sige? Har den grebet
Med al sin Styrke Deres Hjerter? Har De
Ved Kjærlighedens Magt paa een Gang stundom
Af Smerte zittret og af Glæde grædt?
Er først igjennem den Naturens Gud
Og alt det Skabtes Herlighed Dem bleven
Begribelig? Er det med denne Styrke,
De elsker Greven?“

da hørte man over hele Huset ligesom en Bifalds- og Forundringsmumlen. Jeg vidste, hvad denne Mumlen havde at betyde, og jeg jublede i Hjertet. Og da han nu lidt længere hen i Scenen med en henrivende Varme og Inderlighed udtalte Digterens skønne Replik:

Kjender Du et Sagn
Om En, hvis Øiekast var af en saadan
Mærkværdig Kraft, at Alt, han saae paa, sprang
Og gik istykker? — I Dit dunkle Øie
Er der en Magt, der ei er ulig denne,
Saa tidt Du seer paa mig, da er det næsten,
Som om mit Væsen smelted' eller skiltes
I sine gamle Fuger, men tillige
Og til en ny Tilværelse. — Amanda,

Hvis jeg idag mig føler stemt til Strenghed,
 Da troer jeg, sandt at sige, Skylden ligger
 I dine Øines søde Mildhed, dem
 Blev givet af Naturen Magt at løse
 De gamle Baand, der slappede min Sjæl,
 Og at forlene mig med friske Kræfter“ —

da udbrød det længe tilbageholdte Bifald i en Applaus, saa varm, saa fuldttonende, saa enstemmig, at der ingen Tvivl længer var om hans Seier.

Jeg selv havde i dette Øieblik en stor Lyst til at gaa ned til Lamperækken og sige ud til de mange opvarmede Hjerter: „Hvem har nu Ret? Hvem saae nu klart, I eller jeg? Er her Talent eller er her intet?“ — Her begyndte altsaa Wiehes glimrende Theaterperiode, skjønt man ved hans Død i 1864 sagde, at det var i „Aladdin“, at han vandt sine første Sporer. Hvor er den menneskelige Dom dog ofte usand. Nu affecterede man sig ind i en Begeistring for Wiehes Aladdin, en Begeistring, Ingen i Virkeligheden havde kjendt eller følt. Evnen til at glemme viste sig atter her som ved saa mange Leiligheder.

Da jeg faa Dage efter Wiehes Død besøgte hans gamle, bedrøvede Moder, fik jeg fuld Bekræftelse paa, at min Hukommelse ikke slog mig feil i denne Sag. Vi gennemgik, som naturligt var, hendes Søns Virksomhed fra den første Gang, han var trængt igjennem hos Publikum. Jeg omtalte med Villie ikke selv „Amanda“, men sagde blot: „Hvad er det for en Tale i Bladene om, at Aladdin var den Rolle, hvor han første Gang gjorde Virkning.“ — „O,“ svarede hun, „det er aldeles feilagtigt; i „Amanda“ var det, at Michael første Gang brød igjennem; jeg husker det saa grandt; De kan tænke Dem, hvor mit Hjerte bankede af Glæde ved de første Udbrud i Theatret.“

Hertz's „Amanda“ dreiede sig om en Conflict imellem en ideal Verden og en stærkt nuanceret, comisk realistisk. Hvor den romantiske Del af Stykket var hensat, var for saa vidt ligegyldigt, men derimod var det vist en Feil, at de comiske Figurer ikke vare hen-satte paa et bestemt Tidspunkt. De Spillende, som udførte den comiske Del af Stykket, outrerede og carrikerede disse i den Grad, at den hele Tone i Stykket blev splittet, og Enheden gik tabt. Publikum blev desorienteret og vidste hverken ud eller ind. Critiken kastede sig skarpt over Stykket, og med blødende Hjerte saae Hertz sit Værk foreløbigt henlagt efter 4 Forestillinger. Men Michael Wiehe havde endelig helt ud vundet sit Publikum, som aldrig mere forlod ham.

Inden faa Aar var min og Wiehes Virksomhed ved Theatret uadskilleligt forenet.

Michael Wiehe, der strax efter sin første Optræden paa Theatret havde giftet sig — et rent Inclinationsparti fra begge Sider — med en Pige, med hvem han alt som Dreng havde trolovet sig, var af en høist indesluttet Natur. Forlegen, man kunde gjerne sige undseelig som en Pige, uden derved at miste en ædel Mandighed i sin Fremtræden, behagede han Alle ved sit beskedne, noble Væsen. En stille Alvorlighed, der ofte bar Tungsindighedens Præg, havde været ham egen alt som lille Dreng. Hans Moder fortalte mig engang, at han altid som lille Barn, naar Nogen saae paa ham, holdt begge Hænderne for Ansigtet og sagde: „Ingen maa se paa mig.“ — „Hvem skulde troet,“ sagde hun leende, „at det var bestemt, at han netop skulde blive seet paa af saa mange Øine.“ — En overordentlig Indesluttethed fulgte ham gennem hele Livet. At faae disse Læber aabnede, at faae dette Indre til at udtale sig, var meget Faa givet; jeg smigrer mig med, at jeg var En af disse Faa. Der hørte ikke megen Skarpsindighed til bag dette stille, tilbageholdne Væsen at opdage en meget stor Lidenskabelighed og en stor Æmfindtlighed og Pirrelighed. Naar jeg i de første Aar, hvori vi spillede sammen, roste ham og udtalte min Glæde over at arbeide med ham, da saae han ofte paa mig som med et Barns bedende Blik og sagde: „Ak, mener De ogsaa dette? Gjør De ikke Nar ad mig?“ Det lykkedes mig lidt efter lidt at erhverve hans fulde Tillid, og jeg troer ikke at bedrage mig, naar jeg mener, at næst efter hans Nærmeste blev jeg vist den, for hvem dette indesluttede Menneske udtalte sig lettest og friest. En vis Langsomhed i Opfattelsen, en vis Kortsynetthed, saavel i Kunsten som med Hensyn paa andre Mennesker, bebrøvede mig ofte hos ham, og mangen en Samtale imellem os gik ud paa dog at aabne hans Øine, et Arbeide, der ingenlunde var let, thi ved Siden af hans Beskedenhed og Tilbageholdenhed viste sig ofte en Stædighed, som Intet kunde rokke. Da jeg lærte ham personligt nærmere at kjende, havde han alt en betydelig Læsning i den skjønneste Litteratur, saavel vor egen som andre Landes. Han læste Tydsk, Engelsk, Fransk, saavidt jeg kunde mærke med Lethed. Men Dommen over det Læste saae ofte ud som en Tilfældighed. Raisonnementet var hans svage Side. Alt beroede paa, hvad Virkning det Læste havde havt paa hans rige Følelse, der ofte er en ypperlig Læremester, men mangen Gang ogsaa leder paa Vildspor. Det stille Drømmende i hans Væsen gjorde, at hans Fremstillinger ikke sjeldent led af en Mathed, der trængte til et Incitament fra hans Medspillendes Side. Ofte, naar han saaledes faldt hen, gav jeg ham et for Publikum ubemærket Tegn, et Tegn han forstod, og som da fremkaldte en Spøg imellem os, der hjalp til atter at sætte Liv i ham. Han var i høi Grad afhængig af sine Medspillende; ofte bebreidede jeg ham, naar han spillede med Andre end mig, hans Kul-

de lige overfor Stykkets Elskerinde, en Kulde, som undertiden formelig kunde være latterlig. Han tog da mildt og venligt imod min Dadel og svarede blot: „Jeg kan ikke med hende.“ Denne Forskjel i Spillet med mig og med Andre var saa stor, at det ingenlunde undgik Tilskuernes Opmærksomhed, og det blev en almindelig Tale, at han var En, naar han spillede med mig, og en Anden, naar han spillede med Andre*. Saa smigrende dette nu i og for sig var for mig, laa hans Kunstnerære mig dog saaledes paa Hjerte, at jeg med Bedrøvelse saae denne Mangel paa Herredømme over sig selv og ofte bebreidede ham det. Ofte kunde han en hel Aften igjennem bevæge sig i et Stykke som en Søvnjænger. En aandrig Dame sagde engang til mig: „Naar man seer Wiehe spille, uden at De er med i Stykket, seer han ud som en ung Fyrste, der for Morskabs Skyld blandede sig i en Skuespillertrup, som han har indbudt til at spille paa sit Slot.“ Denne Bemærkning var virkelig træffende; thi unegtelig saae han som oftest ud, som om han i Fornemhed — i god Betydning — stod langt over de Omgivelser, hvorimellem han bevægede sig paa Scenen. Det Ædle, det Kydske, det Rene i hans Kjærlighedsudbrud i Elskerrollerne i Forening med den vidunderlige Dybde og Inderlighed i Stemmens Bøininger var især det, der henrev saavel Unge som Gamle. Hos ham var der intet Comediantagtigt. Alt sandt og besjælet af ædel Naturlighed, der frembragte den høieste Grad af Illusion. Mange paa Theatret, der paa Prøverne havde været Vidne til min Indflydelse paa hans Fremstillinger, mente, at Wiehe aldrig kunde være mig taknemlig nok. Han var mig ogsaa taknemlig, og han udtalte ofte dette for mig paa den mest uforbeholdne Maade. Men vist er det, at jeg, idet jeg gav, ogsaa modtog Meget af ham, hvorfor jeg burde være taknemlig, og jeg var det og bekendte det med Glæde. Saaledes var vor Stilling til hinanden, hvad Under da, at der af dette Sammenspil frembragtes Noget, som var lykkeligt for ham, lykkeligt for mig, lykkeligt for Digteren, lykkeligt for Theatret og for Publikum. I Aarenes Løb bidrog saaledes Wiehes Theatervirksomhed og det nye Liv, som han bragte med sig, til mere og mere atter at opflamme min Lyst til Udøvelsen af min Kunst, der i nogle Aar havde været svækket. Vi kjæmpede om at overgaa hinanden, og Ingen af os misundte den Seirende Kampens Løn. Han sagde ofte ganske rørende: „Jeg

* Jeg erindrer en Aften, da han og Fru Holst spillede de Elskende, at jeg var aldeles forbauset ved fra Logen at se ham staa kold og ubevægelig paa højre Side af Scenen og hende paa venstre Side med hele Theatrets Bredde imellem sig og hver for sig udtale de elskovsfulde Ord, som Digteren havde lagt dem i Munden. Efter Forestillingen skjændte jeg ret alvorligt paa Wiehe og sagde, at dette gik dog for vidt. Som bestandigt hørte han taalmodigt paa alle mine Skjænd. Fru Holst kom til, Wiehe fjernede sig som en klog General. „Jeg staaer her og skjændter paa Wiehe“, sagde jeg til hende, „hvor dog den Elskerscene tog sig kold og stiv ud imellem jer.“ — „Ja, hvad,“ svarede hun med sin dybe, rolige Stemme, „lad ham komme til mig, jeg skal da ikke rende efter ham!“

vil gjerne staa tilbage for Dem, naar jeg kun maa være med i Deres Triumfer.“ Jeg siger i Aarenes Løb; thi der hengik nogle Aar endnu, inden Wiehe ret kunde sætte sig fast i Publikums Gunst; da disse vare gaaede, var han selvskreven til enhver Elskerrolle, saavel i Lystspillet som i Tragdien.

THORVALDSEN

Den nærværende Tilstand ved Theatret var imidlertid alt andet end fornøielig. Jeg har alt omtalt den farlige Concurrent, Nationaltheatret efter Christian den Ottendes Tronbestigelse havde faaet i den italienske Opera. Endnu vedligeholdt denne Mode sig. Lige overfor Donizetti og Bellini gjaldt Mozart og Mehul, for ikke at tale om Boieldieu, fremdeles for forældede; man udtalte dette uden Sky paa høiere Steder, og denne Dom godkjendtes af de lavere. Man haanede formeligt den danske Opera tiltrods for vort dengang ypperlige Orchester og vor correcte Indstudering, medens man paa Hoftheatret lod sig nøie med et tyndt og maadeligt Orchester og et latterligt slet Chor, sammensat af danske Sypiger og andet Tyende, der aldrig havde drømt om, at de skulde komme til at synge paa et offentligt Theater for den fine Verden, og det ovenikjøbet paa Italiensk. Bestyrelsen ved det kongelige Theater havde unegtelig i flere Aar været i høi Grad slap og holdningsløs; nu viste dens Vaklen sig ogsaa lige overfor det italienske Virtuoso-Væsen. Man vilde rette sig efter denne Modesmag og vilde nu ogsaa opføre italiensk Musik. Herved fordærvede man efterhaanden den sidste Rest af vore Sangere, idet man vilde lade dem kappes med indfødte Italienerne, mod hvilke de dog toge sig ud som en Hund, der vil danse paa Line. Det var mig en virkelig Sorg, at min fortrinlige Ven Collin, paa hvem jeg satte saa megen Pris, ikke tog sig bedre af Theatret. En Formiddag, da han aflagde mig Besøg, udtalte jeg paa min frimodige Maade min hele Række af Anklager imod ham, Anklager, der ogsaa gik ud paa, hvor lidt han forstod at drage Nytte af Heibergs Kræfter. Men hvor rørt blev jeg ikke, da denne ældre, ansete Mand ikke blot roligt og stille hørte paa mine Klager, men tilsidst med Taarer i Øinene tog min Haand og forsikkrede, at Intet smertede ham dybere, end om han virkelig handlede mod de to Menneskers Ønske og Interesse, som han af Alle ved Theatret satte mest Pris paa. Dette afvæbnede mig fuldstændigt. Collin var ellers ikke den Mand, der taalte Irettesættelse af Nogen; at han altsaa fromt og elskværdigt hørte paa min, viste mig tydeligt hans Hengivenhed, en Hengivenhed, der ikke endte før hans Død.

Dagen efter dette Besøg modtog jeg et andet af en helt anden Natur.

Det var Thorvaldsen. Jeg havde i de Aar, Thorvaldsen atter opholdt sig i sit Fædreland, havt Disputer snart med En, snart med en Anden om hans Intelligens. Man beundrede hans Geni, man elskede den stille, godmodige Personlighed. „Han er mageløs,“ sagde man, „men Aand har han ikke meget af udenfor sin Kunst.“ Ja, ikke Faa ansaae ham endog for enfoldig. Jeg havde aldrig kunnet tiltræde denne Mening. Man kan aldrig være enfoldig, naar man har tænkt og udført de Værker, Thorvaldsen har skjænket Verden; Geniet kan ikke i den Grad være skilt fra Personligheden. Men Thorvaldsen var i den Grad Geni, at han paa Vandringen mod sit Maal ikke havde Lyst til at sprede sig til andre Sider. Naar han ikke arbeidede i sin Kunst, da hvilede han sig, enten han saa stod lige overfor en Enkelt, eller han var Gjenstand for Tusinders Hyding. Hans Natur trængte ikke til denne idelige Pludren med andre Mennesker; han talte kun lidt, men han var en ypperlig Hører, og den, om hvem man med Sandhed kan sige, at han er i Besiddelse af den sjældne Egenskab, kan aldrig staa lavt i aandig Begavelse. Thorvaldsen havde i høi Grad Sans for det Comiske, atter et Bevis for hans Intelligens. Der laa en vis gemytlig Humor paa Bunden af hans Sjæl, et Skjælmeri, han ofte brugte i en Form, som Mange holdt for Naivitet, men hvis Braad ikke var ham ubevidst. Han vidste fuldt vel, hvad han sagde, og kunde i Stilhed gotte sig over at have faaet en Sandhed sagt, uden at Vedkommende tog ham det ilde op. Han havde en ædel Kunstnerstolthed tilrods for sit ydmyge Væsen; i Hjertet saae han ned paa mange Høie og Lave, der mindst anede, at han gjennemskuede dem. Jeg havde oftere talt med Thorvaldsen, dels i mit Hjem, dels paa tredie Sted, saaledes som man kan tale med en ordknap, tilbageholdende Mand i Fleres Nærværelse. Idag var jeg saa heldig, at ingen andre Visiter indfandt sig; vi vare altsaa alene; Thorvaldsen slog sig ganske gemytlig til Ro og tilbragte et Par Timer hos mig, et Par for mig uforglemmelige Timer. Han fortalte mig om sin Ungdom, om sine Reiser, om sit Ophold i Rom med en saa livlig Bevægelighed i Ord og Følelse, at endogsaa jeg, der aldrig havde villet gaa ind paa Mængdens Blindhed i Bedømmelsen af ham, forundredes. Med stor Kjærlighed og Hengivenhed omtalte han Frederik den Sjette. „Han var ingen Kunstkjender,“ sagde Thorvaldsen, „men han gav sig heller ikke ud derfor.“ Og nu gik hans Tale fra Frederik den Sjette over paa Christian den Ottende i en saa heftig Bitterhed, at han her formelig blev veltalende. „Han vil være Mæcen for Kunst og Videnskab,“ udrød han, „og hvad har han saa gjort for dem? Mine stakkels Billeder, som jeg skjænker mit Fædreland, staa her endnu i deres Kasser, fordi de ikke kunne faa Tag over Hovedet, før der møisommeligt er

tigget Skilling paa Skilling, uagtet jeg ogsaa hertil har givet en ikke ubetydelig Sum. Prale med mig og mine Værker for Udlandet, det kan han, det vil han, paa samme Tid som baade jeg og de ere ham ligegyldige. Og saa troer han, at man skal føle sig rigelig lønnet, naar han tilsiger En til sine kjedsommelige Tafler, hvor man undertiden blot kommer for at pryde hans Bord.“ Hans ædle Skikkelse blev ligesom endnu større ved disse Udtalelser; hans ellers rolige, smukke, blaa Øine flammede Ild. „Det morer mig undertiden,“ sagde han, idet et skjelmisk Smil spillede ham om Munden, „at mishage ham; saaledes nylig i Roskilde. Ørsted og en Del af mine Venner, som vare derude ved Stænderforsamlingen, havde indbudt mig til at komme derud, for at vi kunde tilbringe en glad Middag sammen. Som jeg nu gaaer paa Roskilde Gade, kommer Kongen kjørende; han lader Vognen standse og kalder mig til: „Spis med mig til Middag, Thorvaldsen,“ sagde han da. „Det kan jeg ikke, Deres Majestæt, thi jeg skal spise med endel gode Venner.“ „Ja, saa maa jeg staa tilbage,“ svarede Kongen bittert og gav Kusken Ordre til at kjøre videre. „Ja, kjø Du kun,“ sagde Thorvaldsen med et polidsk Smil, „mine Venner skulle ikke skuffes i deres Glæde for din Skyld.“ Denne lille Begivenhed, som Thorvaldsen her fortalte mig, havde jeg hørt omtale af Andre som et Bevis paa hans store Naivitet; det faldt Ingen ind, at det var en stolt Kunstner, der hævdede sin Personlighed lige overfor en souverain Konge. Men det er ikke mindre vist, at hans Beskedenhed ofte gav ham et naivt Præg. Hans Ven O. Bang har fortalt mig, at Byen Roskilde, hædret ved Thorvaldsens Besøg, om Aftenen var illumineret. Da Bang og Thorvaldsen kom ud paa de oplyste Gader, udbrød Thorvaldsen: „Ih, se! her maa være Bryllup i Byen iaften!“ Mindre sikker er jeg paa, om Thorvaldsen ikke havde en Skjelm bag Øret, da Studenterne hyldede ham og Oehlenschläger med en Sang, da disse To ankom til Møen, hvor de unge Mennesker vare forsamlede, og Thorvaldsen nu, da Sangen var tilende, henvendte sig til Oehlenschläger med det Spørgsmaal: „Har du skrevet den Sang?“ (Thiele 4, 27).

„Ved Kroningen,“ fortalte han videre, „skulde jeg da og være med. Jeg svarede Nei. Skulde jeg nu, som en anden Nar, anskaffe mig og iklæde mig Riddercostume; nei, det vilde jeg ikke.“ Ogsaa om sit Forhold til Oehlenschläger fortalte han mig mangt et Træk hin Formiddag. „Jeg holder af ham,“ sagde han, „men hvor er han dog forfængelig. Da jeg sidst var paa Nysø, fik jeg Brev om dog at gjøre Alvor af det med at modellere hans Buste! Dog den Orm have vi jo Alle,“ føiede han formildende til; „nylig greb jeg mig selv i det Samme. En Dag paa Nysø, som jeg stod og arbeidede paa min egen store Portraitstatue, kom atter et Brev fra Oehlenschläger i samme Anledning; da jeg saae, hvad Brevet indeholdt, kastede jeg det hen paa

Bordet, men i samme Øieblik sagde jeg til mig selv: „Du er jo i alle Maader lige saa gal som han; staaer du ikke her og arbeider paa dit eget Billede paa samme Tid, som du bebreider ham, at han ønsker sit forevige. Jeg smed Meislen og kunde ikke arbeide mere den Dag.“ Denne sidste lille Begivenhed fortalte han med saa megen elskværdig Bevægelse i Stemme, Blik og Gebærder, at han vandt mit Hjerte i endnu høiere Grad, end han alt havde det; thi jeg spørger, hvad er det at have Aand, ifald der ikke i saadanne fine Selvbekjendelser aabenbarer sig Aand hos et Menneske. Talte han til mig om Theatret, om min egen Virksomhed der, da var det aldrig denne hule, fade Smiger, aldrig denne udelicate Svingen med Røgelsekarret, hvori intet Inderligt, intet Følt ligger; et Blik, et Haandtryk, en Forsikkring om Kampen, det kostede ham at blive hjemme, naar Timen nærmede sig, sagde mere, end mangen en opskruet Veltalenhed formaaede. „Naar jeg ikke kan komme i Theatret,“ sagde han, „saa glæder jeg mig over at have Deres Billede paa min Væg (det var det samme Billede, der senere blev ophængt i hans Værelse i Museet); det tilfredsstillende mig ikke; men det er dog bedre end Intet.“

Jeg fik denne Formiddag et saa levende Billede af den udødelige Mester, at jeg ret i dette Øieblik vilde ønske, at jeg havde Evne til ligesaa levende at stille ham frem for Andre. Maaskee En og Anden ved at læse, hvad jeg her fortæller om ham, udbryder: „Men efter disse Meddelelser var Thorvaldsen jo ikke den stille, fromme, fordringsløse, beskedne Kunstner, som vi have seet i ham.“ Jo, visselig var han alt dette lige overfor sit Ideal, lige overfor sin Kamp, sin Stræben mod at naa dette Maal; men kræve ikke mere, thi I mage det altfor ofte saa, at man ikke kan være det lige overfor Eder. Visse- lig var han saa beskeden, at hans Hjerte bankede ved at lytte til, selv lige overfor det ringeste Menneske, hos hvem han følte, at det virkelig var grebet og varmet ved at betragte hans Genis Frembringelser, men hans Forfængelighed var ikke saa stor, at enhver opskruet, af Moden betaget Begeistring, udtalt med en paatagen Varme uden Ærbødighed ikke snarere skulde fremkalde et lønligt ironisk Smil end Glæde over en saadan Paaskjønnelse. Hvor mangen en Dame eller Herre i Selskabslivet mener ikke, at de tør vove paa en fjasende Maade, med flau Vittighed, i kjæk Uforskommethed at frembære deres Roes lige overfor en stor Kunstner? Hvor mange af disse have Begreb om, i hvilken Grad en saadan i Spøg og Spas fremført Roes saarer den Kunstner, hvis Frembringelser ofte ere fødte i hans Livs alvorligste Timer, opstaaede hos ham i søvnløse Nætter, udførte med Sveddraaberne perlende paa Panden, i heftig Kamp for at levedegjøre det Billede, der staaer for hans Sjæls Øie. Den virkelige Kunstner kræver fremfor Alt lidt Ærbødighed for sine Værker, og det er det, han af Alt sjeldnest møder.

Theaterdirectionen havde besluttet denne Vinter at opføre Halms „Griseldis“. Jeg havde paa det Indstændigste bedet mig fritaget for at spille Hovedrollen i dette uhyggelige, affecterede Spektakelstykke, og man havde føiet mig heri. Jeg troer virkelig, at min sædvanlige Evne til forud at ane Ulykken, hvor den var i Anmarche, gjorde mit Ønske om at blive fri for at være med i dette Stykke saa heftigt. Den 24de Marts 1844 opførtes det første Gang. Hverken Heiberg eller jeg overværede denne Forestilling. Først næste Dag erfarede vi med dyb Smerte, at Thorvaldsen alt under Ouverturen pludseligt var besvimet i Parkettet og baaret halvdød ud af nogle af sine Venner, der sad i Nærheden. Inden han endnu havde naaet sit Hjem, havde den store Kunstner udaandet sit sidste Suk. I Theatret gik denne Begivenhed som et Lyn rundt over det hele Hus. Smuk, naturligt havde det været, om Forestillingen var blevet afbrudt, om Publikum i Stilhed havde begivet sig bort; men hvem er et Publikum? Dagen efter følte hver Enkelt af de Tilstedeværende, at en Taktløshed var begaaet. Stykkets Uhyggelighed forøgedes ved dette uhyggelige Optrin i Parkettet og bidrog vel sit til, at Forestillingen forfeilede sin Virkning, uagtet jeg rigtignok troede, at selv uden denne Catastrophe vilde det danske Publikum være for dansk til at nyde denne tydske, sentimentale Ret. Stykket slæbte sig 3 Gange over Scenen og blev derpaa hængt. Thorvaldsens pludselige Død havde grebet Alle, Store og Smaa. Hvad mig angaaer, da var jeg usigelig bedrøvet, saa bedrøvet, at det var med en sand Overvindelse, at jeg udførte min Pligt ved Theatret. En nær Ven af Thorvaldsen sendte mig en Lok af hans Haar. Det Visitkort, han havde i Lommen i Theatret hin sidste Aften, bevarer jeg endnu i et Album af Haandtegninger, som flere Kunstnere med Liebert i Spidsen sendte mig paa min Fødselsdag; paa det første Blad midt i en smuk Randtegning var anbragt en Haandtegning af Thorvaldsen, forestillende nogle Genier, og over denne hint Visitkort. Efter at Thorvaldsen havde faaet en Ligbegjængelse, som ellers kun Konger bæres med, blev der paa Theatret den 9de April givet en Sørgefest for ham, en Prolog af Heiberg, som jeg fremsagde, og „Hakon Jarl“. Denne skønne Prolog fremsagde jeg ikke, som jeg havde ønsket. Jeg var for betagen og stod endnu for lidt over min Sorg til at jeg med kunstnerisk Ro kunde udtale den Sorg, der føltes saa dybt af Alle. Et er Kunst, et Andet er Virkelighed. Theatret havde ikke alene tabt en af sine varmeste Tilskuere, men Salen havde tabt Synet af denne ædle Skikkelse, hvis blotte Nærværelse havde noget Forædlende overfor det hele Publikum. Han og Oehlenschläger udgjorde et Midtpunkt paa Tilskuerpladsen, der frydede Øiet og indgød Respekt. Hvor ofte havde jeg ikke glædet mig fra Scenen over at se den skønne Skikkelse med det hvide Haar omkring det skønne

Hoved sidde der og være En af dem, for hvem jeg spillede. Forbi! Forbi! Pladsen stod nu tom for bestandigt.

HUNDEN HERCULES

Den sidste Maaned af Saisonen slæbte sig døsigt frem. Jeg længtes usigeligt efter den sidste Mai, da Saisonen ophører. Det var nu afgjort, at Palaiset, hvor vi boede, skulde rømmes ved Flyttedag, og vi maatte saaledes være betænkte paa en ny Bolig, hvad der var en rigtig Sorg for os, der afskyede enhver Flytning. Men en lille Begivenhed, som hændtes os her i Bredgade denne sidste Vinter, maa det dog endnu være mig tilladt at omtale. Havde vi i denne Vinter maattet sørge over vor smukke Boligs Tab, saa havde vi derimod i denne erhvervet os en ny, trofast, hengiven Ven, den mest hengivne, vi maaskee nogensinde have havt, thi denne Ven offrede Stilling, Gunst, ja tilsidst sit Liv for vor Skyld. Denne Ven hed Hercules. Jeg maa have Lov til at give et lille Levnetsløb af denne vor tidlig tabte Ven.

I Palaiset, hvor vi boede, var en af de saakaldte fornemme Familier fra Landet flyttet ind nedenunder os, for i Vintermaanederne at deltage i Hovedstadens Forlystelser som Afvexling mod Herregaardslivets Stilhed paa Landet. Denne Familie medbragte to Individer, Hercules og Rosas; den første en stor Jagthund med et imponerende, klogt og dybsindigt Physiognomi, den anden en rødsladen langhaaret Lady, hvis Skønhed var udisputeerlig; hun saae noget fordringsfuld ud i Bevidstheden om sin Ynde og den Stilling, hun indtog i Familien som Fruens Yndling. Kort efterat Familien var flyttet ind i Huset, aflagde Hercules os en Dag et Besøg. Vi bleve Alle indtagne af hans Anstand, af hans Kløgt, hans indsmigrende Venlighed. Da han nogle Timer efter havde glædet os med sin Nærværelse, tog han Afsked, idet han kyssede vore Hænder, for atter at begive sig ned til sit rette Hjem. Hans Besøg blev efterhaanden hyppigere og hyppigere; det kostede ham tilsidst æiensynlig stor Overvindelse at fjerne sig fra vort behagelige Selskab. Jeg klappede ham da ofte paa Kinden, tog hans Hoved i begge mine Hænder, saae ham ind i de kloge Øine og sagde: „Gode Hercules! Du kommer vist til at gaa ned til dit, ellers er jeg bange for, at man tager dine hyppige Besøg ilde op.“ Han saae da paa mig med de dybsindige, melankolske Øine, udstødte et Suk, kyssede min Haand og gik langsomt bort. Min Anelse bedrog mig ikke; den fornemme Familie havde virkelig taget disse hyppige Besøg ilde op, og Hercules havde mange Ubehageligheder, naar han atter indfandt sig i Hjemmet. Han taug imidlertid herom for os, og det var foreløbig kun en Formodning fra vor Side. Men

en Dag, da Hercules's Længsel havde drevet ham fra Stueetagen op til vore høiere Regioner, og han netop gemytligt havde slaaet sig til Ro ved mine Fødder, idet de kloge Øine hvilede paa mig, kom min Tjener og sagde: „Her er et Bud fra Baronessen, at Hercules strax skal komme ned.“ Min Tjener betroede mig da, at man allerede i længere Tid med stor Misfornøielse havde seet, hvorledes Hercules fjernede sig fra Familien, hans retmæssige Omgangskreds, og sluttede sig til os. Det kloge Dyr viste sig urolig, da han hørte sit Navn nævne af Tjeneren, som om han virkelig forstod, hvorom Talen var. Han sprang med sine Forpoter op i mit Skjød, en Stilling, hvori han næsten forskrækkede mig med sin usædvanlige Størrelse, kyssede mig uden videre paa Munden, paa Haanden, og gik slukøret ud af Døren, uden at Tjeneren behøvede at opmuntre ham dertil. Jeg blev ganske mismodig ved Tanken om, at man ikke undte mig denne Vens Besøg, og sukkede over, at jeg ingen Rettigheder havde over for ham. Som i alle mine Sorger, saaledes ogsaa i denne, var min første Gang ind i Heibergs Studereværelse for hos ham at hente Raad og Trøst. Han saae ganske betænkelig ud ved min Fortælling, thi ogsaa han havde vænnet sig til denne Omgang og kunde ikke godt undvære den. Vi trøstede hinanden gjensidigt, saa godt vi kunde, og haabede paa bedre Tider. Kun faa Timer gik imidlertid, før min Ven atter stod ved min Side med et Udtryk i det kloge Physiognomi, der sagde mig, at han ingenlunde havde havt det behageligt, siden vi sidst havde seet hinanden. Jeg talte da fornuftigt med ham og sagde: „Min kjære Hercules, dette gaar ikke an, du lægger dig jo ud med din hele Omgivelse.“ Omfavnelser og Kys var Alt, hvad han svarede paa mine Fornuftgrunde. Mod Aften lukkede jeg ham selv ud og bad ham gaa ned for ikke at tirre det strenge Herskab. Han gik, men stod stille paa Trappen, saalænge han saae en Flig af min Kjole. Heiberg og jeg vare ret forfaldne til at sidde længe oppe om Aftenen. Dagens Arbeide skilte os ofte ad; naar da om Aftenen hans Moder havde sagt os Godnat og vi vare blevne ene, var det os umuligt at bryde op, saa meget havde vi da at meddele hinanden, saa Klokken blev Et, undertiden To, og endnu vare vi i fuld Gang med at underholde hinanden. Men da vi endelig brød op for at gaa til Ro, og jeg gik til vort Sovekammer, hørte jeg en stille, klagende Lyd udenfor Døren, en Lyd saa bedende, saa rørende, at man umuligt kunde modstaa den. Jeg lukkede op — og Hercules havde ligget taalmodigt og stille og ventet paa det Øieblik, da vi brød op, i Haab om at turde tilbringe Natten i vor Nærhed. Hvor var det muligt at skuffe dette Haab? I hans Hjem nedenunder vare alle Døre lukkede for ham for længe siden; skulde jeg nu have Hjerte til atter at lukke min Dør uden at tilbyde ham Natte-ly? Umuligt! Jeg bød ham da ind, redte et Leie for ham, sagde ham det kjærligste Godnat, og beroliget sov han og vi andre ind, befalende

os i Guds Varetægt. Næste Morgen tidligt kom atter det vrede Bud og førte vor Ven fra os. Atter rørende Afsked, men atter og atter overtraadte Hercules det strenge Forbud og fulgte sit Hjertes Indskydelse. En Dag blev han hentet med den Besked, at han, saa ofte han herefter overtraadte Forbudet, vilde blive alvorligt, korporligt straffet ved sin Tilbagekomst. Nu blev jeg bange for min Vens Skjæbne. Jeg gav Ordre til mine Folk, at vi aldrig mere maatte glæde Hercules med noget Ben eller nogensomhelst Føde hos os; jeg antog, dette vilde være det sikreste Middel til at fjerne ham fra vor Omgang, men alt forgjæves; Hercules viste, at det ikke var saadanne lave Interesser, der bandt ham til os, men Interesser af en høiere, inderligere Natur. Altsaa hans Besøg vedblev. Paa hundrede Maader vidste han at snige sig ind ad Døren, naar denne aabnedes for fremmede Bude eller deslige. En Dag bev han hentet med den Besked, at han herefter skulde staa bunden. Hercules og jeg gjøs ved denne Efterretning: det deilige, kraftige Dyr bunden! — en Tilstand, der altid havde opvakt min inderligste Medlidenhed, naar jeg saae andre af hans Lige i denne for Dyr unaturlige Tilstand. Han blev ført ned og virkelig bunden. Jeg var usigelig bedrøvet hele Dagen ved Tanken herom. Men hvad skeer? Da jeg om Aftenen vilde gaa til Ro, kunde jeg neppe tro mine egne Øren. Jeg lyttede; de samme stille Suk og Bønner lød udenfor min Sovekammerdør; jeg aabnede Døren, og min ulykkelige Ven traadte mig imøde med et langt Tov om Halsen. Han havde sønderrevet sin Lænke og ventede nu paa Belønningen for sin Hengivenhed, der havde trodset Alt, hvad der vilde fjerne os fra hinanden. Lidenskabelig faldt jeg ham om Halsen og raabte: Det var ret, Hercules! De skal erfare dernede, at Kjærlighed, Hengivenhed og Troskab lader sig ikke frembringe ved Tvang; kom, min Ven, og læg dig ved din Venindes Fod; her er dit Teppe!“ Heiberg kom til, ogsaa han modtog Vennen med aabne Arme. Vi sagde hverandre Godnat alle Tre og sov ind, Hercules vist foruroliget af slemme Drømme, thi jeg vaagnede flere Gange ved, at han i Søvnne stønnede og pustede, som om han i Galop undveg sine Forfølgere. Jeg rakte mig da ud af Sengen, klappede hans Hoved og sagde: „Hvad er det, stakkels Hercules?“ Han vaagnede, slikkede min Haand og sov da roligere ind. Dagen frembrød, o ve! Hvad forestod der os nu? Ganske rigtigt kom Politibetjenten nede fra atter for at hente den Undvegne. Da han havde brugt uhøflige Ord til min Tjener, Hunden angaaende, gik jeg selv ud til ham og sagde: „Vil De hilse Deres Herskab, at det staaer ikke i vor Magt at hindre, at Hunden tyer herop; vi friste ham ikke, hverken med Brød, Kjød eller andre Lökkemidler; det er et uegennyttigt Venskab, der binder ham til os,“ føiede jeg leende til. Men min spøgende Tone standsede brat, da Tjeneren gjorde en Undskyldning og tilføiede: „Hunden skal ikke mere uleilige Fruen,

thi Herren har givet Ordre til, at han imorgen skal transporteres hjem til Gaarden for ikke mere at vende tilbage hertil. I Aften skal jeg nok binde ham saa godt, at han ikke skal kunne komme herop “ Derpaa greb han Hunden ublidt i Skindet og trak den ud med sig, idet han dog ikke kunde forhindre, at den dreiede sine store, melankolske Øine henimod mig til Afsked. Jeg blev usigelig beklemmt over saaledes efter al Sandsynlighed aldrig mere at skulle se det prægtige, kloge Dyr, en Sorg, der meddelte sig til os Alle. Samme Aften skulde jeg spille. Da jeg kjørte hjem efter Forestillingen, der havde trukket langt ud, saa at det næsten var Midnat, tænkte jeg, idet jeg steg op ad Trapperne: Ak, iaften springer Hercules mig ikke jublende imøde i Entréen som saa ofte tidligere! Han staaer nu bunden, den stakkels Ven, og hører maaskee mine Trin uden at kunne rive sig ud af de forhadte Baand. Jeg var virkelig ganske trist ved Tanken herom. Hvor stor var da ikke min Forbauselse, da man aabnede Døren, og ikke alene Hercules, men Skjønheden Rosas kom mig springende imøde til Velkomst, den første med sit lange Toug slæbende efter sig. Ganske henrykt omfavnede jeg min trofaste Ven, men blev helt forfærdet ved at se den nye Gjæst, Baronessens Øiesten. Jeg gav nu, endskjøndt med blødende Hjerter, Ordre til, at man strax skulde bringe begge Hundene ned til deres Eierinde, men mine Folk sagde, at Alle alt vare gaaede til Ro, saa det vilde kun gjøre Forstyrrelse. Der var da intet Andet for end at huse begge Hundene. „Lad det da bero til imorgen tidlig,“ sagde jeg, „men Ingen af Eder maa give Rosas det Mindste at spise, for at ikke ogsaa hun skal faae Vane til at ty herop.“ Jeg gik ind til Heiberg, ledsaget af begge Hundene, og sagde: Se her, hvad synes du? Hercules har sagt til Rosas: „Kom du med mig, saa skal jeg introducere dig hos pene, dannede Folk, hos hvem det er godt at være.“ Rosas lagde sig ganske fornømt og roligt ned ved Siden af Hercules paa det Tæppe, som vi havde ofret til vor Ven, naar han gjæstede os, og sov snart ind som den, der ikke tyngedes af en ond Samvittighed; hun var for fornømt til at kjende noget til denne aandelige Plage, men den stakkels Hercules saae rigtig bekymret ud, vendte og dreiede sig ideligt paa sit Leie, inden han kunde finde Hvile for sine urolige Tanker. Næste Morgen blev han virkelig transporteret bort fra Byen. Vi talte ofte om vor tabte Ven og sørgede oprigtigt. Det er utroligt, i hvilken Grad man kan binde sig til et saadant Dyr, hvis Hengivenhed viser sig saa umiskjendeligt som hos Hercules. Her maa man virkelig tro mig paa mit Ord, at andre Hunde vare kun som „Canailles“ at ligne med vor savnede Ven. Et stort Bevis paa hans uimodstaelige Elskværdighed var, at Heibergs Moder fandt sig i, at det store Bæst, som hun pleiede at kalde ham, om Morgenens ved Thetiden traadte ind i hendes zirlige Stue, uagtet hans Fødder ikke altid vare saa rene, som man vel kunde ønske, og en eller anden lille

Forstyrrelse i Stuen heller ikke altid udeblev. Hvor ofte brast jeg ikke i Latter, naar jeg aabnede Døren for at bede om, at Hercules maatte aflægge hende en lille Visit, og Hercules da, inden Tilladelsen var givet, sprang op ad den lille Kone, der i Størrelse saae ud som et Barn mod ham, naar han i Glæde reiste sig paa Bagbenene. Den første Velkomst var ikke den hjerteligste fra hendes Side, men snart seirede hendes gode Hjerte, Hercules blev klappet, der blev budt ham Mad og Drikke, alt zirligt anrettet paa en Tallerken, hvorunder der omhyggeligt blev bredt et Viskeklæde som Beskyttelse for Gulvtæppet. Hercules fandt, at han blev overordentlig godt behandlet, og Heibergs Moders Frokostbord havde en stor Tilløkkelse for ham. Imidlertid maa Ingen tro, at han, som andre ved Menneskers Pjat fordærvede og byrdefulde Hunde, klynkede, peb og klagede, for ikke at tale om Kradsen med Poterne, for at erholde noget af det vellugtende Maaltid. Nei, alle disse Unoder var Hercules altfor nobel til at nedlade sig til. Taus, men med et ubeskriveligt Udtryk i Øiet, ventede han paa, hvad Bordets Herskerinde vilde unde ham. Ak, ved Nedskrivningen af disse smaa Morgenscener, saa mange Aar efter, staaer Heibergs Moder atter saa levende for mig, som om det var igaar! Den Hjertelighed, hvormed hun modtog mig, naar jeg saaledes uventet traadte ind til hende; den Venlighed, hvormed hun bad mig sætte mig ned og slaa mig lidt til Ro hos hende; den utrolige Evne, hun havde til øieblikkeligt at give Samtalen en livlig og interessant Retning; den Trang, hun altid viste til at raadføre sig med mig om sine smaa Anliggender; den hele Hyggelighed, som hun forstod at give en saadan Time, alt dette mindes jeg i dette Øieblik med et Suk og med den stille Bebreidelse, at jeg i Momentet vel saae og følte det, men dog maaskee ikke skjønnede derpaa i saa høi Grad, som jeg burde have gjort. Gid hun nu kunde læse denne Tilstaaelse, hvor vilde den ikke fryde hendes kjærlige Hjerte! Jeg veed, hvad hun da vilde sige til mig, idet hun vilde slutte mig i sine kjærlige Arme; hun vilde sige: „Ak, min kjære Hanne, saadanne stille Bebreidelser kjender jeg fra mig selv.“ Og hvem kjender ikke dem?

SOMMEREN 1844 PAA NY BAKKEHUS

Vi havde alle Tre forelsket os saaledes i Egnen om Bakkehusene, at vi iaar igjen havde leiet en Sommerbolig der i et Hus, kaldet v. d. Maases ny Bakkehus. Der ligger nemlig de fire Steder næsten umiddelbart ved Siden af hinanden: Rahbeks Bakkehus, Halls Ny-Bakkehus, v. d. Maases ny Bakkehus og Moltkes Bakkehus, v. d. Vi flyttede altsaa derud i Begyndelsen af Juni. Denne Sommer blev mig iøvrigt forbittret paa flere Maader. Atter i denne Sommer skulde flere

af Skuespillerne have Beneficeforestillinger; iblandt dem, som agtede at benytte Tilladelsen, var ogsaa min Broder, Skuespiller Anton Pätges. At det laa ham paa Hjerte at have mig med ved en saadan Forestilling, var jo naturligt, og ligesaa naturligt var det, at jeg ikke godt kunde nægte ham min Hjælp. Nu var det jo den idelige Jammer ved disse private Forestillinger at faae Stykker, der kunde trække Publikum til Huset. Han havde i lang Tid kjæmpet og kjæmpet for at skaffe sig et, men Alting slog feil. Da greb han i sin Nød et Stykke, som havde været indleveret til Theaterdirectionen, men var blevet forkastet, et Stykke, som maaske endnu Nogle bevare i bedrøvelig Ihu-kommelse og som hed „De skandinaviske Brødre“. Skandinavismen havde i den sidste Tid, navnlig siden de danske Students Tog til Upsala, udfoldet sig stærkt; Stykkets Emne var altsaa meget populairt. Det gik ud paa at fremstille tre Repræsentanter for Skandinavien, en dansk, en norsk og en svensk Student, der i poetiske Udgydelser sammenlignedes med Bøgen, Egen og Birken. Valget var for saa vidt godt, som man kunde være vis paa at faae fuldt Hus, hvilket jo var Hovedsagen ved disse Sommerskuespil for privat Regning. Hvor fortvivlet jeg end fandt Stykket, havde jeg dog ikke Hjerte til at nægte min Broder, der alt havde udstaaet saa mange Gjenvordigheder, min Bistand, og jeg maatte altsaa gjøre gode Miner til slet Spil. En Betingelse gjorde jeg dog, den nemlig, at jeg fik Lov til at stryge det lange lyriske, skandinaviske Digt, som jeg skulde fremsige som et Slags Slutningscouplet til Publicum. Hvor takkede jeg hin mindeværdige Aften alle Guder for denne min Betænkksomhed! Man maa nu ikke tro, at de øvrige Spillende gik til deres Arbeide med Ulyst, tvertimod, man fandt mange „skjønne Steder“ i Stykket, mange „pene Ord“ i Dialogen, og ventede sig ikke saa lidt Løn for sit Arbeide. Jeg har aldrig havt Lyst til at gjøre Skuespillerne kjede af de Stykker, som indstudies, og mindst vilde jeg gjort det her, hvor de Spillende arbeidede for at gjøre min Broder en Tjeneste; men jeg selv led Helvedes Kvaler paa disse Prøver, thi jeg forudsaae med den fuldstændigste Vished, at Forestillingen vilde blive til Latter og Skandale; jeg taug og sukkede i Stilhed, men min Fortvivlelse steg Dag for Dag, alt som vi rykkede Forestillingsdagen nærmere. Jeg havde ligesom haabet paa, at en god Aand eller Djævel skulde mage det saaledes, at det Hele gik overstyr. Men nei, Loddet var kastet, Dagen kom. I det deiligste Solskin kørte jeg den 13de Juni 1844 som en Delinquent til sin Henrettelse ind fra Bakkehuset for at udføre, hvad jeg havde paataget mig. Jeg veed virkelig ikke, om jeg skal le eller græde ved Tanken paa den Tilstand, hvori jeg hin Eftermiddag befandt mig. Siddende i Karetten, udstødende det ene dybe Suk efter det andet, betragtede den misundelsesværdige Mængde af pyntede Folk, der i det deilige Veir strømmede ud af Vesterport for i Sønder-

marken og Frederiksberg Have at frydes ved Træer, Buske, Fuglesang og de tusinde Foraarsblomster, sad jeg aldeles fortvivlet; og dog kunde jeg endnu ikke opgive Haabet om, at En eller Anden skulde hjælpe mig i min Nød. Jeg sad og tænkte: Hvad vilde du give for endnu at blive fri? Jeg syntes virkelig, at jeg vilde give Alt, hvad jeg eiede; ja, saa vidt gik jeg, at jeg tænkte: Gud forlade mig — gid Vognen, hvori du sidder, vilde vælte; jeg vilde med Glæde tage imod et lille Benbrud og roligt finde mig i den øvrige Sommer at maatte sidde stille, for at det atter kunde læges. Jeg husker godt, at denne Tanke oplivede mig, og jeg haabede paa, at Skjæbnen vilde benytte det Vink, jeg her gav til min Redning, men den var ubøielig; Vognen væltede ikke, og jeg ankom til mit Paaklædningsværelse paa Theatret for at iføre mig min sørgelige Pynt og udføre min endnu sørgeligere Kunstpræstation. En og Anden synes vel, at denne min Stemning var overdreven exalteret! Herregud, om nu ogsaa et Stykke mishager, er da den Ulykke saa stor? Nei. Jeg indrømmer dette, men forud at vide med Vished, at man skal være Gjenstand for Latter, Spot og Haan, at Virkeligheden, den raa Virkelighed hos et Publikum, skal gribe ind og tilintetgjøre al Illusion, saa at jeg staaer der, ikke som den unge Pige i Stykket, men som Fru Heiberg, med hvem man tillader sig at gjøre Commers; denne Tanke var det, som jeg ikke kunde udholde. Alt hvad der forstyrrer Illusionen paa Scenen, selv det Bifald, der ofte lød ved min Indtræden, stak smerteligt i mig. Jeg selv vilde glemme, at det var mig som privat Person, som stod der, og jeg ønskede, at alle Andre vilde gjøre ligesaa. Kun Et har bestandig ligget mig paa Hjerte, det at frembringe en fuldstændig Illusion, thi kun, hvor denne opnaaes, kunde der være Tale om en kunstnerisk Nydelse for Publikum som for mig selv.

Under de første Acter forholdt Publikum sig i en rolig Døs; men lidt efter lidt syntes det overfyldte Hus, at det dog skulde have lidt Glæde for sine Penge, og nu begyndte Tilskuerne at blive muntre Medspillende, hvis Spil blev livligere og livligere, alt som vort Spil blev mere og mere mat. Da nu en af de tre skandinaviske Brødre mod Slutningen af Stykket kom hjem fra en Reise, paa hvilken han lykkelig havde faaet sin Examen, og kom løbende ned ad et Fjeldstykke og jublende raabte: „Jeg har faaet min Examen!“ udbød Publikum i den muntreste Latter, og flere Stemmer raabte: „Vi gratulere!! Vi gratulere!!“ Fra nu af var Ævret opgivet, som man siger. Man lo, man snakkede med, man raabte „O!“ paa de rørende Steder, man applauderede ironisk, og Tæppet faldt endelig for sidste Akt under almindelig Latter. Jeg takkede min Gud, at jeg itide havde forudset dette Resultat og gjort Indsigelse mod det rørende skandinaviske Slutningsdigt! Man tænke sig min Situation, om jeg under en saadan Stemning skulde have staaet der og snakket i en Lygte! Jeg var for-

resten rørt over Publikums Godhed imod mig denne Aften; thi saa ofte jeg traadte ind paa Scenen, var der stille; ikke en Lyd yttredes i det muntre Hus under mit Spil eller ved nogen af de mange næsten udæskende comiske Bortgange, som min Rolle indeholdt. Ikke let har noget Bifald i den Grad glædet og smigret mig som denne Aftens Taushed. Stykket var forbi og mine Lidelser endte. Jeg var tilmode som En, der havde været i Havsnød og nu stod reddet paa den tørre, velsignede, faste Jord. Jeg var glad, næsten til Overgivenhed. Men vare mine Lidelser nu endte, saa begyndte mine Kammeraters først. De andre Damer i Stykket styrtede ind til mig for at give deres Indignation og Bedrøvelse Luft. Da de undredes over mit glade Lune, sagde jeg: „Misund mig ikke dette, jeg har havt mine Lidelser forud; I maa nu bære Eders bagefter.“ Ligesaa sukkende og betyngtet jeg var kjørt ind til Theatret, ligesaa let kjørte jeg hjem, da Alt var overstaet. Jeg kunde ikke lade være at synge høit i Karet; jeg var fri for i Sommer; jeg traadte glad ind til Thebordet, hvor Heiberg ventede mig; min Glæde smittede ham, der ogsaa paa mine Vegne havde havt en tung Aften; vi drak de skandinaviske Brødres Skaal i et Glas Vin og gik til Ro, haabende en bedre Dag imorgen. Næste Morgen sendte Fru Hall Bud ind til mig, om jeg ikke vilde tjene hende i at komme et Øieblik ind til hende, da hun alt i flere Dage havde maattet holde Sengen paa Grund af en stærk Forkjølelse. Jeg gik strax ind til hende. Hun laa i Sengen, rakte Haanden ud imod mig og sagde næsten med Graad: „Hvorledes har De det, min søde Ven, efter den afskyelige Aften igaar, som Hall har fortalt mig om?“ Ved at se hendes bedrøvelige Mine, kunde jeg ikke bare mig; jeg brast i Latter. Hun saae forundret paa mig. „Kan De le deraf?“ sagde hun. „Ja, hvorfor ikke?“ svarede jeg, „det er jo forbi, og jeg har grædt saalænge forud, at jeg virkelig ikke kan mere.“ Da hun saae, hvor let jeg var om Hjertet, slog hun ind i min Tone, og jeg morede hende nu med omstændeligt at fortælle hende alle de Scener, jeg havde været Vidne til bag Scenen, paa Scenen og ude i Publikum.

Se, denne Forestilling var nu Nr. 1 af det, der forbittede mig denne Sommer; nu kommer Nr. 2.

Det er lykkelige Tider, hvor vor Kritik endnu ikke er vakt. Jeg har kjendt saadanne Tider i mit Theaterliv — men det er længe siden — hvor ingen Kritik forbittede mig Nydelsen af at spille Comedie. Var Rollen hvad man kalder en smuk Rolle, det vil sige, var den saaledes, at jeg forudsaae, at jeg i denne Rolle ville gjøre Virkning, da var jeg tilfreds og glædede mig til at spille den. Om Stykket havde Værdi som Kunstværk, om Rollen var psykologisk sand, om Dictionen i den var ædel, simpel, om Verset var rent i sine Former, om der var Renhed i Charakteertegningen, om Sujettet var kunstnerisk behandlet; kort, om der var Sandhed i det hele Stykke, eller om det som

Helhed var et affecteret Døgnproduct, herom spurgte jeg dengang ikke mig selv; det kostede mig ikke en urolig Tanke; jeg spillede min Rolle, for det meste godt, og selv om jeg ikke altid syntes dette, saa syntes Publikum det, og dermed slog jeg mig til Ro. Saaledes kunde og burde det ikke blive ved. Det kunde ikke være andet, end at min Kritik, min Dom lidt efter lidt i Omgang med Heiberg, med hans Moder og saa mange Andre maatte udvikle sig ikke blot til at modtage, men ogsaa til at gjøre Rede for det Modtagne, til at kunne skjelne imellem Ondt og Godt. Jeg var paa dette Tidspunkt 32 Aar. Jeg kunde ikke længere med Taalmodighed, i Uvidenhed lade mine Evner misbruges, snart til eet maadeligt Arbeide, snart til et andet, uden at det smertede mig. Jeg havde alt i adskillig Tid maattet spørge mig selv: Er det ret, er det kunstnerisk rigtigt, for ikke at sige: Er det ikke umoralsk saaledes ved sit Talent at bidrage til, at saa meget Forkasteligt gaaer igjennem hos Publikum og forvirrer dets Begreber om dramatisk Kunst, idet det forvexler Skuespillerinden med det Stykke, hvori hun optræder. Mangfoldige Gange vare Stykker skrevne, som kun hvilede paa den Interesse, der skulde ligge i at se mig i en eendommelig Situation, i et mærkeligt Costume, i Benyttelsen af min Evne til at syngte Couplets, eller til Dans, til Declamation af lange, kunstige Digte o. s. v. Jeg var led og kjed af alle disse Misbrug, især naar de stod ganske forladte af al virkelig Kunst-Inspiration. Men hvad var herved at gjøre? Modsatte jeg mig dette Misbrug, saa gik det mig som med Maurerpigen, Forfatterne rasede imod mig og ansaae mig for deres Hjernefostres Morder, for ikke at tale om, hvorledes de ganske naivt foreholdt mig, at de havde gjort Regning paa en Indtægt, som det vilde sætte dem i den største Forlegenhed at gaa glip af; vedblev jeg med Fasthed min Indsigelse mod at misbruges, da udspreddes der Rygter om Primadonnanykker, Rygter, som det store Publikum strax var beredt til at fæste Lid til. Hvad dette angaaer, da bilder jeg mig imidlertid ind, at mine Foresatte og Alle, der have været indviede i Theatermysterier, have været enige heri, — at jeg aldrig i hele mit Liv, ikke en eneste Gang har nedladt mig til Noget, som kunde fortjene dette Navn. Altid har jeg arbeidet efter Pligt og Samvittighed, strengt i Kunstens Tjeneste. Men hvem kan tale en fornærmet Digterforfængelighed til rette?

I Slutningen af forrige Saison havde H. P. Holst, der nylig var hjemkommen fra Italien, skrevet sin „Gioachino“, hvilket Stykke blev antaget til Opførelse. Her var atter en Rolle skrevet for mig, en af de saakaldte brillante Roller, sammensat af og udsmykket med mange Lapper, men hvoraf dog ingen hel Klædning kommer ud. I denne Rolle var nu Glandspunktet en Castagnedans, en af de italienske Folkedanse, som vare komne i Mode i Kjøbenhavn, efterat nogle italienske Danserinder havde indført den hos os. Man mente, at saa-

danne Danse, hvori Mimiken spiller en saa stor Rolle, vare som skabte for mig med mit sydlandske Udseende, og H. P. Holst, der kjendte sit Publikum, vidste, at en saadan Dans, danset af mig, og det ovenikjøbet med Hofballetmesteren selv — saasnart Bournonville hørte, at jeg skulde udføre en saadan Dans, vilde han ikke overlade Meddanserens Plads til Andre — vilde være nok til at skaffe Stykket stor Opmærksomhed. Jeg kjæmpede med mig selv, om jeg skulde bede mig fritaget for Rollen og tage det Vrøvl, som vilde følge herpaa, eller være resigneret og faae min Sommerferie fordærvet ved at indstudere den, da Directionen ønskede, at Stykket skulde opføres strax i Begyndelsen af næste Saison. Jeg gjøs for Vrøvlet, og nu maatte jeg pine mig daglig med at indstudere Rollen. Se, det var Nr. 2, der forbitrede mig denne Sommers Glæder. I Saisonens Begyndelse gik „Gioachino“ over Scenen, udstyret med al den Pragt, som Decorationer, Dragter o. s. v. kunde præstere. Sat i Scene af Balletmester Bournonville med en saadan Tilsætning af Balletapparater og Støi, at jeg bogstavelig havde en Følelse af, at man var nærvæd at blive tosset i Hovedet over al den Uro, som dette Genremaleri frembragte, blev Stykket naturligvis optaget med meget Bifald — for en Tid.

Men havde jeg saaledes Sorger i denne Sommer, manglede det dog heller ikke paa Glæder. En smuk Eftermiddag, som jeg sad og talte med Stiftsprovst Tryde, der var kommen for at tilbringe Aftenen hos os, blev Døren til Stuen puffet op, og ind styrtede — Hercules! Jeg vilde neppe tro mine egne Øine. Drivende vaad sprang det kjære Dyr hylende af Glæde op ad mig, og var færdig at rive mig omkuld. Jeg omfavnede ham af et ærligt Hjerte, klappede og kyssede min Ven og spurgte den ene Gang efter den anden: „Men Hercules, hvor kommer du fra?“ Var Hunden svømmet over Kallebodstrand til os? Jeg veed det ikke, har aldrig kunnet erfare det. Tryde saae helt forundret ud ved dette Oprin, og jeg maatte nu fortælle ham min og Dyrets Historie. Han talte ofte i senere Aar om min Henrykkelse ved Hercules's Indtrædelse i vor Stue. Jeg var virkelig usigelig glad over Dyrets Komme, saa glad, at jeg i dette Øieblik meget beklagede ikke at være ene med min uventede Gjæst, men at jeg for Skams Skyld maatte fortsætte Conversationen med den gode Tryde, hvis Selskab ellers var mig kjært. Ja, jeg var saa lidt Herre over min Glæde, at da Heiberg, som havde været en Tour inde i Søndermarken, traadte ind ad Døren, udbød jeg lidenskabeligt: „Heiberg, Du seer ikke, hvem her er!“ Heiberg, som antog, at jeg mente vor Ven Tryde, bukkede forbindtligt for ham og sagde: „Jo, jeg seer det meget vel.“ — „O nei!“ udbød jeg næsten uvillig, „Hercules!“ Vi lo siden alle Tre over min Mangel paa Selvbeherskelse i min Glæde. Det stakkels Dyr var usigeligt rørende; da den første Glæde over Gjensynet var ovre, lagde den sig stille hen i en Krog og sukkede, fulgte os med Øinene,

hvor vi gik i Stuen, kom af og til hen og slikkede vor Haand, men lagde sig saa atter melankolsk hen i dybe Betragtninger over, hvad der nu vilde følge paa denne hans nye Ulydighed. Der var virkelig et saa vidunderlig forstandigt, vemodigt Udtryk i dette Dyr's Øine, at jeg syntes, at de Naturforskere, som tvivle paa, at et Dyr kan have en Sjæl, nødvendigt maatte komme til en anden Anskuelse ved at se min Hercules. Naar Heiberg og jeg i Tusmørket sad i Sophaen i dyb Samtale om det Meget, der interesserede os, og Hercules da satte sig hos os paa Hug paa Gulvet med sit store, prægtige Hoved boret ind imellem os begge og saae op paa os, som om han fulgte vor Samtales Gang, var det et Udtryk i dens Øine, som jeg aldrig glemmer. Vare vi uenige i vore Meninger om den Gjenstand, vi havde bragt paa Bane, da henvendte Heiberg sig ofte til Hercules og sagde: „Hvad siger du, Hercules, har jeg ikke Ret?“ Ved en saadan Henvendelse udstødte Hercules da et dybt Suk, som om den begræd, at Talens Brug var den nægtet. Det var mig da umuligt andet end at klappe og kjærtægne den til Trøst for dens Savn. Længe nød vi dog ikke i Ro Glæden over Hercules's Selskab; inden kort Tid begyndte Alt paa gammel Vis. Hercules blev hentet og som en Forbryder bragt hjem til sit, men inden faa Dage havde vi ham atter ved vor Side. Dette gjengtog sig atter og atter. Heiberg havde forbudt Tjenestefolkene og os Andre at tage ham med til Byen. En Dag skulde jeg derind. Hercules saae uroligt til, at jeg iførte mig Hat og Shawl. Jeg gjorde ham begribeligt, at jeg ikke kunde tage ham med, og listede mig ud af en anden Dør for ikke at forurolige ham ved min Bortgang. Jeg kom ogsaa lykkeligt bort. Men da jeg var omtrent midt paa Vesterbro, kom Hercules med Tungen ud af Halsen i et frygteligt Firspring og havde nær kastet mig omkuld i sin ubændige Glæde. Jeg blev helt betænkelig ved at overtræde Heibergs Forbud, men Heden var stærk, til atter at gaa den lange Vei tilbage havde jeg ingen Lyst, og Hunden fik saaledes sin Villie. Atter paa denne Tour steg min Agtelse for Hercules. En Mængde usle smaa Hunde, som der dengang fandtes en utrolig Masse af, inden Hundeskattens Forhøjelse formindskede disse tossede Væsners umotiverede Gjøn, havde i lang Tid til hans og min Plage forfulgt os med denne utaalelige Bjæffen, som ingen Dødelig kan forstaa Meningen med. Hercules havde længe roligt hørt herpaa, idet den gik sin sindige afmaalte Gang ved min Side, kun af og til skottende op til mig. Hundenes Mængde tiltog idelig. Fra enhver Kjælderhals sprang en ny Plageaand op, bjæffende i Chor med de andre Bjæffere. Det var rent utaaleligt; det fandt Hercules omsider ogsaa; paa een Gang vendte det store Dyr sig sig med tindrende Øine, med Haarene paa Ryggen opreiste som Børster, visende alle sine skinnende Tænder, og udstødte et eneste forfærdeligt: Vov! med en saadan Styrke, at alle de smaa Køtere foer til alle Sider og i et Nu for-

svandt. Jeg var ganske stolt over Hercules og klappede ham paa det store Hoved; han saae mildt og ironisk op paa mig, som om han vilde sige: „Saadan skal det Kryb have det.“ Jeg faldt i mange Reflexioner over denne lille Gadescene. Ak, tænkte jeg, kunde man med et saadant eneste „Vov“ skræmme alle de litteraire Smaahunde ned i deres Kjælderhalse, saa de forsvandt for bestandig! Men det lader man nok være; de skræmmes ikke saa let; de ere som Fluerne, der sætte sig paa vor Næse; jag dem hundrede Gange bort, og de vil hundrede Gange atter sætte sig paa den. Jeg havde et Ærinde i Dronningens Tvergade, og her havde jeg ganske nylig seet Hercules ved min Side. Med Et, da jeg vilde se til den, var den forsvunden. Uroligt gik jeg omkring fra den ene Gade til den anden for at finde min Ven; alt forjæves. Mismodig, udmattet af Heden og Anstrengelsen maatte jeg omsider bedrøvet vende hjem i Uro over, hvad Heiberg, hvis Forbud ikke var overholdt, vilde sige. Siden erfarede jeg, at dens Herre tilfældigt havde mødt den og tvunget den til at forlade mig og følge med ham. Jeg haabede dog atter at se min trofaste Ven, men siden erfoer jeg, at Hunden strax var transporteret temmelig langt ud i Landet over Hav og Sø, og jeg saae virkelig aldrig mere det prægtige Dyr. Omtrent et Aars Tid efter spurgte jeg En af Familien fra den Egn, hvor Hercules havde sit Hjem, om de ikke vidste, hvorledes han havde det. „Han er død!“ lød Svaret! Le kun ad mig, min Læser, det faaer ikke hjælpe; jeg græd oprigtige Taarer over En, der havde viist mig saa stor Hengivenhed, og kunde ikke komme bort fra, at Længsel efter mig havde dræbt ham.

Jeg havde i denne Sommer en Forretning, som næsten af alle Forretninger er mig den ubehageligste, nemlig at se mig om efter en ny Bolig. Jeg kjender ikke noget mere Stødende for min Følelse end saaledes at trænge ind i en ubekjendt Families Hus med Anmodning om at se enhver Krog. „Vær saa venlig at føre mig ind i Deres Sovekammer, i Deres Fadebur, Kjøkken, Kjælder og Loft, de Steder, De bruger til at hensætte og gjemme, hvad De ikke ønsker at Uvedkommende skulle se!“ Dette er omtrent den udelikate Rolle, man nødes til at paatage sig, naar man er saa ulykkelig at skulle gaa og se paa Værelser. Saa meget er imidlertid vist, at de, der skulde forevise deres Hjemms hemmeligste Lukafer, umuligt kunde være mere forlegne ved dette ubehagelige Hverv, end jeg var under saadanne Omstændigheder. Jeg kom virkelig ligesom i Feber af Forlegenhed, og denne gjorde, at jeg sjældent havde Nytte af min Gang; med en saadan Ilfærdighed gjennemløb jeg det Hele for hurtigt at befri mig og dem, der skulde plaget mig. Da fik vi underhaanden at vide, at Lægens Bolig paa Søkvæsthuset paa Christianshavn paa Grund af Dødsfald var at faae tilleie, og at der til denne Bolig hørte et Stykke Jord, hvor man kunde indrette en Have. Dette sidste, i Forening med

Udsigten til atter at komme ud paa det gode Christianshavn, havde en stor Tillokkelse for os, og jeg begav mig da derud; men da jeg kom ind i den store Forgaard — Boligen ligger ikke ud til Gaden, men ind til endel mindre og større Haver — og jeg paa begge Sider saae de store Fængselsbygninger, der vendte ud til Gaarden, blev jeg saa trang om Hjertet, at jeg strax tabte al Lyst til Boligen, da jeg syntes, at det daglige Syn af disse Vægge, bag hvilke saa mange Ulykkelige sad, vilde gjøre mig rent melankolsk. Da jeg nu engang var der, gik jeg dog op i Værelserne; men uagtet her fandtes det, der mest af Alt kunde friste mig, det som altid havde været mit høieste Ønske, nemlig en Bolig, hvortil der hørte en Have, saae jeg dog kun Leiligheden med et halvt Øie; bestandigt tænkte jeg paa de stakkels Fanger. Jeg kom hjem og sagde til Heiberg: „Ak, nei, denne Bolig kan jeg ikke leve i paa Grund af Fangernes Nærhed.“ Han mente, at Sligt vænnede man sig efterhaanden til, saa at man tilsidst slet ikke mere tænkte derpaa, men jeg var bleven saa overrasket af dette nære Nabo-skab, at jeg for Øieblikket rent opgav Bolig og Have. Tiden gik imidlertid og Intet tilbød sig for os; da sagde Heiberg: „Gaa dog engang igjen ud til Stedet; maaskee du anden Gang seer det med andre Øine.“ Jeg begav mig da atter derud. Det var en deilig Sommer-Solskinsdag; Sindet var lyst som den blaa Himmel; paa Veien derud prædikede jeg for mig selv, at det ikke er godt for os Mennesker ligesom at flygte for Synet af det Sørgelige, at man tværtimod burde vænne sig til at kunne betragte det og ikke med Feighed undfly dets Nærhed. Jeg traadte nu ind i den store Forgaard, forberedt paa at se, hvad der ved mit første Besøg saa stærkt slog mig; Indtrykket af de triste Sidevægge var strax mindre, uden at det Uhyggelige dog rent udeblev. For Enden af Gaarden stod en Dør aaben ud til Haverne bag den Bygning, hvori Leiligheden var; dette Syn af Blomsterne og Træerne med Klengen af Fuglekviddren virkede oplivende paa mit Sind. Jeg gik nu op i Stueetagen — det var den, hvorom der var Spørgsmaal — og Værelserne forekom mig nu, oplyste af den deilige Sol, helt forandrede fra sidst. Alle Vinduerne laa ud til Havepladsen, og denne var igjen omgivet af mange andre Haver; disse i Forening med de store Træer paa Christianshavns Vold, der i Baggrunden af Haverne ragede høit op over dem, gav det Hele noget Stort og Landligt. Da jeg nu traadte ud paa den store Havetrappe foran Havestuen og saae det deilige Frelasers Kirketaarn pragtfuldt belyst af Solen ligge ligesom midt i Haverne, da tænkte jeg: Ja, dette var dog nok værd at agte paa tiltrods for de stakkels Fangers Nærhed, som man fra denne Side ikke saae eller mærkede noget til. Det Stykke Jord, som hørte til Boligen, var paa et enkelt Kirsebærtræ nær aldeles ubeplantet. Jeg stod nu her paa Trappen og gav min Phantasi Tøilen, idet jeg strax lagde en Plan, hvorledes jeg vilde benytte denne Plet, og jeg

blev aldeles henrykt ved Tanken om, at jeg kunde faae et Ønske opfyldt, som jeg havde baaret paa saa godt som hele mit Liv, nemlig at faae en Have, hvori jeg kunde saa, plante, rive, pleie Blomster, Buske og Træer. Efterat have overtydet mig om, at vi i Værelserne kunde indrette os, især ifald Heiberg kunde faae to Værelser, der fandtes paa 1ste Sal, og som ikke bleve brugte til Noget, var jeg næsten bestemt paa at raade til Flytningen herud; men hvad der især styrkede denne Beslutning var, at da jeg atter vilde gaa bort, kom en gammel, venlig Kone, der boede ovenpaa, ud fra en af Haverne henimod mig og sagde med en mild Stemme, idet hun saae paa mig med sine gode Øine: „Kjære Fru Heiberg, betænk Dem ikke paa at flytte herud, intet Sted i Verden er der saa deiligt som paa Kvæsthuset.“ Jeg kunde ikke lade være at smile over denne storartede Roes. „Ja, ja,“ sagde hun, „De smiler, men bo her først et halvt Aar, og De vil sande mine Ord; jeg har nu boet her over 20 Aar og gjentager, at der er intet Sted saa velsignet som her.“ Disse Ord, fremsagte af denne venlige Stemme, var mig ligesom et kjært Velkommen; jeg syntes, at Stedet alt havde noget Hjemligt for mig, og Beslutningen blev taget. Jeg nød nu Opholdet paa Landet med et lettere Sind, da denne vigtige Sag blev afgjort, hvilket jeg især skyldte den venlige gamle Kone, som et Tilfælde havde ført paa min Vei hin Dag. Jeg beplantede nu i Tankerne den lille Plet Jord, gjorde Tegning paa Tegning, for at benytte Alt paa det Bedste, og levede mig saaledes ind i vor nye Bolig længe før vi kom der. Heibergs Moder var tilfreds med de to Værelser, der skulde være hendes, og Heiberg glædede sig til den vide Udsigt, han ovenpaa fik til Hav og Himmel, saa at han her ret kunde faa Brug for sine store Kikkerter og gjøre natlige Observationer af Stjernehimlens Gang. Saaledes vare alle tilfredse, hver med sit.

DEN SUHRSKE FAMILIE

Man vil erindre, at vi ved Badet i Ems 1839 gjorde Bekjendtskab med Etatsraad Suhr og hans Kone. Ved vor Hjemkomst blev dette Bekjendtskab ikke strax fortsat, kun gennem Oberst Tscherning, der var en fortrolig Ven af Suhr, hørte vi af og til Noget om dem. Tscherning yttrede ofte, at Suhr efter dette Møde i Ems havde bevaret en overordentlig Interesse for os, at han nu, som aldrig tidligere, ofte gik i Theatret og var udtømmelig i at rose mig som Skuespillerinde. Tscherning maatte ofte fortælle ham om vore private Forhold o. s. v. En enkelt Gang traf vi Suhr, men især Fru Suhr, paa tredie Sted; ogsaa hun viste os da stor Venlighed.

Paa Suhrs Anmodning fulgte Tscherning ham en Dag til os for

at forny vort Emserbekjendtskab. Da dette var besørget, kom Suhr af og til og aflagde os Besøg, og kort efter kom ogsaa Fru Suhr i en stadselig Visit i en af sine elegante Vogne og indbød os til Middag. Vi modtog Indbydelsen, og fra nu af vare vi Omgangsvener. Ofte sagde En og Anden til mig: „Kan De faae ham til at tale, denne tause, strenge Mand?“ Jeg forstod ikke ret dette Spørgsmaal, thi saa ofte han aflagde os Besøg, var Samtalen med ham altid faldet mig let. Han havde stærke politiske Interesser, kjendte mange Mennesker og mange Forhold; Theatret besøgte han, som det lod, med stor Glæde; her var altsaa Stof nok til Samtale, og det faldt mig aldrig ind, at jeg ikke lige overfor ham som for enhver Anden skulde kunne gjøre Brug af den aabne, frimodige Tone, som man har sagt mig, at jeg besad i en noget usædvanlig Grad. Og hvad ham angik, talte han ofte med mig om sine Interesser med stor Aabenhed og Hjertelighed, ja betroede mig ofte, hvad han maaskee ikke har betroet Nogen foruden mig. Han viste mig saaledes, at han havde den fuldkomneste Tillid til min Taushed og Discretion. Den ene Fortrolighed førte den anden med sig, saa at ogsaa jeg snart meddelte ham, hvad der laa mig paa Hjerte, baade i mit offentlige og private Liv. Heiberg og hans Moder viste han en stor Hengivenhed, og de fattede begge et inderligt Ven-skab for denne trofaste Natur, hvis Omgang vi alle tre fandt meget velgjørende og hyggelig. Ofte rørte han os ved ganske uforbeholdent paa den mest hjertelige Maade at takke os, fordi vi ikke stødte ham bort. „De veed ikke,“ sagde han, „hvor stor Pris jeg sætter paa dette Hus's Ven-skab for mig; det kan ikke interessere Dem at omgaaes med mig, thi fraseet, at jeg jo antager mig selv for nogenlunde god Forretningsmand, veed jeg godt, at jeg i alt Andet er en „Ignorant“, men saa meget er vist, at af alle de Bekjendtskaber, jeg i mit Liv har gjort, har intet glædet og interesseret mig som Deres. Ofte har jeg af Hjertet takket min Kone, fordi hun foranledigede, at jeg hin Aften i Ems gjorde Deres Bekjendtskab, thi jeg tilstaaer, at jeg i hine Aar var saa indesluttet i mig selv, at jeg søgte at unddrage mig fra al Omgang med andre Mennesker og kun levede i mine Forretninger.“ At vi bleve rørte over saadan Tale af ham, ofte fremsat med Taarer i Øinene, var da ganske naturligt, saavel som og at disse Udtalelser bandt os Alle mere og mere til ham. Suhr havde for nogle Aar siden kjøbt det deilige Sølyst paa Strandveien, især fordi hans Kone, efter at have gennemgaaet en betænkelig Sygdom, havde sat sit hele Hjerte til at eie dette Sted. Da Suhr kjøbte Stedet, der tidligere tilhørte den grevelige Schimmelmansske Familie, var det yderst forfaldent; men nu sparede han ingen Udgift for at sætte det i complet Stand. Han antog en kunstforstandig Gartner, saa Have og Drivhuse var det Skjønneste, man i Omegnen af Kjøbenhavn havde. Hans Vogne og Heste vare ligeledes det Bedste, der var at faae; Alt dette

gjorde en vis Opsigt. Suhr havde hidindtil levet uden al Pragt, ganske stille i den gamle Gaard paa Gammeltorv; ja, Rygtet mente endog at vide, at han var gjerrig, og dette pludselige Omslag i hans Leve-maade var derfor Gjenstand for Omtale. Os forundrede alt dette slet ikke, thi vi havde intet kjendt til ham i hans tidligere Liv. Han indbød os nu ofte ud til al den Herlighed paa Sølyst i større Selskaber, hvor det gik yderst elegant til. Af disse Besøg i store Selskaber fik vi intet Indblik i Familielivet i det Suhrske Hus; thi hvad seer man og hvad lærer man ved slige Sammenkomster, hvor Enhver affører sig Hver-dagsfeilene ligesom Hverdagskjolen; hvor Mad og Drikke og den almindelige Conversation, ofte tarvelig nok, er hele Udbyttet; kun saa meget saae vi, at det var et Hus, hvor Tilsidesættelse af den gode Tone ikke taaltes, ja, at en vis Stivhed ofte hæmmede Mun-terheden og Livligheden hos de Tilstedeværende. Det feilede al-drig, at Suhr Dagen efter, at vi havde besøgt Sølyst, kom hjem til os og paa den hjerteligste Maade takkede os for vor Nærværrelse i hans Hus.

I Foraaret 1844 havde Suhr og Frue paa det Indstændigste an-modet os om at tilbringe en Maanedstid paa Sølyst i vor Sommer-ferie. Vi havde ikke strax indvilget heri, thi slige Ophold i et frem-med Hus have altid noget Betænkeligt ved sig; man veed ikke altid, om Venskabet er af den Natur, at det taaler en saadan daglig Nærhed. Vi trak det derfor noget ud med vort Svar. En Dag, da Tscherning og jeg var ene, sagde han til mig: „Heiberg og De føier dog vel Suhr i hans Ønske at komme ud til Sølyst?“ Jeg svarede ham, at vi havde nogen Betænkelighed ved denne Plan. „De maa ikke afslaa ham det,“ sagde Tscherning, „det er Synd; han har glædet sig saa inderligt der-til. Jeg har alt i længere Tid,“ vedblev han, „kjendt denne Suhrs Plan; han har ofte talt til mig herom og spurgt mig, om jeg troede, at Heiberg og De vilde kunne føle Dem tilfredse under et saadant Op-hold; jeg har svaret ham, at saavel Heiberg som Dem vilde det være overordentlig let at tilfredsstille i det daglige Livs Fordringer, hvor-imod jeg ikke troede, at Fru Gyllembourg vilde kunne finde sig i at undvære sit eget Tyende og alle de Bekvemmeligheder, hun i Hjem-met er vant til.“ Heri havde Tscherning seet klart, thi det var visselig bleven hende til stor Kval at skulle indordne sig i en forandret Leve-maade i et fremmed Hus. Tscherning havde kjendt Heibergs Moder i en lang Række Aar og var hende af Hjertet hengiven; men han kjend-te hendes smaa huslige Vaner for godt til at tro, at disse kunde om-byttes for andre. Det blev da omsider besluttet, at Heiberg og jeg skulde i denne Sommer tilbringe en Maaned paa Sølyst; hans Moder forblev i Bakkehuset med vore Folk, men vilde hver Søndag komme ud til os. Først i August kunde vi læsrive os fra Forskjelligt, der paa-hvilede os, og tage til Sølyst. Da Dagen kom til vor Udflugt, holdt

en af Suhrs elegante smaa Vogne for Døren, og en større var sendt for at medtage vort Tøi. Det hjalp ikke, at vi sagde, at vi jo godt selv kunde besørge os ud til Sølyst uden at gjøre hans Folk Uleilighed; det var ham en altfor stor Glæde at sætte Alt, hvad han eiede af Comfort, til vor Tjeneste, og udtømmelige havde hans Spørgsmaal til mig i lang Tid været om, hvorledes jeg troede, at Heiberg helst ønskede det indrettet hos ham, for at han kunde føle sig tilfreds og hjemme. Jeg smilte ofte over alle hans Skrupler med Hensyn til Heiberg, da jeg ikke har kjendt Nogen, som det var lettere at tilfredsstille i det daglige Livs Bekvemmeligheder. Det var netop en af hans elskværdige Egenskaber, hans store Talent til at orientere og indrette sig, hvorledes end det Ydre omkring ham stillede sig. Hans fortræffelige Humeur, hans comiske Sans hjalp ham ud over alle slige Smaating. Vi holdt altsaa udenfor Sølyst en Formiddag i Begyndelsen af August Maaned. Vi bleve modtagne af Husets Frue; Suhr ventedes først til Middag, den sædvanlige Tid, hvorpaa han daglig indfandt sig paa Landet for atter tidligt den næste Morgen at begive sig ind til sit Comptoir. I en Sidefløi af Hovedbygningen bleve vi indførte i en meget stor Havestue, der i Schimmelmans Tid havde været Bibliotheksal — nu vare alle Bøger forsvundne —: Væggene vare dekorerede med Landskaber af en i sin Tid berømt fransk Maler. Dette smukke Værelse med Udsigt til den skjønne Have, til begge Sider Vinduer (mod Nord og Syd) og Havedøren mod Vest, gjorde et meget behageligt og hyggeligt Indtryk. Det var ganske nyt meubleret med Fløiels Stole og Sophaer. Et Skrivebord var anbragt til Heibergs Brug, og forresten hvad den opmærksomme Vært havde troet, at vi satte Pris paa til vor Bekvemmelighed. Ved Siden af dette store Værelse var vort Sovekammer, udstyret med en Elegance, der langt oversteg, hvad vi i Hjemmet vare vant til. Efter at have rettet lidt paa mit Toilette, begav jeg mig ind i Husets Havestue, der tillige var det Værelse, hvor Alle samledes, et Værelse med en henrivende Udsigt over de skønneste Græsplainer ud mod Sundet, hvor Hveens gule Banker viste sig imellem Trægrupperne; udenfor den store Havedør var en yndig Veranda; paa hver Side af denne Dør var et stort Vindue, hvorfra man saae andre Punkter af Sundet. Husets Personale bestod, foruden af Hr. og Fru Suhr, af en Slægtning til Fru Suhr, en Frøken Charlotte Falk, en ældre, høist elskværdig Pige, hvis Sygelighed og Lidelser, imod hvad der pleier at være Tilfældet, bidrog til end mere at forhøie det rørende Indtryk, som den stille, beskedne, milde Skikkelse gjorde paa Alle ved den barnlige Taalmodighed, hvormed hun led. Med Trækkene smerteligt fortrukne var hun altid beredt til et Smil og høist modtagelig for enhver Opmuntring. Endvidere var der for Tiden en Broderdatter, Poulina Suhr, i Besøg; selv havde Suhrs ingen Børn. Ved Vinduet tilhøre

for Havedøren havde Fru Suhr altid sin Plads; ved Vinduet tilvenstre Frøken Falk sin. Da denne Havestue var meget stor, sad disse To langt fra hinanden, saa langt, at man vanskeligt kunde høre ved det ene Vindue, hvad der taltes om ved det andet. Heraf fulgte, at Stuen bestandigt indeholdt to talende Grupper, der vare for langt fra hinanden til at Conversationen kunde blive almindelig, især da Fru Suhr led af en temmelig stærk Døvhed, og for nær til, at den modsatte Gruppe i Stuen ganske kunde ignoreres; et overordentligt trættende og for Hyggeligheden og Sammenholdet i det daglige Samliv yderst uheldigt Arrangement; thi enten sad Fruen forladt tilhøre, og Alt var trukket tilvenstre, eller ogsaa sad Frøkenen forladt tilvenstre, og Alt var trukket tilhøre. Der var altsaa en evig Marcheren over Gulvet for at ty til den, der for Øieblikket var den Ensomme; herved blev enhver Conversation hurtigt afbrudt, og der skulde ideligt knyttes en ny. Ved min Indtræden i Stuen gik jeg naturligvis tilhøre for at sætte mig hos Husets Frue; Fru Suhr var en høi, blond Dame, der i sin Ungdom havde været anset for en Skjønhed, og hun var endnu en smuk ældre Dame med et elegant Udseende, med et koldt, formelt Væsen, et strengt, gennemtrængende Blik. Denne hendes stive Holdning ved min Indtrædelse i Familien forbløffede mig noget, og Conversationen slæbte sig trægt og døsig hen. Jeg sagde imidlertid til mig selv: Hun maa vist idag have haft nogen Ubehagelighed, og haabede, at dette var noget Forbigaaende. Heiberg havde endnu ikke indfundet sig, thi han ordnede sine Bøger og Papirer i vor egen Dagligstue. Efterat jeg et Par Gange var marcheret frem og tilbage mellem de to Vinduers Beboere, langt mere tiltrukket af det smilende Væsen tilvenstre end af den tause, strenge Frue tilhøre, ønskede jeg inderligt at Klokken var 4, haabende paa, at Suhrs Ankomst skulde bringe mere Varme i Temperaturen, i alt Fald en Forandring. Pludselig hørtes et stærkt Pidskeknaald ved Indkjørselen, og Poulina sagde: „Det er Onkel!“ Uvilkaarlig reiste jeg mig op i den Tro, at Husets Herre pleiede at modtages ved sin Ankomst, men blev meget forlegen ved at se, da jeg alt var henne ved Døren, alle tre Damer ubevægelig blive siddende ved deres Arbejder; noget flau listede jeg mig atter hen til min Stol, idet jeg ikke fandt det passende, at jeg indførte en Skik, som ikke lod til at høre hjemme her. Stakkels Fru Suhr! Stakkels Suhr! De kjendte ikke den Glæde, Heibergs Moder og jeg saa ofte havde følt, naar Heiberg vendte tilbage til os paa Landet efter et Besøg i Byen. Suhr traadte endelig ind. Et koldt, neppe hørligt „Goddag“ var hele Hilsenen fra hans Side; stiv, formelt ønskede han nu mig og Heiberg, der ved Pidskeknaaldet havde indfundet sig, velkommen i hans Hus. Jeg kjendte ham neppe igjen; mit Hjerte blev ligesom til Is i mit Bryst, og jeg tænkte: Ak, hvem der sad hjemme i Bakkehuset ved sit eget Bord!

Den zirlige Tjener meldte, at der var anrettet. Suhr bød mig Armen, Heiberg Fruen, og vi gik stadseligt ind til det elegant dækkede Bord. Jeg maatte næsten smile over, hvor tydeligt det var, at Heiberg ikke følte det Mindste til de Fornemmelser, der berøvede mig al Appetit. Livlig, munter, underholdende som sædvanlig fik han ved sit frie Væsen Samtalen i Gang; hans klare, prægtige, tydelige Stemme gjorde, at Fruen kunde følge Samtalen, og det var tydeligt, at dette sætte hende i godt Lune, hvilket jo ikke er besynderligt for en stakkels Døv, der ellers saa let har den Lidelse at se Andre le ad Noget, som ikke har kunnet naa hans Øren, en Lidelse, som vi Hørende vel neppe kunne forestille os. Det varede virkelig ikke længe, før Suhr nogenlunde var den Gamle, Fru Suhr ret munter, Frøken Falk i en hjertelig Latter, og Poulina undseeligt kjæmpende med sin; kun jeg formaaede ikke ret at komme mig efter det første Indtryk i dette Hus. Efter Caffien trak Suhr sig tilbage i sin Stue for at ryge Tobak, Heiberg og jeg sad inde i vor egen Stue. Da jeg her havde sat mig ned, atter aandende frit, udrød jeg: „Kjære Heiberg, lad os forkorte dette Besøg saa meget som muligt; jeg har en Følelse af, at vi ikke ere rigtigt velkomne her.“ Han saae forundret paa mig. „Men Gud bevar' os,“ udrød han, „hvor falder nu det dig ind? Jeg veed da, at de begge have opbudt Alt for at faae os herud, og det kunde de jo have ladet være, om de ikke havde ønsket det; der var da Ingen, som tvang dem.“ — „Ja,“ svarede jeg, „jeg forstaaer det heller ikke, men jeg pines af denne Følelse; Ingen af dem ere jo, som vi ere vante til at se dem, ikke engang Suhr; jeg kjendte ham ikke igjen, saa kold og formel har jeg aldrig seet ham.“ Som vi nu sad og talte herom, kom Suhr ind ad vor Havedør, idet han sagde: „Fru Heiberg, vil De tillade, at jeg et Øieblik sætter mig ind her hos Dem, uagtet jeg har en Pibe; men her i Havedøren troer jeg ikke, at De vil kunne mærke Noget til Tobaksrøgen, og jeg skal ryge meget beskedent.“ Jeg bad ham venligt at komme ind, da Røgen aldeles ikke plagede mig, især i et saa stort Værelse og for aabne Døre. Han traadte nu ind, kyssede min Haand til Tak, og nu var han fuldstændig den Gamle i Et og Alt. Han rakte Heiberg sin Haand paa den mest hjertelige Maade idet han sagde: „Tak, Heiberg, fordi De har opfyldt vort Ønske og er kommet ud til os; De veed ikke, hvormeget jeg skjønner derpaa. Herre Gud! jeg har dette smukke Sted; jeg ønskede gjerne, at ogsaa Andre skulde glæde sig over dets Skjønhed; jeg vilde saa gjerne se Folk hos os, men hvem vilde det mere at komme til os? Har jeg derimod Dem og Deres Kone her, veed jeg vist, at Alle gjerne ville komme, thi da er her Noget at komme for; uden Dem gaar det ikke, og det finder jeg meget naturligt. Lad mig nu først spørge Dem, om der Intet er, De savner her til Deres Bekvemmelighed, og dernæst vilde jeg tale med Dem om et Selskab, som jeg gjerne

vilde have her paa Søndag. Siig mig nu oprigtigt, om der er nogen af de Gjæster, som jeg har isinde at indbyde, der er Dem imod, thi i saa Fald stryge vi dem.“ Man kan vel tænke Alt, hvad vi svarede paa en saa venlig og beskeden Tiltale. „Kjære Etatsraad Suhr,“ sagde Heiberg smilende, „Ingen, som De indbyder i Deres Hus, kan vi have noget imod; tal dog ikke saaledes!“ Suhr vedblev: „Jeg vilde saa gjerne samle nogle af Deres Venner her, for at De ikke skal kjede Dem med os.“ Og virkelig gik der kun faa Aar, før Suhr med udsøgt Artighed lidt efter lidt samlede de fleste af vore Omgangsvener indenfor Sølyst's Vægge. Ved Thebordet om Aftenen havde Fruen atter sin kolde, formelle Tone. Suhr var temmelig taus, og det Hele trykkede mig paany. Man skiltes ad tidligt om Aftenen, og hver gik til sit. Hvor aandede jeg ikke let, da Heiberg og jeg som sædvanligt sad ene og talte sammen til langt ud paa Natten. Hvor fattig kan Rigdom dog ikke være! Vi havde strax fra Begyndelsen af yttret, at vi ønskede at drikke vor Morgencaffe for os selv; thi at conversere paa Stads, strax man staaer ud af Sengen, synes mig noget af det Forfærdeligste, jeg kjender. Tjeneren bragte os derfor om Morgen, naar vi ringede, en elegant Anretning. Heiberg spurgte denne tause Person, der saae ud, som om Hæsets Kulde ogsaa var naaet til ham, om Etatsraad Suhr alt var kjørt til Byen. „Ja,“ svarede han, „Kl. 9 kjørt han.“ — „Han kommer vel til Middag atter herud?“ — „Det troer jeg vist,“ svarede han, idet han spurgte, om der var Noget, vi befalede. Paa vort Nei forlod han Stuen med et Buk. Op ad Formiddagen, da Heiberg var gaaet en Tour ind i Dyrehaven, bankede det paa Døren, og Fru Suhr traadte da ind til mig, bærende paa en meget skjøn Plante. „Maa denne,“ sagde hun meget venligt, „staa her og blomstre for Dem?“ Jeg takkede, og nu satte hun sig ned hos mig, talte venligt og livligt. Dette Besøg hjalp paa min Stemning, og jeg begyndte at slaa mig til Ro i mit Sind, saa at hendes og min Samtale lidt efter lidt blev ligefrem og livlig. Ogsaa hun spurgte mig nu, om vi Intet savnede, kort, hun var et ganske andet Menneske end Gaarsdagen. Herre Gud! hvor ofte har jeg dog seet dette sørgelige Syn, at Mand og Kone er aldeles forskellige, naar man har dem hver for sig, og naar de er sammen. Nu gjorde jeg denne Erfaring paany med Hensyn til dette Ægtepar, thi hvorledes skulde jeg forklare deres forskjellige Stemning anderledes?

Om Morgen, den første Søndag vi tilbragte under dette vort landlige Ophold paa Sølyst, vandrede jeg ene om i den skønne Have, hvor de deiligste Blomster bugnede i Blomsterbedene, mange endog laa langs med Jorden, nedtyngede af deres egen Fylde. De skjønneste Remontantrøser prangede i alle Farver, men de nyligt udsprungne vanziredes noget ved, at de afblomstrede ikke vare af-skaarne, et Syn, der altid var mig imod; det har, synes mig, noget

Trist bestandigt ved Siden af det friske Liv at skulle mindes om Forgængeligheden af alt Skjønt, og jeg syntes, at den deilige friske Rose ligesom saae melankolsk ned paa dette hæslige Støv, som om den tænkte: „Dette er altsaa om kort Tid ogsaa min Skjæbne; saaledes skal min Skjønhed forvandles, min Duft, som man nu indaander med Henrykkelse, vil da plage den Sans, som den nu forfrisker.“ Som jeg nu stod her imellem Roserne i mine egne Blomsterbetragtninger, kom Suhr til — om Søndagen tog han ikke ind paa Comptoiret —: „Det var Ret,“ sagde han venligt, „at De seer til vore Roser, thi de staa for det meste temmelig forladte.“ — „Ja,“ sagde jeg, „de trænge til en Sax, der kunde borttage de visne; havde jeg en hos mig i dette Øieblik, da dyede jeg mig ikke, men skar væk for Fode. Fornøier det Dem ikke selv,“ vedblev jeg, „at gjøre lidt Nytte i Haven?“ — „Ak nei,“ svarede han, „jeg er ikke saa lykkelig at have denne Passion; jeg misunder ofte en Ven herude, naar jeg seer hans Glæde ved at beskjæftige sig med sin Have og sine Blomster.“ — „Nu vel,“ sagde jeg, „denne Lykke har De nu Leilighed til at nyde, naar De selv vil. Begynd nu med at afskjære nogle af disse visne Roser.“ — „Det kan jeg ikke, thi jeg har ingen Kniv.“ — „Hvad,“ udbrød jeg, „ikke engang en Kniv i Lommen, naar man dagligt gaaer i en saadan Have, det er jo skammeligt. De maa love mig, at De vil købe Dem en Kniv og altid bære den hos Dem, saa skal De se, at Lysten kommer.“ — „Nu haaber jeg,“ vedblev han, „at De, Fru Heiberg, der interesserer Dem saa meget for Blomster, benytter, hvad De finder her i Haven; klip nu nogle af de mange smukke Roser af og tag dem op med. Jeg har ogsaa tænkt paa, at De kunde have Lyst til at gaae ind i Drivhusene eller Blomsterhuset, naar De gaaer ene her omkring; maa jeg derfor her levere Dem en Hovednøgle, der lukker Alt op.“ Jeg takkede ham og tog imod Nøglen. „Og nu,“ sagde han, „maa De gratulere mig, thi jeg har faaet et Ønske opfyldt, som jeg længe har næret. Jeg har nemlig faaet et stort Pakhus, det saakaldte blaa Pakhus ved Toldboden, hvortil jeg i høi Grad trængte til mine Kuloplag.“ Jeg kunde ikke bare mig for at le, thi af Alt, hvad man kalder Ønskers Opfyldelse, var et Pakhus til Kul det, hvorpaa jeg mindst tænkte. „Uf!“ udbrød jeg, „ikke andet end et Pakhus? Og hvad har De maattet give for det?“ — „80,000 Rdlr.,“ svarede han. „80,000 Rdlr.! Og det for et Pakhus! Ak, hvor meget andet Skjønt kunde ikke købes for denne Sum! Imidlertid,“ vedblev jeg leende, „det er et Ønske, De har faaet opfyldt, altsaa, jeg har den Ære at gratulere.“ Han tog ikke min Spøg ilde op og forlod mig kort efter. Jeg vandrede endnu længe om i Haven; om Middagen skulde der jo komme stort Selskab, og jeg fik Lyst til at samle mig en lille Brystbouquet, der skulde forhøje min Pynt. Af et Instinkt syntes jeg dog, at jeg ikke paa egen Haand vilde plukke Blom-

ster i denne Have, der jo ikke tilhørte mig. I den store Have var ogsaa en Plads besaaet med Havre; jeg besluttede da at samle mig en Bouquet Markblomster. Imellem Havren fandtes de skjønne blaa Kornblomster, og under Træerne i Græsset Bellis, foruden de mange andre beskedne Smaaplanter og Græsstraa. Min Bouquet var samlet og særdeles skøn, da Fru Suhr traadte hen til mig og med et Blik, saa underligt skarpt, maalte den. Atter af et Instinkt, thi det var igrunden slet ikke faldet mig ind, at Nogen her egentlig vilde tage mig det ilde op, om jeg havde angrebet Havens Blomsterrigdom, strakte jeg Bouquetten hen imod hende til Betragtning, idet jeg sagde: „Ikke sandt, den er smuk? De seer, det er alle uskyldige Markblomster; jeg har ikke fordristet mig til at røre ved Havens egentlige Flora.“ Med en stærk Betoning svarede hun: „Nei, det troer jeg heller ikke om Dem, at De vilde.“ Jeg blev ganske forundret over hendes gode Tro til mig. Siden erfarede jeg, at det af Fruen i Huset ikke taaltes, at Nogen, ikke engang Husets øvrige kvindelige Personale, Frøken Falk eller de unge Broderbørn, afskar nogen Blomst, plukkede noget Bær eller besøgte Driverierne. Min Hovednøgle hængte jeg efter denne Opdagelse hen i en Krog for ikke at benytte den, og aldrig har jeg i de 14 til 15 Aar, hvor vi hver Sommer besøgte Sølyst, rørt en Blomst eller spist et Bær, som ikke blev mig rakt af Fruen eller Herren i Huset. Hvori bestaaer den Følelse, vi have ved at komme i et Hus, hvorom vi sige: der er saa hyggeligt, der er saa stor Gjæstfrihed. Bestaaer den ikke i, at vi have den betryggende Fornemmelse, at Alt ligesom staaer til Gjæsternes Raadighed, Alt hvad der kan gjøre Opholdet behageligt, at Værten og Værtinden ere glade Givere, glade Uddelere af hvad der tilhører dem. Mærker man noget Kniberi, nogen ængstelig Passen paa, hvor meget man tager af hvad der bydes, da Godnat al Fryd, al Hyggelighed, al Glæde! Og møder nu dette os i et rigt, et overdaadigt Hus, da indignerens man let paa sig selv over, at man et Øieblik endnu dvæler paa et saadant Sted. Saaledes uophørligt opmuntret af Værten i Huset til at tage og nyde, og ideligt standset af Værtinden i enhver lille Frihed, var Opholdet i dette rige, fattige Hus — jeg følte mig uhyggelig der. Hvorfra udsprang da denne Modstand fra Fruens Side? Var hun skinsyg paa mig og undte mig derfor ikke Noget? Nei, thi hvad hun negtede mig, negtede hun sine gamle Venner og Veninder, sine Slægtninge i samme Maal. Var hun paaholdende? Vist ikke fri herfor; men jeg troer dog ikke, at dette hovedsagelig var Grunden; Hovedgrunden var en umættelig Herskesyge, en feberagtig Holden paa, hvad der var hendes Eiendom. Hendes var Huset og Haven, Blomster, Buske, Træer og Frugter, og da det var hendes, maatte ingen Anden have den Ret at bruge noget deraf uden hendes Tilladelse, uden at det blev rakt denne Anden af hendes Haand. Dette er en Li-

denskab som enhver anden, men en Lidenskab, der dræber al Frihed, al Tilfredshed hos alle dem, der maa taale den, som ikke skjænker nogen Nydelse for den, der sætter sin Villie igjennem, thi Frygten for, at Nogen kunde overtræde denne Lov, forfølger den Paagældende med en saadan Uro, med en saadan Mistænksomhed, at Eiendomsretten bliver til en sand Kval istedetfor til en Glæde. Det er en Sjælesygdом som saa mangen en anden.

Det var som sagt Søndag, og vi ventede Heibergs Moder til Middag samt mange andre Gjæster. Suhr havde indrettet sig saaledes, at han kunde afhente alle sine Gjæster i Byen med sine egne smaa elegante Equipager. „Man skal ikke,“ sagde han engang, „have det Besvær at leie Vogn ovenikjøbet, naar man gjør mig den Glæde at besøge mit Hus.“ Nogle af Vognene vare kun indrettede til to, andre til fire Personer, og Suhr havde da en stor Takt med Hensyn til hvem han satte sammen i de forskjellige Vogne. Heibergs Moder kom den første Søndag glad over at se os og oplivet som et Barn over den smukke Kjøretour i behageligt Selskab, som bestod af Tscherning og endnu en af vore Omgangsvener. Da jeg ledsagede hende til vort Sovekammer for at hjælpe hende lidt, sagde hun: „Naa, I ere vel henrykte over at være i dette Paradis?“ Jeg meddelte hende nu, at jeg for min Del følte mig meget trykket i dette Paradis, og jeg fortalte hende, hvori Trykket bestod. „Ak, den gode Suhr,“ udbrød hun, „lad ham Intet mærke af din Misfornøielse. Han har flere Gange besøgt mig i min Ensomhed og været udtømmelig i Roes over din og Ludvigs Elskværdighed, idet han da altid tilføiede: „Blot de ikke kjede sig ude hos os!“ Jeg beroligede ham af et oprigtigt Hjerte, idet jeg antog, at I virkelig vare glade herude; tag dig ikke disse Smaating saa nær; husk paa, hvor meget du glæder Suhr med Eders Ophold.“ „Ja,“ svarede jeg, „det samme siger Heiberg, men jeg har alligevel en Følelse af, at hvad der er sket, ikke burde være sket, og jeg glæder mig til, at dette her snart faaer en Ende. Ogsaa Suhr er en Anden her i Hjemmet, end naar han gemytlig har siddet i vor Dagligstue. Kun naar han kommer ene ind til os herude eller møder os i Haven, er han den Gamle; saasart han er med sin Familie, er han stiv, ordknap og tør; Ungdommen her vover neppe at tale til ham, og i det Hele taget taler Ingen her med ham. Havde jeg fra først af lært ham at kjende her, havde jeg aldrig faaet den ligefremme Tone imod ham, som jeg nu har og som jeg ikke længere kan eller vil aflægge. Jeg bemærker ofte, at man studser her over min Frimodighed i at sige ham imod, og i det Hele over min ligefremme Tone. Engang havde Frøken Falk og Poulina, der begge med stor Venlighed sluttede sig til mig, Lyst til at kjøre en Tour. De betroede mig denne Lyst. Jeg sagde: „Ja, bed Deres Onkel om en af Vognene.“ „Nei, det tør vi ikke,“ lød Svaret. Jeg bebreidede dem nu deres Tilbageholdenhed

mod den gode Suhr og deres Mangel paa Frimodighed imod ham. „De tør,“ hed det, „vi ikke.“ „Er han da ikke god imod Dem,“ spurgte jeg. Og nu blev den rare Charlotte Falk saa varm i at berømme hans Godhed, at jeg ret kom til at holde af hende derfor; „men,“ lagde hun til, „Onkel taler saa lidt og er saa alvorlig, at vi ere blevne afvænte med at turde nærme os ham, og Tante vilde heller ikke kunne lide det.“ Ja, tænkte jeg, da liegt der Hund begraben. I Spøg sagde jeg nu til Poulina: „Deres Onkel er nu inde i sit Værelse; gaa nu ind til ham; tag ham om Halsen, kys ham og siig: Kjære Onkel! Charlotte og jeg har saa stor Lyst til at kjøre lidt ud idag, maa vi faae en af Vognene?“ „Gud!“ udbrød hun, idet hun slog Hænderne sammen, „det turde jeg ikke; han vilde tro, jeg var bleven gal.“ Jeg rystede paa Hovedet over deres Frygtsomhed og over ham, der uforsigtigt havde lukket sig for sine Nærmeste og indgivet dem denne Frygt. Da kom Suhr tilfældigvis igjennem Stuen; jeg sagde simpelt og jævnt: „Etatsraad Suhr, de unge Damer have Lyst til at kjøre en Tour i det smukke Vejr.“ „Ja, meget gjerne,“ var det korte Svar, „jeg skal give Kudsken Ordre til at gjøre sig færdig,“ og hermed forlod han atter Stuen. „Seer De,“ sagde jeg, „det gik meget simpelt.“ De bad mig nu om at være med paa Kjøretouren; jeg samtykkede, men jeg mærkede nok, at det nu knob haardt med at meddele Fruen denne mærkelige Begivenhed. Og saaledes gaaer det her med Alt. Herren i Huset maa tilstede Alt for at det kan ske; Fruen forbyder Intet, hvad Herren har befalet; men Alt gaaer alligevel efter Fruens Hoved; thi mere end en Gang udsætter man sig ikke for det Tryk af Misstemning, som altid opstaaer ved Fruens tause, men trykkende Modstand.“ „Ak!“ udbrød Heibergs Moder, „Slægtskab og Djævelskab! Her har vi dig igjen!“

Vi gik altsaa ind til det første Søndags-Selskab, der alt var temmelig talrigt forsamlet. De elegante Dametoiletter, Herrerne med deres Baand og Ordener toge sig godt ud i de af Blomster duftende smukke Værelser. Fru Suhr havde en vis Anstand i sit Væsen og tog sig godt ud i sin Pynt; den gjæstfri Vært var Opmærksomheden selv mod sine Gjæster. Tonen i dette Hus var altid noget stiv, men paa Grund heraf ogsaa betrygget mod al Kaadhed eller Tilsidesættelse af hvad god Selskabstone fordrer. Denne sidste Egenskab var, troer jeg, igrunden det, der bandt Heiberg til Huset, saa at han fandt Behag i at være der. Jeg krævede det Samme for at føle mig vel i et Hus, men — lidt til, eller rettere sagt, det Vigtigste til — Husgudernes Nær-værelse. Man gik nu ind til det rigt besatte Bord, og her straaledes ligesom Værtens Øine ved Tanken om at kunne gjøre sine Gjæster tilgode med Alt, hvad det rige Hus var istand til at byde. Den gode Vin hjalp snart til at sætte Selskabet i en munter Stemning, saa at Conversationen for det Meste var livlig. Suhr reiste sig nu og udbragte

i nogle faa, hjertelige Ord Heibergs og min Skaal, idet han takkede os for vor Nærværelse paa Sølyst og, til vor Forlegenhed, yttrede sin Taknemmelighed over at vi havde opfyldt et længe næret Ønske af hans Kone og ham. Den virkelig rørende Pris, Suhr satte paa mit Bekjendtskab, gjorde, at han syntes, at alle Andre maatte gjøre det Samme; var der derfor i Selskabet en Mand, som han ønskede at udmærke og undte særlig godt, da magede han det saaledes, at denne Mand fik mig tilbords — hvis jeg ikke gjorde en Streg i hans Regning.

Iblandt Suhrs Venner var ogsaa Halls: Fru Hall var noget i Slægt med Fru Suhr. Hall var endnu ikke steget op til sine høie Embeder, han var dengang Professor ved Universitetet; der var altsaa for det Meste Adskillige, der i Rang stod over ham. Hall og jeg havde ofte talt om det Fortvivlede i, at man paa Grund af denne Rangforret blev slet placeret ved et Bord, og Glæden ved et Gilde afhænger dog især af, hvem der en Ens Bordnabo. Jeg sagde nu engang til Hall i en munter Stemning: „Herefter venter jeg ikke paa, hvem der vil forbarme sig over mig og tage mig tilbords; naar De er tilstede, da maa De tage mig.“ „Det tør jeg ikke,“ svarede han; „vel,“ svarede jeg, „saa tager jeg Dem,“ og jeg holdt dette Løfte. Halls Forlegenhed, naar jeg saaledes skred over Gulvet og uden videre tog hans Arm, morede mig saa meget, at dette bidrog til, at vi strax vare muntre stemte end alle de Andre. Maaske Adskillige, der have kjendt Hall, ikke tiltroer ham Forlegenhed, men bortseet fra, at Hall mere end een Gang har fortalt mig, hvad han i sin Ungdom har lidt for at bekjæmpe denne Egenskab, om hvilken det er vanskeligt at sige, om den er en Dyd eller en Feil, da er det ganske vist, at Hall i høi Grad plagedes af Forlegenhed, ja, at han igrunnen aldrig, saa længe jeg har kjendt ham, ikke engang da han efter Kongen var den fornemste Mand i Landet, kunde faa Bugt med den. Forlegenhed kan udspringe af mange Grunde, af Dyder og af Feil, af Ydmyghed og af Forføngelighed. Hos Hall troer jeg virkelig, at den udsprang mere af det Første end af det Sidste; maaskee man kommer Sandheden nærmest, naar man siger, at den havde sit Udspring af en Blanding af begge Dele, thi det er det Almindeligste, uagtet de Fleste gjerne skarpt ville skille det Ene fra det Andet.

Ved Bordet havde jeg et af mine Uheld med Fru Suhr. Paa Grund af hendes slette Hørelse sad hun, Stakkelt, ofte meget tilovers ved et stort Bord, hvor Ordene lyde fra saa forskellige Tunger, snart sattere, snart højere. Ikke Alle havde en Stemme som Heibergs, tydelig og klar, hvor sagte end han talte. Det er en naturlig Følelse, naar man seer En saaledes sidde forladt, ensomt midt i en talende Kredts, at man da gjerne vil hjælpe lidt herpaa ved at henvende et Ord directe til den, der sidder som man siger tilovers. Jeg ønskede altsaa at sige

nogle Ord til hende, og helst nogle som kunde være hende behagelige. Den Meddelelse, som Suhr havde gjort mig om Morgenens i Haven om den endelige Opfyldelse af hans Ønske om at eie det blaa Pakhus, faldt mig da ind. Jeg sagde nu til hende: „Maa jeg gratulere til den forøgede Eiendom?“ „Hvilken?“ svarede hun. „Det blaa Pakhus,“ vedblev jeg. „Jeg veed ikke af noget blaa Pakhus,“ svarede hun. Jeg holdt ganske forbløffet inde, idet jeg tilføiede: „Undskyld! Maa-skee har jeg misforstaaet en Samtale, jeg før hørte.“ Conversationen var afbrudt. Jeg havde, Gud være lovet, ingen Forestilling om, at et Ægtepars Interesser i den Grad kan være adskilte, at en Mand til en Fremmed meddelte et vigtigt Anliggende, ham angaaende, og fortaug det for sin Kone. Jeg var høist forundret herover; men vogtede mig herefter vel for at tale til Nogen i Huset om hvad Suhr meddelte mig; først lidt efter lidt indsaae jeg, at han mod mig viste en Fortrolighed, som ingen Anden delte. Dette Ægtepar var og blev mig en Gaade. Saa ofte Samtalen, naar Suhr og jeg var ene, faldt paa hans Kone, da yttrede han sig med en høi Grad af Agtelse og Hengivenhed for hende. Med et stort Velbehag kunde han dvæle ved, hvor smuk hun havde været, da de blev gifte. Naar jeg da sagde: „Hun er jo smuk endnu“, svarede han: „Ja, af en ældre Kone at være er hun jo ret smuk, men De skulde have seet hende den Gang!“ Aldrig forsømte han ved slige Samtaler Leiligheden til at tilføie Et eller Andet til hendes Roes; aldrig har jeg i de mange Aar, hvor vi have kjendt dette Ægtepar, en eneste Gang hørt ham forglemme sig ligeoverfor hende, uagtet hun saa ofte udfordrede ham i denne Retning. Men hvad er et Samliv, hvad betyder en Holden-af uden Fortrolighed? Intet Baand er saa stærkt som dette. Kjærligheden kan blegne, Venskabet kjølnes, Familiebaandet slappes, men staaer jeg mig først saaledes med et Menneske, at han er min Fortrolige, at mine Glæder, mine Smerter, mine Ængstelser, mine Tvivl, mine Forhaabninger, Alt trænger til at gjemmes for at aabenbares for denne Fortrolige, saa at hans Sager min og min Sager hans, da er ingen Adskillelse mere mulig. Og dog gjemmer det menneskelige Byst Et og Andet i sit Indre, som ikke kan aabenbares, selv for en saadan Fortrolig; Et og Andet, hvorom kun tales i den tause Nat med Ham, der veed og kjender Alt; Et og Andet, som det vilde være ublufærdigt at give hørøstede Ord; Et og Andet, som ikke kan udtales, fordi det trænger til Forudsætninger, som kun En har Nøglen til; Et og Andet, som vi tage med os i Graven i Haab om, at vi hist kan finde Ord derfor, som ikke mistydes, eller endnu bedre, at Ordet ikke der behøves, fordi Alt ligger i de Ord: Du er kjendt.

Naar jeg om Morgenens efter et saadant Søndagsgilde hos Suhrs vandrede mine ensomme Veie i den ubefærdede Del af vor skønne Dyrehave, da faldt jeg i mange Tanker og Betragtninger, idet jeg følte

en dyb Medlidenhed med dette Ægtepar. Det korte, det skønne Jordeliv brugt, henslidt ved Siden af hinanden i Misforstaaelse, i Modstand, i en stadig Kamp for at sætte sin Villie igjennem, selv med Tabet af det Uundværligste, Fred. Hvor ønskede jeg ikke her at kunne være til nogen Nytte, til nogen Hjælp i at bringe Forsoning tilveie! Paa en mig selv ubevidst Maade havde jeg formaaget at bryde den haarde Skæl, der i mange Aar havde lagt sig om Suhrs Væsen. Fra alle Kanter, fra hans nærmeste Omgivelser hørte jeg idelig: „Onkel er bleven et andet Menneske, siden han lærte Dem at kjende.“ — En yndig Broderdatter af ham, Dorothea Suhr, som jeg senere lærte at kjende under hendes jevnlige Besøg paa Sølyst, sagde ofte med en henrivende Varme: „Vi kan aldrig være Dem taknemlig nok for, hvad De har gjort mod Onkel!“ Denne søde Pige, ung af Aar, men gammel af Kløgt, der skjænkede mig sin Fortrolighed og Hengivenhed, lærte mig lidt efter lidt at se i dette Forhold, hvad der ofte havde været mig uforklarligt. Hun følte en sand og inderlig Godhed og Taknemlighed mod sin Onkel for Alt, hvad han havde gjort for hendes Forældre og for hendes Søkende. Hun undskyldte Tanten med, at hun var bleven saa mistænksom, saa herskesyg efter sin sidste svære Sygdom, at de to Mennesker ikke passede for hinanden, uagtet de paa Bunden af deres Sjæl havde en inderlig Hengivenhed og Agtelse for hinanden. „Ak,“ sagde hun engang, „kunde De virke paa Tante som paa Onkel! Hun er ikke saa haard, som hun ofte synes. De skulde se hendes Angest, naar Onkel om Middagen udebliver over den bestemte Tid! Hun siger Intet, hun beklager sig ikke, men hun har ingen Ro paa sig, hun gaaer fra Vindue til Vindue, stirrer ud imod den Kant, hvorfra han skal komme; hendes Aandedræt bliver kortere og kortere, og jeg har da den utroligste Medlidenhed med hende. Men neppe hører hun Vognen kjøre for Døren, før hun sætter sig taus hen og saa modtager Onkel paa den ligegyldigste Maade af Verden med et tørt, knapt hørligt Goddag! Hvor ofte har jeg da ikke ønsket, at Onkel havde seet hendes Angest for ham!“ Naar jeg da sagde til Dorothea: „Hvorfor fortalte De ham det ikke?“ svarede hun: „Ak, Ingen her taler jo med Onkel; vi ere fra Smaa af blevne saa afvænte dermed, at jeg tør ikke; jeg kan ikke komme ud af det; jeg gyser for de forundrede Øine, han vilde sætte op, ifald jeg begyndte paa Sligt.“ Her var altsaa Suhrs store Feil. Hvorfor nærmede han sig ikke mere til sine Egne, til dem, der holdt af ham? Ak, det er svært at gjenvinde en Fortrolighed, der engang er forspildt.

Suhr kom som sædvanligt hver Middag ud til Sølyst, altid med nye Planer til vor Underholdning. Ved Bordet sagde han en Middag: „Heiberg, De maa gjøre mig en Fornøielse. Jeg har de mange Vogne og Heste staaende herude; jeg veed, at Deres Kone sætter stor Pris paa at kjøre i vore smukke Vogne; gjør mig den Tjeneste lidt hyppigt at

benytte en af dem til Kjøretoure, længere eller kortere, ligesom De selv ønsker; min sidste lille, nye Vogn til To har jeg igrunnen kjøbt til dette Øiemed, for at min Kone ikke skulde savne sin Vogn, om hun vilde kjøre; mine Heste blive rent syge af den megen Stillestaaen i Stalden; af Kudske gaaer her jo ogsaa to og driver hele Dagen hen; lov mig dette.“ Vi takkede, og jeg blev meget glad ved denne Udsigt til ene med Heiberg at kunne kjøre i denne deilige Omegn i en let, fortræffelig Vogn, med udmærkede Heste og en ypperlig Kudsk. Da vi kom ind til os selv, sagde jeg: „Det var en fortræffelig Plan!“ Og jeg var ganske henrykt over denne Tilvæxt i vore Behageligheder. Næste Morgen kom Tjeneren og sagde: „Inden Herren kjørte til Byen, sagde han, at jeg skulde spørge Herskabet, naar De ønskede Vognen forspændt til at kjøre ud.“ Vi bestemte nu en Tid, og hjertensglad satte jeg mig ved Heibergs Side, vis paa, at en rig Nydelse ventede mig. I et himmelsk Veir kjørte vi et Par Timer omkring i den nordlige Dyrehave, betragtede Dyrene med deres kloge Øine, lette Spring og lyttende, spidse Øren. Vi vandrede ogsaa omkring tilfods, og jeg steg atter op i Vognen med Arme og Hænder fulde af Skovplanter. Vi lagde de mest henrivende Planer for Fremtidstoure og takkede ret i Hjertet den gode Suhr for hans Venlighed imod os. Men hvor længe var Adam i Paradiset? Vi kom først hjem til Middagsbordet. Suhr var netop ankommet og stod endnu i Entréen for at trække sit Tøi af, da Fruen kom til med et Ansigt — et Ansigt, hvorpaa jeg strax læste Uveir. Jeg skyndte mig bort, ind i mit Sovekammer, hvor Heiberg strax efter kom til. „Se saa,“ sagde jeg, „nu kan vi da ikke benytte Vognen mere; det var jo tydeligt, at det var Fru Suhr imod.“ — „Ih,“ svarede Heiberg, der af Alt mest hadede Vrøvl og ingen Medlidenhed havde med Nogen, der gjorde sig skyldig heri, „det indseer jeg ikke, hun har jo sin egen Vogn og Kudsk.“ — „Men,“ sagde jeg, „al min Glæde ved at kjøre er nu forbi, naar jeg veed, at hun tager det ilde op; jeg beder dig ret om, at vi ikke oftere gjøre Brug heraf.“ — „Som du vil,“ sagde Heiberg, „men det er Synd mod Suhr, som glæder sig ved at gjøre os den Fornøielse.“ I denne Stemning gik vi den Dag tilbords. Suhr saae yderst forstemt ud og faldt ofte i Tanker. Heiberg, som ikke i mindste Maade havde ladet sig paavirke af Fruens Ansigt, talte saa livligt og fornøieligt med de unge Damer ved Bordet, at han snart fik dem til at le, uagtet de gjorde det halvt sky. Glad var jeg, da vi brød op, og jeg kunde gaa ind i mit eget Værelse. Om Eftermiddagen kom Suhr ind til os, saa venlig, saa rørende mild, at al hans Tale lød, som om han i et væk vilde bede os om at undskylde Fruens fortrædelige Ansigt. Naturligvis nævnte ingen af os det med et Ord. Næste Morgen kom Tjeneren atter med det samme Spørgsmaal fra Herren: Naar vi ønskede at kjøre? Jeg sagde, at vi idag ikke kunde kjøre, da jeg agtede at aflægge nogle Visiter hos Bekjendte, der

boede i Taarbæk. I Solheden travede jeg da afsted for at kunne have et passende Svar til Suhr, naar han kom ud til Middag. Dette hjalp mig ikke stort, thi han sagde: „Min Gud, hvorfor gik De i Heden, istedetfor at kjøre?“ Jeg svarede, at det morede mig at gaa tilfods igjennem Fiskerleiet, hvor vi endnu havde gamle Bekjendte imellem Fiskerfamilierne fra de Aar, vi havde ligget paa Landet i Taarbæk. Dette hjalp. Men idelig og idelig blev til min Kval det Spørgsmaal fornyet, om naar vi vilde kjøre. En Dag, da Tscherning var paa Sølyst, og han og jeg gik ene i Haven, sagde han: „Jeg har Noget at bede Dem om; Suhr ønsker saa meget, at De skal benytte hans Vogn, hvorfor gjør De det ikke?“ — „Ak, Tscherning,“ svarede jeg, „jeg taler nødigt om det, men denne Benyttelse af Vognen er Fru Suhr imod, og dette gjør, at al min Glæde ved det er borte.“ — „Det tager De ganske sikkert feil i,“ sagde Tscherning. — „Jeg tager ikke feil heri, tro mig.“ — „Nu vel,“ sagde Tscherning, „om saa var, det lader man, som man ikke veed Noget af; benyt den, De bedrøver ellers Suhr!“ En ganske enkelt Gang føiede vi da Suhr i hans Ønske, men Glæden var borte for mig. Jeg fandt nu paa en Udvei. Jeg sagde til Suhr, hvad jeg forresten ogsaa meente, at Noget af det Behageligste, jeg kjendte, var strax efter Bordet i smukt Veir at kjøre en Tour i en smuk Egn. Det blev nu til en daglig Skik, at selv Husets Personale efter Bordet fordelte sig paa flere Vogne — af og til opholdt andre Gjæster sig flere Dage paa Sølyst — et Arrangement, som lod til at behage Alle. Vi kjørte da paa kryds og tvers igjennem Dyrehaven, i hvilken Suhr var en ypperlig Veiviser. I de smukke Vogne kjørte da snart Suhr med mig, Heiberg med Fruen, snart omvendt. Paa disse Kjøretoure fortalte Suhr mig mange Episoder af sit Liv; han talte om sine tidligere Forhold, sine Venner og sin Slægt med stor Aabenhed og Frimodighed; om sin Moder, som han aldrig kunde nævne uden med Taarer i Øinene; med den inderligste Kjærlighed, den største Høiagtelse meddelte han mig Træk af hendes Liv; han fortalte om hendes Godgjørenhed, hendes Nøisomhed for sin egen Person, hendes Flid, hendes Oeconomi, hendes kjærlige Sindelag mod Alt, hvad der kom hende nær; hun tænkte kun paa Andre, aldrig paa sig selv. Vist er det, at naar et Menneske i sin høie Alderdom seer ud som gamle Fru Suhr, saa mild, saa kjærlig, med dette velgjørende Alderdomssmil, der lyste ud af et stort Portrait, som hang i Suhrs Dagligstue, da maatte man tro ethvert Ord, Suhr fortalte om denne Moder.

En Dag, vi kjørte sammen, fortalte han mig Følgende af sit Liv, hvilket jeg skal stræbe at gjengive saa sanddrø, som jeg har bevaret det i min Hukommelse.

„De troer vel ikke om mig, at jeg har været et ungt, lystigt Menneske, en ivrig Balkavaleer, en lidenskabelig Kanekudsk, især naar

der inde i Kanen sad en ung smuk Pige? I unge Menneskers Drikkelag var jeg altid maadeholden, skjøndt jeg kunde taale en Del, uden at det gjorde mig noget. Tidlig Student var jeg ikke strax bestemt til Handelen. I en ung Alder forelskede jeg mig i min nuværende Kone, der var udmærket smuk og omtrent i Alder med mig. Tidlig bleve vi gifte, og da Farvel al Lystighed! Da min Fader døde, viste det sig, at vort Handelshus, der havde bestaaet i over 80 Aar, stod paa svage Fødder, ja truedes med rent at maatte gaa ind. Dette Slag satte mig i den største Bekymring. I nogle Aar fortsattes Handlen i min Moders Navn; jeg og min Broder Didrik toge os især af Sagerne. Efter hans tidlige Død var vi da tre Brødre; med min Moders Samtykke holdt vi nu et Familieraad. Jeg spurgte mine Brødre, om de syntes, at vi skulde fortsætte Handelen, i Haab om at heldige Spekulationer atter vilde sætte Huset paa Fode, eller om de ønskede, at vi skulde dele, hvad der endnu var reddet, og da hver af os arbeide med sin Part efter eget Tykke. Mine Brødre valgte det Sidste. Vor lille Formue blev altsaa delt i tre lige Parter. Jeg besluttede nu med min Part om muligt at reise vort gamle Hus. Det var et voveligt, et yderst modigt Foretagende. Jeg sagde til mig selv: „Skal det lykkes, da maa du anstrenge dig Dag og Nat, forsage Alt hvad der hedder Forlystelser, og maa leve for dette Formaal.“ Fra dette Øieblik tog jeg Afsked med Verden. Jeg indesluttede mig i mit Comptoir og blev Handelsmand med Liv og Sjæl, idet jeg negtede mig Alt, hvad der tidligere havde fristet mig. Det var forfærdelige Aar, de første! Dag og Nat i Spænding, Dag og Nat i Ængstelse for hvad der kunde komme, undte jeg mig neppe Søvn eller Hvile. Enhver Postdag satte mig i Spænding og Skræk, og mit Legeme havde ondt ved at holde denne Anstrengelse ud. Et saadant Liv førte jeg i 20 Aar, udelukkende henvist til mit Arbeide. Lykken var mig efterhaanden god; Held kronede mine Foretagender, og mod Slutningen af disse 20 Aar var Huset sikkert og reist af sit Fald, men jeg svag, ja ødelagt i legemlig Henseende. Lægerne raadede mig til en Badereise; paa denne var det, at jeg gjorde Deres og Heibergs Bekjendtskab. Hvad der meget havde bidraget til min legemlige Tilstand, var en Begivenhed, som i høi Grad havde nedstemt mit Sind, en uretfærdig Behandling, som jeg havde ondt ved atter at forvinde. Ved min Paalidelighed som Handelsmand var jeg anseet paa Børsen mellem mine Lige, jeg nød Agtelse, tør jeg nok sige, blandt Alle. En Dag, det var i Aarene 1826 eller 27, da jeg som sædvanlig indfandt mig paa Børsen, blev der af saagodtsom alle mine Kolleger viist mig en paafaldende og, som det syntes, aftalt Ringeagt. Man vendte mig Ryggen, hvorhen jeg end saae, og Ingen vilde have Noget med mig at gjøre. Forbauset og ude af mig selv forlod jeg Børsen. Jeg erfarede nu, at Rygtet gik, at jeg paa en for en Kjøbmand lidet hæderlig Maade havde benyttet mine Forbindelser (med Udlandet)

til, inden Nogen herhjemme havde erfaret det, at skaffe mig Handels-
efterretninger, der berigede mig paa samme Tid som de forarmede
mine Kolleger.“ — Denne Begivenhed har Suhr fortalt mig meget
udførligt med mange Enkeltheder, og mange, som mig syntes, slaende
Beviser paa hans Uskyldighed, men uvidende som jeg var og er i
slige Sager, har det ikke været mig muligt nu saa mange Aar efter
at fastholde alle disse Details. Den Adfærd, der saaledes vistest Suhr
paa Børsen, havde gjort et saadant Indtryk paa ham, at endnu mange
Aar efter, da han fortalte mig om alt dette, zittrede hans Stemme og
hans Kinder blegnede. „Nogle Faa,“ vedblev han, „troede paa mig,
støttede mig hos Andre og holdt mig opreist; disse Faa har jeg været
og vil være taknemlig mit hele Liv igiennem; hvad min Svoger,
Dispacheur Aagesen var for mig i denne Periode, kan jeg aldrig gjen-
gælde ham.“ Suhr var en høist trofast Natur; havde han engang
sluttet sig til et Menneske, var han det hengiven for bestandigt, selv
om dette Menneskes Anskuelse gik i en Retning, modsat hans egen,
ja selv om han virkede i en Retning, der stred mod hans Interesser;
herpaa var hans Venskab for Tscherning, hvis politiske Anskuelse
var Suhr i høi Grad imod, et Bevis. Da han havde betroet mig Aage-
sens Holdning ligeover for ham i hine Aar, forstod jeg først den Pris,
han satte paa denne sære, for Fremmede lidet behagelige Mand, men
som — det bør jeg Sandheden tro tilføie — de, der vare i hans dag-
lige Omgivelse, satte megen Pris paa. Saa meget er imidlertid vist, at
Suhr var svag ligeoverfor denne Mand, der formelig tyranniserede
ham, saa Suhr neppe turde foretage sig Noget uden hans Samtykke.
„Lidt efter lidt,“ vedblev Suhr, „kom mit Sind igjen i Ligevægt, især
da jeg mærkede, at Mange indsaae, at deres Opfattelse af min Færd
havde været uretfærdig. Jeg levede stille og indesluttet i mig selv,
uden al ydre Pragt eller Luxus, og saaledes behagede det mig mest,
dette Liv var bleven en Vane for mig. Da blev min Kone meget syg,
og det saae ud som jeg skulde miste hende. Aagesen og min Kone
sluttede sig altid sammen i et varmt Venskab. Hendes Sygdom var
næsten overstaaet, men hun var trist, og den Munterhed, der tidligere
havde været hendes Natur, var borte. Da kom Aagesen en Dag til
mig og sagde: „Vil du opfylde et af din Kones høieste Ønsker, da
kjøb Sølyst, som netop nu er til at faae; dette Sted er knyttet til din
Kones kjæreste Barndomserindringer; der vil hun kunne nyde den
friske Søluft og gjøre sig Bevægelse i Haven og Omegnen.“ Jeg
havde ikke megen Lyst til at gaa ind herpaa, men vovede virkelig
ikke at sætte mig imod Planen af Frygt for at miste hende og da siden
bebreide mig, at jeg ikke havde forsøgt dette Middel. Jeg købte altsaa
Sølyst! Jeg opgjorde mit Regnskab og saae, at mine Sager stod saae-
ledes, at jeg vel nu turde tænke paa at ombytte mit strenge Arbeidsliv
med nogen Nydelse og Luxus. At eie det store, smukke Sted kun for

der at indeslutte os i vor forrige Ensomhed, fandt jeg latterligt; det Ene førte det Andet med sig. Jeg anskaffede mig nogle Vogne og Heste og ønskede nu at samle Mennesker omkring os, der kunde sætte lidt Liv i Huset. Mit Bekjendtskab med Heiberg og Dem hjalp mig til at sætte dette mit Ønske igjennem. Da jeg for første Gang talte med Dem i Ems, havde jeg aldrig seet Dem paa Scenen, thi jeg gik aldrig paa Comedie; jeg fik nu ogsaa Lyst til at se Dem der, og da Alt hos os gik i en vis Vanegang, besluttede min Kone og jeg, at vi hver Søndag Aften vilde gaa paa Comedie. Hvormange glade Aftener jeg saaledes skylder Dem, behøver jeg ikke at sige; jeg fik mere og mere Lyst til at blande mig mellem andre Mennesker, og det er mig en stor Glæde at samle mine Venner paa Sølyst, hvor jeg ønkser, at Alle om muligt skal have det godt. Vor Familie havde i mange Aar udelukkende omgaaedes hinanden i n d b y r d e s; et fremmed Ansigt saaes saa godt som aldrig indenfor vor Kreds; dette har gjort os Alle stive og kjedsommelige; vi trænge i høi Grad til nye Elementer. Aagesen og Flere med ham i Familien kan ikke finde sig i alt dette Nye, der bringer dem ud af deres gamle Vaner, af hvilken Grund De ogsaa sjældent seer Nogen af dem, naar jeg undtager min Broders Børn, der af og til kommer fra Nyborg til Kjøbenhavn i længere Tid. Hans ældste Søn, Ole, der er paa mit Comptoir, venter jeg engang kan tage Handelen op efter mig, som jeg haaber at kunne overlevere ham paa bedre Vilkaar, end jeg modtog Huset efter min Faders Død.“

Denne og lignende aabenhjertige Meddelelser af Suhr i Forbindelse med Et og Andet, jeg havde erfaret af Broderbørnenes Udtalelser, gav mig Nøglen til Adskilligt, jeg hidtil ikke havde kunnet forstaa. Jeg begyndte at faae en stor Medlidenhed med Fru Suhrs Ungdomsliv. Ung, smuk, lystig, feteret som hun skal have været, var det i Sandhed en tung Skjæbne i de unge Aar at skulle give Afkald paa Verden og indeslutte sig med en stiv, gammeldags Familie, medens hendes Mand Dag og Nat kun havde een Tanke, den, at reise Huset fra dets Forfald; at se ham mørk, fordybet i sine Tal og Beregninger, negtende sig selv og sine Alt, hvad der kunde bringe lidt Forandring ind i den trykkende Tilværelse, fast naglet til sit Comptoir, medens den unge Hustru sad ensom, overladt til sig selv, — det var hendes haarde Skjæbne. Ikke engang Børn var der, som ved deres Skjæmt og Latter kunde bringe lidt Sollys ind i det daglige Livs Alvor. Se! i et saadant Ægteskab, hvor ingen Fortrolighed, ingen Meddelelse har kunnet udvikle sig, der er ureguelig Børn en Velsignelse, ja, deres Udeblivelse er en Jammer, som intet Andet kan hjælpe paa. Havde Fru Suhr i disse tyve Aar, hvori hendes Ægtefælle sad som Pigen i Bjerget og spandt Guld, havde hun i disse lange Aar kunnet opgive Alt, hvad Ungdommen higer efter, opgive det i Kjærlighed til ham,

ja da havde dette Forhold ret fæstnet sig istedetfor at løsnes; men hvor mange havde kunnet gjøre det? Denne Fordring til en ung Kvinde var stor, uhyre stor; kun Et havde formaaet det, en lidenskabelig Kjærlighed til den Mand, der krævede dette Offer. Der var Grund til at tro, at en saadan ikke har været tilstede. Rygtet fortalte i det Mindste, at Fru Suhr nogle Aar inden sin Forlovelse med Suhr havde været trolovet med en begavet ung Lærd, Philologen Koes, et Inclinationsparti fra begge Sider. Den unge Koes reiste paa sin Videnskabs Vegne til Grækenland. Efter nogen Tid ophørte hans Breve til Hjemmet, hvor hans Trolovede og Slægt levede i Angest og Forventninger om at høre Noget fra ham. Pludselig kom det Rygte, at den unge Koes var blevet overfaldet og dræbt paa Reisen; om dette virkelig forholdt sig saaledes, veed jeg ikke, men han var forsvunden og kom aldrig mere tilsyne. Et Par Aar efter forlovede den unge, smukke Frøken Falk sig med Suhr; neppe var det skeet, før et ulykkeligt Rygte sagde, at Koes ikke var død, men i god Behold. Man tænke sig nu den unge Piges Stilling! Dette Rygte viste sig siden at være falsk, men hvilken Virkning kan dette ikke have havt paa de Nyforlovedes Forhold til hinanden? Jeg veed Intet herom; Suhr har aldrig nævnet denne Begivenhed for mig. Hvad jeg veed, er erfaret paa tredje og fjerde Haand. Jeg har grublet meget over disse to Menneskers Personlighed og har ikke kunnet lade være at tro, at i de tyve Aar, da Suhr arbeidede, da han sad og spandt Guldet i Bjerget, gik hans unge Hustru tilgrunde, saa da han endelig fandt, at han havde spundet nok og kom ud af Bjerget for paany at nyde Livets Solskin og Varme, da stod hans Hustru der, gammel, kold, ensidig, ude af Stand til med Kjærlighed at følge ham videre paa hans Vei. Hun havde saa længe undværet Livets Goder, at hun nu klamrede sig, ikke til ham eller til den Lykke at se ham vende tilbage til Livet, men til alle disse Goder, der nu med Et ræktes hende. Hun vilde nu nyde dem ene, ikke dele dem med Nogen; ikke med hans Venner, ikke med hans Paarørende; nu vilde hun sidde ene i Bjerget og spinde paa sin Lykke, medens han stod udenfor og sagde: Lad os dog nyde det korte Spand af Lykke, vi have tilbage, medens det endnu er Tid. Suhr ønskede nu at kunne aabne Sølysts Porte for Alverden, Alle vilde han skulde dele hans Goder med ham, medens hun gjerne havde reist en kinesisk Mur rundt om Sølyst, for ene at nyde, hvad det tilbød. Det var ligesom blevet hendes Elskede, hun undte Ingen, Ingen at dele med sig, og derfor klamrede hun sig til hver Blomst, hvert Bær, til Værelser, Meubler, Vogne, Heste som det, det var hendes Livs Opgave at passe paa. „Jeg skal staa til Ansvar for det Hele for Gud,“ sagde hun engang. Jeg havde Medlidenshed med hende; thi som syg maa man jo betragte en Sjæl, hvor slige Tanker kan huses. Det var forresten min Mening, at disse to Mennesker

dog i Grunden hang ved hinanden; men paa hvilken Maade! En Dame sagde engang til mig: „Ak, hvor mageløst kunde her dog ikke være, naar ikke Fru Suhrs skarpe Øine ligesom mistænkeligt fulgte En overalt, og hvor lykkelig kunde ikke Suhr være uden hende?“ Jeg svarede: „Det skal De ikke sige. Det er min Overbevisning, at Suhr, ifald han havde den Skjæbne at miste sin Kone, vilde føle sig høist ulykkelig, ja maaskee rent gaa tilgrunde.“ Jeg anede ikke dengang, hvor profetisk jeg her talte. Damen saae forundret paa mig og sagde: „Det forstaaer jeg ikke, skulde man savne den, der paa alle Punkter arbejder mod vore Ønsker?“ „Aa ja,“ svarede jeg, „der gives Mennesker, hvem Modstand er en Nødvendighed for at holde Spændkraften vedlige. Et Liv som dette er en Tvekamp, der holder begge Parter i Aande. Naar Suhr foretager sig Noget, som ikke behager hans Kone, naar Fru Suhr saa godt som i Alt vil det Modsatte af hvad Suhr vil, da er det ikke, fordi nogen af dem finder Glæde i at drille eller plage den Anden, men det er hos begge en Kamp for at bevare sin Selvstændighed, eller om De hellere vil — en Kamp, hver af dem strider for at vinde den Andens Hengivenhed, Godhed, maaskee Kjærlighed, i den Grad, at Underkastelse af den Andens Villie bliver et Bevis paa Hengivenhedens Styrke. Det er min Overbevisning, at disse to Mennesker i Hjertet hænger ved hinanden, men Omstændighederne have skilt dem ad i det Ydre, og nu formaa de ikke mere at finde den Tone, der atter skulde forene dem. Hvem af dem, der bliver den Sidstlevende, vil fortvivle over den Andens Bortgang, det føler jeg mig forvisset om.“

Fru Suhr anede vist neppe, hvor ofte mine Tanker med den inderligste Medlidenhed beskjæftigede sig med hende. Ak, tænkte jeg, var hun ikke saa tillukket, hvor kunde da ikke en Tredie, der mente det godt med dem begge, her virke velgjørende! Havde det været muligt, at hun paa dette Tidspunkt havde kunnet glemme, glemme Alt, hvad der var lidt og stridt i Fortiden; havde hun kunnet bekjæmpe sit Sinds Gjenstridighed, havde hun kunnet nærme sig den arbeidsomme Mand, hvis Flid hun jo selv nu nød Frugten af, nærme sig ham med kvindelig Mildhed og Varme, med Aabenhed og lidt Interesse for hans Interesser, da er jeg fuldstændig overtødt om, at hun havde vundet den Mand saa aldeles, at begges Lykke havde været vis. Suhr frøs til Is i sine Omgivelser, desværre vistnok fra Begyndelsen af ved hans egen Skyld, men nu havde de kunnet optø ham. Hørte man denne Mand tale om sin Moder, saae man, hvilken Hengivenhed han var istand til lige overfor Venner, saae man Taarerne i hans Øine ved at omtale et tro Tyende, kjendte man hans storartede Velgjørenhed til Høire og Venstre, ofte øvet paa den fineste og kjærligste Maade, da kunde man ikke tvivle om, at her var et Hjerte, ikke udtørret, men varmt og blødt. Men ingen af hans Omgivelser kom den saa længe lukkede

Natur til Hjælp; man havde vænnet sig til at undgaa, til at frygte ham, og Ingen hørte den tause Klage i hans Bryst, der lød: „Kom mig imøde! Jeg ønsker ikke længere at lukke mig ude fra Eder!“ Hvad var Grunden til Suhrs Venskab og Hengivenhed for mig? Hvad var Grunden til, at han ikke længere kunde undvære mit Selskab? Tro mig, ene og alene min Frimodighed, min Ligefremhed, min Aabenhed imod ham. For første Gang i mange Aar traadte et Menneske ham imøde, uden Frygt, uden Forbehold, og, hvad der især var af Virkning, uden selv at ane, at her var Noget at vige tilbage for. Jeg talte ham frit til. Jeg dadlede hans Anskuelser paa mange Punkter; det længe indesluttede Liv havde gjort dem skjæve i Mangt og Meget; jeg kjæmpede med ham om disse Anskuelsers Rigtighed, ja, jeg vovede at sige til ham — ikke for at belære ham, men fordi det var min Natur at være aaben imod mine Venner —: „Hvad De her ytrer, er stygt og galt. De maa forandre dette.“ Ofte tænkte jeg, naar han var gaaet efter en saadan Samtale: Han er vist nu saa vred, at han ikke mere vender tilbage; men lad ham blive borte, hvis han ikke kan taale at høre Sandheden. Men han kom altid tilbage, mildere end nogensinde før. Havde jeg smigret den rige Mand, snakket ham efter Munden, var vort Forhold aldrig blevet det, det var: et Forhold, bygget paa gjensidig Agtelse, rent i sit Udspring og rent i sine Virkninger; af den Grund kunde det holde ud i Længden.

Al Sans for, al Kjærlighed til Kunst var igrunden Suhrs Natur fremmed. Ved at komme meget i vort Hus blev han ligefrem tvunget ind i ideale Interesser, der hidtil havde været ham aldeles ligegyldige. Han blev tvunget til at lytte, naar Talen faldt paa Kunst, paa Litteratur, og dette virkede idetmindste saa meget, at han ikke længer betragtede alt herhen Hørende som Tjant og Fjas, ikke mere syntes, at en Kunstner, en Digter var et unyttigt Medlem af Staten, men fik en Forestilling om, at det dog var muligt, at ogsaa disse Mennesker havde en Betydning for Samfundet. Det kneb imidlertid for Suhr at vinde op til disse Betragtninger. I hans rigt forsynede Hus i Byen, paa Sølyst fandtes ikke et Maleri, ikke en Statue, ikke et Bogskab. Vore Maleres og Billedhuggeres Stilling var paa dette Tidspunkt og en Del Aar efter høist mislig, og dog havde vi udmærkede Kunstnere; men paa ganske faa Undtagelser nær kjøbte ingen Private Kunstværker. Slette Billeder, daarlige Copier saae man hænge omkring i Husene, men ingen virkelige Kunstværker. Man gjøs for deres Pris og fandt det at være en overdreven Luxus, om Private vilde indlade sig derpaa; hvad der solgtes, gik til de offentlige Samlinger og begravedes bag deres Mure, istedetfor at føres ud i Livet, hvor det dagligt kunde sees og vække Sansen. Jeg bebreidede Suhr, at han havde Penge til alle Livets andre Nydelser, men ikke en Skilling til dette Formaal. „Jeg forstaaer mig ikke herpaa,“ sagde han, „og har ingen Nydelse

heraf.“ — „Det er ligemeget,“ svarede jeg, „De bør alligevel købe Billeder, ja, det er paa en Maade Deres Pligt. Naar ikke rige Mænd ville gjøre det, hvem skal da? At fremme Kunsten er lige saa fuldt en borgerlig Dyd, som at fremme saa meget Andet i Staten, hvortil De ikke negter Deres Bistand.“ Suhr var en god Borger i Ordets bedste Betydning. Han negtede ellers aldrig sin Bistand, naar Noget fortjente at ophjælpes; ikkun Kunsten havde hidtil Intet fornømt fra ham. Han hørte med en betænkelig Mine paa min Dadel. Inden faa Aar fandtes paa Sølyst Billeder af Marstrand, Skovgaard, Fru Jerichau, Exner og Flere; Billedhuggerarbejder af Thorvaldsen og Jerichau, og et stort, i det Hele taget godt Bibliothek, mest af danske, men tildels og af tydske, engelske og franske Bøger. Ordsproget: *L'appétit vient en mangeant*“, viste sig ogsaa her som rigtigt. I Begyndelsen købte Suhr Kunstværker af Pligt, efterhaanden af Lyst; og ofte glædede jeg mig over at se ham selv i Bibliotheket, fordybet i en eller anden Bog. Ikke faa fattige Kunstnere har Suhr rakt en hjælpssom Haand, men hvem vidste det, hvem kjendte det? Suhr selv glemte det og talte aldrig derom. Herpaa havde jeg flere Gange mærkelige Beviser. Et mindes jeg i dette Øieblik. En Kunstner af mit Bekjendtskab sagde en Dag til mig: „Jeg er saa glad og lykkelig idag; jeg vil tale til Dem derom, thi De veed vel, hvad Suhr har gjort for mig, han har vel fortalt Dem det?“ Jeg afbrød ham strax og sagde: „De skal ikke gjøre mig til Deres Fortrolige, ifald De ellers ikke har Lyst dertil; jeg forsikkrer Dem, at Suhr ikke har næynet et Ord til mig Dem angaaende.“ — „Nu vel,“ sagde han, „ligemeget, jeg kan ikke lade være at meddele Dem min Glæde.“ Og nu fortalte han, at Suhr havde hjulpet ham med en betydelig Sum, hvis Savn vilde have sat ham i den ulykkeligste Stilling. „Og De skulde seet,“ vedblev han, „paa hvor smuk og ædel en Maade han ydede mig denne Hjælp.“ — Suhr havde virkelig ikke med et Ord berørt denne Sag for mig. En Dag bragte jeg i en Samtale med Suhr denne Kunstner paa Bane, idet jeg roste ham. Jeg havde det Ønske at takke Suhr for hans Godhed mod ham, men fik ikke dette Ønske opfyldt, thi paa mine Lovtaler svarede Suhr kort: „Jeg kjender ham ikke personligt!“ Og denne Sag kom ikke oftere paa Omtale imellem os.

Saasnart jeg fik Vished om Suhrs store Godhed og Hengivenhed for mig, havde jeg fast besluttet aldrig at misbruge den ved at plage ham med Anmodninger om Pengehjælp, uagtet snart En, snart en Anden henvendte sig til mig med Begjæring om at gjøre min Indflydelse gjældende. Jeg svarede altid Nei, men undertiden tilføiede jeg: „Bede Suhr om Understøttelse for Dem gjør jeg ikke, men jeg skal se at finde en Leilighed til at fortælle ham Deres Historie; ifald han da vil, saa veed han, hvor der er Brug for en Hjælp; men mit Venskab skal ikke være ham en Byrde, der skal paalægge ham snart Et,

snart et Andet.“ Idet jeg nu holdt mit Ord og i Samtalens Løb meddelte Suhr, hvad jeg vidste, svarede han næsten aldrig herpaa; men hvor ofte erfarede jeg ikke kort efter til min Glæde, at mine Ord ikke havde været spildte. Man aner neppe, i hvilken Udstrækning denne Mand øvede sine Velgjerninger. At En og Anden ogsaa undertiden har maattet mærke, at han stod lige overfor den strenge Forretningsmand, er vel muligt, thi lige saa lidt anes det, i hvilken Grad der stilles Fordringer til slige rige Mænd; Enhver troer, at han er den Eneste, der henvender sig, og bedømmer derfor ethvert Afslag strengt og haardt.

Jeg har her paa et Sted med megen Udførlighed omtalt denne Mand, fordi jeg i det Følgende ofte bliver nødt til at nævne denne Ven, og jeg ønskede, at man da skulde have et Billede af den, om hvem Talen er, et Billede af hans Person, et Billede af hans Omgivelser, et Billede af det Sølyst, hvor vi i mange Aar opholdt os en Maanedstid hver Sommer.

Tilrods for Alt, hvad vor elskværdige Vært udfandt til vor Behagelighed under dette vort første Ophold paa Sølyst, var jeg dog ret glad den Dag, vi efter en Maanedes Ophold tog Afsked for atter at drage ind i vort eget Hjem i Bakkehuset, hvor vi havde besluttet at blive, indtil vi kunde flytte ind paa Søkvæsthuset paa Christianshavn.

SØKVÆSTHUSET

Den 12te October 1844 flyttede vi fra Bakkehuset til Søkvæsthuset. Samme Dags Aften gik H. P. Holst's „Gioachino“ første Gang over Scenen.

Jeg var nu i fuld Virksomhed paa dobbelt Maade, dels i Hjemmet med at indrette os i den nye Bolig, dels i Theatrets Tjeneste. Men hvad der især levende beskæftigede mig, var Anlægget af min Have. Jeg havde hele denne Sommer ikke seet et Træ, en Busk, en Blomst, uden Ønsket om, at ogsaa denne skulde findes i min Have; lidt efter lidt havde jeg optegnet Navnene paa saa mange Planter, at hermed kunde beplantes en Herregaardshave paa mange Tønder Land, istedetfor en Christianshavnske Have paa en kvart Tønde. Det gjaldt alt-saa her, som overalt i Livet, at slaa af paa sine Ønsker og endda finde sig tilrette og tilfreds. Jeg havde nu det Held, at en Gartner anbefalede mig, som gennem mit offentlige Liv havde faaet Godhed og Interesse for mig, og derfor ikke alene betragtede det som en Indtægt at skulle hjælpe mig, men som en Ære at skulle anlægge min Have. Med Kjærlighed udførte han derfor dette Hverv. Han roste meget min Tegning og holdt sig strengt til den. Jeg fik nu virkelig ved en

heldig Benyttelse af Pladsen anbragt mange skønne Træer, saavel Skovtræer som Frugttræer; en Mængde zirlige Buskvæxter, Slyngrøser, foruden andre Røser, og mangen en Blomst, der af Moden for Øieblikket var forkastet, optog jeg paany. Jeg dannede et lille Parti i en Krog, hvor jeg satte de simple smaa Skovblomster, Bregner, Græsstraa, ja selv nogle enkelte Straa af Rug og Havre. Et gammelt Kirsebærtræ, det eneste store Træ, der fandtes i Haven, og som jeg derfor ikke nænnede at lade hugge om, uagtet det ikke var smukt i sin Form, men lod staa paa en lille Plads, hvorom Gange tilhøre og tilvenstre slyngede sig, beplantede jeg med Slyngrøser, røde og hvide, der inden faa Aar voxede med saadan Fart og i saadan Mængde, at hele Træets Stamme saae ud som en Rosensøile. De hvide og røde Røser slyngede sig i saadan Masse op i Træets Grene, at det i Rosentiden virkelig var et idealsk Træ, som mange af vore Venner betragtede med Henrykkelse, for ikke at tale om min Glæde derved. Midt i Haven havde jeg faaet anbragt i Skjul af Buskettet et stort, firkantet Lysthus uden Loft; disse saakaldte Lysthuse med lukket Tag af Grene var mig ret en Vederstyggelighed, thi i Et væk forlystes man i dem ved Edderkoppe, der hænge sig i deres lange Indvoldstraad for at naa ned til Ens Hoved. Bier og Bremses og især de pøbelagtige Fluerty derind, summe En om Ørene og lade En ikke et Øieblik i Ro; er der derimod intet Tag undtagen den høie Himmel, da flyver alle disse Plageaander strax opad og derved ud igjen. Men høie Vægge maa et saadant Lysthus have, jo høiere, desbedre, thi da seer det virkelig ud, som om Himlen udgjorde Loftet. Dette mit Lysthus, eller rettere sagt, denne min Havesal var beplantet op ad Siderne med Aristolochia, dobbelte bengalske Slyngrøser og Caprifolier, og det var rigtig skjønt at sidde indenfor disse Vægge med Himlen som et bevægeligt Loft, snart roligt blaat, snart med svævende Skyer, der trak forbi som et Panorama. Den fjerde Side, Indgangen til Lysthuset, bestod af fire Søiler. Om disse var der plantet af de storbladede Vedbende. Jeg havde selv plantet dem som smaa Kviste, men de opnaaede inden kort Tid en hos os høist ualmindelig Udvikling; Søilerne vare aldeles dækkede inden faa Aar, og Planterne havde en Stamme saa tyk som Haandledet paa et voxent Menneske; de snoede sig i Slangebøtter rundt om Søilerne og sugede sig saa fast i disse, at det var umuligt at vriste dem fra hinanden; foroven dannede de en tyk Krands om Lysthusets Kant, og hvad der er yderst sjeldent hertillands, de blomstrede næsten hver Sommer. Min egen Gartner og andre Gartnerne, som jeg viste denne Plantes Væxt, vare ganske forundrede herover og sagde, at de aldrig havde seet denne Plante til den Fuldkommenhed herhjemme. Udenfor dette Lysthus saaes igjennem Søilerne en lille Plaine, midt paa denne et Kastanietræ, der ogsaa lykkedes ganske fortræffeligt, som i det Hele Alt, hvad her plantedes, voxede

med en saadan Hurtighed og Frodighed, at man knap vilde tro mig, naar jeg fem à sex Aar efter Plantningen viste Fremmede, at jeg havde plantet dette Kastanietræ, denne Eg, denne Birk, denne Løn, i hvis Skygge jeg nu sad. Da jeg sagde til min Gartner: „Jeg maa endelig plante en Eg,“ smilte han og svarede: „Hvad vil De med den, den groer saa overordentlig langsomt?“ — „Lad mig faae den alligevel,“ sagde jeg, „jeg holder saa meget af dens Blæde.“ Inden jeg maatte skilles fra denne mig saa kjære Plet, stod Egetræet høit, rankt med en ret anseelig Stamme og frydede mine Øine. I henved 20 Aar var denne Have min Glæde, ofte min Trøst i mangen en Modgang. Naar jeg aands- og legemstræt vendte hjem efter anstrengende Prøver paa Theatret, da var min første Gang efter at have sagt Heiberg Goddag og fortalt ham, hvad der var foregaaet paa Prøven, ned i Haven, hvor jeg altid havde fuldt op af Arbeide. Hvor ofte har dette Arbeide ikke lettet mit Sind! Hvor ofte styrket min Aand! Ak, jeg gribes i dette Øieblik af en usigelig Vemod ved at tænke paa denne Plet af Jord, hvor saa mange af mine Taarer faldt, da jeg de sidste Aar ene vandrede her, ofte langt ud paa Natten, stirrende paa de mange kolde Stjerner, som vandre deres ensformige Gang, uden at bryde sig om vor Glæde eller Sorg. Dog — tilbage til de lykkeligere Aar.

Vor egentlige Leilighed var i Stue-Etagen, men Heiberg havde, som tidligere sagt, faaet to store Værelser til Afbenyttelse paa anden Sal, med Udsigt over Haverne og Husenes Tage, ud over Sundet. Han var glad som et Barn over herfra ret at kunne benytte sine Kikkerter. I de sidste Aar havde han atter med Liv og Sjæl kastet al sin Interesse paa Astronomien. Hans Moder og jeg vare forresten skinsyge paa denne Passion, og meget Ondt maatte han døie af os, fordi han svigtede sin livsglade Musa for uophørligt Dag og Nat at fordybe sig i dette alvorlige, gigantiske Studium, hvor vi Andre ikke kunde følge ham paa hans Flugt. Alt hvad han eiede af Penge satte han paa astronomiske Instrumenter, og Alt, hvad han raadede over af Tid paa at benytte dem. Naar jeg saae ham sidde fordybet i disse endeløse Beregninger, saa sukkede jeg over, at disse Tal ikke kunde ombyttes med Vers og Prosa, hvoraf vi andre Dødelige kunde have Glæde. Sad han om Aftenen ved Thebordet, var han ofte distrahit, idet han ideligt saae paa sit Uhr og da pludselig med Et sprang op, selv midt i en Sætning, idet han sagde: „Farvel, jeg har en Tidsbestemmelse at gjøre iaften!“ og ude af Døren var han, inden hans Moder og jeg kunde give vor Klage over at skulle undvære hans Selskab Luft. Og nu sad han deroppe, ofte i kolde Aftener, til langt ud paa Natten, for aabne Vinduer, hvilket ængstede os begge. Det ene af hans Værelser ovenpaa var hans egentlige Studerekammer, fyldt med Bøger, det andet udelukkende til hans Instrumenter. I dette kom aldrig Nogen, uden at han selv var med; det var altid aflaaaset; han holdt

det selv rent, thi ingen Pige havde han den Tillid til, at hun maatte færdes i det Allerhelligste. Vi lo ofte ad hans Rengjøren, men vist var det, at hans Zirlichkeitssands, uden alt Pedanteri, viste sig her i sin fulde Glands. Dette Studium, disse Instrumenter, disse astronomiske Beregninger, disse mathematiske Formler med deres endeløse Talstørrelser og den for os Fruentimmer dunkle Logarithmetabel, slutte al anden litterair Interesse hos ham; det var blevet en uimodstaelig Passion, for hvilken alt Andet traadte i Skygge. Naar jeg klagede over, at hans Musa gik for Lud og koldt Vand, naar jeg noget utaalmodig udbrød: „Herre Gud! Er du da ikke snart kjed af de mange Tal, vil du dog aldrig mere skrive noget for Theatret, for Litteraturen?“ svarede han smilende: „Jeg har skrevet nok; lad dem, der klage over, at jeg intet Nyt skriver, først læse, hvad jeg har skrevet; det kunne de have godt af; naar de saa have gjort det, saa skal jeg nok skrive noget Nyt til den Tid; nu har jeg jo skrevet en Række Intelligensblade; lad dem rigtigt læse dem, de rette paa mange af deres skjæve Domme, baade i det Ene og i det Andet, og vil de ikke det, saa lad dem lade det være, jeg er lige glad.“ Sagen var, han var i disse Aar misfornøiet med Theatrets Virksomhed, misfornøiet med mangen en Retning, som var kommen frem i Pressen. Han syntes, at man prædikede for døde Øren, enten for virkeligt Døve, eller for de værste af alle Døve, dem som ikke ville høre; han var træt af at anstrenge sig for at virke paa disse Jordens vankelmødige, snakkesalige og holdningsløse Mennesker, og han flygtede fra dem op til Himlen, for at leve i Samfund med de tause Stjerner, hvis Love vare faste og bestemte og som ingen Raahed, ingen Uvidenhed formaaede at rykke en Linie ud af den Bane, hvori de vare satte. „Naar jeg fordyber mig i Astronomien,“ sagde han, „da er det, som om jeg fik et aandeligt Bad, der styrker og vederkvæger mig fra al det Vrøvl, al den Aandløshed, som man døier i Kunst og Litteratur; ved at løfte Blikket opad, ved i Tankerne at vandre mellem Kloderne, befrier og bevarer man sin Sjæls Ligevægt, saa at det Smaa bliver det Smaa, det Store bliver det Store.“ Man maa imidlertid ikke forestille sig, at han ved saadan Tale var forstemt eller i slet Humeur; langtfra. Hans ubetvingelige gode Lune var friskt som altid. — Ved disse Aftenbesøg hos Stjernerne bleve vi to Damer altsaa forladede tilbage i Dagligstuen, og visselig var det Ens egen Skyld, ifald man manglede Stof til Samtale med Heibergs Moder, der var en sand Mester i at conversere, men det egentlige Liv i Samtalen var dog borte, naar „Broderen“, som han for Spøg hed, forlod os. Vi to Damer tyede da undertiden til al Slags Lecture. Da jeg ikke var det franske Sprog mægtig og dog saa gjerne vilde vide nogen Besked om denne mærkelige Litteratur, hvoraf jeg kun kjendte de dramatiske Arbejder, der vare blevne opførte paa vor Scene, var det et Held for mig, at Heibergs Moder besad saa stor Færdighed i at læse

franske Bøger op paa Dansk, næsten uden al Søgen efter Udtrykket. Derved blev jeg bekendt med Digterværker, det ellers havde været mig negtet at stifte Bekjendtskab med. Dette Arbeide udførte hun med stor Beredvillighed, Godhed og Kjærlighed, uagtet hun i denne Periode bar paa en dyb Sorg og daglig levede i stor Angst. Hendes elskede Pleiesøn, Georg Buntzen, havde Aaret iforveien ligget meget syg af en Nervefeber og denne havde angrebet hans Bryst. Lægerne raadede til et længere Ophold i det sydlige Frankrig, og med stor Opofrelse fra hendes Side opholdt han sig nu i dette varmere Klima. Ethvert Brev fra ham blev ventet med Længsel og med usigelig Angst, naar det i nogen Tid udeblev; hendes Tanker dreiede sig kun om denne ene Sag, og meget Andet, som hendes livlige Aand ellers havde grebet med Interesse, gik hende nu ligegyldig forbi. Den Spænding, hvori hun daglig levede for den kjære Bortreiste, angreb hendes Legeme, saa at hun ikke som tidligere turde sidde saa længe oppe om Aftenen. Heraf blev Følgen, at jeg, naar vi ingen Besøg havde, blev ene tilbage i vor Dagligstue. Denne Ensomhed var især trist, naar jeg sildig kom hjem fra Theatret efter en anstrengende Rolle, hvoraf mit Blod var i en saadan Bevægelse, at jeg umuligt strax kunde lægge mig til Ro. Vel kom Heiberg da altid ned for at holde mig med Selskab ved Theen, men den skammelige Kvinde Urania lokkede ham kun altfor hurtigt tilbage til sit Rige, og berøvede mig saaledes Dagens kjæreste Timer, hvor jeg pleiede ene at have Samtaler med Heiberg; nu havde jeg faaet en Rivalinde, mod hvem jeg ikke kunde seire, men maatte give fortabt. Jeg sad altsaa her ene. Bestandigt haabende paa at min Ven skulde tage Afsked med Stjernerne, opsatte jeg Time efter Time at begive mig til Ro. Ofte indhyllede jeg mig i et Shawl, gik ved Midnat ned i Haven, hvorfra jeg kunde se Heibergs Vinduer og saaledes holde Udkig med, naar han slukkede sit Lys deroppe, og vandrede frem og tilbage, ogsaa bestrægtende de tause Stjerner, af hvilke jeg alt, ved Heibergs Hjælp, kjendte mange ved Navn. En usigelig Vemod kunde da gribe mig paa disse ensomme Nattevandringer; stille kunde mine Taarer flyde af en navnløs Længsel, en Længsel, der lader til at følge mig fra Vuggen til Graven; en Længsel, som vist først vil blive stillet i hint ubekjendte Land, hvor jeg haaber, at jeg en Gang i Naade vil blive dømt, i Naade optaget, om end som den Ringeste af de Ringe. Gjennemzittret af Nattekulde maatte jeg da ofte atter ty ind i Stuen, uden endnu at have seet Lysene slukkes paa anden Sal, og lydløst begive mig til Ro, overladende Stjernekirgeren til sin egen Skjæbne. Min Søvn var da altid urolig, som Søvn er, naar man venter, at En skal komme. Naar han da omsider kom, snart Kl. 1, snart Kl. 2, snart senere, vaagnede jeg altid halvt af Søvn, og uden ret at vide, hvad jeg sagde, spurgte jeg gjerne — Gud maa vide hvoraf det kom — :

„Hvorfra kommer du?“ I Begyndelsen svarede Heiberg fornuftigt paa dette Spørgsmaal, men da han mærkede, at jeg næsten var sovet ind igjen, inden Svaret var givet, drillede han mig med altid at svare paa mit: Hvorfra kommer du? med de Ord: „Fra Hesten paa Kongens Nytorv!“ Jeg var som sagt halvt indslumret, før jeg kunde skjænde paa ham for dette dumme Svar, men havde dog halvt en Fornemmelse af hans Drilleri. Saasnart Heiberg vaagnede om Morgen, var han i det fortræffeligste Humeur, fuld af Skjemt og Lystighed; jeg var angreben af Nattevaagen, men hvo kunde modstaa dette friske Lune, dette Barnlige i hans Digtergemyt? Ak! Lykkelig den, hvem Guderne forlene med et saadant Sind. Og lykkelig den, der daglig paavirkes af et saadant Sind.

Dette Nattelevnet tog lidt efter lidt snarere til end af. Jeg havde i min Ungdom lært at spille Claveer, men doven som jeg var i Alt, hvad jeg skulde lære, ikke bragt det synderligt vidt, uagtet min Lærer paastod, at jeg havde ualmindelig musikalsk Sands. Men Sandheden af Heibergs Sætning, at Ingen lærer noget ret, før han lærer sig det selv, viste sig ogsaa her. Medens Heiberg saaledes om Natten kun levede for sine Stjerner, begyndte jeg atter at optage Levningerne af min musikalske Lærdom. Jeg maatte begynde med noget let, og da jeg tillige havde en lille Syngestemme, fik jeg Berggreens Folkelmelodier med Text, en Art Sange, der altid har haft mest Tilløkkelse for mig. Jeg blev nu næsten ligesaa passioneret for dette mit Nattestudium som Heiberg for sit. Jeg spillede og spillede, sang og sang Time efter Time, saa Heiberg ofte kom ned, forundret over endnu at finde mig ved Claveret. Idet jeg saaledes sad i den ensomme Nat og sang disse simple, rørende, naive Folkesange, hvis Poesi tiltalte mig som ingen anden, da veed jeg ikke ret, hvorledes det gik til, men uden at jeg selv vidste af det, udsang jeg Ord af min bevægede Sjæl, idet Melodien ligesom indfandt sig af sig selv, fremlokket dels af Ordene, dels af de Accorder, jeg anslog, og inden jeg havde gjort mig Rede derfor, sang jeg smaa Sange, hvis Text, Musik og Accompanement var af mig selv, saa flygtigt henkastet, at de for det meste Dagen efter vare glemte, og jeg anstrengte mig da forgjæves for atter at kalde dem til Live; men hele Dagen sang det inden i mig, og jeg længtes efter de natlige, lykkelige Timer for atter at sidde ved mit ensomme Claveer. Aftenen kom, og naar jeg da igjen var ene, begyndte min natlige Leg.

Aldrig syntes jeg, at jeg havde levet et inderligere Samliv med mine smaa Alfer end i disse Nattetimer. Jeg havde en levende Følelse af, at de omsvævede mig, hørte paa min Sang, hjalp mig med Text og Musiken, lagde mig Ordene i Munden, lo ad mig, naar det ikke rigtig vilde gaa, saa jeg ofte uvilkaarlig udbrod halvhøit: „Ja, nu leer I ad mig istedetfor at hjælpe mig.“ Spillede og sang jeg ly-

stige Melodier i Dansetakt, havde jeg en Følelse af, at de Smaa svingede sig bag min Stol i muntre Kredse og ligesom tvang mig til at reise mig for at danse omkring med dem paa Gulvet; denne Opfordring fulgte jeg da i en forunderlig let og glad Stemning, idet jeg fortsatte Sangen under vort natlige Bal, medens hundrede Phantasier løftede min Sjæl bort fra denne Jords Tyngde med alle dens smaa og store Tryk. Under disse natlige Baller afbrødes jeg oftere og tidligere af Heibergs Komme end jeg ønskede. Timerne fløi som Minuter.

Ogsaa andre natlige Besøg af hel modsat Art indfandt sig undertiden. Af og til, naar jeg i den sildige Nat sad ved Claveret og sang, kunde jeg med Et, ligesom i et Nu, blive jaget op og anmodet om øieblikkelig at forføie mig bort. Denne Fornemmelse kunde komme allerbedst som jeg sad og sang en lille lystig Folkemelodi, og midt i en Takt, uden mindste høitidelig Stemning i mit Sind. Det var da som En pludselig tvang mig til at lukke Claveret, tvang mig til øieblikkelig at forlade Stuen. Ofte kunde jeg ikke lade være halvhøit at sige: „Ja, ja, nu gaer jeg jo; nu gaer jeg.“ Hvad var det for natlige Aander, der ønskede Stuen for sig selv?

„KONG RENÉS DATTER“

Paa dette Tidspunkt var det, som jeg alt har berettet, en Lykke for mig, at min Ungdoms Lyst og Interesse for Theatret blev vakt paany med sin hele Styrke ved det unge, friske, eiendommelige Talent, Theatret havde vundet i Michael Wiehe. Det var mig en sand Nydelse at spille med denne ædle Personlighed, en sand Nydelse at staa ham bi med Raad og Daad, at se ham udvikle sine sjeldne Gaver i Forening med mine, som han satte Pris paa, idet han ligesom ønskede at smelte sammen med mit Spil, og jeg med hans. Mange smaa Kampe maatte jeg gjenemgaa med ham, naar hans Opfattelse undertiden forvildede sig paa en noget ensidig Maade, idet hans Aand ikke var fri for den Feil, som desværre er altfor almindelig hos Skuespillerne, nemlig af en enkelt Replik i en Rolle at ville skabe det hele Billede, istedetfor at holde sig til det Hele og bøie den enkelte Replik derefter. Heiberg sagde undertiden halvt i Spøg, men dog mest i Alvor: „Det kommer af, at han er kortsynet;“ de legemlig Kortsynede, paastod han, vinde vanskeligt en vid Horizont i Kunsten; de stirre sig blinde paa det Nærmeste, det Smaa og kan ikke faa Synet paa det hele Billede. Hvorvidt dette holder stik, vil jeg lade staa hen, men vist er det, at Wiehe ofte med Kortsynethed opfattede mangt et Billede, og at kun hans store Godhed for mig gjorde, at han paa Prøverne, under min Paavirkning, frafaldt mangan

en Ensidighed, saa at Publikum i længere Tid sjældent fik Leilighed til at bemærke hans Hang hertil, da den ved mig for det meste var bekjæmpet, inden det paagjældende Stykke kom til Opførelse. Denne min Indflydelse paa hans skønne Talent kunde ikke blive ubemærket af det øvrige Theaterpersonale, og heraf kom den megen Tale i hans senere Aar om Alt, hvad han skyldte mig i sin lykkeligste Theaterperiode. Jeg selv har aldrig pukket paa denne Taknemligheds-gjæld; thi vist er det, at skyldte han mig noget, da var det især for mit Venskab for ham, ligesom jeg nærrede den samme Taknemlighed mod ham for den Hengivenhed, han viste mig; og lærte han af mig, da lærte jeg ikke mindre af ham i andre Retninger. Hvor ofte har ikke hans fine, sjælfulde Spil beandret mine Fremstillinger, hvor ofte har ikke hans noble Personlighed løftet og baaret min! Hvor lykkelig har jeg ikke været ved vort Sømmenspil, der greb Publikum ved saa mangan Leilighed, der bar saa mangt et Digtværk, saa det kom til sin fulde Ret! Hvor nød jeg ikke at have et fint, dannet Menneske ved min Side, et Menneske uden Løgn, Underfundighed eller Misundelse! Hvor jublede jeg ikke ved Tanken om, at her endelig var en Skuespiller, en høit begavet Skuespiller — dette er Sagen; thi hos de mindre Begavede er det ingen Sjældenhed — der tillige var en Mand, en sanddru, af sin Kunst inderligt gjennemtrængt Mand, hvem man ogsaa som Menneske kunde agte. Hvorfor skal dog dette være saa sjældent! Men varsomt maatte man fare frem mod ham; thi en høi Grad af Ømfindtlighed laa i hans Natur. Han var, som Hertz har sagt om Chevalieren i „Ninon“, vist med Hensyn paa Wiehes Natur: „Et Kar med ædel Vin, som der maa handles varsomt med.“ I de første Aar af vort Kunstnersamliv gjaldt det især om at sætte Mod i ham og vække hans Selvtillid. Jeg vakte denne uden at gjøre ham hovmodig eller fordringsfuld; han var en stille, drømmende Natur, indesluttet i sig selv og overordentlig taus. Ordet var ham i det daglige Liv ikke givet; han trængte ligesom til at faae sit Tungebaand løst; lige overfor mig lykkedes dette tildels. Jeg har ofte tænkt, at han ligesom ikke turde give sine Tanker Luft i Ord, thi i den stille, indesluttede Sjæl ulmede stærke Lidenskaber, saa stærke, at jeg troer, at hans ualmindelige Ordknaphed udsprang af Frygt for, at disse Lidenskaber skulde komme til Udbrud, og at det da ikke vilde staa i hans Magt at blive Herre over dem. Jeg har i de mange Aar, jeg har færdedes ved Theatret, aldrig kjendt Nogen, der i den Grad som Wiehe i de første syv Aar vandt Alles Agtelse og Kjærlighed, saavel paa Theatret som ude i Livet. Han var ligesom Alles Kjæledægge, inden han blev paavirket af en Personlighed, hans egen saa modsat som tænkes kunde, en Paavirkning, der ligesom rykkede denne stille, drømmende Natur ud af den Jordbund, hvori den alene kunde trives.

Jeg havde engang under en Samtale med Hertz om den berømte franske Skuespillerinde Mlle. Mars's Udførelse af Hovedrollen i det lille franske Skuespil „Valerie“, hvori hun var berømt for at spille den blinde Pige med aabne Øine*, uden at Illusionen derved gik tabt, yttret til ham: „Hvad De end gjør, skriv aldrig en blind Pigerolle for mig; thi at spille hende med lukkede Øine finder jeg fattigt og kjed-sommeligt, og at spille hende med aabne Øine vilde være mig umuligt; thi jeg vilde ikke kunne tale med Liv og Lidenskab, uden at dette vilde afspeile sig i Øiets Glands og Bevægelse, og hvorledes da opnaa Illusionen af Blindhed?“ For et Aars Tid siden var Hertz en Dag kommen til mig og havde sagt: „Ja, Gud hjælpe mig, nu har jeg skrevet for Dem, hvad De har forbudt mig.“ Jeg havde glemt vor Samtale og maatte spørge, hvad han sigtede til. Han fortalte mig nu, at han havde skrevet „Kong Renés Datter“, hvori der netop stille-des mig en saadan Opgave, som jeg havde erklæret det for en Umulighed for mig at løse. Jeg blev ganske forfærdet over denne Medde-lelse og paastod fremdeles, at det aldrig vilde lykkes mig i den Grad at blive Herre over Øiets Udtryk, eller rettere over dets Stillestaen. Der var paa dette Tidspunkt en saa slet Tone i Bladlitteraturen, en saadan Forfølgelse mod alle originale Digterfrembringelser, at næsten Ingen turde give sit Navn tilkjende, især naar det var et berømt Navn, af Frygt for at det skulde virke skadeligt paa Dommen ved første Forestilling. Saa godt som Alle, hvis Navn havde nogen Vægt, tyede til Anonymiteten. Hertz, Andersen, Hauch, Alle maatte de gaa med Maske af Frygt for at de kjendte Træk skulde tirre de selvbestaltede Dommere, og Stykket forud være hjemfaldet til Fordømmelse. Selv lige overfor Skuespillerne var det nyttigst at holde Kilden til Værket skjult, da disse ellers ofte hjalp til at udsprede en ugunstig Dom, forinden Stykket kom til Udførelse, ofte ved Bagvaskelse bidrog til at Dommen var færdig, inden Værket var seet. Var man derimod uvis om, hvem Stykket var af, vakte det saavel hos Skuespillerne som hos Publikum langt større Interesse og var langt sikkrere paa en retfærdig Dom hos begge. Det Karakteristiske var, at ubetydelige, tildels ube-kjendte Forfattere langt dristigere turde risquere at lade Anonymite-ten falde end de, hvis Navne alt havde Vægt i den dramatiske Littera-tur. I Frankrig tyer ikke sjældent en ung, ubekjendt Forfatter til en berømt Forfatter med Anmodning om at laane dennes Navn til sit Barn for at sikre det en god Modtagelse; her maatte Hertz og Heiberg være gaaet til en ubekjendt Hr. Petersen eller Christensen med An-modning om deres Navnes Beskyttelse, ifald de vilde have sikkreret sig imod en forud indtaget Dom. Med en utrolig Mildhed bedømmer man ofte det Middelmaadige, medens man ruster sig som til en

* Fru Nielsen spillede denne Rolle paa vor Scene, men med lukkede Øine.

Kamp, hvor man troer at staa lige overfor det Udmærkede. „Natten dræber kun de vingede Sommerfugle,“ siger Baggesen, og Critiken i vore Blade er og har altid været Natsiden i vort aandelige Liv.

Hertz valgte altsaa at indgive sin „Kong Renés Datter“ til Theaterdirectionen under det strengeste Incognito. Ingen kjendte Stykkets Forfatter, uden Heiberg og jeg. Det var trukket noget ud med dets Indlevering og Antagelse; endelig blev det antaget, Rollerne omdelte og en Læseprøve ansat. Stykket var af Forfatteren saaledes besat: Kong René, Hr. Nielsen; Jolanthe, jeg; Tristan, Hr. M. Wiehe; Martha, Fru Nielsen; Bertrand, Hr. Rosenkilde; Jauffred, Hr. Waltz; Ebn Jahia, Hr. Krag. Nielsen var en afgjort Modstander af Hertz's og Heibergs, som i Grunden af alle dramatiske Digteres Muse. Saa utroligt det end lyder, saa er det dog vist, at han bar et formeligt Nag til saa godt som alle Digtere, Oehlenschläger ikke undtaget; jeg har aldrig hørt ham rose andre Digtere end Tragedieskriveren Boye. Et lystigt Hoved sagde engang: „Seer De ikke, at det er den pure Misundelse, han har mod alt Udmærket? Har De aldrig lagt Mærke til, hvor misundelig han er paa Napoleon den Store?“ Og virkelig troer jeg, at han ligesom kunde phantasere sig ind i et vist Raseri over dem, der vovede at gjøre sig bemærkede paa den ene eller den anden Maade. Ved Oplæsningen af dette Stykke, der ikke kunde undlade at gjøre en stor Virkning, mærkede jeg, hvorledes hans Forstemthed og Ærgrelse tiltog lidt efter lidt; han og flere af de Medspillende anede vist, at disse Vers, denne Diction maatte komme fra Hertz. Da Oplæsningen var tilende, foer han ud af Stuen uden at sige et Ord, i en Sindstilstand, som jeg strax mærkede ikke vilde blive uden Følger. Dagen efter fik jeg fra min faderlige Ven, Conferentsraad Collin, følgende Brev:

Madam Nielsen har frabedt sig Marthas Rolle i „Kong René's Datter“. Hvem vilde Du, kjæreste Hanne, foreslaa til den? At correspondere gennem Aviserne med Forfatteren, ved nemlig at aflægge et Brev derom paa Theatercontoret, synes mig i Henseende til denne Rolle at være overflødigt.

Din

Collin.

Jeg, for ikke at tale om Hertz, blev bedrøvet over, at Fru Nielsen frasagde sig Rollen. Hvad Hertz har tænkt sig ved Marthas Rolle, er ved Fru Nielsens Vægning ved at spille den aldrig kommet til sin Ret. Rollen gik over i andre Hænder, og om den end ikke spilledes slet, blev dog Præget af denne Figur udslettet og vil sandsynligvis aldrig nogensinde komme til Live igjen; thi saa forunderligt det end kan synes, saa er det dog vist, at har en Rolle ved de første Forestil-

linger af et nyt Arbejde antaget et forkeert Præg, da fortsættes i Reglen denne feile Opfattelse, om ogsaa Rollen gaar fra Haand til Haand, thi da Geniet i Kunsten altid hører til Sjældenhederne — og kun et saadant læser og opfatter et Digterværk friskt og selvstændigt — saa vandrer en feilagtig som en rigtig Opfattelse fra den Ene til den Anden. Dette er, hvad man kalder Traditionen ved et Theater; at bryde den, er kun Faa givet. Havde Fru Nielsen beholdt Rollen, vilde den have faaet Præget af en ældre, ædel, fint dannet Kvinde, hvis Væsen indgjød Tillid, og saaledes maa man dog virkelig tænke sig den Kvinde, til hvem Kong René overlod sin blinde Datters Optugtelse og Pleie, i legemlig som i aandelig Henseende, og ikke som en tarvelig, skikkelig Bondekone, et Feilgreb, der trak Rosenkilde ind med i Opfattelsen, saa han, den gamle, betroede Bertrand, nu stod som en Tjener og ikke som Mand til den Hustru, hvem Barnet var betroet. Disse to Mennesker var Jolanthes eneste daglige Selskab; thi hendes Fader kommer jo kun af og til. Hvor er det nu muligt at tro, at Jolanthe, denne unge, digteriske Natur, vilde kunne føle sig tilfreds ved saa tarvelig en Omgang? For Martha udtaler hun sine skjønne Tanker og Følelser, som vi hører i Scenen, da Tristans Besøg har sat hendes Sjæl i en Svingning af Begeistring, som man kun udtaler til den, af hvem man er vis paa at blive forstaaet. Billedet blev ved den nye af Nødvendigheden fremtvungne Besætning forrykket; — men hvem saae det, hvem følte det? Maaskee kun En foruden Digteren og mig selv, og denne Ene var netop Fru Nielsen; thi da Stykket var gaaet over Scenen, sagde jeg en Aften til hende, da hun havde været i Theatret: „Seer De ikke, hvilken Uret De har gjort! Er denne Martha en underordnet Rolle, som det er ligegyldigt, hvem den udføres af? Var det en Fornærmelse at byde Dem den? Vilde De ikke ved Deres hele Personlighed have kunnet paatrykke den et Præg, give den en Interesse, som De og Stykket havde havt Ære af?“ — „Det kan nok være,“ svarede hun, „at du har Ret, og at jeg har været for overilet i at frasige mig den; ved at se Stykket iaften har jeg faaet et andet Indtryk af dens Betydning for det Hele.“ Ak, det Hele! Det er Kunstens og Kunstnerens Forbandede, at kun saa Faa have Kjærlighed til, Indsigt i, Dom over et Hele!

I Tristans Rolle var der givet Wiehe Leilighed til at udfolde alle de Evner, der stod til hans Raadighed. Nu behøvede jeg ikke længer at overtale Hertz til at benytte dette lyriske Talent; han havde selv gjort sig uundværlig. Aldrig, det troer jeg vist at kunne sige, vil denne Rolle herefter nogensinde blive udført som af M. Wiehe. Alle Betingelser vare her tilstede. Den unge, slanke, ædle, ridderlige Skikkelse, den stille af Inderlighed dybt bevægede Røst, fuld af Virkning og dog saa tilbagetrængt, saa lidt læggende an paa Virkning, saa ren, man kan gjerne sige, saa lyrisk i sin lidenskabelige

Elskovsflamme, medbringende ved sin hele Personlighed og sit Spil Romantikens henrivende Stemning. Selv den raaeste Tilskuer maatte gribes heraf, og de bleve grebne. Man tænke sig, med hvilken Fryd jeg nød en saadan Medspiller ved min Side! Ak, I lykkelige Tider, hvor længst forsvundne I end ere, I staa atter for mig, unge, friske, nærværende, som om Tiden ikke var svunden, men som om den var til endnu!

Jeg selv havde med overordentlig Kjærlighed, Alvor og Interesse indstuderet Jolanthes vanskelige, men taknemlige Rolle. At kunne give Talen og Følelsen frit Løb, uden at Øiets Ild talte med, var det, der især vakte min Kamp og mit Studium. Ved i mine ensomme Nattetimer at beskæftige mig med denne Rolles Udførelse, lykkedes det mig lidt efter lidt at vende Blikket, Synet ligesom indad i Sjælen, istedetfor at lade Glandsen i Øiet straaale udad. Dette er en Fornemmelsessag, som ikke let lader sig beskrive; men saa meget er vist, at jeg virkelig Intet saae tydeligt, naar Øiet saaledes vendtes indad, uagtet det stod aabent. Da jeg naturligvis ikke selv kunde se mit Øies Udtryk, stod endnu tilbage af en Anden at erfare, hvorledes dette saae ud. Jeg sagde derfor en Aften til Heiberg: „Sig mig, hvorledes mine Øine se ud, naar jeg staaer med dem paa denne Maade, thi saaledes agter jeg at se med dem i Kong René's Datter.“ Han saae nu paa mig, beroligede mig med Hensyn paa min Frygt for at skele, og syntes, at Øiet virkelig antog et mat, men rørende Udtryk, saaledes som man ofte seer det hos Blinde, hvis Øine ikke bære Præg af Sygdom, men som have den indadstraalende istedetfor den udadstraalende Glands. Jeg blev meget glad over at høre dette og fandt nu Vanskeligheden hævet. Forresten bevirkes Illusionen, foruden ved Øiets Udtryk, især ved det Plastiske i Gang og Bevægelser. En Blind, selv en saadan, som Forfatteren her har skildret, der i en ualmindelig Grad ved Vanen er bleven Herre over Savnet af denne Sans, gaaer altid med en vis Varsomhed, idet Hænderne stedse ere lidt forud for Legemet, for at disse, ligesom det er Tilfældet med Dyrenes Følehorn, kunne møde det, som staaer En iveien. En egen Lytten med Øret, der hvor en Seende vilde bruge Øiet, er ogsaa gjen-nemgaaende hos den Blinde; naar Nogen f. Ex. kommer ind ad Døren, da vender den Seende strax Blikket derhen for at erfare, hvem det er; den Blinde derimod Øret, og saaledes fremdeles. Der hører derfor en overordentlig Opmærksomhed paa sig selv til en saadan Udførelse for paa intet Punkt at forglemme sig. Ogsaa Stemmens Betoning og Klang maa hjælpe til for at tilveiebringe Indtrykket af Blindhed. Det er ganske naturligt, at ligesom den Døve ofte taler med en klangløs Stemme, kun lidet nuanceret, fordi Øret ikke stødes af Lydens Monotoni, saaledes kan man forstaa, at den Blinde i høi Grad netop lægger Vægt paa Stemmens Vellyd, thi gennem dennes Toner

har han sin hele Kundskab til det Individ, der staaer for ham. For ham gjælder den Talemaade dobbelt: Tal, at jeg kan se dig! Derfor have de Blinde som oftest en smuk, melodisk og blød Stemme, med ligesom en Sordin paa; det vilde forekomme En unaturligt, om en Blind talte meget høit og skingrende, thi dette saarer og støder Øret, denne for den Blinde fineste Sans. En Blind har endvidere smaa stille Bevægelser med Haand og Arm. Det vilde strax ophæve Illusionen, om en Blind paa Theatret gjorde store, kække Armbevægelser, thi det, at en Blind aldrig kan vide, hvad disse udstrakte Arme støde paa, afholder ham uvilkaarligt derfra. Dette kun om det Ydre ved en saadan Rolle, det Indre i den maa føles og lader sig ikke forklare. Hvad Indtryk dette Stykke med al sin Eiendommelighed, al sin stille Indadvendthed vilde gjøre, var ingenlunde vist. Heiberg frygtede fra Begyndelsen af meget for dets Skjæbne, og jeg havde længe næret samme Frygt. Da vi derfor skulde have den sidste Prøve paa Stykket, bad jeg ham om at overvære den for at sige mig, hvad Virkning han troede, at det vilde gjøre paa det store Publikum. Han føiede mig, og i Parkettet overværede han Prøven. Da denne var forbi, kom han op paa Theatret, og med Taarer i Øinene og et Udtryk om Munden, som jeg saa godt kjendte, udbrød han, idet han omfavnede mig: „Dette vil gjøre en overordentlig stor Virkning!“ Hvor glad og beroliget jeg blev, kan man tænke sig. I saa lang Tid havde dette Arbeide ligget mig paa Hjerte, og nu at høre ham, min øverste Dommer, henrykt at udsige denne Dom, gjorde mig en overordentlig Glæde. Heiberg skrev strax til Hertz og meddelte ham, hvad Virkning Prøven havde gjort. Næste Aften skulde Stykket opføres. Naar man betænker, hvilke Stykker der i dette Øieblik tiltrak sig Publikums Opmærksomhed, Stykker som: „Pigen i Lyon“, „Advokatens Datter“, „Gioachino“, „Adolf og Henriette“, „En Aften i Tivoli“, „Doctor Robin“, „Herren seer dine Veie“, „En Bedstemoder“, — da kunde man vel være i Tvivl om, hvorledes det samme Publikum kunde være modtageligt for et Arbeide af saa modsat Natur, drattende ned ligesom fra Himlen i alt det Mudder. Det sidste af de nysnævnte Stykker, „En Bedstemoder“, var et affecteret, forskruet fransk Stykke, der gik ud paa, at en gammel Bedstemoder — der naturligvis skulde spilles af en ung Skuespillerinde, thi dette var netop det Piquante — stak en ung Pige ud hos hendes tyveaarige Elsker, saa denne absolut vilde giftes med Bedstemoderen istedetfor med den unge Pige. Og nu maatte denne gamle Dame hitte paa alle Kneb for at kjøle den unge Menneskes Flamme, forstille sig snart som en Gigtsvag, snart som en Bedesøster, kort paa alle Maader gjøre sig saa uelskværdig som mulig, indtil endelig den forsonende Opløsning kunde komme istand, saa at det forskruede unge Menneske til Alles Glæde og Opbyggelse tog tiltakke med den unge, friske, elskværdige Pige. Dette Stykke havde

Publikum, og især Hoffet med Christian den Ottende i Spidsen, kastet sin særdeles Naade paa; man fandt Frøken Nathalie Ryge uforlignelig i Titel-Rollen, og Interessen forhøiedes desuden ved, at hendes Søster her fremtraadte første Gang; ikke fordi denne Søster var noget Talent, men det var noget helt usædvanligt, at to Søstre spillede sammen. Dette Stykke var alt gaaet mange Gange over Scenen, da det blev sat sammen med „Kong René's Datter“, den første Aften dette skulde vise sig. „En Bedstemoder“ var ansat til at gaa først og derefter „Kong René's Datter“. Men Dagen iforveien kom der pludselig Ordre fra Excellencen Levetzau, at „Kong René's Datter“ skulde gaa først og „En Bedstemoder“ bagefter, thi man var ikke sikker paa, at Taflet ved Hoffet saa betids var endt, at man kunde være i Theatret i rette Tid, og man vilde Intet undvære af „En Bedstemoder“; at komme midt i et originalt Stykke gjorde man sig ingen Betænkelighed ved. Jeg foreholdt Levetzau, hvor slet denne Forandring var. „Hvorledes troer De,“ sagde jeg, „at et saa fadt Conversationsstykke som „En Bedstemoder“ vil tage sig ud ovenpaa et romantisk Drama?“ Levetzau bukkede og svarede: „Majestæterne have befalet, at saaledes skal det være.“ — Og saaledes blev det til liden Baade for den stakkels „Bedstemoder“, der ved denne Leilighed fik det Dødsstik, som det burde have havt den første Aften, det præsenterede sig. Forestillingen (5. April 1845) begyndte altsaa med „Kong René's Datter“ og gjorde en høist ualmindelig Virkning paa det tæt besatte Hus. Under den temmelig lange Indledning, Noget, man oftere har troet at burde dadle hos Hertz, men hvorom der altid kan disputeres, thi hvem tør sige, at ikke denne saakaldte Feil netop bidrager til at bearbejde Publikum til at modtage, hvad her følger paa, altsaa under denne noget lange Indledning opstod der Uro i Huset, som pleier at ytre sig i Hosten, Rømmen, Pudsens Næse og deslige. Men neppe betraadte Tristan Scenen, før dette mærkeligt tog af, og da Jolanthe viste sig i Døren, var Opmærksomheden kjendelig spændt, og denne Spænding gik lidt efter lidt over til en saadan Stilhed, at man paa Scenen kunde tro, at ikke et Menneske aandede derude i det store Rum. Man var rørt, man var løftet, og man gav tilsidst sin Stemning Luft ved et entusiastisk Udbrud af Bifald, og Stykkets Lykke var gjort for mange Aar; og dette vil vel af og til i Fremtiden gjentage sig, saalænge vi have et Nationaltheater, hvorved der findes virkelige Kunstnere, der kunde opfatte og gjengive en slig romantisk Digtning.

Hed og bevæget af den Spænding, jeg havde været i, maatte jeg efter min Omklædning opholde mig et Øieblik i Theatrets Foyer, da min Vogn endnu ikke var kommen. Som jeg sad her og talte med en af Skuespillerne, der havde seet Stykket fra Tilskuerpladsen og var lige saa betaget af det som alle Andre, kom Frøken Nathalie Ryge, som alt havde spillet et Par af sine vigtigste Scener i „En Bedste-

moder“, der nu dernede var i fuld Gang, og udrød til samme Skuespiller: „Men hvad er her paafærde? Publikum er jo i en saadan Bevægelse, at man knap kan høre, hvad man selv siger.“ Jeg hørte ham da svare hende: „Det maa De ikke undres over; det første Stykke har gjort en saa stor Virkning, at man neppe i Aften vil have Sans for Andet.“ Og virkelig blev der fortalt, at mangen en Tilskuerinde efter Stykket satte sig ud paa Gangen, fordi de ikke kunde holde ud at høre paa al det Pjæt i „En Bedstemoder“ ovenpaa „Kong René's Datter“, men sad her og ventede til deres Vogn kom.

Det er en mærkelig Kjendsgjerning, som man vanskeligt kan forklare, at har et yndet Stykke som denne „Bedstemoder“ en Aften kjedet og gjort et ubetydeligt Indtryk, da er det for bestandigt forbi med dets Yndest. Man kan ikke ret begribe dette, thi paa en saadan Aften er der jo dog kun een Aftens Tilskuere; hvorledes kan da denne ene Aftens Publikum virke paa mange Andre, der ikke vare tilstede hin Aften. Kjendsgjerningen staaer imidlertid fast: „En Bedstemoder“ var denne Aften bleven et Offer for Skjæbnen og kom aldrig mere tillive. Derfor er de forskjellige Stykkers S sammensætning og Ordning paa en Aften vigtigere end de fleste tro. Det ene Stykke kan hæve det andet, men de kunne ogsaa dræbe hinandens Virkning.

Efter denne mere end sædvanligt tydelige Erfaring fik man nu travlt med, hvad der skulde kunne taale at sættes sammen med „Kong René's Datter“. Saa meget havde man nu lært, at den Stemning, som dette Stykke frembragte, maatte ende Forestillingen, ifald man ikke havde et Balletdivertissement, eller ialtfald et humoristisk lyst Stykke at give ovenpaa, thi det Comiske har en Kraft, som man vanskelig kan modstaa, hvad Stemning man end er i. Men længe hørte man dog Folk sige: „Jeg gaaer bort, naar jeg har seet „Kong René's Datter“, thi ovenpaa dette kan jeg Intet nyde mere af Kunst.“

To Dage efter Stykkets første Opførelse fik jeg et henrykt Brev fra den lykkelige, endnu anonyme Forfatter; kort efter endog en officiel Takskrivelse fra Theaterdirectionen.

Den gamle, geniale, musikalske Skuespiller C. N. Rosenkilde havde den elskværdige Egenskab, naar Noget havde tiltalt ham, da med et udholdende Sværmeri at beskjæftige sig dermed. Hans Tanker dreiede sig derfor i denne Tid udelukkende om „Kong René's Datter“. Da dette Stykke en Aften blev ansat i Forbindelse med „Advokatens Datter“, der skulde gaa først, skrev han mig følgende Brev, som maaske dog En og Anden vil have Glæde ved at læse, især de, der have kjendt ham personligt og ofte moret sig over hans Skrivemaade.

Skiønne Dame!*

Jeg vilde saa gierne, at den Luft, Du imorgen atter skal aande i, naar Du betræder din Blomster Dal, efter din magiske Slummer i dit Jomfru Paulun, maatte være aldeles reen og værdig at formæle sig med din ætheriske Aande — men det forekommer mig, at dette umuligt kan skee ved den Bornholmske Feyekone** alene, om hun ogsaa, men det gjør hun jo desuden aldrig, undtagen naar den Bournonvilleske Genius skal divertere, svæver feyende hen over den Jord, paa hvilken Vauclose-Dalen efter Advocatens Datter skal arrangeres til at modtage Renés — o! Tael! —.

Ja — see naar man skal nævne Regiss. og Directeur, saa maae den potenserede Stil høre op —! Elskeligste søde Fru Heiberg! tael med eller skriv til Et. C., beed ham at formaae Glæser til at lade Orchestret give Ouverturen til „Midsommer-Nats Drømmen“ foran „Kong R. Datter“. See saa er Luften rensed paa en Maade, som er Dem selv og Stykket tjenligst. — Hvad synes De? gjør det!!

Deres Tilbeder og sande Ven R.

S. T.

Fru H. L. Heiberg.

Hans Ønske i Brevet blev opfyldt, uagtet „Advokatens Datter“ ikke blev givet, da Frøken Ryge betakkede sig for atter at komme i Selskab med „Kong Renés Datter“. Directionen havde formeligt sin Nød med at faae noget Stykke frem ved Siden deraf; Skuespillerne vægrede sig snart ved at spille i dette, snart i hint; Følgen deraf blev, at jeg blev misbrugt som saa ofte. Jeg maatte nemlig mange Gange spille i det lille muntre Stykke „Den nye Barselstue“ ovenpaa min anstrengende Rolle i „Kong Renés Datter“, et Offer, som igrun- den ingen Directeur burde kræve; thi det gaaer ud over Theatret selv. Har en Skuespillerinde formaet at gjøre et stærkt, idealt Indtryk i et Stykke, da er der noget Uskjønt i strax ovenpaa at lade den samme Personlighed fremtræde i noget saa helt Forskjelligt og lige- som selv udslette det foregaaende Indtryk. Denne Straf faaer man, naar man formaar at spille i forskjellige Genres; da kræves det af os Kl. 7 at spille en fin, lyrisk, ideel Rolle, og Kl. 8½ en gammel, ironisk Jomfru, der spotter over Verdens Daarligheder. I Frankrig kjender man Intet hertil; der er det næsten uden Exempel, at Talen- terne have mere end en bestemt Genre at spille. Mig har forresten disse forskjellige Genres ofte forfrisket, men ikke paa en og samme Aften. Mange Skuespillere coquettere med denne deres Talents Alsidighed og ønske netop paa een Aften at vise Prøver herpaa; men

* Dette er Tristans Tiltale til Jolanthe.

** En Feyekone ved Theatret, der havde det Hverv at feie Theatergulvet, forinden en Ballet begyndte.

mig har det stedse forekommet, at trænger Publikum til at mindes herom ved at se denne Evne paa samme Aften, idet de ellers glemmer den, nu vel! saa lad dem glemme den; for denne Pris har jeg aldrig ønsket at minde dem derom.

Min Udførelse af Kong René's Datter vandt altsaa megen Anerkjendelse; men naar jeg undtager Heibergs og Hertz's, da var der Ingen, hvis Roes glædede mig mere end Biskop Mynsters, fordi han ved sin Tale til mig herom tydeliggjorde, at han virkelig var trængt ind i min Gjengivelse af denne Rolle paa en høist ualmindelig Maade. Hvad er det dog for en styrkende Glæde at høre en saadan Mand, ikke med høflig Smiger, men med Alvor og Indsigt udtale sig, at vise os, at han har tænkt og følt med os, at høre ham sige: „Jeg er Dem virkelig taknemlig for, hvad jeg har modtaget, thi det Modtagne har givet mig Stof til Eftertanke og udvidet min psykologiske Kundskab; jeg kunde vel have læst Digterens Arbejde nogenlunde godt i min Stue, men aldrig saaledes som De har læst det for mig.“ Og nu at høre ham udvikle Skridt for Skridt Gangen i min Fremstilling! En Mængde Mennesker kan vel nyde, hvad der bydes dem af Kunst, men hverken klare, hvori denne Nydelse bestaaer, eller gjøre Rede for den i Ord; Mynster kunde begge Dele.

HOLBERGS „BARSELSTUEN“ OG TO FEST- FORESTILLINGER

Inden jeg forlader denne Theatersaison maa jeg endnu bekjende en af mine Gjæringer i den, som maaske Nogle ville opskrive paa mit Synderegister, Andre derimod henregne til mine gode Gjæringer, forsaavidt der af den fremlyser en Varme for den Kunst, jeg levede i og for. Til Forklaring af hvad jeg her sigter til, bliver det imidlertid nødvendigt, at jeg først gaaer noget tilbage i Tiden.

Uagtet hele mit Repertoire ved Theatret havde ført mig bort fra at virke i Holbergs Comedier, maa enhver kunne begribe, at der var for megen Opfattelse i mig, for megen Sans for den comiske Muses Frembringelser, til at de mageløse Frembringelser af denne vort Theaters Skaber ikke skulde have grebet mig og vakt min Beundring og Interesse. Men Menneskene ere undertiden dumme og mest naar de vil bedømme Andre; de ere saa overordentlig hurtige til at afstikke de Grænser, bag hvilke de tillade, indrømme, at et Menneskes Evner maa bevæge sig; overskrider Nogen denne Grænse, for ligesom at udvide sin Horizont og ved denne sin hele Virksomhed, da er man ikke langt fra at betragte Arbejdet og Kampen som en Brøde. Da jeg nu for det Meste spillede Prinsesser, Grevinder, ideale Skikkelser i alle Former, saa vidt forskellige fra den Holbergske Muses Frem-

bringelser som muligt, vilde man neppe faaet noget Menneske til at tro, at jeg paa samme Tid med min hele Interesse søgte at trænge ind i Aanden af disse Comedier, ja havde til min egen Opmuntring indstuderet flere Leonore- og Magdeloneroller. Vil man nu spørge, hvorfor prøvede du aldrig at udføre disse for Publikum, saa kan jeg kun svare, fordi Publikum ikke vilde havt saa megen Phantasi, at det kunde have glemt det Billede, det ligesom krævede at betragte, naar jeg fremtraadte, og sætte sig ind i et helt nyt; men især fordi der ved et Theater som oftest tages alle andre Hensyn i Betragtning, end Hensynet til Kunstens Tarv. Ingen vilde der have spurgt, om jeg formaade at løse disse disse nye Opgaver, men En vilde have sagt: Vil hun nu og have det med! en Anden: Det var skammeligt mod Madam B., skammeligt mod Jomfru K., kan hun nu ikke unde de Stakler disse Roller, hun, som har saa mange! Saaledes vilde man paa Theatret have opfattet det, og Mange i Publikum vilde heller ikke kunnet hæve sig til en højere Synsmaade. Er det Hensyn at tage, hører jeg mangan en Læser udbryde. Men herpaa vil jeg svare: Det er lettere at gjøre dette Udbrud end i Virkeligheden at tage alle de Stik, der tyde paa, at Ens Motiver opfattes lige modsat af det de vare, Varme for Kunsten, og ene og alene Varme for Kunsten. Jeg læste som sagt Holberg meget, saae Udførelsen af hans Stykker med Alvor og Anstrengelse for at trænge ind i hans Aand, et Arbeide Ingen paa Theatret bemærkede, eller om man havde sagt dem det, vilde have fæstet Lid til.

Under denne Varme for Holberg gik jeg en Aften i Theatret for at overvære Forestillingen af Holbergs „Barselstue“.

Hvad der kan overkomme en virkelig Skuespillerinde for en Iver, for en Smerte ved at se et Stykke, en Rolle mishandlet, er vel Noget, som den, der ikke selv er Digter eller Skuespiller, vanskeligt kan forestille sig. Man har en Følelse, som om det var en Samvittigheds-sag at faa Feilen rettet; man har ingen Ro paa sig, inden det er besørget. Allerede som ganske ung Pige pinte det mig at se en af de Holbergske Figurer totalt forvansket ved Gjengivelsen, nemlig Engelke Hattemagers i „Barselstuen“. Efter en gammel Slendrian overdrog man altid denne Rolle til en af Figurantinderne ved Balletten, ubekymret om, hvorledes samme Dame opfattede Rollens Betydning i Stykket. Den ene Fremstillende efter den anden gjorde nu intet Andet end strengt at udføre, hvad Noterne hos Holberg forlange, nemlig at neie og atter neie, uden at der i denne Neien laa mindste Tilløb af Mening, der sagde, hvorfor denne Dame, om hvem Ingen melder, at hun er stum, ikke betjener sig af Talens Brug; men mærkeligt nok hed Rollen paa Grund af denne Opfattelse i Theatersproget aldrig Andet end „Den Stumme“, en bidende Kritik over disse Figurantinders Opfattelse; thi den naturlige Benævnelse — som den ogsaa

siden fik — vilde negtelig have været „den neiende Dame“ eller „den tause Dame“. Jeg saae som sagt allerede meget tidlig, at her blev en Feil begaaet, som burde rettes, men jeg vovede ikke at melde mig som den, der troede at kunne gjøre det bedre. Engang i mit første Ægteskabsaar (1831) tog jeg imidlertid Mod til mig og sagde til Collin, at jeg troede, at der burde lægges en Mening, en Betydning i Engelke Hattemagers Taushed, der hidtil var forsømt af Fremstillinderne. Collin greb Tilbudet med begge Hænder, og inden kort Tid optraadte jeg i Engelkes Rolle. Paa Theatret havde mit Tilbud vakt en Opsigt, hvorom jeg i min Naivitet, da jeg tilbød mig, ikke havde drømt. „Hvad vil hun gjøre af denne intetsigende Rolle,“ hed det; „det er dog Synd at berøve Jomfru B. den Indtægt, hun faaer, ved fra Balletten at assistere i Skuespillet,“ (Indtægten bestod i 9 Mk. for hver Spilleaften). „Troer Fru Heiberg, at hun, der er saa ung, kan gjøre det bedre end en gammel, erfaren Figurantinde, der har seet mange Forgjængerinder i Rollen“ o. s. v. Ja, Gud bedre, at jeg maa sige det, selv Ryge syntes at være imod, at En vilde forsøge paa at gjøre den hidtil uforstaede Engelke Hattemagers til et Menneske istedetfor til en kjedelig, uforstaelig Statist. Se, saaledes gaaer det saa ofte bag Tæppet i denne ideale Verden, og saaledes gik det mig med min varme Iver for at rette en Feil, der i saa mange Aar ustraffet var begaaet. At mine Kunstfæller tog dette paa denne Maade, smertede mig og ængstede mig. Jeg tyede i mit Mismod til min trofaste Ven Collin og sagde, at jeg meget gjerne atter vilde træde tilbage, saa meget mere som jeg jo ingenlunde var saa sikker i min Sag, at jeg kunde vide, hvorledes Udfaldet vilde blive lige overfor Publikum. Jeg havde ikke troet, tilføiede jeg, at mit Tilbud vilde blive optaget paa den Maade. Collin smilte, klappede mig paa Kinden og sagde: „Ak, min kjære Hanne, du er endnu saa ung! Ja, jeg forudsaae nok dette, men desuagtet opgiver jeg ikke den Glæde at se dig udføre den Rolle paa en ny Maade.“ Derved blev det.

Holberg har i alle disse Visiter i Barselstuen sat Farverne saa skarpt imod hinanden, at man allerede derved har en Forstaaelse af, hvorledes han ønsker disse Besøg udførte i Spillet. Han lader derfor den tause Engelke træde ind ovenpaa den larmende Misbrug af Talen ved Dorthe Knapmagers, Øllegaard Sværdfegers og Else Skolemesters. Den arme Barselkvinde er tilstrækkeligt blevet plaget af Talen; nu kommer Touren til, at hun skal plages ved Taushed. Enhver kjender disse to modsatte Plageaander i det selskabelige Liv, og gyser ligemeget for dem begge. Da Engelke bliver anmeldt, siger Øllegaard: „Er det den Pimpernelle! Hun sidder i Compagnie som en Støtte, der har hverken Maal eller Mæle.“ Af denne Yttring fremgaaer jo paa det Bestemteste, at hun har Maal og Mæle. Det var nu faldet mig ind, at ligesom de foregaaende Damer udmærkede sig ved Tale af den mest

fripostige Art, saa kunde man bringe Mening i Engelkes Taushed ved en overdreven Undseelse, der bandt Tungen utilbørligt. Opgaven blev altsaa at vise denne Undseelse i alle dens Nuancer, stadig stigende, indtil den driver hende til at skynde sig ud af Døren, ude af sig selv af Forlegenhed, ledsaget af Barselkonens Spot: „Adieu, Madame! Tak for angennem Compagnie!“ Jeg havde tænkt mig, at det comiske Indtryk skulde frembringes ved, at hun bestandigt ligesom tog Tilløb ved Miner og Gebærder til at begynde Conversationen, men at hendes Blik aldrig saasnart naaede Barselkonens, før Undseelsen tvang hende til at sluge den begyndende Tale. Jo oftere nu disse Tilløb mislykkes, des naturligere er det, at Forlegenheden stiger. Endnu i Døren ved Afskeden vendte jeg mig om for endnu en Gang at tage et fortvivlet Tilløb til Tale, men da ogsaa dette mislykkes, skyndte jeg mig ud. Jeg havde alt paa dette Tidspunkt af mit Theaterliv været saa heldig at overraske Publikum ved mine Fremstillinger, at det, at jeg paatog mig en ny Rolle, var nok til at fylde Huset. Men det var vanskeligt denne Aften at sige, hvor Spændingen var størst, enten ude i Huset eller mellem Personalet paa Scenen. Jeg blev ganske beklemt om Hjertet, da Akten skulde begynde, ved det uventede Syn, at Skuespillerne havde besørget Borde hensatte i Coullisserne, hvorpaa man stod opstillet for bedre at se, hvad det var jeg vilde lægge i hin Rolle; ja, jeg blev saa beklemt ved dette Syn, at jeg inderlig fortrød min Iver, og havde det ladet sig gjøre, var jeg endnu traadt tilbage, saa uhyggelig fandt jeg denne nysgjerrige Opmærksomhed fra alle Sider. Men neppes havde jeg været et Par Secunder inde paa Scenen, før en Bifaldslatter lod sig høre, der opløste sig i en rungende Applaus. Det lettede Vægten, der havde lagt sig paa mit Bryst, og da jeg atter stod udenfor Scenen, var Publikum kommen i en saadan Lystighed og Snakken om hvad de havde seet, at Stine Isenkræmmers maatte vente lidt, inden hun traadte ind efter mig, af Frygt for ikke at blive hørt af Publikum. Nu havde Engelke Hattemagers faaet sit Præg; nu vidste Alle, hvorledes hun skulde spilles. Ja, naturligvis, raabte man, er dette den eneste rette Maade, som om den ny Opfattelse var deres og ikke min. Hvor ofte har denne Maade bagefter at se klart, ikke gjentaget sig i senere Aar! Dog ligemeget, hvad jeg havde villet, var lykkedes. Der var kommen Mening ind i en af Holbergs Figurer, der hidindtil var gjengivet paa en Maade, Theatret ikke kunde være bekendt. Jeg vidste alt dengang af Erfaring, at Mange kan copiere, medens Faa ere originale, og efter at have spillet Rollen en Del Gange, gik den over i andre Hænder, der fulgte mit Spor.

Det var i 1831, at jeg vovede at overtage en mindre Rolle i Holberg, og der hengik mange Aar, inden jeg med uimodstaelig Lyst dreves til et nyt Forsøg med en større. „Barselstuen“ var i længere Tid ikke gaaet over Scenen, da den atter skulde opføres Søndag Aften

den 17de November 1844. Jeg blev lokket af Erindringen om Ryges magesløse Corfits og Phisters glimrende Troels til at gaa hen i Theatret. Men den hele Opførelse af dette uforlignelige Stykke gjorde, paa disse to Skuespilleres Udførelse nær, et saa kummerligt Indtryk, at jeg forlod Theatret paa een Gang dybt bedrøvet og harmfuld i mit Sind. Det var mig ikke muligt at blive det Indtryk kvit, som denne Forestilling havde fremkaldt. Paa Theatret var Intet at udrette ved der at tilkjendegive sine Anskuelser; jeg maatte derfor paa anden Maade give mit Hjerte Luft, og jeg skrev en Anmeldelse af Søndagsforestillingen paa det Kgl. Theater den 17de November, som blev optaget i „Fædrelandet“ den 23de November, uden at dets Redacteur eller noget fremmed Menneske vidste, hvorfra den kom. Jeg skrev den igrunnen kun for at lette mit Sind, thi jeg havde saa godt som intet Haab om, at den skulde komme til Andres Kundskab, da jeg forud vidste, at Heiberg vanskeligt vilde give sit Samtykke til at indlevere den. Da jeg bad ham om at maatte læse den for ham, udrød han: „Ak, lad det være, hvad kommer der ud af det?“ Imidlertid blev jeg glad og stolt, da han, efter at have hørt den, sagde: „Ja, det er unegtelig Sandheder, som baade Publikum og de paa Theatret kunde have godt af at høre,“ og han indsendte den virkelig anonymt til „Fædrelandet“. Der var paa dette Tidspunkt et Blad, som kaldte sig „Theaterbladet“, et ferskt Product, som fristede et kort og kummerligt Liv. I dette reiste der sig et Uveir imod min lille Artikel, og nu rørte min kjære Heiberg mig ved at tage mig i Forsvar i „Fædrelandet“ Lørdagen den 30te Nov. i et Stykke med Overskrift „Gade eller Stue“. Det rørte mig, at han gjorde mine Ord til sine egne med saadan Fynd og Klem, at al Strid herved standsede. Senere blev Sceneordningen uventet forandret efter min Plan og den Anvisning, jeg havde givet i min Artikel i Bladet, uden at Nogen anede, at man fulgte mit Raad. Forresten erkjender jeg, at man som Skuespiller skal afholde sig fra at skrive om Theatret i Bladene, og jeg vil derfor ikke modsige dem, der ville opføre dette mit Skriverseri paa mit Synderregister.

Spilleaaret var endt, og jeg tørstede efter Ro og Hvile. Men paa Grund af at Kongen af Preussen vilde gjøre Kjøbenhavn den Ære at gjæste os, var det ikke at tænke paa for det Første at drage Aande i landlig Ro. Kongehuset ønskede at vise den tyske Monark Alt, hvad der i det lille Kjøbenhavn kunde interessere en Reisende, og deriblandt da det danske Nationaltheater, hvis Ry var naaet til det store Berlin. Først den 19de Juni ventede man, at han vilde kunne besøge Theatret; hele Personalet maatte altsaa forblive i Byen, parat til hvad Tjeneste Directionen og Hoffet maatte blive enige om at ønske. Den 18de Juni lød Kanonerens Torden fra Batterierne i Sundet, der forkyndte Kongen af Preussens Ankomst. Hele Byen var paa Benene for

at modtage ham; de gode Kjøbenhavnere stode fra den tidlige Morgenstund ved Toldboden og paa Langelinie for at se den interessante Person stige i Land og modtage ham med rungende Hurraraab, der kunde høres i alle Byens Hjørner. Alle vare glade undtagen den strenge Boreas, der pustede sine Kjæber ud til en Storm, som om han vilde sige: „I kjøbenhavnske Dagdrivere! Staaer I nu her med Eders kummerlige Nysgjerrighed; jeg skal føre Jer i Vinden!“ Jeg hørte Kanornernes Torden og Hurraraabene fra min Have paa Søkvæsthuset, hvor jeg gik og passede mine Blomster, men mine Tanker vare ogsaa ved Toldboden, idet jeg ærgrede mig over, at vi Danske aldrig kan vise lidt Takt i slige Øieblikke. Den preussiske Konge havde alt den Gang viist, hvor lidet han var de Danske god. Som jeg gik i Haven, fandt jeg en lille Spurveunge, der laa og droges med Døden. Jeg tog den op i min Haand og opdagede nu, at en eller anden Rovfugl havde hakket den i Brystet. Jeg klappede den stakkels Fugl, der laa død i min Haand, og tænkte: Man kan mærke, at Ørneene ere komne.

Hundreder af Mennesker havde staaet ved Theatret for om muligt at faae en Billet til at nyde Skuet af Berlins Konge, og hele Bredgade, Kongens Nytorv o. s. v. var om Aftenen opfyldt af Mennesker for at se den Vogn, der bar hans dyrebare Legeme, og tiljuble ham deres uskrømtede Glæde over at have ham i vor Midte. Der sad han nu i Kongelogen, tyk, meget tyk, blussende rød i Ansigtet, med stive, døsigte Øine stirrende hen for sig, og saae, eller lod som han saae det Kunstværk, man paa Theatret opførte til hans Ære, nemlig Balletten „Valdemar“. Ak, hvor havde jeg i dette Øieblik ønsket, at enhver Dansk paa alle anstændige Maader havde viist sin Antipathi; men er der Noget at se paa, saa gaaer dette frem for Alt, og alle Hensyn sættes tilside. Heiberg sagde ofte: „De to eneste Lidenskaber, der besjæler de Danske, er Nysgjerrighed og Misundelse.“ Den 21de var atter en Forestilling til Ære for dette Kongebesøg, nemlig: „Den politiske Kandestøber“ og Balletten „Toreadoren“. Jeg havde ingen Rolle i „Den politiske Kandestøber“, men Theaterchefen bad mig overtage en af Raadsdamerne for denne Aften, da Kongen havde yttret, at han ønskede, at se mig spille. Jeg maatte altsaa være med.

Forøvrigt fortælles der, at det Eneste, der ret havde vakt den høie Gjæsts Opmærksomhed og Beundring i vort lille Land, var Hvidtjørnsplainerne i Dyrehaven, hvis Lige — efter Humboldts Sigende — ikke findes nogensteds. Intet andet Sted seer man disse Træer, hvis Stammer seer ud som Slangeknuder eller som grimme Troides Værk, medens de liflige Kroner med dette Myldr af fine, hvide Blomster seer ud, som om Smaaalfar her legede omkap med de kviddrende Fugle.

Dette Kongebesøg gjorde, at Skuespillernes Sommerforestillinger, i hvilke jeg havde lovet at hjælpe flere af mine Kammerater, trak endnu længere ud end ellers. Hertil kom, at der skulde gives en Forestil-

ling ved de svenske og norske Studenters Besøg i Theatret, hvorved man ligeledes anmodede mig om at deltage, en Anmodning jeg efterkom med Glæde; thi hvilken Dansk glædede sig ikke over disse Besøg fra Broderlandene? Oehlenschläger skrev en Prolog, som han bad mig om at fremsige; efter denne Prolog — hvori jeg forestillede Idun, der talte til Nordens unge Sønner — gik „Barselstuen“, hvori jeg spillede Stine Isenkræmmers.

Denne Aften havde iøvrigt endnu en anden Betydning for mig og Theatret, idet Jfr. Jørgensen ved denne Leilighed optraadte for sidste Gang. Hun havde taget sin Afsked ved Saisonens Ophør, men i „Barselstuen“ var hendes Hjælp nødvendig som Else David Skolemesters, en Rolle, hun i mange Aar havde udført med stor Genialitet. Jeg havde saa inderlig ønsket, at Publikum paa denne Aften havde bragt den som Kunstnerinde og Menneske høit agtede Personlighed sin Hyldest, men denne udeblev. Man havde kun Tanke for Studenterne, og glemte at bringe sin Tak til den beskedne, fordringsfri Kunstnerinde. Jeg havde broderet et Teppe til min moderlige Veninde, som jeg nogle Dage efter sendte hende med et Par Ord til Tak for vort Samliv ved Theatret. Til Svar modtog jeg følgende Brev:

Assens, d. 12te August 1845.

„Min egen kjære — ja, hvis det ikke lød altfor forfængeligt — kaldte jeg Dig helst min egen kjære aandelige Datter! Hvor meget jeg end bestandig har glædet mig i Troen paa, at Du har holdt lidt af mig, har dog Din sidste elskelige Udtalelse deraf givet mig en Bekræftelse derpaa, som er mig usigelig kjær. Din nydelige Gave har jeg endnu ikke seet, thi jeg var alt reist herover, da den kom hjem, men min Svigerinde har gjort mig en Beskrivelse af dens Yndighed, og jeg fryder mig inderlig til at tage den i Besiddelse. Den vil altid være mig et kjært Minde om, at Du i Dit saa bevægede og beskjæftigede Liv dog saa ofte har havt Tid og Tanke for Din gamle Veninde. — At jeg ikke fik sagt Dig rigtigt Farvel hin Studenteraften, var det eneste Skaar i det virkelig saa behagelige og venlige Indtryk, den efterlod hos mig; men naar jeg til Efteraaret kommer ind til Byen for at arrangere Et og Andet til mit nye Etablissement, seer jeg ud til Dig. Min venlige Hilsen maa Du bringe Heiberg og hans Moder. Den Paa-skjønnelse, de saa ofte have viist mig, hører med blandt de henrundne 30 Aars kjæreste Minder.

Og nu, min Amour! som jeg jo engang har døbt Dig, lev vel til vi sees! Endnu engang Tak for den Glæde, Din Opmærksomhed har skjænket mig! Naar Du kommer blandt vore Venner paa Kongens Nytorv, saa hils dem Alle fra mig, og bevar Din Kjærlighed og Godhed for

Din bestandigt hengivne

Henriette Jørgensen.

Ikke to Aar efter at hun havde opgivet sin Virksomhed, døde hun. Det forandrede Liv i en snevrere Kreds, hvortil hun havde glædet sig saa meget, lod ikke til at være hende tjenligt. Kun Faa, som engang have drukket af det offentlige Livs Bæger, kan finde sig i at undvære denne Drik, der sætter det indre Liv i en rask, om ogsaa stundom smertelig Bevægelse. Det livsglade, hidindtil ligelige Sind blev knækket og uden Evne til at søge sig et nyt Centrum. Med Smerte modtog jeg Efterretningen om hendes Død. Hun var god, elskværdig, trofast og ærlig. For mig var hendes Bortgang et overordentligt Savn.

BESØGET PAA SØLYST I SOMMEREN 1845

Min Sommerferie begyndte dette Aar først hen i Juli Maaned, og strax efter maatte jeg opfylde en anden Pligt, idet vi drog ud til Sølyst. Disse Sommerophold paa Sølyst havde i grunden en skadelig Indfyldelse paa min Helbred. Naturen var unegtelig der saa skjøn som muligt, men man levede ikke paa Sølyst blot for Naturen; Selskabeligheden spillede en stor Rolle i dette Sommerliv, og hvad jeg trængte til efter Vinterens Anstrengelser var ikke Diners med mange Retter Mad og en Mængde Vine i Selskab med pyntede Damer og Herrer, men Ro og Stilhed for atter at samle Kræfter til de lange 9 Maaneders Arbejde. Men hvor var det muligt at give den gode Suhr et Nei paa hans indtrængende Indbydelse! Sædvanligt begyndte jeg dog med et Nei, men naar da de hjertelige Ord lød: „Jeg veed jo nok, at det er et Offer, De og Heiberg bringer; jeg forstaaer jo nok, at De her maa kjede Dem hos os, men vi ville opbyde Alt, for at gjøre Dem Opholdet taaleligt,“ ja, saa forvandlede Neiet sig til et Ja, og vi indfandt os til den aftalte Tid. Suhr var udtømmelig i sin Opmærksomhed. Sølyst havde hidtil intet Claveer eiet, nu stod der et, for at jeg ikke skulde savne mit; store Kikkerter købte han til Heibergs Glæde, og saaledes fremdeles.

Naar jeg opholdt mig paa Landet, hørte det til mine bedste Glæder at nærme mig de Fattiges Boliger, at faae disse stakkels Mennesker til at udøse deres Kummer for mig, en Fortrolighed, jeg pleiede at vinde med en overordentlig Lethed, og da efter Evne at hjælpe dem med Et og Andet. Mange mig uforglemmelige Glæder havde jeg under disse Besøg, og aldrig var jeg gladere og bedre tilmode, end naar jeg blev fulgt til Døren af deres venlige Farvel, ledsaget af et „Gud vel-signe Dem“. Disse Glæder havde Suhr opdaget, at jeg i Stilhed nød. Da jeg denne Sommer indfandt mig paa Sølyst, bragte han mig en stor Pung med Penge, Dalere, Märker, Firskillinger. „Jeg veed,“ sagde han, „at det hører med til Deres Sommerglæder at besøge Fattige i Egnen; und mig ogsaa at give min Skjærv til disse Besøg.“ Jeg tog

imod denne Gave, der satte mig istand til at forøge den Glæde, jeg bragte med mig ind i de triste Boliger, og dog følte jeg en vis Fattigdom, naar Ordet nu ved min Bortgang lød: „Gud velsigne Dem!“ Jeg syntes, at jeg ikke længere nød Godt af et Ønske, jeg saa høit trængte til, uagtet jeg visselig undte Suhr al den Velsignelse, han kunde faae. „Jeg bringer Dem mange Velsignelser hjem med,“ sagde jeg ved min Hjemkomst. „Tak!“ lød hans rørte Svar, „det kan behøves.“ En Morgen, da Lysten overfaldt mig til at trænge ind i en ussel Fiskerhytte, liggende ved Havet, blev jeg i høi Grad overrasket, idet jeg stak Hovedet ind ad Døren og gjorde et ligegyldigt Spørgsmaal som Indledning til en Samtale med de mig ubekjendte Beboere. En høi, kvindelig Skikkelse sad halvt blottet paa en stor gammeldags Kiste, et temmeligt stort, men graasprængt Haar hang hende uredt og sammenfiltret ned over Skuldrene; i den modsatte Krog af det lille, uhyggelige Rum stod to Børn, en Dreng og en Pige paa 8 à 9 Aar, ligesom trykkende sig ind i Krogen, idet den lille Pige slyngede sin Arm fast om Drengens Liv. Begge Børnene havde denne grøngraa Ansigtifarve, som er saa eiendommelig for fattige Børn, og som er det sikkreste Tegn paa slet Kost og Mangel paa Pleie. Da nu mit første Spørgsmaal om Veien eller om noget Andet, jeg ønskede at vide, var udtømt, spurgte jeg Konen, hvorfor hun sad der halvt nøgen, om hun var syg. Hun saae paa mig med onde, mistænksomme Øine og svarede mig næsten skrigende: „Fordi jeg er et stakkels mishandlet Menneske; De troer nok ikke, at han der“ — og her pegede hun paa Drengen i Krogen — „at han der prygl og kradsrer sin gamle Bedstemoder tilblods? At den Bid, jeg skal putte i min Mund, rives bort i samme Nu af disse to forbandede Unger, saa at jeg er nær ved at omkomme af Sult?“ Det gjøs i mig, og jeg saae nu spørgende hen paa de To i Krogen. De svarede ikke et Ord, men Drengen saae paa mig med en Gammelmands bedrøvede Øine og rystede paa Hovedet, som om han vilde sige: Tro det ikke! Jeg gjorde nu flere Spørgsmaal, som den Gamle gav utydelige Svar paa, blandet med drøie Eder, men Børnene vare og bleve tause. Jeg havde hidtil staaet paa Dørtrinnet til Hytten; jeg traadte nu over dette for at nærme mig Konen og om muligt faae hende til at aabne sig for mig, og da hjælpe hende med, hvad jeg kunde; men idet jeg gjorde det første Skridt over Dørtærsklen, reiste hun sig i sin fulde Høide og skred hen imod mig med løftet Arm og Haand som En, der satte sig i Forsvarsstilling mod et Angreb. Jeg veg forfærdet tilbage, idet jeg sagde: „Kan Mor da ikke se, at jeg ikke har noget Ondt isinde mod hende!“ — „Huset er mit,“ raabte hun, pegende paa Døren for ligesom at tvinge mig til at gaa. Hun fik mig formeligt til at skjælve af Angest; jeg indsaae, at der for Øieblikket ei var Andet at gjøre, end at adlyde hende, og jeg gik usigeligt beklemt og bedrøvet over det Indblik, jeg havde gjort i den menneskelige Elendighed. Hvilken

Contrast mellem dette Maleri, hvori jeg nys var Fjerdemand, og den friske, henrivende Morgenstund, hvor Alt aandede Ro og Harmoni. De glade Fugleunger tittede veltilfredse ud af de smaa Reder, ventende paa Moderens Komme, der skulde tilfredsstille deres Hunger. Skoven duftede, og i Træernes Kroner legede Fuglene Tagfat, idet de smaa Stemmer ligesom sang: „Vi ere Guds Fugle, vi takke for Lyset og Livet med fløitende Tunge.“ Hjertet blødte i mig ved Tanken om de to smaa Stakler i Krogen i Hytten, og jeg besluttede, hvordan det saa gik, ikke at opgive at være dem til Nytte.

Da jeg kom tilbage til Sølyst, fortalte jeg Heiberg mit Eventyr. Ak, hvilken Lykke at have En, man kan fortælle Alt, En, der kan høre og svare, saa det mærkes, at vi ere forstaaede. Min Tanke var hele Dagen beskjæftiget med de tre Skikkelser, jeg havde seet i Hytten, og om hvem jeg endnu igrunden Intet vidste uden det, at de alle Tre vare ulykkelige. I det rige Hus traadte Hyttens Elendighed endnu stærkere frem for mit Syn. Ved det rigt besatte Bord tænkte jeg paa den blege, usunde Farve hos Børnene, tænkte paa, hvor godt et Stykke af den kraftige Steg vilde gjort dem. Da jeg om Aftenen lagde mig i min zirligt redte Seng, da tænkte jeg paa Børnenes Pjalter, hvor de slumrede, tænkte: „Ogsaa du har som Lille været under Armodens Tryk; hvad har du gjort, hvormed har du fortjent at løftes op til en højere Tilværelse fremfor disse, der stod i Krogen som to fattige Spurveunger, manglende Klæder, manglende Mad?“ Jeg sov ind under disse Betragtninger, drømte hele Natten om den høie Kvindeskikkelse, der var traadt saa truende hen imod mig, og min første Gang næste Morgen var hen til Kvinden og de Smaa. Jeg havde lagt en lille Plan for at komme til at tale ene med et af Børnene for derigjennem at komme under Veir med, hvorledes alt dette hang sammen. Jeg gik først ind til Bageren i Taarbæk og købte endel fint Brød, som jeg lagde i en Kurv. Med dette haabede jeg at formilde den Gamle og komme i Kast med et af Børnene. Min Plan lykkedes. Da den Gamle saae det fine Brød, satte hun et mildere Ansigt op end Dagen iforveien, men hun vedblev dog at sige onde Ord om Børnene og om sin slette Behandling, og nogen egentlig Besked var ikke til at faae af hende. Da jeg gik, bad jeg, om ikke den lille Dreng maatte bære Kurven hjem for mig, hvilket hun tilstedede, idet en Strøm af Skjænd regnede ned over Drengen, hvorfor var ikke godt at blive klog paa. Da Barnet og jeg vandrede ene hjem sammen, havde jeg endel Møie med at faa ham gjort frimodig imod mig; lidt efter lidt fortalte han, at den gamle Kone var hans Faders Moder, at Faderen for nogle Aar siden var druknet, at hans Moder hver Morgen maatte gaa ind til Byen for at sælge Fisk, og at det var deraf de levede. Derfor havde jeg jo ikke truffet hende om Morgen, da hun alt var taget ind til Byen. Paa mine Spørgsmaal, om det vel var sandt, at han og Søsteren ikke

vare gode imod deres Bedstemoder, svarede Drengen Intet, men saae paa mig med et Udtryk af Sorg i Øiet, saa jeg ret blev skamfuld over mit Spørgsmaal. „Jeg maa tale med din Moder,“ sagde jeg, „naar kan jeg træffe hende?“ — „Hun kan komme til Dem i Eftermiddag,“ svarede Drengen. Da jeg ikke ønskede, at hun skulde komme op paa Sølyst, hvor hun let kunde komme til Uleilighed, svarede jeg, at jeg næste Dags Eftermiddag atter skulde indfinde mig i Hytten for at tale med hans Moder. Som sagt, saa gjort. Næste Dag listede jeg mig efter Bordet ned i Fiskerleiet og saae alt i Frastand en høi, slank, ungdommelig Skikkelse staa udenfor Hytten med Haanden over Øinene, idet hun stirrede henad Veien, hvorfra jeg kom. Da hun saae, at jeg nærmede mig Hytten, traadte hun henimod mig og sagde: „Det er vist Dem, der har været god imod Børnene, Gud velsigne Dem.“ — „Kom,“ sagde jeg, „lad os sætte os ned; De maa aabne Deres Hjerter for mig, og gid jeg da kunde være Noget for Dem.“ Vi satte os nu paa en stor Sten nede ved Havbredden. Nu først saae jeg rigtigt min unge Venindes Ansigt, thi et stort Tørklæde havde næsten skjult det for mig. Jeg saae nu den arme Kones Øine i en Tilstand, saa det gjøs i mig. Øienkanterne sad næsten i det blodige Kjød, og kun sekundviis formaaede hun at holde dem aabne. Da jeg derfor sagde: „Min Gud, hvad feiler Deres Øine?“ brast hun i en heftig Graad, idet hun udbrød: „Ak, jeg er jo saa godt som blind.“ At se de stakkels syge Øine saaledes græde, smertede mig saa dybt, at jeg indstændigt bad hende samle sig og forklare mig sin Stilling, i Haab om, at den lod sig lindre. Hun fortalte nu, at hun havde været gift med den gamle Kones eneste Søn, hvem hun inderlig holdt af. „For at kunne gifte os, vare vi nødte til at flytte i Huset hos hans Moder, thi Huset var hendes. Hvad jeg her gennemgik i mine første Ægteskabsaar, kan jeg ikke beskrive Dem; min stakkels Mand var tidt bedrøvet over den Medfart, jeg fik af hans heftige, urimelige Moder, men hvad var herved at gjøre? Vi maatte finde os i Alt for at have Hus over Hovedet. Flere Gange har der været Liebhavere til Grunden her, thi Kjøbenhavnerne vil jo saa gjerne bygge deres Lyststeder her i Taarbæk, og der blev budt ret klækkeligt, saa min Mand inderligt ønskede, at hun vilde sælge og skifte med ham, at vi kunde have vort for os selv; men dette Hus, saa usselt det end er, er hendes Stolthed, og hun har aldrig villet indvilge i Salget. Endelig en Nat, Gud se i sin Naade til os, da min Mand var taget ud paa Søen efter Fangst, reiste der sig en saa frygtelig Storm, som om Verden vilde forgaa. Herregud, paa den samme Sten, hvor vi nu sidde, sad jeg og saae ud over Havet efter ham, indtil de stærke Bølgers Skum mod Stranden havde gjort mig drivvaad, saa jeg maatte ty ind til hende i Huset, der bandede Stormen, bandede Sønnen, mig og Børnene; det var som om den Onde selv havde taget Ophold inde hos os. Time for Time gik; Morgenens kom, men han kom

aldrig mere. Saa græd jeg og græd, og det holde Øinene ikke af, og derfor ere de, som De nu seer Dem. Hans Moder derinde blev fra den Dag af endnu forfærdeligere, og nu er hun vel undskyldt, thi Forstanden er gaaet lidt efter lidt, men mere og mere ond er hun blevet. Mine stakkels to smaa Børn slaæer og sulter hun, naar jeg nødes til at gaa til Byen for at sælge Fisk, for at vi dog ikke skal mangle det tørre Brød; men jeg maa finde mig i Alt, thi Huset er hendes, og umuligt vilde det være for mig halvblinde Stakkel ogsaa at skaffe Penge til at betale Husleie for, og jeg vilde gjerne finde mig i Alt, naar kun ikke Børnene vare, thi jeg troer, de mister Forstanden tilsidst ved det Liv de føre.“

Enhver kan vel begribe, at denne simple Fortælling rørte mig dybt; der var saa store og tydelige Spor af fordums Skjønhed hos den slanke Skikkelse, som sad ved min Side, at en usigelig Medlidenhed greb mig over et saa forspildt Liv. Efter endnu at have talt en Tid med hende og søgt at trøste hende saa godt, jeg kunde, forlod jeg hende med den faste Beslutning at bringe en Forandring ind i hendes Liv, hvorledes jeg saa skulde bære mig ad. Opfyldt af disse Tanker gik jeg langsomt mod det skønne Sølyst, bag hvis Mure ogsaa Ufredsaander, om end af en anden Art, havde taget Ophold. Hvor ofte hører dog ikke vor himmelske Fader vore gode Bønner! Paa min Vandring hjemad bad jeg inderligt, at Han vilde hjælpe mig til at forandre den Moders og hendes Børns Skjæbne. Idet jeg nu dreiede ind ad Sølyst's Have, møder Suhr mig i en af Gangene op til Huset. Jeg maa have været i en egen Bevægelse, thi Suhr udbrød: „Feiler De noget, mig synes De seer saa bleg ud?“ Og nu fortalte jeg ham, varm af det Indtryk, jeg havde modtaget, den hele Sag med større Veltalenhed, end det havde været mig muligt, naar nogle Dage vare gaaede efter Mødet ved Stranden. Han hørte opmærksomt og rørt paa mit Eventyr og sagde, da det var tilende: „Vær ikke mere bekymret; jeg kan ikke taale, at De ikke seer fornøiet ud. Imorgen skal jeg forhøre mig hos Sogneforstanderen om Konens Rygte, og er dette godt, saa lader der sig vel gjøre Noget for hende og Børnene.“ Ved disse Ord faldt ret en Sten fra mit Hjerte, thi jeg syntes, at jeg ikke vilde kunne have en glad Dag, saalænge jeg vidste dem Alle i denne Nød.

Hurtig som Suhr var i alle Forretningssager, kom han alt næste Dag til mig og sagde: „Konen er brav, jeg har forhørt mig; maa jeg nu meddele Dem min Plan. Jeg har været nede i Skovshoved for at se paa en Grund, hvor jeg meget gjerne vilde bygge et Hus til Deres Protégée. Jeg har endnu ikke faaet Besked paa, om Grunden er til at faae, men jeg haaber det; saa kan hun flytte derved og hun og Børnene leve i Fred.“ Man vil kunne tænke sig, hvor glad jeg blev. Den gode Suhr var nu udtømmelig i at betænke Alt for den stakkels Kone; snart havde han seet paa Kakkelovne, der vare hensigtsmæs-

sige i et saa lille Rum; snart paa Skorstene; en lille Tegning havde han alt bedet en Murer om o. s. v. Jeg meddelte nu Konen vore gode Udsigter, og hun saae ud, som om jeg fortalte hende et Eventyr. Men det gik dog ikke ganske saa glat, som det saae ud i Begyndelsen. Grunden, hvorpaa Huset skulde staa, vilde Eieren ikke af med, da det kom til Stykket, og andre vare ikke at faae. Suhr gik nu en anden Vei og fik Kommunen til at tage sig af Sagen. Den Gamle var afsindig, og hun blev optaget i et Slags Hospital, Huset solgt og Pengene givet til Enken; disse i Forening med en maanedlig Understøttelse af Suhr gjorde, at den stakkels Kone og hendes Børn befriedes fra det daglige Helvede, hvori de levede. Jeg følte mig lykkelig over, at det nu var blevet mig forundt at have virket hertil. Ofte, naar Suhr kom hjem fra en eller anden Tour, sagde han: „Jeg kan hilse Dem fra Deres Kone.“ Han havde virkelig faaet Interesse for hende, saa man ret kunde kalde ham en glad Giver. Saadanne Øieblikke vare Suhrs elskværdigste. Han kunde være kold som Is, men denne Is kunde smeltes. Stakkels Suhr! Der var Ingen, der gav ham saa megen Varme, at Isskorpen smeltede om det ensomme, af Faa forstaaede Hjerter. Hvilken Trøst ligger der dog ikke i den Tanke for os Alle, En er der, som hører dine Tanker, som seer dine Bevæggrunde, som kjender, hvad der kan siges til din Undskyldning. Naar jeg roste Suhr for hans gode Hjerter til at hjælpe, hvor der var Nød, da sagde han med sin bevægede Stemme: „Det er jo kun min Pligt.“

Jeg har alt tidligere fortalt, at Heiberg i disse Aar med sin hele Sjæl og al sin Interesse havde optaget sit Ungdomsstudium, Astronomien. Han havde alt i nogle Aar sværmet for den Tanke at reise over til Hveen og, ligesom hans digtede Astronom Longomontan i „Tycho Brahes Spaadom“, undersøge de sidste Rester af den Borg, der sank i Grus ved Avind og Borneerthed, saa at nu

„Ploven monne fure, Urania, dit Hus.“

Alt længe havde han tænkt at formaa en Maler til at tage over med sig, for at han kunde tegne de fattige Rester, som endnu vare tilbage af hin Plet, der —

„ei fortaug sin Herres Rygte,
men bar det over Sø,
saa Konger selv besøgte
ham paa den liden Ø.“ —

af hint Sted, hvor for ham enhver Plet var hellig, ethvert Mindesmærke seværdigt. Nu formaaede han ikke længer at holde sin Lyst og Længsel tilbage. Det blev besluttet, at han en af Dagene i denne Sommer skulde reise over til Hveen for at stille sin Længsel, og da

han havde fundet en ung Maler, der vilde tage med over og optage Skizzer af, hvad der endnu fandtes, vare alle Hindringer overvundne. Han leiede en Fiskerbaad, og da han, hans Instrumenter og Kikkerter, Maleren og en velpakket Madkurv, som Fru Suhr havde forsynet ham med, vare indkvarterede i Baaden, gik det i strygende Fart over Sundet. Paa Sølyst fulgte vi Alle Baadens Fart; i en stor Kikkert saae vi den, om end noget utydeligt, lande paa den Ø, hvor Heibergs Tanker med ærefrygtsfuld Kjærlighed havde dvælet alt som Dreng, en Kjærlighed han blev tro til sin Død. Det var først bestemt, at han kun vilde blive to Dage derovre; men de to bleve til otte. Efter et Par Dage fik jeg et lille Brev, sendt over med en Fisker, hvori han meldte mig, at han ikke endnu kunde løsrive sig. Jeg saae af disse Linier, hvor betagen og opfyldt han var, og jeg undte ham ret af Hjertet at blive derovre, indtil han havde tømt Bægeret til Bunden. Det var forunderligt for mig, naar jeg sad paa Høien i Sølyst's Have, at se over Sundet den Plet, Heiberg befandt sig paa uden at kunne komme derover. Det var første Gang i vort Ægteskab, at vi en eneste Dag havde været adskilte, og vi lo gjensidigt over, hvilken Vigtighed vi tillagde denne Udenlandsreise. Jeg tør paastaa, at der i vort ægteskabelige Samliv intet Trivielt havde indsneget sig i Aarenes Række. Jeg selv gjøs tilbage herfor, og med en saa fin, ridderlig Natur som Heibergs var det let, endog for en saa ømfindtlig Natur som min, ikke at saares paa noget Punkt af den trivielle Gaaen i Negligé for hinanden, saavel i legemlig som i aandelig Henseende, som saa ofte indtræder imellem Ægtefolk. Der vedblev altsaa i vort Ægteskab — om jeg tør bruge dette Udtryk — et Courtoisie-Forhold. En Forfatter skrev engang efter Heibergs Død i Anledning af den lille Brevvexling, der udkom, for at de, der ikke havde Anelse om Heibergs Personlighed, herigjennem kunde faae et lille Indkig i den: „Heiberg var en sværmerisk Natur.“ Den store, hurtigt dømmende Masse har vel denne Karakteristik forundret noget, og den har vel tvivlet om dens Sandhed paa Grund af den stærkt udviklede kritiske Side i hans Naturel, og dog er Intet vissere. Saa vist jeg veed, at jeg, medens Heiberg var paa Hveen, i de deilige Maaneskinsaftener gik paa den ene Side af Sundet til langt ud paa Natten med Tankerne ovre hos min Ven paa den berømte Ø, gik og tænkte mig rørt over hans mandige, fine, noble Natur, saa vis er jeg paa, at han paa den anden Side af Havet, med et Sværmeri, som de fleste Ægtemænd vilde finde forunderligt nok, har anstrengt sig for igjennem sin Kikkert at se Skrænten ved Sølyst og sendt mig sit Godnat over Havet, inden han gik til Hvile.

Der er og maa være et Punkt i de fleste Ægteskaber, som jeg altid har anset for en yderst farlig Fjende for dette, nemlig de velsignede, for ikke at sige fordømte Pengeforhold. Hvor ofte seer ikke en Mand

med Ængstelse sin kjære Halvdel træde ind i sit Studereværelse med Frygt for en Anmodning om Penge, som hans Pung ikke strækker til at udrede? Hvor mangen bitter Følelse opstaaer ikke let hos den flittige, arbeidsomme Hustru, naar hun trods al Sparsommelighed ideligt og ideligt maa høre de Ord: „Der gaaer meget med, vær dog sparsom!“ Hvor har jeg ikke i mit Liv paaskjønnet, at jeg havde mine egne Indtægter, saa at jeg aldrig behøvede at plage Heiberg med at skaffe, hvad der vilde falde ham tungt at opdrive, hvad der vilde spille hans Tid og maaskee bringe ham til det, som saa mangen en stakkels Mand maa finde sig i, at gaa ydmygende Gange for at tilveiebringe, hvad Huset og Livets Ophold kræver. Der ligger en stor Sandhed i den franske Anskuelse, at en Kone maa have Noget for sig selv til hendes egne personlige Udgifter, nogle Penge, som ere hendes. Denne Anskuelse gjør, som bekjendt, at selv den ringe, arbejdende Mand i Frankrig ikke hviler, før han har sammenskrabet nogle hundrede Francs til sin Datter, og at disse ere og blive hendes personlige Eien-dom, selv om en Ægtemand staaer ved hendes Side. Hvert Menneske kan jo have Udgifter, som man ikke saa lige ønsker at gjøre en Anden Regnskab for, om ikke til andet, saa til en eller anden lille Kjærlighedsgave. Det er jo dog en ulige større Glæde selv at besørge en saadan helt og holden, end at blive sat i den Nødvendighed at gjøre som den Kone, der af Kjærlighed til sin Mand gav ham daarlig Mad et halvt Aar igjennem for at spare Skilling paa Skilling, saa hun, da Aaret var omme, kunde overraske ham paa hans Fødselsdag med en „Secrtaire“. Der er farlige Skjær nok paa det ægteskabelige Hav, ogsaa uden Trykket af ideligt i Dagens Løb at mindes om Alt, hvad der kræves til Time for Time at tilfredsstille alle de Fordringer, som en moderne Civilisation har opstillet som nødvendige til det daglige Liv. At tale herom saa lidt som muligt, er vist det Bedste, og jeg har altid sagt med Burman i „De Uadskillelige“: „Tal nu ikke om Pengene, lille Mutter, det fordærver strax Fornøielsen.“ At dette imidlertid for de Fleste er uundgaaeligt, veed jeg meget vel, og jeg siger derfor blot: Lykkeligt det Forhold, hvor Pengene ingen Rolle spille!

Det var en stor Glæde at se Heiberg vende tilbage fra sit svenske Ophold, medbringende sine smaa Relikvier til Erindring om den Skikkelse, der saa ofte havde stemt hans Lyra. Han var oplivet og glad som en Yngling, der vender tilbage efter at have besøgt sin Elskede, og fra nu af havde han ingen anden Tanke end at skrive i sin „Urania“, en astronomisk Aarborg, som han i disse Aar (1844—46) udgav, en Afhandling om Hveen og Tycho Brahe, for hos sine Landsmænd at opriske Mindet om denne Mands Storhed, om hans interessante og bevægede Liv.

Heibergs „Urania“ var ikke blevet modtaget med den Interesse, hvormed den var skrevet. Han arbejdede ufortrødent paa at skaffe

den Indgang hos det større Publikum, men her manglede vel altfor mange Forudsætninger til, at det kunde lykkes. Da han imidlertid udsendte det Bind af „Urania“, hvori Tychos og hans Søster Sophies Billede skarpt, bestemt og levende stilles frem, var Virkningen høist ualmindelig. Man talte virkelig om, at de Danske burde reise et Mindesmærke paa Hveen, om hvad Norden engang eiede i hin lærde Ridder, hvem Keiser Rudolf i Prag med Glæde modtog, medens hans Fædreland forstødte ham selv og lod hans Borg, hans over hele Europa navnkundige Borg paa Hveen, smuldre hen i Grus, medens den landflygtige Stjernetyder i Prag lærte, at hans vemodige Afskedsord, da han forlod sit Fædreland:

„Er ei Himlen allevegne,
Hvad behøver jeg saa mer?“

ikke holdt stik, — thi alt tyder paa, at hans Hjerte brast længe før Tiden, da man voldsomt havde rykket ham op med Rode fra den Plet Jord, vor Herre havde sat ham paa. 1846 var det trehundrede Aar siden Tycho Brahe fødtes, og ved den Interesse, Heiberg vakte ved „Urania“, blev den gamle Stjernetyders og hans mærkelige Søster Sophies Minde saa levende og nærværende, at man virkelig som sagt tænkte paa at reise ham et Monument. En Indbydelse blev udstedt, og ikke ubetydelige Bidrag tegnedes; men de Mænd, der havde paataget sig at fremme Sagen, hørte ikke til dem, der for Øieblikket kunde beherske Strømmen herhjemme; de troede, efter at Stemningen var vakt, at en Indbydelse var nok, og at det Hele da gik af sig selv, uden at man behøvede at smigre for den Enes Forfængelighed, den Andens Hovmod, den Tredies Egenraadighed o. s. v., og slog sig til Ro i denne Naivitet. Følgen blev, at hele Planen med Monumentet døde hen.

„DON CÆSAR DE BAZAN“

Sommeren 1845 med dens Glæder, smaa Sorger, Ængstelser, Forhaabninger, Drømme, Planer for Fremtiden, kort alle disse Stemninger, hvori dette vort jordiske Liv bevæger sig, var forbi, og de døde, malede Skove, Bække, Blomster skulde atter for mig træde i Stedet for de grønne, friske, levende. Og dog, hvilket Liv formaar ikke Illusionen at give alle disse saakaldte døde, malede Skjærnbrætter! Medens Sjælen i den virkelige Natur drømmende indsuger Duften af dens Skjønhed, idet den hviler ligesom ubevidst i Ro, medens alt dette Liv, denne Væxt, dette Myldr af Frembringelser foregaar i rastløs Travlhed, i en ustandselig Fremadstræben; medens man ligesom vugges i Stilhed og Hvile og føler, her er Intet at gjøre, som behøver

din Hjælp, Alt gaaer sin Gang efter bestemte, faste Love, og du har Intet at gjøre uden at modtage i Taushed, hvad Han, den Mægtige, giver, — hvilken Forskjel mellem denne rolige, nydende, modtagende Tilværelse og den Tilværelse, der kræves hos os i den udøvende Kunst! I dette Musernes Rige ere vi den skabende Magt, her er det os, der skal frembringe, os, der med vor Aand skal opvarme og sætte Liv i alt dette Døde; os, der skal gjøre Illusion til Sandhed og Sandhed til Illusion; her bestaaer vor Nydelse ikke i Hvilen, men i Arbeidet, og det i et Arbeide, der sætter de mindste Fibre, de mindste Nerver i Bevægelse, der sætter vor Sjæl i en Spænding, som de Uindviiede lige saa lidt forstaa i dette Kunstens Værksted, som de forstaa det hist i Naturens. En Kunstner har salige Smerter, der ere ham uundværlige, thi i disse Smerter arbeider han for at naa og gribe Skønhedsidealet; dette er hans ulykkelige, lykkelige Kjærlighed; han opgiver den ikke, men sætter Livet ind paa at vinde den Elskede.

I Saisonen 1845—46 vil jeg forbigaa en hel Del af de nye Roller, jeg spillede, dels fordi ingen af dem ret har interesseret mig selv, dels af Frygt for at trætte. Dette Spilleaar bør desuden væsentligt tilhøre den glimrende svenske Gjæst, Jenny Lind, hvis Sang og Fremstillinger paa den danske Scene i saa høi Grad trak Interessen til sig, en Interesse, der vistnok aldrig var mere begrundet end her. Naar man siger om Jenny Lind, at her var Natur og Kunst blevet til Et, da er det her ingen Phrase, men en dyb Sandhed. Jeg havde ofte sagt til Heiberg: „Gid jeg snart kunde se noget Nyt, Stort og Skjønt, at det ret kunde opflamme min Lyst; man døer langsomt ved ideligt kun at se det Samme, man kjender.“ Her, under Nydelsen af Jenny Linds lykkelige Naturbegavelse, fik jeg mit Ønske opfyldt. Hvor trist, at hun ikke selv saa godt som vi Andre forstod denne lykkelige Naturs Bestemmelse! Forsynet havde skabt hende, for at hun skulde træde i Musers og Gratiers Tjeneste; hun selv trak sig tidligt tilbage fra dette Hverv, overladende sig til Bitterhed mod Verden og Menneskene. Og dog, hvo tør dømme hende? Hvo veed, hvilke Smerter, hvilke Fornemmelser det rige, begavede Bryst har havt at kjæmpe med? Det er vanskeligt at synge med Graad i Halsen, at le med Taarer i Øinene, at pynte sig, naar Ens Stemning er at søge en mørk Krog, hvor man indhyllet i et Slør kan overgive sig til sin Smerte og lade Tankerne Stykke for Stykke lægge det Iturevne frem for Phantasien, uden Haab om at disse Stumper nogensinde mere kunne sammenføies til en Helhed.

Kun en af Saisonens mest søgte Nyheder vil jeg af en og anden Grund berøre, nemlig det franske Femaktsstykke „Don Cæsar de Bazan“. Det franske Theaters Frembringelser, hvoraf vort for endel levede, var efterhaanden bleven tyndere og tyndere. Ligesom en gam-

mel, sminket Coquette smører tykkere og tykkere paa af den Sminke, der tidligere, brugt med Smag, forskjønnede hende, saaledes maatte de franske Forfattere bruge altid tykkere Pensel, altid grellere Farver til deres dramatiske Arbejder, hvis de vilde være visse paa at vække de slumrende Sjæle, der tyede til Kunstens Tempel for ikke rent at falde i Dvale over Livets Trivialitet, som de manglede enhver Løftestang til at hæve sig op over. I saadanne Tider græde de virkelige Muser, thi med dem vil man igrunden Intet have at gjøre; det er kun Maskerademasker, man seer op til, og kun for disse svinger man Røgelsekarret. En saadan fransk Nyhed, malet med den tykkeste Pensel og de grelleste, spraglede Farver, havde det danske Nationaltheater optaget i sit Repertoire, idet dets Censor havde antaget „Don Cæsar de Bazan“. Michael Wiehe fik her for første Gang Leilighed til at spille en Charakterrolle, Kongen af Spanien, der var en complet latterlig Figur; men Wiehe lagde sit interessante Ydre, sin sjælfulde Stemme, sit lidenskabelige Blik til, og Alle tænkte, at Forfatteren virkelig havde leveret en characteristisk Figur, medens han kun havde leveret en hul Dukke, som Wiehe pustede Liv i og paaklædte saa vel, at man troede, der bag denne folderige Kappe befandt sig et Legeme. I Maritanas Rolle havde jeg atter den Glæde eller Sorg, ligesom man vil tage det, at Publikum fandt denne Rolle en af mine fortrinligste. V. Holst's elskværdige Personlighed passede særdeles vel til Titelrollen; det Forcerede deri modererede han, det Godmodige og Noble trak han frem, og da han var aldeles fri for Affectation, hvortil denne Rolle paa mere end et Sted opfordrede, saa forelskede de unge Kjøbenhavnnerinder sig i den ædle Don Cæsar de Bazan, og Stykket blev i flere Aar et Kassestykke. Heiberg kaldte bestandigt denne Comedie en Hundecomedie, og vi havde mange Løier over Folks Enthousiasme ved denne storartede Kunstnydelse. „I forekomme mig Allesammen,“ sagde han, „som paaklædte Hunde, der gaa paa Bagbenene, og naar jeg seer paa Jer, sidder jeg i en Angest for, at I som andre Hunde skulle blive trætte af at gaa paa Bagbenene og falde ned paa alle fire.“ Da jeg var enig med ham, saarede denne Kritik mig ingeniunde, men opvakte kun min hjertelige Latter, en Latter, jeg selv under Udførelsen af Rollen havde ondt ved at holde tilbage; da nu tillige Tilfældet eller Indskydelsen — hvad man vil — gjorde, at Fru Sødring spillede sin fornemme, comiske Dame, der negtelig var mere et Dyr end et Menneske, saa lig en pyntet Hund og med en saa uimodstaaelig comisk Kraft, saa var det ved Fremstillingen af Maritana min væsentligste Opgave ikke for Publikums Øine at briste i Latter, medens de sad rørte over mit interessante Spil. Og dog hørte jeg dengang ofte, meget ofte Damer udbryde: „Saaledes har De aldrig henrevet mig som i „Cæsar de Bazan“!“ Hvor behageligt en saadan Roes klunger i Ens Øren, siger sig selv. Imidlertid, vi

tog Sagen fra den lystige Side og sagde med Jøden i „Østergade og Vestergade“: „Naar det er Dem en Fornøielse, saa er det ogsaa mig en Fornøielse.“ Nielsen spillede den ældre Adelsmand, Kongens Fortrolige i hans lidenskabelige Kjærlighed til Maritana. Han var som bekendt i Aarenes Løb bleven overmaade tyk, og aldrig kan jeg glemme hans Udseende i den spanske Ridderdragt i dette Stykke; jeg troer virkelig, at en lille Nisse havde grebet Heibergs Idee om de paa-klædte Hunde, thi ogsaa han saae unegtelig saaledes ud, naar Øiet først var blevet aabnet for dette Billede. Fru Sødring og jeg turde neppe paa Scenen se paa hinanden af Frygt for at briste i Latter, naar Nielsen stod der i den korte spanske Kappe, med Fjederbaretten trykket ned i Øinene og med et Udtryk som en arrig, knurrende Hund; thi ogsaa han kunde selvfølgelig se det Uværdige i at spille slige Roller. Nielsen var forresten udenfor Scenen endnu en smuk Mand tiltrods for sin Førlighed og sine Aar. Den høie Pande, de brede Tindinger, det smukke, bløddbrune Haar, den fintdannede Næse og den veltalende Mund, hvorfra den sonore Stemme lød, det livlige, af en utilregnelig Phantasi opbrusende, varme Væsen gjorde, at man nok forstod den Magt, som denne Personlighed øvede paa saa Mange. Naar han med denne Stemme, med den lidenskabeligste Betoning paakaldte alle Guders Vidnesbyrd for sin Tale, begreb jeg godt, at de, der ikke vare vante til at se ham i hans daglige Folder, som ikke kjendte, hvad der skjulte sig bag disse Folder, at de troskyldigst troede paa, hvad det den Dag laa ham paa Hjerte at bilde dem ind. Forfængelige, nysgjerrige, sladderagtige, for ikke at tale om usandfærdige Mandfolk have altid været mig en Vederstyggelighed, og desværre, disse Halvmænd ere ikke saa sjeldne. Men, besynderligt nok, har jeg aldrig kunnet trives i deres Nærhed, saa have de endnu mindre kunnet trives i min. Jeg er for dem det Samme som Katten i Stuen er for Mange; de blive urolige, ufrie, indtil dette electricke Dyr atter er jaget ud af Døren; først da befinde de sig atter vel. Med Nielsen havde jeg det i de senere Aar paa en egen Maade. Det saae virkelig ud, som om Had og Kjærlighed stred i hans Sjæl lige overfor mig. Det utrolige Lunefulde i hans Charakter førte til, at han den ene Dag uden Grund gjorde mig sin Kur og næste Dag, atter uden at jeg vidste nogen Grund hertil, var aldeles barnagtig uartig og frastødende i sit Væsen. Heiberg sagde, at det gik En med ham som med Barometret: hver Morgen maatte man skaffe sig Underretning, om det var sunket eller steget. Det er umuligt Andet, end at en saadan Figur til daglig Brug bliver til Latter for sine Omgivelser, og Nielsen var til Latter paa Theatret mellem Personalet, tiltrods for den Respect, han som Skuespiller maatte indgyde.

Som en Prøve paa, hvor hurtigt dette Menneske kunde slaa om i sin Opførsel, vil jeg fortælle en lille Historie om ham og mig. Paa

de første Prøver af „Don Cæsar de Bazan“ erindrer jeg, i hvilket ufordrageligt Humeur han var mod Alle; men især hver Gang jeg nærmede mig, satte han et Ansigt op, som i min daværende Stemning ofte gjorde, at jeg maatte vende mig bort for at skjule den Latter, der uvilkaarligt trængte sig frem ved at se et Menneske uden al tænkelig Grund paatage sig en sliq Mine. Hans Had til Heiberg var mere bestemt og permanent, men med mig gik det op og ned og kunde forandre sig lige saa hurtigt som Vinden dreiede sig. Paa en af disse Prøver var han som sagt ganske utaalelig. En af Skuespillerinderne sagde da til mig: „Men hvad har De dog gjort dette Menneske? Han er utrættelig i at bagvadske Dem og lyve Dem paa; det seer jo virkelig ud, som om han formeligt hadede Dem.“ Smilende svarede jeg: „Deri tager De feil! Han hader mig ingenlunde, tvertimod, han elsker mig snarere saa høit, at jeg kan faae ham til at gjøre, hvad jeg vil, saafremt jeg vil nedlade mig til at smigre hans Forfængelighed lidt.“ — „Deri tager De bestemt feil,“ sagde hun, „idag faaer De ham sandelig ikke af Stedet, saa ond er han sindet mod Dem.“ Da blev jeg noget kaad i min Overgivenhed og sagde: „Vel, siig selv, hvad De vil have, at jeg skal faae ham til, og De skal se, at jeg er istand dertil.“ I det Samme saae vi begge, at han nærmede sig med sit optrukne vrede Ansigt, og hurtigt hviskede hun til mig: „Kan De faae ham til at krølle sit Haar til Prøven imorgen?“ Jeg fik neppe Tid til at svare: „Det skal ske,“ før han passerede tæt forbi os. Uagtet hans vrede Ansigt og trodsige Gang standsede jeg ham i Farten med et ligegyldigt Spørgsmaal. Han besvarede det høfligt; det ene Ord tog det andet; hans Ansigt opklaredes; han blev livlig, underholdende, galant, og mit Held vilde, at han kom til at sige mig en Compliment om, som han sagde, mit smukke, brune Haar. „Ja,“ svarede jeg, „jeg negligerer ikke mit Haar, saaledes som De negligerer Deres; hvor kan De nægne at lade det hænge i saadanne lange Tjavsler, hvorfor krøller De det ikke?“ Ubeskrivelig var Overgangen i hans hele Væsen efter denne min Tiltale. Under hele Prøven greb han enhver Leilighed til at være ved min Side og underholde mig paa det Ivrigste til stor Forbauselse for hin Dame, der troede, at han hadede mig, og hendes Forbauselse steg, da han mod Slutningen af Prøven zirligt traadte mig imøde med en Bakke, hvorpaa der stod Vin, Druer, Kager, med de Ord: „Prøven har varet saa længe idag, trænger De ikke til en lille Forfriskning?“ Damen, jeg og han nød disse Sager i den muntreste Stemning; han fulgte mig som en galant Cavaleer ned til min Vogn, og jeg var vis paa, at jeg hele den Dag var høit agtet og elsket af ham. Da jeg næste Dag kom paa Prøven og tildels havde glemte Had, Vrede, Venlighed og Galanteri, kom Nielsen mig imøde med et saa blankt Haar, der bølgede i de yndigste Krøller, at jeg havde al min Selvbeherskelse nødig for ikke at briste i Latter. Jeg kastede et Blik

hen til Damen, og med et talende Minespil udtrykte hun sin Overraskelse over, hvad hun saae og hørte. „Seer De,“ sagde jeg til hende, da vi vare blevne ene, „saaledes hænger det sammen med slige Menneskers Had og Bagvadskelse! Vil man kun nedlade sig til at række dem den lille Finger, smigre, om aldrig saa lidt, deres Forfængelighed, da bliver der af en Fjende en Ven, en enthousiastisk Ven, der aldeles ikke mindes, at han nogensinde har været os imod, ja vilde anse det for den største Bagtalelse, om nogen vilde paastaa Sligt. Men jeg kan ikke være Ven med slige Mennesker, og altsaa blive de mine Fjender.“ Nielsens Kur fra Dagen iforveien fortaltes paa en for mig foruroligende Maade, og det gjaldt nu om at standse den i sin Fart. Da han derfor i Samtalens Løb bragte Talen hen paa sin Lydighed med at krølle sig, sagde han: „Ak ja, det er snart for sent, De har vel næppe lagt Mærke til, at jeg har al mulig Udsigt til at blive skaldet,“ svarede jeg: „Saa meget desbedre, thi saa kommer De til at ligne Heiberg; da han er skaldet, finder jeg det smukkest.“ Neppe vare disse Ord udtalte, før det fuldstændigste Changelement foregik i hans Physiognomi; han foer bort og — o vee! den stolte Venskabsbygning var for lang Tid sunken i Grus. Han bragte mig ikke oftere Vin, Kager og Druer, men des oftere hørte jeg, hvor stærkt han paa min Ryg beskjæftigede sig med min ringe Person.

Hvor ofte har dog dette Menneske i sin grændseløse Holdningsløshed været mig rent uforstaaelig! Saaledes da Christian d. 4des Rolle i „Elverhøi“ efter Ryges Død paany skulde besættes, da var jo Nielsen unegtelig den Nærmeste, for ikke at sige den Eneste, der kunde overtage den efter Ryge. Men hvad skeer? Kort før Stykket skulde besættes, faaer Heiberg en Dag et Brev fra Nielsen, saa plat, saa raat, saa hensynsløst, at man selv maa have læst det, for at tro Sligt muligt af en Mand, der dog ikke stod udenfor det dannede Selskab. Dets egentlige Indhold var, at det var ham modbydeligt at spille nogen som helst Rolle i et Stykke af Heiberg, og han bad derfor en Gang for alle Heiberg om at fritage ham for nogensinde at optræde i disse. Heiberg svarede ham ikke, men sendte Brevet til Collin, som deraf kunde se, at man ikke turde byde Nielsen Christian d. 4des Rolle i „Elverhøi“, og saaledes blev Rollen et Par Dage efter overdraget til Hr. Krag. Samme Dag, som dette var sket, spillede Nielsen og jeg om Aftenen i Andersens „Kongen drømmer“. Da han kom ned paa Scenen, mærkede jeg strax, at hans Sind var stærkt i Oprør. Da han saae mig, stillede han lige hen imod mig; men mindst anede jeg hvad nu kom. Med et vist vemodigt og bedrøvet Udtryk klagede han nu for mig over Heibergs Uretfærdighed mod ham. „Er De dog ikke enig med mig, gode Fru Heiberg,“ udrød han, „at naar Christian d. 4des Rolle skal gjenbesættes, Ingen da er nærmere til at spille denne Rolle, end jeg?“ Jeg hørte med Forbauselse

paa ham og vidste ikke, om jeg kunde tro mine egne Øren. „Men min Gud,“ udbrød jeg sagtnodig, thi jeg havde virkelig i dette Øieblik Medlidendhed med denne vankelmodige Sjæl, „har De da rent glemst det Brev, De for faa Dage siden sendte Heiberg? Heri frabeder De Dem jo nu og for Fremtiden nogensinde mere at spille i hans Stykker, hvilket De skriver er Dem en Kval; Heiberg havde naturligvis villet overdrage Dem Kongens Rolle, men efter Deres Brev til ham lod det sig jo ikke længere gjøre.“ Med famlende Ord, snakkende op og ned om Uretfærdighed, vedblev han sin Paastand, at han var skammeligt fornærmet! Hvad er der nu at gjøre med slige Mennesker? Indbildning og Sandhed, Illusion og Virkelighed, Følelse og Affectation ere saa sammenfiltrede i deres hele Væsen, at det er umuligt for Andre, umuligt for dem selv at blive klog paa, hvad der er det Ene, hvad det Andet. En Del Aar efter sagde han engang Noget til mig, som til dels oplyste mig om hans Tilstand. Han sagde: „Jeg forsikkrer Dem, at min Fantasi er saa levende, at jeg aldrig veed, om jeg har drømt Noget, eller om jeg virkelig har oplevet det; ofte troer jeg, at hvad jeg har oplevet, er en Drøm, og at hvad jeg har drømt, virkelig er foregaaet.“ Jeg saae i denne Bekjendelse en Undskyldning for alle de Usandheder, han med sin overtalende Stemme saa ofte fik Andre til at tro paa, Usandheder, der saa ofte blodigt gik ud over Næstens gode Navn og Rygte. Det lader sig vel ikke negte, at Heibergs mangeaarige Bekjendtskab med denne Kunstnersjæl gav ham Ideen til Scenen mellem Døden og Skuespilleren i „En Sjæl efter Døden“.

BEGYNDELSENE TIL „ABEKATTEN“ OG „EN SØNDAG PAA AMAGER“

I denne Vinter, hvori saa Lidet af Interesse kom paa Scenen, henvag jeg mig ret til mine natlige musikalske Studier, medens Heiberg fordybede sig i sine Beregninger over Himmellegemernes Gang. Fortvivlet over at vor dramatiske Litteratur laa saa øde og død, opfordrede jeg ideligt Heiberg til dog at skrive for Theatret, men alt forgjæves. Ofte svarede han mig: „Skriv selv!“ og i min Sorg over hans dramatiske Taushed begyndte det virkelig at løbe mig rundt i Hovedet, om jeg kunde skrive Noget, der lod sig spille. Ofte faae vi Impulser til noget for os Vigtigt af ganske smaa Begivenheder. Saaledes hændte det en Dag, at det ringede paa vor Dør, idet jeg vilde gaa ud i Byen for at gjøre nogle Visiter; jeg kom saaledes til selv at lukke op for den Ringende. Det var en ret velklædt Kone, der traadte mig indøde, men jeg blev formeligt forbauset over, i hvilken Grad hun lignede en Rotte. Hvor forundret blev jeg nu ikke ved, da jeg spurgte hende, hvad hun vilde, at faae til Svar: „Jeg vilde gjerne spørge Dem, om

De ikke har Rotter, der skal fordrives, thi det besørger jeg?“ Hun sagde dette med et saa livligt Udtryk i de runde, glindsende Øine, at hun virkelig i endnu høiere Grad kom til at ligne en Rotte, saa hun ordentlig gjorde mig ganske bange, og jeg skyndte mig med at faae hende bort. Jeg kunde i lang Tid ikke faae denne Kone med sit Rotte-Physiognomi ud af mine Tanker; saa levende var Indtrykket, at jeg selv i dette Øieblik, henved 20 Aar efter, seer hende grangivelig for mine Øine, med sin lange Næse, sine runde, mørke, smaa, glindsende Øine, hvori noget Klogt, noget Ondskabsfuldt lurede. Jeg faldt hen i Reflexioner over den Mening, som Mange have, at Mennesket kan ved idelig Omgang med et vist Dyr lidt efter lidt komme til at ligne dette i Væsen, Manerer og Udseende. Her var jo virkelig et Bevis derpaa. At Dyr, især Hunde, antage deres Herres Væsen, det har jeg seet mere end een Gang. Afdøde Skuespiller Lindgreen f. Ex. havde en gammel Moppe, der i den Grad lignede sin Herre, at det var aldeles utroligt for den, der ikke selv havde seet den og ham sammen. Allerede da jeg som Barn om Eftermiddagen kom hjem til Lindgreen, for at han kunde høre, om der var Noget at bemærke i mine Roller, hørte jeg Lindgreen og Moppen snorke omkap i deres Eftermiddagslur; og naar de da vaagnede, og begge vraltende af Fedme kom ind til mig, var Ligheden saa fuldstændig som mulig. Ogsaa er det vist, at en Menneske i den Grad kan leve sig ind med et Dyr, især med en Hund, at de paa en Maade forvirres i deres Tankegang, Dyret angaaende. Det er ikke længe siden, at en Dame her i Byen meget omtaltes paa Grund af sin Sorg over en Hunds Død. Naar Noget vilde trøste hende med, at en Hund dog var en Hund, og at man ikke burde sørge over et saadant Dyr som over et Menneskes Tab, da udbrød hun: „Det er ingen Hund, jeg har mistet, det er en Fader, en Moder, en Søster, en Broder, og Ingens Tab har været saa stort som mit!“ Det maa vel udtrykkelig bemærkes, at denne Dame ingenlunde var afsindig; hun var ellers ved sine fulde Fem. I gamle Dage morede det mig ogsaa meget, naar jeg en Gang om Ugen malede hos min rare Frøken Løvmand, da at betragte to gamle Ægtefolk og deres Moppe, der boede lige overfor i Frederiksberggade. Manden var formodentlig Pensionist, thi det var tydeligt, at han Intet havde at bestille, uden at faa Dagen til at gaa. Saasnaart Veiret var mildt og smukt, aabnede de Vinduet derovre; Manden, Konen og Moppen sad da alle tre med Shawl om Skuldrene og betragtede de Forbigaaende paa Gaden. Frøken Løvmand fortalte mig, at de i den Grad havde optaget Moppen som Lem af Familien, at de engang, da de ønskede at flytte over i hendes Værelser, sagde: „Stor er Leiligheden jo ikke, men altid stor nok til os tre.“ Kort, denne Abekatte-Side hos Menneskene saavelsom hos Dyrene beskjæftigede levende mine Tanker, og da jeg netop den Gang læste lidt Naturhistorie,

iblandt Andet en lille populær Bog af Præsten Strøm, opstod lidt efter lidt for mig Sujettet til Vaudevillen „Abekatten“. Ja, Gud bedre det, denne Vaudeville er virkelig skrevet af mig; Frøkenen med sine Kalkuner, Iversen med sin Lidenskab for sin Abekat, disse to Figurer udsprang dels af Rotte-Konen, dels af mine naturhistoriske Betragtninger. I mine musikalske Nattetimer komponerede jeg alle de Melodier, som findes i dette Stykke; Ordene og Melodier blev til paa een Gang, og Timerne fløi som Minuter. Da jeg ikke længe kunde beholde denne vigtige Hemmelighed for mig selv, uden at betro den til min Ven — men ogsaa kun til ham — saa varede det kun kort, inden jeg bad Heiberg, naar han om Aftenen endelig løsrev sig fra sine Stjerner, om jeg maatte synge lidt for ham. Han blev helt forundret over disse Sange, og hans Godhed for mig gjorde, at han med Kjærlighed lyttede til dem; men han bad mig dog indstændigt ikke at gaa videre i denne Sag. „Tænk hvilken Leilighed,“ sagde han, „for dem, der vil mig ilde, om de peb et Stykke ud af dig! Nei, slaa dette ud af din Tanke!“ — og jeg slog det med et Suk ud af min Tanke. Men ingen Uven af Heiberg kunde dog forbyde mig min stille, natlige Glæde, naar jeg holdt den for mig selv; Stykket derimod blev henlagt, og jeg tænkte ikke mere paa at fuldende det.

Vor Bolig paa Søkvæsthuset laa, som man veed, temmelig nær ved Amager Port. Denne stakkels flade, af Kjøbenhavnerne lidet paaagtete Ø, havde jeg skjænket min særdeles Yndest. Ikke en eneste pyntet Kjøbenhavnende havde man her den Glæde at se; kun Amager-Bondelivet traadte En imøde. Uforstyrret og fordybet i sine egne Tanker kunde man her vandre langt ud i Landet, uden at risquere, at en sladderagtig Bekjendt trættede En med Dit og Dat, hvorfor man ingen Interesse havde. Jeg troer virkelig, at Ingen i det hele Kjøbenhavn kjender Amagers Skjønhed som jeg; maaskee jeg ogsaa har en særegen Smag, netop for denne Art af Skjønhed, nemlig Sletteskjønheden, hvor Blikket ingen Hindring møder, men kan strække sig fremad i det Uendelige, kun standset af Himlens Bue. Denne Naturskjønhed har altid for mig havt en stor Tilløkkelse, en stor Beroligelse; det Meget, som ellers hemmer og standser Synet, snart et Hus, snart en Høi, fører Tanken bag alle disse Gjenstande, og man har en vis utaalmodig Higen efter at naae, saa eet af disse Punkter, saa et andet, og denne Higen forstyrrer den rolige Gang, hvori vor Tanke ellers søger Hvile. Mine Venner lo ofte over min Kjærlighed til dette flade, og som de dristede sig til at sige, stygge Amager. Men hvoraf kom det, at de fandt det saa stygt? Deraf at de her i Naturen, som saa ofte ellers søge en anden Skjønhed end den, som detop dette Sted tilbyder. De betænkte ikke, at her maatte man holde sig til den mest ideale af al Skjønhed, nemlig Lysets Virkning, dets Fortoning paa Himlens Skyer, som paa alle Gjenstande paa Jorden. Hvilken mageløs Himmel-

hvælving har Øiet ikke at glæde sig over paa Amager. Kun paa de jydskes Heder seer man slige Skygrupper, glimrende ved deres Farvepragt ved Solnedgang, alvorligt storartetede i et truende Uveir. Men Et kommer jeg til at bekjende, Amager er kun skjønt i Foraar og Efteraar; ved Midsommer er Monotonien for stor; men hermed standser ogsaa al Imødekommenhed fra min Side. Hvor udvidede ikke mit Bryst sig, naar jeg i det meget tidlige Foraar, mat i Sjælen af den foregaaende Aftens Anstrengelse paa Theatret, ene vandrede ud af den kjære Amagerport! Ti Minuters Gang — og Alt hvad der hed Byliv og Kjøbenhavn var forsvunden, og man drømte sig langt ude paa Landet, midt i et travlt Bondelivs Sysler! Medens da de gode Kjøbenhavnere endnu ingen Anelse havde om, at Foraaret alt havde løftet sine Vinger, gik jeg her langs med de frodige Marker, farvede med et Grønsvær, som ingen Sommerpragt senere giver, og over disse grønne Fløielstæpper svang sig hundreder af Lærker med Triller saa stærke, saa energiske, saa jublende, at man kun undrer sig over, at dette lille Fuglebryst ikke sprænges, og den lille Sanger styrter død til Jorden. Hvor ofte, naar jeg saaledes om Foraaret noget vemodig gik ud paa mit kjære Amager, have ikke disse smaa Sangere lettet mit Bryst, idet jeg sagde til mig selv: „Nei, naar Lærkerne svinge sig syngende mod Sky og „prise vor Herre saa godt de formaaer“, da bør vi Mennesker være med og ikke fortabe os i vore egenkjærlige Sorger.“ Undertiden blev jeg ledsaget paa disse Toure af Heibergs Moder, der da ofte paa sin kjærlige Maade yttrede, idet hun tog mig under Armen: „Ak, min Hanne! Jeg har altid syntes, at et af Livets største Goder bestaaer i, at To Arm i Arm vandre sammen i en fortrolig Samtale, saaledes som vi nu gjøre det.“ Det var bestandigt hendes Styrke til given Tid at sige noget Behageligt, Noget, der ligesom satte Seglet paa den Hengivenhed, hun havde for sine Venner. For det Meste gik jeg dog ene og glædede mig i Taushed over denne Natur; thi jeg var heri ganske forskjellig fra Heibergs Moder; kun ene og taus formaaede jeg at smelte sammen med Naturens Stilhed og Skjønhed. Talen forstyrrer altid Indtrykket for mig. For at glæde sig i Naturen skal man altid lytte til dens Røster, til Fuglenes Kviddren, til Insekternes Summen, til Vindens Susen, til Vandets Pladskan, ja til den fjerne Hunds Bjæffen. Talen forstyrrer dette Orkestets Harmoni; da man ikke kan lytte, naar man taler, saa hører man Intet til alle de Accorder, der netop stemme Sjælen saaledes, at vi formaae at høre, at forstaa hvad vi høre. Jeg vil derfor tilstaa, at jeg helst gik ene ud paa mit ensomme Amager. Alle de smaa Remiser, der som Oaser ere strøede paa Markerne, kjendte jeg nøie hver og en; ofte naar jeg trængte igjennem Buskene, sprang en Hare forskrækket op, idet den kastede et Sideblik til mig, som om den vilde sige: hvad mon hun vil her? Hvor ofte har jeg ikke siddet paa en

Træstub i en af disse Remiser og glædet mig over Synet af de hvide Seilere paa Kallebodstrand, naar de ligesom syntes at glide for fulde Seil henover de flade Marker, thi Stranden selv bliver paa Grund af Markernes Høining ude af Synskredsen. Hver Hytte og tildels dens Beboere kjendte jeg derude, og lidt efter lidt blev jeg i Aarenes Løb kjendt saa godt som af alle de Amagere, der boede i de nærmeste Byer, og mangt et venligt Nik, mangt et venligt Goddag gjorde mig disse Veie end kjærere. Simple Folk have en egen Forestilling om Kunstnere, især fra Theatret; enten holde de dem ikke for bedre end dem, der æder Blaar paa Dyrehavsbakken, eller ogsaa stiller de dem ved Siden af de Høieste i Samfundet. Dette sidste havde jeg engang et pudsigt Exempel paa. En Dag, da jeg just stod i Begreb med at vandre ud ad mine kjære Veie, kom Christine Løvmand for at besøge mig, og jeg fik hende da til at følge med, for at jeg kunde vise hende Amagers Skjønhed. I et af Smaahusene derude boede en original Kone, frimodig og snaksom. Hun havde en lille Traadhandel, saa man let kunde give sig et Ærinde ind til hende. Jeg fik paa denne Dag Lyst til at vise Frk. Løvmand, der i høi Grad havde Sands for det Comiske, min eiendommelige Kone; vi gik derind, og som sædvanligt vare vi i et Nu i en livlig Samtale, hvori Frk. Løvmand ikke tog mindste Del. Da jeg nu nogen Tid efter atter ene besøgte den snaksomme Kone, spurgte hun mig i stor Alvor: „Hvor er Deres Hofdame idag? Hvorfor er hun ikke med?“ Denne Tiltale satte mig virkelig i stor Forlegenhed, thi den kom saa uventet, at jeg havde den største Umage for ikke at briste i Latter, thi ligesaa vist det er, at mangen en Hofdame maatte ønske sig at have Christine Løvmands Finhed i Sjælen, ligesaa lidt vil Nogen, der kjender min Veninde, kunde tænke sig hende iført den ydre Nimbus. Konen kjendte mig godt; hun vidste mit Navn, min Stand, men desuagtet syntes hun, jeg maatte have en Hofdame, ligesom Dronninger og Prindsesser. Paa dette Punkt støder man ideligt paa Forvirring hos simple Folk; ja man vilde — hvis jeg nu gad brede mig over dette Thema — forbauses over, hvilke Anmodninger man af og til har gjort mig i de forskjelligste Retninger, snart om Embeders Besættelse, snart om Capitalers Tilveiebringelse, snart om at blande mig i Familieforhold, der vare mig aldeles ubekjendte, ja, i det Utroligste, saa vis var man paa, at for mig var Intet umuligt.

Ved at færdes saa meget paa Amager forundrede jeg mig ofte over, at vore Malere intet Stof hentede derude fra. De smukke brogede Dragter, de gammelhollandske Skikke, de prægtige bredskuldrede Lodser med deres brune Ansigter under den bredskyggede Sømands-hat, der saa malerisk stikke af mod den hvide, uldne Trøie, som tydeligt viser det hvælvede Bryst og de stærke Arme. Jeg mindes saaledes et Syn, hvorved jeg formeligt studsede. Jeg var en Eftermiddag

mod Solnedgangen kommet langt ud ved Dragør. En Baad med Kjølen vendt opad laa paa Kanten af Strandbredden, og med Benene tvers over Baadens Ryg, som ridende paa en Hest, sad en af disse firskaarne Lodser, solbrændt, bredbrystet, med de kraftige Hænder støttet paa Knæerne, og saae ud over Havet. Solen kastede disse mægtige guldrøde Straaler, som vort Øie her i Norden dog af og til har at frydes ved, hen over hele Landskabet og med en saadan Styrke paa Baaden og den prægtige Skikkelse, hvis Contourer antog saa skarpe Omrids, at jeg kun paa italienske Malerier har seet denne Belysning. Da der nu i nogen Afstand herfra tillige stod en net lille Amagerpige i sin brogede, klædelige Dragt, hvis Farver formeligt glimrede i denne Belysning, da tænkte jeg: „Herre Gud, vore Kunstnere reise og reise til Italien for at gribe Stof til Malerier, og de have det tæt ved, ude paa det foragtede Amager.“ Nu opstod den Tanke hos mig: Hvorfor benytte vore Digttere ikke dette Folkefærd med dets eiendommelige Costumer og Omgivelser? Og jeg sagde til Heiberg, da jeg kom hjem: „Skriv en Vaudeville, som foregaer paa Amager. Folkene, Omgivelserne, Costumet, Nærheden tæt ved Hovedstaden, Alt vilde kunne bidrage til en Stemning, der maatte kunne gjøre en smuk poetisk Virkning; men da maa du,“ vedblev jeg, „ikke hente Melodier fra Operaen, eller i det Hele taget bruge bekjendte Melodier, som hidtil i dine Vaudeviller, men selv componere Melodierne for at tilveiebringe den Simpelhed, som her vil være Hovedsagen.“ Heiberg syntes, at Ideen ikke var saa gal, men det var hele det Udbytte, jeg fik af denne min Tale.

Imidlertid sad jeg og sang om Natten mine Folkeviser, og alt som jeg sang, tænkte jeg paa Amager og Livet derude. Jeg havde hørt, at der om Søndagen i Kroen holdtes Baller, hvor det gik meget pent til, og disse Søndage paa Amager spøjte saaledes i min Hjerne, at jeg i Tankerne lavede et lille Forhold mellem de elskende Par, en net lille Amagerpige og en ung, smuk Sømandsgut fra Dragør. Den unge Amagerpige gav jeg en ældre Søster til Fortrolig, og saaledes sang jeg ud af min natlige Stemning og paavirket af Berggreens Folkelmelodier den lille Samtale mellem Søstrene: „Min kjære lille Søster, hvorfor er Kinden din ei rød?“ Slige Samtaler findes jo ofte i gamle Viser, og jeg søgte saa godt jeg kunde at efterligne den naive Tone og Form i Text og Musik. Endnu var den dristige Tanke ikke opstaaet hos mig, selv at vove, hvad jeg forgjæves havde bedt Heiberg om. Men den lille Lisbeth, som jeg havde tænkt mig Amagerpigens skulde hedde, og hendes lille Sømand Jochum lode mig ingen Ro, og inden jeg selv vidste af det, var Sangen imellem hende og Jochum:

„Lisbeth, Lisbeth,
o, hvor er Du sød og net!“

componeret og Ord satte til. Hvad var nu naturligere og simplere end at en saadan kvik lille Amagerpige ikke alene havde en lykkelig Elsker, men tillige en ulykkelig, og inden kort Tid fødtes Amageren Rasmus, og Sangen mellem ham og Lisbeth: „Kom, min Glut, hør Dansen kalder os,“ kunde En, som havde staaet og lyttet ved min Dør, have hørt mig synge, længe før Nogen anede, at den existerede; saa uskyldigt blev disse Sange til, at det aldrig faldt mig ind, at nogen Anden end jeg, høist Heiberg, skulde høre dem, eller at de nogensinde skulde lyde fra andre Læber end mine, og det i stille Ensomhed. Men det veed Gud, de bleve sungne i denne Ensomhed. Ofte efter at jeg havde spillet paa Theatret og kom sildigt hjem, sad jeg til langt ud paa Natten og sang om Lisbeth og Jochum, indtil jeg overvældet af Træthed maatte afbryde og søge Hvile. Disse Sange, dette lille Tilløb til en Digtervirksomhed gjorde mig lykkelig og satte mig i det fortræffeligste Lune. Jeg erfarede ret her, at den Paastand er sand, at Intet giver den Tilfredsstillelse som at være Dilettant i en Kunst. Den virkelige Kunstner har Kampen, Angsten, Fordringer, der pine ham Dag og Nat; Dilettanten har kun Nydelsen.

EN FORESTILLING PAA FREDERIKSBORG

Uagtet jeg saa godt som ingen Del tog i de private Sommerforestillinger 1846, blev min Sommerferie dog beklippet, idet nemlig Kong Oscar og Dronning Josephine i Juli Maaned aflagde et Besøg i Kjøbenhavn hos Christian den 8de. At være i Kjøbenhavn uden at se den danske Comedie, lod sig den Gang ikke tænke, i saa høi Anseelse stod vort Theater i Naborigerne. Uagtet Saisonen var sluttet, kom derfor Lewetzau til mig og sagde, at Kong Oscar, men især Dronningen ønskede saa særdeles at se „Kong Renés Datter“ forinden deres Afreise. Herved var Intet at gjøre; jeg maatte pent samtykke i, at dette Ønske blev opfyldt; den 13de Juli overværede altsaa hele den kongelige Familie og deres Gjæster „Kong Renés Datter“, og efter den et Dansedivertissement. Glad var jeg, da Forestillingen vel var forbi, men hvad skeer? Hoffet med sine Gjæster begiver sig ud til Frederiksborg. Her paadrog Christian den 8de sig en Sygdom i den ene Fod, saa at han var nødsaget til at opholde sig i sine Gemakker, siddende i en Stol, indrettet til Fodens Bekvemmelighed. Jeg blev ganske ulykkelig, da Hofmarchal Lewetzau en Dag kom til mig og sagde: „De veed, at Kongen sidder lænket paa Frederiksborg; han har yttret, at det, der mest kunde opmuntre og glæde ham i denne hans Tilstand var, om han kunde faae sit Yndlingsstykke „Nei“ opført derude paa et lille Theater, som vi da, hvis De samtykker i Planen, skal lade indrette i en af de større Sale. Ogsaa Kong Oscar og Dron-

ning Josephine, som have hørt saa meget tale om denne Vaudeville, fik derved et Ønske opfyldt, hvorpaa de sikkert vilde sætte stor Pris.“ En saadan Anmodning var mig høist ubehagelig. Man veed jo nok, hvorledes kongelige Personer bede, og hvorledes de optage et Afslag. Jeg havde saa ofte i mit Theaterliv takket Skjæbnen, fordi jeg ikke var Sangerinde og derved udsat mig for, at Hoffet ønskede min Nær-værelse ved sine Concerter, en Kunstnertjeneste, jeg altid har fundet havde noget ydmygende for et virkeligt Talent. I Theatret er det i sin Orden, at Tilskuerne og Kunstneren ere adskilte, intet Personligt have de med hinanden at gjøre; ja, netop i denne Adskillelse ligger en vis Fortryllelse, et Spillerum for Phantasien for begge Parter; men i en Selskabssal kan denne Adskillelse ikke finde Sted, uden at der ligger en Ydmygelse heri for Kunstneren. Naar nu hertil kommer, at vort Hof ofte, givende efter for Øieblikkets Enthousiasme eller for kvindelig Nysgjerrighed, har ladet fremmede Kunstnere blande sig i Selskabet, medens Landets egne ere blevne holdte tilbage paa deres underordnede Plads, da følte jeg paa mine Kunstfællers Vegne en Harme herover, som, ifald jeg havde været Sangerinde, ufeilbarligt havde givet sig tilkjende ved paa det Bestemtteste at negte at deltage i Hoffets Fester. Vel sandt, vore Sangere og Sangerinder tage Beta-ling for hver Medvirken ved saadanne Fester, hvilket unegtelig giver dem en falsk Stilling i Selskabet — forøvrigt gjorde de fremmede Kunstnere ogsaa dette —, men derfor fandt jeg ogsaa, at det vilde have været passende, om Hoffet aarligt havde engageret Sangerne, og ikke for hver enkelt Gang de benyttedes. Som sagt, jeg var glad over, at jeg ikke var Sangerinde og altsaa ikke attraaet ved Hofferne. Men nu kom Lewetzau med denne for mig saa pinlige Anmodning, og hvad den ikke var for mig, var den for Heiberg, som syntes, at jeg var for god til at fylde det tomme Rum ved et Hof med min Kunst. Vi gjorde derfor begge, hvad vi formaaede, for at faae ham til at vælge et andet Stykke, hvori jeg ingen Del havde; men denne underdanige Tjener af sin Konges Ønsker vedblev udholdende med sin Anmodning. Der skulde ingen Fremmed overvære denne Forestilling; kun den hele kongelige Familie og de kongelige Gjæster skulde være Tilskuere. Dette hjalp jo unegtelig en Del, og vi maatte give efter. Heiberg, der ikke vilde være uden Beskjæftigelse ved en Forestilling af den Natur, hvori jeg skulde deltage, tilbød sig at være Souffleur ved denne private, kongelige Munterhed.

Jeg hører En og Anden af mine Læsere sige: „Herregud! Hvorfor gjøre saa mange Ophævelser over at udøve en Kunst, hvis Udførelse hører til dit daglige Arbeide.“ Ja, netop fordi det for mig har været en Kunst, udøvet i Alvor, hvor det gjaldt Alvor, og ikke en Leg, foreslaaet af En eller Anden, ligesom Blindebuk eller Panteleg for at fordrive et Selskabs Kjedsommelighed. At gjøre Løier med det,

hvori man har sat sit Livs Opgave, taaler ingen alvorlig Natur. Og endnu Et! Den Virkning, som en Kunstpræstation kan gjøre fra en ordentlig Scene, hvor det Ene svarer til det Andet, Theatrets Størrelse, Publikums Afstand, Spillemaadens stærkere eller svagere Nuancer, Alt beregnet paa det vante Lokale, denne Virkning bliver en helt anden, naar alle Omgivelserne pludseligt forandres, og Ensemblet er tilintetgjort. Man tænke sig alene den Forskjel, der ligger i, naar et stort Publikum følger et yndet Arbeide, som det kan udenad, følger det med denne brusende Latter, med dette stormende Bifald, hvis Virkning er saa smittende paa selve Skuespilleren; her er en saadan Vexelvirkning, at det er vanskeligt at sige, hvem af Parterne der er den Givende og hvem den Modtagende; og saa — at opføre en saadan lille lystig Vaudeville for en Samling af kongelige Personer, der sidde tause, lydløse, tilsyneladende upaavirkede, saa man har en Følelse som om det Hele var et Spøgeri, en ond Drøm, en Kamp mellem Livet og Døden. Hu, det gyser endnu i mig ved Tanken om denne triste Forestilling, spillet for at vække Munterhed, denne livlige Gjæst, der hidtil aldrig havde svigtet, men som hin Aften udeblev saa ganske, skjøndt der vel var Sang og Tale, men ingen Øren, der kunde gribe Tonerne eller Ordets Lystighed, saa det kunde straale tilbage og frembringe ny Virkning. Dette kom mig ikke uventet; tvertimod jeg havde iforveien sagt til Lewetzau: „Den Glæde, som dette Stykke pleier at frembringe hos Kongen, vil udeblive under de forandrede Betingelser.“ Ligesom Dans ikke kan glæde uden Musik, saaledes kan et overgivent Skuespil ikke glæde uden et Publikum, der giver sig hen og lader Latteren og Lystigheden frit Løb.

Da Forestillingen var forbi, kom Lewetzau op paa Scenen for at anmode mig fra Kongen om at komme ned i Salen og blande mig mellem de kongelige Gjæster. Det har altid forekommet mig pinligt, ja saarende, naar man for at vise En Artighed og Udmærkelse slaaer en Streg over den Høflighed, som skyldes dem, der i et saadant Tilfælde ere lige berettigede til Opmærksomheden. Jeg tillod mig derfor at sige til Marchallen: „Vaudevillen „Nei“ er iaften blevet spillet af tre Skuespillere foruden mig. Vi ere alle Fire komne herud for at underholde de kongelige Gjæster; det kan altsaa ikke være Kongens Mening, at jeg skulde være den Eneste, som der vises en Udmærkelse, hvorpaa ingen af os har Krav. Jeg beder Dem derfor endnu en Gang at forhøre hos Kongen om, hvad der er hans Ønske.“ Med et ubeskriveligt stivt og koldt Udtryk i sit Ansigt forlod Hofmarchallen mig, men kom kort efter lettet og smilende tilbage, idet han sagde: „Jeg har Hans Majestæts Ordre til at indbyde Dem Alle.“ Og nu gik han ind i Herrernes Paaklædningsværelser for at indbyde dem til denne kongelige Naade. Heiberg sagde man Intet til, men han tog det for givet, at man ikke kunde anmode hans Kone om

at komme uden ham, og han ledsagede mig ind i Salen. Jeg blev nu forestillet for Kong Oscar og Dronning Josephine og modtog nogle hæflige Ord af dem begge. De forekom mig noget stive og forlegne i deres Holdning. Man saae i Dronningens Aasyn Intelligens og et vist distingveret Udtryk, men tillige noget Stivt og en vis Tørhed. Kongen saae alt den Gang slap og sygelig ud. Vor egen Kronprins — senere Frederik den Syvende — gik omkring med en stor Klap bundet for det ene Øie, hvilket klædte ham forfærdeligt. „Hvad feiler Deres Kongelige Høiheds Øie?“ spurgte jeg ham. „Ih, nu, det feiler,“ gav han til Svar, „at jeg rimeligvis en af Dagene mister det rent og bliver blind.“ — „Ih bevares,“ udbrød jeg, idet jeg havde ondt ved at tilbageholde et Smil, thi jeg troede ikke rigtig paa Faren. „Ja,“ vedblev han, „det er en sur Tid for mig denne; Kongen har lidt ondt i et Ben og tager sig Ferie, medens hele Landets Arbeide kastes over paa mig.“ Naar man nu vidste, i hvilken Grad Prins Frederik blev holdt udenfor Alt, hvad der hed Regering, da var dette Paafund kun et af de mange, hvormed han ideligt holdt sine Omgivelser i Muntherhed. Med beraad Hu spurgte jeg kort efter Prinsesse Caroline, da Prinsen var gaaet: „Hvad feiler Hans Kongelige Høiheds Øie?“ Paa sin ligefremme Maade og med en Latter, der bragte mig hendes elskværdige Fader i Minde, svarede hun: „Hans Øie feiler ikke mere end Deres; saadanne smaa Forklædninger som den med Klappen for Øiet, det morer ham; han troer derved at gjøre sig interessant; vi Andre le kun deraf.“

Der blev nu serveret The, medens Conversationen slæbte sig døsig hen. Christian den Ottende trak sig da tilbage, og lidt efter lidt forsvandt de kongelige Gjæster som Skyggerne i et Camera obscura. Det Hele gjorde et overordentlig trist Indtryk. De store Sale, kun halvt oplyste, de faa Mennesker, der vare spredte, to à tre, hist og her, der var noget Skyggeagtigt i det Hele. Noget, der mindede om Hoffman'ske Fortællinger; man vidste ikke, om man drømte, eller om det, man saae, var levende. Talen lød saa dæmpet, som om det gjaldt en Sømmensværgelse og ikke om at forlyste en syg Konge. Til Lykke kunde man snart afbryde og tage bort, og glad var Heiberg og jeg, da vi ikke længere befandt os i de store pragtfulde, men triste Sale, men ovre i det utrolig slette Hotels lille Stue, hvor vi paany lod The komme, og hvor den blev nydt under en livlig Samtale. „Havde du Lyst til at være Dronning?“ spurgte Heiberg mig. „Uf!“ var mit Svar; — „men“ vedblev jeg, „hvis jeg var Dronning, da vilde jeg gjøre en formelig Revolution. Landets udmærkede Mænd og Kvinder skulde være min Omgang, ligemeget om de fandtes mellem Adel, Borgere eller Bønder. Adelen skulde jeg bringe til at forstaae, at det ikke er det ydre Skin, men det indre Værd hos Mennesket, hvorpaa det kommer an, og Bonden vil jeg hæve, saa han ikke skulde

føle sig ydmyg lige overfor fornemme Folk, men ligesom alle Andre se op til dem, der stode over ham i Aand, Indsigt og Charakter, og ikke tro, at han, fordi han eier Køer, Svin og Heste, er ligesaa god som den, hvem Gud gav Begavelse til at gaa foran sin Nation i Statskunst, Videnskab, Kunst eller Litteratur. Al adelig Forret skulde op-høre, thi denne unaturlige Arv skaber latterlige Mennesketyper. Enhver Individualitet maa selv tilkjæmpe sig den Plads og den Stilling i Samfundet, som han gjør Krav paa. Vil han ikke udmærke sig, saa lad ham smelte sammen med Massen, thi da er dette hans naturlige og rette Plads. Et Menneske er ikke latterligt, fordi han ikke udmærker sig, men han er latterlig, naar der er paatrykt ham et falsk Stempel, saa man troer at have en Daler i Haanden, medens det nærmere beseet knap er en Skilling. Al Adelsforret skulde som sagt ophøre, men til Gjengæld vilde jeg være stolt af enhver udmærket Mand eller Kvinde i mit Land, som om Manden var min Søn, Kvinden min Datter. Jeg vilde gjøre mig Umage for at følge deres Interesser, deres Arbeide, og ligesom Præsten bør dele med sin fattige Menighed, saaledes vilde jeg dele med mine Undersaatter, dele med Videnskabsmanden og Kunstneren, der ofte standses paa sin Vei, fordi han ikke tør fordybe sig i et Arbeide, der kan give ham og hans Land Ære, men ikke Brød, Brød, som en talrig Børneflokk raaber paa. Min Dronninge-Etikette skulde kun bestaa i den Ærbødighed, som enhver Kvinde i Ordets fulde Bytødning tvinger Alle, der staa Ansigt til Ansigt med hende, til at underkaste sig. Hvis en Videnskabsmand, en Retslærd, en Kunstner, en Haandværker, en Landmand udmærkede sig, skulde Landets Moder ikke staa tilbage for deres egen Moder i Glæde over Sønnens Hæder. Naar jeg tænker paa, hvor ofte jeg har erfaret, at vore Konger, Dronninger, Prinser og Prinsesser ikke kjendte Landets Digtere, Forfattere, ikke kjendte dem, der havde trængt ned til de laveste Klasser i Folket, ikke kjendte dem af Navn, har jeg ikke kunnet lade være at føle en Smerte herover, der mere end een Gang er gaaet over til Harme. Min Gud, tænkte jeg da, hvorfor er man Konge, hvorfor Dronning, hvorfor hører man til det første Hus i Landet, kalder Befolkningen Landets Børn, Kongen Landets Fader, Dronningen dets Moder, naar dette Lands Sønner og Døttre, deres Virken, Stræben, Hæder ikke ligger En paa Hjerte? Hvad har en Konge og Dronning at være stolt af, undtagen den Nation, de herske over. Nei, jeg har aldrig kunnet fatte deres Ligegyldighed. Hvis jeg stod i Spidsen for en Nation, da vilde det blive mit Livs Nødvendighed at opmuntre, belønne, ikke blot med Penge, men med Ord, med Bønner om ikke at trættes, men holde ud, thi deres Sejr vilde være min egen. Og hvor trænger man mere til Opmuntring af denne Art, end netop i et lille Land? De Tilskyndelser, en stor Nation kan byde sine udmærkede Sønner, savnes her for Størstedelen. Ingen euro-

pæisk Navnkundighed, ingen Udsigt til, at selv den kraftigste Anstrengelse fører til Betyggelse af vor egen og vore Børns Fremtid; Nøisomhed og en vedvarende Kamp, et vedvarende Arbeide, selv naar vi føle, at vi burde overlade vor Virksomhed til yngre, livligere Kræfter, det er det Perspektiv, som stilles os for Øie, uden at de triste Linier heri tør gjøre os modløse. Hvad skulde da holde os oppe i vor Fattigdom? Det Eneste, der holder den Fattige fra at tabe Modet og bringer ham til med Glæde at spise den fattige Kost, Kjærlighed.“

Heiberg lo af mig og sagde: „Du vilde faa noget travlt som Dronning, ifald du saaledes skulde tage hver Enkelt under din Beskyttelse.“ — „Ja,“ svarede jeg, „travlt vilde jeg faa, men til Gjengjæld vilde jeg aldrig komme til at smage den kongelige Ret, som hedder Kjedsomhed.“

Næste Morgen kjørte vi i et himmelsk Veir til Kjøbenhavn, glade over, at det Hverv at forlyste en syg Konge og hans Gjæster var tilende. Faa Dage efter sendte Christian den Ottende mig et Guld-armbaand med blaa Emaillé og Diamanter. Naar Enden er god, er Alting godt.

TOGET TIL HVEEN 1846

Foruden denne kongelige Begivenhed paa Frederiksborg Slot bragte denne Sommer en anden og helt forskjellig. Der tænktes virkelig for Alvor paa en lille Folkevandring til Hveen, til Minde om det Aar, da Tycho Brahe for trehundrede Aar siden blev skjænket Norden, det bedste Bevis for, hvad Virkning Heibergs Afhandling i „Urania“ om Tycho Brahe havde gjort; i Sverrig havde den bevirket, at Kong Oscar for første Gang var reist til Hveen for at tage Ruinerne i Øiesyn. Men hvor naturlig var ikke Virkningen paa os Alle herhjemme; man maatte da ikke have en dansk Blodsdraabe i sine Aarer, ifald ikke Billedet af denne Mand og hans mærkelige Søster paa mere end een Maade berørte os. Det blev nu bestemt, at alle Dampskibene paa den Dag skulde gjøre en Tour til Hveen og medtage saa mange, de kunde rumme. Det skandinaviske Selskab med Lehmann i Spidsen leiede et af Skibene, til hvilket Heiberg og jeg som Æresgjæster bleve indbudne tilligemed Constantin Hansen med Frue; Hansen havde malet Faner og Flag til Togets Forskjønnelse. Fru Hansen og jeg var saaledes de eneste Damer ombord i Skibet. Om Morgenen den 21de Juni, Aarets længste Dag, var det halve Kjøbenhavn i Bevægelse, dels for at reise til Hveen, dels som Tilskuer ved Indskibningen fra Kvæsthusbroen. I det skjønneste Veir gled Skibene under Mængdens Hurraraab hen over Vandet, idet et Musikkorps istemte vor National-

sang: „Der er et yndigt Land“. Hjertet svulmede i Brystet paa mig, og da jeg saae hen paa Heiberg, stod han der høi og rank med vibrende Læber og Taarer i Øiet. At han skulde opleve, at der bragtes hans første Kjærlighed en saadan Hylding, fremkaldt ved ham selv, gjorde ham en stor og inderlig Glæde. Da vi vare komne lidt ud i Sundet, uddelte Lehmann smukke Cocarder med flagrende Baand og de tre Rigers Farver, hvilke Alle heftede paa Brystet til Tegn paa, at de, der bar dem, hørte til det egentlige Tog.

Under en forfærdelig Hede og en Støvsky, der næsten hyllede Alle og Alt ind i et uigjennemtrængeligt Slør, vandrede vi endelig op til den Slette, hvor en Talerstol var opreist for dem, der ønskede at udtale sig i Dagens Anledning. Efter et Par Ord af Professor Sommer traadte Lehmann op og fremførte nu i en noget exalteret Begeistring, hvad han havde at sige om Tycho Brahe og det utaknemlige Fædreland; men til Gjengæld, sagde han, vilde vi rejse ham en Statue paa en af vore offentlige Pladser, og han opfordrede — idet han svingede sin graa Hat — Svenskerne til her paa Hveen at rejse ham en himmelhøi Obelisk, der skulde kunne sees fra alle Kanter, langt ud over Havet. Der var Varme i denne Tale, tilvisse, og den var vist ogsaa oprigtig følt, men der var ingen ret Alvor bag denne Begeistring for Tycho Brahe, ingen Smerte bag Følelsen; begge Dele vare flade og manglede Baggrund; det var en routineret Tale over et Thema, som var blevet Gjenstand for Dagens Conversation; man vidste, hvormed der skulde tales og i hvad Aand der skulde tales; man leflede lidt med Tychos Minde, med Kongernes Utaknemlighed, med den vaagnende Skandinavisme, men intet ualmindeligt Ord løftede den Masse, der lyttende stod ved Talerstolens Fod, over Hverdagslivet. Man raabte Bravo paa samme Maade, som naar en Kunstner kommer godt fra sit Kunststykke, men det var ikke en Tale, der fremkalder et af disse Raab, hvori ligger, at en Nation føler sig selv og ligesom udbryder i et kraftigt Ja eller Nei, der skal give tilkjende, hvad der gjærer og rører sig dybt i dens inderste Væsen. Da Lehmann gik ned af Talerstolen, steg en ældre, bredskuldret Mand op. I første Øieblik troede jeg at se en Bonde i sin Kofte, saa skjødesløs var hans Paaklædning. Den grove, bredskyggede Hat og de bare Hænder bidrog ikke lidet til at holde mig i den Tro, at en velstaaende Bonde havde indfundet sig for at give sit Besyv med i Laget. Men da han løftede denne Hat, og det mægtige Hoved med den yppige Haarvæxt, de brede Tindinger og den fintdannede Munds Bevægelse kom tilsyne, da overraskede det mig ikke, at En, der stod nær, sagde: „Det er Professor Thomander fra Lund.“ Med virkelig Humor og med bidende Ironi og Vittighed imødegik han Lehmanns Opfordring, spottede over den himmelhøie Obelisk og udtalte sin Vantrø med Hensyn til dens Virkeliggjørelse paa en Maade, der vilde have havt

noget Saarende, hvis Spidsen af hans Pile ikke var blevet stumpet af ved det Humoristiske i hans Tale og ved den Kjærlighed til Danmark og de Danske, der lyste ud af hans Ord. Hans Tale blev ledsaget af Tilhørernes Latter og Bifald; thi man sige om os, hvad man vil, det Satiriske, det Comiske, det Vittige forfeiler aldrig sin Virkning paa os, og det er vel det, der holder os Danske unge, næsten altfor unge! Efterat denne Del af Festen lykkelig var tilbagelagt, spredte Alle sig for at nyde, hvad de medbragte Madkurve formaaede. Nogle af vore Bekjendte havde opsøgt os og sluttet sig til os, derimellem Kammerherre Lunding, Hofmarchal hos Kronprins Frederik, og Michael Wiehe. Lunding, der egentlig var en melankolsk Natur, havde som mange saadanne en ualmindelig Humor, der gjorde saa meget større Virkning, som den altid kom uden Pretention og med stor Tørhed. Han havde det Talent at tegne Karrikaturer, og øvede det ofte paa Venner og Bekjendte, men den bedste var den, han havde gjort af sig selv, og som han undertiden brugte til Visitkort, naar de, han havde villet besøge, ikke var hjemme. Jeg erindrer i dette Øieblik en Dag, da han bragte mig i en ustandselig Latter ved at fortælle Følgende om sig selv. „Tænk Dem,“ sagde han, „hvilket Uheld jeg idag har havt. Jeg veed ikke, om De har bemærket, at jeg bærer Paryk? Jeg har hidindtil omhyggeligt skjult det for Alle, men efter hvad der idag er mødt mig, vil jeg opgive Eiendomsretten paa denne Hemmelighed. Jeg kommer gaaende i Store Kongensgade, og en Dame af mit Bekjendskab, som jeg ved første Øiekast ikke kjender paa Grund af min store Nærsynethed, kommer mig imøde og har den store Venlighed at hilse mig først; forfærdet herover rev jeg Hatten af med en saadan Voldsomhed, at en ganske ny Paryk, som jeg for første Gang havde paa, blev hængende ved Hatten og ved Bevægelsen faldt i Rendestenen. Et Sekund stod jeg som lynslagen og tænkte: Hvad skal du gjøre? Men i næste Sekund havde jeg taget min Beslutning og opgav Parykken, idet jeg, saa hastigt jeg kunde, ilede afsted; men hvad skeer? Kort efter hørte jeg et forfærdeligt Raab efter mig, og da jeg med Gysen forudsaae, at den ulykkelige Paryk forfulgte mig, lod jeg først, som om disse Raab ikke kunde gjælde mig; men snart blev jeg indhentet og uforskammet banket paa Skulderen, idet en Mand holdt min Paryk varsomt paa dens yderste Spids af sin Stok og sagde: „Denne hersens er nok Deres, vær saa artig!“ Med en fortvivlet Kraftanstrengelse greb jeg den ulykkelige Paryk og puttede den i Baglommen, men med en saadan Hef-tighed, at jeg nær havde kastet Parykkens Redningsmand omkuld, og ilede afsted, forfulgt af Mandens Skjældsord over den Utaknemlighed, han havde været Gjenstand for.“ Man tænke sig dette fortalt med Lundings overstrømmende Lune!

Da Alle vare ankomne til den store Plaine, satte de mange hund-

drede Mennesker sig nu i Græsset og begyndte at pakke Kurvene ud, hvilket frembød et virkeligt malerisk Skue paa den deilige, solklare Dag. De mange brogede Farver, de glade Ansigter, den hele Summen og Latter af de mange Stemmer, mandlige og kvindelige, Alt tydede paa, at Alle havde besluttet at være glade, og saa vare de det ogsaa. Paa Plainen fandtes der et Par Trægrupper, hvor der var anbragt Borde og Bænke; en hel Herlighed var det at besidde et af disse til at holde Maaltid ved. Man tilbød Heiberg at tage Plads ved et, og glade ved denne Udmærkelse havde vi med vore Venner slaaet os ned, og jeg havde alt begyndt med Tjenerens Hjælp at pakke vore Rariteter ud, da vi bleve ubehageligt overraskede ved, at et helt Selskab af unge Studerende uden videre kom hen, satte sig ved vort Bord og paa vore Bænke og ligeledes begyndte at pakke ud og sætte deres Sager paa den modsatte Ende af Bordet. Jeg kjendte Heiberg for godt til ikke at vide, at han ansaae dette for en uforskammet Paatrængenhed, for en Fornærmelse især mod mig, og jeg maatte næsten smile, da jeg saa hen paa ham og og saa et Ansigt, der sagde alt Andet, end at de paatrængende Gjæster vare velkomne; og virkelig fordærvede de jo ogsaa vor Glæde, thi al aaben og frimodig Tale maatte jo standse, naar man sad Side om Side med ganske ubekjendte Mennesker. De bemærkede nu snart paa Heibergs Holdning, at han fandt, at de bar sig taktløst ad; og som det saa ofte gaaer, den, der forløber sig, gjør sig vred og mut, saaledes ogsaa her. Da de unge Mennesker saae, hvor uvelkomne de vare, bleve deres Miner stive og ubehagelige. Jeg tænkte: Hvad er nu herved at gjøre; de ere her jo nu engang; der er intet Haab om, at de ville fortrække; skal nu deres og vor Glæde forspildes ved dette kedsommelige Tilfælde? Dette fandt jeg taabeligt, baade af dem og af os, og for med eet Slag at vende Stemningen til Fordel for alle Parter, benyttede jeg en udmærket Leverpostei, som jeg netop havde pakket ud af Kurven, til dette Øiemed, rakte den til den Nærmeste af det fremmede Selskab og sagde: „Skal vi dele? jeg seer, De har ikke denne Ret, vil De lade den gaa rundt; maaskee De da offerer os noget af Deres gode Sager, som vi ikke have.“ Disse Ord forvandlede med Et Alles Miner og Gemytter, og i et Nu rakte de os snart Et, snart et Andet af deres Madkurv, og inden faa Minutter sad her et stort, muntert Selskab istedetfor to Hold, der vilde have siddet som en flakt Ørn, uden Maal og Mæle, uden Glæde og Munterhed. Udenfor vor Løvhytte sad Hall paa Jorden med sit Selskab, en Familie, der havde inviteret ham til at være med dem, og et Par Svenske. Familien havde udbredt en Dug paa Græsset; jeg kunde saaledes fra mit høie Stade se Alt, hvad der blev serveret, og saa nu til min Forundring en Bunke skaaret Smørrebrød, hvis Udseende man kan forestille sig, da det paa den brændende Dag havde gjort Reisen

fra Kjøbenhavn, Stykkerne tæt sluttede i hinandens Favn; men min Forundring steg til Latter og Medlidenhed med Hall, da jeg, medens Hundreder af Champagnepropper knaldede hen over Plainen, saae Husmoderen i Halls Kreds ligge paa Knæ i Græsset og presse Citroner i en gammel, grønmalet Kjøkkenspand til Limonade, en Spand, hun, efter hvad jeg senere erfarede, havde laant i en lille ussel Hytte i Nærheden, og som hun i sin Nød maatte tage tiltakke med. Aldrig kan jeg glemme Halls ubeskrivelige Udtryk ved denne nationale Familiefest! Min Medlidenhed steg, saa gik jeg hen til ham og fik sagt til ham, uden at de Andre hørte det: „Besøg os i Løvhytten, Hall! Vi ere muntre og have mange rare spiselige Sager, uden at tale om de drikkelige!“ Med et Suk og Vemod i Øiet svarede han: „Ak, jeg kan jo ikke, jeg er bunden til Vandspanen og lider Tantaluskvaler ved at se Jer Andre svælge i Nydelsernes Overdaadighed. Jeg lider Trang, men det fik endda være med mig, men jeg skammer mig for disse skandinaviske Brødre, som dele Skæbne med mig; men saa meget tør jeg spaa“, vedblev han, idet Smilehullet i hans Kind og Hage blev dobbelt saa dybt, „med disses Skandinavisme er det forbi efter en sliq Behandling af Danas Æt.“ Leende forlod jeg ham, idet han sagde: „Ja, De kan sagtens le!“ Man hørte nu Skaaler udbragte fra de forskjellige Grupper. Sang og Hurraraab afvexlede, og der var kommen Liv og Lystighed over Alle. Det var Heiberg, der ved sin „Urania“ havde vakt Stemningen for et saadant Tog til Hveen, for en saadan Hylding til en for trehundrede Aar siden født stor Mand. I Aar og Dag havde han arbeidet paa at gjøre sine Landsmænd bekendte med Tycho og hans Slægt, hans Arbeiders Betydning for Norden, for hele Europa; det var ham, der med Opoffrelse af Tid og Kraft havde udgravet Tychos Minde for hans Landsmænd; det var Digteren, som, fra han var et Barn, havde elsket dette Minde, og som ofte med et bevæget Sind havde gjentaget Tychos Ord: „Sig mig dog, hvad var min Brøde, o Fædreland, at du forstødte mig.“ O, hvilken dyb Nationalfølelse udtaler ikke disse Ord hos den arme forurettede Mand! Jeg sagde engang til Heiberg: „Man taler saa meget om Pøbel, hvem er Pøbel?“ Han svarede da: „Kun den hører til Pøbelen, som er uden Nationalfølelse, som ikke er fastgroet med sine fineste Rødder til den Plet af Jord, hvorpaa Forsynet satte ham.“ Tycho Brahe viser Sandheden heraf, thi inden to Aar bøiede den ædle, stolte Natur sig til Døden under Smerten over al den Uret, der var overgaaet ham i hans elskede Fædreland. Heiberg havde hele sit Liv igjennem følt Sorg ved denne Mands Skjæbne. Var det en Anelse om, at ogsaa han, om end i langt mindre Grad, skulde føle Utaknemlighedens og Urettens smertelige Braad? Hvem kan tyde Anelser? I 1819 havde han som Yngling skrevet sin „Tycho Brahes Spaadom“; Digtene heri om Tycho vare kjendte af Alle og ofte be-

nyttede som Mønsterdigte, man gav de Unge i Skolerne at læse; nu havde han atter levet med Tycho, seende med ham op til Stjernerne, vandrende med ham ved de Ruiner, som til Skam for hans Fædreland vare prisgivne til Raahed og Uvidenhed. Han havde villet minde Fædrelandet om denne dets Søns Fødsel for tre hundrede Aar siden, og han havde nu virkelig samlet Landets Sønner og mange af dem hist ovre fra den anden Side Sundet til dette Stævne ved Graven. Hvad havde nu været rimeligere, end at den studerende Ungdom, naar den vilde udbringe et Hurra for en Mand ved denne Leilighed, da havde udbragt det for ham, der havde fremkaldt Mødet; men ikke engang ved den Leilighed fandt man Anledning til dog engang at udtale, hvad Heiberg havde været og var for den aandelige Udvikling herhjemme. Ham bragte man intet Hurra, men vel en Mand, der sad i vor Nærhed, og som ikke havde havt det Allermindste med den hele Sag at gjøre, men som nu engang var udsæet til at modtage Fakeltog, Hurraer og andre Udmærkelser ved alle mulige Leiligheder, nemlig Professor Clausen. Enkelte følte dog det Upassende i denne Forsømmelse og kom ind i vor Løvhytte for at drikke Heibergs Skaal; blandt disse Enkelte var Orla Lehmann. Man tro nu forresten ikke, at denne Til sidesættelse forspildte Heibergs Glæde ved denne Tychos Fest, og dog mindes jeg kun denne ene Gang at have hørt ham udtale nogen Forundring over Forbigaaelsen, og det med et noget smerteligt Udtryk, der, netop fordi en saadan Klage saa sjældent lød fra hans Læber, virkede desto stærkere paa mig. Det gaar os med Mennesker som med Dyrene; det taalmodige, nøisomme Dyr rører os; naar det taalmodige, fordringsløse, i sin Smerte tause Menneske, der aldrig klager, aldrig pukker paa sine Fortjenester, en enkelt Gang løfter sin Røst, da føle vi dybt med ham, fordi vi vide, at et vist Maal kan være overskredet, naar disse Læber bevæge sig i Klage.

Da man havde spist og drukket, raabte Hurra og sunget, opløste alle Grupper sig, og man spredtes over hele Øen for ret at tage den i Øiesyn. Med Heiberg og mig fulgte Lunding og Wiehe. Efter at have streift længe om paa Øen i det deilige Veir, hvormed denne Tour ret var begunstiget, hvilede vi alle Fire paa den høie Skrænt „Bækvig“, som fremstilles i det tredie Billede, der ledsager Heibergs Afhandling om Hveen. Her, med Udsigt til Landskrona, sad vi i en henrivende Solnedgang, Heiberg glad og underholdende, Lunding muntert skjemtende, Michael Wiehe taust drømmende, men med et mildt, stille glad Udtryk, og jeg med Skjødet fuldt af de utalige Markblomster, som jeg havde fundet i Grøfter og Gjærder paa vor Spadsretour, og hvis Pragt omgav os endnu paa den Plet Jord, hvor vi sad, saa jeg i Et væk forøgede min Samling, idet jeg blot behøvede at strække Haanden ud i det frodige Græs. Mageløst var

det at sidde her og skue hen over Sundets Speilflade; Skibene laa der spredte i magisk, rødlig Belysning, speilende sig saa idealsk, at havde ikke Speilbilledet staaet paa Hovedet, vilde det have været vanskeligt at sige, hvilke af Billederne der var de virkelige, hvilket Gjenbilled. Sjældent seer jeg Naturskønheder, uden at Bellman syn-ger i mit Indre, saaledes ogsaa her; jeg sagde:

„Å’ke det gudomligt? — Dessa Ångarna!“
 „Gudomligt at beskåda.“

Og har man først med et Par Linier mindet om denne magiske Natur-sanger, da gaaer det med den ædle Digtervin, som naar man plukker det første Bær af en moden Druetklasse; man har ondt ved at holde op, før hele Klasen er nydt. Den ene af hans Sange fører til den anden; det er fast umuligt at slippe dem igjen.

Solen var alt under Horizonten, og vi maatte tænke paa at naa til Strandbredden, hvor Dampskibet ventede for atter at føre os over til Sjælland. Vi begave os da paa Vei. Wiehe udtalte sin Glæde over, at han atter til Vinter skulde spille Romeo, og vi talte frem og tilbage, saavel om Mesterværket i sig selv som om Maaden at udføre det paa, men især udtalte vi vor Glæde over at skulle udføre det. Han var i det Hele taget saa stille elskværdig paa denne yndige Sommerdag, at Heiberg sagde: „Han er dog anderledes end de fleste Skuespillere, saa fri for alt Hovmod, for al Jagen efter Effect i det daglige Liv, en saa opmærksom Hører; godt var det imidlertid, om han selv vilde give lidt af det, man aner gjennem hans tænkende Øie, men som han Alt beholder for sig selv.“

Da vi nærmede os Strandbredden, hvor alt en Mængde af Hveens Besøgende havde indfundet sig til Indskibning, kom Professor Thoman-der og bad Heiberg præsentere ham for mig. Det var mig en virkelig Glæde at tale med denne Mand, der kom mig imøde, som om han i mange Aar havde været min Ven. Saa aabent, saa djærvt, saa kjækt udtalte han mange Meninger og Anskuelser for mig paa en saa livlig, naturlig Maade, at jeg med Glæde havde sat mig ned i Sandet paa Strandbredden, saalænge det skulde være, og lyttet til denne svenske Bjergrøst, fuld af Forstand, Phantasi og Følelse. Han talte ogsaa med mig om Jenny Lind. Jeg klagede for ham over, at jeg under hendes Ophold i Kjøbenhavn ikke personligt havde faaet mere med hende at gjøre. Han afbrød mig, idet han sagde: „De behøver Intet at sige herom; jeg har fulgt denne Sag mere end De maaske troer. Den Kreds, som optog hende helt og holdent under hendes Ophold i Kjøbenhavn, maatte nødvendig udelukke hende fra Deres.“ Ogsaa han beklagede, at den Jenny Lind, som hele Sverrig bar paa Hænderne, ikke havde kunnet modstaa Fristelsen at vandre ud og blive europæisk berømt; „hun blev derved en Anden,“ sagde

han, „mistede sit Fædreland uden at faa et nyt istedet.“ Der var Noget i denne Mands Tone lige overfor mig, Noget, hvad skal jeg kalde det, Faderligt, Fortroligt, som jeg aldrig har kunnet glemme, og som selv i dette Øieblik, jeg nedskriver dette, tyve Aar efter, gjør godt at tænke paa. Naar man ikke kjender det Mindste personligt til en udmærket Mand, og denne da pludseligt, uventet træder os imøde, ikke som en Fremmed, men som En, der ved sin Tale viser, at han har fulgt os paa vor Vei, kjender vore Skjæbner, er inde i vore Bestræbelser og agter dem, troer det Bedste om os, ja kommer os imøde med en gammel Vens Hengivenhed, da veed jeg Intet, som i den Grad løfter vor Selvfølelse; det er ligesom naar man tvivlraadig søger om Veien i Skoven, og der da pludselig viser sig et Hus, en Sten, en Sti, som vi kjende, og som viser os, at vi ikke forvilde os, men at vor Kurs er den rette; en Fred, en Tryghed, en stille Glæde overfalder os da. En saadan Følelse havde jeg hin Aften ved Hveens Strand, da Thomander talte med mig.

Ovenpaa den ualmindelig deilige Dag var fulgt en, om muligt, endnu deiligere Aften. Fem eller sex Dampskibe, overfyldte med Passagerer, styrede nu atter under Musik tilbage til Sjælland. Uagtet det var i Juni Maaned, hvor Stjernerne ellers ikke ere glimrende og pragtfulde, vare de det dog paa denne Aften; og aldrig kan jeg glemme de Timer paa Skibet, hvor Himlen over os speilede sig i Vandet under os og satte Phantasien i en Stemning, der blev forhøiet ved Musikken og de mange glade Ansigter, der mødte En, hvor man saae hen. Adskillige pudsige Scener udeblev ikke. Skibet var som sagt overfyldt, og Mange havde af Mangel paa Plads sat sig tæt sammenpakkede op paa Rælingen. Med Et trænger et ungt, blond Menneske sig frem. Man raaber til ham fra alle Kanter: „Hvor vil De hen? Her er ingen Plads!“ Han trænger desuagtet henimod Kanten af Skibet; Raabene forstærke sig: „Gaa, De kommer ikke frem!“ da han med et siger: „Jeg maa, jeg har ondt, jeg skal kaste op!“ og nu, som ved et Trylleslag veg Alle tilbage med et Skrig af Frygt for at forholde Søen dens Bytte, og den Lidende fik ti Gange formegen Plads til sin triste Gerning; det stakkels Menneskes Vaande blev ledsaget med et Chor af Latter fra de unge, overmodige Søhelte.

Jeg havde sat mig paa mit sædvanlige Yndlingssted, naar jeg er tilsøs, nemlig i Forstavnen af Skibet, ovenpaa en Rulle Toug, som jo gjerne findes paa dette Sted. En Del af vore Bekjendte satte sig hos os, deriblandt Wiehe. Et ungt, af Dagens Begeistring noget exalteret Menneske, som jeg for nogle Aar siden havde mødt paa tredje Sted, havde, saa ofte det lod sig gjøre, nærmet sig mig. Ogsaa her paa denne Plet tog han Ophold. Wiehe sad tavs og drømmende som sædvanligt. Da sagde det unge Menneske til mig: „Om kort Tid ere vi ved Kjøbenhavn. Aar ere gaaede, siden jeg sidst saae og talte med

Dem; hvor lang Tid skal nu atter hengaa, inden jeg seer Dem nær ved og taler med Dem? Det vil vist vare en Evighed, og den er lang.“ Wiehe, der havde siddet fordybet i Betragtning af Stjernerne, saae nu stivt hen paa ham og sagde med en klangløs Stemme, som han undertiden betjente sig af: „Evigheden er ikke lang.“ — „Er Evigheden da kort?“ svarede min unge Ridder. — „Den er heller ikke kort,“ svarede Wiehe og hævede atter Blikket mod Stjernerne med en saa afvisende kold Mine, at min Tilbeder taus trak sig tilbage. Den Slags tause Mennesker som Wiehe have den Fordel, at naar de sige Noget, da er man tilbøielig til at lægge en hel Livsanskuelse i deres Ord, at sige, naar de i deres Personlighed have noget saa tiltalende, som Wiehe havde det for saa godt som alle Mennesker. Der var En, som engang sagde om ham: „Man sidder ligesom i Spænding, naar man seer paa ham, over det, man troer der nu vil komme fra hans Læber, uagtet man jo af Erfaring veed, at han beholder Alt for sig selv.“ Paa Skibet pralede jeg for de unge Studenter med mit Kjendskab til Stjernebilledernes Navne, nogle Smuler, der vare faldne af for mig fra Heibergs rige Bord, og denne min Viden lærte mig, hvor lidt vore unge Studerende befatter sig med Himlens Løb, thi naar jeg undtager, at En og Anden kjendte Carlsvognen, som de dog til min store Moro ikke vidste var det Samme som den store Bjørn, saa kjendte de ikke et af alle de glimrende Øine, der saa ofte kige ned paa Mennesket og tvinger det til at løfte Øinene opad og ikke oversee det eneste rigtig store Billede, det er forundt os Mennesker at skue med vore legemlige Øine som Tegn paa, hvad en Uendelighed i Rummet vil sige. Hvor levende kunde jeg paa hin Aften tænke mig Tycho Brahe staa paa en af sine mange Altaner paa sit vidunderlige Slot, seende i Natten op mod hine Kloder, hvis Veie han kjendte, staa der ventende paa de Stjerner, hvis Ankomst op fra Horizonten han paa Sekundet vidste, staa der maalende den hele Himmel, ikke blot som en Mathematiker maaler, men maalende den med sin ganske Tanke, en anden Apollo, som hans begavede Søster pleiede at kalde ham. Hvor mange Reflexioner, hvor mange Følelser, hvor mange af Aandens Lynglimt gaa ikke igjennem en saadan Menneskesjæl i saadanne Nætter, medens vi Andre ligge og sove. Hvor underligt smaat bliver dog alt det daglige Slid lige overfor en saa ophøiet Gjærning!

„ROMEO OG JULIE“

I denne Sommer tilbragte vi en deilig Maaned i det smukke Humlebæk. Aarets bedste Nydelse var ene med Heiberg at tye ud paa Landet i Stilhed og Ro og glæde mig over Naturen, hvis beroligende

Indflydelse mere og mere var bleven en Nødvendighed for mig. Jeg var ligesom de Stueplanter, der hele Vinteren igjennem maa gjøre Nytte i Værelserne, hvorover de Stakler ved Vinterens Slutning ere saa ødelagte, at de, naar Foraaret kommer, maa plantes ned et Sted i Haven for atter at samle Kræfter af vor Herres Sol, Dug og Regn.

Men Opholdet var iaar kun kort. Imod Sædvane havde jeg Intet imod, at den Tid nærmede sig, da Theaterprøverne tog deres Begyndelse. Jeg havde mange og vanskelige Opgaver at betænke til næste Saison, og det myldrede i mit Hoved og lod mig ingen Ro Dag eller Nat. Jeg trængte ligesom til at befries fra det meget Stof, som gærede i mig. Først og fremmest var jeg ganske opfyldt af Shakespeares Julie, som jeg nu efter 20 Aars Forløb atter indstuderede. Jeg længtes efter Prøverne for at erfare, om det, jeg havde tænkt, slog til og gjorde den rette Virkning. Noget, man aldrig med Vished veed, før man seer det i Forbindelse med de Andres Spil og Opfattelse. Den første Prøve paa et Stykke er derfor, omend ufuldkommen, af stor Betydning for os; thi her føler man strax, om man er paa rette Vei eller ikke, om der kan opnaaes Harmoni imellem det, vi i Stilhed have betænkt, og de Andres Opfattelse, og om vi i det Hele taget, naar det kommer til Stykket, kan udføre det, vi vil udføre, eller om vi skulle mærke, at Et er Villien, et Andet er Evnen. Ofte svigter Stemmen, Følelsen, Lunet, eller hvad det nu er, vi i Særdeleshed have Brug for i denne særegne Opgave, eller vi føle efter Sammenspillet med de Andre, at vi blive nødte til at begynde Indstuderingen forfra. En virkelig Skuespiller mærker strax paa den første Prøve, om der er Liv og Blod i det Billede, som her for første Gang træder levende frem af hans Indre; om det er, hvad Digteren har villet; thi dette Sidste er især Hovedsagen.

Man vil erindre, at Julie havde været en af mine første større Roller, som jeg indstuderede samtidigt med at gaae til Præsten for at blive confirmeret, altsaa i mit 16de Aar. Uagtet jeg nu ikke, som den berømte Digter Tieck, mener, at man først i sit 40de Aar formaaer at spille Julie, saa er det dog vist, at man ikke kan spille hende i sit 16de. Julie fremtræder i Tragediens første Akt som et Barn paa 14 Aar; man maa dog ikke glemme, at det er en 14-Aars Pige i Syden og ikke i Norden. Alt i fjerde Akt staaer hun der som en fuldtudviklet Kvinde, kraftig, energisk, ikke vigende tilbage selv for det Forærdeligste, det, som endog kunde bringe en Mand til at skjælv. Hun veed, hvad hun vil, og hun udfører sin Villie med Heltemod, et Heltemod, der ikke viger selv ved Dødens Porte. Den første Del af Rollen lader sig altsaa fortræffeligt spille af en ganske ung Pige, men aldrig den sidste, den vigtigste Del af Opgaven. Den første Del kan en Skuespillerinde fremstille ved Kunst, saa der kan tilveiebringes en Illusion, men den unge Pige kan ikke ved Kunst

frembringe Virkningen af den fuldt udviklede Kvinde, thi her kræves Modenhed i Kunstudviklingen, en virkelig Kunstnerinde, i Besiddelse saagodtsom af Alt, hvad Tid, Erfaring, Dannelse fører med sig. Alle Nuancer hos Elskerinden, den hele Skala, lige fra den første umiddelbare Hengivelse til den dæmoniske Lidenskabs Høide. Det vil for Julies Fremstillerinde neppe slaa til kun at kjende de menneskelige Lidenskaber af Bøger; nogen Erfaring, hentet fra Virkeligheden, maa der til, og denne kan den ganske unge Pige endnu ikke have.

Alle ere vel enige om, at Rôtscher blandt de æsthetiske Dramaturger indtager den første Plads, at der hos ham virkelig findes Vejledning for den, der kan læse og forstaa den dybe Tænker. Hans Betragtninger over Shakespeares Værker, over de enkelte Figurer i disse, ere i høi Grad belærende og interessante; men af alle hans Udtalelser om de enkelte Charakterer har den om Julie forekommet mig som det mest glimrende Bevis paa hans Opfattelsesevne. Denne hans Opfattelse af Julie fordybede jeg mig nu ganske i, da der i den ligesom var talt ud af mit eget Hjerte. Jeg læste, jeg talte, ja jeg tænkte i denne Tid ikke paa andet end paa denne yndige, brændende, heltmodige Pige. Hvor ofte, naar vore Aftengjæster forlod os, og Heiberg tyede op til sine Stjerner, vandrede jeg da til langt ud paa Natten ensom i Søkvæsthusets Have, kun tænkende, kun drømmende mig ind i det deilige Digt, idet jeg gjentog de skønne Monologer i Havens Gange, fordybede mig i Tanken om dette mægtige Menneske, denne Digtergenius, fra hvis Sjæl al denne Herlighed er udstørrnet, der har givet alle Menneskers Smertes og Lidenskaber Ord, Ord, som Enhver synes ere Ens egne, kun løste som ved en Trolde-mand fra Sjælens Indre. Hvem kan paavise noget af den menneskelige Stræben, hvem kjender en hemmelig Følelse i Sjælens Dyb, som dette Menneske ikke har givet Ord i sine Værker? Hvor var jeg dog betaget af denne Digter og hans Julie, som jeg i mit 16de Aar havde spillet uden en Anelse om, hvad jeg egentlig foretog mig, men som nu, henved 20 Aar efter, fyldte min hele Sjæl i den Grad, at jeg syntes, at Udførelsen af denne Rolle egentlig var mit Livs Kald; ja, jeg skammer mig formeligt over dette Afguderi, hvortil jeg paa dette Tidspunkt var forfalden med Hensyn paa denne Opgave, og i hvilken Grad Udfaldet af denne Rolles Fremstilling laa mig paa Sinde. Det er en overordentlig vanskelig Sag i et Kunstnerliv at holde Maade med sin kunstneriske Interesse og ikke sætte det kunstneriske Maal som vort Livs høieste Opgave, ikke ganske at gaa op i sin Kunst; thi dette har intet Menneske Lov til. Vi ere hen-viste til et høiere Maal, en større aandelig Kamp, end den kunstneriske, der ofte fører os i helt modsat Retning og ødelægger, netop naar vi gaa seierriigt ud af Kunstneropgaven, det Vigtigste af Alt, vor Individualitet, idet denne saa let fortabes i den kunstneriske

Selvfordøelse. Og dog! skal en Kunstner naa op til nogen Høide, hvorledes kan det da ske, ifald det ikke brænder i ham, ifald han ikke kaster alt Andet bort end netop dette Ene, der fylder hans Sjæl, fylder den i en saadan Grad, at vort Hjerter ligesom glemmer Gud og hans Engle og intet Samliv har med dem, men kun lever og aander for Phantasiens Fostre! Vi skabte, og glemte, at han den Mægtige skabte os, glemte, at vi Intet formaa, hvis han ikke lægger sin Velsignelse til vor Gjerning, glemte, at disse kunstneriske Frembringelser, som vi mene at være Mester for, ogsaa ere hans Værk, idet han nedlagde Evnen i os og hjælper os med at faae dem frem og tydeliggjøre dem for Andre. Vi Mennesker kunne Intet udrette, uden at vi ganske gaa op i det, vi ville, og dette kunne vi paa den anden Side ikke uden Fare for at tabe os selv; det er vort Jordelivs største Vanskelighed at forene disse tvende Krav. Hvilken Udholdenhed, hvilken Afholdenhed, hvilket Fond af Kræfter hører der ikke til for at vandre hen ad denne Vei! Jeg var ikke paa denne Vei under Indstuderingen af Julie; jeg var i Lidenskab og glemte alt Andet over dette Ene; naar jeg af og til kom til lidt Eftertanke, begyndte jeg næsten at frygte for, at Nemesis, naar Øieblikket kom, vilde kræve et Offer for dette mit Afguderi.

Endelig, efter mange Forhindringer, kom „Romeo og Julie“ omsider til Opførelse den 23. Januar 1847. Jeg var lykkelig paa Prøverne ved den Glæde, som det er at turde udtale i lydelige Toner de herlige Ord, at turde hengive mig til de mægtige Stemninger, at turde lade mig løfte høit op over Hverdagslivets smaa Tryk, at turde ligesom formæle mig med den mageløse Digters Aand og føle og fornemme, hvad han har følt og fornummet, føle det, ja hvis det ikke klinger formasteligt, føle det maaske stærkere, end da det strømmede ind paa ham selv ved Inspirationen, hvori en Digter saa at sige faaer det Bedste for Ingenting. Ikke saaledes er det med Skuespilleren; vel kunde man sige, at ogsaa han faaer det Bedste ved Inspirationen, en Gave fra de høie Guder, men efterat en Skuespiller ved Inspirationen har grebet Billedet i dets Helhed, maa han møisommeligt, ligesom ved et Mosaikarbeide, føie Sten til Sten, og faa disse uendelig mange Smaating, som en Fremstilling bestaaer af, til at passe ind i hinanden, for at et helt levende Billede kan komme frem heraf og paavirke Tilskuerne. Nu er der nogle Talenter, som først gribe alle disse smaa Detailler, og deraf udspringer for dem tilsidst Billedet, men det Høieste opnaaes ikke paa denne Maade. Først det hele Billede bestemt, levende, sikkert, saa Fordybelsen i alle de smaa Træk, der slutter sig dertil; først saaledes gjør man Digterens Ord til sine, Digterens Følelser, hans Glæder, hans Smerter til sine egne Glæder og Smerter; ja, hvor besynderligt man dog kan tilegne sig Digterens Ord og Tanker, det er ikke længere hans, men vore; vi

synes, at de ere undfangne af os selv. Jeg mindes i dette Øieblik en Samtale, jeg engang havde med den gamle Grundtvig. Vi vare begge hos Hall til Middag. Efter Bordet kom Fru Hall hen til mig og sagde: „De maa endelig tale rigtig med Grundtvig; jeg har glædet mig over at føre Jer to sammen.“ Jeg bad paa det Indstændigste, om jeg maatte være fri herfor. Vi omgikkes ikke Grundtvig, da han aldrig havde kunnet forsonse sig med Heiberg paa Grund af den Polemik, hvori de engang havde været indviklede. Ved Bordet havde han mishaget mig ved sine hensynsløse Udtalelser til høire og venstre. Han havde forekommet mig som en bidsk Hund, om hvem man ikke vidste, hvad Øieblik den vilde springe op paa Bordet og anfalde Gæsterne med et vældigt Vov! Jeg havde derfor aldeles ingen Lyst til at tale med ham. Imidlertid holdt Fru Hall mig fast, gjorde Tegn til Grundtvig, og inden jeg saae mig om, vare vi To ene i et lille Cabinet, som stødte op til den egentlige Selskabssal. Han nærmede sig til mig og indledede en Samtale: „Lad os sætte os her og tale lidt i Ro,“ sagde han, idet han pegede hen paa en Sopha i Dybden af Stuen. Vi satte os, og nu dreiede han strax Samtalen hen paa vore Digtere, især Oehlenschläger og Hertz, idet han temmelig bittert sammenlignede dem med Shakespeare, den eneste Digter, som det lod til, at han anerkjendte. Nu ja, det bedste er godt nok, som man siger. Fra Digterne kom Touren til Skuespillerne. Med en vis Foragt i Minen, der sandelig ikke skulde bidrage til at gjøre mig forfængelig, sagde han: „Jeg kommer saa godt som aldrig i Theatret og har ingen Interesse for Skuespilkunst, thi det skal Ingen faae mig fra, at første Gang en Skuespiller spiller en Rolle, nu ja, det lader jeg gaa, men anden Gang den samme Rolle spilles, er det jo ikke andet end den pure Affectation.“ Jeg svarede ham, at en saadan Anskuelse kunde jeg umuligt gaa ind paa, men at jeg syntes, at hvis denne hans Opfattelse var den sande, da saae jeg ikke rettere, end at den Præst, der den samme Formiddag prædikede den samme Prædiken to Gange i to forskjellige Kirker, da ligeledes kun var sand den første Gang, men aabeneret den anden Gang. Denne Ytring af mig behagede ham aabenbart ikke; han svarede, idet hans Læber zittrede med slet tilbageholdt Vrede: „Nei, Tak skal De have! Præsten kan prædike den samme Prædiken to Gange, thi Ordene ere hans egne.“ — „Men en god Skuespiller tilegner sig Digterens Ord, som om de vare hans egne,“ svarede jeg, og nu prøvede jeg paa at gjøre mig forstaaelig for ham, idet jeg udviklede, hvor forunderligt en Skuespiller formaaer at formæle sig med det Digt han fremstiller; men enten vilde han ikke, eller han kunde ikke forstaa mig; jeg er tilbøielig til at antage det Sidste. Der manglede ham aabenbart en Sands paa dette Punkt. Mon Grundtvig har havt Sands for Maleri? Jeg maa næsten betvivle det. Hvor vilde han ikke være bleven forundret, om han havde kun-

net se ind i mig under min Indstudering af Shakespeares Julie! Nei, sandelig, min Glæde og Henrykkelse herover var ikke Affectation.

Aftenen kom, da jeg skulde udføre, hvad jeg saa længe havde forberedt. Den Tanke, at jeg vilde komme til at bøde for mit Afguderi under denne Rolles Indstudering, havde igjen meldt sig med fornyet Styrke. Imidlertid gik Forestillingen sin rolige Gang for det tætsatte Hus og blev fulgt med stor Opmærksomhed og Interesse, indtil jeg i tredje Akt, hvor Julie udtaler sig i Lidenskabens stærke Udtryk, med Et seer Røghvirvler stige op af Gulvet, hvor jeg stod. Aldrig har jeg som i dette Øieblik mærket, hvor Tanken kan være hurtig som Lynet. At sige til mig selv: Der er Ild i Theatret, det brænder under dine Fødder — det er Nemesis! — men jeg viger ikke, jeg vil have denne Monolog til Ende, Ord til andet, inden jeg forlader Scenen, — var hurtigere tænkt, end jeg her kan nedskrive det; jeg blev og fik Ord til andet sagt, hvad jeg vilde sige, men idet Julie forlod Scenen, brød Røgen frem med en saadan Styrke, at det ikke længere var muligt at skjule det for Publikum, og der opstod en saadan Al-larm, at Tæppet maatte gaa ned. Ubeskrivelig var min Smerte, da jeg var kommen ud i Coulissen. Spildt! Alt spildt! Illusionen var fuld-stændig tilintetgjort! Endnu medens jeg stod paa Scenen, var Ilden opdaget af de andre Skuespillere og Skuespillerinder, hvis Mumlen og Udraab lød dæmpet til mig fra Coulisserne, hvor de beklagede mig i denne Situation; jeg blev derfor, da jeg kom ud, modtaget af en af Damerne med de Ord: „Vær ikke bange, endnu er der ingen Fare.“ — „Bange,“ udbrød jeg, „hvorfors?“ Jeg blev næsten for-bittret over denne Trøst, som om Frygt var det, der i dette Øieblik bevægede mig! Kunde jeg dog med Ord forklare den forfærdelige Tilstand det er, naar saaledes en tilfældig Omstændighed pludselig tilintetgjør al Illusion, og vi staa der berøvede alt det, der bærer os i denne Illusionernes Verden. Jeg kan kun sammenligne det med, hvad det vilde være for en Kvinde, om pludseligt ethvert Klædebon faldt af hende, og hun stod der, udsat for Alles Øine — ja Billedet er ikke smukt, men jeg kan ingen Lignelse finde, der bedre passer til en saadan Situation; saaledes har jeg følt den som en Skam, thi pludselig staaer man der, som en Gjøgler, der er seet i Kortene; Fø-lelsen af en uhyre Ydmygelse har ved saadanne Leiligheder lagt sig som en Sten paa mit Bryst.

Jeg tyede op i mit Paaklædningsværelse, lukkede min Dør og over-gav mig til min Smerte, ubekymret om Ilden dernede greb om sig eller ikke. Man blev imidlertid hurtig Herre over den, saa at Strykket kunde fortsættes. En ny Kval! Man tænke sig, hvilken Anstrengelse der kræves af vor Phantasi, naar den efter en saadan Afbrydelse paa-ny skal arbeide os og Tilskuerne ind i Illusionen. Dette var en af de smerteligste Aftener, jeg har oplevet paa Theatret, — og desuagtet

fik Phister mig dog samme Aften til at le. Da jeg havde trukket mig tilbage under Allarmen, vidste jeg ikke, hvorledes Alt var gaaet til. Phister fortalte nu, at da Allarmen i Publikum begyndte at blive foruroligende, havde man formaaget Nielsen til at træde frem for at berolige Gemytterne; „men,“ vedblev han, „nu var det nær gaaet rent galt, thi da Nielsen forsikkrede paa sit Æresord, at der ingen Fare var, da lød det: „Siger han det, saa er det vist Løgn, lad os hellere se at komme afsted,“ — og Gud veed, hvad der var skeet for Ulykker, ifald ikke Tæppet i det Samme paany var gaaet op og Forestillingen fortsat.“

Dog ikke nok med denne Sorg; jeg havde ogsaa en anden, som ikke gik mig mindre nær. Michael Wiehe havde tidligere gjort stor Lykke som Romeo; men Virkningen var nu kjendeligt ringere. Jeg klagede herover til mine Venner, idet jeg fandt, at Publikum var ubilligt mod ham. Martensen svarede: „De gjør Publikum Uret; Anken over hans Spils Mathed er ikke ugrundet; saalænge Wiehe spillede med den lille unge Pige, der debuterede heri, var hans Romeo tilstrækkelig fyldig; nu da han spiller den med Dem, forslaaer det ikke ret; De trykker ham, og han kan ikke vinde op i Niveau med Dem.“ Om denne Ytring udsprang af Interesse for mig, tør jeg ikke bedømme. Men en stor Sorg var det for mig, at Publikums Begejstring for Wiehe i denne Rolle saaledes var svækket. Fem Gange gik „Romeo og Julie“ over Scenen i denne Saison, og for hver Gang fandt jeg selv, at Wiehe blev mattere og mattere; jeg saae, at hans Ulyst til at spille denne Rolle blev større og større, og den Glæde, han i Begyndelsen havde yttret ved atter at skulle spille Romeo, gik nu over til fuldstændig Vrantenhed, naar Strykket stod paa Repertoiret. Jeg var i høi Grad forundret over dette Omslag, thi Wiehe var ikke af de Skuespillere, der tabe Kjærligheden til deres Opgave, fordi nogle Haandklap udeblive. Her maatte stikke noget Andet under. Naar jeg spurgte ham, hvad der saaledes havde forandret hans gamle Glæde over at spille denne Rolle, svarede han: „Jeg kan ikke spille den; min Udførelse af den er slet, og jeg vil ikke være til Latter.“ Da jeg nu trængte ind paa ham med Spørgsmaal om, hvad det dog var, der havde givet ham dette Syn paa hans Udførelse, fik jeg omsider Lys i Sagen. Der gives Venner, som styrke os ved deres Dadel, saa vi samle nye Kræfter og ret tage os sammen; Andre, der lamslaa os, idet Dadlen klunger som Haan og Spot og derved berøver os Modet til at tage fat med fornyet Kraft. Wiehes ømfindtlige Natur taalte ikke en Ven af den sidste Slags, og en saadan havde han faaet i en Mand, som kun Faa dengang kjendte, nemlig Student Høedt. Gjennem ironiske Bemærkninger havde han spottet Wiehe for hans Fremstilling af Romeo, latterliggjort den lyriske Tone, der var Wiehes Styrke i enhver Rolle af erotisk Art, der klingede igjennem hans Spil med en

saa skøn og inderlig Sandhed og smeltede saa ganske sammen med hans hele Personlighed, at man vel tør sige, at Theatret aldrig har havt og vanskeligt faaer et Talent, der i denne Retning kommer ham nær. Hvor Wiehe gav disse Toner frit Løb, var hans Seier hos Publikum vis; thi uimodstaaeligt var det Væld af Følelse uden al Sentimentalitet, den mandige, lyriske Styrke, hvormed han kunde give selv den ubetydeligste Replik et Indhold, en Baggrund, der paa een Gang fængslede og bedaarede. Og hvor var disse lyriske Toner mere paa deres Plads, end hos Shakespeares elskovssyge Romeo? Disse hans Toner bleve nu parodierede af en spottende Ven; han veg tilbage for Spotten, havde ei Kraft til at tilbagevise den; nei, den rammede ham saa dybt, at man godt kan sige, at han aldrig i sit senere Theaterliv forvandt Braadden; og efterhaanden forandrede hans Spillemaade mere og mere, saa at der endogsaa ikke sjeldent indsneget sig en vis Raahed i hans Spil af Frygt for at han skulde lade sig forlede af sit varme Hjerte til altfor bløde Udbrud. Da man senere gjorde Bekjendtskab med Høedts Skuespiller-Talent, erfarede man, i hvor høi Grad dette netop var berøvet de lyrisk-erotiske Toner; hvad Under da, at de i hans Øre klang som falsk Musik, der burde afskaffes. Det er ikke godt at synge for døde Øren, siger Ordsproget. Ved Høedts Drillerier blev nu engang Wiehes ømfindtlige Natur rammet saa stærkt, at det ikke stod i hans Magt at frigjøre sig for Virkningen deraf, tiltrods for, hvad alle Andre forsikrede ham i modsat Retning. Han blev ved, at hans Fremstilling af Romeo var slet og at han ikke vilde være til Latter.

Dette var for mig det første synlige Tegn paa et Venskab, der skulde virke saa sørgeligt paa Wiehes Fremtid og bringe hans mange Venner og Beundrere til lidt efter lidt med Smerte at opgive al Indflydelse paa et Talent, de satte saa stor Pris paa.

Fem Aar efter, 1852, var Wiehe imidlertid paany villig til at spille Rollen: „Jeg har nu ganske omarbejdet Udførelsen,“ sagde han, „og vil nu spille den.“ Stykket blev altsaa opført i April. — Nu skulde man altsaa se Romeo spillet efter den forbedrede Spillemaade; men hvilken Skuffelse! Mat og tørt var nu det Billede, hvis ungdommelige Varme man tidligere havde glædet sig ved, og Virkningen paa Publikum udeblev aldeles. Wiehe spillede denne Aften en af de taknemligste Roller, et Repertoire kan have, uden at der den hele Aften lød mindste Bifald fra det tætbesatte Hus. Hvad gik der dog iaftes af Wiehe? spurgte Folk Dagen efter; hvorledes var det han spillede? Dette var Udbyttet af Høedts Kritik og Wiehes Reflexion over samme. Nogle Dage efter denne triste Aften mødte jeg Wiehes Kone paa Gaden. Hun kom hen til mig og spurgte: „Hvad siger De om Michael som han spillede forleden!“ Jeg udtalte da min Sorg over, at et Menneske i den Grad kan lade sig paavirke af en umoden og ensidig An-

skuelse, der intetsteds havde hjemme. „Vær ikke vred paa ham,“ sagde hun, „De troer ikke, hvilken Stemning han var i efter Forestillingen. Herregud!“ vedblev hun, „han turde ikke spise sig mæt om Middagen, og vi havde derfor aftalt, at han om Aftenen skulde tracteres. Jeg havde indrettet Alt saa godt hjemme, og nu sad vi der foran det dækkede Bord; Ingen af os havde Lyst til at røre ved Noget; det var dog en forfærdelig trist Aften! Han er nu fast besluttet paa aldrig mere at spille denne Rolle. Da jeg vilde gjøre Indvendinger derimod,“ vedblev hun, „svarede han: Naar man kan spille en Rolle som Romeo, uden at der den hele Aften rører sig en Haand, da maa det være fordi man spiller den slet.“

Hvad jeg selv havde lidt under Opførelsen hin Aften ved saaledes at blive understøttet af Hædts nye Spillemaade, vil jeg forbigaa, men kun tilføie, at da jeg som Julie i 5te Akt havde stødt Dolken i mit Bryst og laa der som død, da overfaldt mig en saa dyb Smerte, at det ikke var mig muligt at tilbageholde mine Taarer. Da Tæppet faldt, vidste jeg, at jeg denne Aften for bestandigt havde taget Afsked med den Nydelse at hengive mig til denne Fremstilling. Tiltrøds for alle de Sorger, denne Rolle forvoldte mig, fortrød jeg dog ikke paany at have spillet Julie; jeg maatte spille hende engang endnu, opfattet med fuld Bevidsthed om, hvad Rollen krævede.

Noget efter at jeg anden Gang, efter saa mange Aars Forløb havde spillet Julie, udkom i Sommeren 1848 i „Fædrelandet“ en pseudonym Afhandling (af S. Kierkegaard), under Titlen: „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.“ Ved at læse denne i mere end een Henseende mærkelige Afhandling, maatte jeg tro, at det var mig og min kunstneriske Virksomhed, han havde gjort til Gjenstand for sin Tænkning, for sine psykologiske Betragtninger. Det kunde ikke andet end være beroligende og glædeligt for mig at læse den Dom, der her blev udtalt over mig i en Art af Roller, som man gjerne har villet paastaa laa udenfor mit Omraade. Det er ikke hendes Genre, — saaledes hedder det gjerne, naar et Talent med Lethed er henvist til en Retning og fra denne vover sig ind i en anden Retning paa Kunstens Omraade. Ganske vist var Lystspillet, Eventyr-Comedien, det lyriske Drama, Vaudevillen det, som jeg saa at sige fik for Intet, fordi det saa ganske smeltede sammen med min Natur, med de Evner, denne havde faaet til at fremstille Billeder, der formaaede at illudere. Ganske vist maatte jeg i tragiske Roller i høi Grad samle mine Kræfter og være opmærksom paa mig selv; ogsaa er det muligt, at jeg i disse manglede en vis Tyngde, nogen, om jeg saa maa sige, symetrisk Storhed, en vis stereotyp Ro i Minespillet, som mit bevægelige Physiognomi havde ondt ved at bevare, en vis ædel Monotoni i Plastiken, i Gang og Holdning. Men Julie er ingen Medea. Hun er et ungt lidenskabeligt Barn, der bevæger sig igjennem en stærk Nuancering af

den erotiske Lidenskab; en virkelig tragisk Høide naaer hun først i de faa Repliker, Digteren lader hende udtale, efter at hun er vaagnet op i Gravkapellet og finder Romeo død ved sin Side og da selv støder Dolken i sit Hjerter for at følge ham. Derfor lader Digteren hende heller ikke her udbrøde i Suk og Klager, i Taarer og Skrig, thi da vilde den tragiske Høihed forsvinde og den ædle Ro forstyrres. Tilskueren vilde da nedsænkes i Jammer, men ikke hæves op til det Sublime. Efter min Anskuelse er det altsaa kun disse tre, fire korte Repliker i Julies Dødstime, der egentlig fordrer en stor tragisk Fremstilling, og derfor mener jeg, at mine Evner vel kunne strække til for at udføre en Julie, saavist som de ikke vilde strække til for at udføre en Medea. Men som sagt, lige let faaer man ikke Alt, og unegteligt er det det bedste, som man faaer for Intet.

At min Gjætning med Hensyn paa Kierkegaards Afhandling var rigtig, fik jeg Vished om, da han i 1851 sendte mig et lille Skrift, „Min Forfattervirksomhed“, indlagt i en Convolut, hvori stod:

Til

Den lykkelige Kunstnerinde,

hvis Forstandighed og Villies-Kraft dog var, — anden Gang, hvor lykkeligt! — netop ligesaa stor som hendes Lykke,

Fru Heiberg

med Beundring

fra

Forfatteren,

og ledsaget af følgende Brev:

„Ikke er det, end i fjerneste Maade Meningen hermed at ville endog blot foranledige Dem til at læse en lille Bog, der til syvende og sidst og maaskee længe før vel vilde kjede og trætte.

Nei. Men i Bogen omtales etsteds en lille æsthetisk Artikel af en Pseudonym, Inter et Inter, „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“, „Fædrelandet“ 1848, Nr. 188—91. Dersom De i sin Tid er blevet tilfældigvis opmærksom paa denne Artikel: det vilde være mig kjært at turde vide, at De, Fru Heiberg, er vidende om, at denne lille Artikel hører til mit Forfatterskab; og det vil sees af denne Bog. Skulde De ikke i sin Tid været blevet opmærksom paa denne Artikel, da var det Forfatterens Ønske, at De vilde finde en ledig Time, der kunde udfyldes med at læse den. Thi hvis De — hvad jeg udbeder mig blot for et Øieblik og for denne Sag — hvis De tillader mig at tale saaledes: oprigtigt talt, den lille Artikel forholder sig særligt til

Dem. Hvad enten den i sin Tid er læst af Mange eller kun af Faa — naar den ikke er blevet læst af Dem, er den, efter Forfatterens Mening, ikke kommet til sin Bestemmelse. Dersom den derimod er blevet læst af Dem — hvis den da fandtes at være, om ikke i fuldkommen, saa dog i lykkeligere Overensstemmelse med Deres Tanker om denne Sag, da har den, efter Forfatterens Mening, ganske naaet sin Bestemmelse.“

Jeg havde naturligtvis, forinden Kierkegaard nu selv sendte denne Afhandling, læst og atter læst den og følt mig glad og styrket derved. Ak, misund ikke en stakkels Kunstnerinde, der mener og har ment det alvorligt med sin Stræben, engang imellem at høre et aandfuldt Ord som Svar paa denne Stræben. At gjøre, hvad man kalder Lykke, at blive beundret af Bladenes Kunstkritici, denne Anerkjendelse seer ved første Øieblik ud som var den noget, og den er jo, ifald man tør haabe, at den er et Resultat af det Tryk, den almindelige Mening udøver, ogsaa noget, men — lad mig her citere Kierkegaard selv — „det synes saa herligt, det seer ud som var det Noget; men naar man seer nøiere til og seer i hvilken Møntsort denne anerkjendende Beundring udredes, seer hvilket fattigt Indbegreb af lurvede Trivialiteter, der i Theaterkritikens Verden constituerer Fondet ad usus Publicos (og det er jo af dette Fond, at hin stadig anerkjendende Beundring ordentligvis udredes), saa turde det vel være muligt, at selv dette, det heldigste Vilkaar for en Skuespillerinde, er tarveligt og fattigt nok.“

Det er med en forunderlig Overraskelse, at en praktisk Kunstner læser, hvad den inspirerede Theoretiker formaaer at udtale klart og bestemt, hvad man i høi Grad har følt uden at kunne finde Ordet, der klarer og tydeliggjør denne Følelse. Saaledes har jeg altid været forbauset over, hvad Kierkegaard ytrer Pag. 162 i samme Afhandling. Han siger: „Hendes ubestemmelige Besiddelse betyder endeligen: at hun er i den rette Rapport til den sceniske Spænding. Enhver Spænding kan virke paa en dobbelt Maade; den kan gjøre Anstrengelsen aabenbar, men den kan ogsaa gjøre det Modsatte, den kan skjule Anstrengelsen, og ikke blot skjule den, men bestandig omsætte den i, forvandle og forklare den til Lethed. Letheden grunder da usynlig i Spændingens Anstrengelse, men den sees ikke, den anes end ikke, kun Letheden aabenbares. En Tyngde kan tyngde noget ned, men den kan ogsaa omvendt skjule, at den tynger, og udtrykke Tyngden ved det Modsatte, ved at hæve Noget i Veiret. I daglig Tale taler man om at gjøre sig let ved at afkaste Byrder, og denne Betragtning ligger til Grund for alle trivielle Livsanskuelser. I høiere, i poetisk, i filosofisk Forstand gælder det Modsatte; man bliver let ved Hjælp af Tyngde, man svinger sig høit og frit ved Hjælp af et Tryk. Himmellegerne svæve saaledes ved

Hjælp af en stor Tyngde; Haabets høieste Sving er just ved Hjælp af Trængsel og Gjenvordigheders Tryk. Men den sceniske Illusion og Vægten af Alles Øine er en uhyre Tyngde, der lægges paa et Menneske; hvor derfor den lykkelige Rapport mangler, der vil end ikke Routinen i nok saa høi Grad ganske kunne skjule Byrdens Tyngde; men hvor den lykkelige Rapport er, der forvandler Byrden sig i Et væk til Lethed. Saaledes med den unge Skuespillerinde: i Scenens Spænding er hun i sit Element, just der er hun let som Fuglen, netop Vægten giver hende Lethed, og Trykket giver det høie Sving. Der er ikke Spor af Angest; imellem Coulisserne er hun maaskee angst, men paa Scenen er hun lykkelig og let som Fuglen, der har faaet sin Frihed, thi nu først i Trykket er hun fri og har faaet Friheden. Hvad der hjemme paa Studereværelset, hvad der imellem Coulisserne viser sig som Angest, er ikke Afmagt, men lige det Modsatte, er Elasticitet, som ængster hende, just fordi hun ingen Tyngde har paa; i den theatraleske Spænding forklarer denne Angest sig absolut lykkeligt som Potensation. Det er overhovedet en meget borneret Betragtning, at en Kunstner eller Kunstnerinde ikke maa være angst. Netop jo flere Kræfter han har, jo større er hans Angest, saalænge han er udenfor den Spænding, der nøiagtig svarer til hans Kræfter. Dersom man tænkte sig den Naturkraft, der bærer Himmellegerne i en Personification udenfor sin Opgave, ventende paa at skulle overtage den, saa vilde den sidde i Dødens Angest, og først i det Øieblik den fik Byrden paa, vilde den være sorgløs og let. Derfor er det en af de største Kvaler for et Menneske at have en for stor Elasticitet i Forhold til den lille Verdens Spænding, i hvilken han lever; en saadan Ulykkelig kommer aldrig til at føle sig ganske fri, netop fordi han ikke kan faae Tyngde nok paa sig. Sagen er kun at Angesten slaaer absolut rigtig til, at den i Forhold til den sceniske Kunstner bestandig er udenfor Scenen, aldrig paa Scenen, hvilket just pleier at hænde den, der ikke er angst udenfor.“

Disse Udtalelser af en Ikke-Skuespiller var det, jeg forbausedes over. De ere fuldstændig rigtige, jeg har følt det mange Gange, netop som det her skildres. I Coulissen hele Angestens Vægt, ved Indtrædelsen og Udøvelsen let som en Fugl. Det gaaer dem, som igrunden slet ikke ere eller bør være Skuespillere, lige modsat. Udenfor i Coulissen freidige: hvad skulde jeg være angst for? siger de. Men ikke saa saare træde de ind, før Angesten lægger sig paa dem som en Mare. Det er derfor en Kjendsgjerning, at unge Dilettanter sjeldent ere angst første Gang, de optræde; men Aar for Aar indfinder Angesten sig altid stærkere, alt som den kunstneriske Byrde lægges tungere og tungere paa dem. Hvor lidt et Publikum veed noget af alt dette, viser det bedst ved, at det altid er rørt og kjærligt stemt imod den, der viser sin Angest paa Scenen lige overfor det, uden at be-

tænke, at denne synlige Angest er det bedste Kjendetegn paa, at man ikke formaaer helt at gaa op i Fremstillingen, saa at man er en Anden og ikke sig selv som i det private Liv.

RESTEN AF VINTEREN

Jeg havde i en Del Aar sørget over, at Heiberg Intet skrev for Theatret, da der endelig hændte Noget, som førte ham dertil.

Man erindrer vel det Brev, som en dansk Dame skrev til den gamle Professor Arndt i Bonn om Forholdene i Slesvig, et Brev, der havde gjort stor Opsigt ved den Varme og det danske Sindelag, som udtalte sig deri. Dette Brev, som var underskrevet „Valgerda“, havde meget interesseret Heiberg og sysselsat hans Tanker. En Morgen, inden han endnu var staaet op, sagde han til mig: „Nu vil jeg skrive et Stykke for Theatret; det er mærkeligt, jeg har i Nat i Drømme faaet hele Sujettet for Intet; det skal handle om den Valgerda, der skrev Brevet til Professor Arndt.“ Jeg blev ganske henrykt herover og bad ham kun ikke at opsætte at udføre Arbeidet. Og virkelig tog han strax fat med stor Iver. I en Maanedstid var Stykket skrevet og indleveret anonymt; thi det gik Heiberg som Hertz; paa dette Tidspunkt turde mindst han skrive med Navn under. En Aften læste han Stykket op for sin Moder og mig, og vi fandt begge stort Behag deri. En Nydelse var det altid at høre Heiberg læse høit med sin rene, velklingende Stemme og det fuldendte Udtryk i Replikens Nuancering. Stykket blev antaget og opførtes den 5te Febr. 1847. Da Stykket havde nogle politiske Tendenser og raillerede endel med vore Blade, var Publikum i en vis Spænding og vidste ikke ret, om det turde more sig herover, om det turde applaudere, eller om det skulde være paa sin Post mod den anonyme Forfatter. Imidlertid brød nogle af de comiske Scener Isen, og man havde en Følelse af, at det dog nok ikke gik an at negte det et anerkjendende Bifald. Judithas Rolle blev en af mine kjæreste; i faa Roller paaskjønnes jeg mere end i denne stille, fordringsløse Pige, hvis dybe Følelse Heiberg har udtrykt paa en saa henrivende Maade. Scenen mellem Broder og Søster, hvor hun bebrejder ham, at han ligesom har fornegtet hende lige overfor den i egen Indbildning mere betydelige Vilhelmine, er en af de smukkeste og fineste Scener, jeg kjender i noget Lystspiel; heller ikke forfeilede denne Scene en eneste Gang sin Virkning hos Publikum. Til min store Glæde var Heiberg henrykt over min Fremstilling af Juditha. Ogsaa fra min gamle, faderlige Ven Collin fik jeg Dagen efter den første Forestilling en saa varm og hjertelig Taksigelse, at det ret frydede mig: „Jeg kan ikke gaa til Ro,“ skriver han efter Forestillingen, „uden paa det Hjerteligste at takke Dig, min velsignede Han-

ne, for Din yndige Fremstilling iaften, der bragte Taarerne i mine gamle Øine.“ Collin takkede sjældent, og var i det Hele taget i høj Grad tilbageholdende med Udtalelser om, hvad han syntes om eller ikke syntes om. Fra saadanne Mennesker gjør det derfor godt, naar de en enkelt Gang bryde ud i Varme. Der var virkelig Ingen, der ved Stykkets Opførelse gjættede paa, at Heiberg var Forfatteren; saa lidt formaa de Fleste at gjenkjende selv en meget bekjendt Forfatters Stil og Form. Jeg var forundret herover, thi hvem Andre end han kunde vel skrive denne Prosa, denne Dialog? Jeg skulde have gjenkjendt ham heri, om Manuskriptet saa var kommen fra Sibirien eller Grønland, saa Heibergsk var hele Stykket i Form, Stil og Charakter. Forøvrigt gjorde det ikke sin fulde Virkning fra Scenen, thi Hovedrollen, der var i M. Wiehes Hænder, kom ikke til sin Ret. Han tog for tungt paa den hele Fremstilling og havde ikke den lette, flydende Conversationstone tilstrækkelig i sin Magt. Det noget Melancholske i Wiehes hele Væsen forrykkede Billedet af den lette, bevægelige, af Patriotisme begejstrede unge Mand, der maa have et Anstrøg af en Fusentast for ret at forstaaes. Den hele Charakter maa have et lyst Forraarspræg og ikke spilles som en grublende Melancholiker, thi da bliver det Hele uforstaaeligt. Jeg foreholdt ham alt dette, men han formaede ikke at forandre sin Opfattelse og gribe en ny, og Heiberg delte Skjæbne med saa mangen en Forfatter, der ikke i Skuespillernes Udførelse gjenkjender sit eget Billede, men faaer et nyt, der ikke passer ind i den hele Ramme. Man maa haabe, at dette Stykke en Gang i Tiden vil komme mere til sin Ret. Phister som den døde Sproglærer og Fru Sødring som Husholdersken vare aldeles fortrinlige.

Efter „Valgerda“ var jeg meget beskjæftiget med Indstuderingen af Roses Rolle i „Fruentimmerskolen“ af Molière, der mod Slutningen af denne Maaned kom til Opførelse og gjorde stor Lykke. Her var Wiehe fuldstændig paa sin Plads som den unge, forelskede Adelsmand, og en Nydelse var det at spille med ham. Jeg selv paaskjønnedes i min lille Rose over al Forventning.

Rose i Molières „Fruentimmerskolen“ har, saa underligt det ved første Øiekast kan synes, stor Lighed med den Opgave, Shakespeares Julie kræver; saa stor Lighed som en Rolle i et Lystspil kan have med en Rolle i en Tragedie. „Det var som Pokker!“ hører jeg dem sige, som læser dette. Dog lad mig forklare, hvori Ligheden bestaaer. Begge disse unge Piger begynde i Stykkerne næsten som Børn, fuldstændig paa Umiddelbarhedens Standpunkt, uden mindste Erfaring eller Reflexion. Julie takker sin Moder som et lydigt Barn ved Talen om en Forbindelse med Paris; Rose lader sig lede som en Dukke af sin Formynder; men begge Pigerne blive selvstændige, opfindsomme, ulydige mod Alt imellem Himmel og Jord, da Kjærlig-

heden vaagner i deres unge Hjerter. De begynde som Børn, men ende som selvstændige Kvinder, der veed, hvad de vil, og vil dette for enhver Pris. Julie samtykker i at udgive sig for død for at vinde sin Romeo. Rose, den uvidende, naive, troskyldige, uerfarne Rose samtykker i om Natten at flygte bort med den ubekjendte unge Mand for ikke at miste ham. Begges Lidenskab voxer næsten til samme Høide, overgaaer næsten Elskernes i Styrke og Heroisme. Hos begge er Amor Læremesteren, der i et Nu forvandler dem og i et Nu lægger Aar til deres Alder. Her gjælder det altsaa i Udførelsen om en fuldstændig Forvandling hos begge. I denne Forvandling ligger Hovedopgaven for den Skuespillerinde, der skal fremstille dem. I Tragedien som i Lystspillet se vi derfor ofte, at Skuespillerinderne snart formaa at give det første Stadium i Rollen, men ikke det sidste; snart det sidste men ikke det første; og dog ere disse Fremstillinger Intet, uden ved Forening af begge Sider. Rose skal mod Slutningen af Stykket, ligesaa lidt som Julie, længere være et Barn, men en ung Kvinde, der som en Blomst har udfoldet sine Blade, rede til at sætte Frugt. Julie dør paa dette Toppunkt af sin Udvikling; Rose føres til Brudeskammen, ikke længer som en „lille Gaas“, men som en ung Kvinde, der bærer alle Muligheder i sig til fremdeles at udvikles ved sin Ægteherres Side. Derfor gjælder det i høi Grad i denne Rolle, hvad jeg har udviklet om det Naive, at det ikke fremtræder som Pjæt, men som Uskyldighed, hvor Dybsindet anes at kunne komme frem. Man kan sige, at Molière har gjort Overgangen vanskeligere end Shakespeare, da han egentlig kun har givet Rose en eneste lille Scene med Elskeren i Slutningen af Stykket til at vise Forvandlingen, men i denne lille Scene er det Skuespillerindens bestemte Opgave at faae Forvandlingen frem, kan hun ikke dette, er Opgaven med Roses Rolle kun halvt løst. Det yndige Brev fra Rose til Elskeren er aabenbart af Forfatteren bestemt til at forberede Tilskuerne paa, at en Forvandling er mulig.

En lille enestaaende privat Glæde havde jeg under Opførelsen af dette Stykke, saa ofte det blev spillet. Det hørte til de store Sjeldenheder, at jeg i de Stykker, hvori jeg spillede, havde en hel Akt fri. I „Fruentimmerskolen“ var dette Tilfældet; det blev da besluttet, at denne Akt skulde benyttes til en lille Akt i Coulissen. Jeg trakterede med Vin og Kager, og de øvrige Spillende indfandt sig da, saa ofte de ikke vare paa Scenen, til min Fest. Det Usædvanlige heri satte os Alle i en overgiven Stemning; man lo, man spøjte, man ønskede, at Akten havde været dobbelt saa lang, saa fortræffeligt gik denne Fest for os. Undertiden blev Heiberg og Collin indbudne til vor Coulissefest, hvilket ikke standsede Munterheden, men gav den fornyet Kraft. Ak! lykkelige Tider, hvor et Kunstnersamfund staaer saaledes, at Sligt lader sig gjøre! Hvad Under da, at der kom Liv i Fremstillingen, naar

Munterheden bragtes ind med fra Coulissen, saa at Indtrædelsen paa Scenen kun var en Fortsættelse heraf. Glade med hverandre maa man være for at kunne spille Comedie sammen; har Splid og Tvedragt indfundet sig imellem Personalet, da Farvel alt Sømmenspil! Hvor ofte er et Lystspil ikke gaaet fortrinligt over Scenen ved den Munterhed, som har hersket paa Prøverne til det? Den Enes Lystighed sætter den Andens i Bevægelse, og et Sømmenspil opnaaes, som uden denne Lystighed havde været en Umulighed. Naar man derfor undertiden hører den Yttring i Publikum: „Hvad kommer det os ved, om de kives indbyrdes, naar de kun spille godt,“ da er dette en stor Feiltagelse; det kommer dem ved, thi de vil lide derunder. Skuespilkunsten er en glad Kunst, og er Glæden borte, da mangler det Sollys, som skal give det Hele Glands og Varme. —

En Vinteraften, den 3die Marts, sad Heiberg, hans Moder, Martensen og jeg i fortrolig Samtale. Det ringede, og Georg Buntzens Broder, Andreas, traadte ind og meldte os, at den stakkels Georg, som i den sidste Tid havde ligget paa Frederiks Hospital, var befriet fra sine Lidelser. Som alle ædle Naturer modtog Heibergs Moder dette Sorgens Budskab stille; men rørende var det at se den bøiede Skikkelse krybe sammen, som om Sjælen frøs i hende, og lille, som hun var, blev hun næsten til Intet. Hun knugede de sammenfoldede Hænder til sit Bryst ligesom for at holde sig opreist; de stille Taarer trillede ned ad den Gamles Kinder, og vi Andre kunde ved dette Syn lige saa lidt holde vore tilbage. Vi havde jo længe været forberede paa, at dette Budskab kunde bringes os, hvad Øieblik det skulde være; ak, men hvem er saaledes forberedt paa Døden, at den ikke alligevel gjør sin fulde, overraskende Virkning, naar Vissheden kommer. Jeg var meget taknemmelig over, at Martensen netop var hos os i dette Øieblik, og han blev længe hos os den Aften; han talte saa skjønt med sin dybe, mandige Røst, talte saa menneskeligt og dog tillige saa opløftende og belærende, at disse Timer havde den mildeste, den mest beroligende Indflydelse paa os Alle. Det er en besynderlig Virkning, et saadant Dødsbudskab øver paa os. Vi havde siddet i hørøstet Samtale, da Georgs Broder traadte ind i Stuen, og nu efter Budskabet lød Talen saa dæmpet, saa sagte, som om man frygtede for, at et eneste af de uskyldige Ord skulde blive hørt af Andre. Det er det Høitidsfulde, det er Sjælen, der hvisper inde i os: „Denne Vei er ogsaa bestemt for dig, dæmp din Røst med Ærbødighed, saa ofte et Budskab fra de Dødes Rige minder dig om dit rette Hjem!“

Fra Dag til Dag mærkede jeg mere og mere, i hvilken Grad Budskabet om Georgs Død havde rystet Heibergs stakkels Moder. „Gudskelov!“ udbrød hun, „jeg har jo endnu Eder tilbage; men I kunne undvære mig, for ham var jeg nødvendig, thi fra min Haand modtog

han Alt.“ Alligevel var og blev hendes Sorg stille og mild. Den trofaste Martensen besøgte hende i denne Tid hyppigt om Eftermiddagene i hendes lille Stue og talte taalmodig med hende om det Eneste, der nu beskæftigede hendes Tanker, Livet efter dette. Efter ethvert nyt Besøg af ham opstod der atter Spørgsmaal paa Spørgsmaal, som hun længtes efter at faa besvarede af ham. Naar jeg undertiden et Øieblik satte mig ind hos dem, sagde hun med sin milde, ydmyge Stemme: „Den gode Martensen sidder her og svarer mig saa overbærende paa alle mine dumme Indfald og triste Tanker.“ Hun var i Grunden forandret fra samme Time, som dette Slag havde ramt hende; fra den Aftentime kan man sige, at hendes Alderdom begyndte. Livlig, sangvinsk, som hun var af Naturen, kunde hun tidligere, selv om Et og Andet trykkede hendes Sind, hurtigt glemme alle Tryk og lee af Hjertens Grund, naar noget Comisk naaede til hende; efter Buntzens Død hørte jeg aldrig mere den bekjendte hjertelige Latter, en lagttagelse, som ofte smertede mig og indgød mig den inderligste Medlidenhed med min stakkels Veninde. Tidligere kunde hun, naar Samtalen var livlig imellem os, glemme Tiden, saa at hun ofte sad med os til ud paa Natten; efter denne Sorg afbrød hun tidligt og gik ind paa sine egne Værelser, for langsomt at forberede sig til at gaa til Hvile.

Heibergs gode Humeur hjalp til, at Alt i Huset hurtigt antog sit gamle Præg og sin gamle Gang; naar han silde vandrede op til sine Stjerner, satte jeg mig til Claveret og opskrev snart een Sang, snart en anden, som jeg da sang mig hæs paa og fandt saa overmaade smuk, at jeg syntes, Alle maatte finde det Samme, ifald de kun fik den at høre. Enhver af de Sange, der findes i „En Søndag paa Amager“, lige til Slutningssangen, var nu færdig, og Gangen i Stykket, Scene for Scene, fremkaldt ved Sangene, havde jeg i Hovedet, saa jeg kun behøvede at nedskrive det paa Papiret for at have Alt i Orden. Men dette havde jeg endnu ikke iværksat. Mit travle Theaterliv, mine mange huslige Forretninger, Besøg og Visiter lod mig just ikke megen Tid tilovers. Naar Heiberg og jeg til Sommeren tyede ud et eller andet Sted paa Landet i Ensomhed, da vilde jeg gjøre det Hele færdigt og saa overlade det til den Skjæbne, som ventede det. Min største Frygt var, at Heiberg i det afgjørende Øieblik vilde sætte sig imod, at mit poetiske Produkt fik Lov til at lyde andetsteds end i mine natlige Timer, ene for mig selv. Der var tre Maaneder af Saisonen tilbage og i den meget Arbeide, saa megen legemlig og aandelig Anstrengelse, men desuagtet sværmede mine Tanker ude paa Amager hos Jochum og Lisbeth. De lode mig ingen Ro, og jeg tænkte: „Ja, ja, til næste Saison skal eders Navne være paa Alles Læber! I skal blive kjendte af andre end mig!“ Jeg lo ved Tanken herom, tog det Hele som en Spøg og glædede mig i mine ensomme Timer.

HELLEBÆK. SOMMEREN 1847

Efterat vi paa Suhrs og Fru Suhrs indstændige Opfordring atter havde gjæstet Sølyst en Maanedstid, drog vi fra det brogede Selskabsliv, fra de elegante Sale, fra Luxus i enhver Retning paa Eventyr i det yndige Hellebæk for at opsøge os et Par Værelser, hvor vi i Stilhed kunde nyde Skovensomhed og den Lykke, uforstyrret at være i hinandens Selskab. Hvor var jeg let om Hjertet, da jeg paa Vognen sad ved Heibergs Side tagende Afsked med alle Conventionsens Baand, hvor aandede jeg frit ved Tanken om det Naturliv, jeg nu gik imøde! Et vældigt Hurra havde jeg gjerne udraabt, da vi foer ud af Sølysts Port og henad Veien, tæt sluttet ved hinandens Side. Baandet om Vingerne var løst og jeg bredte dem til Flugt, som om det gjaldt at storme Himlen og kige ind i dens mest forborgne Kamre. Hvor lykkelig var jeg dog ikke, at Heiberg delte denne min Glæde! At ogsaa han fandt, at vi havde det bedst, naar vi vare ene sammen, at ogsaa han ligegyldigt kastede al Pragten bag sig og istemte min Lærkejubil over nu rigtigt at skulle nyde Frihed i den henrivende Egn, vi i Aar havde valgt til vort Opholdssted, for tilbunds at kjende et Sted, vi hidintil kun flygtigt havde beskuet paa Gjennemreise, men da altid med den Tanke: Her maa vi engang dvæle i længere Tid.

Der er vist intet Punkt i Danmark, hvorpaa de Ord: „Danmark, du Perle, som svømmer paa Voven“, bedre passer, end Hellebæk. Hvilken Rigdom! Hvilken Afvexling i Landskabet! Det udstrakte Hav tilhøre, stoltere, friskere end man i Omegnen af Kjøbenhavn er vant til at se det. I Baggrunden Kullens mørke, alvorlige Banker, paa hvis sorte Vægge de forbigående Skibes hvide Seil vise sig, som Maagen foran en Tordensky. Tilvenstre det smilende, frodige Land med den rige Vegetation, de lyse, oplivende Skove, hvorimellem de yndigste Indsøer slynge sig. Og nu Markerne, bugnende fulde af Bondens Rigdom! Velsignede Land, hvor den mindste Haandfuld Jord betaler den Plads den fylder!

Vi kjørte først til Helsingør, hvor vi agtede at overnatte — Heiberg havde en egen Forkjærlighed for Helsingør. Mod Aften vandrede vi omkring den skjønt beliggende By, betragtede det stolte, alvorlige Kronborg fra alle Sider og saae med Vemod op til de Vinduer i Slottet, hvor den ulykkelige Dronning Caroline Mathildes Fængsel havde været.

Tilsidst gik vi i det deilige Veir ned til Havnen for at se de sidste Lysstraalere farve Skyerne og de mange Skibe, som Havnen var fuld af. Paa Rheden laa en Del russiske Krigsskibe, som i denne Sommer manøvrerede i vore Farvande. Da vi i Tusmørket vilde vende

hjem, ståndsedes vi pludselig ved en vidunderlig Musik; vi lyttede og gik efter Lyden. Da saae vi en stor Admiralsbaad ligge ved Bolværket, og en Snes russiske Matroser i Baaden. Fra disse kom den besynderlige Musik. Det var utvivlsomt en Nationalsang, som de udførte, medens de, efter hvad der blev os fortalt, ventede paa Admiralen, der var i Land, men en Nationalsang af et saa vidunderligt Præg, at den vistnok kun kunde tilhøre russiske Matroser. Den begyndte med, at en Stemme sang en Strophe, derpaa faldt en og atter en Stemme ind og tilsidst Alle; den hele Sang lød saa dæmpet, som om der var lagt Sordiner paa Røsterne, svulmede af og til op, og endte tilsidst i et hendøende Piano. Det Hele gjorde et saa melancholsk, et saa knugende Indtryk, at jeg neppe turde trække Veiret saalænge de sang. Det er vistnok betegnende for et Land at have en saadan Nationalsang. Trældommen lød ud af enhver Tone, og hvor de svulmede op, lød Befrielsens Suk igjennem med en saa vidunderlig dæmpet Lidenskab, at jeg gjøs derved. Jeg kan aldrig glemme denne Tusmærkesang, og længe gjænlød den i mine Øren, efter at Tonerne forlængst vare ophørte. Jeg tænkte paa vore raske, djærve, blaa Gutter; jeg kunde ikke lade være at syngte: „Vi Sømænd gjør ei mange Ord,“ og takkede Gud for Forskjellen imellem disse Sømandsange; tænkte paa vore frimodige, velsignede Matroser med deres humoristiske Indfald og poliske Miner, deres friske Farve af rødt og brunt i Modsætning til disse tynde, magre Skikkelser, som med deres gulgraa Ansigtifarve saae ud ved Lygteskinnet som Dødningshoveder.

Næste Morgen kjørte vi i det mest himmelske Veir til Hellebæk for at søge et Logis. Vi valgte altid de Egne i Landet, som Kjøbenhavnerne endnu ikke havde skjænket deres Opmærksomhed for der at opslaa deres Sommerboliger, og Hellebæk laa i 1847 endnu uberrørt i al sin Skjønhed, fuldkommen ensomt, kun flygtigt betragtet af Gjennemreisende; endnu havde ingen Kjøbenhavner faaet den Idee at opslaa sit Sommerkvarteer i denne Egn.

Ankommen til Hellebæk tyede vi strax hen til Kroen, og bleve vi betænkelige ved dens Ydre, hvad maatte vi da ikke blive ved dens Indre! Kromadamen blev helt forundret, da vi spurgte, om vi kunde bo her en sex Uger. „Bo her!“ gjentog hun halvt forfærdet, „ih, Du Fredsens Gud, hvor skulde det være!“ — „Viis os, hvilke Rum De har staaende ledige,“ sagde jeg, „man kan jo altid se paa dem.“ — „Ja, det veed Gud, De kan,“ sagde Konen, hos hvem Enfoldigheden lyste ud af de stillestaaende Øine og den hængende Mund, men tillige et naivt, godmodigt Præg, der strax indtog mig. Hun fulgte os nu ud i Gaarden, hvor Høns, Ænder, Katte, Køer og Heste levede i skjøen Samdrægtighed, og hver paa sin Vis og i sit Sprog gav Hals over at se de to uventede Fremmede og gloede paa os som paa noget

forunderligt Noget, de ikke vidste, hvad de skulde tænke om. Hanen galede, Hønsene klukkede, Køerne brølte, Hestene dreiede Hovederne og saae ud af den aabne Stalddør, og Katten trippede forsigtigt med sine pene Poter for om muligt at finde en ren Plet i den smudsige Gaard. Den Eneste, der bød os Velkommen, var en ung Laps af en Hund, søn foer op ad mig med livlige Kjærtegn, der efterlod sig varige Spor paa mine Klæder. Jeg blev saa glad ved denne unge Herres Velkomsthilsen, at jeg udbrød: „Oh, Heiberg, her maa vi virkelig blive! — Hvad hedder Hunden?“ spurgte jeg. „Aah, den Hvalp er endnu ikke rigtig døbt,“ svarede Konen med et Smil, „vi kalde ham snart Et, snart et Andet!“ — „Lad ham hedde Valter!“ udbrød jeg; jeg veed ikke, hvor dette Navn faldt mig ind. „Kom, Valter, og viis os Veien!“ en Anmodning, Valter ikke lod sig sige to Gange; hylende af Glæde sprang han foran Konen og over Gaarden hen til en lille Dør ved Enden af samme. Konen stak en stor gammel rusten Nøgle ind i Laasen paa den lave Dør. „Naar den nu bare passer og kan lukke op,“ vedblev hun, „thi det er længe siden, vi vare herovre.“ Hun vrikkede tilhøire og tilvenstre med Nøglen, trak den ud af Laasen, stak den atter ind for paany at dreie tilhøire og tilvenstre, uden at Laasen havde Lyst til at aabne sig og gjøre Ende paa vor, men især paa Valters Utaalmodighed; han gjøede høiere og høiere op mod den stædige Laas, idet han af og til saae op til mig for at se, om jeg bifaldt hans Utaalmodighed. „Det var ret, Valter,“ svarede jeg, „det er en skammelig Laas, der ikke vil lade os komme ind,“ og ved enhver saadan Tiltale forstærkede Valter sine Hyl, der atter efterabedes af hele Besætningen i Gaarden. „Maa jeg prøve,“ sagde Heiberg, og ved taalmodigt at lirke frem og tilbage aabnedes virkelig Døren til vort Sommerhjem. Vi kom nu først ind i en lille Forstue, derpaa i et lille Værelse ud til Gaarden, hvori stod to gamle Senge, fyldte med Dyner; derfra ind i et andet lille Værelse ud mod Havet, der stod ganske tomt, og bag dette atter en lille Forstue ud til Veien. Da vi traadte ind her, udbrød vi begge: „Nei, hvor deiligt!“ Thi Havet med Kullen i Baggrunden laa der i et himmelsk Veir og i en Belysning, der er mig uforglemmelig. „Ak,“ udbrød jeg, „lad os blive her!“ — „Hvor kan vi det?“ svarede Heiberg, „her mangler jo Alt til Ophold for civiliserede Mennesker! Hvor kan vi ligge i de Senge med de forfærdelige Dyner; vi vilde jo smelte i alle disse Gaasefjer! — men vist er det,“ vedblev han, „at Udsigten fra disse Vinduer er henrivende! Ja, tal med Konen, imidlertid vil jeg gaa ud og kige lidt ud over Stranden og gjøre en lille Runde i Eggen.“ Og nu gjorde jeg mig saa behagelig for Madamen, at hun gik ind paa Alt, hvad der stod til hende at føie mig i. Først Sengene! Jeg spurgte hende, om hun eiede godt tørt Hø. Hertil svarede hun ja. „Vi maa da allerførst sy nogle Hømadratser.“ Hun saae paa mig med store

Øine. „Bring Høet herved i Forstuen til Gaarden; jeg gaaer imidlertid her lige overfor, hvor jeg seer der bor en Kræmmer, for at købe Lærred til Madratserne.“ Som sagt, saa gjort. Efter en halv Times Forløb sad Madamen og jeg og syede to store Sække; da en var syet, bad jeg hende stoppe den fuld med Hø, medens jeg syede den anden færdig; da det var besørget, blev denne ligeledes stoppet, og nu begyndte Sengeredningen. De mægtige Dynere bleve lagte paa Bunden af Sengene og Hømadratserne ovenpaa. Saa ofte mine Øine faldt hen paa Konen, havde jeg ondt ved at bare mig for Latter; thi det var aabenbart, at hun ansaae mig for gal, eller ialtfald vidste hun ikke, hvad hun skulde tro. Linnedet til Sengene var der Intet at udsætte paa; men nu kom det Værste. „Har De ingen Tæpper til Sengene?“ spurgte jeg. „Nei, det veed Gud, jeg ikke har,“ lød Svaret. — „Findes her intet Tæppe i hele Huset?“ — „Intet, det kjender vi ikke noget til!“ Jeg vidste, at det var at dræbe Heiberg, ifald han skulde sove med dette Bjerg af en Dyne paa sig. Her var altsaa gode Raad dyre. Da faldt det mig ind at spørge: „De har dog vist Hestedækkener?“ — „Ja, det forstaaer sig.“ — „Godt, bring os hver to af dem.“ Hun gik, idet hun i Døren vendte sig om og betragtede mig med et spørgende Blik, som sagde: „Gud veed dog, om det er rigtigt fat med hende?“ Et Øieblik efter kom hun tilbage med fire fortræffelige, hjemmegjorte Hestedækkener. Med Stolthed lagde jeg dem paa Sengene og sagde: „Nu maa vi sørge for Stuernes Meublering! Følg mig op i Deres øvrige Værelser.“ Af disse tog jeg nu det Allernødvendigste, Stole, Borde, et lille Speil o. s. v. Derpaa bad jeg hende om Vandfad, Kande til Vaskebordene. Men hun erklærede paa det Bestemteste, at af slige Rariteter eiede hun Intet. „Godt, følg mig hen i Butikken!“ Dette gjorde hun, og for faa Dalere fik jeg det Nødvendigste samt nogle Vinglas og en og anden lille Nethed til mit nye Indbo, deriblandt en høi Skaal, der kunde tjene til Blomstervase paa Bordet. Da Heiberg kom og saae, hvor vidt jeg alt havde bragt vort nye Hjem, var det besluttet, at vi indtil videre blev her i denne mærkelige, uskyldige Kro. Nu blev Heibergs Bøger og Instrumenter udpakkede; han valgte Forstuen ud til Stranden til sit Værelse, og da Bøgerne stode opstillede paa et Bord og Instrumenterne paa et andet, hans Hat og Stok i en Krog, to Lysestager med nye Lys paa en lille Bakke paa Bordet, med Vandkaraffel og Glas, Herligheder, jeg alt havde kjøbt, saae det lille Hul virkelig saa hyggeligt ud, at Enhver gjerne med Glæde kunde slaa sig til Ro her. Til silde paa Aftenen havde jeg travlt med at indrette Alt. Da vi endelig sad ved Thebordet, der ikke uden stor Møie havde naaet det Høidepunkt, hvori det nu straaede, omfavnede Heiberg mig og sagde: „Du er en lille Hexemester; vi have det jo fortræffeligt her.“ Vi morede os over Overgangen fra Sølyst's Fløiel og Silke til denne Hyttes Tarvelighed.

Hvor sad vi der muntre og glade! Og Heibergs Roes steg til en humoristisk Begeistring, da han lagde sig paa Hømdratsen med Hestedækkenerne over sig. „Dette er jo en mageløs Seng,“ udbød han, „hvilken Duft af Høet i Forening med min Yndlingslugt af Hestestalden,“ og i sin Begeistrings Varme udbød han: „Hvorfor har man nu ikke saadanne Senge hjemme?“ Og virkelig sov jeg saa sødt denne Nat som ikke i lang Tid.

Vor lille Dagligstue straaled næste Morgen i fuld Glans, da den høie Skaal, jeg havde kjøbt, stod paa Caffebordet med en pragtfuld Bouquet af de skønneste vildtvoxende Planter, som jeg i den deilige Morgenstund havde samlet rundt omkring. Jeg syntes virkelig, at her var saa nydeligt og hyggeligt, og jeg gad i det Hele taget se den Stue, der kan se uhyggelig ud, naar Udsigten fra Vinduet er skøn, og naar der paa Bordet staaer en smukt ordnet Bouquet af Markblomster! Kort efter at vi havde sat os tilbords, skrabede det paa Døren; med et Udbrud af Glæde blev Valter lukket ind og var saaledes Trediemand i vor Kreds og sandelig ikke den, der blev viist mindst Opmærksomhed. Det var det Eneste, jeg havde mod Valter, han var noget udelicat og tiltvang sig hele Opmærksomheden, saa Conversationen ideligt dreiede sig om ham, en Feil, han — det være sagt til hans Undskyldning — delte med mange andre skikkelige Hunde.

Det er en forunderlig Befrielse, jeg altid har følt, naar jeg saaledes om Sommeren boede i en smuk Egn langt borte fra Byen, simpelt indrettet som her i denne Kro. Man bebyrder sig med saa mange Sager i sit Hjem, har saa meget at holde i Orden, at passe paa, at dette ikke fordærves, at hint ikke slaaes istykker! Man optages af alle disse døde Gjenstande, selv om man gaaer i Stilhed med disse Plager og ikke taler derom, thi da er Hjemmets Hygge borte; man maa dog give Tiden hen til saa meget og samle al sin Taalmodighed herom, for ikke at trættes af alle disse Pligter, hvis Opfyldelses høieste Roes bestaaer i, at den slet ikke bemærkes. Vel sandt, den rette Comfort kan ikke undvære disse smaa Tilsætninger, men af og til udbryder man dog: „Min Gud, hvortil behøves dog alt dette; kan mindre ikke gjøre det?“ Og visselig: Mindre kan gjøre det! Det saae jeg her i vor simple Bolig.

Heiberg havde et Arbeide, som han i denne Stilhed paa Landet ret glædede sig over at kunne hengive sig til, og jeg kunde ikke længere modstaa min Lyst til af mine natlige Sange at sammensætte et lille dramatisk Arbeide, en Slags Vaudeville, som jeg vilde kalde „En Søndag paa Amager“. Jeg havde bedet Heiberg saa længe om Tilladelse hertil, at han endelig gav sit Samtykke, idet han sagde: „Ja, saa skriv da; saa faae vi se, naar det er færdigt, om det kan bruges.“ Jeg havde besluttet, at Scenen i min Vaudeville skulde lægges ude i Kroen paa Amager, og at Kongelunden — en Plantage, af

hvis Tilblivelse Collin havde Fortjenesten, hvorfor hans Hjerter ogsaa hang ved den begyndende Skov — skulde spille en Slags Rolle i Stykket og derved blive bekjendt for Mangfoldige, der ikke anede, at en saadan Lund existerede. Jeg forudsaae, i hvilken Grad dette vilde glæde Collin. Jeg gik til dette mit Arbeide, ikke med Hjertebanken, ikke med Spor af Noget, der blot lignede Forfattervigtighed, jeg gik dertil som til en Leg, som til en Dans, hvor Musikken lokker os leende og sjæleglade ud paa Gulvet. Jeg begyndte altsaa her i Hellebæk paa at nedskrive paa Papiret i Sammenhæng, hvad saa længe havde spøgt i min Hjerne. Naar Heiberg gik igjennem Stuen og saa mig sidde her skrivende foran min store Markbouquet, da lo han ad mig, og jeg lo med og sagde i kaad Overgivenhed: „Ja, ja, du skal nok se, at dette bliver en mageløs Vaudeville, der vil gjøre uhyre Lykke.“ Jeg skrev paa min Vaudeville med samme Glæde som en Pige syer paa sin Balstads, forvisset om, at den nok vil klæde hende.

Ogsaa havde jeg nye Roller med til Indstudering, vigtige Opgaver for næste Saison, som, idet de i høi Grad interesserede mig, tillige krævede stor Anstrengelse. Det var især to af disse, der af og til forstyrrede min Nattero, idet jeg ikke kunde slippe dem af Tanke, naar jeg om Dagen havde beskjæftiget mig med dem. Den ene af disse var Hertz's „Ninon“, den anden Shakespeares „Viola“. „Viola“ var bearbejdet af den mig inderligt hengivne, rare Frøken Sille Beyer, hvis beskedne, fordringsløse Væsen skaffede hende Venner blandt alle dem, hun kom i Berøring med; dette Stykke var det første af de Shakespeareske Lystspil, der skulde vandre over vor Scene for om muligt at bane Veien for flere af samme Slags. Det laa derfor baade hende og mig overordentlig paa Hjerte, at dette Forsøg skulde finde Indgang hos Publikum; men vi indsaa begge, at disse Lystspil vare saa forskellige fra dem, vort Publikum hidtil havde skjænket sit Bifald, at Udfaldet var høist problematisk. Imidlertid lærte jeg ved Indstuderingen mere at elske min yndige Viola, og jeg glædede mig usigeligt til at skulle fremstille det henrivende, gratieuse Billede. Det var besluttet, at Stykket skulde opføres første Gang i Anledning af Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September. — Den anden Rolle, der fængslede mig og tildels foruroligede mig, var Hertz's Ninon. Hertz havde her skrevet en Hovedrolle for mig, der allerede ved det Omfang, han havde givet den, fordrede en ualmindelig Anstrengelse, endog blot som en Hukommelsessag. Ninon er vist en af Repertoirets største Roller. Denne ene Rolle er lige saa stor som mangt et To-Akts Lystspil. Hvis nu denne Masse ikke alene skulde læres, men nuanceres i alle sine uendelige Bøininger og Stemninger, da udkrævede den tilvisse en Skuespillerindes hele aandelige Anstrengelse, og havde ikke den

glimrende Diction her hjulpet og baaret Kræfterne oppe, da havde der vel været Anledning til at segne under Arbeidet. Men ligesom en fortrinlig Musik først ret griber os, naar vi ligesom kan hver Node udenad, saaledes gaar det ogsaa med en fortrinlig Dialog, den bliver ligesom Musik i vore Øren, og vi elske den høiere og høiere, jo mere vi tilegne os den i dens fineste Afskygninger og Modulationer, saa at vi ikke nænne, at den mindste Nuance gaar tabt. Jo mere jeg fordybede mig i dette kolossale Arbeide, jo kjærere blev det mig, saa at tilsidst Arbeidet forsvandt og kun Glæden blev tilbage. Dialogen i Hertz's „Ninon“ er utvivlsomt den reneste og fuldendteste, vor dramatiske Literatur har at fremvise; men for at underskrive denne Dom maa man — det vil jeg være ubeskeden nok til at sige — kjende den i samme Grad som den er kjendt af mig, thi det forslaar ikke at løbe den igjennem paa mange Læseres Viis. Rhythmen i de fortrinlige Vers maa klinge i Øret som bekjendte Toner, der først komme til deres Ret ved atter og atter at gjentages, thi her er en Finhed i Nuanceringen, som selv en god Læser ikke strax formaaer fuldstændigt at gribe.

Jeg havde altsaa, som man seer, god Brug for de Uger, jeg skulde tilbringe her i landlig Ensomhed, saa det kom mig ret tilpas at være fritaget for de Forretninger, som en Husmoder har i sit Hjem; og dog vilde Skjæbnen, at jeg selv om end i mindre Grad skulde gjøre Nytte under dette mit Hellebæks-Ophold. Kromadamen, det mærkeligt uvidende Menneske, havde ikke Begreb om Madlavning; heraf fulgte, at hun hver Formiddag kom til mig og sagde: „Ak, lille Frue, hvad skal jeg dog give Dem at spise til Middag?“ Og nu maatte jeg ikke alene foreslaa hende Noget af, hvad Stedet tilbød, men maatte Punkt for Punkt lære hende, hvorledes Maden skulde tillaves. Naar jeg nu yttrede min Forundring over, at hun kunde være Kromadam uden at have noget Begreb herom, sagde hun: „Ak, min rare, lille Frue, her kommer jo ikke et Menneske imellem Aar og Dag, kun Bønder sidde i Skjænkestuen og drikke til langt ud paa Natten, og det sørger Fatter for; jeg kjender og passer Kreaturerne og har aldrig lært Sligt.“ Vi kom imidlertid fortræffeligt ud af det sammen, og hun var temmelig hurtig i sin Opfattelse af den skønne Kogekunst; men overordentlig comisk var hendes idelige Venden tilbage til mig for at hente Raad snart i Et, snart i et Andet, og ikke alene hvad der angik os, men hvad der var paafærde i det øvrige Hus. Et af de faa Besøg, vi modtog her i Hellebæk, var af vor gamle Ven Collin. Da han til vor Glæde kom ind ad Døren, sagde han til mig: „Ja, her er jeg, min bedste Hanne, og nu spørger jeg dig ligefrem: vilde det genere dig, om jeg blev her til Middag hos Eder?“ Jeg sagde, at han var hjertelig velkommen, hvis han vilde tage tiltakke med, hvad Huset formaaede. Hurtigt aftalte jeg med Madamen, hvad vi

kunde beværte vor Ven med, og tyede især til vor Hovedhjælp, Fisk, som man naturligvis fik fortræffelig i denne Egn. Medens Heiberg, Collin og jeg nu sad i vor lille Stue, stak Kromadamen i Et væk Hovedet ind ad Døren og vinkede mig ud. Dette bemærkede Collin, og han sagde: „Jeg er dog vist kommen til megen Uleilighed og Besvær, det mærker jeg nok paa den stakkels Krokone.“ Jeg brast i Latter og sagde: „Tro for Alting ikke, at det er Forberedelser til vor Middag, som gjør, at jeg idelig bliver kaldet ud; nei, det er ganske andre Begivenheder; der er nemlig mod al Sædvane kommen fremmede Gjæster, der ville have Noget at spise, og nu kommer hun til mig for at finde Trøst og Raad i sin store Forlegenhed. Det, hvorfor hun nu sidst kaldte mig ud, var, om det gik an at sætte kogte Æg paa Bordet. Ja, jeg er virkelig med Et bleven Kromadame og har meget travlt med at holde Kroens Renommé oppe.“ Nu var Collin orienteret, og næste Gang, der blev vinket ad mig i Døren, gav det Anledning til Spøg og Latter af os alle Tre. Collin tog Afsked med os om Aftenen, idet han sagde: „Hvor har det dog glædet mig at være hos Eder paa denne Dag, hvor have vi havt det fortræffeligt! Vogt Eder, at jeg ikke gjentager dette Besøg, der i høi Grad har oplivet mig.“ Med oprigtige Ønsker om hans Gjenkomst toge vi Afsked med den milde, kjærlige, opofrende Mand; han trykkede vore Hænder med en Hjertelighed, som det kun stod i hans Magt at vise med det Udtryk af Sandhed og Inderlighed. Idet jeg saa mange Aar efter nedskriver disse Linier, staaer den elskelige Skikkelse saa levende for mig, at jeg af Hjertet udbryder: Gud glæde ham i sit Paradis!

Hverken Heiberg eller jeg vare, hvad man kalder Morgenmennesker, en naturlig Følge af mit anstrengende Theaterliv. Naar man kom sildigt hjem om Aftenen, træt, hed, var Blodet endnu i stærk Bevægelse efter Aftenens Arbeide, og det var da nødvendigt at sidde en Stund for at afkjøles og bringe Blodet i Ro; inden dette opnaaedes, lod det sig ikke gjøre at søge Hvile. Min kjære Heiberg blev altsaa siddende oppe hos mig for at holde mig med Selskab; ved mine Forretninger vare vi saa ofte adskilte, at vi begge længtes efter disse rolige, natlige Samtaler. Af denne sildige Gaaen til Hvile fulgte atter Vanskeligheden ved at staa tidligt op; Søvn maa man have; kan man ikke faa den i rette Tid, da maa man tage den i urette. En hel anden Sag var det med mig, naar vi saaledes ene laa paa Landet; da blev jeg med Et et Morgenmenneske, medens Heiberg, opholdt om Aftenen af sine Stjerner, vedblev sit sædvanlige Liv, sildigt tilsengs, sildigt op.

Det hørte nu til mine største Lyksaligheder under disse landlige Ophold tidligt om Morgenen at vandre ene ud paa Opdagelser i de mig fremmede Egne og saaledes lidt efter lidt leve mig ind i Egnens

Skjønhed og særegne Charakter. Og hvilken Nydelse at vandre her i denne vidunderlig deilige Egn! Hvis der noget Sted paa Jorden findes Dryader, da maa det være i Hellebæks lyse, pragtfulde Skove. Hvis der nogetsteds findes Nereider, da maa det være i Indsøerne ved Hellebæk, som de slyngede sig hen imellem Trægrupperne. Hvis der nogetsteds findes en Kildenymphe, da maa hun søges ved de klare Kilder, som her vælde frem af Jorden. Jeg gik i et fuldstændigt Sværmeri over denne Egns henrivende Skjønhed. Der var saaledes et Sted, hvor Indsøen slyngede sig, saa den tabte sig i det Fjerne. Hvorledes jeg end bar mig ad, kunde jeg aldrig komme til at se, hvor den endte, og jeg udfandt lidt efter lidt, at bag denne Sø laa Alfernes Slot, som jeg forgjæves anstrengte mig for at naa hen til. Lykkelige Aar, hvor Naturen griber os med en saadan Styrke! Jeg vandrede nu hver Morgen paa Kryds og Tvers i fuldstændig Ensomhed, thi det er bogstavelig Sandhed, at jeg i de sex lykkelige Uger, jeg tilbragte her, ikke mødte et velklædt Menneske i disse Skove. Hist og her vare nogle Køer tørede, og disse bleve saa forundrede over mit Komme, at de med et mærkeligt nysgjerrigt Udtryk i de store, døsig gloende Øine vendte Hovedet om efter mig, som om de vilde sige: „Hvad mon det er for En?“ Men just denne Ensomhed behagede mig. Jeg nød ligesom det at være taus, fri for Talen, og lade Duften af Græs og Blomster strømme ind paa mig. Paa disse mine ensomme Vandringer tiltrak et Bondehus, men især Hyttens Indvaanere, mig med uimodstaelig Magt. Jeg vilde kjende disse Mennesker, hvis Liv gik hen bag disse Vægge, kjende deres Glæder, kjende deres Smerte, haabende at en lille Gave af mig kunde bringe lidt Forandring, lidt Sollys ind i den tarvelige Bolig, og med Sandhed kan jeg sige, at min Taknemlighed var stor, da Forsynet undte mig den Glæde at bidrage lidt til deres Lykke.

En Morgen havde jeg vandret længere om end sædvanligt; jeg havde fordybet mig i en af Skovene og var ved Enden af denne kommen ud til en af de brede Alleer. Endelig standsede jeg ved en Granskov, der saae mørk og høitidelig ud, som Granskove jo gjerne gjøre; de nøgne Stammer tabte sig, den ene bag den anden, i et Perspektiv, der har noget Uendeligt ved sig, idet man paa een Gang seer saa langt igjennem den og dog dog ikke formaaer at se Enden paa den. Det rødlige Tæppe af nedfaldne Naale bidrager til, at det Oplivende, Friske i Naturen her ikke findes. Man har ofte sammenlignet saadanne Skove med en Kirke; jeg vil hellere sammenligne dem med en Klosterhvelving, hvor Pillerne staa i Rader ved Siden af hinanden. Vel bliver man høitidelig stemt i en saadan Skov; men det er ikke Kirkens Høitidelighed, det er Klostersets. Stemningen er ikke lys, opløftende, men tung og knugende, som om man skulde vogte sig og være paa sin Post i paakommende Tilfælde. Med disse Følelser gik

jeg igjennem hin Skov, ikke fri for en ængstelig Hjertebanken, og jeg tænkte: Du vover dig ogsaa for vidt paa disse ensomme Steder! Vende om havde jeg dog ikke Lyst til, især da jeg syntes at øine en Lysning, der spaaede, at jeg snart maatte komme ud af Skoven, og saa ønskede jeg dog nok at vide, hvad der da vilde vise sig; jeg tog altsaa Mod til mig og gik videre. Omsider naaede jeg ud og stod nu pludseligt ved en lille Hytte, der laa ved en af de bugtede Indsøer. Omkring Hytten var et Stakit, der indesluttede en temmelig stor Kjøkkenhave. Jeg gik lige hen til dette, saae ind i Haven og blev da en ualmindelig høi, gammel Kvindeskikkelse vaer; hun støttede sig paa en Krykke under den ene Arm og gravede i Jorden med en Spade i den anden Haand; med stort Besvær stak hun Spaden i Jorden og søgte, som det lod, efter Kartofler. Hun vendte Ryggen til den Side, hvor jeg stod, saa jeg ikke kunde se hendes Ansigt. Jeg tænkte strax: denne Kone maa jeg tale med. Bøiende mig over Stakittet raabte jeg med lydelig Røst: „Goddag! vil De ikke sige mig Besked om Veien til Kroen i Hellebæk?“ Hun dreiede sig nu om efter Lyden, og idet hun saae en velklædt Dame, sagde hun med en ualmindelig kraftig Røst: „Herre Gud, hvor kommer De herhen?“ Hun humpede nu hen til mig og gav mig en kort Besked om Veien. „Hvad feiler Deres Ben?“ spurgte jeg. Og nu brast hun til min Forundring i en saa heftig og lidenskabelig Graad, at hun formeligt forskrækkede mig. „Luk op og lad mig komme ind til Dem,“ sagde jeg; hun adlød. „Kan jeg ikke faae Lov at komme ind i Deres Hus,“ vedblev jeg, „jeg har gaaet langt og trænger til at sidde lidt ned.“ — „Jo, det veed Gud, De kan,“ svarede hun, „hvis De vil træde ind i min usle Hytte til mig elendige Menneske!“ Jeg gik nu ind i Hytten; hun fulgte grædende efter. Derinde saae ganske pent og renligt ud. Det var et lille, firkantet Rum med et Vindue til begge Sider, et ud til Haven, et andet til Søen paa den modsatte Side. Ved dette sidste stod mod Væggen en meget stor Dragkiste med nogle dybe Skuffer, der vare til at trække ud med Messingringe. Ved Vinduet ud til Haven stod paa den ene Side en gammeldags Toppeng, fyldt med Dynen næsten op til Loftet, paa den anden Side af Vinduet en Slagbænk af Træ, ved Vinduet selv et lille Bord, en gammel Læder-Lænestol og en Spinderok. Midt i Stuen ved Siden af Slagbænken en meget stor, fremspringende, gammeldags, firkantet Kakkellovn. Bag denne Stue et lille Kjøkken, hvor alt stod i den bedste Orden.

Da vi vare komne ind i Stuen, sagde jeg: „Sæt Dem nu ned og fortæl mig, hvorfor De er saa fortvivlet.“ Hun kastede sig grædende ned paa Stolen ved Vinduet ud til Haven, og jeg satte mig ned lige overfor paa Slagbænken. „Hvorfor?“ udbrød hun med sin stærke, mandlige Stemme og saae paa mig med et saa fortvivlet og lidenskabeligt Udtryk, at jeg blev ganske bange for hende. „Fordi Gud

har forladt mig.“ — „Hvorfor troer De det?“ spurgte jeg, idet jeg følte den dybeste Medlidenhed med det arme Menneske. — „Vilde han,“ vedblev hun, „lade mig lide, som jeg gør, vilde han have fundet sig i, at den Onde fik Lov at husere med mit arme Legeme, hvis han ikke havde forladt mig? Dag og Nat plages jeg af de uudsigeligste Smerter i dette Lem; uden Søvn om Natten, uden Ro om Dagen er jeg som i et Helvede af Pine og Smerte.“ — „Lad mig se Deres Ben,“ svarede jeg, „maaskee veed jeg Raad.“ Hun saae atter paa mig, men denne Gang mere med et forbauset Udtryk. „Vil De se paa mit Been?“ sagde hun, „vil De betragte mig elendige Skabning? Hvor er De fra?“ — „Fra Kjøbenhavn,“ svarede jeg. — „Ja, det kunde jeg nok tænke, thi Folk derinde ere gode.“ — „Lad mig se det,“ vedblev jeg. Hun saae nu paa mig med et venligt Smil, idet Taarerne løb mere stille ned ad hendes Kinder. „Nei, det er Synd, lille Jomfru, at De skulde se det hæslige Syn.“ Atter maatte jeg bede og gjentage min Anmodning, idet hun tilsidst grædende og ligesom mumlende nogle Ord, jeg ikke kunde forstaa, løste en Mængde Klude af Benet. Og nu kom et Syn tilskue, hvorved jeg gjøs. Hele Benet fra Hælen til Knæet sad i det blodige Kjød. „Har De ikke spurgt en Læge tilraads?“ spurgte jeg. — „En Læge? Hvad troer De, at en Doctor bryder sig om et Kryb som mig? En Læge kan desuden ikke hjælpe; der er kun een Ting, som kan hjælpe, og dette har jeg ønsket i fem Aar, men hvor skulde jeg faae det fra?“ — „Og det er?“ spurgte jeg. — „Det hjælper ikke, at jeg siger Dem det,“ sagde hun med en haard Stemme, „thi De kan ikke skaffe det.“ — „Herregud,“ vedblev jeg lidt utaalmodigt, „De kan jo sagtens sige, hvad det er; det var jo dog muligt, at jeg kunde skaffe Dem det.“ — „Ja,“ sagde hun, seende hen for sig, „kunde jeg faa en Krukke Universalbalsam, da var jeg hjulpen.“ Forundret over dette Ønskes Beskedenhed spurgte jeg, hvorfor hun, ifald hun troede, at dette vilde hjælpe, da ikke for længe siden havde sendt Bud til Helsingør derefter. — „Sende Bud? Med hvem? Kan jeg gaa til Helsingør? Og hvem vil gaa for mig? Manden er hele Dagen paa Arbejde oppe paa Hovedgaarden for at fortjene Brødet til os, er træt og mødig, naar han kommer hjem, det stakkels Skrog, og hvem har jeg ellers at sende? Og desuden ere saadanne Sager vist dyre; naar man Dag for Dag har sin Ulykke med at faae Skillingerne til at slaa til, saa betænker man sig paa en saadan Udgift.“ — „Har De aldrig klaget Deres Nød for Herregaardsfruen?“ — „Her er ingen Herregaardsfrue, men en Forpagtermadam; hun er fin, kan De tro, men klage min Nød for hende, — det skulde nok hjælpe! Jeg spinder Hør for hende, og Gud veed bedst, hvad det betyder at træde Rokken med det daarlige Been; naar jeg da om Lørdagen slæber mig paa min Krykke op paa Gaarden, saa skulde De høre, hvor hun kan pine mig

for at faa Pundet spundet et Par Skilling billigere.“ — „Har De slet ingen Hjælp af Nogen?“ spurgte jeg. — „Nei, det ved Himlen, af Ingen, undtagen af en gammel fattig Fisker, der boer nede i Byen; naar han har fisket og Vor Herre har været ham god, da kommer han mod Aften, banker paa Døren og stikker en Fisk ind til mig, idet han siger: Se her, Ane, her er lidt til dig og din Gamle! Fattigfolk dele helst med hinanden, for de veed, hvad Trang er; det kjende de Rige Intet til.“ — „Nu vel,“ sagde jeg, „imorgen kommer jeg atter og bringer Salven med.“ — „Vil De skaffe den,“ spurgte hun med et mistroisk Blik. „Hvem er De, hvorledes vil De bære Dem ad dermed?“ — „Ganske simpelt, naar jeg kommer hjem til Kroen, skal et Bud strax ride til Helsingør og hente Salven paa Apotheket, og imorgen skal jeg komme her med den og sige Dem Besked om, hvorledes De bør bruge den.“ — Hun foldede Hænderne og saae op imod Himlen, idet Smil og Graad afløste hinanden: „Nei, Herre Jesus, hvor er jeg dog glad! Og veed De hvorfor? Fordi jeg seer, at Gud ikke har forladt mig, ikke har forkastet mig, thi det er h a m og ingen Anden, der har sendt Dem til mig elendige Menneske.“ Og atter foldede hun Hænderne, lod Hovedet synke og mumlede Noget imellem Tænderne. Jeg kan ikke sige, hvor hun rørte mig. Der var i hendes hele Væsen, i hendes Stemme, i Øiets Udtryk noget saa Eiendommeligt, noget saa Originalt, saa Primitivt, at jeg syntes, at jeg aldrig havde seet hendes Lige. „Naar kommer De imorgen?“ spurgte hun, som om hun frygtede for, at jeg ikke vilde holde Ord. „Saa tidligt jeg kan,“ svarede jeg, „omtrent paa samme Klokket som i Dag, thi jeg gaaer en Tour hver Morgen.“ — „Ak, Herre Gud, er det sandt?“ sagde hun, idet Taarerne ganske stille flød ned ad de gamle, rynkede Kinder. Jeg tog nu Afsked, idet jeg bad hende være taalmodig, saa vilde Vor Herre vel hjælpe. „Ja,“ udbrød hun, pegende opad: „H a n veed nok, hvad han gjør. Han slaar og klapper, alt eftersom vi fortjene det. Idag har han rigtignok klappet gamle Ane.“ Hun fulgte mig til Døren, og idet jeg gik igjennem Haven forbi Vinduet, stod hun i dette og nikkede som til en gammel, kjær Ven.

Jeg var Vor Herre usigelig taknemlig over, at han havde ført mig ind i denne Hytte, thi under alle Omstændigheder kunde jeg dog bringe lidt Sollys ind her til den gamle, smertefulde Kvinde. Jeg var glad og let om Hjertet og Veien hjemad gik hurtigt og let, idet jeg faldt i Betragtning over Menneskenes ulige Kaar. I fem Aar havde dette Menneske siddet her i ensom Smerte, ønskende et lille Lægemiddel til at lindre den med, uden at dette Ønske var opnaet! Hvor sørgeligt! Hvor forfærdeligt! Jeg havde desværre ikke nogen Tro til Lægemidlet, men hun skulde dog have det; Troen flytter Bjerge. Som naar et Dagværk heldigt er fuldbragt; saa let og glad traadte

jeg ind i vor Kro, hvor Heiberg utaalmodig og ængstelig ventede paa mig, medens Valter gav Hals og hylede af Glæde over mit Komme. „Hvor bliver du dog af?“ udbrød Heiberg. „Skjænd ikke, jeg har havt et besynderligt Eventyr, som jeg skal fortælle Dig ved Kaffen.“ Og nu satte vi os tilbords og lod vor Morgenkaffe smage os fortræffeligt, idet jeg fortalte mit Eventyr om Ane i det lille Hus ved Søen. Heiberg tog stor Del i min Fortælling og glædede sig ret paa mine Vegne. Hvor er det dog herligt, naar man er sikker paa Sympathi hos sine Nærmeste, sikker paa de samme Anskuelser, de samme Følelser i Stort og Smaat.

Min skikkelige Kromadam skaffede mig nu et Bud til Helsingør for at hente den mirakuløse Salve, der næste Morgen skulde bringe Ane Trøst og Lægedom. Som en forsigtig Husmoder havde jeg altid paa vore smaa Udflugter et lille Haandapothek og lidt gammelt fint Linned med, i Tilfælde af Uheld paa en eller anden Maade. Jeg kjendte Fattigfolk saa godt, at jeg vidste, at det ikke kunde nytte at bringe dem Lægehjælp, naar de selv skulde have mindste Uleilighed dermed. Jeg syede da en Del Bind og lagde smaa Linnedlapper mange Gange dobbelt til at lægge paa Hullerne paa Benet og jeg lod Budet tillige i Helsingør købe nogle Pund Kaffe, The og Sukker til Op-livelse for min Patient. Da dette var i Orden, tog jeg med fornyet Kraft og Glæde fat paa „En Søndag paa Amager“, og det var lige-som der var Velsignelse ved Arbeidet, saa let og hurtigt gik det fra Haanden.

Næste Morgen vandrede jeg glad med min Oppakning til Ane. I Afstand kunde jeg se, at hun stod i det aabne Vindue og saae hen-imod den Kant, hvorfra jeg skulde komme; da jeg nu stod udenfor Vinduet, nikkede til hende og sagde: „Godmorgen, Ane, her er jeg!“ da nikkede hun igjen saa venligt, saa fortroligt til mig, aabnede Døren og sagde: „Herre Gud, saa kom De virkelig!“ Jeg spurgte hende nu, om hun havde lidt lunkent Vand; det havde hun da. „Saa kom nu,“ sagde jeg, „og sæt Dem ned, thi først maa vi nu omhygge-ligt vaske Benet rent, forinden Salven bliver lagt paa det.“ Hun satte sig nu i den gamle Læderlænestol; knælende paa Gulvet hjalp jeg hende med Afvaskningen. Hun sad stille med en Mine som et Barn, idet de stille Taarer langsomt løb ned ad hendes Kinder. Endelig ud-brød hun: „Herre Gud, vil De røre ved mig jammerlige Skabning!“ Jeg tilstaaer, at det ikke var uden en vis Overvindelse, at jeg udførte dette Arbeide, men jeg sagde til mig selv: „Skam dig, er hun ikke et Menneske som du selv?“ Nu blev Salven smurt paa Linnedet og lagt paa, derefter Bindet snoet om hele Benet fra Hælen til Knæet. Jeg gik i Sørge dragt denne Sommer for Georg Buntzen og tog derfor en sort Knappenaal af min Krave for at hefte Bindet fast. Idet jeg fæstede denne Naal i Bindet, sagde Ane: „Denne Naal skal aldrig

komme fra mig, saalænge som Vor Herre lader mine Øine staa aabne.“ Hun havde en egen Maade at sige slige Ord paa, forskjellig fra den, fattige Folk ellers bruge; de bleve sagte med en Alvor, jeg kunde næsten sige en Høihed i Tonen, der aldrig forfeilede sin Virkning paa mig.

Næste Morgen aflagde jeg atter Ane et kort Besøg, thi vi havde en længere Tour for den Dag. Hun forsikkrede, at hun ikke i fem Aar havde havt en saa rolig Søvn som i denne sidste Nat. Jeg sagde nu, at hun inden jeg gik skulde vise mig, om hun nu forstod selv at vaske Benet og lægge ny Salve paa samt forbinde det, da dette hver Dag maatte gjentages. Hun gjorde det Alt meget ordentligt, og da jeg nu sagde: „Med Vished kan jeg ikke love at komme hver Dag: lad mig da se, at De ikke forsømmer at gjentage, hvad De idag har gjort.“ Hun lovede det med de Ord: „Skulde jeg love De noget og ikke holde det, da maatte jeg jo være et Skarn.“ Da jeg gik, sagde hun: „Jeg har noget til Dem, som jeg vil forære Dem.“ Hun hentede nu en lille Kurv fuld af Rødløg: „Dem skal De have!“ Jeg takkede hende, men bad hende selv beholde Løgene, da hun jo havde Brug for Sligt. „Nei,“ sagde hun med komisk Pathos, „disse Løg, som jeg selv har plantet og passet, skal De og ingen Anden nyde godt af.“ Der hjalp Intet; jeg maatte bære mine Rødløg hjem. Det var ingen videre behagelig Belønning at bære disse den temmelig lange Vei i Heden, men Ane mente det saa godt og jeg maatte føie hende i at modtage Gaven. Heiberg lo, da jeg kom hjem og spurgte ham, om han vilde købe Løg; men Kromadamen fik dem.

I det fortryllende Hellebæk vandrede jeg i denne uforglemmelige Sommer hver Morgen, bestandigt opdagende flere og flere Skønheder. Den frodige Vegetation i de lyse Skove, paa de grønne Marker gjorde, at jeg hver Dag kom hjem til Kaffen med den skønneste Flora af vildtvoxende Planter til min store Skaal paa Dagligstuebordet, og til en ganske lille, der altid stod paa Heibergs Skrivebord, sammensat af de smukkeste og sjeldneste Markblomster. Hans Tak for denne lille Bouquet hørte ligesom med til Dagens Glæde. En Gjenvendighed havde Heiberg i dette vort romantiske Logis, den nemlig, at Dørene vare saa lave, at den høie Mand ideligt rendte Panden mod Kanten, naar han skulde gaa ind og ud af dem; men selv denne Ubehagelighed blev ingen Aarsag til Ærgrelse eller Vrantenhed, men kun til Latter og Lystighed. „Jeg er for fornem,“ sagde han spøgende, „til at bo i saa lave Rum; det har upaatvivlelig været min Bestemmelse at bo i Paladser; det er derfor krænkende for mig at bo i en saadan Hytte, saa jeg hele Sommeren maa gaa med Buler i Panden.“ Om Aftenen læste Heiberg ofte høit for mig, snart i et, snart i et andet Digtværk, medens jeg var flittig ved mit Haandarbeide, og efter Læsningen vare vi ofte i en saa livlig Samtale, at

det var vanskeligt at rive sig løs og gaa til Hvile paa vore Hømadratser. Ofte, naar jeg kom hjem fra mine Morgenvandringer, laa Heiberg endnu: „Min Gud,“ raabte jeg da, „er det muligt, at du kan sove endnu!“ — glemmende, at jeg selv den meste Del af Aaret fandt det i sin Orden paa denne Tid af Dagen at ligge i den dybeste Søvn. Ere vi selv oppe, da kan vi næsten ikke forstaa, at det er muligt, at Andre kunne ligge og sove.

Da jeg næste Gang besøgte min Ane, kom hun mig fortvivlet imøde. „Hvad er der nu iveien?“ spurgte jeg. — „Ak, jeg har mistet den sorte Knappenaal, som De heftede mit Bind sammen med.“ — „Ikke andet,“ sagde jeg, „De skal faa en anden af mig, saa er jo den Sorg slukket.“ — „Nei!“ raabte hun, „det hjælper til Intet; det maa være den samme. Jeg har vendt op og ned paa hele Huset, seet efter i alle Kroge, i alle Gjemmer, men forgjæves; jeg har sagt til mig selv: nu Naalen er borte, følger Fruen snart efter.“ — „De maa ikke være saa overtroisk!“ sagde jeg. — „Ak!“ svarede hun, „det er Altsammen det Skarnstøi Skyld i; længe har det pint og drillet mig, og nu under det mig ikke Dem.“ — „Hvem?“ spurgte jeg. „De,“ svarede hun, „der skyer Lyset og søger Mørket; saa tænker jeg vel, De forstaaer mig; det er ikke godt at tale meget om det Tøi, saa bliver de rent gale; men Ingen har stjaalet min Naal, uden de. Jo, jo, jeg kjender dem; jeg har havt med dem at bestille; de har altid villet tage det Bedste fra mig, og det Skarnstøi mærkede nok, at Naalen var mig kjær. I min Ungdom havde jeg mangan en Dyst med dem, da jeg var Barnepige. Jeg havde et deiligt Barn at passe; da havde de travlt, kan Fruen tro. Hver Nat havde jeg min Hyre med at passe paa Glutten, thi Troldeøiet havde ingen Rist eller Ro, de vilde partout have Barnet fra mig og lægge deres eget Utsyke istedet. Men jeg holdt fast, maa De tro, og de maatte fortrække. En Gang var det nær gaet galt. Jeg havde været silde oppe den foregaaende Aften og sov haardt. Med Et vaagner jeg, føler straks i min Forskrækkelse efter Barnet, thi jeg syntes nok, at Noget puslede om i Stuen; jeg springer ud af Sengen og i Beflippelsen lod de Barnet falde, som jeg tog op midt paa Gulvet. Men da tænkte jeg, nei, nu maa her gjøres Noget, saa jeg her-efter kan være sikker, og da satte jeg hver Aften en Stoppenaal tværs i Sengeomhænget, og saa blev der Fred.“ Forbavset hørte jeg paa denne Tale, der blev fremsat med en saadan Alvor i Stemme, Blik og Miner, en saadan Tiltro til sin egen Tale, at det uvilkaarligt stemte mig til Alvor, og i alt Fald interesserede det mig engang at træffe et saadant Menneske, saa jeg vel vogtede mig for at bringe hende ud af Stemning til at fortælle videre. „Troer Ane,“ spurgte jeg, „at Trolde endnu husere imellem os?“ — „Om de gjør,“ svarede hun, „jo jeg takker, men de har ikke mere den Magt nu som i gamle Dage; thi jeg skal sige Dem, nu da Christendommen er kommen i Verden, da Bør-

nene ordentlig døbes og confirmeres, saa er deres egentlige Herredømme forbi; men man seer dog, at de endnu kan drive deres Spil. Har De ikke seet det lille Utske, som i Sommer tripper om her i Eggen, og som boer deroppe paa Herregaarden? — „Mener De Minister Wynns Søn*?“ spurgte jeg. „Søn,“ gjentog hun, „han er ikke mere Wynns Søn end han er min eller Deres; den smukke, fine Kone har ikke født det Utske.“ — „Hvis Søn er han da?“ spurgte jeg. Med en Stentorstemme, idet hun reiste sig og stod der i sin fulde Høide, raabte hun: „Troldunge, forbyttet,“ med en saadan Kraft, at det formelig gjøs i mig: „Han har aldrig smagt Daaben, det kan De stole paa; men den stakkels Unge, de har stjaalet og nu har imellem dem, han maa døie Ondt, medens dette Utske her lever med Tjenere paa hver Finger i Glands og Herlighed; thi dette Troldtøi kan godt lide, at der bliver gjort Stads af deres Unger.“

Jeg blev mere og mere forundret; jeg havde her Konen fra Elverhøi, lyslevende staaende for mig. Hun talte endnu længe og mærkeligt, og naar jeg saaledes ene sad med hende i det lille, afsides Hus, var det umuligt andet end at smittes af denne Overbevisning, der fremtraadte med et saa stærkt Præg af Sandhed. Det var mig næsten ikke muligt at løsrive mig fra hende denne Dag, saa mærkeligt beaandedet forekom hun mig og saa eiendommeligt førte hun sin Tale. Endelig maatte jeg da tænke paa at vende hjem til den stakkels Heiberg, der ventede paa sin Morgenkaffe; jeg selv havde hverken følt Hunger eller Tørst, saa længe jeg sad lige overfor Ane og hørte paa hendes forunderlige Tale. Da jeg sagde hende Farvel, spurgte hun, hvad jeg hed: „Herre Gud, jeg veed jo ikke en Gang Deres Navn!“ — „Det er ligemeget, hvad jeg hedder,“ svarede jeg. „Aa jo, et Navn har ikke saa lidt at betyde,“ sagde hun. Hermed gik jeg, opfyldt af hvad jeg havde hørt, glædende mig til at meddele Heiberg det, naar jeg kom hjem. Forinden jeg forlod Ane, havde jeg sagt, at hun ikke maatte vente mig Dagen efter, men først den derpaa følgende, da vi næste Dag tænkte paa at kjøre en Tour i Omegnen. I Løbet af Dagen forandrede vi imidlertid vor Plan, og næste Morgen indfandt jeg mig derfor atter hos Ane. Jeg listede mig igjennem Haven; jeg vilde prøve paa at overraske hende, da hun idag ikke ventede mig, og jeg nød i Tanken den Glæde, hun vilde lægge for Dagen ved min Ankomst. Da jeg gik forbi Vinduet ud til Haven sad den besynderlige høie Skikkelse indenfor, ivrigt beskæftiget med at spinde paa sin Rok. Jeg kunde ikke lade være at standse lidt for at betragte hendes Profil; i samme Øieblik slog hun Øiet op, og da hun saae mig, rev hun Vinduet op og udbød: „Herre Gud, er De der; det var da ærgerligt, De sagde jo, at jeg først skulde vente Dem imorgen!“ Jeg tænkte: Saa-

* Wynn, der i mange Aar var engelsk Gesandt i Kjøbenhavn, havde en Dværg af en Søn, som i sin Tid var alle Kjøbenhavnerne vel kjendt. Wynns laa denne Sommer paa Landet i Hellebæk.

ledes er det, naar man vil overraske! Da jeg kom ind i Stuen, sagde jeg: „Naa Ane, jeg er altsaa ikke velkommen, det var jo slemt.“ — „Aa,“ svarede hun, „jeg havde nu saa inderligt glædet mig til, naar De kom imorgen, at staa for Dem i min Brudedragt. Her skal De se,“ vedblev hun, idet hun trak en af de store Dragkisteskuffer ud, „her ligger hele Stadsen færdig til at tage paa; det var da kjedeligt!“ Jeg blev rørt over den Gamles Indfald og beklagede, at jeg selv havde berøvet mig dette Syn. „Hvorledes gaaer det med Benet?“ spurgte jeg. Med en polisk Mine svarede hun: „bedre og bedre; men endnu skal De ikke se det; først om nogen Tid,“ tilføiede hun ganske naivt, „skal De have den Fornøielse. Men nu maa jeg allerførst fortælle Dem, hvor glad jeg er idag. Jeg har fundet Knappenaalen; den havde forputtet sig i min Trøie. Nu sidder den paa sin gamle Plads i Bindet, og Alt gaaer godt. Dernæst maa jeg sige Dem, at jeg nu veed, hvem De er og hvad De hedder.“ — „Ja saa, hvad hedder jeg da?“ — „De hedder Fru Hein og danser inde paa Komedien.“ — „Ja, ja, saa veed De jo Besked, saa vi behøver ikke mere at tale herom,“ svarede jeg, ret fornøiet over, at hun dog ingen Besked vidste; jeg syntes, at det Romantiske i mit Skov-Eventyr ligesom blev mere og mere prosaisk, naar saaledes Alt var paa det Rene og ingen Opdagelse mere at vente. At jeg aldrig saae Anes Mand paa mine Besøg hos hende, var i sin Orden, thi paa denne Tid var han jo gaaet paa Arbeide, hvilket var mig ret kjært; Tre er et daarligt Tal, naar det gjælder fortrolige Samtaler. Derimod erfarede jeg først idag, at Ane havde en Søn, hvilket hun i Samtalens Løb kom til at nævne. „Saa De har en Søn? Kommer han ofte til Dem?“ — „Aa nei,“ svarede hun, idet et smerteligt Træk viste sig om hendes Mund. „Han passer Sit, jeg Mit.“ — „Men han besøger dog sin Moder,“ vedblev jeg. „Sin Moder,“ gjentog hun ligesom med Bitterhed, „ja, der er mange, som hedder Moder og som dog ikke ere det.“ Jeg forstod hende ikke, men saae, at hun ligesom ikke havde Lyst til videre Forklaring. „Ja, Ane,“ sagde jeg, „nu er det Alvor, at jeg ikke kommer her i flere Dage. Vi reise imorgen til Nakkehoved og Gilleleie, og jeg veed ikke saa lige, naar jeg kan komme igjen.“ Hun reiste sig lidt forskrækket op af Stolen, gik hen og tog mig troskyldig i Haanden og sagde: „Ja saa, men Herre Gud, De kommer dog vel engang igjen? Jeg skal vel ikke sidde Dag ud og Dag ind og raabe paa Dem, uden at De kommer? Det er nu ligesom De hørte mig til,“ sagde hun, idet hun saae saa vemodigt paa mig; „ja, bliver De vred, fordi jeg taler saadan til Dem, saa beder jeg Dem mange Gange om Forladelse; jeg er jo et simpelt Bondefruentimmer, og jeg veed ikke saa lige, hvad der skikker sig.“ Rørt over denne simple Hjertelighed rakte jeg min Haand, som hun kyssede; jeg lovede hende bestemt at komme tilbage. „Farvel,“ sagde hun, „en god Bøn trænger jo Alle til, og et Bæst maatte jeg være, om jeg ikke hver

Aften bad Vor Herre om at holde sin Haand over Dem!“ Jeg takkede hende og gik.

Hver Gang jeg kom fra Ane, maatte jeg fortælle Heiberg Alt, hvad denne besynderlige Kone havde sagt, og hun interesserede ham mere og mere.

Der er dog ingen Mennesker, der kan udtale Ordet saa varmt og hjerteligt, som saadanne umiddelbare Naturer. Det smukke „God-dag“ og „Farvel“ lyder anderledes hos dem, end hos den overdannede Mængde, som bruger disse og lignende kjærlige Ord med en vis ligegyldig Vanetone, som gjør Ordet hult og betydningsløst. Hvor ofte spørger man os ikke, hvorledes vi befinde os, og inden vort Svar er udtalt, er Spørgeren alt et langt Stykke i sin næste Sætning. Jeg kan ikke fordrage dette. Kjærlige Ord, et Haandtryk, et Kys bør aldrig benyttes som en Vanesag; det er kun den fulde Nærværelse, som giver det Betydning, og det burde altid enten have en Betydning eller ikke benyttes. Jeg selv har aldrig kunnet bruge det til Vane; det er mig umuligt at tage en Fremmed i Haanden, uden at jeg har maattet tænke paa, at et Haandtryk dog virkelig er en stor Venlighed.

I det mest himmelske Veir reiste Heiberg og jeg til Nakkehoved, som ligger et Par Mil fra Hellebæk. Dette mærkelige Punkt er ret et Bevis paa, hvad den menneskelige Udholdenhed formaaer. Nakkehoved er en af Sjællands yderste Pynter mod Nord; et Fyrtaarn staaer her som Leder for de stakkels Sømænd i Farens Øieblikke. Fyr-Inspekturen, en Hr. Faber, kom til at bo her for et halvhundrede Aar siden paa nøgne Strandbanker, Sand og atter Sand og intet andet! Med overmenneskelig Taalmodighed begyndte denne Mand at plante i Sandet. Stormene kastede omkuld, hvad hans kjærlige Haand havde plantet, det ene Aar efter det andet. Han plantede atter og atter, og se, nu gaaer man der i 7 à 8 Alen høie franske Hække, tætte som Vægge i en Stue, og indenfor disse Træer, Blomster, Frugter af sjældne Arter; smaa Damme med alleslags Vandfugle, Fiske o. s. v. Og hvilken Udsigt over Havet fra dette Punkt! Hvilke Skypartier, hvilke Belysninger paa Kysten, paa Kullen, paa Skibene, der ligge dybt nede ved Ens Fod! Uforglemmeligt er mig alt dette. Da jeg nogle Aar efter atter besøgte dette Sted, fortalte Faber mig, at jeg, første Gang jeg sad her og saae dette Skue, havde udbrudt: Og saa reiser man til Italien for at se en henrivende Natur, naar man har Sligt hos sig selv! Jeg erindrer det ikke, men vil gjerne staa ved mine dengang udtalte Ord.

Efter at have ligget paa Gilleleie om Natten, kjørte vi næste Dag atter tilbage til vor Kro. Der gik et Par Dage, inden jeg kunde faae Tid til at besøge Ane. Nu vandrede jeg en Morgen meget tidligt derhen. Luften var tyk og trykkende, og sorte Tordenskyer viste sig i Horizonten. Tordenluft har altid havt en stærk Virkning paa mig, rimeligvis paa Grund af den paafaldende Elektricitet i mit Legeme,

hvorpaa jeg ofte har seet de mærkeligste Tegn. Mangen en Dag, naar jeg vilde rede mit Haar, kunde dette fare ud til Siderne som store Børster og blive staaende i stiv Stilling, hvilket saae helt sælsomt ud. Jeg har undertiden for Løiers Skyld viist Fremmede, der sad og talte med mig, hvorledes en Silkefryndse, som jeg strakte Fingrene ud imod, reiste sig og blev staaende stiv i Luften. Heraf kom vist det Tryk, jeg føler i Tordenluft. Jeg kom derfor hed, træt, betyngt af Luften til Ane, der modtog mig med et Glædesraab. Da jeg spurgte: „Hvor gaaer det Dem?“ sagde hun med glædestraalende Ansigt: „Ja kom, skal De se!“ og nu blottede hun det syge Ben, og til min Forundring var virkelig det hele Ben overtrukket med en fin Hud. Jeg blev saa glad som et Barn, og jeg forstaaer endnu ikke, hvorledes det simple Middel kunde have denne Virkning. Jeg tænker, at den daglige Vask, det fine, rene Linned istedetfor de grove Klude vel især var det, der bevirkede den mærkelige Forandring. „Der kan De se,“ udbrød jeg spøgende, „er jeg ikke en god Doktor?“ Ane kyssede min Haand og sagde: „Gud velsigne Dem!“ — „Tak,“ svarede jeg, „dertil trænge vi Alle.“

Samtalen gik nu over paa det Uveir, der truede med at bryde løs. Det tordnede alt i det Fjerne. „Bare ikke Tordenveiret bryder løs, medens jeg gaaer hjem, hvad skal jeg saa gjøre?“ — „Stil Dem ikke under noget Egetræ,“ sagde Ane alvorligt, „thi De veed jo nok, at der søger altid Troldeene hen i Uveir.“ — „Nei, det veed jeg ikke,“ svarede jeg, „er det saa?“ — „Ganske vist, for det Troldtøi veed, at Lynet vanskeligt slaaer ned i Egen, og derfor ty de ind derunder.“ — „Sig mig oprigtigt, Ane, har De nogensinde seet Trolde eller andre overnaturlige Væsener?“ — „Nei,“ svarede hun med en kraftig, bestemt Stemme; „jeg vilde være et Skarn, om jeg løi for Dem, men,“ tilføiede hun i en forunderlig troværdig og bestemt Tone: „min Søn har seet det.“ — „Naar og hvor?“ spurgte jeg. „Netop i et Tordenveir. Det var silde om Aftenen og han gik hjemad, da et forfærdeligt Veir brød løs. Han vilde krybe i Skjul for Tordenregnen, og gik ufor-sigtigt ind under et Egetræ. Da saae han oppe imellem Grenene i den tykke Krone af Træet flere Trolde, som sad der og krøb i Skjul, thi Troldeene ere mere bange i Tordenveir end vi Christenmennesker. Ved dette Syn glemte han Regn og Torden, og løb alt hvad han kunde her-hjem. Forpustet og aandeløs kom han herind og sagde: Sæt dig, Ane, saa skal jeg fortælle dig, hvad jeg har seet iaften. Jeg satte mig, men maatte først give ham lidt at drikke, for at han kunde komme til Kræfter. Og nu fortalte han mig, hvad jeg nylig fortalte Dem om Troldeene i Egetræet. Har du ikke seet feil, spurgte jeg. Nei, Ane, var Svaret, jeg saae tydeligt og klart Troldeene, som jeg seer dig, Ane, i dette Øieblik.“ Jeg veed ikke selv, hvor det faldt mig ind at sige: „Hvorfor kalder Deres Søn Dem Ane og ikke Moder?“ — „Nei,“

udbrød hun i den heftigste Lidenskab, „han siger Ane og han skal sige Ane, thi jeg har ikke været som en Moder for ham.“ — „Hvorledes skal jeg forstaa det,“ spurgte jeg, „hvad mener De med, at De ikke har været Moder for ham?“ Hun foldede sine Hænder, saae ud for sig og drog det ene Suk efter det andet, indtil hun tilsidst brast i Graad. „Fortæl mig, Ane, hvad De sørger over,“ sagde jeg, „let Deres Hjerter for mig, jeg hører paa Dem, ikke af Nysgjerrighed, men af Godhed for Dem.“ — „Ja, ja,“ sagde hun med Forklædet tørrende de gamle Øine, „saa faaer jeg vel fortælle.“

„De maa da vide, at jeg i min Ungdom gik for en smuk Pige. Jeg var lovlig høi, men dertil saa stærk, at jeg formeligt havde Ry for min Styrke, thi ingen af Karlene kunde løfte, hvad jeg kunde løfte; mangt et Væddemaal vandt jeg, fordi de stærkeste Karle i Endrup — der er jeg fra — maatte lade den Sten ligge, som jeg løftede. Det morede Karlene, og de søgte altid Ane op, naar der var Dans og Lystighed. Stærk var jeg, med et sundt Legeme, hvid og rød var jeg ogsaa, saa de havde nu faaet det Skjøn paa mig, at jeg var smuk, og jeg kunde jo ogsaa nok selv se, at jeg ikke var af de Grimmeste. Paa den Viis gik nu nogle Aar. Saa blev jeg da gift og skulde have et Barn. Da kom en Dag Herregaardsmadammen i Endrup til mig og sagde: „Hør Ane, vi ere begge to paa de samme Veie. Du er stærk, jeg er svag og kan ikke amme mit Barn. Vil du være Amme for mit Barn, naar det kommer til Verden, giver jeg dig en høi Betaling, men paa det Vilkaar, at du giver dit eget Barn fra dig.“ Se, det var haarde Ord at høre paa. „Du skal ikke svare mig strax,“ sagde hun, „betænk dig paa det og sig mig Besked.“ Ja, jeg tænkte og tænkte; jeg sagde hundrede Gange nei, men Tiden kom nærmere og nærmere; Fattigdom er en haard Gjæst. Manden mente, at det Hele jo ikke var saa vigtig en Sag, jeg kunde jo være lige god Moder til Barnet for det. Madammen gjorde større og større Tilbud, og jeg blev mere og mere ulykkelig over, hvad jeg skulde beslutte. Min stakkels Dreng kom før til Verden end hendes, og lidt fik jeg da Lov til at beholde ham. Ja, De maa tro, at jeg mangen en Nat gik paa Gulvet og vred mine Hænder, naar jeg saae paa Drengen. Men Enden blev da, at jeg maatte give ham fra mig; jeg maatte nægte ham min sunde Mælk, for at en Anden kunde faa den. Men da svor jeg en dyr Ed: Han skal aldrig i Livet kalde mig Moder, og da Drengen blev saa stor, at man kunde tale til ham, da sagde jeg: Du kalder mig Ane og ikke Moder.“

Man tro nu ikke, at jeg her udpynter denne Kones Fortælling; tvertimod, det gjør mig ondt, at mangen Vending i hendes Tale, mangt et karakteristisk Træk i Aarenes Løb er gaaet mig i Glemme, og ofte har jeg fortrudt, at jeg ikke strax opskrev ethvert Ord hun sagde, men kun har beholdt det Væsentlige i tro Hukommelse.

Denne hendes Fortælling gjorde et dybt Indtryk paa mig. Hvil-

ken Finhed i Følelsen, hvilken Dybde i Smerten bærer den ikke Præget af! Hundrede og atter hundrede fine Damer nægter deres Børn den Dø, Naturen selv skjænker dem til Føde for den Lille, uden at Spor af Anger opstaaer hos dem, fordi de fritage sig for den første af deres moderlige Pligter. Det kan ikke forenes med mit øvrige Liv, hedder det, det vil med andre Ord sige: med Selskabslivet, med den Del, de ønske at tage i Verdens saakaldte Glæder. Jeg sad med en vis Ærbødighed lige overfor denne simple Kone, der ved Enden af sin Beretning sad med foldede Hænder, seende ned for sig, idet Taarerne glindsede i Øienhaarene. Det Hele forekom mig som et Eventyr, som et Digt, og dog behøvede jeg kun at se mig om i det lille Rum for at erfare, at Virkeligheden var tilstede. Jeg glemte rent Tiden, blev siddende og siddende og hørte paa Ane, der endnu fortalte mig mangt et Træk fra sin Ungdom. Bestandigt blandede sig i disse Fortællinger den stærkeste Overtro paa underjordiske Væsener, som hun tillagde Indflydelse paa Menneskenes Skjæbne. Hun sagde blandt Andet: „De misunde os Christi Aabenbarelse; de ærgre dem over, at de ikke ere saa gode som vi, og meget Ondt vilde de vel gjøre os, om de havde Magten dertil, men det have de ikke mere nu som fordem.“ Det var en besynderlig Virkning denne Kones Ord havde paa mig ved den Bestemthed, den Overbevisning, hvormed de bleve udtalte. Omsider reiste jeg mig for at gaa. Da jeg saae ud af Vinduet, hang Tordenskyerne tykke og tætte over Haven og Søen. „Jeg maa begive mig paa Vei,“ sagde jeg, „thi der kan let komme en Tordenregn, og Veien er lang.“ Ane saae op mod Himlen og sagde: „Jeg troer dog ikke det bliver til noget, saa truende det end seer ud.“ Alvorligt sagde Ane mig Farvel; det Udtryk af Smerte, som havde hvilet over hendes Træk under hendes Fortælling, var ikke vejet, men stod endnu uforandret i dem. Jeg sagde hende saa godt jeg formaade nogle Trøstens Ord ved Afskeden; hun svarede kun med de Ord: Kom snart igjen!

Ane havde under dette mit Besøg i høi Grad sat min Phantasi i Bevægelse. Da jeg ene gik igjennem den tause Granskov, mærkede jeg ret, i hvilken Grad jeg var opskræmt til at se noget Ængsteligt i Alt. Snart syntes jeg, at Nogen kiggede frem bag Træstammerne, snart forekom det mig saa tydeligt, at Skridt lød bag mig, snart, at Øine stirrede ned til mig gjennem Grenene, og da jeg nu virkelig i Afstand saae en gammel, hæsleg, pjaltet Kone komme imod mig paa sine to Krykker, bankede mit Hjerter saa stærkt, at jeg neppe kunde trække Veiret; thi at det var en Trolldvinde, sagde min Ængstelse strax, og jeg gjøs for det Øieblik, da denne hæslege Skikkelse skulde gaa mig forbi. Hun nærmede sig mere og mere; ved ethvert af hendes Skridt steg min Angest, der naaede Højdepunktet, da hun Side om Side passerede mig; efter at hun vel var gaaet mig forbi, maatte

jeg vende mig for at se, om hun ikke vilde tage mig i Nakken; uvilkaarligt forstærkede jeg mine Skridt og skjød en Fart, der bragte mit Blod i den heftigste Bevægelse, og glad var jeg, da jeg traadte ud af den tætte Skov paa fri Vei, hvor Vor Herres Sol kunde skinne paa mig og Øiet ile ud over Markerne. Tordenskyen hang endnu ubevægelig, og den trykkende Luft, som følger med en saadan, meddelte sig til Alt. Fuglene fløj urolige, Svalerne peb paa deres lave Flugt, Køerne stak Hovederne sammen og stod i en tæt Klynge paa Marken, hvor de af og til belystes af disse stikkende Solstraaler, der ofte bryde frem af Tordenskyer og farve Alt paa den mest maleriske Maade. En enkelt Regndraabe faldt hist og her, og jeg fortsatte min hurtige Gang, idet mit Gemyt ikke ret formaade at komme i Ligevægt. Først da jeg sad i vor rare Kro ved Heibergs Side, først da Valter hvinende af Glæde sprang op ad mig og Regnen nu strømede ned, lettedes mit Aandedræt. Og nu fortalte jeg Heiberg Alt, hvad Ane i Hytten den Dag havde meddelt mig. „Det er dog en mærkelig Kone,“ udbrød han, „næste Gang, du gaaer til Hytten, maa du tage mig med.“ — „Ja,“ svarede jeg, „naar kun Hytten da staaer paa sin gamle Plads, thi det skulde slet ikke forundre mig, om Alt, Hytten, Ane, Skoven og Søen vare forsvundne, og det Hele kun havde været et Phantasi-spil.“

I nogle Dage kom jeg ikke ad den Kant, hvor Anes Hytte laa, men vandrede i de lyse, herlige Skove. Hele Timer kunde jeg da sidde og se ud over det blaa Hav og paa de vexlende Skyer og alle de Former, de i Bevægelsen dannede. Jeg nød ret det at have Lov til at tie. Ak, hvor ofte lyder ikke vor Tale af Pligt, af Frygt for at støde an mod den gode Tone, uagtet vi Intet have at sige og Intet faae at høre, uden en Lyd, der farer hen over os som et Vindpust, vi ikke vide hvor kommer fra eller hvorhen det gaaer, og intet Andet efterlader end Træthed og Mathed paa Sjæl og Legeme. Jeg har ofte misundt de Mennesker, der nu engang have faaet Lov at sidde og tie uden at Nogen tager dem det ilde op. I Naturen taler Alt saa stille, saa velgjørende til os; den befrugter vor Tanke med mangt et Frø, som først længe efter bærer Blomst og Frugt. Fred! Fred! hvor er du velgjørende! Har man nu ved Siden af en saadan ydre Fred et aandeligt Arbeide, der opfylder Ens Tanke og som lader til at lykkes, da kan man vel kalde en saadan Tid lykkelig. Jeg havde jo ved Siden af denne Fred i Hellebæk en saadan Sysselsættelse i den lille Vaudeville, som jeg legede med som et Barn med sin kjæreste Dukke. Det var en Leg, og mine Fordringer til denne Leg bestod kun i, at jeg fik Lov til at lege den tilende, det vil sige, at fremstille min Lisbeth for det Publikum, der saa vidunderligt holdt fast ved mig, og som jeg til Gjengæld ønskede at behage. De nye store Opgaver som Viola og

Ninon gjorde jo ogsaa stærkt Krav paa min Opmærksomhed, saa der var Fylde i denne Tid baade paa den ene og den anden Maade.

Mit Navn var ganske naturligt bekjendt ogsaa udenfor Kjøbenhavn. Der var altsaa intet Forunderligt i, at man selv her i det ringe Fiskerleie vidste, hvem jeg var, og en og anden lille Opmærksomhed blev mig derfor tildel. Saaledes havde jeg ikke længe boet i Kroen, før jeg en Formiddag hørte Nogen banke paa Ruden i vor lave Stue ud til Veien. Jeg gik derhen, og en nydelig ung Bondepige stod udenfor Vinduet med en Bouquet Blomster i Haanden. Da jeg aabnede Vinduet, neiede hun rødmande og sagde: „denne vil jeg bede Dem modtage.“ Jeg takkede den lille smukke Giverinde, der ikke var at formaa til at træde indenfor Døren. Paa samme Maade gjentog dette sig oftere; hver Gang jeg hørte den sagte Banken paa Ruden, vidste jeg at det var lille Inger, der kom for neiende at række mig sine Blomster. Det er ikke altid de store Opmærksomheder, som glæde os mest. De smaa, der viser os et godt Menneskes Hjertelag, virke ofte langt mere oplivende. Lille Ingers Opmærksomhed frydede mig ret; udeblev hun i flere Dage, savnede jeg min lille Venindes smukke Ansigt og venlige Tiltale.

„Imorgen gaaer jeg til Ane,“ sagde jeg en Aften til Heiberg; „vil du saa med?“ — „Ja, imorgen gaaer jeg med,“ var Svaret, og næste Morgen vandrede vi begge henad de Veie, hvor jeg nu var saa hjemme, men som vare Heiberg temmelig fremmede. Han glædede sig over mangen en yndig Udsigt, mangt et kjønt Træ, som jeg tidligere havde lagt Mærke til og nu viste ham. Han havde altid meget travlt med Insekterne, og ofte laa han næsegrus i Græsset, snart for at betragte Myrerne, snart naar han havde opdaget et eller andet Insekt, der interesserede ham. Han havde i sin Ungdom beskjæftiget sig meget med Insekter og kjendte mange af dem meget nøie, uagtet jeg beskyldte ham for, at han kaldte dem alle Skolopendere, naar han ikke vidste at give dem andet Navn. Vi ankom endelig til Anes Hytte. Hun tog glad imod mig, men standsede, da hun blev Heiberg vaer. Hun bad os sætte os, og vi tog alle tre Plads. Samtalen vilde ikke ret komme igang. Under en af Pauserne spurgte Heiberg Ane til min Forfærdelse: „Har Mor nylig seet nogle Trolde her i Skoven?“ Ane spilede Øinene op og saae stivt og noget vredt paa ham, uden at svare. „Ja, ikke sandt,“ vedblev han, „der gives Trolde saavel i vor Tid som i gamle Dage.“ Ane saae atter stivt paa ham og svarede med sin Stentorstemme: „Jeg har ingen Trolde seet og har Intet med dem at bestille.“ Heiberg saae noget flov ud ved dette Svar, og jeg havde den største Møie med at bekæmpe den Latter, der vilde bryde frem. Der blev atter en Pause. Endelig reiste Ane sig op i sin fulde Høide, saae foragteligt op og ned ad Heiberg og sagde hen til mig: „Er det Deres Mand?“ Da jeg bekræftede dette, udtalte hun i en ypperlig

Betoning, hvori der umiskjendeligt laa Foragt og Medynk: „Herre Gud, saa det er det!“ Jeg kunde virkelig ikke længere bare mig for Latter, især ved at se Heibergs halvt forlegne, halvt ironiske Mine, og maatte ty ud i Haven for at give Latteren Luft. Et Øieblik efter kom de andre To ud til mig, thi Ensomheden havde ikke hjulpet til at skaffe en Forsoning tilveie. Da Ane var og blev taus, forlod jeg hende kort efter. „Det var virkelig et interessant Besøg,“ sagde Heiberg, da vi vare blevne ene. Jeg lo ham dygtigt ud og sagde: „Hvor kan nu en Digter, Philosoph, Psycholog bære sig saa keitet ad?“ Med en forbausende Naivitet — ja saa underligt end dette Udtryk vil forekomme Mange, naar der tales om Heiberg, passer dog intet andet — svarede han: „Herregud, hun havde jo talt til dig om Trolde, saa syntes jeg, at hun kunde ogsaa tale til mig om Trolde, uden at det kunde fornærme hende.“ — „Men slige Samtaler maa lokkes frem lidt efter lidt, og man maa ikke falde med Døren ind i Huset, som du gjorde.“ — „Ja, ja,“ svarede Heiberg ganske taalmodigt, „saa faaar jeg jo finde mig i det; jeg syntes, at jeg begyndte meget fint.“ At denne Scene gav Anledning til Spøg og Drilleri, følger af sig selv, saa det var dog ikke ganske uden Udbytte.

Heibergs Moder, fra hvem vi ugentlig fik Brev og ugentlig skrev Brev til, havde modtaget det Løfte af Heiberg, at han engang under vort Ophold i Hellebæk vilde komme ind til Kjøbenhavn og besøge hende. Det blev altsaa besluttet, at han nu skulde gjøre Alvor af det. En Morgen tidligt reiste han til Helsingør, for derfra at tage med Dampskibet til Kjøbenhavn; næste Dag vilde han atter komme tilbage. Min kjære Heiberg tog Afsked med mig, som om Reisen gjaldt et Aar og ikke en Dag.

Jeg skulde altsaa bo ene i Kroen, indtil Heiberg næste Dag kom tilbage. Det var en Trøst, at jeg her paa dette afsidesliggende Sted havde vundet flere Venner; til dem, for hvem jeg ikke var ligegyldig, hørte ikke mindst min firbenede Ven Valter. I Ensomheden rykkede vi endnu nærmere sammen og forsødede hinanden Timerne saa godt vi kunde det, idet vi gjensidig gjorde os Umage for at gaa ind i hindandens Tankegang. Naar han troskyldigt lagde sin Snude i mit Skjød og saae op paa mig med sine kloge Øine, idet jeg fandt mig i en og anden Plet paa min Kjole som Følge af denne kjærlige Fortrolighed, da var det som om han spurgte: „Hvor er Herren henne?“ Naar jeg da svarede: „Herren kommer igjen imorgen, Valter,“ da svarede han atter med et høit, glad Vov, til Tegn paa, at han forstod, hvad jeg havde sagt. Ved Middagsbordet indtog han formeligt Heibergs Plads, idet han ikke som sædvanligt lagde sig under Bordet, men sprang op paa den ledige Stol lige overfor mig, og sad der stolt for at indtage sin Del af Maaltidet; det lod til, at han syntes meget godt om vor Tête-à-tête.

Jeg har alt fortalt, at en russisk Eskadre laa ved Helsingør. I den sidste Uges Tid havde den lagt sig udenfor Hellebæk, til stor Fornøielse for Heiberg, der daglig havde manøvreret med sine Kikkerter, for i dem at betragte Alt, hvad der passerede ombord paa Skibene og snart fortalte mig et, snart et andet heldigt Resultat af disse Iagttagelser. Jeg havde maattet love Heiberg, at jeg den hele Dag, han var i Kjøbenhavn, vilde holde mig rolig hjemme. „Du vandrer saa meget ene her omkring i Eggen, hvor let kan ikke Noget hænde dig paa disse ensomme Veie. Naar jeg er her, faaer det at være, men det ængster mig, naar jeg er saa langt borte.“ I Overgivenhed svarede jeg: „Jeg skal nok blive hjemme; jeg har desuden bestilt nogle elskværdige Herrer herud for at holde mig med Selskab, medens du er borte.“ — „Det maa da være Kalvekudskene eller Fiskerne, thi andre Herrer har jeg ikke seet i Hellebæk,“ svarede han. „Det er sandt, men jeg har bestilt Nogen langveis fra til at komme i din Fraværelse.“ Det er underligt, at saadanne Ord falde En ud af Munden som en ren Spøg og saa paa en Maade gaa i Opfyldelse.

Jeg blev efter mit Løfte til Heiberg hjemme den hele Dag, skrev, syede, læste og var flittig. Henimod Aften i Tusmørket, da jeg sidder i min Stue, stille beskæftiget i den rolige Kro, hvor man kun af og til hørte en Hane gale, en Høne klukke, en Ko brøle, hvor mange Dage kunde hengaa uden at der kom Gjæster, der ønskede Noget af Værtinden; mod Aften, som sagt, i Tusmørke hører jeg med Et en Støi, en Tummel, en Gaaen frem og tilbage, en Slaaen med Dørene, der satte mig i stor Forundring. Med Et kom Kromadammen ind til mig, ganske ude af sig selv: „Hvad skal jeg dog gjøre, Frue,“ sagde hun, „her er kommet en Mængde russiske Officerer derude fra Skibene; de snakker i Munden paa hinanden til mig, og jeg forstaaer ikke et Ord, jeg veed slet ikke, hvad de vil; hvad skal jeg gjøre? Og heller ikke min Mand er hjemme, men det kunde da lige saa lidt hjælpe, thi han kunde da heller ikke forstaa det Pluddervælsk, de taler; hvad skal jeg Ulykkelige dog gribe til?“ Jeg havde ganske ondt af Konen og havde Lyst til at hjælpe hende, om jeg kunde. Jeg sagde da: „Tag En af dem ind til mig, men kun En,“ gjentog jeg forsigtig, „og se saa at faa fat i Deres Mand og bed ham komme hjem strax.“ Lidt efter kom Madammen med en Herre, som hun trak i Frakkeskjøderne og sagde: „herind, herind!“ En lille middelhøi Mand med et godt Ansigt og et civiliseret Væsen stod for mig. Han bukkede og sagde paa Tydsk: „Undskyld!“ Jeg sagde: „Konen forstaaer Dem ikke, men ifald De vil sige mig, hvad De vil, skal jeg meddele hende det.“ Han svarede: „Ja, for det Første vilde vi have lidt at spise og drikke, dernæst vilde vi gjøre et Indkjøb af forskjellige Sager, som Grøntsager, Kartofler, Flæsk, Fisk,“ og nu ramsede han en utrolig Mængde af alle Slags op. Jeg oversatte den hele Spiseseddel for Ma-

dammen. Hun saae ud som om det sortnede for hendes Øine. „Hvad skal jeg give dem at spise iaften,“ var hendes første Sorg; „jeg eier Intet i Huset.“ — „Jo vist,“ sagde jeg. „De har jo salt Kjød.“ — „Ja, det har jeg.“ — „Godt, det koger De strax. Dernæst har De jo Spegesild og Kartoffler?“ — „Ja, det har jeg.“ — „Dernæst har De Æg.“ — „Ja, Gud bevares.“ — „Godt, altsaa giver De dem salt Kjød med Kartoffler, Spegesild og Æg. Vin kan De jo lade Karlen kjøbe her lige overfor, hvor vi kjøbte vor Vin. Sæt nu strax nogle Flasker Vin paa Bordet til dem, saa vente de mere taalmodigt paa Maden, til den kan blive kogt; men Deres Mand maa komme hjem for at besørge Indkjøbet af Grøntsager o. s. v.“ Noget beroliget gik Madammen, medens Officeren fortsatte Samtalen med mig. Jeg bad ham sætte sig ned, thi jeg tænkte: saadanne Fremmede maa dog ikke have et altfor slet Indtryk af de danske Damer; men inden i mig lo jeg ved Tanken om, hvad jeg havde yttret til Heiberg om de Herrer, der vilde besøge mig i hans Fraværelse. Den russiske Officer var en Mand, som det syntes noget over 30 Aar. Han havde et net og dannet Væsen, saa jeg var uden Frygt for at indlade mig med ham. Hans Physiognomi havde ikke det sædvanlige russiske Præg; han kunde lige saa godt have hørt til enhver anden Nation. Han roste den danske Kyst for sin Skjønhed og Folkene for deres Godmodighed. Samtalen blev livligere og livligere og dreiede sig blandt Andet om Øieblikkets politiske Forhold. Uagtet mit af Naturen liberale Sind havde jeg dog altid haft en stor Interesse for Keiser Nicolaus. Han stod for mig, med Rette eller med Urette, det veed jeg ikke, som Typus paa en Mand i Ordets egentlige Betydning, og jeg kunde altsaa med god Samvittighed for den Fremmede udtale min Interesse for hans Keiser. Han tog høfligt herimod, men var temmelig tilbageholden i sine Yttringer og dreiede hurtigt Samtalen hen paa andre Gjenstande.

Paa mit Bord stod en udmærket Bouquet af brogede Nelliker, som min lille Velgjørerinde Inger om Formiddagen havde bragt mig. Den Fremmede betragtede disse, lugtede til dem og udstødte et Suk, idet han sagde: „Ak, Blomster! Nu har jeg i 14 Aar flydt om paa Havet paa den Aarstid, hvor alle disse Jordens Gaver fryde Mennesket, uden at jeg har kunnet faae min Del deraf; naar jeg seer friske Blomster som disse her, bliver jeg ganske vemodig. Er det ubeskedent, om jeg beder Dem forære mig en af dem?“ Med Glæde rakte jeg ham den smukkeste, jeg kunde finde. Han stak den i sit Knaphul og takkede mig paa det Forbindtligste, idet han høfligt tilføjede: „Den skal glemmes som en Erindring om Danmark.“ Her bleve vi afbrudte af Værten, der endelig var skaffet tilveie og som nu igjennem mig fik Listen paa Alt, hvad han skulde indkjøbe til Russerne. Han sagde: „Et Par Timer vil mindst medgaa til Indkjøbet.“ — „Godt,“ svarede den Fremmede, „vi opholde os her i Kroen, til De er her tilbage.“ Hermed

gik Værten; den Fremmede tog Afsked, idet han takkede mig for al min Bistand. Det lille Besøg morede mig ret. Jeg saae i Tanken, hvor store Øine Heiberg vilde gjøre ved min Fortælling herom, hvorledes dette Besøg vilde give Anledning til Spøg imellem os og til lidt Drilleri fra min Side. Naar Heiberg altid ligesom vilde holde mig under Laas og Lukke, da gjentager jeg, at det egentlig ikke var hvad man kalder Jalusie, men en Holden mig i Hævd; han syntes, at det ligesom degraderede mig at komme i Berøring med Mennesker, der ikke først havde staaet Prøve for hans kritiske Domstol og vist sig værdige til min Omgang. Jeg fandt, at han gik for vidt i denne Retning og drillede ham lidt. Jalousie, som man i Almindelighed forstaaer Ordet, var det ikke, ifald en saadan Følelse var opstaaet hos ham, da troer jeg, at en vis Stolthed havde holdt det nede; han vilde have vidst at bære paa denne Smerte i Taushed og kun yttret den ved selv at trække sig tilbage fra Gjenstanden for den.

Et Kvarters Tid efter at den russiske Officer havde forladt mig, kom Madammen og sagde, at samme Herre ved Miner og Gebærder havde givet sig tilkjende, at han vilde ind til mig; „han har formodentlig Noget paa sit Hjerte.“ „Det er ellers pæne Mennesker allesammen“, vedblev hun; „de Andre sidde nu oppe i Gjæstestuen og drikke og ere rigtig glade, men Gud fri mig hvor de kan drikke!“ Hun aabnede nu paa min Tilladelse Døren for min nye Bekjendt. Med et Smil paa Læben og en Skjelm i Øiet bukkede han for mig, idet han sagde: „Ja, jeg kommer som Ambassadeur for mine Kammerater; de paastaa, at jeg har opført mig underfundigt mod dem, ved ene at henvende mig til Dem, og mene, at de have Alle samme Adkomst til at gjøre en dansk Dames Bekjendtskab, og da jeg nu kom op til dem med min Blomst i Knaphullet, steg deres Forbittrelse; de bede nu om Tilladelse til at modtage samme Gunst og ligeledes hente sig en duftende Blomst.“ Jeg blev betænkelig ved denne Anmodning og tænkte: Nei Tak, paa dette tør jeg ikke indlade mig. Jeg tog nu hele Bouquetten af Nelliker, som stod paa Bordet og rakte den til Fyren, idet jeg overlod til ham at dele den efter bedste Skjøn imellem sine Kammerater. Han takkede høfligt herfor og fjernede sig. Men nu var mit Mod forbi, og da jeg vel havde faaet ham ud af Døren, dreiede jeg Nøglen forsvarligt to Gange om og besluttede ikke oftere at indlade mig med Nogen af dem. Kort efter, da jeg efter Tiden at dømme kunde antage, at han overrakte mine Nelliker, hørte jeg et umaadeligt Fryderaab, Latter og Støi oppe i Skjænkestuen. Jeg maatte smile over mig selv; thi nu blev jeg saa angst over Alt, hvad jeg havde indladt mig paa, at jeg inderligt ønskede Heiberg ved min Side. Man erindre, at vort Sovekammer vendte ud mod Gaarden og laa ganske lavt ved Jorden. Igjennem Gaarden vare de komne for at gaa op til Stuen, den vilde de altsaa atter passere, naar de gik bort. Jeg

rullede derfor godt ned for Vinduerne og belavede mig paa at gaa til Ro, thi Klokken var under alt dette bleven temmelig mange. Da bankede det atter paa Døren ud til Gaardforstuen. Jeg gik derud og spurgte: „Hvem der?“ — „Det er mig,“ sagde Kromadammen, „den fremmede Herre har atter Noget at spørge Dem om.“ Jeg svarede nu bag den lukkede Dør, at hun maatte se at gjøre sig forstaaelig for ham; jeg var gaaet til Ro og han kunde ikke oftere faae mig i Tale, ligesom jeg paalagde hende selv ikke oftere at forstyrre mig. Hun gik. Jeg eftersaae Vindueskrogene og Dørlaasen endnu en Gang, forinden jeg turde lægge mig. At falde i Søvn lod sig imidlertid ikke godt gjøre, thi angst var jeg engang blevet og kunde derfor ikke lade være at lytte til den mindste Lyd eller Støi; navnlig holdtes jeg vaagen af Sange, der lød til mig fra det muntre Selskab. Omsider mærkede jeg til min Glæde, at man brød op, talende i Munden paa hinanden; under Latter og Lystighed passerede de Gaarden og gik mit Vindue tæt forbi. De standsede her og et tordnende Hurra lød, idet jeg hørte Nogle raabe: „Gute Nacht zu der Madam!“ Et Øieblik efter vare de ude af Gaarden paa Veien til deres Skibe, og glad var jeg.

Henimod Middag kom Heiberg fra Kjøbenhavn. „Sæt dig nu her lige overfor mig,“ sagde jeg, „nu skal jeg fortælle dig mærkelige Ting.“ Og nu berettede jeg ham Skridt for Skridt mit Sammenstød med Russerne. Med et ironisk Smil hørte han derpaa og sagde tilsidst: „Ja, nu gik dette jo godt, men meget uforsigtigt er det af dig at indlade dig paa Sligt.“ Som Sonoffer tilstod jeg ham ogsaa, at jeg tilsidst havde været angst og inderligt ønsket ham tilbage.

Vi fortsatte nu atter vort stille, lykkelige Kroliv; jeg sukkede over, at dette snart nærmede sig sin Ende. Daglig indsugede jeg Livskraft ved at vandre om i den henrivende Egn i alle Slags Betragtninger. Hvad Bønderne nu her i Egnen kaldte Herregaarden, hed engang Slottet, da Eieren Grev Schimmelman om Sommeren opholdt sig her, omgivet af al Luxus og Pragt, og samlede det bedste Selskab om sig. Digteren Baggesen hørte til dette. Stakkels Baggesen! Stakkels fredløse Sangfugl! Sammensat af et af Varme svulmende Hjerte, af en glødende Phantasi, og saa til din Kval af en kritisk Sands, saa skarp, saa tilspidset, saa klartseende, at du i Taage og Mørke saae, hvad Andre knap skimtede ved høilys Dag. Jeg har altid tænkt, at disse besynderligt modstridende Elementer hos vor Sanger var det, der gjorde ham uforstaaelig for Mange, det hvorfra Miskjendelsen af ham reiste sig. Thi saaledes ere Menneskene; de taale ikke, at en Natur midt imellem dem, ligesom et Prisme, kaster Straalerne til alle Sider; det er kun de bestemte begrændsede Naturer, der faae Lov til stille at gaa i Fred, henad den af deres Natur afstukne Vei. Snart med Sydens brændende Farver at sværme ved Lyren, snart med Satirens hvasseste Pile at ramme den sorte Plet i Hjertet af et Digter-

værk, snart elegisk at sukke under Miskjendelsers Braad, snart som en Herkules at svinge Køllen tilhøre og tilvenstre og trodsigt skoggerle ad de Kastespyd, der sendes imod ham uden at ramme — dette er mere end Samtiden taaler; hvad Eftertidens Dom bliver, vil vise sig, selv om den kommer sent, — den kommer dog. Heibergs Moder har fortalt mig saa meget om denne mærkeligt sammensatte Natur, at han nødvendigt i høi Grad maatte interessere mig. Hvorledes han kunde glemme Tid og Nat, hvorledes han med sin brændende Phantasi kunde sætte sig ind i en Situation, saa at han tilsidst virkelig troede, at han selv havde oplevet Ord til andet, hvad han fortalte; hvor barnlig elskværdig, hvor taknemlig han kunde være for den mindste Opmærksomhed, hvor henrykt over Andres Arbeide, naar det tiltalte ham; men ogsaa i hvilket Raseri han kunde komme over det Forfeilede, især over det Keitede, det i Tanken Forkludrede, hvor der var vendt op og ned paa al Menneskeforstand, al Logik; da skummede han af Vrede, da strømmede Ordene fra hans Læber som en rivende Fos, der truer med at opløse sig i Skum. I saadanne Øieblikke forsvandt den bløde, elskovsfulde Sanger; han dyppede sin Pen i Satirens grønneste Blæk og kunde neppe nedskrive Tankerne saa hurtigt som hans stærke Hjerne udslængede dem. Hvad Under da, at Besindigheden, denne beundrede, kolde Evne, ikke kunde komme til at spille første Rolle ved den Baggenseske Skrivepult! Men studse maa man i Sandhed ofte ved at læse, hvad Baggesen skrev under sit Fædrelands unge Sønners Forfølgelse, studse over, i hvilken Grad han forudsaae, hvad der var skjult for hans Forfølgeres Øine. Hvor ofte tænkte jeg dog ikke paa ham paa mine ensomme Vandringer, tænkte: Her har han ogsaa vandret, snart jublende af Fryd, snart mismodig over sine huslige Tryk, snart med Tanker om at forlade sit Fædreland for bestandigt. Ja, han kunde udbryde med Göthe:

Wie theuer hab' ich meine Gedichte bezahlt! —

„En Søndag paa Amager“ var færdig og mit sidste Besøg hos Ane bestemt til næste Morgen; om faa Dage maatte vi bryde op fra vort lykkelige Hellebæksliv. Med stille Vemod tænkte jeg paa atter at reise hjem til Byens Larm og Støi; jeg veed ikke, hvad det var for en Anelse, der paa det Stærkeste tilhviskede mig, at disse 6 Uger, tilbragte i Ro, i Fred, i Glæde, i søde Drømmerier, vilde blive afløste af Uro og nye Begivenheder, der paa mere end een Maade vilde gribe ind i vort Liv. Jeg meddelte Heiberg mine Anelser, men han lo ad mig.

Næste Morgen ganske tidligt gik jeg til Ane, der tog imod mig saa kjærligt, saa rørende, og forsikkrede, at naar hun i flere Dage ikke saae mig, faldt hun i Bedrøvelse og Tungsind. Da jeg nu maatte sige hende, at dette Besøg var et Afskedsbesøg, da jeg om to Dage

forlod Egnen, blev hun helt urolig og sagde i Et væk: „Herre Gud, jeg har saa meget at tale med Dem om, saa meget jeg vilde sige Dem, og nu løber det alt i Et for mig, og jeg veed hverken ud eller ind.“ Med foldede Hænder gik hun frem og tilbage i Stuen, idet hun i Et væk mumlede sit „Herre Gud, der var saa meget!“ Jeg sagde hende nu, at Heiberg havde lovet, at vi hver Sommer skulde besøge Hellebæk, om og kun for en halv Dag, og jeg lovede hende, at jeg da vilde besøge hende i hendes Hytte, se til hendes Ben, og gjøre hende hvad godt jeg kunde. „Saa jeg skal se Dem igjen,“ sagde hun med et Smil, der klædte hende saa godt, idet hun trofast saae mig ind i Øiet; hun blev nu livligere og roligere; „ja, ja,“ sagde hun, „altsaa naar Stæren næste Aar begynder at fløite, saa siger jeg til den: Ja fløit rigtig kjønt, thi nu kommer snart Fruen til Ane. Havde jeg dog bare Et eller Andet, jeg kunde give Dem med, som ret kunde fornøie Dem! Men hvad skulde det være? Bi lidt,“ tilføiede hun, idet hun kiggede ud af Vinduet, tog en Sax og begyndte at afklippe alle Blomsterne i Haven, en for en. Jeg bad for dem og sagde: „Lad dog nogle staa, Ane, de pynte saa pænt udenfor Vinduerne.“ — „Nei,“ svarede hun, „ikke en skal blive staaende!“ og nu rakte hun mig den temmelig store og noget klodsede Bouquet med de Ord: „Og saa vil jeg sige Dem Farvel. Naar De om Aftenen beder Deres Fadervor, som jeg troer De gjør, saa husk paa, at gamle Ane ingen Aften beder sit, uden at bede Gud Fader vaage over Dem og hjælpe Dem i Stort som i Smaat.“ Af et oprigtigt Hjerte takkede jeg hende for dette Løfte og var ligesaa rørt ved at forlade Ane som hun ved min Bortreise. Jeg holdt mit givne Ord til Ane. I nogle Aar besøgte jeg hende og fornyede vort første Bekjendtskab, indtil hendes Mand en Dag bragte mig det Budskab, at Anes jordiske Lidelser og Savn vare ophørte og hun havde Fred.

Ved min Ankomst tilbage til Kroen begyndte jeg nu paa Indpakningen af vort Tøi. Valter gik uroligt omkring med spørgende Blikke, som om han vilde sige: „Hvad betyder dette?“ Der laa et saadant Udtryk i Dyrets Øine og i det hele urolige Væsen, at vi begge bleve rørte derover og fik saa godt som paa engang den Tanke at tage Hunden med os, ifald vi kunde faa Tilladelse dertil af Krokonen. Da jeg udtalte dette vort Ønske for hende, svarede hun godmodigt: „De har været mig til saa stor Hjælp i denne Tid, at jeg ikke kan nægte Dem noget,“ og Sagen var afgjort. Efter at have taget venligt Afsked med de Faa, vi paa dette Sted vare komne i Berøring med, indfandt vi os til Heibergs Moders Glæde paa Søkvæsthuset, medbringende vor firbenede Ven, der skulde udgjøre et nyt Medlem i vor lille Kreds. Ikke uden Betænkkelighed blev Valter modtaget af vor Moder, der gjøs for en stor Hunds Mangel paa Sirlighed, og hun saae helt betænkkelig ud over Følgerne og vilde ikke ret til at ønske ham velkommen. Men

naturligvis havde Valter ikke været i Huset i otte Dage, før hun med sit kjærlige Hjerter sørgede for hans Behageligheder i alle Retninger, og Valter tyede gjerne ind i hendes Værelser, hvor der sædvanligt var 18 Graders Varme. Jeg selv blev strax kastet ind i Arbeide op over Ørene baade ved Theatret og i Hjemmet.

VINTEREN 1847—48. THRONSKIFTET

Sangene i „En Søndag paa Amager“ havde jeg efter fattig Leilighed skrevet Ordene og Musiken til; de vare saaledes færdige til at overgives til en Musiker, der kunde instrumentere Numrene for Orchestret. Det gjaldt altsaa om at finde en saadan, der forenede Evnen til dette Arbeide med den personlige Egenskab at kunne bevare i Hemmelighed, hvad der blev ham betroet. Der gives ikke saa faa Mennesker, som ikke just ligefrem fortælle Andre, hvad der betros dem, men Hemmeligheden trykker dem, saa de ikke kan lade være at slaa paa Et og Andet den angaaende. De have Intet røbet, men de have vakt Mistanke ved deres uforsigtige Tale. At det nu var mig og Heiberg i høi Grad magtpaaliggende, at man ikke i mig saae Forfatteren til den nye originale Vaudeville, vil vel Enhver kunne forstaa. Vi talte derfor frem og tilbage om, hvem vi skulde betro os til, og Valget faldt paa den paalidelige Concertmester Frölich. Frölich var i sin Tid almindelig anerkjendt som en fortræffelig Anfører i Orchestret og som en Componist, der havde leveret adskillige smukke og originale Arbeider, iblandt Andre den skønne Musik til Bournonvilles Ballet „Valdemar“, en af de smukkeste musikalske Ballet-compositioner, vi eie. Pludselig ramtes han i sin bedste Manddomsalder af den Ulykke, at et Anfald af Apoplexi lammede hans Legeme; han maatte paa Grund heraf trække sig tilbage fra sin Embedsstilling ved Theatret og levede nu i Stilhed, kun sysselsat med sine musikalske Studier. Vort Valg faldt paa Frölich, fordi han var en taus, indsluttet Mand, fri for al svag Kunstnerforføngelighed. Vi tvivlede ikke et Øieblik paa, at naar vi sagde: dette skal holdes aldeles hemmeligt, saa blev det ogsaa en Hemmelighed for Alle. Vi betroede imidlertid heller ikke ham den hele Sandhed, for mit Vedkommende ikke af Mangel paa Tillid, men af en vis Forlegenhed med Hensyn til mit Forfatterskab. Heiberg sagde til Frölich, at Forfatteren til „En Søndag paa Amager“ ønskede, at han skulde arrangere Musikken for Orchesterstemmerne, at jeg var i Forfatterens Fortrolighed og vidste, hvilke Ønsker der i Anledning af Musikken især laa ham paa Hjerte, hvorfor han bad ham aftale det Hele med mig. Hvad enten Frölich fattede Mistanke til mig eller ei, skal jeg lade være usagt; vist er det, at han viste den største Discretion i de Møder, vi havde om Alt Mu-

sikken angaaende. Til min Glæde roste han de smaa simple Melodier og sagde, at Heiberg havde gjort ham en sand Fornøielse ved at overdrage dette Arbeide til ham, der jo nu levede stille og uden al offentlig Virksomhed i den Kunst, som han havde ofret sit Liv. Ganske undseelig satte jeg mig første Dag til Klaveret med den lærde Musiker for at spille og synges mine uskyldige Sange for ham; men hans milde, venlige Ord satte Mod i mig, og vi bleve hurtigt enige om Alt. Han lovede at sammensætte en lille Ouverture af de vigtigste Melodier som Forspil til Stykket. Jeg var usigelig glad over, at Frølich med saa megen Interesse tog fat paa Arbeidet. Da nu ogsaa Musikken var færdig, blev Stykket indleveret til Theaterdirectionen og med stor Glæde antaget af Collin, der ganske rigtigt blev rørt over, at hans kjære Barn, Kongelunden, kom til Ære og Værdighed ved at besynges i sin unge Alder. Rollerne bleve afskrevne og uddelte til alle vedkommende Skuespillere, men Opførelsen blev udsat af forskjellige Aarsager, blandt Andet den, at baade jeg og de andre Spilende vare beskjæftigede med Indstuderingen af „Viola“, som skulde opføres i Anledning af Kong Christian den 8des Fødselsdag. Shakespeares Viola har altid været mit Hjertes Barn, ogsaa af den Grund, at jeg bilder mig ind, at jeg har havt saa megen Andel i, at dette yndige Stykke trængte igennem hos Publikum og vedligeholdte Interessen hos dette lige til de sidste Aar af min Theatervirksomhed. Jeg har erfaret i Aarens Løb, at saasnart en ny Genre skulde indføres paa Scenen, da vare Skuespillerne i Begyndelsen desorienterede og paa Vildspor med Hensyn til Maaden, hvorpaa de skulde gribe den an. De franske Lystspil var man nu ved mange Aars Øvelse paa det Rene med, ligeledes med Tragedien og det lyriske Drama; men et Digtværk som „Viola“, der svæver imellem Lystspillet og det lyriske Drama og det stærkt Burleske, kjendte de saa godt som Intet til, saa En holdt sig til den ene Side, En til den anden uden at formaa at forene Modsætningerne, saa disse ikke dannede en grell Modsigelse men smeltede sammen i en harmonisk Helhed. Jeg havde i lang Tid forinden „Viola“ blev bearbejdet for Theatret, sat mig ind i dette Digtværk, saa at jeg paa dette Punkt var orienteret. Ved de første Prøver paa „Viola“ viste det sig strax, hvad jeg havde frygtet. En stod rent paa Conversations-Standpunktet, en Anden paa det rørende, lyriske Dramas, en Tredie paa det rent kaade, burleske Standpunkt, og alle Tre vare de paa Vildspor. Disse lette, hurtige Svingninger i Digtet, Følelsen blandet med Ironien, Latteren, hvorigennem Taarerne vibrere, Smerten og Smilet, dette er det, der især udgjøre Hovedtrækkene i Violas Rolle, som i de fleste andre Figurer i dette Stykke. Den, der ikke formaaer at fremstille, om jeg saa maa sige, den gratiøse Sorg, den milde Lystighed, bag hvilken Vemoden romantisk titter frem, den kan ikke spille Viola. Her er ikke Tale om

Graad, ikke om Latter, begge disse Yderligheder af Stemninger have her Intet at gjøre; en romantisk Skjønhed maa være udbredt over hele Billedet. Den Smerte, som en nyere Digter vil lade sin Elskerinde fælde bittre Taarer over, titter her tilbagestrængt frem af Sjælen og bliver netop derved rørende. I Skjemten vibrerer det elskovssyge Suk. Den Yttring, som Viola udtaler om sin Sjæls Tilstand:

„Groet fast til Tanken sad det blege Tungsind
og smilte i sin Kval,“

disse Ord ere betegnende for den hele yndige Kvindeskikkelse. Ethvert stærkt Udbrud af Lidenskaben vilde ligesom ophæve Billedets zarte Natur. At formaa med Lethed at glide over fra den ene Stemning til den anden, fint at kunne nuancere disse, er Hovedopgaven for Fremstillerrinden. Alle disse Shakespeareske Lystspil ere en Slags Eventyr-Komedier og som saadanne maa de holdes i Fremstillingen; derfor er det nødvendigt, at de Skuespillere, der skulle udføre disse Stykker, fremfor Alt maa være i Besiddelse af en Phantasi, der kan sætte sig ind i dette fine, romantisk-brogede Stof, uden at tage for haardt paa det; thi ellers er Enheden borte.

Ikke liden Umage havde jeg derfor blandt mine Kunstfæller for at faae den Ene til at opgive Tragedietonen, den Anden til at moderere den prosaiske Lystspiltone, den Tredie til at holde det Burleske indenfor Skjønhedens Grændser. Rung havde komponeret Musikken til Stykket med den Smag, som var ham egen ved slige Leiligheder. Stykket, der første Gang blev spillet for et kongeligt Fødselsdags-Publikum, gjorde neppe noget stærkt Indtryk den første Aften, men det blev i Aarenes Løb mere og mere et Yndlingsstykke hos det danske Publikum, og til mine bedste kunstneriske Nydelser regner jeg de Aftener, paa hvilke jeg udførte Violas yndige Billede. Frøken S. Beyer var henrykt over dette Udfald af det første Forsøg, og dette Held gav hende Mod til i Aarenes Løb at bearbejde flere af den uadødelige Digters Værker.

I Saisonens Begyndelse gjæstedes det danske Theater af en berømt tydsk Notabilitet, Madame Schröder-Devrient, der optraadte i nogle Opera-Scener, naturligvis paa Tydsk. Man saae her betydelige Gaver, saavel legemlige som aandelige, men som unægtelig vare paa Retour. Hun var vel noget over de Fyrretyve, da det danske Publikum gjorde hendes Bekjendtskab. Dette er et sildigt Tidspunkt til at fremstille sig for et nyt Publikum, der ikke bringer Kjærligheds-Erindringen med fra en mere glimrende Tid; thi det gaaer med et godt Publikum som med Mennesker i det private Liv; har man seet en Personlighed i sin Skjønheds Glands og Ynde og denne har vundet vort Hjerte, da kan den ubarmhjertige Tid, selv naar Aarene have afbleget Billedet, ikke rent udslette det, der engang henrev os, ja vi se

med Erindringsblikket det unge, straalende Aasyn af og til titte frem, saa at Forandringen synes os ringe og i alt Fald ingenlunde en saadan, at Nydelsen af denne Personligheds ydre Præg er tiltetgjort. Men den Fremmede, der første Gang seer en saadan Personlighed, dømmes anderledes; han har ingen Historie, ingen Forudsætninger at holde sig til, staaer kold lige overfor det, der har varmet Tusinders Hjerter. Saaledes er det, og det kan ikke godt være anderledes. Jeg saa paa Madam Schröder-Devrients Spil med dyb Medfølelse. Aanden var endnu frisk, opadstræbende; med en fin kunstnerisk Phantasi hengav hun sig i sit Spil; det løftede sig ind i Ungdomsaarenes Drømmerier, men ak! hun drømte ene denne Drøm, Publikum blev koldt og skjænkede hende kun det, for en virkelig Kunstner smerteligste Bifald, en kold, anerkjendende Applaus, hvori ligger, at man finder Fremstillingen agtværdig men uden Evne til at rive hen. Ligesom en Maler og Billedhugger seer med andre Øine, andre Fordringer paa et Kunstværk, end den store Mængde, saaledes seer og en Skuespiller med andre Øine end det tilfældige Publikum. For mig havde hendes Fremstillinger, omend, som jeg maatte indrømme, med noget aftagende Kræfter, stor Interesse. De vare beaandede af virkelig Skjønhed og Inderlighed, og det berørte mig smerteligt, at de ikke fandt mere Indgang. Jeg tænkte: hvad er saa det Hele, naar en lidt for fyldig Figur, en noget mindre stærk Stemme og især Kjendskab til Vedkommendes Døbeseddel gjør, at man ikke kan nyde en aandig Opfattelse og Gjengivelse; ikke kan beundre en fuldendt Plastik, en fin Nuancering af Musikkens Skjønhed og Harmoni. Hvor tungt maa det dog ikke være, naar Sjælen har formaaet at holde sig ung, frisk, begejstret for det Ideale i Kunsten, da at stødes ud af Templet paa Grund af dette Legemes Forkrænkelighed. Kun Skuespillere kjende til denne Kval; ingen andre Kunstnere. En tydsk Dame, som jeg adskillige Aar efter traf paa en af mine Reiser, fortalte mig meget om hende: at hun var anseet for et høist uegennyttigt Menneske, nobel af Tænkemaade, godgjørende mod Fattige, en trofast Veninde, og meget mere til hendes Ros; da hun maatte ophøre med sin Kunsts Udøvelse, fortvivlede hun rent og flød hen i Taarer af Smerte over den Tomhed, hun nu følte. Dette er daarligt, udbryde Menneskene saa rask; ak, ja vist er det daarligt, thi det viser, at her er intet Indkjøb af Resignation gjort itide til Vinterbrug, men visselig er Overgangen fra at sværme i den ideale Verden til den, kun at bevæge sig i den virkelige, en Opgave, som kun de Færreste have noget Begreb om. Det er en Amputation af en meget smertelig Art. Kan man da ikke føre et idealt Liv uden at være Skuespiller, Sanger, Danser? Jo visselig! men den store Forskjel bestaaer deri, at det selv at producere ophører. De fleste dramatiske Talenter formaa kun at nyde igjennem deres egen Produktionsevne; ophører denne, da op-

hører som oftest ogsaa Modtageligheden til at nyde, til at sætte sig i Stemning; thi for de Fleste bestaaer deres Nyden i Arbeidet, i den Kamp, den Strid og den Seir, der er ivente; at hengive sig til en ideal Nyden, uden selv at producere, formaa kun saare faa af dem, netop fordi de have faaet mere end de Fleste, Evnen til i Fremstillingen at levendegjøre deres Nyden for Andre. Man tænke sig en Sanger med en henrivende Stemme, men indelukket i et Rum, hvor Ingen kunde høre en Tone; hvor længe troer man da vel, at han ene vilde fryde sig ved disse Toner? Men saa er det jo Altsammen Forfængelighed! Maaskee, men den er menneskelig. Hvorlænge mon en Digter vilde vedblive at skrive, naar intet Menneske læste, hvad han skrev? Hvorlænge vedblev en Maler, en Billedhugger at arbejde, naar intet menneskeligt Øie frydede sig derover? Og en dramatisk Kunstner, der paa Grund af Omstændighederne tvinges til at op-høre med sin Kunst, uagtet Sjælen endnu er frisk og istand til at producere, er som den indelukkede Sanger, som den Maler eller Billedhugger, hvis Værker intet Øie frydes ved. En Dame fortalte mig engang, at den yndige Sangerinde, Mlle. Sonntag, den senere Grevinde Rossi, som Grevinde i en stor Soirée havde henrevet hende, som alle de Tilstedeværende, ved sin fortryllende Stemme. Damen gik hen til hende ved Claveret for at udtale sin Beundring for den feirede, nu fornemme Dame. Grevinde Rossi vendte sig mod hende med store Taarer i Øinene og sagde: „Ak, det Bifald, der her ydes mig iaften, kan jo ikke andet end glæde mig, men min kjære Frue, hvad er dette imod at staa for et helt Publikum, som vi henrive, og som, idet det henrives, løfter os op til Gudernes Salighed! Min Gud!“ tilføiede hun ganske naivt, „hvor jeg længes efter engang igjen at opleve et saadant Øieblik!“ Hun fik omsider denne Længsel stillet; hun sang sig paany Berømmelse — og Døden til. Skal man fra et Theaterliv, især naar dette har været kronet med Held, indtræde i det rent private Liv, da maa dette Spring i mange Aar iforveien være forberedet. Der maa være Noget, hvori Ens verdslige Tilværelse da kan gaa op ved Siden af Forberedelsen til Livet hinsides, thi dagligt Areide er blevet en Nødvendighed, ikke alene indad til, men udad mod Menneskene, og det gjælder da at finde et saadant, thi en fattigere Trøst end den, der ligger i Talemaaden: „at hvile paa sine Laurbær“, kjender jeg ikke. Noget Forfærdeligere, noget Uhyggeligere end den Fortvivlelse, der ikke sjældent griber en Kunstner efter et glimrende Kunstnerliv, kjender jeg ligesaa lidt. Hvilken Sjæls-For-tabelse ligger der ikke i den Gjærning at skyde sig en Kugle for Panden, fordi Stemmen var tabt, som det berettes om en fransk Sanger! Hvilke Afgrunde aabnes ikke for vor Phantasi, naar vi læse Beretningen om den store franske tragiske Skuespillerinde Rachel, der i Dødsøieblikket udbreder sine Smykker, sine Diamanter paa Senge-

tæppet og udbryder ved Synet af al den Herlighed, idet hun vrider sine Hænder: Og alt dette skal jeg forlade!

Fra Begyndelsen af Januar 1848 havde Christian den 8de befundet sig i en noget sygelig Tilstand, der ved tilfældige Omstændigheder forværredes, saa Døden indtraf den 20de Januar. Tiltrods for sine mange fagre Ord havde Christian den 8de ikke formaaet at gjøre sig populair. Man havde ventet, at denne Konge, der hørte den nyere Tid til, skulde have dannet en Modsætning til den gamle Frederik den 6te, i friere Anskuelse, i Kjærlighed til det nye Liv, hvoraf det unge Danmark var inspireret; man krævede noget Nyt i saa godt som alle Retninger, men for det Meste blev alt ved det Gamle, og dette Gamle var man for længst træt af. Frederik den 7de kom altsaa paa Thronen, den Prinds, der mere end een Gang høit havde udtalt: Naar jeg bliver Konge, skal Folket faae en Constitution saa fri som det kan ønske det. Leiligheden til at indfrie dette Løfte kom snart. Den 18de Marts afsendtes en Stænderdeputation fra Rendsborg til Kongen for at forde Slesvigs og Holstens Forening ved en fælles fri Forfatning og Slesvigs Indlemmelse i det tyske Forbund, med mere. Den 20de Marts afholdtes et offentligt Møde i Casino for at nedlægge Indsigelse imod at dette Forlangende blev opfyldt, og Dagen efter afskedigede Kongen sit Ministerium for at lade danne et andet paa constitutionel Grund. Fra dette Øieblik af sank alt det Gamle herhjemme i sin Grav, og en ny Aand, et nyt Liv vakttes i Folket, der bevirkede et Fremskridt i alle borgerlige Forhold, som maatte forbause Enhver. At slige Forandringer ikke kunne gaa for sig, uden at mange Institutioner, mange Forhold, mangt et Individ berøres smerteligt, er naturligt; et saadant Ryk i alle Baand, der i Mands Minde have fæstet sig, maa nødvendigt mærkes. De Gamle føle sig tilovers, og de Unge fare ofte frem med en Hensynsløshed, der har sin væsentligste Grund i netop at de ere unge og utaalmodigt hige efter at sætte deres nye Syn igjennem; de fare frem i Stormskridt, ubekymrede om, hvad de nedtrampe i deres raske Løb. Men var ikke Stemningen ved disse Begivenheder bleven løftet i en saa kjendelig Grad, havde vor Krig i 1848 ikke baaret saaledes op som den gjorde. Uforglemmelig er Folkebegeistringen fra hint Aar for mig — og jeg tænker for Alle, der oplevede det. Al Smaalighed var med Et forstummet; een Tanke opfyldte Alle, Tanken om vort Fædrelands Frelse. Hvis Nogen havde sagt til mig inden 1848: De kjender ikke Noget til en rigtig Nationalfølelse, da vilde jeg upaatvivlelig have anseet det for en stor Fornærmelse og fundet en slig Ytring usand i høieste Grad, og dog — det er sandt, jeg kjendte den ikke, før den nu vaagnede i Farens Øieblik. Jeg vidste ikke før, i hvilken Grad Hjertet kan blive blødt i Brystet, naar Ens Fædreland er i Fare. Jeg husker saa levende en Formiddag, jeg sad i Søkvæsthusets Have efter

at Krigen var udbrudt, og jeg hørte de ellers slemme Gadedrenge istemme en af vore Nationalsange, hvorledes det da var mig umuligt at tilbageholde mine Taarer og hvor velgjørende disse Taarer vare. Der gives mange Slags Taarer, men mere opløftende end disse har jeg aldrig grædt. Hvor bevæget blev man ikke, da Budskabet kom om de første Faldne. Den Første, hvis Fald blev berettet os, var en Hegermann-Lindencrone. Hverken Heiberg eller jeg kjendte denne Mand personligt, men hvor bleve vi begge bevægede! Det var som om en nær Slægting var tabt for os. Siden desværre lød Dødsbudskabet saa ofte, at Følelsen for den Enkelte tabte sig, men Varmen for det Hele, det Store beholdt sin Styrke og tog snarere til end af.

Det var ikke saa let en Sag i denne bevægede Tid, opløftet af Virkelighedens store Drama at vedligeholde sin Interesse for den Illusionernes Verden, hvori jeg var sat til at virke. Theatret var paa Grund af Christian den 8des Død lukket fra den 20de Januar til den 3die Marts. Denne Pause blev imidlertid ingen Ferie for mig, thi vi indstuderede og prøvede Hertz's „Ninon“ og „En Søndag paa Amager“, for at disse to Nyheder kunde være rede ved Theatrets Gjenaabning.

„NINON“. „EN SØNDAG PAA AMAGER“. KRIGEN

Den 3die Marts altsaa aabnedes Skuespilhuset paany med en Sørgeprolog af Heiberg, der fremsagdes af M. Wiehe, „Kong René's Datter“ og „Liden Kirsten“. Den 4de Marts, Aftenen efter, spillede første Gang Hertz's „Ninon“; den 5te Marts Heibergs „Valgerda“ og første Gang „En Søndag paa Amager“; den 6te Marts „En Søndag paa Amager“ anden Gang, den 7de atter „Ninon“, den 9de igjen „Ninon“. Jeg studser selv ved at mindes det Arbeide, jeg saaledes udførte i en Uge. Gud maa vide, hvorfra jeg tog de Kræfter, som udfordredes dertil; men hvad formaaer et Menneske ikke, naar Sindet er løftet, og hvor lidet, naar det er nedbøiet.

Skuespillet „Ninon“ gjorde hos Publikum en Lykke, der steg med hvert Aar det gik over Scenen, saa at man kan sige, at Tilløbet, Beundringen for dette Arbeide var størst den sidste Saison det spillede, otte Aar efter. Den gode Hertz var henrykt over Michael Wiehes og min Fremstilling; jeg husker, at han i Stykkets første Tid udbrød en Aften til mig: „Et saadant Sømmespil som Deres og Wiehes kan man forgjæves reise Europa rundt for at søge Magen til!“ Med stor Flid havde jeg udarbejdet Nuanceringen af min yderst vanskelige Rolle, og tør jeg slutte fra Publikums Interesse ved mit Spil, da maa jeg vel antage, at Arbeidet var lykkedes mig. M. Wiehes fortræffelige Spil bidrog overordentligt til at holde mig i Aande. Che-

valierens Rolle maa vistnok ansees for en af M. Wiehes fortrinligste; den skønne, ungdommelige, naive Inderlighed, hvormed han spillede den første Del af Rollen, den erotiske Lidenskabs Styrke, som han formaaede at lægge for Dagen i den sidste Del, er vist aldrig overtruffet af Nogen. I femte Akt, hvor Lidenskaben stiger til en Slags Vanvid, maa han være uforglemmelig for Enhver, der har hørt disse dybe, hjerteskerende Toner, seet dette Udtryk i Øiet, hans stumme Spills fuldendte Kunst; i alt dette var en Illusion, der greb og maatte gribe enhver Tilskuer, som det greb mig. Saaledes at spille sammen, som vi to her, er en Nydelse, som de Færreste kunne gjøre sig nogen ret Forestilling om. I denne forfærdelige Scene i femte Akt blev der en Aften viist Wiehe og mig en Opmærksomhed fra Publikums Side, som jeg troer er enestaaende. Enhver, som har haft Leilighed til at bemærke, hvor let Illusionen rives istykker for et Publikum til Skuespillernes Fortvivlelse, hvorledes en Coullisse, der vakler lidt, en Stol, der falder overende, et Baand, der titter frem fra en Dragt, hvor det ikke maa sees, som alt Goethe omtaler ved en Forestilling af „Hamlet“, er nok til at frembringe en Latter hos Publikum, der tilintetgjør den mest rystende Situations Virkning, kan vel forestille sig, hvad det vil sige, naar pludselig i en saadan tragisk Situation en Kat sætter sig i Ro og Mag ind paa Scenen, som om den ogsaa vilde være Tilskuer og have Nydelse af Spillet. En saadan indfandt sig netop i vor Scene i femte Akt, uden at Wiehe eller jeg anede det, thi ikke mindste Uro, Hvisken eller Støi var at spore i det tæt besatte Hus. Først efter Forestillingen blev det os fortalt, hvilken ubuden Tilskuer vi havde haft i vor Hovedscene. Jeg blev høist forbauset herover og ansaae dette Træk som et Tegn paa det høieste Bifald fra Publikums Side, som meget Faa vilde have kunnet opnaa.

Stoffet i dette Skuespil havde imidlertid adskillige Modstandere, og unægtelig lod det sig kun behandle af en Digter som Hertz. Hundrede og atter Hundrede vilde have lidt Skibbrud paa det. Den glimrende Form bar det nu frem. I dette Stof ligger forøvrigt en dyb psykologisk Sandhed, den nemlig: at vi ofte straffes paa vort uskyldigste Punkt, medens Straffen ligesom synes at udeblive paa de skyldigere. Ninon har vist mere end en Gang elsket uværdigt, men lige overfor denne Søn er hendes Kjærlighed, som hun siger, hendes „reneste“, hendes „bedste“, og netop her straffes hendes Kjærlighed paa det Forfærdeligste. For første Gang elsker hun her i sin fulde Ret, og netop her rammer Nemesis hende. Den eneste Gang, hvor hun har Lov til at elske, forbydes det hende, og hendes Kjærlighed knuser og tilintetgjør dens Gjenstand. Eros er hendes Gud; hun har ikke kunnet leve ham foruden, og da hun endelig vil vende sig bort fra den lille falske Betvinger af hendes erotiske Natur til den tro-

faste Gud, der holder ud og ikke opbrænder selv, da stødes hun ud i Fortvivelse, og hendes Livs Nødvendighed nægttes hende for bestandig. Heri ligger hendes tragiske Skæbne. Alt tages fra hende paa een Gang; thi vé den Kvinde, der efter en saadan Catastrophe endnu formaaer at nyde af det berusende, falske Bægers Drik, hvori Sandserne bedøves for at vaagne i sløv Tomhed. Vi se i denne mærkelige Begivenhed i den franske Verdensdames Liv, i hvilken Grad Forældrenes Synd straffes paa Børnene, og denne Begivenhed nedslaaer med et Slag alle Ninons glimrende Beviser for Kvindeemancipationens Ret. Hele hendes aandrige Philosophi om det menneskelige Hjertes Rettigheder, der sættes over Familielivets moralske Grundvold, knuses med eet Slag, da hun her lige overfor sin Søn, der er blevet til efter disse Anskuelser, seer hvorhen de føre, hvilken Forvirring de afstedkomme i Samfundet. Naar derfor Nogle have ment, at dette Stof er umoralsk, da maa de ikke have seet, i hvilken Grad Moralen her viser sig som den hævnende Nemesis. For enhver tænkende Tilskuere maa dog hele denne Begivenhed føre Tanken hen paa det Moralske og ikke bort derfra. Hvilken Kvinde vilde vel ønske sig i Ninons Sted, naar hun ved Slutningen af Stykket seer hende tilintetgjort ved Virkningen af et saadant Liv. Hvem vil vel ikke gyse tilbage og udbrøde i sit Inderste: „Nei, det gaaer ikke an“; og det er dog altid Slutningsmoralen i et Stykke, der fælder Dommen for eller imod.

Med en Dilettants hele barnagtige Glæde havde jeg frydet mig over Prøverne paa „En Søndag paa Amager“; aldrig kan jeg glemme det Indtryk det gjorde paa mig; da jeg paa den første Theaterprøve hørte Orchestret spille Ouverturen, hvori mine Melodier, komponerede i de mig uforglemmelige Nattetimer paa Søkvæsthuset, klingede mig imøde forskjønnede ved den gratiøse Instrumentation, som Frølich havde ikklædt dem. Det forekom mig som en Drøm, at det var mine Melodier, som man gjorde mig den Ære at udføre, og Hjertet hoppede i mig af Glæde. I Stykkets Iscenesættelse havde jeg den væsentligste Del, som næsten i alle Stykker, hvori jeg selv havde Rolle. „Naar Lykken vil, skyder Pistolhylstret,“ siger et svensk Ordsprog; saaledes ogsaa her. Alt lykkedes. Mine Medspillende vare hver for sig fortrinlige. M. Wiehe som Jochum, Phister som Hans, Chr. Hansen som Lodsén, gamle Rosenkilde som Jepsen, Fru Sødring som den ældre Søster, Hultmann som Kjøbenhavneren; ja selv Knudsen som Rasmus tog Tilløb i Publikums Gunst, saa heldigt skilte han sig fra den grædende Elsker. Alle, for at tage mig selv med som Lisbeth, bidrog til at gjøre Udførelsen saa livlig, saa gemytlig som en Forfatter kunde ønske sig. Det Nye og Eiendommelige, at Stykket spilledes paa Amager, satte Publikum strax ved Tæppets Opgang i animeret Stemning, der gav sig Luft, da gamle Rosenkilde traadte

ind i sin Amagerdragt, saa han blev modtaget med rungende Applaus. Om Indtrykket af den første Opførelse i det Hele, vil jeg henvise til Overskous Theaterhistorie.*

Man seer af Overskous Beretning, at „En Søndag paa Amager“ kom i et Moment, der gjorde det til Lykkens Skjædebarn. Jeg selv havde besynderligt nok under dets Indstudering ikke et Øieblik tvivlet paa, at Stykket vilde gjøre Virkning fra Scenen, og jeg havde derfor ikke havt Spor af Forfatterfeber under dets Opførelse. Naar Heiberg drillende havde sagt til mig: „Hvad vil du nu sige, naar dette dit Aandsfoster bliver pebet ud,“ lo jeg ad ham og svarede: „pyt, det har ingen Nød, det vil gjøre stormende Lykke, mine Sange ville inden kort Tid være paa Alles Læber.“ Og saaledes gik det virkelig; paa Gader og Stræder, paa Caféer og i Skoven hørte man Sangene fra „En Søndag paa Amager“. M. Wiehe klagede over, at han ikke kunde gaa paa Gaden, uden at man raabte Jochum efter ham, og paa samme Maade gik det mig, idet man næsten ikke kaldte mig for andet end Lisbeth. Jeg erindrer en pudsig Scene i mit Hjem. Grev Moltke-Bregentved og hans elskværdige Hustru (født v. d. Maase) besøgte mig en Dag med to af deres Børn. Den ældste Dreng, dengang fem à sex Aar, som Døden desværre tidligt kaldte bort fra de bedrøvede Forældre, sad jeg og talte med om alle Slags, hvad man taler med Børn om. I Samtalen med ham sagde jeg: „Ja, du veed vel hvad jeg hedder, for at du kan finde mig, naar du atter vil besøge mig?“ Rød-mende slog det yndige Barn Øinene ned og sagde med svag Stemme: „Jo, det veed jeg godt.“ — „Nu, hvad hedder jeg da?“ spurgte jeg. Smilende saae han mig ind i Øiet med det henrivende Udtryk af Troskyldighed, som kun sees hos slige Smaa, og svarede: „De hedder — Lisbeth.“

At jeg var glad, ja løftet op til en Slags Henrykkelse under Stykkets første Opførelse ved den Jubel, der ledsagede Forestillingen, kan vel Enhver let forstaa; jeg kom imidlertid ikke ud af min Ligevægt og fik ikke høiere Tanker om mig selv og min Forfatterstorhed end inden Stykkets Opførelse. Jeg glædede mig især ved Tanken om, at Heiberg nu var beroliget og glad paa mine Vegne. Jeg lo i mit Indre over den Magt, jeg udøvede over Publikum, ogsaa i denne Retning. Uagtet jeg, som sagt, ikke et Øieblik havde tvivlet paa Stykkets Virkning fra Scenen, ikke fordi jeg fandt det saa fortræffeligt, men fordi jeg vidste, at Lystighed, Liv og Friskhed aldrig forfeiler sin Virkning, saa var jeg dog noget forbauset over, i hvilken Grad mit lille Arbejde greb Alle, Unge som Gamle. Jeg maatte ofte le over Yttringer, der kom mig for Øre af Folk, hos hvem man mindst skulde tro, at de erotiske Strengte endnu kunde finde Gjenklang. Saaledes mindes jeg den bekjendte Peter Georg Bangs Henrykkelse, saa ofte

* V. 791—793.

han talte om Stykket til mig: „Jeg bliver ung paany,“ sagde han; „de lykkelige Dage, da jeg sværmede for min Kone, staaer atter levende for mig; jeg maa være i hvad Humeur som helst, saa rykkes jeg ud af Alt, naar jeg seer den velsignede Lisbeth og den ypperlige Sømandsgut Jochum. Veed De ikke,“ vedblev han, „hvem der kan have skrevet det prægtige Stykke? Jeg vilde saagu hellere have skrevet det, end Alverdens berømte Komedier!“ Og saaledes kunde han til min store Forundring vedblive, idet alt det Gnavne og Tørre hos Manden faldt bort, og et ungdommeligt Udtryk viste sig i Øiet, som jeg aldrig tidligere havde seet Spor af. Den gode Suhr var ligeledes saa indtaget i dette Stykke, at han aldrig, saa ofte det i Aarenes Løb gik over Scenen, en eneste Gang forsømte at være i Theatret: „Jeg kan ikke blive siddende stille hjemme,“ sagde han, „naar jeg veed, at De spiller i „En Søndag paa Amager; det er umuligt.“ At Nysgjerrigheden i høi Grad var vakt for at komme efter, hvem Forfatteren var, er naturligt, og idelig blev Heiberg og jeg opfordrede til at betro snart En snart en Anden denne Hemmelighed. Efter nogle Aars Forløb gik vel det Rygte i Svang, et Rygte, der kom fra Theaterpersonalet, at det vist maatte være mig, men jeg troer dog ikke, at Nogen dengang fæstede Lid dertil. En Aften efter Opførelsen, hvor Suhr som sædvanligt havde været henrykt, sagde han til Heiberg, da han gik ud af Parquettet: „Sig mig dog, Heiberg, hvor er det muligt, at Forfatteren til dette Stykke kan finde sig i at være anonym; jeg synes, at han maatte navngive sig, naar han hører al den Jubel i Theatret, saa ofte det spilles.“ „Oh,“ svarede Heiberg, „der kan jo tænkes saa mange Grunde til ikke at ville være bekendt.“ — „Jeg kan ikke tænke mig en eneste,“ sagde Suhr. „Sæt,“ svarede Heiberg, „at det var et Menneske, der er i stor Gjæld og frygter for, at hans Kreditorer ved at se den Indtægt, Stykket skaffer ham, vilde strømme ind paa ham!“ — „Ja, det var jo muligt,“ sagde Suhr ganske betænkeligt, „herpaa har jeg ikke tænkt.“ Den almindelige Mening var især i Begyndelsen til min store „Smigrelse“, at Stykket maatte være af Heiberg selv. Den vittige Phister sagde imidlertid: „Nei, det troer jeg ikke; Heiberg slog for sin Fader og sin Moder ihjel, end han skrev Vers som dem, der findes i Stykket.“ Han var den Første, troer jeg, der fik en Anelse om, at det maatte være mig, en Mening, han udtalte til Mange. Ogsaa til mig selv yttrede han den, og naar jeg da leende spurgte ham, hvor Sligt dog kunde falde ham ind, svarede han: „Jeg veed ikke selv, men det er ligesom De staaer for mig fra først til sidst.“ Den Omstændighed, at Sangene ogsaa vare komponerede af Forfatteren, forvirrede Mange; thi de tiltroede mig ikke denne Evne og vidste saaledes ikke, hvem de skulde gjætte paa. Frölich var, som vi havde ventet af ham, taus som Graven, thi jeg kan næsten ikke tvivle paa, at han fik Mistanke til mig, da vi aftalte

Instrumentationen af Sangene, men hverken for mig eller for nogen Anden lod han sig mærke hermed, hvorfor jeg var ham yderst taknemlig. Imidlertid, da vi Mennesker sjældent i denne Verden nyde et Gode, uden at betale vor Tribut til den strenge Guddom Nemesis, maatte ogsaa jeg ved denne Leilighed betale min. Krigen stod i Flamme, vort Fædreland kjæmpede for sin Tilværelse mod en overlegen Styrke. Mine og Alles Tanker dreiede sig om dette Brændpunkt, og jeg havde ofte en Følelse af, at det var unaturligt, ja jeg syntes lidt uværdigt, at gaa og spille Komædie i en saadan Tid. Det var næsten heller ikke muligt at faae Folk paa Komædie, undtagen, som Overskou siger, naar der gaves „En Søndag paa Amager“, et nyt Bevis paa, at et Publikum altid tiltrækkes, naar Scenen byder dem Contrasten af det, hvori de leve — som da man i den franske Revolution sad i Theatrene og græd over Hyrdestykker, hvori et Lam blev dræbt, medens Guillotinen daglig huggede Hovedet af de ædleste Personligheder. Saaledes ogsaa her. Udenfor Theatret Sorg, Graad, Angest for Ens Kjære i Felten; fra Scenen en lille idyllisk Kjærlighedshistorie imellem en Amagerpige og en Matros, Sang, Glæde, Dans og Lystighed paa en Kro. Man hørte ofte Folk sige: „Det er velsignet at se dette lille, glade Stykke i denne Tid, man oplives, man opmuntres og rives ud af al den Angest og Sorg, man gaar i.“ Men for mig, der følte mit Fædrelands Skjæbne dybt, for mig var det ofte en stor Overvindelse, ja en Smerte at overgive mig til Udførelsen af min lille Lisbeth med al den muntre Overgivenhed, som denne krævede. Forlod jeg Scenen og kom ud i Coulissen, da stod her Flokke af Folk, der kun talte om Død, Tab, Nederlag og Angest for, hvad den næste Time kunde bringe; at lukke Ørene herfor var umuligt, men da atter at træde ind paa Scenen, som om intet Tryk laa paa Sjælen, var sandelig ofte en Anstrængelse, der tog stærkt paa mig. Der var et Øieblik Tale om at lukke Theatret i nogen Tid, og visselig havde det været mig kjærkomment, men Mange mente, at det vilde være uheldigt, da Byen derved vilde faae et endnu tristere Anstrøg. Collin spurgte mig om min Mening: „Ja,“ svarede jeg, „visseligt er det tungt at skulle holde sine Tanker sammen til at spille i en saadan Tid, men det skal nu være v o r Heltegjerning i denne Tid, at vi bør holde ud, ifald vi ved vort Spil kunne holde Gemytterne fra at blive triste.“ Og jeg spillede og spillede ufortrødent, ofte over mine legemlige Kræfter. Men mangt et Træk i Folket, mangt et Træk fra Felten løftede En ogsaa, thi Folkestemningen var fortræffelig, ja beundringsværdig, og saadanne Tider give Styrke til Gjengjæld for det, de tage. Hvilken Følelse gik ikke igjennem den simple Mand, igjennem det simple Tyende i denne Periode. Med hvilken Glæde gav ikke Enhver sin Skjærv ved de Pengeindsamlinger, der skete for de Saarede, for de Faldnes Efterladte. Jeg erin-

drer endnu, at Suhr med Taarer i Øinene fortalte, at da hans Tjenestepiger havde givet deres sammenspærede Skillinger, deres Linned til Lazaretherne, og han vilde erstatte dem dette, havde en Pige svaret: „Nei, Herre, jeg vil Intet have erstattet, thi saa havde jeg jo ikke den Glæde at have bidraget min Skjærv.“ Og saadanne Træk hørte man dagligt, Træk af den mest rørende Natur. Heiberg sagde ofte: „Det er da en velsignet Tid denne; alt Smaaavrøvlet er jo forstummet; hvor en saadan Enhed i Folket dog er forfriskende og styrkende!“

En Dag i April kom Heiberg hjem og sagde: „Se her, vil du have en af de mange Viser, her falbydes i disse Dage paa Gaderne; jeg købte den af en Dreng; jeg har endnu ikke seet, om den duer noget.“ Jeg modtog den og satte mig strax ved Claveret for at spille Melodien, hvis Noder var trykte paa Bladet, og sang til min jublende Glæde „Den tappre Landsoldat“. Aldrig glemmer jeg dette Øieblik! Ude af mig selv løb jeg ind til Heiberg og sagde: „O, kom og hør!“ Og nu sang jeg „den tappre Landsoldat“ for ham, een Gang, to Gange, tre Gange, ja Gud veed, hvor mange Gange, thi jeg blev ikke træt af det. Enhver Fremmed, der kom ind ad Døren, maatte høre den, og Alle elektriseredes som jeg af den fortræffelige Sang. Gamle Molbeck, som tilfældigvis var en af dem, der kom hin Dag, talte ofte i senere Aar om den Virkning, min Sang havde gjort paa ham. Jeg sang den til den sildigste Nat, indtil jeg var saa hæs, at jeg ikke kunde faae en Tone frem mere. Jeg mindes ikke Noget, der saaledes betog mig. Det viste sig her, hvad en lykkelig Digterinspiration formaaer; man kan vist sige, at denne Sang virkede overordentligt til at holde Modet og Stemningen oppe, at den løftede og varmede de Kjække mer end noget Andet. Se det formaaer en Digter! Husk det, I som mene, at Digtekunsten er en Leg til ingen Nytte. Hvor dybt den almindelige Stemning var trængt ned, selv i Børneverdenen, fik jeg et Bevis paa en Dag, jeg gik paa Christianshavns Vold for at trække frisk Luft. Jeg kom her forbi en Del ganske smaa Drengbørn, der stod hver med en Pind i Haanden. Midt imellem dem laa paa Græsset en ganske lille En udstrakt paa Jorden som død. Forskrækket over dette Syn spurgte jeg de Større: „Hvad feiler det lille Barn, er han syg? I har dog vel ikke gjort ham Fortræd?“ Da traadte en af dem hen til mig, stillede sig foran mig med militair Holdning og svarede: „Jo, han er død; vi have slaet ham ihjel, thi han var en Slesvigholstener.“ Den lille døde Slesvigholstener reiste sig nu op og sagde til de Andre: „Ja, idag maatte jeg nu finde mig i at være Slesvigholstener og I slog mig ihjel; men næste Gang skal en af Jer være det, og saa slaer jeg ham ihjel.“ Jeg gav Drengene nogle Smaapenge til at føre deres Krig med, og de tog Afsked med mig, idet der lød et skingrende Hurra. Man maa være i en

Stemning som den jeg, ja som Alle vare i paa hin Tid, for at forstaa Virkningen af saadanne smaa Træk.

Sommeren 1848 fyldte som sagt Alle med Spænding om, hvad Udfald vor Krig skulde faae, om vi skulde gaa tilgrunde eller med Ære komme ud af den ulige Kamp. Saa fortvivlet vore Sager end syntes at staa, var Befolkningen dog ingenlunde betaget af Modløshed; den begejstrede Stemning bar Alle op, og man satte sin Lid til, at Forsynet vilde beskytte vor brave Hær og lede den til Frelse for vort Fædreland. Det var i denne Tid virkelig, som om alle Mennesker var blevne bedre, som om Alle inderligere sluttede sig sammen, saa al Standsforskjel var udslettet, idet Høie og Lave levede i samme Interesse, Fædrelandets Frelse. Det er herligt at leve i en saadan Tid! Herligt, naar Livet bæres af en stor, ophøiet Tanke, istedetfor at tabe sig i alle de smaalige Interesser, der ellers optage de fleste Menneskers Sind. Ens første Tanke om Morgenen, Ens sidste Tanke om Aftenen var Tanken om vore tapre Brødres Skjæbne, varme Bønner om, at et naadigt Forsyn vilde holde Haanden over dem og vort dyrebare Fædreland. Sommeren gik saaledes hen i Frygt og Haab, i Sorg og Glæde. Kampen ved Dybbøl den 5te Juni bragte Alles Hjerter til at banke. De danske Kvinder fældede Vemodstaarer over de Offre, denne Hædersdag havde krævet, og hvilken Kvinde ønskede ikke, at hun kunde have staaet ved Nordmanden Leopold Løvenskjolds og de svenske Brødre Leijonhufvuds og Sommelius's Side for med Taknemlighedstaarer at række dem den sidste Hjælp, inden Øiet lukkedes i Døden. Disse Nordens Sønner, der vare ilede over til os for at kjæmpe med os for vor Tilværelse, fandt Helte-døden den 5te Juni. Lykkelige Lod at have et Liv at give i en Sag, der er et Liv værd!

Den 26de August sluttedes en Vaabenstilstand paa syv Maaneder med Preussen og det tydske Forbund. Vore Soldater fik herved en Pustetid, hvori de Saarede og Syge bleve pleiede med al den Kjærlighed, med alle de Offre af Penge og Nødvendighedsgjenstande, som Nationen formaaede at give dem. Og den Tanke, at Alt for en Tid var stille, var velgjørende ovenpaa den Spænding, hvori vi Alle havde levet. Man havde paany Ro til at tage fat paa sine vante Sysler, medens Sagernes uafgjorte Stilling dog laa som en truende Tordensky i Horizonten.

Vi tilbragte som sædvanlig en Maanedstid paa Sølyst. Livet var der, som andetsteds, i denne Sommer mere animeret end ellers. Mange Fremmede besøgte Suhr, og vi kom saaledes i Berøring med ikke faa interessante Mennesker. Naturligvis dreiede al Samtale sig om Krigen og om de Danskes Udholdenhed lige overfor den Overmagt, de havde at kjæmpe imod. Mange Ytringer af disse Fremmede har jeg beholdt i min Hukommelse. Saaledes erindrer jeg en

af de djærve Nordmænd, som jeg i Aarenes Løb mere og mere har lært at sætte Pris paa, Ketil Motzfeldt. Vi sad paa en af de yndige Høie i Sølysts Have og glædede os over Sundets Skjønhed og de mange Seilere, der krydsede hinanden paa det stille, smilende Hav. „Ja,“ sagde han med sin dybe, mandige Røst, „jeg tilstaaer, at de Danske ofte have forekommet mig som et letsindigt Folk med alle deres Forlystelser, Tivolier, Maskerader og Gud veed hvad. Men kan en Nation vise sig som de Danske have gjort det i denne Tid, naar det alvorligt gjælder, da i Guds Navn lad dem forlyste sig i Fredstid saa meget de lyster, min Agtelse have de i fuldt Maal vundet.“ Saa-danne Ord af en kraftig Mand kan vel gjøre Indtryk, især naar de siges med Taarer i Øinene; fra dette Øieblik af betragtede jeg ham som min Ven.

VINTEREN 1848—49

Med Glæde hilste jeg ved Tilbagekomsten atter paa alle mine Blomster i Søkvæsthusets Have. Saa ofte jeg kunde for min Forretninger, nød jeg det deilige Efteraar i denne Have, hvor snart een Plante, snart en anden ventede paa den Haand, der var vant til her at binde op, hist at rette, hvad der var forsømt under min Fraværelse. En Formiddag, som jeg gik her i travl Virksomhed, kom Oehlen-schläger for at hilse paa mig. Vi gik længe sammen i Haven. Han var saa elskværdig, saa godmodig, saa smuk denne Formiddag, tog saa venligt Del i mit Arbeide og meddelte mig flere Planer, han havde til nye Stykker, i hvilke han stolede paa min Hjælp. Naar han saaledes var mild og glad, havde han noget barnligt Humoristisk, der gjorde, at man maatte holde af ham. Da han tog Afsked, plukkede jeg nogle Apricoser til ham af mit eget Træ; til Tak sendte han mig nogle Dage efter følgende Digt:

Natur og Kunst er Søstre, ganske vist,
Og derfor aldrig burde være Tvist
Imellem dem, som skienke Livets Goder.
Af disse To Naturen vel er ældst;
Jeg veed dog ikke, hvem jeg ynder helst,
I evig Ungdom, født af samme Moder.

Hvad Kunst er kiært, det er Naturen kiært;
Hun har sin yngre Søster stave lært;
Saa lærte hun af hin at lægge sammen.
Nu læse begge de det store Skrift
Og male Billedet: Liv og Bedrift,
Som Tiden daglig spænder ud i Rammen.

At Du en sjelden Kunstnerinde var,
 Som Æbler nød af Yduns gyldne Kar,
 Det vidste jeg, min yndige Veninde!
 Jeg burde vidst, skjøndt jeg det ikke saae,
 Du paa Naturen monne Dig forstaae
 Saa godt som Kunst, da Du ei gik i Blinde.

Men paa det Sidste fik jeg klart Bevis,
 Da jeg stod hos Dig i Dit Paradis,
 Og Du — som tidt mig rakte Kunstens Roser —
 Nu plukked' venligt mig med egen Haand,
 Hvad ikke mindre fryded høit min Aand,
 Af Livets Træ Naturens Aprikoser.

Tak! Du som sprang ud af Naturens Skiød
 I Kunstens Favn, for alt det Godt jeg nød.
 Virk længe Skjønhed, med Geniets Styrke!
 Og naar, bedøvet af vort Bifalds Larm,
 Du hviler qvæget i Naturens Arm,
 Med barnlig Andagt Du den atter dyrke!

Fasangaarden, d. 16de Sept. 1848.

A. Oehlschläger.

Jeg har alt fortalt, at mit første dramatiske Forsøg egentlig var Vaudevillen „Abekatten“, men at jeg opgav det paa Halvveien, da jeg følte Lyst til at skrive „En Søndag paa Amager“. Ved det Held, der havde fulgt dette mit Digterbarn, fik jeg atter Lyst til at fuldføre mit første Barns Opdragelse, saa at ogsaa det kunde træde ud i Verden og forsøge sin Lykke. Jeg fuldførte det, og det kom til Opførelse i Mai 1849. Alle Musiknumrene paa to nær havde jeg selv komponeret i mine ensomme Nattetimer. De to Numre, som ikke ere af mig, det ene om Fiskene, hvori Margrethe skal lægge sine naturhistoriske Kundskaber for Dagen, det andet, Iversens Sang om Søndermarkstouren med Abekatten i Lommen, til disse ere baade Text og Musik af Heiberg. Da jeg havde Situationerne færdige, som jeg selv synes er noget af det Bedste i Stykket, kunde jeg slet ikke komme ud af de Sange, jeg her ønskede at benytte. Jeg maatte bruge mange Overtalelser for at formaa Heiberg til at komme mig til Hjælp hermed. I Lystighed sagde jeg til ham: „Vil du skrive disse to Sange for mig, da skal du faa 300 Rdl. for dem, ifald Stykket gjør Lykke.“ — „Ja, det forandrer Sagen,“ sagde han polidsk, og han skrev dem. Stykket gjorde Lykke, og han fik virkelig 300 Rdl. af det Honorar, jeg erholdt fra Theatret. Da han sang disse to Viser første Gang for

mig, syntes jeg meget godt om dem; jeg sagde til ham: „Ja, visselig ere de de bedste i Vaudevillen baade fra Textens og Musikens Side, men nu skal jeg sige dig noget: disse to Numre blive de eneste i Vaudevillen, der ikke blive applauderede.“ Og virkelig fik jeg Ret heri ved Stykkets Opførelse. Saaledes gaar det ofte, det Bedste paa-skjønnes ikke. Jeg spøjte ofte med Heiberg herom og sagde, at en anden Gang vilde jeg henvende mig til en Heldigere om Hjælp.

Stykket gjorde i Begyndelsen ikke den Lykke hos Publikum som „En Søndag paa Amager“, men Tid efter anden stak „Abekatten“ næsten „En Søndag paa Amager“ ud og blev et Kassestykke. Imidlertid fik Stykket, der blev fortrinligt udført, dog strax mange Velyndere, deriblandt nuværende Geheimeraad Hall, der aldrig forsømte nogen Forestilling, saa ofte det gik over Scenen; ja saa pudsigt det end monne klinge, gik virkelig i nogen Tid det Rygte, at han var den anonyme Forfatter, et Rygte, der vel netop opkom ved hans stadige Nærværelse ved Opførelsen. Han selv sagde saa ofte til mig: „Det er umuligt at blive hjemme, naar jeg veed at „Abekatten“ spilles; jeg kommer i det fortræffeligste Humeur, naar Tæppet gaar op og jeg seer Dem, Fru Sødring og gamle Rosenkilde sidde paa Scenen, da har jeg strax en Følelse af Hjemlighed, Munterhed og Glæde, der virker uimodstaaeligt paa mig.“ Hvad han her har følt, gik lidt efter lidt over i det hele Publikum, saa at det mangfoldige Gange hændte, hvad jeg ikke mindes ved noget andet Stykke, at Publikum udbrød i stærk Applaus, idet Tæppet rullede op, forinden det endnu havde hørt et Ord eller en Tone. Det var Forudbetaling for den Nydelse, det saae imøde. Min stille Glæde herved kan kun lignes ved et Barns. Med Sandhed kan jeg sige, at ikke mindste Forfængelighed blandede sig heri. Jeg saae klart Spøgens store Mangler, men jeg glædede mig over, at Spøgen virkede uimodstaaeligt paa Tilskuerne, tiltrods for Alt, hvad Kritiken maatte indvende imod den som Kunstværk. Undertiden greb en vis Skamfuldhed mig over at have ovovet mig ud paa den Vei, og ikke altid kunde jeg tilbagetrænge en vis ubehagelig Følelse, naar Bifaldet var større, end dette Arbeide fortjente; jeg skammede mig da og syntes, at jeg havde forsyndet mig mod den hellige Kunst og ledet Mængden paa Vildspor. Jeg blev derfor meget forundret en Aften i vort Hjem, da vi talte med Digteren Welhaven om dette Stykke, og jeg havde yttret mig lidt dadlende om det, tildels for at skjule min Andel i det, og han da udbrød ivrigt og heftigt paa sin vante Vis: „Nei, heri er jeg aldeles ikke af Deres Mening, tværtimod, den hele Opfindelse af Handlingen, Charaktererne, den hjemlige danske Tone er ligefrem g e n i a l.“ Ja, sandelig sagde han genial! Jeg vilde neppe tro mine egne Øren, men tilstaaer, at jeg blev meget glad ved at høre denne skarpe, som oftest ufor nøielige Kritiker ud-bryde saaledes i den ham egne varme Tone. Denne Udtalelse beroli-

gede min kunstneriske Samvittighed. Da han var gaet, sagde jeg til Heiberg: „Hvad synes du om Welhavens Udtalelse!“ Min kjære Heiberg svarede: „Jeg synes, at han har Ret i, hvad han sagde.“

Det var ganske i sin Orden, at den Lykke, disse ubetydelige Stykker gjorde hos det theaterbesøgende Publikum, lidt efter lidt i Aarenes Række fremkaldte en Opposition i Kritiken; man ærgrede sig over, at de Saison efter Saison kaldte Folk sammen, der fra de tætbesatte Bænke lo hjerteligt, applauderede livligt, tiltrods for Alt, hvad der med en komisk Heftighed prædikedes om, at man ikke maatte le, ikke applaudere, ikke indfinde sig, naar de spilledes. Det gik disse Stykker, som det ofte gaar en ung, smuk Pige, hvem man gør sit Bedste for at bagvaske. Bagvaskelsen troes kun altfor gjerne, men naar den unge Pige selv viser sig, seer man paa hende med Vellie og siger: hun er dog smuk og indtagende, og Bagvaskelsen glemmes, saalænge hun haves for Øinene. Jeg, som maaske bedre end nogen Anden kjendte disse Stykkers Mangler, har ofte selv været forundret over den Magt, de udøvede paa Tilskuerne, og jeg har da spurgt mig selv: „Hvori kan da egentlig denne Tiltrækning ligge?“ Og jeg har da ikke kunnet udfinde anden Grund end den, at den Umiddelbarhed, den naive Glæde, den ungdommelige Frimodighed, hvormed jeg i hine Tider barnlig glad nedskrev dem, den er det, der ubevidst meddeler sig Tilskuerne og gjør dem selv unge, glade og naive, saa at de glemme al Kritiseren og forfriskes af det, der engang uden al Kritik kom fra et friskt, freidigt, bevægeligt Sind. Hertz sagde engang til mig om disse Stykker — jeg havde lige saa lidt betroet ham som nogen Fremmed, at de vare af mig —: „Det er en meget uskyldig Forfatter, der ikke generes af megen Kritik; ifald han ikke havde været det, vilde de ikke være blevne saa morsomme og fornøielige at se paa; man smittes af hans Ungdomsmagt og bliver selv ung.“ I en Række Aar ere nu disse Stykker gaet over Scenen; hver Gang de efter nogle Aars Forløb paany fremdrages, ere de blevne hudflettede af Kritikens kloge Herrer, men se, den unge Pige viste sig, og Virkningen var og blev den samme. Man har i sin Harmе over dem endog udfundet et nyt Skjældsord; man har kaldet dem „Duftvaudeviller“, og det er denne Duft, der uimodstaeligt har virket i det tætbesatte, lumre Hus som en Forfriskning, ligesom man paa en lummer Dag oplives ved Duften af en Reseda. Denne lille, grønne, beskedne Plante bemærkes neppe imellem Pragtblomster, men den har en Duft, som virker oplivende paa Sindet. Her er egentlig slet ingen Kunst, her er en umiddelbar Natur, der, hvor lavt man end vil sætte den, virker ved at den ikke gjør Fordring paa nogen Virkning. Og hvad der gjælder om „En Søndag paa Amager“, gjælder ligesaa om „Abekatten“, der i 1871 opnaaede at gaa med Bifald for 100de Gang over Scenen. „En Søndag paa Amager“ havde alt tidligere op-

naaet samme Resultat. Nu vel, lad det Hele være Intet, en Leg, et lille Maaneskinssværmeri, et romantisk Tidsfordriv, hvori Forfatteren har forfrisket sig efter andet anstrengt Arbeide; noget Virkeligt maa der dog være i denne Leg, eftersom Publikum i mange Aar ikke er bleven kjed af Legen, men stadigt har ønsket den om igjen. Min Undskyldning er altsaa, at jeg som dramatisk Forfatter har forlystet mig med en Leg, som Hundrede og atter Hundrede efter mig have fundet Morskab i at fortsætte.

THEATERBESTYRELSENS OMDANNELSE

Det nye Liv, det Røre, de Omvæltninger saa godt som i alle Forhold, som Frihedens Morgenrøde i Danmark nødvendigt maatte føre med sig efter den store Begivenhed i 1848, kunde ikke blive uden Virkning paa Kunstens Omraade. Enhver havde Lyst til at drikke sin Part af det fulde Bæger, Enhver vilde smage den unge Vin, tiltrods for, at den endnu ikke havde eller kunde have afgjæret; Enhver i sin Sphære følte Trang til ogsaa hos sig at lukke Vinduer og Døre op, for at den friske Luftning ogsaa kunde naa til ham. Enhver vilde være med i dette nye Arbeide og krævede som en Ret, at ogsaa hans Stilling undergik væsentlig Forandring. Den store Omvæltning i Statsstyrelsen fremkaldte mange smaa. Ingen kunde finde sig i at sidde stille i det Vante, omend dette var aldrig saa godt, Forandring i Alt var Løsnet. Skuespillere have ofte noget vist Barnligt, naar de ville gribe ind i Begivenhedernes alvorlige Gang, den lette Phantasi løber stedse af med dem; Udholdenhed i, hvad de ville, er ikke deres Sag; de blive ofte trætte paa Halvveien og opgive hurtigt, hvad de kort i Forveien med Fanatisme havde besluttet at sætte igjennem; de ere Øieblikkets Børn, og Seighed i Handlekraften ligger rent udenfor deres Natur. Men denne halve Villiekraft kan dog ofte være farlig og skadelig, thi det er ikke altid let at standse, som er drevet til en vis Høide; Kuglen har faaet et Stød, og nu ruller den frem uden at kunne standses, hvormeget man end ønsker, at den igjen vilde løbe tilbage. Altsaa ogsaa Skuespillerne vilde gjøre noget Nyt ud af deres hidtil rolige, lykkelige Stilling, ligemeget hvad, kun noget Nyt. De havde seet, at nogle faa kraftige Mænd havde sat det Utrolige igjennem lige overfor Konge og Land, hvorfor skulde de da ikke paa deres Omraade kunne gjøre det Samme? Mig forekom de ofte komiske i deres Heltetilløb, og de fandt sig godmodigt i, at jeg lo ad alle deres vilde Planer. Imidlertid, Noget maatte og skulde der gøres; jeg saae dem ofte paa Theatret i tætte Klynger, ivrigt gestikulerende, med flammende Blikke, som Sammensvorne, der ruge over sorte Planer, der skulde slaa ned som Lyn over dem, de vilde ramme. Nielsen var

især brillant i denne Positur og saae ud som en Herkules, der vilde omstyrte og knuse Alt, der kom i hans Nærhed. Mindst drømte jeg om, at den, paa hvem de agtede at lade Hævnens Sværd falde, var Alles faderlige Ven og Velgjører, Geheimeraad Collin. Dog, der maatte jo sigtes paa et høit Maal, naar Kampen skulde have nogen Anseelse. Fra min Barndom af havde jeg været saa vant til at se Alle, Store og Smaa, ty til denne Mands Mildhed og Hjælpsomhed i Nød og Trængsler; Alle kunde aflægge Vidnesbyrd om hans Hjertensgodhed. Uden nogensinde af personlig Erfaring at have kjendt Nød og Trang, havde Collin en saadan Humanitet, var saa blottet for al Sneverhjetthed, at enhver Klage altid fandt Vei til hans Medfølelse, og mere end een Gang har jeg seet ham ligesom rødmende høre paa, naar Nogen vilde aflægge ham Regnskab for den Elendighed, hvori de vare komne; altid var han, saavidt det stod til ham, rede med Hjælpen. Han var Alles Fortrolige, og der var ikke En af det hele Personale, som ikke skyldte ham varm Taknemlighed for, hvad han havde været for ham. Ved Siden heraf var Collin en kraftig og bestemt Mand og den Eneste af de flere Directeurer, som Bestyrelsen den Gang bestod af, der virkelig befattede sig med Arbeidet og holdt det gaaende. Dette vidste og følte Skuespillerne; hvor ofte havde jeg ikke hørt dem erkjende dette! Min Forundring var derfor stor, da man kom og vilde gjøre mig delagtig i den Revolution, som skulde være Skuespillernes 1848 og som bestod i hverken mere eller mindre, end at Alle skulde indgive en Adresse, efter den første Plan til Kongen, men efter en senere Beslutning til Lewetzau, hvori hele Personalet bevidnede Lewetzau sin uskrømte Høiagtelse og Hengivenhed, og hvori man imellem Linierne læste Haabet om en snarlig Forandring i Theaterbestyrelsen, hvorved Collin traadte tilbage og Lewetzau blev den Eneraadende. De vigtigste Ledere, Nielsen, gamle Rosenkilde og Phister, fik vel nogle Svage i Aanden overtalte til at slutte sig til dem — desværre var selv M. Wiehe, besnakket af det Nielsenske Hus, med til at ville krænke den Mand, som havde fra hans tidligste Ungdom hjulpet og støttet ham paa saa mange Maader — men de mødte Modstand hos Mange, der endnu bevarede Erindringen om Collins Godhed imod dem og som nægtede at underskrive en Tillidsadresse til en Mand, de knapt kjendte, undtagen naar han ved festlige Anledninger, bestjernet, modtog deres ærbødige Hilsen; hvis Manerer og hele Holdning de ved Prøver og andre Leiligheder havde seet de samme Skuespillere, der nu vilde hylde ham, efterabe og latterliggjøre, og om hvem de hundrede Gange af de Samme havde hørt, at en saadan Chef var et rent Nul, som Theatret havde bedst af at undvære. Jeg var en af de Første, hvem man overrakte det vigtige Dokument til Underskrift. Jeg veed ikke, hvilken Følelse der i dette Øieblik var stærkest hos mig, Forbauselse eller Bedrø

velse. Stille nægtede jeg min Underskrift og kørte den Dag hjem fra Prøven vemodig over Menneskenes Grusomhed og Utaknemlighed. Ved min Hjemkomst gik jeg strax ind til Heiberg og meddelte ham det Passerede. Hans Forbauselse var ikke mindre end min. Det havde sat de Herrer Ledere i nogen Forlegenhed, at jeg, der skulde throne i Spidsen for Navnerækken, havde nægtet at underskrive; men man vidste at hjælpe sig; man besluttede at henvende sig til Lewetzau i hele Personalets Navn, uden Hensyn til de manglende Underskrifter, og denne Beslutning blev virkelig udført. Jeg har sjeldent seet Heiberg saa vred, som da dette kom til hans Kundskab. Han skrev et meget skarpt Brev til Rosenkilde, hvori han sagde, „at hvis Nogen af dem oftere vovede i den Grad at misbruge hans Hustrus Navn, da vilde han ad Rettens Vei kræve dem til Regnskab for en saadan Anmasselse.“

Den hele Sag var mig meget ubehagelig, thi da Intet paa et Theater kan holdes skjult, blev det jo strax kundbart, at jeg havde nægtet at underskrive Adressen, og uagtet jeg, som Alle tidligere, var af den Mening, at Lewetzaus Fortjenester af Theatret vare for Intet at regne, vilde jeg dog saare nødig gjøre Noget, som var denne Mand imod, thi han havde bestandig viist mig en saa udsøgt Opmærksomhed, at jeg sandelig var den, som sidst af alle havde Grund dertil; men en Handling stik imod min Overbevisning maatte jeg jo skamme mig ved at have taget Del i. Og til hans Ære skal det siges, at denne Modstand fra min Side ikke et Øieblik forandrede hans Velvillie imod mig, men at han vedblev uforandret at vise mig den samme Opmærksomhed som tidligere.

Det er en Skam, at jeg har glemt, hvem det var, der stillede sig i Spidsen for en ny Adresse, der skulde tilstilles Collin; denne ny Adresse* fik 46 Underskrifter, medens kun 18 havde deltaget i Henvendelsen til Lewetzau.

Jeg behøver neppe at fortælle, at alt dette Theaterrøre virkede som et Uveir ude i Publikum. Bladene holdt naturligvis med de 18, fordi 18 Snakkere paa Conditiorier formaa en hel Slump, dels fordi Collin var en gammel Embedsmand, der ikke hørte den ny Tid til, og ovenikjøbet en Theaterdirecteur, der jo altid er lagt for Had hos Publikum.

Resultatet i den almindelige Mening blev, at baade Collin og Lewetzau burde fortrække, for at yngre Kræfter kunde komme til Ret. Hvad Collin angaaer, da troer jeg virkelig, at han var træt og Intet havde imod at fjerne sig, uagtet hans Interesse for Theatret var gammel og prøvet. Ogsaa er jeg vis paa, at dette sidste Træk af Personalets Utaknemlighed smertede ham mere end han vilde være ved, uagtet intet bittert Ord om Nogen kom over hans Læber, ja at han

* Overakou V. 850.

endogsaa kort efter med største Beredvillighed hjalp en af de 18, der trods det Passerede denne Gang som saa mange Gange tidligere tyede til hans Godhed for at reddes ud af en trykkende Forlegenhed; og at dette skete med den Mildhed og Delikatesse, som var ham egen, kan jeg saa meget vissere bevidne, som jeg selv var Mellemmanden for den Paagjældende hos ham. Jeg vil fortælle et Træk af ham i et lignende Tilfælde. En Formiddag kom jeg til ham, og i Samtalens Gang kom jeg til at nævne, at jeg paa Veien havde mødt et Tog bestaaende af tre Vogne fulde af Mennesker, der kjørte i Skoven, og at disse blev anførte af en af Theatrets dengang meget yndede Sangerinder med Mand og Børn. Collin smilte og sagde: „Ja saa! Iaftes var hun hos mig og jamrede over, at hun idag ikke vilde have Mad til sine Børn, ifald jeg ikke strax hjalp hende med et Gratiale.“ — „Fik hun det?“ spurgte jeg ham. Smilende svarede han: „Ja, saamænd gjorde hun det!“ — „Nei,“ udbrød jeg, „hvor er det dog muligt at gjøre Sligt.“ — „Ja, Herre Gud,“ svarede han, „hun har taget feil, da hun sagde, at hun trængte til Brød, hun mente til en Skovtur,“ og det saae ud, som om han ordentlig glædede sig ved Tanken om, at hun og hendes Børn havde en glad Dag, og jeg er vis paa, at han altid lige overfor hende har spillet den Uvidende i denne Sag. Collin var en nobel Natur; hans Hjerter og hans Forstand vare ikke adskilte, men tæt forenede. Saadanne Naturer forstaaes ikke af Alle; det er kun de Nærmeste, der tilfulde se og vurdere et saadant Menneske. „Ak,“ sagde engang hans ældste Datter til mig mange Aar efter hans Død, „hvor jeg dog længes efter igjen at møde Fader! Hvor findes en saa kjærlig Sjæl, saa beredt til at gaae ind i Andres Interesser og ofre sig for dem!“ Læg nu hertil den overordentlige Dygtighed hos denne Mand, der i Frederik den 6tes Tid var inde i Alt, hvad der krævede Arbeide og Anstrengelse, søgt af Alle, Store og Smaa, bestemt, villiestærk, saa at, hvor Collin havde Plads, Alle bøiede sig for hans raske, uinteresserede Handlekraft. Tarvelig og bramfri i alt sit Væsen, var Collin i Ordets skjønne Betydning en sand Borger med alle de Dyder, som høre til for at fortjene dette Hædersnavn. Han var hel og holden en dansk Mand, der elskede sit Fædreland høit; jeg troer virkelig, at naar han, tiltrods for al bornert Modstand satte igjennem, at den danske Vaudeville fik Lov til at holde sit glimrende Indtog paa den danske Scene, saa udsprang dette af, at han rørtes ved den Danskhed, som i Ord og Toner her traadte Nationen imøde og som derfor ogsaa blev grebet af denne med en Jubel, der forbausede de bornerte Kunstdommere. Er det ikke besynderligt, at en saadan Mand kunde møde en Behandling som den, Skuespillerne havde beredt ham, og det tilmed i Aaret 1848! Jeg var usigelig bedrøvet, ja, ifald Ordet kan bruges, lidenskabeligt bedrøvet. Da derfor gamle Rosenkilde en Formiddag besøgte mig paa Søkvæsthuset, var det mig ikke mu-

ligt at tie, men jeg udbrød i heftige Klager over hans og hans Collegers Adfærd: „Herre Gud, Rosenkilde,“ sagde jeg, „tænk dog paa, hvad denne Mand i saa mange Aar har været for Eder Alle! Hvor tidt er De ikke selv gaaet med et tungt Hjerter til ham og gaaet trøstet fra ham! Hvor ofte har han ikke været Eders Talsmand hos Kongen, naar Næringsssorger kuede Eder, saa I hverken vidste ud eller ind! Hvor human, ja kjærlig, uden al Embedsvigtighed, omgikkes han Eder ikke! Var han ikke den, paa hvem I kunde stole, naar alt Andet slog feil? Og betænk nu, at denne Mand ville I krænke for at hædre en Anden, som det hundrede Gange har forarget Eder at se i Spidsen for en Kunstanstalt, i hvis Anliggender han ikke havde anden Indsigt end Enhver, der af og til gaaer paa Komædie, som holdt sig fornem, bydende lige overfor Eder og saa godt som aldrig satte sin Fod op paa Theatret, men kun tilstedede Eder Adgang til sig, naar I vare i sort Kjole og hvide Handsker. Og denne Mand, hvem I ofte omtalte som mig syntes paa den ubilligste Maade, ja gjerne gjorde latterlig, hvor det lod sig gjøre; denne Mand fêtere I nu, blot for at berede en prøvet Ven en Krænkelser, affekttere at sætte ham høit; denne Mand, der Intet udrettede ved Theatret som Nr. 2, ham kunne I nu ønske skal blive Nr. 1.“ Saadan Ord og mange lignende fløi fra min Tunge med den Varme, som kun kan opstaa hos mig, naar noget Godt forurettes. Jeg seer endnu i dette Øieblik Rosenkildes Ryg, thi han stod taus og stille i Kakkellovnskrogen med Ryggen vendt imod mig, som sad i Sophaen. Da mit Forsvar for Collin var tilende, vendte Rosenkilde sig om, saae paa mig, med et bedrøvet, halvt skamfuldt Udtryk og udbrød med stærk Stemme: „Ja, vi ere nogle Asner.“ — „Godt,“ svarede jeg, „saa taler vi ikke mere om den Sag.“

Den offentlige Mening var under alt dette mere og mere stemt baade mod Collin og Lewetzau; Feltraabet var overalt, at Theatret maatte undergaa en gennemgribende Reform. Theatret maatte ophøre at være kongeligt og blive et Nationaltheater, det maatte som saadant underlægges Cultusministeriet med et aarligt bestemt Tilskud af Staten og undergivet Rigsdagens Control som andre Nationalindretninger. En saadan Forandring maatte blive af den største Betydning for Theatrets hele Fremtidsliv, men dette blev af mange, især af Kunstnerne, ikke strax seet eller forstaaet; der gik Aar hen, inden man ret begreb, at denne Omdannelse, som i første Øieblik paa Grund af hele Landets Stemning ansaaes for en Ære, vilde bringe Mange til Fortvivlelse, naar de ret fik Øinene op for, hvilken Betydning det for Kunsten kan have at komme ind under en Rigsdag, istedetfor som hidtil at staa i et Slags patriarkalsk Forhold til Kongen og de Mænd, han havde stillet i Spidsen til at varetage Kunstens og Kunsternes Interesse. I Mai 1849 blev Theatret da og af Kongen henlagt under Cultusministeriet; det kom altsaa til at staa under

Madvig. Det var os Alle en Ære og en Trøst, at netop denne dannede, humane, sandhedskjærlige Mand tog Theatret i sin Haand. Paa Theatret levede og aandede man kun for, hvorledes Theaterforholdene vilde blive ordnede. Erfaringen havde viist, at imellem de 3 à 4 Directeurer, som Direktionen hidtil havde bestaaet af, var det dog bestandigt kun En, der i Sandhed styrede Theatret, og at de mange Hoveder kun vanskeliggjorde Arbeidet istedetfor at lette det. Det var derfor ofte offentligt udtalt, snart i smaa trykte Piæcer, snart i Bladene, at det Retteste vilde være at sætte een Mand i Spidsen for Theatret med den hele Myndighed og det hele Ansvar. Man forudsaae, at Madvig vilde tiltræde denne Mening og var nu spændt paa, hvem han vilde vælge. Rygtet nævnede snart En, snart en Anden, som man vidste ikke vilde undslaa sig for at modtage Embedet, naar det blev ham tilbudt; thi det er det Mærkelige, at uagtet Erfaringen til alle Tider viser, at den Dødelige er ikke født, der kan tilfredsstille et Kunstnersamfund, for ikke at tale om Publikum, saa har dog dette, som mig synes, vanskeligste, byrdefuldeste, utaknemligste af alle Embeder, stedse fundet mange Liebhavere.

En skøn Dag fik Heiberg en Billet fra Madvig, hvis Omgangsvæn han var, om at komme til ham i en vigtig Sag. Madvig tilbød nu Heiberg at stille ham i Spidsen for vort Nationaltheater, med udelt Myndighed i alle Forhold. „Der er ikke en Mand i Landet,“ sagde Madvig, „som jeg ifølge min Samvittighed kan tilbyde Posten uden Dem.“ Heiberg bad om nogen Tids Betænkning. Ved sin Hjemkomst meddelte han os, hvad der var bleven ham tilbudt. Han, men især jeg, var meget betænkelig, jeg endog mere end betænkelig, jeg var næsten ulykkelig ved Forestillingen om, hvad han her udsatte sig for, og hvad der paa denne Bane kunde møde ham. I Aarenes Løb havde jeg, om end dengang ufuldstændigt, lært at indse, hvor vanskeligt, for ikke at sige umuligt, det er at tilfredsstille Kunsternes mange, ofte barnagtige Fordringer; lært, hvor lidt deres Venskab, deres Velvillie er at stole paa; lært hvorledes de, naar deres Lidenskab er sat i Bevægelse, ikke sky noget Middel til at skade og modarbejde den, der, om end af de gyldigste Grunde, nødes til ikke at understøtte, hvad de attraa. Jeg gjøs ved Tanken om, at min kjære, sandru Heiberg skulde begive sig ind i dette Mylder af Lidenskaber af enhver Slags, at han, der hadede Vrøvl fremfor Alt, nu skulde indvie sit daglige Liv til denne Plage, som jeg vidste var ham den største; at dette skulde tilintetgøre vort stille, huslige Samliv i Hjemmet, denne Kilde, hvoraf jeg hidtil havde hentet fornyede Kræfter; at denne velgjørende Rø skulde afløses af Uro fra Morgen til Aften, hans stille Digterliv forvandles til Kamp med alle de Prætensioner, som gjøre Theaterlivet saa besværligt. Jeg frygtede for, at Heibergs Troskyldighed lige overfor alle Slags Intriger — thi den, som selv aldrig intrigerer, troer

ikke let, at Andre gjøre det — skulde berede ham Skuffelser, der vilde virke skadeligt paa hans lykkelige, muntre Sind. Ogsaa laa hans Ære mig paa Hjærte som min egen, og jeg gjøs ved Tanken om den Mulighed, at han ikke tilfulde skulde kunne udfylde de mange store, men især de mange bittesmaa daglige Krav, der stilles til den, som fra Morgen til Aften skal bevæge sig i denne urolige Verden, som kaldes den ideale, men som, Gud bedre det, oftest er meget uideal. Jeg gjøs ved Tanken om, hvorledes da min Stilling vilde blive ved Theatret. Jeg havde hidtil staaet mig godt med mine Kammerater, mit Theaterliv havde i Sandhed været lykkeligt, men hvorledes vilde det herefter blive? Jeg vidste forud, at hvad der saa end rammende mig, skulde jeg have Kraft til at bære det taalmodigt, men hvorledes skulde jeg kunne bære, om man forurettede Heiberg? Ja, jeg var høist urolig. Paa den anden Side havde Heiberg jo fra sin tidligste Ungdom i høi Grad interesseret sig for Theatret og ofte fundet, at der var noget Underligt i, at han stod udenfor dets Styrelse; hans Stilling som dramatisk Forfatter, hans mange dramaturgiske Afhandlinger; hans kritiske Sands, hans musikalske Dannelse, hans nøie Kjendskab til fremmed Litteratur og til Udlandets Theatre, alt dette i Forening med hans store Kjærlighed til en Kunst, hvorpaa han jo selv havde sat sine bedste aandelige Kræfter, maatte vel være Adkomst til en Stilling, hvor det gjaldt om at løfte vort Theater, der unægtelig i de sidste Aar sygnede hen af Mangel paa Holdning og Enhed hos Bestyrelsen. Jeg havde ofte ønsket ham i en større Virksomhed, der kunde rive ham ud af det stille Studerekammers Ensomhed og give ham Leilighed til at virke livligere udadtil; hans Moder og jeg vare ofte ængstelige over, at den blodrige Mand Dag ud og Dag ind sad bøiet over sit Skrivebord uden synderlig legemlig Bevægelse og saa godt som kun i Selskab med os To og de faa, prøvede Venner, der udgjorde vor Kreds. Naar vi da sagde til ham: „Du sidder her bestandig hjemme, hvorfor søger du ikke mere Omgang udadtil?“ svarede han: „Jeg trænger ikke dertil; jeg er fornøiet som jeg har det.“ Saa lykkeligt dette nu end var for os, frygtede vi dog for, at han legemligt skulde tage Skade af den megen Indesiden; men vist var det, at han altid var livlig, elskværdig og oprømt og udgjorde Lykken i vort Hjem. Han vaklede endnu noget, inden han vilde give Madvig sit Ja. Da kom en Dag et Brev fra Madvig med en indstændig Begjæring om en hurtig Beslutning. „Jeg vil meddele Dem,“ skrev Madvig, „at ifald De virkelig giver mig et Nei, da har jeg kun En at ty til, nemlig Hr. . . .“ Vi forfærdedes ved at læse dette Navn, thi den Paagjældendes aandelige Uformuenhed var os velbekjendt; Madvig klagede ogsaa i stærke Udtryk over det Uheldige i at maatte ty til et saadant Valg. Da gav Heiberg sit Samtykke. Saasnart hans Udnævnelse blev bekjendt — den faldt i Slutningen af Juli — hilstes den i Bladene med Velvillie og Haab.

Paa Theatret vare naturligvis Følelserne blandede. Vor mangeaarige Ven Oberst Tscherning udbrød: „Nu har Fru Heiberg faaet den vanskelligste Stilling i Landet!“ Gamle Rosenkilde var en af de Første, der kom glædedrukken ind til Heiberg og sagde: „Ja, nu er der endelig skeet, hvad forlængst burde være skeet; kan nu ikke Theatret trives under J. L. Heiberg, saa lad det gaa ad H. . . . . til, thi saa er det ikke bedre værd.“ Vi troede, at Nielsen vilde geraade i en sand Bersærker gang ved denne Efterretning, men hvem kunde beregne dette Menneske-Barn? Paa Grund af Vaudevillernes Lykke, foruden meget Andet, hvorved hans Misundelse var vakt, havde Nielsen alt i mange Aar været i skarp Opposition mod Heiberg og kom aldrig i vort Hus. Stor var derfor vor Forundring, da han en Formiddag traadte ind i vor Stue i Selskab med Overskou, og i varme, begejstrede Udtryk udtalte sin Glæde over Heibergs Udnævnelse, ja han udbrød i disse, i hans Mund mig uforglemmelige Ord: „Nu er der gaaet en Sol op over det kongelige Theater!“ — i den Grad var Lewetzau nu glemmt, som om han aldrig havde existeret. Overskou, der kjendte hans tidligere Stemning saavel mod Heiberg som mod mig, kastede et stjaalent ironisk Blik hen til mig, og vi havde begge Møje med at skjule et Smil. Ak, jeg kunde ikke glæde mig over dette hans Udbrud; thi af Erfaring vidste jeg, hvad slige Udtryk af ham betød og hvor liden Rod der var i dem. En af de Lykkelige var Phister. Heiberg havde bestandig en stor Beundring for Phisters Talent, ja han satte ham ubetinget over Alle. Dette vidste Phister og glædede sig derfor ved at have Heiberg som Directeur til sin entusiastiske Velynder. Heiberg førte endog sin Beundring for Phister som Skuespiller over paa hans Personlighed og vilde aldrig taale, at Nogen angreb denne i hans Nærværelse. Hvor ofte har Heiberg ikke ved vort Aftensbord været Phisters Talsmand mod Angreb snart af En, snart af en Anden. Heiberg var en forunderlig trofast Natur; havde han først kastet sin Hengivenhed paa Nogen, da var det ham umuligt at vende denne til kjøligere Følelser. Han havde et helt Raisonnement om denne Sag fuldfærdigt; det lød i Korthed omtrent saaledes: „Den, jeg først har skjænket mit Venskab, kan ikke blive det berøvet; i Udholdenheden ærer jeg mine egne Følelser; det er mig selv, det gaer ud over, hvis jeg kan forandre dem; hvad jeg engang har sat høit, maa beholde denne Plads hos mig; jeg nedsætter mig selv, idet jeg opgiver, hvad jeg engang har optaget i min Sjæl.“ Jeg erindrer, at han engang sagde: „Ligesom den, der engang har stjaalet, vedbliver at være en Tyv sit hele Liv igjennem, selv om han aldrig stjæler mere, saaledes er den, der engang er min Ven, min Ven for bestandigt, selv om han paa en eller anden Maade gjør Noget, der er mindre venskabeligt imod mig!“ Naar vi da sagde: „Men er det da umuligt at bryde et Venskab?“ svarede han: „Ja, næsten.“

Saasnart det var afgjort, at Heiberg skulde afløse den tidligere Bestyrelse, skrev han et Brev til vor gamle Ven Collin*, hvem ogsaa vi skyldte saa meget for den Trofasthed og Kjærlighed, han i saa mange Aar havde viist os. Nogle Dage efter fik Heiberg et Brev fra hans ældste Søn, som jeg vil meddele:

Hr. Professor Heiberg!

Tillad, at jeg i al Hemmelighed henvender mig til Dem — ikke som ubekjendt Forfatter, men som Søn af en bekjendt Mand. Jeg har i dette Øieblik læst det Brev, som De har skrevet til Fader. Det har rørt ham dybt, og jeg tør sige, at den Glæde, han har følt derved, opveier Summen af mange af den senere Tids Krænkelser. Det er derfor en Trang for mit Hjerte, i hans Børns Navn at bevidne Dem vor Tak for Deres hædrende, jeg kunde næsten sige sønligt kjærlige Brev til ham, Gud veed, han har fortjent et saadant fra mange Andre.

D. 26de Juli 1849.

Deres

E. Collin.

Tilrods for alle de skønne Udbrud af Glæde og Forundring i Anledning af Heibergs Udnævnelse, der lød for mig baade paa Theatret og udenfor, gik jeg Fremtiden imøde med et tungt og ængsteligt Hjerte. Det var naturligt, at Mange rystede paa Hovedet ved den Omstændighed, at Directeurens Kone var Theatrets første Elskerinde. I dette Punkt følte jeg dog ingen Uro. Jeg stod mig godt med Alle paa meget Faa nær, som led af sygelig Misundelse over mit Held, over min Stilling til Publikum, og disse Faa vare — vel at mærke — Mænd og ikke Kvinder. Jeg har aldrig, saa mærkeligt det end kan lyde, lige til dette Tidsrum af mit Theaterliv, lidt af nogen Skuespillerindes Misundelse. Jeg stod mig godt med dem Alle, og ofte rørte det mig, naar der blev tildelt mig en Rolle, som en anden Skuespillerinde havde ønsket sig, da at høre hende sige: „Ja, det er en anden Sag, spiller Fru Heiberg Rollen, træder jeg tilbage, men heller ikke for nogen Anden.“ Jeg følte som sagt paa dette Punkt ingen Uro, thi hvad kunde, rent ud sagt, en Theaterdirecteur gjøre for mig? I mange Aar havde ethvert originalt Arbeide, der blev indleveret til Theatret, været ledsaget af en indstændig Bøn om, at jeg og ingen Anden maatte komme til at spille den kvindelige Hovedrolle. Forfattere og Oversættere havde aldrig saasnart indleveret deres Arbeider, før jeg fik Brev fra dem med bønlig Anmodning om at tage mig af Stykket ved at spille deri; i modsat Fald ansaae de Stykket for tabt. Her var ikke Tale om at blive protegeret af Directeuren; det Vanskelige for mig var ikke det, at erholde Roller, men det, at blive fri for den Masse af Arbeide, der blev lagt paa

* Breve fra og til J. L. Heiberg.

mig, og som jeg ofte var ved at søgne under, saa at mit Løgøme havde ondt ved at holde sig opreist, thi jeg blev misbrugt baade til Godt og Ondt. Jeg vidste med mig selv, at jeg, saavel som Heiberg, med Taknemlighed vilde gaa ind paa, at jeg spillede mindre end hidtil. Jeg vidste med mig selv, at en saadan Dummhed aldrig kunde falde mig ind, som at hovmode mig over den Stilling at være Directeurs Kone, og jeg troede, at ogsaa alle Andre ved Theatret vidste, at Hovmod lige overfor andre Talenter ikke hørte mig til; havde dette været Tilfældet, da veed Gud, at jeg i de foregaaende Aar havde havt mere end nok Anledning til at vise dette, men mit Valgsprog var den Gang som senere: „Ydmyg i Lykken, frimodig i Ulykken.“ Det var altsaa ikke Noget af det, som Andre frygtede, der gjorde mig betænkelig ved Heibergs Udnævnelse, saa at jeg i et mismodigt Øieblik udbød: „Ak, nu er min bedste Tid forbi ved Theatret!“ Det var Tanken om, hvad vor huslige Lykke vilde tabe i Ro og Fred; thi jeg kjendte saa meget til den Stilling, hvori han nu skulde indtræde, at jeg forudsaae, hvilken Uro den medførte fra Morgen til Aften for den, der virkelig vilde tage sig af Sagerne med Liv og Sjæl, og jeg vidste, at paatog Heiberg sig Noget, da var det med en Alvor, en Udholdenhed, der vilde optage ham ganske, thi alt Sløseri, alt Jaskeri var ham modbydeligt. Dernæst hidrørte mit Suk fra den Mistvivl, som jeg i Aarenes Løb havde faaet om Muligheden af at tilfredsstille de mange, ofte barnagtige Gemytter, der altid findes i et Theaterpersonale, alle de her herskende Pretensioner, alle de Illusioner, al den Indbildning, som her raadede om egen Paaskjønnet, om en Uret, hver især troer at lide ved ikke at blive paaskjønnet efter Fortjeneste. Al den Mangel paa Herredømme over Lidenskabernes, al den Usandhed, som bliver Følgen af Lidenskabernes Magt, alt dette skulde Heiberg, det sandhedskjærlige, ridderlige, noble Gemyt, give sig i Kast med! Hvor var det muligt, at han mere end de mange tidligere Directører skulde kunne uskadt gaa ud af denne daglige Kamp? Jeg skjælvede ved Tanken om alt dette og var i Uro fra Morgen til Aften. Til ham selv, der med Freidighed og varm Interesse gik sin nye Stilling imøde, nænnede jeg ikke at udtale al min Bekymring; men for hans Moder udøste jeg mine Klager og min Frygt. Hun trøstede mig vel paa det Bedste og sagde, at Heiberg vel var Manden for at holde alle de stridende Elementer i Tømme, men tiltrods for Alt, hvad hun sagde, var Enden paa vore Samtaler dog en Rysten paa Hovedet fra min Side. Af alle vore Venner var der Ingen, som varmere og ivrigere tog Del i den Ære, der blev viist Heiberg, end vor trofaste Ven Etatsraad Suhr. Han kastede formeligt sin Kjærlighed paa Madvig for dette hans Valg. Han kom flere Gange om Dagen for at tale med os herom og sagde ofte til mig: „De veed, hvor megen Pris jeg sætter paa Heiberg; jeg har altid syntes, at man herhjemme ikke noksom paaskjøn-

nede ham, og har ofte forarget mig over, at medens man hylder snart En, snart en Anden, bliver saadant aldrig Heiberg tildel. Og hvorfor? Fordi han aldrig har beilet til det, og det hører nu engang til.“ — Naar jeg fortalte Heiberg disse og lignende Yttringer af Suhr og mange Andre, svarede han med det beskedne Udtryk, han altid havde, naar Talen gjaldt ham selv: „Aa, det veed jeg ikke, hvad skulde de gjøre ved mig? Alle slige Udmærkelser er jeg helst fri for.“ Suhr var barnagtig stolt paa Heibergs Vegne, som om han havde været hans egen Søn, og spurgte ofte i denne Tid Heiberg: „Er der Intet, jeg kan gjøre for Dem?“ Og til mig sagde han: „Jeg vilde saa gjerne forskaffe Heiberg en lille Glæde, naar jeg kun vidste, hvori den skulde bestaa.“ Han kom nu i Tanker om, at Heiberg var en lidenskabelig Astronom; han kom derfor en Dag og sagde halvt forlegen til ham: „Heiberg, det er idag faldet mig ind, at De ofte har udtalt Deres Roes over en af mine store Kikkerter, vil De have den?“ — „Ja, det vil jeg rigtignok,“ svarede Heiberg muntert, „jeg trænger netop til en af den Størrelse til mine Observationer.“ — „Godt,“ sagde Suhr, „saa sender jeg den imorgen.“ Heiberg havde det for alle virkelige Digtergemytter eiendommelige barnlige Sind. Uophørligt spurgte han Dagen efter, om Kikkerten ikke var kommen; hver Gang det ringede paa Døren, sprang han op og sagde: „Der er Kikkerten!“ Og naar han da blev skuffet, udbrød han: „Bare Suhr ikke glemmer at sende den!“ Da den nu virkelig kom, kunde han som et andet Barn hverken spise eller drikke; uophørlig til langt ud paa Natten betragtede han sin Gave, tørrede og pudsede Glassene og klappede den som et Barn klapper sin Dukke. „Hvor er Ludvig dog barnagtig,“ sagde hans Moder, „men det er just dette, jeg finder saa elskværdigt hos ham.“ Naar vi da sagde til ham: „Hvordan skal det nu gaa Dig med Astronomien, nu faaer Du jo herefter ikke Tid til at befatte dig med den;“ da svarede han: „Jo, det skal være min Opmuntring efter Arbeidet!“

TILLÆG

VED UDGIVEREN

RIGSARCHIVAR A. D. JØRGENSEN

I. 1812—1842.

DET oprindelige Haandskrift af disse Erindringer har denne Indledning:

„Den 17. Februar 1855.

Ikke i den Tanke at skrive mit Levnetsløb for Andre, men for at adsprede mit Sind fra en stille og nagende Smerte og derved drage mine Tanker bort fra denne, begynder jeg i denne Aften at nedskrive mit Livs Erindringer, idet jeg haaber ved at gaa tilbage i den forbigangne Tid, da at glemme den nærværende.“

Affattelsen af Erindringernes første Del (1812—1842) er derpaa fortsat i de følgende Aar, indtil 1859. Ydre Tidsmærker findes Side 149 og 169: Aaret 1856; Side 200 og 247: 1858; Side 270: 1859. Ved senere Gjennemsyn er dog selvfølgelig et og andet tilføjet, saaledes Side 216, 228, 247.¹

Side 9 (første Bind).

Forfatterindens Forældre.

Der er opbevaret en Svendeattest fra Christian Heinrich Pätges's Ungdom, tilhørende hans Dattersøn, Grosserer J. F. C. C. Mathisen, og af følgende Indhold:²

1) Udgifveren har ikke haft Del i Gjennemførelsen af den i dette Værk fulgte Retskrivning.

2) Paa et stort kobberstukket Blad, med Prospekt af Linz am Rhein. Hvad der her er trykt med Kursiv, findes tilskrevet med Blæk. Aftrykket er bogstavret.

Senere er selve *Lærebrevet* kommet for Dagen blandt Fru Heibergs Efterladenskaber. Det er udstedt 7. August 1797 af „Godfrid Tollmann und Mathias Etzweiler, geschworne Amtsmeister des löblichen Faszbinder Amts in der freyen Stadt Köln am Rhein“. Det stadfæstes her, at Christian Henrich Pätges var Søn af Jacob Pätges og Joanna Magdalena Qwing i Honnef. Han har i 3 Aar staaet i Lære hos Peter Caspar Horst. Lærestedet har han da, som det var Skik blandt Haandværkesvende, opgivet som Hjemsted.

Wir sammtliche Vor und Undere Meister des ehrsamten Handwerks deren *Fasz binder* Zunft in der Churfürstliche und Chur Cöllnische Stadt Lintz bekennen hirmit das gegenwärtiger Gesell Namens *Christian Betgens* von *Lintz ahm Rein* gebürtig, so 21 Jahr alt und von Statur *grosz* auch *blunde* von haaren ist, bey uns allhir 2 Jahr 3 Wochen in Arbeit gestanden und solche Zeit Treü Fleiszig Still Fridsam und Ehrlich wie einem jeglichen Handwerksgesellen gebühret verhalten hat, welches wir also Attestiren und deszhalben unsere sambtliche Mit Meister diesen gesellen nach Handwerks Gebrauch überall zu befördern geziement ersuchen wohlhen.

Lintz den 28. November Anno 1799.

Altester geschwornor Meister
Joan Godfrid Schlösser.

Jünster geschwornor Meister
Joannes Maywurm.

Et senere lignende Aktstykker, udstedt i Heidelberg 1801 (uden Dag) af Mestrene for „Handwerk derer Kieffer“, bevidner, at *Christian Heinrich* (uden Slægtnavn) har arbejdet der i 4 Uger. Han siges at være fra Linz, 24 Aar gammel.

Det Spor, der herved var givet, er bleven fulgt videre, og gjennem Hr. Dr. theol. B. Hansen, Sekretær hos den apostoliske Præfekt, er det lykkedes at finde Mandens Fødested og Slægt.

I Linz boede der i Aarene 1777—79 en Johan Mathias Pätges, med Hustru Christina Schlössers; de havde i de Aar Sønnerne Johannes Alexander, født 1777, og Anton, født 1779; derimod ingen Christian Heinrich. Endvidere oplystes det, at Slægten stammede fra *Honnef*, en stor Landsby i Hertugdømmet Berg, en Mils Vej nord for Linz, ligeledes nær Rhinen, omtrent 6 Mil, i lige Linie, syd for Køl. Herfra er der da ogsaa skaffet fuldstændig Klarhed over Slægtskabet. Sognepræsten i Honnef a. Rhein, Th. Daniels, skriver nemlig:

„Chr. Hein. (Joseph) Paetges —

ist am 27. Febr. 1777 hierselbst geboren, resp. getauft, und Sohn von Jacob Paetges und Johanna Magdalena Quink.

Geschwister desselben sind:

1) Hermann Michael P., Schreinermeister, dessen Tochter Johanna Løhr, geb. P., hier noch im Alter von 78 Jahren lebt.

2) Jacob P., Gastwirth u. Bäcker;

3) Gottfried P.

4) Johanna P. deren Enkel Christ. Heinr. Stang, 65 J. hierselbst Küster ist.

Wie mir mitgetheilt wird, wanderte obengenannter Chr. H. P. als Fassbindergeselle nach Kopenhagen, wo er sich verheirathete, kam um das J. 1817 nach Honnef, um sein Erbtheil in Empfang zu nehmen, erlitt gemäss einem Briefe auf Rückreise Schiffbruch, wobei er

nur das nackte Leben rettete. Seine Adresse ging hier verloren und fehlen seitdem weitere Nachrichten.“

Det maa herefter antages, at Christian Heinrich Pätges* alt som Barn er kommen til Linz, rimeligvis i Huset hos den nævnte Slægtmig, hvis jævnaldrende Søn han opnævnte en af sine Sønner efter. I det hele gjenfindes Børnenes Navne hos deres tyske Slægt:

Johanne Magdalene, født 19. Juni 1804 (opnævnt efter sin Far-moder).

Caroline Henriette, f. 12. Nov. (Moder 1805).

Johan Anton, f. 12. Marts 1807 (Slægt i Linz).

Johan Jacob, f. 19. Maj 1808. (Farfader).

Josef Frederik, f. 15. Dec. 1809. (Faderen).

Christiane, f. og d. i Vinteren 1811. (Faderen?)

Johanne Louise, f. 22. Nov. 1812. (Faders Moder og Søster).

Regina Amalie, f. 18. April 1814.

Datterdatteren, Fru Marie Welding har optegnet Følgende om Henriette Hartwigs Ungdom, som det vil ses, i et enkelt Træk afvigende fra Fru Heibergs Beretning:

„Hun blev født 1779 [efter andres Angivelse 17. Januar 1780] i Frankfurt a. Main, var Datter af velstaaende Jødeforældre og havde mange Sødskende. Da hendes Moder døde, var hun 6 Aar. Faderen giftede sig igjen med den afdøde Kones Søster, efter hins Ønske, idet hun forudsatte, at Børnene vilde faa en god Stedmoder i Tanten. Dette blev imidlertid ikke Tilfældet. Stedmoderen var gjerrig, og da hun selv fik Børn, lede de store Stedbørn en haard Behandling. En 2 Aar ældre Søster flygtede fra Hjemmet, da hun var 10 Aar. Da Henriette var 10 Aar, fulgte hun Søsterens Exempel. I hin Tid, hvor Communicationen var saa mangelfuld, var det næsten en Umulighed at opsøge de smaa Flygtninge, om de overhoved ere blevne efterspurgte. Henriette kom efter mange Gjenvordigheder til Hamborg, efter at have arbeidet for Føden underveis. I Hamborg fik hun Tjeneste hos en rig Jødefamilie, som tog Nytte af den flittige og vel udviklede Pige. Med denne Familie kom hun 1802 til Kjøbenhavn.

Kort efter blev hun af sit Herskab med et Brev sendt til en Familie, som skulde bo i Pilestræde; da hun kom til Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade, saae hun sig raadvild omkring; hun var klædt som Hamborger Pige, med hvidt broderet Forklæde og den bekjendte Kappe med flagrende Baand. Smuk skal hun have været; thi hun blev i de følgende Aar bekjendt under Navnet „die schöne Henriette“. Paa det omtalte Hjørne var der i Vinhandelen en Svend Pätges, som havde været et Aarstid her i Byen. Da han saae den

* Navnet skrives: i Linz Petges, i Honnef Paetges, i Kjøbenhavn Pätges. Betgens er altsaa Forvanskning.

raadvilde Pige, løb han ud til hende og tiltalte hende paa Tydsk. Saaledes gjorde de Bekjendtskab med hinanden. — Den ældre Søster var mærkeligt nok ogsaa kommet til Danmark og gift med en Kjøbmand i Stubbekjøbing; han var Jøde og hed Hertz Wulff. Ved et Tilfælde (en Handelsreisende) blev det opklaret og min Bedstefader besøgte sin Svoger paa Falster. En Datter blev senere fra sit 4. Aar opdraget hos disse Slægtninge, som selv ingen Børn havde.

Pätges havde Borgerskab som Vinhandler*, men da han havde etableret et Lager i Dronningens Tværgade, blev det ødelagt under Bombardementet 1807, hvor Bomberne slukkedes i hans Vinfade, medens hans Hustru og to Børn vare flyttede over i Kongens Have. Den ældste Datter, min Moder, kunde tydeligt mindes denne Begivenhed. Da de ikke havde hverken Penge eller Kredit til paany at etablere en Vinhandel, fik de en saakaldet Beværtning med Middagsabonnement osv. . . .

Det har smertet og forbauset mig at se, saavel i Digt som Prosa, den saa usandfærdige Beskrivelse af min Bedstemoder og hendes Gjerning. Hun har ikke været Vaffelbagerske i Dyrehaven, men hun havde et Telt der, som var det mest bekjendte og det bedste paa den Tid; der serveredes ved veldækkede Borde med forskjellige varme Retter og koldt Køkken, ligesom de bedste Vine, fra Vinhandler Lorenz Petersen, altid fandtes der.

Min Moder, Johanne Magdalene Pätges, født 1804, var i Hjemmet til sit Bryllup, 28. Mai 1823 . . . Hun indstuderede Barnets Rolle i „Correggio“ med sin Søster Johanne, der dengang ikke kunde lære den ved selv at læse . . .“

Det fremgaar dog af forskjellige Træk i „Erindringerne“, at Familietraditionen m. H. t. Fru Pätges's Barndom er paa Vildspor. Naar der saaledes fortælles, at hun brugte en stor Mængde Ordsprog og Talemaader som hun havde hørt af sin Moder, at hun kunde tilberede nationale tyske Retter o. l., som hun havde lært at lave i Hjemmet, ligesom hun huskede Replikker af „Hamlet“, som hun havde set paa sin Flugt (S. 19), saa stemmer det kun daarlig med den unge Alder, hvori denne skulde være foregaaet. Hertil kommer det lidet sandsynlige i hele denne Begivenhed overfor det jødiske Familielivs snævre Baand. Det viste sig da ogsaa ved næiere Undersøgelse, at man i Frankfurt intet kjendte til denne Begivenhed eller overhovedet til den paagjældende Familie. Derimod lykkedes det ved Hjælp af de Oplysninger, som kunde skaffes til Veie vedrørende Søsteren, der var kommen til Stubbekjøbing, at finde Børnenes rette Hjem. Disse Oplysninger skyldtes Hr. Kjøbmand P. W. Wulff i Stubbekjøbing, hvis Farfadere Broder, Herz Moses W., var gift med denne Søster,

* P. fik Borgerskab 16. Juni 1806 og optoges 2 Dage efter i Vintapperlavet; han stod i det borgerlige Artilleri. (Raadstuearkivet.)

Rebekka Hartwig. Han var tilligemed sine Brødre omkring Aar 1800 indvandret hertil fra Meklenborg. Hans Hustru opgives i Kirkebogen ved sin Død (27. Marts 1838) at have været 65 Aar gammel og født i *Friedberg ved Frankfurt* (1772—73). Denne lille By ligger i Hessen, 3 Mil nord for Frankfurt. — Hos Wulff i Stubbekjøbing, der først var Kjøbmand, senere Gjæstgiver, blev Konens Søsterdatter Caroline opdragen, ligesom hun arvede Forretningen. En af Brødrene menes her at have lært Handelen (sml. S. 22).

Ved Hr. Rabbiner D. Simonsens velvillige Bistand er der derpaa forespurgt i Friedberg og herfra modtaget fuldstændige Oplysninger fra den endnu levende Slægt (bl. a. en 80-aarig Fætter til Fru Heiberg). Hr. E. Loeb, Forstander for den mosaiske Menighed i Friedberg, skriver nemlig Følgende :

„Eine Familie *Hartwig* gab es nie hier, sondern die Verwandten heissen *Hirschhorn*.*

Der Urgrossvater der Schauspielerin war von Amsterdamm hierher gezogen und nannte sich *Moses Amsterdamm*. Dessen Sohn hiess *Hirsch Moses Amsterdamm*; er hatte drei Frauen :

- 1) Eine geborene Butzbach. Aus dieser Ehe einen Sohn Loeb H. Amsterdamm, seit 1818 genannt Hirschhorn.
- 2) Eine geborene Präger aus Friedberg. Kinder :
  - a. Aron Amsterdamm, in Giessen gestorben.
  - b. Salomon Amsterdamm, wohnhaft in Hamburg, Name unbekannt.
  - c. Henriette }   in Kopenhagen.
  - d. Rebekka }
- 3) Eine geborene Präger, Schwester der zweiten Frau. Kinder :
  - a. Salomon H. Amsterdamm, nach Giessen gezogen; jetziger Name Hirsch.
  - b. David H. A, später genannt, Hirschhorn.
  - c. Michael H. A., wohnt in Hamburg; Name unbekannt.

Den Geburtstag den Kopenhagener kann man nicht ausfinden, weil erst seit 1818 Register geführt werden, und in Gemeindebüchern und alten Akten trotz meiner Mühe nichts finden konnte.

Die hiesige Familie resp. die Kinder und Enkel von Loeb H. A. sind sehr angesehene Leute, theilweise grosse Kaufleute, Rechtsanwälte; ebenso von Salomon H. A., Hirsch; der Sohn ist erster Beamter der Reichsbank in Darmstadt.

Henriette [Hartwig] entfloh mit einem französischen Officiere zu Ende des vorigen oder Anfang dieses Jahrhunderts [1796?]. Die Spur von der Frau bekam ich durch einen Bierbrauer Hr. Steinhausen, welcher im Jahre 1858 die Frau Pätges besuchte.“

* Navnene Hartwig, Hertz og Hirsch skulle hos tyske jødiske Familier jævnlig sættes i Stedet for hverandre.

Side 12 (første Bind).

Hvad der her fortælles om Anledningen til Fru Heibergs Optagelse i Theatrets Danseskole synes at modsiges af det Faktum, at hun fra Aalborg medbragte en Anbefalingsskrivelse til Solodanser Dahlén og at denne skaffede hende Adgang til Skolen. Om Fortællingen om Jødepigen kun gælder Søsteren, eller hvorledes det forholder sig med den, faar staa hen. Af Frøken Augusta Zangenberg, Danselærerinde i Thisted og en Datter af Fru H.'s første Lærer, daværende Stabs-hoboist Z., har Udgiveren faaet Afskriften af to Breve, der hidsættes her, dels som Vidnesbyrd om det historiske Forhold, dels som Prøve paa Forfatterindens Standpunkt i disse tidlige Aar.

Brevene lyde saaledes :

Kiære Zangenbærg

jei vil lade ham vide at jei har været hos baletdandseren med breved jei skal danse nogle for ham og saa danse jeg nogle af den franske dans han har lært mei i næste uge skal jei begynde at go paa balet-skolen og jei skal ogsaa go i en anden skole han skal ha mange tak for alt det got han har gior mei i Aalborre og for ded jei fik lov til at beholle kiolen og skoene skiberen vi segled med har jei set her han vil ta breved med til Aalborre

fra

Johanne Luise Pätges

jei skal nok skriv en anden gang

(Originalen var skreven paa et udskaaret Blad af en Skrivebog, indsvøbt i graat Papir).

Her Stadsmusikus Zangenberg

Thisted

Da jeg har loved Dem, at De skulde faa at vide hvorledes det gaar mig her i Kjøbenhavn, saa vil jeg Idag skrive og fortælle Dem lidt derom.

Som De ved var jeg først paa Baletskolen; mange Gange var det stræng for mig, især i Begyndelsen, at følge med de andre Elever, men saa tænkte jeg paa hvad Zangenberg saa ofte havde sagt til mig, at man kunde det man vilde, og saa kom jeg ogsaa efter det.

Nu er jeg imidlertid ikke længere ved Baletten, men jeg er bleven Skuespillerinde ved det kongelige Theater, i det jeg den 22de April debuterede som Trine Rar i Aprilsnarrene; De kan tro det var en Fryd for mig at høre, hvorledes Publikum klappede og vare begei-

strede over min fremstilling, og jeg takkede Gud for at jeg var naaet saa vidt.

Jeg haaber nu at min Fremtid er sikkert, og at jeg kan se en lysere Tid imøde, end da jeg boede i Aalborg, nest Gud i Himlen maa jeg takke Dem min kjære Zangenberg, thi havde De ikke medgivet mig Brevet, og saa varmt anbefalet mig til Her Baletdanser Dahlén, var jeg vel neppe naaet til den Plads jeg nu har, skulde jeg i Fremtiden kunne gjøre noget for Dem, eller Deres, da vil det glæde mig meget, thi jeg vil da betragte det som afbetaling paa en gammel Gjæld. Haabende at De og Deres Familie maa have det rigtig godt forbliver jeg Deres hengivne

Johanne Luise Pätges.

Kjøbenhavn den 7de Juni 1826.

Hertil kan føies Frøken Zangenbergs Fortælling om et Sammen-
træf med Fru Heiberg (Nordjyllands Folkeblad, 9. Jan. 1891).

„Sommerferien 1885 tilbragte jeg i Fredensborg; efter Fleres Opfordring blev jeg der i September Maaned og underviste endeel Børn i Dands. Etatsraadinde Heiberg, som havde tilbragt Sommeren ved Hankø Bad, tog paa Hjemreisen til Kjøbenhavn Ophold i nogle Dage paa Hotellet i Fredensborg. En Aften, da jeg øvede Børnene i en fransk Qvadrille, gik hun ud i Haven. Denne Dands, som fra mine Afdandsningsballer nu er kjendt af Mange i Aalborg og andre Byer, hvor jeg underviser, havde Fader componeret i Anledning af et Bal, som Prindsen af Hessen, der var Chef for 3die jydsk Brigade, efter Troppernes Hjemkomst fra Frankrig, gav paa Compagnihuset i Aalborg, hvor den efter høieste Ordre blev dandset af 8 unge Officerer for at fornøie de Tilstedeværende. Da Etatsraadinde Heiberg hørte Musikken, nærmede hun sig et aabentstaaende Vindue og kom kort efter ind i Salen, gjorde mig en Undskyldning for det hun mulig forstyrrede, men, sagde hun: „disse Toner og Trin vække Minder fra min tidligste Barndom, det var ved at dandse de forskjellige Trin i denne Qvadrille for Balletmesteren, at jeg blev antaget som Elev ved Balletskolen; Melodien til denne Dands glemmer jeg aldrig.“

Jeg gjorde Etatsraadinden opmærksom paa, at det var min Fader, der havde været hendes første Lærer i Dands, og skjønt hun mente, at det var umuligt, da der jo var gaaet saa mange Aar siden den Tid, saa blev hun dog overbeviist derom, især da jeg lod hende vide, at jeg kun var omtrent 2 Aar ved Faders Død, og at han, som var født 1792, nok kunde have været hendes Lærer.

Etatsraadinde Heiberg gjentog omtrent de samme Ord, hun i sin Tid skrev til Fader, og sagde, „at hun aldrig vilde glemme hans Navn“, bad om Børnene maatte dandse Qvadrillen for hende, og idet hun der-

efter forlod Salen, takkede hun mig meget for den Glæde, jeg havde beredt hende.“

Fortællingen om Jødepigen, der bragte Børnene til *Danseskolen*, stadfæstes af et Brev fra Fru Heiberg, dat. 4. Okt. 1861. Det hedder her:

„Og nu skal jeg fortælle Dem noget, som ogsaa er ret eventyrligt. Den unge Pige, som var den første Aarsag til at jeg og min Søster, mod vor Faders Villie, kom til Theatret, og som jeg længst troede død, er i disse Dage kommen hertil fra Rusland efter 36 Aars Fraværelse. Hun hedder nu Fru Elers, er i gode Kaar og bliver her i Vinter. I Aften kom min Søster, hos hvem hun havde været, for at bede mig fra hende, om hun maatte komme til mig. Med den største Interesse har hun i Afstand fulgt mig, og ikke glemte, at hun var den der bragte mig til Danseskolen. Hun skal sige, at hendes høieste Ønske har været at see mig engang igjen. Hvor mange Barndoms Erindringer vil ikke ved hendes Nærværelse dukke op i min Sjæl!“

Den 14. næsteften fortælles, at Fru Elers har været der og bl. a. udtalt, at hun fortjente en Præmie for sin Gang til Hoftheatret med Børnene. Der tilføies: „Hun er en lille, mærkelig energisk Person, der ganske paa egen Haand har banet sig i Vei i Verden . . . . Det var mig ganske forunderligt at see hende igjen. Jeg kunde dog godt minde hendes Træk.“

Det forholder sig da vel saaledes, at Faderen ikke har villet tillade Børnene at gaa til Dahlén med Zangenbergs Brev af Frygt for, at de vilde blive tilbageviste.

Side 37 (første Bind).

Til denne Tid henhører Udnævnelser til Elev ved Theatret:

At Directionen indtil videre har antaget Dem som Eleve ved Theatret med 25 Rd. Sølv aarlig fra 1. Julii d. A. af, meldes Dem herved.

Directionen for de Kongelige Skuespil den 6te Aug. 1825.

F. Holstein.   K. L. Rahbek.   G. H. Olsen.   Collin.

Til

Eleve ved Theatret Johanne Pætges.

Printzlau.

Side 40 fl. (første Bind).

I en Optegnelse fortæller Fru Heiberg, at Heiberg alt lagde Mærke til hendes lille Replik som „*det blodige Barn*“ i *Macbeth* (15. Sept. 1825.) Dette blev hende dog dengang ubekjendt.

Oplæsning af „Aprilsnarrene“.

Hukommelsen har her i et enkelt Punkt svigtet Forfatterinden. I

et Brev, dateret Odense, 18. August 1838, skriver nemlig Redaktør, Kand. Ove Thomsen, der 1826 var Amanuensis ved Universitetsbibliotheket og fra 1827 Medredaktør af „Kjøbenhavnsposten“: „Til lad mig et Øieblik at tilbagekalde i Deres Erindring den Dag, da jeg ved min Haand førte Dem ind til Deres nuværende Mand, som da vilde gjøre Dem bekendt med et nyt Arbeide, der skyldte Dem sin Tilværelse. Fra hiin Dag oprandt ligesom en ny Æra for Dem, og det dengang saa lovende Barn er nu den danske Scenes første Prydelse.“ Brevskriveren kalder sig „en af Deres Barndoms redelige Venner“. Han havde 1826 ægtet Johanna Elisa Beyer, fra 1825 Elev paa Theatret, fra 1827 kgl. Skuespillerinde. Hun var tidligere optraadt som Forfatterinde.

Forholdet til *Elisa Beyer* omtales i et Brev fra Provst Dr. H. O. Schönbeck, Qvistofta, Skaane, til Folkethingsmand F. Bajer (29. Febr. 1880): „Vi svärmade 1828—29 för Öhlenschläger och plögade umgänge med alla de utmärktare artisterna vid den kongl. Teatern . . . . Jag förvarar ännu en vissnad blomma, som Hanne Pätges bar, då hon konfirmerades i Garnisonskyrkan i Okt. 1828. Hon skänkte den åt Ove Thomsens dåvarende fästmö, Elisa Beyer, och genom henne fik jag den.“ . . . . (Afskrift bl. Fru H.'s Papirer). E. B. ægtede O. Thomsen 21. Okt. 1829.

Side 45 (første Bind).

Frøken Amalie Pätges optraadte senere paa Theatret i Christiania. 9. Marts 1833 skriver Jakob Skjelderup (Side 88 og 97 fl.) til Fru Heiberg bl. a. Følgende:

. . . „Deres Syster lever vel her og har i senere Tid meget sjelden havt sit slemme Tilfælde, skjønt hendes Sygelighed rigtignok undertiden hindrer hende i tilgavns at memorere Rollerne, og jeg kan ikke nægte, at jeg mangan Gang sidder i den dødeligste Angest for at hun skal komme reent fra det, hvilket dog heldigvis aldrig har været Tilfældet. Naar hun er vel disponeret, gaaer det meget bravt med Spillet, og i flere Roller vinder hun almindeligt Bifald. At hun har været ved Dansen kommer hende til megen Nytte, og hun er her den eneste Skuespillerinde, som har nogen Maneer og som paa Theatret bevæger sig med Tække. Hun er bleven Medlem af Byens galanteste Selskab, det musicalske Lyceum, og forleden Dag assisterede hun i en Sextet af Robert le diable. Ligeledes har hun været paa Bal i Selskabet, og, som jeg haaber, moret sig vel. Sidste Søndag havde jeg inviteret Malle paa Bal, men da hun ved en pludselig Forandring af Stykke kom til at spille den Aften, kunde hun ikke tage derhen, og, som galant Cavallier, blev jeg da ogsaa derfra. NB. NB. Malle danser overmaade godt . . .“ „Til Slutningen hilser jeg Dem fra Malle (maa-kee hun kaldes Amalie i Kjøbh., men her hedder hun Malle) . . .“

Amalie Pätges døde 1855 hos en Broder i Roskilde; hun var i sine sidste Aar fuldstændig kuert af sin Sygdom. Af et Brev fra Svigerinden Marie Pätges til Fru Heiberg (25. Nov. 1855) sees det, at Heiberg har været tilstede ved Jordefærden.

Side 47 (første Bind).

Dette Vers findes ikke i „Wilhelm Meister“, men i Digtet „An Mignon“, der rimeligvis har været trykt foran Udgaven af den nævnte Roman. Samme Digt indeholder det berømte Vers:

Kaum will mir die Nacht noch frommen,
den die Träume selber kommen
nun in trauriger Gestalt,
und ich fühle dieser Schmerzen
still im Herzen
heimlich bildende Gewalt.

Side 54 (første Bind).

Den formelle „Overgang til Skuespillet“ havde alt fundet Sted Aaret før de i dette Afsnit fortalte Begivenheder, saaledes som det fremgaar af Udnævnelser:

At Directionen har ansat Dem som dramatisk Eleve med en aarlig Løn af 100 Rdl. Sølv fra 1ste Julii d. A. hvorimod De ophører at gjøre Tjeneste ved Dandsen, meldes Dem herved.

Directionen for de Kongelige Skuespil den 5te Juni 1826.

F. Holstein.

G. H. Olsen.

Collin.

Til

dramatiske Eleve Jfr. Johanne Pætges.

A. Printzlau.

Side 61 (første Bind).

Det har hos adskillige Læsere vakt Forargelse, at Fru Heiberg ved at fortælle en Scene fra sin Barndom, i hvilken hun først blev vidende om, at *hendes Moder var Jøde*, udtaler sin Skamfølelse herover, med det Tillæg: „jeg tilstaaer, at jeg aldrig senere blev fuldstændig Herre over denne Følelse.“

At denne Scene henlægges til et Sted i Fortællingen, hvor den øiensynligt ikke kronologisk hører hjemme, er let at see og er heller ikke kommen i Forfatterindens Tanke. Hun er øiensynligt ved at alludere til en Ytring, der er brugt paa et tidligere Sted (Bønnen „Giv os i Dag vort daglige Brød“, Side 23) kommer til atter at tænke paa, hvad der stod i Forbindelse hermed, og har da her fortalt, hvad der foran var glemt. Selvfølgelig henhører Begivenheden til den tidligere Barndom. Paa samme Maade ere jo andre Fortællinger anbragte, hvor en Ideeassociation lod dem melde sig for Erindringen.

Hvad Fortællingens Realitet angaar, forekommer den mig i alle Henseender at være meget naturlig. Moderen har skammet sig ved at være Jøde og har mildest talt ikke hos sine egne modvirket det Indtryk, kjøbenhavnske Børn af Almuen dengang maatte faa af, at Jøderne udgjorde en foragtet Kaste. Saa meget dybere maatte det saare Barnet at see selve denne Moder betegnet med dette Navn, i Forbindelse med en haanende Anklage for Bjergsomhed (S. 26, 61, 62). Fru Heiberg havde i en sjældnen Grad — som vel for Resten alle betydelige Mennesker — arvet sine Forældres bedste Egenskaber: Faderens stolte og Moderes djærve Natur, Faderens ideelle og Moderens praktiske Sans; men da hun i sin Opvæxt især havde Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med Vrangsiden af disse Egenskaber, fik hun ganske naturligt en udpræget, snarest for vidt dreven Skræk for Skyggesider ved deres Personligheder, saaledes som Livet havde formet dem. Den Omstændighed, at hendes Forældre var et Par evnerige Mennesker, der havde lidt Skibbrud i Livet, bør ikke lades ude af Betragtning ved Opfattelsen af Fru Heibergs Liv og Personlighed, efter at hun selv har gjort Offenligheden Rede for den. Det tunge Tryk, der hvilede over hendes Barndom, kom ikke deraf, at hun var udgaaet fra et fattigt Hjem, men havde sin Grund i den Athmosfære af Skuffelser, gjensidige Bebrejdelser, tildels Selvopgivelse, i hvilken hun voxede op. Hun fik derfor paa den ene Side en Rædsel for Faderens Mangel paa Selvbeherskelse, paa den anden en Afsmag for Moderens hensynsløse Erhvervsans, som vistnok drev hende længere over i Fremhævelsen af Formens Betydning og de ideelle Interessers Krav end ellers vilde have været Tilfældet. Det var derfor heller ikke blot Indtrykket af Barndommens gængse Opfattelse af Jøderne som en ringeagtet Del af Befolkningen, der fremkaldte denne Skamfuldhed, som Fru Heiberg „aldrig senere blev fuldstændig Herre over“, men tillige, — om end maaske helt ubevidst — en Følelse som den, hendes Fader lagde for Dagen i sit brutale Udbrud, Følelsen af at en Skyggeside i dette Folks Karakter ogsaa var stærkt kjendelig hos Moderen.

Paa den anden Side maa det lige saa bestemt fastholdes, at Fru Heiberg selv ved de Udtryk, hun bruger, betegner sin Skamfølelse som væsentlig uberettiget. Overfor Mænd som Hertz, for blot at nævne en bekjendt Personlighed, har hun næppe nogensinde tænkt paa Nationaliteten, ligesaa lidt som det noget Øieblik vilde være faldet hende ind af den Grund at gjøre nogen Forskjel paa andre Medborgere.

Derimod skal det ikke nægtes at hun af mange Grunde følte sig stærkt frastødt af den nyere Radikalisme, frem for alt af dens mest energiske Talsmænd af jødisk Nationalitet. I Formaalet for deres Bestræbelser og i Maalestokken for deres Domme fandt hun det samme Aandspræg som i det lidenskabelige Madstræb paa et lavere Trin:

Fornægtelsen af enhver højere og selvgyldig Magt i Livet, baade i religiøs, ethisk og national Henseende. Det er bekjendt nok, hvor smaaligt man søgte at gjengjælde denne Uvillie, der jo aldrig gav sig offentlig til Kjende, med en paatagen og meningsløs Undervurdering af hendes Kunst og Personlighed, saavel som af Heibergs nationale Digtning.

Den ædle og energiske Idealitet, der saa ofte udmærker Individet af jødisk Nationalitet, synes Fru H. ikke at have faaet Øje for, ligesom hun vistnok oversaa den velgjørende Indflydelse, som dette fremmede Element ved sin Intelligens og Dygtighed har udøvet i vort Samfund. At Moderen, som hun til det sidste omfattede med datterlig Kjærlighed,* tildels skyldte sin Afstamning ogsaa saadanne Karaktertræk, kom hende næppe i Tanke, da hun overhoved i sin Betragtning af Menneskene holdt sig til det enkelte Individ og dets Ansvar.

Side 83 (første Bind).

Da den Indflydelse, Erindringernes „*Herman*“ har øvet paa Forfatterindens Barndoms og Ungdoms Udvikling, er af saa dybt indgribende Betydning, vil der være Anledning til her at gjøre nærmere Rede for hans Forhold og Skjæbne. Hans rette Navn var *Johan Gebhard Harboe*, Assistent ved „det kongelige Klædeudsalg“ eller „Klædeoplæg“. Han var født 12. November 1799 og Søn af Arent Harboe, Forvalter ved samme Klædeudsalg, forhen ved Blaagaards Dugmanufaktur, og død 14. November 1808. Hans Moder hed Marie Dorothea, født 18. April 1770, og var Datter af Snedkermester Gebhard Neumann. Hun havde 1813 indgaaet nyt Ægteskab med Klædefabrikant Joh. Fr. Kummerlehn, der imidlertid forfaldt til Drik og bragte dem „fra nogenledes Velstand til yderste Armod.“ Af Frygt for at blive ilde behandlet af sin Mand maatte hun tilsidst med sine Børn flytte fra ham. Hun havde foruden Sønnen Johan Gebhard, der som nævnt blev Assistent ved Klædeudsalget, en Datter Annette Arentine Harboe, født 1. October 1808, og en Søn Johan Vilhelm Kummerlehn, født 2. Marts 1814, der 1829 var Lærling paa Chinaskibet „Christianshavn“. Familien boede dengang i Overgaden oven Vandet Nr. 187. Klædeudsalget fandtes paa Høibroplads Nr. 51, hvor ogsaa Forvalteren havde Bolig.

I Forfatterindens Fortælling har der paa dette Sted indsneget sig nogen Uklarhed med Hensyn til Tidsregningen. „Elverhøi“ opførtes den 6. November 1828 (S. 65), Fødselsdagen indtraf den 22. s. M. (S. 71), Flytningen til Wexschalls den 1. Januar 1829 (S. 77) og

* Det er bekjendt, at hun jævnlig besøgte Moderen i sin Beværtning og viste hende den største Deltagelse. Da hun i 1854 og 55 laa ved Badene i Bøhmen, sees det af Brevvekslingen med Heiberg, at denne, hver Gang han havde modtaget Brev, et Par Gange om Ugen, gik til sin Svigermoder for at bringe hende Hilsen og Efterretninger. Saml. S. 393 (første Bind).

Heibergs Udnævnelse til Theaterdigter den 6. s. M. (S. 72). Ind mellem disse Begivenheder faldt Harboes urolige og fortvivlede Opførsel.

Det første Tegn paa, at man i selve Udsalget var opmærksom paa Uregelmæssigheder, synes at være Kontrolløren Flors Ansøgning om Afsked, der blev indgivet 24. September 1828, uden dog indtil videre at bevilges, skjøndt den siges at have været gjentaget.

Den 29. Januar 1829 skrev dernæst General-Toldkammer- og Kommerce-Kollegiet, under hvilket Klædeudsalget sorterede, til Forvalteren og Kontrolløren, at det vilde være nødvendigt at foretage en Forandring med det, hvorfor Udsalget skulde standses og en Opmaalning af Varernes foretages. Under denne foreløbige Undersøgelse blev Harboe den 10. Februar indtil videre „fritaget fra at deltage i det kongelige Klædeoplags Forretninger“. Hovedbogens Førelse, som havde været overdraget ham, blev overtaget af Bogholderen. Samtidig blev Kollegiets Assessor O. J. Rawert udnævnt til at overtage det daglige Tilsyn med Oplaget.

Revisionsforretningen indsendtes den 16. Marts til Kollegiet og viste den største Uorden i Varelageret; der var et Overmaal til Beløb af henved 2000, men et Undermaal til Beløb af over 6000 Rd.

Den 21. Marts tilstilledes denne Opgjørelse Assessor Rawert til Erklæring, medens det s. D. blev paalagt Vice-Politidirektør Bræstrup at arrestere Assistent Harboe som mistænkt for Underslæb. Med Ordren fulgte 9 Alen brunt Klæde, som en Skrædder havde angivet at have købt af ham. — Harboe unddrog sig Arrestationen ved Selvmord.

Dagen efter skrev Forvalteren til Kollegiet bl. a. følgende:

„Saa uendelig megen Kummer uagtet, jeg med de allermildeste Udtryk kan sige, at nu afdøde Assistent Harboe har forvoldt mig i min Embeds-Stilling, kan mit for hans 58 Aar gamle Moder, med endnu tvende uforsørgede Børn, ømtfølede Hjerter ikke nægte mig den Beroligelse at have opfyldt en af den Afdødes sidste Bønner til mig, ved herhos underdanigst at fremsende hosfølgende hans Ansøgning til Kongen, kraftigen at anbefale en ulyksalig Moder, der intet Tilskud har, enten af Pension eller anden offentlig Understøttelse: med den afdøde Søn J. G. Harboe er hendes eneste Støtte tabt. —“ Under Fortsættelsen af den paabegyndte Undersøgelse kom man imidlertid under Vejr med, at Underslæbene først og fremmest skyldtes selve Forvalteren, men ogsaa denne unddrog sig den nærmere Undersøgelse ved Selvmord. 28. April blev Lageret i den Anledning forseglet og overgivet til Skifteretten, der atter afleverede det til en særlig Undersøgelseskommission, medens der samtidig etablereds et andet Udsalg. Kommissionen nedlagde Paastand paa Erstatning ogsaa i Harboes Bo, der dog kun beløb sig til godt 100 Rd.

Den vidtløftige Undersøgelse afsluttedes først i Slutningen af Aaret 1836 og førte da til det Resultat, at man frafaldt alle Fordringer paa Harboe. Kollegiet skrev 20. December 1836 til Kammeradvokaten, at han bemyndigedes til „at frafalde videre Krav i hans Bo og at give Samtykke til dets Slutning“: „da der ved den endelige Opgjørelse af Klædeudsalgets Masse ikke er fundet tilstrækkelige Data for at hjemle den nedlagte Paastand om at udbetale Boets Beholdning med Hensyn til Harboes Ansvar til Udsalget som sammes Betjent, eftersom han ved at aflive sig selv i sin Tid unddrog sig den fornødne Undersøgelse.“ Og i Kollegiets Forestilling til Kongen af 14. Marts 1837 hedder det: „I Harboes Boe, hvis Slutning har henstaaet efter Udfaldet af (Forvalterens), vil saameget mindre noget kunne erholdes til Fyldestgjørelse for hans formentlige Ansvar, som der under de i Anledning af hans Dødsfald optagne Forhører ikke er tilveiebragt noget Beviis for, at de forefundne Forvanskninger af Lageret vare foretagne af ham. Hans Boes Beholdning udgjør iøvrigt kun 100 Rd.“

Derimod konstateredes i samme Forestilling, at Forvalteren havde gjort sig skyldig ikke blot i Underslæb paa Varelageret, men ogsaa i Besvigelser paa en Række Regnskaber, til et samlet Beløb af 40,507 Rd. 1 Mk. 12 Sk., medens hans Bo næppe naaede op til 1000 Rd. Kollegiet indstillede iøvrigt ved denne Leilighed Klædeopløget til Ophævelse og dette tiltraadtes ved den paafølgende kongelige Resolution af 22. Marts.

Endnu kan meddeles, at den ulykkelige Harboes Moder under 6te Juni 1829 indgav en Ansøgning til Kongen om Pension efter sin forlængst afdøde første Mand. Hun skildrer heri sin Sorg over Sønnens „Feiltagelser“, som hun ikke kjender noget til, og den Nød, hvori hun nu ved hans Død er stedt. Hans aarlige Løn var 600 Rd.

Da denne Ansøgning kun førte til, at hun fik en Understøttelse paa 20 Rd. een Gang for alle, gjentog hun den et halvt Aar efter; hun havde da opnaaet Skilsmisse fra sin anden Mand (12. December). Magistraten og flere ansete Mænd anbefalede hende og Kommerce-Kollegiet indstillede hende til en lille Pension. Denne blev imidlertid ikke bevilget, medens hun fra nu af hver Flyttedag fik en Understøttelse paa 25 Rd. Blandt de indsendte Attester for Enkens Værdighed findes en Udtalelse af Konferensraad L. Bertelsen, der havde staaet i 50 Aar i Kollegierne; han bevidner, at Arent Harboe, Forvalter ved Klædeopløget, havde en Indtægt af henved 1000 Rd. aarlig, foruden frit Hus, Brænde og Lys. „Der var ikke noget Krav efter hans Død“. Han havde ved kongelig Resolution faaet en Pension tilsagt, „lig andre Embedsmænd“.

Om J. G. Harboe var helt uskyldig i den Forseelse, som han blev beskyldt for, lader sig nu selvfølgelig ikke afgjøre. Hans Selvmord synes dog nok at have kunnet være hidført af hele den fortvivlede

Sindsstemning, hvori en haabløs Kjærlighed i Forening med Mistvivlen om at kunne rense sig for Skindet af en begaaet Forbrydelse havde hensat ham. —

Side 83 (første Bind).

Opgivelsen af 26 Aar, der fører til Aaret 1855 for Fornyselsen af Venskabet med Frøken *Arentine Harboe* (sml. S. 83, 85) er ikke rigtig og maa bero paa en Regnefeil. Af en Række opbevarede Breve ses det nemlig, at deres Venskab strakte sig uafbrudt tilbage til Aaret 1843, og dette stemmer med, hvad Frøken H. siger i Brev af 1860), at Fru H. strax efter Moderens Død, (der netop indtraf i dette Aar), sendte hende „kjærlig og deltagende Trøst“. Brevene vidne iøvrigt om et fortroligt Venskab, i hvilket Mindet om den ulykkelige Broder enkelte Gange fremdrages i de varmeste Udtryk; det holdt ud lige til hendes Død og Fru Heiberg havde i Aarenes Løb rig Leilighed til i Gjærningen at aflægge Vidnesbyrd om sin Taknemmelighed mod sin Barndoms Lærer. Det var vel ogsaa mere end et Tilfælde, at hun resolut modtog sine Pleiebørn af Frøken Harboes Haand (S. 298, andet Bind).

Side 98 (første Bind).

At Hans Majestæt Kongen under 18de d. M. allernaadigst har udnævnt Dem til Kongelig Skuespillerinde med en aarlig Gage af 300 Rd. Sølv fra 1. Julii d. A. af at regne, meldes Dem herved.

Directionen for de Kongelige Skuespil d. 23de Julii 1829.

F. Holstein.

K. L. Rahbek.

D. Manthey.

Til

Kongelig Skuespillerinde Jfr. J. Pætges.

Side 100 (første Bind).

Den Skuespiller, som Forfatterinden 1829 blev forlovet med, var som bekjendt *Christoffer Hvid*. Han var Søn af den danskfødte Læge Carl Adolf H. i Gøteborg, hvor han blev født 27. Mai 1803; Student fra Odense 1821, studerede Medicin. Han debuterede 24. Marts 1829 og forlod Theatret 1858; han indgik Ægteskab 1835. Død 1872 som Inspektør ved Sygehjemmet.

Side 103 (første Bind).

Den Række nedsættende, tildels ondsindede Bemærkninger* om

* Forfatteren har saaledes ved sit Citat af S. Kierkegaard givet et Exempel paa, hvilken Virkning der kan opnaas ved en literær Tilsnigelse. Kierkegaard har som bekjendt i sin lille Afhandling om „Krisen“ givet en glimrende Udvikling af „den ubestemmelige Besiddelse“, der fortryllede Tilskuerne hos den 16aarige Jomfru Pætges som „Julie“ i Shakespeares Sørge-spil: hendes „Lykke“, „Ungdommelighed“, „Sjælfuldhed“ og „rette Rapport til den sceniske Spænding.“ I Indledningen hertil beklager han stærkt, „at æsthetisk Dannelse er

Fru Heibergs Levned, der findes i „Illustreret Tidende“ for 7. Februar 1892 (M. Galschiøt), ender med en Sigtelse for, at ogsaa *Forholdet til C. Hvid* i hendes Fremstilling er forvansket. Det hedder her: „Man seer af hendes Skrift, hvor hun paavirkes af det wexschallske Huus, da hun faar sit Hjem der; hun istemmer den kaade Tone, hun hører om sig, det Akteurmæssige kommer op i hende. Da hun fæster Bo hos Fru Gyllembourg, faar Karret et helt nyt Indhold, hun føier sig efter de nye Omgivelser saa fuldstændig, at hendes Ord siden lyde som Ekko af Heiberg eller hans Moder. Vil man have Rede paa hendes korte Forlovelseshistorie, maa man sikkert gaae ud fra denne Paavirkelighed hos hende. Den Fortælling, hun selv har om dette Forhold, er aabenbart pyntet. Det er lidet rimeligt, at Forlovelsen fra første Færd har staaet for hende som den Ubesindighed, hun som Fru Heiberg vil gjøre den til, eller at hun strax er bleven saa afvisende og isnende kold overfor Hvid, som hun fortæller. Saa havde han nok for længst lugtet Luntten. Man tør formode, at de er komne temmelig godt ud af det, saa længe hun var hos Wexschalls, og at det først er gaaet op for hende, at hun har været forblindet af en ond Magt, dengang hun flyttede.“

Da dette Punkt er af saa stor Betydning for Bedømmelsen af Forfatterindens Ungdomshistorie, saavel som for hendes Fortællings Troværdighed, vil det være rigtigt overfor de Insinuationer, Forfatteren har lagt i de anførte Linier, at fremføre, hvad der af samtidige Vidnesbyrd kan vides om den paagældende Forlovelse.

Der er opbevaret et lille Bind i Kwart, indbundet i blaa Silke og med Paatryk: „Ungdoms-Samlinger af Johanna Pætges.“ Det er helt igjennem skrevet af C. Hvid, med en smuk og sirlig Haand, og indeholder Smaadigte, Sentenser, Epigrammer og Prosastykker i broget Blanding. En stor Mængde af disse forskellige Stykker skyldes Hvid selv; de ere alle mærkede med samme Tegn (* . . . . .) og have ofte en saa personlig Karakter, rettede til Eierinden („Johanna“, i forskellige Forkortninger og Omskrivninger), at man ikke kan være i Tvivl om, at Bogen i sin Helhed er en Gave fra ham til hende. Da den en-

saa sjelden blandt Menneskene”: „De fleste Menneskers Kunstkritik i Forhold til det Kvindelige har væsentligen Kategori og Tankegang tilfælles med enhver Slagtersvend, Garderofficer, Handels-Commis, der taler begejstret om en forbandet nydelig og satans rask Tøs paa 18 Aar.“ Ved i denne Sammenhæng at nævne „18 Aar“ har Forfatteren til Overflod endog villet sætte et rent uadvortes Skjel mellem sit Tankeexperiment, den unævnte Skuespillerinde paa 16 Aar, og „Galleriets“ Julie („Galleriet vil see Jfr. Julie, en satans nydelig og forbandet rask Tøs paa 18 Aar, der leger Julie eller udgiver sig for Julie, medens Galleriet forlystes ved den Tanke, at det er Jfr. N. N.“ [R. Nielsen, S. K.'s Bladartikler, S. 155. 173]). Og hvordan anvender nu „Illustreret Tidende“ denne Udtalelse? Der siges: „Det synes at stemme godt hermed (— „at hun havde noget kløgtigt, gaminagtigt ved sig —“) naar hun siden (efter Kierkegaard) kunde omtales af enhver Slagtersvend, Garderofficer og Handelskommis som en forbandet nydelig og Satans rask Tøs paa 18 Aar.“

der med et lille Digt, der omtaler hendes forestaaende Søreise nord-paa, hvilket Digt er dateret „Mai 1829“, maa det sikkert antages, at den er medgivet hende netop paa denne Reise („Kunstreisen“ til Norge). Den Omstændighed, at de nu ikke skulde sees i længere Tid, har aabenbart gjort ham dristig i sine Udtryk, da han jo nu foreløbig ikke umiddelbart kom hende for Øie.

Ved at arbejde sig gennem denne Bog faaer man da i fuldeste Maal Stadfæstelse paa hele den Skildring, Fru Heiberg giver af sin senere Forlovede. Han er et ædelttænkende Menneske, ren i Tanke og Følelser, inderlig i sin Hengivenhed for hende, en brav Karakter, med Sans for Poesi og meget andet, men uden fremtrædende Personlighed, uden Originalitet og Friskhed. Han oversætter fremmede Digteres Udsagn og optegner danske Forfatteres Vers, men Valget viser, at hans poetiske Synskreds er meget snæver; Bogen kunde for saa vidt hidrøre fra enhver nogenlunde dannet ung Mand fra Samtiden. Hvad der har størst Interesse er jo selvfølgelig de personlige Udtalelser, rettede til den attraaede Pige. Her er der da ogsaa megen sand Følelse, men slet intet af en selvbevidst og stærk Lidenskab, ikke en Tanke, ikke et Villiesudbrud, der kunde betage en ung Kvinde som den, han bejlede til. Han nærmer sig hende som et høiere Væsen, udtaler sin Beundring for hendes Evner, hendes uimodstaaelige Elskværdighed og ubevidste Beskedenhed: en Pige, der ikke veed af „Stolthed“ at sige, men fængsler ham ved sin sjælelige Rigdom. Til Ordet „Fantasi“, der saa ofte forekommer i Digtene, skriver han et Sted denne Anmærkning: „Johannas store, sjældnen rige Eiendom“, og han kommer oftere tilbage hertil. Med Hensyn til Tiden for hans Tilnærmelse haves følgende Holdepunkter. Johannas Deklamation af „Sauve-garden“ den 11. Marts 1829, synes at have givet ham den første Anledning til at sende hende en „Samtale mellem Ariost og hans Ven“, som indføres i Bogen med en Indledning, der fingeres at være skreven af hende. Begge Dele ere skrækkelige. Senere kommer en „Bøn paa første Paaskedag“ (19. April): han beder her om hendes Kjærlighed og „om ei den, saa blot dit Venskab; det vil dog være mig mere end enhver andens Kjærlighed“. Henimod Slutningen kommer et Brev fra „Adolph“ til en Ven, hvori der gjøres Rede for Forholdet til Johanna; han kan ikke tænke sig høiere Lykke end at komme til at eie hende, han er tungsindig og ulykkelig i sin Kamp derfor, uden at have Haab om at naae Maalet. Hun frygter ham: „hun troer, at der kan intet ærligt, intet godt, intet trofast Hjerte ligge i din Ven, — — — fordi han har en Stilling, der ikke altid medfører Trofasthed.“ Men han kan ikke opgive hende: „hendes Had er mig mere end Dit Venskab“, skriver han. — Foran og bag i Bogen er der Blade beklædte med rød Silke og her staaer foran:

The tear, be it wiped with a little address,
may be followed perhaps by a smile.

Cowper.

Bagi :

Bemærk! at denne Bagatelle kan selv bedst sige:
hvor end jeg er, jeg tænker altid paa en sjelden Pige.

* . . . . .

Der er intet, slet intet i denne Bog, der giver en Tilknytning for Hr. Galschiøts Paastand: „det akteurmæssige kommer op i hende“ (i Wexschalls Hus); gennem Hvids Tiltaler til og Omtale af hende faaer man selvsamme Billed som af hendes egne Erindringer: den tilbageholdne, billedrige, vidunderlig fængslende, men som Kvinde uudviklede Pige. Og man forstaaer fuldt ud, hvor stort Misforholdet maatte være imellem de to Personligheder, hvor naturligt det var, at hun havde en vis Sympathi for hans Sværmeri, der stod i en saa stærk og velgjørende Modsætning til de „Akteur“forelskelser, som omgav dem, men at hun dog umulig kunde fængsles af en saa ubetydelig Personlighed.

Med Hensyn til deres Forlovelshistorie kunne følgende Data anføres:

3. Juli 1829 skriver Heiberg til Jomfru Pätges i Christiania og fortæller om hendes Ansættelse som Skuespillerinde; derpaa fortsætter han: „Ogsaa Hviid (med hvem Byen nu forlover Dem) bliver Skuespiller. Flere Udnævnelser skee nok ikke denne Gang.“ 28. September lykønsker han til Forlovelsen i følgende Billet:

„Gode Hanne! De maa være overbeviist om, at jeg ret er Dem taknemmelig for den Godhed, hvormed De giver mig Underretning om Deres forandrede Stilling. De siger selv, at jeg bestandig har taget Deel i Deres Skjæbne; det har jeg unægtelig stedse gjort, og vil upaatvivlelig vedblive at gjøre det. For saavidt tør jeg smigre mig med, at Ingen var nærmere end jeg til den Udmærkelse at modtage Efterretningen ved Dem selv.

Idet jeg herved bringer Dem min oprigtigste og inderligste Lykønskning, beder jeg Dem modtage Forsikkringen om, at jeg med vedvarende Venskab og Høiagtelse forbliver

Deres hengivne og forbundne

J. L. Heiberg.

Hvis De een af de første Dage i næste Uge har Leilighed til at besøge min Moder, haaber jeg at kunne forelæse Dem Slutningen af „Prindsesse Isabella“.

Til Fødselsdagen, den 22. November, da Heiberg forærede hende Fingerbøllet, skriver Fru Gyllembourg:

Min bedste gode Hanne!

Forkjølelse og ondt Veir og Vei forhindre mig fra personlig at lykønske Dig paa denne gode Dag. Min Søn har lovet at bringe Dig disse Linier og denne medfølgende Bagatel og paa mine Vegne lykønske Dig. Egentlig maa vi og alle dine Venner lykønske os selv, at denne Dag har givet os Dig. Hvor meget godt jeg ønsker Dig, hvor kjærlig jeg tænker paa Dig, kan jeg ikke forklare. Jeg ønsker Du maa kunde ahne det.

Jeg takker Dig for hvert Beviis paa dit Venskab, som du i dette Aar har givet mig. Dertil regner jeg ogsaa, at du har bragt Hr. Hviid ud til mig, hvor han altid skal være hjertelig velkommen. Lad mig i dette Aar, som nu begynder for Dig, ofte see Dig og bevar dit Venskab for

Din inderlig hengivne

T. h. Gyllembourg.

Hils mange Gange Mad. Wexschall.

Hvids Breve før og efter Bruddet (S. 119) ere udaterede; det første besværges i stærke Udtryk Jfr. Pätges at tale oprigtig til ham, da han frygter for, at det kun er Venskab, ikke Kjærlighed, hun nærer for ham; det er skrevet „efter en med Feberdrømme gennemvaaget Nat“. Det andet lyder saaledes:

Min inderlig elskede Søster!

Tilgiv mig, at jeg ikke igaar kunde svare Dig, men saa pludselig udreven af min Himmel paa Jorden, maatte jeg, før jeg kunde fatte mig, offere min Kjærlighed og Livets bedste Glæder den sidste Skyld, en riig Strøm af Taarer. Tak for dit Brev, jeg har læst det mangfoldige Gange og hvergang opdaget mere og mere af den Kjærlighed, som jeg saa længe har savnet. O! tag ikke dette for nogen Bebreidelse, nei! du skal ikke bede mig forgyves om Tilgivelse, den har du, ja ved Gud, du har den. Du kan jo ikke gjøre for, at Skjæbnen valgte Dig til det Redskab, som skulde støde Dolken i et ædelt Hjerte! O! Gud tilgive Mad. Wexschall, som vi vil tilgive hende, ikke sandt, min søsterlige Veninde! Fred med alle Mennesker som med os selv!!!

Tak at Du ikke forsmaaer de smaa Beviser paa min Kjærlighed, som jeg har skjænket dig; jeg maa vel ogsaa beholde din Ring og de øvrige Minder om Dig? ikke sandt, jeg maa!? Tak! tusind Tak! for din sidste lille Gave. Den skal hvile ved din Broders tro Hjerte, den Lok, o, den kjære Lok skal stedse føle dets Slag, som slaar saa

varmt for dig. Modtag ogsaa du min sidste Gave venlig og yd den en Plads, som du finder værdig for den.

Jeg har faaet Moders Tilgivelse til Dig, hvis det kan bringe Dig nogen Trøst. Tak for dine Bønner til Gud for min Rolighed, jeg beder selv til ham for mig og Dig; o, han er mægtig i de Svage. Jeg er temmelig rolig, men mine Tanker ere saa forvirrede, at jeg ikke kan fatte nogen Bestemmelse for Fremtiden. Vær forvisset om, at jeg ingen Skridt skal gjøre uden at underrette Dig derom og raadføre mig med Dig; Du vil vist som en kjærlig Søster være mig behjælpelig.

Gud velsigne Dig! Han byde sine gode Engle at værne om din Fremtids Bane! O, hvor din Lykke skal glæde mig. — Lad mig stundom høre fra Dig! Glem mig ikke; Du mindes evig med inderlig Kjærlighed af

Din trofaste Broder

Hvid.

For Guds Skyld, Hanna!! Glem mig ikke! Det vil være min største Sorg at see mig glemt af Dig. Lev vel! Lev vel!

I den første Affattelse af disse Erindringer er der til Meddelelsen af Hvids sidste Brev føjet en Beretning om, at denne kort efter tog paa Landet i højeste Vrede, fordi en Bekjendt af ham havde gjort gjældende, at Jfr. Pätges alt var forlovet med Heiberg. Hertil knyttes den Bemærkning, at ligesom dette var aldeles usandt, da hun tværtimod nu havde besluttet aldrig at gifte sig, saaledes bestyrkede det hende i Glæden over at være løst fra en Mand, der viste saa liden Mandighed. Hun fortsætter: „Af uberegnelig Indflydelse var Ophævelsen af denne Forbindelse for mig, baade som Menneske og som Skuespillerinde. Intet vilde gjort mig mere ulykkelig end at være forlovet med en Mand, som var mig underordnet og ikke stod over mig og til hvem jeg kunde see op som til en Autoritet.“

Med Hensyn til Heibergs første mislykkede Frieri kan anføres, at han endnu i Brev af 9. August 1828 til sin Fader gaaet halvvejs ind paa dennes Plan at faae ham gift med en formuende dansk Pige, som han havde lært at kjende i Paris og som han nu skulde indføres hos i Kjøbenhavn; men 4. November s. A. skriver han: „Indtil Dato har jeg ikke hørt det allermindste fra . . . . ., og ønsker nu ogsaa, af flere Grunde, som jeg nærmere skal betro dig, at Tingen maa skrives i Glemmebogen.“ — Denne nærmere Redegjørelse blev dog af gode Grunde ogsaa „skrevet i Glemmebogen“.

Blandt Heibergs Papirer findes et Blad med Koncepten til en Lykønskning, til v. Schmidts Fødselsdag (med Exemplarer af „Aprilsnarrene“ og „de Uadskillelige“), som viser, hvorledes Vennerne drillede hinanden med deres Forelskelse i Jfr. Pätges :

Til min Ven v. Schmidten

d. 11. Febr. 1828.

Endskjøndt det er den elv'te Februar,
 Jeg byder Dig Aprilens gamle Nar,
 Og haaber, at Du ei gjør kræsen Mine;
 Thi knap jeg noget bedre har
 End hvad som minder Dig om Trine Rar,
 Der bliver med hver Dag lidt mindre Trine,
 Men derimod (den Ting er soleklar)
 Med hver en Dag lidt mere Rar.
 Min Gave completterer jeg saagar
 Med et kun simpelt Exemplar
 (Paa Skrivpapir jeg ingen flere har)
 Af Søcadettens Caroline.

Ifald et Ønske mig forundet var,
 Jeg fandt det, uden længe mig at pine,
 Og troer, at det hos Dig vil finde Svar:
 Gid om et Aar, til elv'te Februar,
 Jeg maatte skjænke Dig et Exemplar
 Af hvad kun dunkelt jeg in mente har,
 En Character, som noget mere var,
 End et Fragment af den, hvis skjælmske Trine
 Og yndefulde Caroline
 Saa mangt et Hjerte sødt fortryllet har;
 En Heelhed, om hvis Navn alt nye Rim sig danne:
 Den hele, den fuldstændige Johanne!

J. L. H.

Side 108 (første Bind).

Om *Flytningen til Fru Gyllembourg* meldes i følgende Billet til Jomfru Hanne Pätges:

Christianshavn, d. 21. April 1830.

„Gud naade den som bruge skal
 Proptrækker til sin Glæde!“

Saadan staaer der i en gammel Vise af Rahbek, og naar jeg istedetfor Proptrækker sætter Haandværksfolk, saa veed Vorherre, hvor sandt jeg i dette Øieblik finder dette Vers. Min Snedker er flyttet igaar, og istedetfor at gjøre Georgs Kammer færdigt i Mandags, som han havde lovet, saa er han bleven reent borte siden. Imorges havde jeg Bud efter ham; imorgen tidlig skal han igjen faae en Paamindelse, maaskee af mig selv i egen Person. Men med alt det

kan jeg ikke faae Georg indquarteret i sit ny Kammer saa betids, at vi kan være færdige til Løverdag. Dog haaber jeg, at jeg Mandag eller Tirsdag skal have min Hannes lille beskedne Cabinet istand til at modtage sin velkomne Herskerinde. — Er det dog ikke fælt, at jeg saadan maa opsætte Dag fra Dag den Fornøielse at faae Dig ud til mig? Jeg er ganske bedrøvet derover. — Dit Skab kan jeg heller ikke bede Dig sende paa Fredag efter vor Aftale, men maaskee paa Løverdag. Jeg skal nærmere lade Dig det vide. Naar Du har Tid, saa see ud til mig. Jeg synes Du saae bedrøvet ud forleden Formiddag. Jeg kjender saa godt dit lille melankolske Ansigt. Jeg indbilder mig, at jeg godt kan læse dine Tanker i dine kjære Øine. Gid jeg i dem maa see hvad Du ønsker, saa vil jeg i det mindste gjøre alt hvad der staaer i min ringe Magt for at gjøre dit Liv behageligt hos

Din inderligt hengivne
Th. Gyllembourg.

Hils Alle omkring Dig.

Side 142 (første Bind).

Som Vidnesbyrd om Forholdet til *Collin* hidsættes et Par bevarede Smaabreve fra den nærmest følgende Tid.

(S. T. Frue Professorinde Heiberg).

I dette Øieblik — Vægteren raaber tolv! — erindrer jeg, at Heiberg sagde: Formynder og Myndling skulde gaae først. Jeg har et Forslag til Dig, min velsignede lille Frue: vi kunne spise præcis Kl. 3. Du kan altsaa mageligen være paa Theatret Kl. 5, — og det er tidsnok, da Præciosa ikke begynder førend henimod 7. Hvad siger Du nu dertil? Slaae til! men desuagtet give vi ikke slip paa Dig efter Forestillingen.

Et Par Ord til Svar, helst kun de to Ord: „Klokken tre“, udbedes.

Din hengivneste
Collin.

imellem den 1. og 2. Dec. 1831.

Da Professoren ogsaa skal paa et Slags Theater Kl. 6, saa kunde det maaske convenere ogsaa ham at spise nogenlunde tidlig og den gode Frue Svigermama har vist intet derimod.

(Frue Professorinde Heiberg).

Du taleder forleden om en Formiddags Tour til vort Landsted. Min Vogn gaaer derud om en Time, og tilbage til Byen henved 3

— maa jeg hente Dig og besørge Dig tilbage? Professoren følger vel med*, men Baronessen vover sig vel ei ud saa aarle.

Din hengivne
Collin.

Svar udbedes, mundtligen J a eller nei.

Mikkelsdag 1833.
Kl. 11¹/₂ f. M.

* og kan han ikke, saa betroer han Dig vel til mig.

· Side 171 (første Bind).

Fra *Kunstreisen i Jylland* er der bevaret en Del Breve fra Fru Gyllembourg til Fru Heiberg, af hvilke følgende Uddrag ville kunne have biografisk Interesse:

Kjøbenhavn, d. 29. Juni 1833.
Løvedag Formiddag.

Kjære lille Hanne!

..... I Torsdags Morges bestilte jeg en Vogn .... Veiret blev deiligt. Vi kørte nu lige til din Moders Telt, der er meget net og ziirligt. Vi traf dine Forældre allene. Din Moder var noget vred, men jeg lod hende ikke komme til Orde, men sagde: „Jeg svarer ikke et Ord førend De har læst Børnenes Breve“. Jeg læste dem nu selv for hende (Sig Broderen, at Fruen og Frøkenen bestemte ikke var værre at læse end hans Skrift). Din Fader var ogsaa tilstede. Din Moder græd af Glæde over Ludvigs deilige Brev. Dit, der i mine Tanker var alle Dage lige saa deiligt, om ikke deiligere, gjorde ikke saa stor Lykke. Dog fik vi hende i temmelig godt Humeur, tiltrods for en Mand, der har seet Dig til Hest i Ordrup og sagt: „Hun var saa brillant, at ingen skulde see, at hendes Moder stod i et Telt i Dyrehaven“. (Georg kom umaadelig til at lee og sagde siden, at en saadan Mand var vel neppe til). Din Fader var i et ganske fortræffeligt Humeur. Han og Georg talte om Commerce og Lystighed og aftalte til næste Aar at svire en Nat med hinanden. Jeg bad din Moder, at jeg maatte skrive til Dig, at hun aldeles ikke var vred, hvorpaa hun svarede: „Aa, Fru G., en Moder kan aldrig være vred, selv om hendes Børn gjøre hende imod,“ hvilket omtrent er det samme som Grev Munthe siger i Mesalliancen. Er det ikke besynderligt, hvilken Sympathie der er mellem din Moder og disse Noveller? Enten siger hun noget, der har staaet eller kommer til at staae i dem .....

Kjøbenhavn, d. 1. Juli 1833.

..... [Det havde været Georg Buntzens Fødselsdag.] „Hør allerbedste Svoger! Gjør mig ikke den store Sorg at blive vred paa mig og siig ikke noget uvenligt Ord til din Thomas eller vort Barn. Jeg kunde saagu ikke staae imod.“ Uhret har han rigtignok faaet af mig til Geburtsdagen. Ikke det gamle Uhr ... men et nyt. Det er ikke slet saa kjønt og noget mindre end det gamle. Ak Hanne! hvad er en Student uden Uhr? Det samme som et Fruentimmer uden Ørenringe. Og min skønne Ungdom var mørk og øde, fordi jeg var et Fruentimmer uden Ørenringe.

Kjøbenhavn, d. 15. Juli 1833.
Mandag Aften.

Godaften min egen kjære, gode, elskværdige Hanne! Der er ingen Navne saa kjærlige, at jeg jo giver Dig dem i mit Hjerter, idet jeg takker Dig tusende Gange for dit Brev af 12. Juli, som jeg imorges med Glæde modtog. Det er ikke til at beskrive, hvor disse Breve glæde og husvale mig og hvor jeg finder dem yndige. I Sandhed, min Hanne, jeg tiltroer Dig ethvert Talent, som Geniet kan øve, og jeg tvivler ikke paa, at Du jo har læst Novellerne meget godt og takker Dig for alt det Du i den Anledning siger mig. (Ogsaa dette Fortrin har Du, at Du tænker langt dybere end nogen mig nogensinde bekjendt i din Alder, og forener saaledes Livets Blomst og Frugt, ligesom Orangetræet.) Jeg har virkelig ofte tænkt osv. (det følgende er alt meddelt Side 297, første Bind).

Endnu kan her anføres et lille Uddrag af J. L. Heibergs Brev om denne Reise til Faderen i Paris, der var misfornøiet med den som formentlig uværdig, maaskee den eneste bevarede Ytring fra hans Haand om Konens Kunst:

Copenhagen le 14. Septembre 1833.

Mon très-cher père.

.... Certainement il n'y a rien de plus méprisable qu'un artiste médiocre, rien de plus ridicule qu'une mauvaise bande de comédiens ambulans. Mais le véritable talent rend estimable ce qui étant privé de ce grand soutien, n'a que le caractère opposé. Or le talent de ma femme, comparé avec ce qu'il y a de plus distingué à notre théâtre, et même avec les traditions du temps passé, est tellement hors de ligne, que, d'après le jugement unanime de tous les connaisseurs, tant étrangers que danois, il n'y a absolument dans le monde entier qu'elle qui puisse être comparée à mademoiselle Mars; et à coup sûr, on ne saurait dire davantage. Cela étant ainsi, il n'y a rien d'étonnant à la demande si souvent répétée, de faire jouir les habi-

tans des provinces d'un plaisir qu'ils ne pourraient se procurer sans venir à la capitale; et si ma femme a consenti à satisfaire cette demande, il me semble que c'était une générosité de sa part, vu que l'avantage pécuniaire ne pouvait pas être assez grand pour la récompenser des fatigues du voyage et des représentations. En effet, c'est de ce point de vue que tout le monde a regardé notre entreprise. Les représentations que nous avons données, n'ont en rien ressemblé à ces malheureux efforts qu'on fait pour amuser un public souvent blasé, froid et ingrat. Tout au contraire, c'était autant de triomphes pour ma femme. Tout ce qu'il y avait de distingué à chaque endroit, des fonctionnaires publics, des autorités, avec leurs femmes et leurs demoiselles, même des évêques, se sont empressés de nous inviter et de venir chez nous, pour faire visite à nous deux et la cour à ma femme. Tous nous ont offert leurs services, pour vaincre toutes sortes de difficultés et d'embarras. Ainsi nous avons vu des avocats, des professeurs, des capitaines en qualité de dilettanti assister à l'orchestre, et même remplir le pénible emploi de souffleur. La noblesse et les riches nous ont prêté, pour la decoration du théâtre, des canapés, des fauteuils, de la porcelaine, des lustres, des chandeliers et mille autres choses élégantes, qu'on ne saurait se procurer dans les petites villes, pas même à force de les payer. Tu vois par tout cela, que notre entreprise a été regardée comme étant du nombre des plus honorables, et que ma femme, au lieu de déroger, s'est plutôt élevée dans l'estime publique."

Side 195 (første Bind).

Om Anledningen til *Vaudevillen „Nei“* fortælles der kun, at det „ved et Tilfælde faldt Fru Heiberg ind, hvormange Nuancer der kunde lægges ind i det lille Ord Nei osv.“ Da jeg til sin Tid efter Opfordring af Hr. Docent C. Nyrop spurgte Forfatterinden, om hun ikke erindrede noget yderligere om dette „Tilfælde“, kom hun i Tanke om, at der kort forinden var bleven spillet et Stykke „Kom!“, og at dette havde ført hendes Tanker i denne Retning. At der skulde have været ældre Nei-Stykker til, havde hun aldrig hørt. „Kom!“ en „dramatisk Opgave“ i een Act, af Elzholtz, frit oversat af Borgaard, opførtes 10 Gange fra 24. April 1833 til 27. September 1836 og spillede af Nielsen og Mad. Wexschall, medens „Nei“ første Gang kom til Opførelse 1. Juni 1836. I „Kom“ søger en Skuespildirektør en Aktrice; han oversvømmes af Ansøgere, af hvilke kun en enkelt føres frem. For at prøve hende, lader han hende kun sige Ordet „kom!“ men i en talrig Række af forskellige tænkte Tilfælde og med smaa Variationer (kom saa! kom hid! saa kom dog! osv.); ud over dette er der ingen Handling, kun at Damen tilsidst giver sig tilkjende som hans

Ungdomselskede og da faar Leilighed til at ende Stykket med et personlig ment „Kom!“

Det forekommer mig, at denne Forklaring er langt mere fyldestgjørende end den af Docent Nyrop givne, hvor interessant hans Bog om Nei-Motivet end iøvrigt er. Stykket „Kom!“ maatte saavel ved sit Emne som ved sin indledende Udvikling af Skuespilkunstens Væsen og Vanskeligheder nødvendigvis vække Fru Heibergs Opmærksomhed, og intet var rimeligere, end at hun eksperimenterede med andre Ord af lignende Omfang. Ogsaa Heiberg maatte dette Motiv tiltale, da en løs Sammenknytning som „Kom!“ havde noget utilfredsstillende; Opgaven maatte blive at lade samme lille Ord komme igjen som Led i den virkelige Handling.

Side 197 (første Bind).

J. L. Heibergs Forhold til sin Fader.

Til de Meddelelser, som Hr. Schwanenflügel i sin biografiske Studie over Peter Andreas Heiberg har samlet over dette Forhold (S. 556—70. 585. 590 fl.) vil der af de endnu bevarede Breve kunne hentes forskellige Supplementer.

Der er fra Aarene 1827—40 ialt bevaret 43 Breve fra Johan Ludvig til sin Fader; deraf ere de første 21 danske, fra Aarene 1827—31; Resten franske, fra 1831—40. Det kan næppe antages, at Samlingen er fuldstændig, især fra de senere Aar. 1834—38 findes der saaledes kun ialt 8 Breve, medens Sønnens Selvanklage i Brev af 4. Marts 1837 (i hvilket han ikke vil forsvare eller undskylde sig, men kun vil bede om Tilgivelse), skjøndt de nærmest foregaaende Breve kun var henholdsvis 4 og 6 Maaneder gamle, tyder paa en ret jævnlig Brevvexling. Senere forekommer der da heller ikke nogen Klage eller Undskyldning anderledes end de, let henkastede, ville findes i enhver Korrespondance. De sidste bevarede Breve ere af 20. Marts 1840, hvorpaa Faderen svarede 11. April; af 7. Juli, med en Undskyldning paa Grund af det anstrængte Arbeide med „Syvsoverdag“, og af 7. Nov., til Faderens Fødselsdag.

Den bitre Klage over Sønnens Forsømmelighed fra 1833, som Schwanenflügel omtaler, hidrørte nærmest fra den gamles bekjendte Utaalmodighed. Der er fra det foregaaende Aar bevaret 4 Breve, og naar hensees til at de maatte skrives paa fransk og forelæses af en fremmed, hvad der jo meget tyngede paa den fortrolige Meddelelse, er det ikke saa underligt, at en Indskrækning som denne (fra tidligere 5—6 om Aaret) fandt Sted. Sml. Tschernings Svar, i Efterladte Papirer II. 104. (Originalen findes blandt Heibergs Papirer.)

Den gamle Heiberg var som bekjendt en meget vanskelig Mand. Sønnens Ophold i Paris 1819—22 var endt med eller fulgtes af et Brud, uden al Tvivl paa Grund af de Pengeforlegenheder, han voldte

sin Fader. Denne maa endog have forbudt ham at skrive ham til, som det fremgaar af Begyndelsen til det første Brev :

Kjøbenhavn, den 30te Juli 1827.

„Ihvor meget smerteligt end Dit Brev af 13de Juli indeholder, vilde det dog, kjæreste Fader, være utaknemmeligt, om jeg fortaug, hvor stor, hvor inderlig en Glæde det har foraarsaget mig, atter at see et Brev fra Din Haand. Hvad Bebreidelser jeg end maatte have at gjøre mig i Henseende til vort Forhold, maa jeg dog fritage mig for den Beskyldning ei at have villet gjøre det første Skridt til at forsonne Dig med mig, og det endog, som Du siger, af Stolthed. Nei visselig, min Moder, Schmidten og flere endnu kunne bevidne, hvor meget jeg har ønsket at turde gjøre det første Skridt, men Dit Forbud, om ogsaa fem Aar gammelt, gjorde mig det umuligt. Min Moder og Schmidten have ofte givet Dig Efterretninger fra mig, har ligeledes underrettet mig om Dig og Din Tilstand, begge Dele paa min Begjæring, saavel som efter egen Tilskyndelse; jeg har, naar Leilighed tilbød sig, sendt Dig mine her udkomne Smaating. I alt dette, saa ubetydeligt det er, har Du dog ikke kunnet undlade at see mine Bestræbelser efter at nærme mig til Dig; og jeg har ofte trøstet mig ved, at vi dog i Virkeligheden var i Correspondance med hinanden, omendskjændt vi, i Henseende til Formen, ikke vare det.

De Ubehageligheder, jeg har forvoldet Dig, smerte mig dybt. Hvad jeg kunde sige, om ikke til min Retfærdiggjørelse, saa dog til en Undskyldning hos en Fader, vil jeg idetmindste idag ikke berøre, men kun bede Dig være overbeviist om, at jeg i alle mine Planer og Foretagender stedse har det Maal for Øie, at erstatte Dig hvad Du i udlagte Penge har opoffret for mig, samt at jeg ikke har noget inderligere Ønske, end at Himlen maa paa begge Sider spare vort Liv saalænge til jeg kan give Dig Beviser paa min Taknemmelighed.

Ogsaa dette var en vigtig Bevæggrund for mig til at forlade det slette Embede, jeg havde i Kiel . . . .“

Hvor aldeles man senere kom ud over disse Misforstaaelser, sees indirekte af hele det intime Forhold, der nu udviklede sig, dels direkte af en Ytring i Sønnens Brev af 30. Juli 1835, i hvilket der er Tale om 100 Rdl., som han har indkasseret for Faderen fra Norge og beder ham disponere over: — „en tout cas je ne veux nullement profiter de l'offerte beaucoup trop généreuse que tu m'as faite, de garder pour moi le fruit de ton travail.“

Sml. endvidere Noten S. 209.

Iøvrigt kunne her endnu følgende Ytringer af *Fru Gyllembourg* om Forholdet til hendes første Ægtefælle fortjene at anføres.

26. Juli 1836 skriver hun til Svigerdatteren i Paris:

.... „Dog lad mig endnu takke Dig for dine Efterretninger om gl. Heiberg. Ak Gud! den Talemaade — mit Hjerte bløder, kan jeg med Sandhed anvende, naar jeg læser de Ytringer af Godhed for mig, som han endnu bevarer. Vi Stakler! Havde han dog viist mig en Tusendedeel af denne Godhed i den Tid, da den havde kunnet gjøre mig lykkelig! Jeg føler mig ret strafværdig imod ham. Og dog! min Gyllembourg var saa god, han elskede mig saa høit! hvor kan jeg fortryde at have deelt og stræbt at forsøde hans ikke lykkelige Skjæbne! O min Hanne! Du som endnu er i den skønne Ungdom, Du hvis Liv endnu er reent og uskyldigt, uden Nag, uden forvirrede Forhold, tak Gud for denne store Lykke og gid dit skønne Liv hendraage sig saa brødefrit, saa yndigt som hidtil, til Du engang i min Alder maa kunne see tilbage paa det med bedre Selvfølelse end jeg. Hils Heiberg paa det kjærligste, omfavn paa mine Vegne min elskede Ludvig, dette herlige Udbytte af en urolig og forvirret Ungdom, som Guds Godhed har ladet mig beholde og som jeg altid Dag og Nat beder ham aldrig berøve mig, saa lidt som Dig, elskværdige Barn, som udgjør vort Huus' Smykke og vor Glæde.“

14. August s. A. skriver hun poste restante til Hamborg:

„Tak, min kjære lille Hanne! Tak for dine kjærlige Ytringer i Anledning af mit Forhold til gl. Heiberg.“ „Du trøster mig, du taler som en Derwisch“; — men ak, den indre Stemme, som sjælden bedrager os, især efter saa mange Aars Forløb, den siger dog, at hvor meget der end undskylder mig — og der er rigtigt meget der undskylder mig — saa er det dog forfærdeligt, at jeg har forvoldet Ludvigs Fader saa stor Smerte, Grunden til denne Smerte være nu hvilkensomhelst, saa er jeg dog Skyld i den. I det Øieblik, da jeg gjorde det afgjørende Skridt, veed jeg rigtignok ikke, hvad jeg skulde have gjort andet end det jeg gjorde. Jeg synes endnu, at jeg havde intet Valg mere; men det første Øieblik, det første Indtryk, det skulde jeg have bekvæmpet. Deri bestaaer min Uret, at den Tanke ikke var mig klar, at jeg letsindig overlod mig til mine Følelser uden at gjøre mig selv Regnskab for dem. — Gud skee Lov, at den stakkels Heiberg er kommet sig og at han har havt den Glæde af din og Ludvigs Nær-værelse! Men hvordan vil det nu gaae med Afskeden? En Afsked som denne, hvor Haabet om Gjensyn ikke er paa denne Side af Graven!“

Side 209 (første Bind).

Om *Forsoningen med Øhlenschläger* giver Heiberg følgende Skilddring i et Brev til sin Fader, af 4. Marts 1837:

„L'anniversaire de ta fête fut célébrée chez moi d'une façon extraordinaire. Mr Oehlenschläger, avec qui j'ai été brouillé pendant plusieurs années, ayant fait plusieurs démarches pour se reconcilier avec moi, jusqu'au point de venir ici en personne, pour nous faire une visite, désirait nous faire lecture d'une comédie qu'il avait écrite, et dans laquelle il avait destiné un rôle principal à ma femme.* Il choisit la soirée du 16. Novembre pour se rendre chez nous avec son manuscrit, et comme la fête devait être en même temps une fête de réconciliation entre lui et moi, je jugeai à propos d'inviter les deux frères Oersted. La société se rassembla, sans que personne ne se doutât de la fête particulière à laquelle ce jour se rattachait. Le poëte nous fit donc lecture de sa comédie, qui — par parenthèse — ne valait pas très-grande chose, et ensuite nous nous rendimes à table. Il devint tard, et l'on se disposa à se lever; je priai ces messieurs de remplir encore une fois leurs verres, mais ils me le refusèrent. Alors en faisant venir une bouteille de Champagne, je leur dis qu'ils ne me quitteraient pas avant d'avoir suivi la coutume de la maison, qui était de boire à la santé de mon père tous les 16. Novembres. A ce mot tout le monde était d'accord, nous bûmes à ta santé, et tous ces messieurs, surtout Mr Oersted, le juris-consulte, me pria de ne point oublier de te mander, comment la chose s'était passée, et de le rappeler dans ton souvenir.“

Side 225 (første Bind).

Reisen til Ems gik over Nordtyskland og Amsterdam, som det ses af et Brev fra Fru Gyllembourg til Henrik Hertz, dat. Valby, den 8. Juli 1839. Det hedder her: „Børnene, som vi pleie at kalde dem, have nu bereist Harzbjergene, seet Bloksbjerg og Baumanns Höhle og have sendt mig Brev fra Gotha, hvorfra de d. 29de f. M. gik til Coblentz og, efter en forandret Reiseplan, derfra til Amsterdam. De længes, siger Ludvig, efter en stor By, efterat have med megen Besværlighed seet saa meget af den raae Bjergnatur.“

* „Den lille Skuespiller“.

II. 1842—1849.

MEDENS der formentlig først ved Slutningen af hele det foreliggende Værk vil være Anledning til en nærmere Redegjørelse for dets Udgivelse, vil det dog allerede her være paa sit Sted at hid-sætte et i Forfatterindens sidste Aar flygtig henkastet

„Forord til Værket.

Disse mine Optegnelser af mit Liv ere begyndte 1855 og fortsatte til 1859, da en Pause paa 5 Aar indtraadte. 1860 døde min Husbond, og Lysten til at fortsætte udeblev. 1864 begyndte jeg paany, og fortsatte med mindre og større Mellemrum.

At jeg er en Dilettant i Skrivekunsten vil man hurtig opdage, men dog vover jeg her at fremstille mig for et større Publikum for at meddele det mit Livs Tilskikkelser og Erfaringer. Jeg har i disse Meddelelser blandet mit private Liv sammen med mit offentlige, fordi det er min Anskuelse, at disse høre sammen, naar et Levnetsløb skal give et helt og ikke et halvt Billede af Personen.

Havde disse Meddelelser kommet frem for 39 Aar siden, da troer jeg vist, at mangen en Veninde i Publikum havde læst dem med Interesse. Hvorledes det nu vil gaa, er en anden Sag; det er nu saagodtsom en Fremmed, der træder dem i Møde og som de skal gjøre Bekjendtskab med. Gid da Billedet af denne Fremmede maatte kunne skaffe sig nye Venner og Veninder, i al Fald Sjæle, der maa kunne forstaa hendes Lidelser, hendes Kampe og hendes Glæder.“

Side 297 (første Bind).

Som Prøve paa Fru Heibergs tidligste Forfattervirksomhed hid-sættes her den S. 192 omtalte Bladartikel om Skuespilleren Foersom („Fædrelandet“, 3. Dec. 1845):

En lille Debat om Hr. Foersom i „Debatten i Politivennen“.

Ved at se og nyde Hertz's „Debatten i Politivennen“ forleden Søndag, er den Gjæld, jeg som Tilskuer staaer i til Hr. Foersom, bleven mig saa trykkende, at jeg, efter ringe Evne, vil søge at afbetale noget af den, idet jeg som en Ridder vil opstaae til et Talents Forsvar, der, som mig synes, lider en irriterende Uretfærdighed af det stemmegivende Publikum i Theatret. Hr. Foersoms Udførelse af Tommerups Rolle i „Debatten“ og overhovedet af alle de Spidsborgere, som ere grebne ud af det kjøbenhavnske Folkeliv, hører til noget af det Bedste og Fuldendteste, vor Scene har at fremvise. Forbausende er den Sandhed, og man kunde tilføie, den Følelse, hvormed han fremstiller disse Charakterer, der saa ofte forekomme i vor dramatiske Litteratur. Hans Tommerup i „Debatten“, hans Skaarup i „Sparekassen“, hans Kakkadue i „Capriciosa“, hans Gamstrup i „Nei“, hans Buurmann i „De Uadskillelige“, hans Hattemager i „Kong Salomon“, hans Fremstillinger i næsten alle vore nyere nationale Stykker, ere sande Typer, hans Udførelse classisk; dette Ord er ikke skrevet hen uden Eftertanke om, hvad Betydning der ligger deri, men det er her det ene rette og betegnende for hvad jeg vil udtrykke. Kanske dem, som troe, at kun det Tusindaarige kan være classisk, vil mit Udtryk støde; og de, som kan fælde Taarer og røres af det Sentimentale, det Sørgelige, ville ikke kunne føle, hvori det Følsomme i Hr. Foersoms Spil ligger; det er muligt, men dem kan det ikke nytte at forklare det; thi de vilde ligesaa lidt forstaae Forklaringen. Foersom er et nationalt Talent, og i det Nationale burde han bruges, for ikke at misbruges; heri er han fuldendt; i hans Fremstillinger af danske Folkecharakterer er der ingen af vore Skuespillere, der kan gjøre ham Rangen stridig. Han er en dansk Skuespiller, og kun en Dansk kan forstaae og fatte ham. Naar det derfor nu synes, som om han ikke blev fattet, da maa det ligge i det ægte nationale Træk hos vor unationale Nation, aldrig at kunne vurdere det, der ene gjør os til Noget.

Det er ofte bemærket af mig og Flere, at naar en lydelig Applaus i Theatret vil udtale sig til Fordel for Hr. Foersom, det da ikke er sjældent, at der blander sig deri denne pjattede Hyssen, som saa ofte gjenlyder i vort Theater, uden at det er muligt for et fornuftigt Menneske at begribe Meningen dermed. Endnu forleden Aften var dette Tilfældet ved en Bortgang af Hr. Foersom i „Debatten“. Selv den bornerteste Tilskuer skulde man dog troe maatte gribes af hans Spil i dette Stykke. Hvor rørende er ikke hans Fortvivlelse, og med hvilken comisk Kraft er den ikke udtalt? Der er en forbausende Sandhed i denne Fremstilling. Alt er her forenet. Masken, Stemmens Styrke, den fuldendte Dialect, enhver Bevægelse er plastisk, rigtig for Cha-

rakteren. Og nu hans Undseelse i Slutningen af Stykket, hvor han opdager sin Feiltagelse, hvor godmodig, rørende, sand staar ikke her et Menneske for os! Forfatteren selv vil vist vanskeligt i sin Phantasi have seet ham tydeligere, end denne Konstner har formaaet at levendegjøre ham for os. Hvad er ikke Foersom for den Hertziske og Heibergske Muses Frembringelser?! Og altsaa hvad er han ikke for vor nyere dramatiske Literatur?

Det har ofte forekommet mig som en Art af Troløshed hos vore Forfattere, at naar en Skuespiller bliver uretfærdigt angrebet af vor Hær af snadrende Critici, da ikke Forfatteren, som dog, skulde man troe, her var en Autoritet, fremtræder som den Angrebnes Forsvarer. Kanske Forfatterne vil svare mig: fordi Critici have hint Adjektiv foran deres Virksomhed hos alle fornuftige Folk; men der er saa mange Ufornuftige, som vildledes, saa mange Eftersnakkere, at den falske Mening let udbreder sig til stor Fordærvelse. Derfor skulde I gribe til Vaaben for at forsvare den beskedne, enestaaende Konstner.

Man hører undertiden Folk paastaae, at Hr. Foersom ikke altid er behersket af den rette Tact og Smag. Jeg tilstaaer, at han undertiden, naar han spiller i franske Stykker, ligesom synes at være for tung i sin Comik. Men aldrig kan en Klage af den Art ramme ham i hans egentlige Fag; her er intet for meget og intet for lidt. Hvis Hr. Foersom var fransk Skuespiller, og var for det franske comiske National-Theater, hvad han er for vore nationale Comedier, vilde han vurderes høit, og Ingen vilde bebreide ham, at han ikke kunde fremtræde som Cavalleer eller udfylde en Plads i Tragedien; men her, hvor alle Fag slaaes sammen, hvor man fordrer af Skuespilleren, at han skal kunne vise begge Maskerne frem med samme Lethed, her faaer en saa umotiveret Dadel Gehør, og man glemmer det Fuldendte hos en Konstner for slige Raisonnemens, der ingen Steder har hjemme. En comisk Skuespillers høieste Opgave er at gribe og fremstille det Eiendommelige i de Folke-Charakterer, der ere karakteristiske Typer for Tiden. At levendegjøre disse, saa at Nationen gjenkender sig selv, derved arbejder han med Tidens Digtere, der ere Tidens Speil, og kun Beskueren af dette Speil er af levende Interesse for Nationen. Men den enestaaende Konstner, der ideligt føler sig uretfærdigt bedømt, kan let tabe sit Mod, og sin Kraft, og mistvivle om sit Kald, og derfor ere disse Linier skrevne, ikke for Publicum, som nu engang er et Publicum, men for at lade Hr. Foersom vide, at der er Mange, der med sand Beundring følger ham paa hans Konst-Vei, og for hvem han i sine Fremstillinger staaer som en Typus i den danske Comedie.

Side 304 (første Bind).

I det foran omtalte Angreb paa Fru Heiberg i „Illustreret Tidende“ er der ogsaa gjort Indsigelse mod Fremstillingen af *Fru Sødrings Debut som Jacinthe* i „Den sorte Domino“. Da denne Indsigelse øiensynligt direkte eller indirekte stammer fra Fru Sødring selv, kan den ikke godt forbigaaes med Taushed.

Det hedder paa det anførte Sted:

„Men stundom sættes Kjendsgjærningerne i den Grad paa Hovedet, at Fru Heibergs gode Tro kun kan reddes ved at forudsætte, at hendes Fantasi har løbet usædvanlig løbsk. Dette er saaledes Tilfældet med hendes Omtale af Fru Sødring (304—06). Hun fremstiller Forholdet som om det var hende, der gav den unge Julie Rosenkilde Ideen til hendes Debutrolle Jacinthe i „Den sorte Domino“, ja ikke blot det, men endogsaa udviklede sin Opfattelse af Figuren for hende, saa den unge Pige, der strax havde mødt hendes Forslag med Udbruddet: „Hvad — i den kjedelige Rolle?“ i Hentykkelse sprang op, brast i høi Latter og udbrød: „Nei, det er jo mangeløst, ja den vil jeg spille!“ Den sande Sammenhæng er imidlertid følgende: Inden Julie Rosenkilde nogensinde talte med Fru Heiberg, var de to af hendes Debutroller bestemte, nemlig Mad. Buurmann i „De Uadskillelige“ og Mad. Rust i „Sparekassen“. Den tredie kunde derimod hun og hendes Fader ikke blive enige om. En Dag sad hun og talte med Fru Nielsen herom, da Høedt just traadte ind ad Døren. Fru Nielsen sagde i Spøg til ham, om han ikke kunde hjælpe dem med at finde en tredie Rolle, og Høedt svarede da uden Betænkning: „Det kan der jo ikke være Tvivl om; det skal naturligviis være Jacinthe“, og saa udviklede han sit Syn paa Rollen. Det blev Jacinthe. Først en Stund efter, men endnu inden Debuten, aflagde Julie Rosenkilde den almægtige Fru Heiberg en Visit efter Faderens Tilskyndelse. Ved denne Leilighed spurgte Fru H., hvad Jomfru R. havde tænkt at debutere i, og da hun hørte Jacinthe nævne som tredie Debutrolle, studerede hun, men gik straks med Interesse ind paa Ideen og gav saa den unge Pige nogle Raad, særlig med Hensyn til, hvorledes hun skulde kostymere sig. Mere end denne ene Gang talte de ikke sammen inden Debuten.“

Sagen er nu ikke slet saa simpel som Forfatteren til dette Indlæg gaar ud fra, naar han ganske naivt siger, at Fru Heibergs Fortælling „stiller Kjendsgjærningerne paa Hovedet“, medens „den sande Sammenhæng er følgende.“ Vil man betragte de to Fremstillinger som helt uforligelige, staaer her jo Vidnesbyrd mod Vidnesbyrd, og Ingen er berettiget til uden nærmere Bevisførelse at bruge de Betegnelser, her anvendes.

Fortællingen om Jacinthes Rolle fandtes ikke i Fru Heibergs Manu-

skript fra 1864; den er først tilføjet bagefter, da Fru Sørdrings Fremstilling var gjengivet af Overskou i „Illustreret Tidende“, i Anledning af Jubilæet 5. Nov. 1868. Efter en senere udslettet Randbemærkning spurgte Fru H. Overskou, hvorfra han havde den Meddelelse, at Fru Sørdring skyldte det Nielsenske Hus og Høedt denne Rolle, og han svarede da, at det var af hende selv. Herefter blev Stykket „Fru Julie Sørdring“ skrevet, saaledes som det indpassedes i den senere Afskrift, kun at det her havde følgende Slutning (Side 306): „... Ære nok tilbage for hende) og jeg skulde slet ikke have omtalt den hele Sag, hvis jeg ikke til min Forbauselse endeel Aar efter havde erfaret, at hun tillagde dels det Nielsenske Huus og især Hr. Høedt — der dengang var en ung Student* — det som hun ene og alene skyldte mig. Ved at tale til hende herom, vedgik hun Ord til andet alle de Detailler, jeg her har fortalt, men paastod tillige, at hvad hun havde meddelt dem, der ved hendes 25 Aars Jubilæum fremstillede Gangen i hendes Theaterliv, dog var sandt og at Høedt var den Første, som havde givet hende Ideen til Jacinthes Rolle. Man tro nu hende, man tro nu mig, Tingen er ikke saa vigtig; men for mig gav denne Sag paany Anledning til mange Reflexioner om hvad jeg kalder Skuespiller-Glemsel, denne Glemsel, som saa ofte har fremkaldt de smerteligste og bitterste Følelser hos mig . . . .“ De yderligere tilføjede Udtalelser ville her kunne forbigaaes, da de indeholdes i den udførlige Afhandling om Skuespilkunsten, som en moralsk berettiget Kunst, der netop ved den Tid afsluttedes. Det her anførte Stykke blev atter udslettet af Forfatterinden i en senere Tid og erstattet af den nu trykte Slutning, idet hun gik ud fra, at den hele Sag ved Hr. Sørdrings Udtalelser i Rom (1874) var bragt til en endelig Forstaaelse.** Da Udgiveren læste dette Afsnit for Fru Heiberg og henstillede, om det ikke var

* Høedt var født 13. Febr. 1820; Jfr. Rosenkilde spillede første Gang Jacinthe 5. Nov. 1843.

** I sin tankeløse Iver for at komme Fru Heiberg tillivs har Forfatteren i „Ill. Tid.“ ladet sig henrive til en Bemærkning, der syntes at skulle sigte hende for en taabelig Misundelse: „Det „større Selskab“, hedder det, var en meget vellykket Fest, som de Danske i Rom gav til Ære for Fru Sørdring — Fru H. var med som enhver anden Deltager —.“ Naar Fru H. hverken dengang i Rom eller nogensinde før eller senere hædredes med en saadan personlig Fest, var Grunden dog vel næppe den, at man ikke holdt hende værdig til denne Udmærkelse. Men lige saa vist som det er en ærlig Sag at modtage denne Hyldelse, lige saa naturligt er det, at en og anden ikke skjætter om den. Skjønt nu Fru H. var i dette Tilfælde, kunde hun ganske vist gjerne have fremhævet, at der holdtes Fest for Fru Sørdring i Rom; men det er vel et Spørgsmaal, om en ildesindet Modstander da ikke vilde have udlagt dette som en slet dult Spot. D e n g a n g paaskjønnede Fru Sørdring og hendes Ægtefælle i høi Grad, at Fru Heiberg undtagelsesvis deltog i en saadan Fest, for at hædre en Veninde, som i de senere Aar af og til under Høedts Indflydelse havde været i hendes Modstanderes Leir. Efter „Dagbladet“'s Referat (25. Nov. 1874) henvendte Fabrikant Sørdring sig (under Festen) i varme Ord til Fru H. og bragte hende sin Hustrus Tak for al den kjærlige Hjælp og venlige Opmuntring, hun lige fra de tidligste Aar havde ydet hende.“

rettere helt at udelade en Fortælling, som vilde blive bestridt fra anden Side, udtalte Fru H., at hun var fuldstændig vis i sin Sag og derfor ikke kunde ønske noget udeladt eller forandret.

Det ligger under disse Omstændigheder nær at gjøre et Forsøg paa at forlige de to Beretninger med hinanden. Fru Heibergs Fortælling bestaar af to Hovedled: hun har selv villet spille Jacinthes Rolle efter en ny Grundopfattelse, og hun har overladt Fru Sødring den. Denne indrømmer, at hun ikke selv var Ophavsmanden til den nye Opfattelse, men paastaar, at hun fik den af Høedt. Kan da Høedt ikke her have været et Mellemlid, saa han har faaet Nys om Fru Heibergs Tanke og overfor Fru Sødring har gjort den til sin? Eller, hvis man ikke vil tro dette, kunne ikke de to hver for sig have faaet samme Blik for det forfejlede i Rollen som den spillede? Fru H. kan da have husket fejl med Hensyn til Samtalens Begyndelse, medens hun har Ret i, at det kostede hende Overvindelse at overlade den unge Debutantinde sin Rolle; Fru S. har glemt, at det maa være kommen til en Forklaring i den Henseende. Det er vel end ikke umuligt, at det, at „Julie Rosenkilde efter Faderens Tilskyndelse aflagde den almægtige Fru Heiberg en Visit“ stod i Forbindelse med, at man var vidende om en Konflikt netop med Hensyn til denne Rolle. Og maaske ville Fru Sødrings Beundrere indrømme, at det forud for hendes første Optræden var tilladeligt for Fru H. at tvivle om, hvorvidt Fru Sødring eller nogen anden kunde magte at fremstille, hvad hun havde tænkt sig. At hun gav gode Raad med Hensyn til Costumeingen, der jo netop her var af saa væsenlig Betydning, mindes ogsaa Fru Sødring.

Side 369 (første Bind).

Hr. Hertz har, ved til Directionen at nævne sig som Forfatter af „Kong René's Datter“ og ved derhos at anmode den om at bevidne samtlige Rollehavende hans Tak, ønsket at den maatte bringes Dem i Særdeleshed for Deres mesterlige Udførelse af Titelrollen.

Directionen tilføier sin egen oprigtige Tak til Dem, Fru Heiberg, for denne nye udmærkede Kunstpræstation, der har vundet en almindelig levende Anerkendelse. —

Directionen for de Kongelige Skuespil d. 16de April 1845.

I. G. v. Levetzau.

Collin.

Adler.

Til

Skuespillerinde Fru Heiberg.

Side 409 (første Bind).

Citatet af Bellman er sammenskudt af det dobbelte Omkvæd i Fredmans Epistel Nr. 71 („Ulla, min Ulla, säj, får jag dig bjuda rödaste smultron i mjölk och vin?“)

Ä'ke det gudomligt, Fiskatorpet — hvad?
„Gudomligt att beskåda!“

Ä'ke det gudomligt? dessa ängarna?
„gudomliga,
gudomliga!“

Side 424 (første Bind).

Den unge Pige i Molières „L'école des femmes“ (Agnes) kaldes i Overskous Oversættelse for Rose.

Side 470 (første Bind).

Om denne Scene minder Molbech i Brev af 8. Mai 1848: . . . „Jeg tænker endnu med ganske levende Erindring paa den Aften-time — en Søndag, jeg tror igaar 14 Dage [d. e. Paaskedag den 23. April] — da De sang en Soldatervise for mig og for den salige Conf. R. Treschow. Det var en høist oplivende, opmuntrende Scene, som jeg ikke let glemmer — thi hvorledes skulde jeg kunne glemme en Scene, hvori De selv træder frem? . . .“ Han kalder sig: „Deres forlænge siden af Haabet forladte, iøvrigt uforanderlige Ven C. Molbech.“

Portrætter af Fru Heiberg.

I forskellige Optegnelser om „Mine Portrætter“ har Fru Heiberg gjort Tilløb til at karakterisere disse saaledes som de forekom hende at staa i Forhold til hendes Udvikling. Det vil have sin Interesse her at meddele, hvad der siges om de med dette Skrift følgende og andre ældre Billeder:

„Da jeg som 13 Aars Pige havde gjort Opsigt som „Trine Rar,“ kom en ung Maler — hans Navn mindes jeg ikke længer — og bad mine Forældre, om det maatte være ham tilladt at tage et Billede af mig i Trines Costume. Smigrede ved denne Anmodning gav de strax deres Ja, og nu begyndte Séancerne. Det var bedrøvelige Timer; thi den stakkels Maler havde for det meste Koldfeber, medens han ma-

lede mig. Da mine Forældre ingen Fordringer havde gjort med Hensyn til Billedet, saa beholdt Maleren det uforstyrret, indtil Heiberg ved en Hændelse erfarede, at det existerede, absolut vilde eje det og købte det af Maleren. Efter hans Død skænkede jeg det til Samleren Strunck, hos hvem det nu findes.*

Naar jeg i ældre Aar betragtede denne lille, slanke langarmede Pige med det alvorlige, lidt melancolske Blik, da stod hele min triste Barndom som ved et Trylleslag mig for Øie, saaledes som jeg i mit Levnet har skildret det. Saa ufuldkomment end dette Billede er, saa troer jeg dog, at en Betragter af det med lidt Phantasi vil faa et Begreb om mig som Trine, og det til Trods for C. N. Rosenkildes Indignation over, som han sagde, at vove at fremstille mig saa afskyelig. Jeg selv har aldrig fundet det afskyeligt, tværtimod, jeg synes, at denne lille Pige seer god, uskyldig og forstandig ud.“ I en senere Optegnelse hedder det: „Øinene . . se ret forstandige ud, men af den Slags Kløgt, som findes i et Dyreøie . . . Det (Billedet) seer saa umiddelbart, saa stille, saa hjælpeløst ud. Der er end ikke Spor i det af en lille Pige, som alt dengang havde draget et helt Publikums Opmærksomhed paa sig. Det seer snarere ud, som om det vilde bede om Forladelse for at det fremstillede sig. Om Andre nu kan faae samme Udtryk ud deraf som jeg, fordi jeg mindes mig selv fra den Tid, veed jeg ikke.“

„Mit næste Billede, Agnete i „Elverhøi“ (1828) har endnu det Umiddelbare, men seer roligere, mindre ubevidst ud, men dog drømmende, som En der grubler over sig selv uden at kunne udtale, hvori Grubleriet bestaaer.**

Mit tredie Billede, fra 1832—33, af Aumont, fremstiller mig ikke i nogen Rolle, men som Fru Heiberg.*** Naar jeg ser den unge Kone sidde der med de samme, noget melancolske Øine, men med det stille, tilfredse Udtryk, de bløde Former, i hvilke intet Træk præges af nogen Smerte eller Kamp, hvor ingen Fure af Lidenskab har sat Mærke i de bløde Kinder, hvor Øiet seer saa godmodigt ud,

* Strunck gav det senere tilbage, og det eies nu af Fru Heibergs yngste Datter, Fru Anna Westenholtz. Det er gengivet i P. Hansens Værk: Den danske Skueplads.

** Nu ubekjendt.

*** Aumont indleverede dette Portræt i April 1833 til Kunstakademiet, men fik det forkastet som Medlemstykke (Weilbach, Konsterlexikon), S. 37. Se S. 162.

Om Aumonts Portræt siger Fru Gyllembourg i Brev af 6. Juli 1833 til Fru H. (i Aalborg): „Dit Portræt forekommer mig langt mere ligt, siden Du ikke selv sidder ligeoverfor det. Det glæder mig usigeligt at have det her hos mig i din Fraværelse.“

D. 8. s. M. skriver hun til Sønnen:

„Hannes (Portræt) glæder mig saa inderligt. Jeg synes det er, som jeg saae hende. Jeg er nær ved at tale med det.“

D. 15. s. M.: . . . „Kun saa meget kan jeg sige Dig, at i det næste (Arbejde, d. e. Novelle) skal En hedde Hanne og have noget til fælleds med Dig. Det har dit Portræt indblæst mig.“

da bliver jeg ganske rørt og tænker: Ak, om man dog kunde have beholdt dette Udtryk Livet igjennem! — Men hvor var dette muligt, hvor var dette foreneligt med mit offentlige Liv, med min Higen, med min Kamp for at udvikle mig som Menneske og som Kunstnerinde.

Mit fjerde Billede er det, som hænger i Thorvaldsens Museum.* Her ser jeg mig selv som den forgudede Skuespillerinde, livlig, noget coquet, det Melancolske i Øiet er vejet for noget skjælmsk, noget udfordrende, noget bevidst, — med andre Ord noget, jeg ikke kan lide. Naar jeg seer paa dette Billede, da har jeg en Følelse af, at jeg vist ved denne Tid maa have staaet paa et Punkt, der vilde afgjøre, om jeg nu vilde dreie til højre eller venstre, om jeg nu skulde gaa frem eller tilbage, om jeg agtede at slaa mig til Ro i alt det opnaaede, eller om Alvoren atter vilde komme og lægge nogen Vægt i min Sjæl, der var paa Vei til at blive for let.

Men Alvoren kom. Se paa mit femte Billede af Monies; omtrent fra 1840,** og du vil ikke tvivle herpaa. I dette Billede er jeg først færdig med Præget af min Personlighed. Her seer jeg mit oprindelige Væsen atter træde frem, med det dybe Tungsind, som var nedlagt i min Natur, men med Fare for, at dette Tungsind kunde udarte til en vis tung, borneret Alvor, der fortærede mig i anstrengt Arbeide, hvor Pligten dominerede Alt. Men endnu furedes ikke Trækkene af Bitterhedens eller Harmens Lidenskaber. Jeg seer endnu saa stille hen for mig, om der end alt i dette Billede ligger nogen Smerte, som ikke lader sig skjule“ . . . .***

* Af E. D. Bærentsen, udstillet 1842 (Reitzel, Fortegnelse over danske Kunstneres Arbejder, S. 75). Se S. 252.

** Det er flere Aar yngre, udstillet 1846 (Reitzel, S. 432). Se S. 403.

*** Et Elfenbens Billed af Søren S. Winther, gengivet foran Side 295, maa antages at være fra 1842 eller 1845. (Reitzel, S. 712).

JOHANNE LUISE HEIBERG
Em. Bærentzen 1841 i Thorvaldsens Museum

OPLYSNINGER

VED

OTTO BORCHSENIUS

Side 9. „*De samle sig, lig underfulde Drømme*“. Af J. L. Heibergs Digt ved Grevinde Adelaide af Bombelles' Død.

Side 12. „*Jøden under Træet*“. Se Eiler Nystrøm: „Offenlige Forlystelser i Frederik VI's Tid“ II, S. 90—93.

Side 12. *Dahlén, Carl*. Den svenskfødte Solodanser og Balletarrangør D. var knyttet til det kgl. Theater fra 1791 til 1823. Død i København 1851.

Side 14. *Andrea*. Andrea Marie Krætzmer, født 1812, berømt Danserinde ved det kgl. Theater, Balletbarn sammen med J. L. Pætges, i Virksomhed fra 1829 til 1834. Død i København 1889. Se Biogr. Lexikon IX, S. 580—81.

Side 17. *Herman*. Se A. D. Jørgensens Oplysninger i Tillæget foran, S. 382—85.

Side 18. *Lindgreen*. Ferdinand Ludvig Vilh. L., født i København 1770, Skuespiller og Instruktør ved det kgl. Theater fra 1790—1838, død i København 1842.

Side 18. „*Correggio*“, Oehlenschlägers Tragedie.

Side 19. *Dr. Ryge*, Johan Christian R., født i København 1780, Dr. med., Skuespiller, Økonomiinspektør og Instruktør ved det kgl. Theater fra 1813—1842. Død s. A. i København.

Side 20. *Cendrillon* eller Den lille grønne Sko, lyrisk Tryllespil med Musik af *Nicolo Isouard*, oversat fra Fransk af N. T. Bruun, gik fra 1812 til 1857 68 Gange paa det kgl. Theater.

Side 20. *Madam Zinck*. Marie Elisabeth Z., født Thomsen 1789 i København, Sangerinde og Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1808—1823, 1813 gift med Skuespiller Georg Zinck. Død 1823 i København.

Side 24. *Reichmuth von Adocht*, Fortælling af Oehlenschläger fra 1813.

Side 28. *Solodanser L.*, Pierre Joseph Larcher, født 1801, Danser ved det kgl. Theater, død 1847.

Side 35. Skuespiller *Nielsen*, Nicolai Peter N., født 1795 paa Frederiksborg, Officer, Skuespiller og Instruktør ved det kgl. Theater 1820—1860, død s. A. i København.

Side 37. Solodanser *Funck*, Poul F., Elev ved det kgl. Theater fra 1798, Solodanser fra 1815, død 1837.

Side 37. *Castelli*, tysk Digter, født i Wien 1781, død 1862.

Side 38. *Frydendahl*, Peter Jørgen F., født i København 1766, Skuespiller og Instruktør ved det kgl. Theater 1786—1835, død i København 1836.

Side 39. *J. L. Heiberg*, Johan Ludvig H., født i København 1791, død paa Herregaarden Sonderup ved Ringsted 1860.

Side 40. *Rosenkilde*, Christen Niemann R., født i Slagelse 1786, Skuespiller ved det kgl. Theater 1815—1861.

Side 42. *Collin*, Jonas C., Finansdeputeret, Theaterdirektør m. m., født i København 1776, fra 1821—29 og fra 1842—49 Medlem af Direktionen for det kgl. Theater, død i København 1881.

Side 44. *Fru Gyllembourg*, Thomasine Christine G., født Buntzen, København 1773, gift 1790 med Peter Andreas Heiberg og efter Ægteskabets Opløsning gift anden Gang med den svenske Baron Ehrensvärd Gyllembourg 1801, Enke 1815, boede fra 1822 sammen med Sønnen J. L. Heiberg, død i København 1856.

Side 44. *Prof. Møhl*, Nicolai Christian M., født i København 1798, Læge, Professor i Medicin ved Universitetet, død pludselig November 1830, i Følge Rygtet ved egen Haand.

Side 49. *Commandør Wulff*, Peter Frederik W., Søofficer, født 1774, Chef for Søkadetakademiet, fortsatte den af Skuespiller P. T. Foersom paabegyndte Oversættelse af Shakespeare, oversatte endvidere Byrons „Manfred“ m. m., død i København 1842.

Side 54. *Foersom*, Peter Thun F., født i Jylland 1777, Student fra Ribe 1793, Skuespiller ved det kgl. Theater 1798—1817, døde s. A. Som ovenfor anført, Oversætter af Shakespeare, 4 Bind, fra 1807—1816. Spillede 1813 Hamlet.

Side 54. *Phister*, Joachim Ludvig P., født i København 1807, Danseelev ved det kgl. Theater 1817, Skuespiller 1825—73, død i København 1896.

Side 54. *Carl Winsløw*, født i København 1796, Skuespiller ved det kgl. Theater 1814—34, død i København 1834.

Side 54. *Mad. Wexschall*, senere *Fru Nielsen*, Anna Helene Dorothea Nielsen, født Brenøe, København 1803, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1821—56, død 1856 i Fredensborg. Ægtede 1823 Violinisten, Koncertmester Fr. Wexschall, og da Ægteskabet var opløst gift anden Gang 1834 med Skuespiller N. P. Nielsen. Da Nielsen var Officer, blev hun paa Theatret kaldt Frue, medens de andre Skuespillerinder lige til c. 1870 var Madammer og Jomfruer.

Side 54. *Ida Wulff*, født 1808 i Helsingør, Operasangerinde ved det kgl. Theater 1824—29. Gift 1831 med senere Hofchef hos Kronprins Frederik, Kammerherre v. Holstein, død i København 1876.

Side 54. *M. J. Liebe*, Anna Dorothea L., født Sølvér, København 1784, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1802—1830. Gift 1811 med Skuespiller G. J. Liebe, død i København 1838.

Side 54. *Jfr. Jørgensen*, Henriette Nikoline Thomasine J., født i København 1791, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1815—1845. Død i København 1847.

Side 54. *Tydsck Skuespillerinde*, Dlle. Pohlmann i „Das Donauweibchen“ m. m. Se Overskou IV, S. 807.

Side 55. *Professor Siboni*, Giuseppe S., Italiener, født 1780, Tenorsanger paa det kgl. Theater 1819, Direktør for Theatrets Syngeskole Aaret efter, bl. a. Lærer for Chr. Hansen og P. Schram, død i København 1839.

Side 56. *Preciosa*, lyrisk Drama af P. A. Wolff, Musik af C. M. v. Weber, oversat af C. J. Boye, gik fra 1822 til 1863 henved 100 Gange paa det kgl. Theater.

Side 56. *Macbeth*, Shakespeares Tragedie.

Side 57. „*Høg over Høg*“, „Aabenbar Krig eller Høg over Høg“, Komedie i 3 Akter efter Dumaniant, oversat af Fr. Schwartz, opførtes første Gang December 1791.

Side 57. *Emilie Galotti*, Lessings Sørgespil.

Side 57. *Jfr. Lange*, siden *Mad. Larcher*, Frederikke Noline L., født 1812, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1827—1857, gift med Solodanser P. S. Larcher, se ovenfor Anm. til S. 28; død 1892.

Side 57. *Jfr. Heger*, siden *Mad. Holst*, Elisabeth Frederikke Margrethe Heger, født i København 1811, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1827—1870, ægtede 1834 Skuespiller Wilhelm Conrad Holst. Død 1891.

Side 57. *Ildprøven*, Lystspil i 1 Akt af Kotzebue, gik fra 1813—1830 20 Gange paa det kgl. Theater.

Side 58. *Professor v. Schmidten*, født i Jylland 1799, Officer, Mathematiker, Professor ved Universitetet 1827, rejste for sit Helbreds Skyld 1831 til Vestindien og døde s. A. paa St. Croix.

Side 58. *Dr. David*, Christian Georg Nathan D., født i København 1793, blev 1823 Dr. phil. i Göttingen, Professor i Statsøkonomi ved Universitetet i København 1830, dramatisk Kritiker under Mærket Y. Z., Medstifter af „Fædrelandet“ 1834, Politiker, 1864 Finansminister, Landstingsmand 1866—1870, død 1874.

Side 58. *Charlotte Oehlenschläger*, Datter af O., født i København 1811, gift 1832 med Skuespiller J. L. Phister, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1832—33, død 1835.

Side 59. *Komponisten Kuhlau*, Daniel Frederik Rudolph K., født i Hannover 1786, kom 1810 til København, kgl. Kammermusikus 1813, Syngemester ved Theatret 1816—17, komponerede Musik til „Røverborgen“ 1814, til „Lulu“ 1824, til „Elverhøj“ 1827 o. s. v. Boede fra 1826 i Lyngby, død 1832.

Side 63. *Kierkegaard*, Søren Aabye Kierkegaard, født i København 1813, død samme Steds 1855. Artiklen om „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“ findes i K.'s „Samlede Værker“, 1906, X Bind, S. 319.

Side 66. *Det sørgelige Resultat af denne kongelige Formæling*, Prins Frederiks Ægteskab med Kong Frederik VI's Datter Vilhelmine opløstes 1834.

Side 75. Herman, se ovenfor Anm. til S. 17 og 382.

Side 81. *Rind*, Caroline Louise Amalie, født Walter, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1815—1833, gift 1817 med Skuespiller Hans Bull Rind, der

døde 1821. Anden Gang gift med N. P. Nielsen 1823, Ægteskabet opløst 1831, afskediget 1833, død 1869.

Side 88. *Professor Skjelderup*, norsk Læge, født 1769, død 1852. Fra 1813 Professor og Overlæge i Kristiania.

Side 89. *Chr. Winther*, født 1796 i Sydsjælland, udgav 1828 sin første Samling „Digte“, død i Paris 1876.

Side 82. *Tegnér*, Esaias T., svensk Digter, født 1782, død 1846.

Side 92. *Dr. Mynster*, Jacob Peter M., født i København 1775, Præst i Spjellerup i Sydsjælland 1802, Kapellan ved Frue Kirke i København 1811, kgl. Konfessionarius 1828, Biskop over Sjællands Stift 1834, død 1854.

Side 92. *Camilla Buntzen* og *Georg Buntzen*, se S. 121. Camilla B., Datter af Komponisten du Puy, ægtede 1809 Grosserer Andreas Buntzen, en Fætter til Fru Gyllembourg. Død 1870.

Side 93. *Prof. Petersen*, Frederik Christian P., født 1786, død 1859, 1818 Professor i Filologi ved Københavns Universitet, 1829 Provst paa Regensen, Medstifter af „Maanedsskrift for Literatur“, 1829—38. Gennem Ægteskab i Slægt med Buntzens.

Side 93. *Foersom*, Christian Martin F., født 1794, Skuespiller ved det kgl. Theater 1824—1850. Død 1850.

Side 100. *En ung smuk Candidat*, Skuespiller Christoffer Hvid, se A. D. Jørgensens Oplysninger i Tillæget S. 385.

Side 103. *Bournonville*, Antoine Auguste B., født i København 1805, optraadte allerede som Barn paa Theatret, Hofdansemester 1829, Balletkomponist, med Afbrydelser knyttet til det kgl. Theater som Ballettens Leder og Instruktør til 1877, død 1879.

Side 103. *Galeotti*, Vincenzo G., født i Florents 1733, død i København 1816, Balletmester og Balletkomponist fra 1775 ved det kgl. Theater.

Side 103. *Søvnøggersken*, fransk Ballet, gik første Gang i September 1829 med Andrea Krætzmer som Therese. Se ovenfor Anm. til S. 14.

Side 106. *Manthey*, født 1771, død 1831, Geheimelegationsraad og Konferensraad, fra 1829 økonomisk Direktør og Censor ved det kgl. Theater.

Side 116. *Edouard Buntzen*, født 1809, død 1885, Højesteretsadvokat 1838, Kammeradvokat 1863, Søn af Grosserer Andreas Buntzen, Fætter til J. L. Heiberg.

Side 127. *Dr. Krarup*, Niels Bygom K., født 1792, død 1842, en af „Tylvten“, der udfordrede Jens Baggesen til en Disputats paa Latin, fra 1828 Borgerdydskolens Bestyrer. *Møhl*, se ovenfor Anm. til S. 44.

Side 132. „*Genganger-Breve* eller poetiske Epistler fra Paradis“ af Henrik Hertz udkom anonymt 1830.

Side 132. *Tre af det lille soranske Akademis Professorer*, C. Hauch, Chr. Wilster og P. Hjort.

Side 133. *Digterinden*. Se J. L. Heibergs „Til Fru Frederikke Brun med Oversættelse af to af hendes Digte det ene til Oehlenschläger, det andet til

Baggesen“, Heibergs poetiske Skrifter VIII, S. 333—339; Kr. Arentzens „Baggesen og Oehlsenschläger“ IV, S. 111—112.

Side 136. „*Ring* Nr. 2 eller det af Delikatesse ulykkelige Ægteskab“, af Schröder efter Farquahr, oversat af Fr. Schwarz, var allerede fra 1792 paa det kgl. Theaters Repertoire.

Side 138. „*Statsmand og Borger*“, Skuespil af Scribe, oversat af C. Borgegaard, kom først i 1844 paa det kgl. Theaters Repertoire.

Side 138. *Samson*, berømt fransk Skuespiller, 1793—1871.

Side 139. *Præsten Hansen*, Peder H., der i 6 Aar var Heibergs Lærer, var først Præst i Jylland og derpaa i Slangstrup, hvor han døde 1859.

Side 145. *Etatsraad Ørsted*, Anders Sandøe Ø. Af de to berømte Brødre, der ofte nævnes i Fru Heibergs Erindringer, var Naturforskeren Hans Christian Ø., 1777—1851, den ældste, medens den retslærde og Statsmanden A. S. Ørsted var et Aar yngre, 1778—1860.

Side 149. „*Don Carlos*“, Schillers Tragedie.

Side 150. *Schwartz*, Julius S., født 1802, Sanger ved det kgl. Theater 1826—57, død 1875.

Side 152. *Bellman*, Carl Michael B., svensk Digter, 1740—1795.

Side 163. *Mad. Heger* m. fl. *Ellen Marie Heger*, f. Smith, født 1774, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1793—1832, død 1842. *Johanne Cathrine Rosing*, f. Olsen, født 1756, Skuespillerinde 1773—1823, død 1853. *Inger Birgitte Clausen*, f. Aaslew, født 1762, Skuespillerinde 1778—1828, død 1843. *Birgitte Elisabeth Andersen*, f. Olsen, født 1791, Skuespillerinde 1808—1838, død 1875. *Johanne Marie Spindler*, f. Nick, født 1784, Skuespillerinde 1799—1829, død 1861. *Mette Marie Astrup*, født 1760, Skuespillerinde 1773—1823, død 1834. — Om Jfr. Brenøe og Jfr. Heger se ovenfor.

Side 167. *Poul Møller*, Poul Martin M., født 1794. Lektor i Filosofi ved Kristiania Universitet 1827—1831, Professor ved Københavns Universitet, død 1838.

Side 168. *Tscherning*, Anton Frederik T., Officer og Politiker, Krigsminister 1848, født 1795, død 1874.

Side 169. *Andræ*, Carl Christopher Georg A., Politiker, Lærer i Matematik ved den militære Højskole, Konseilspræsident 1856, kongevalgt Landstingsmand, død 1893.

Side 174. *Sangeren Hansen*, Jørgen Christian H., født 1812, Sanger ved det kgl. Theater 1832—1873, død 1880.

Side 175. *Weyse*, Christoph Ernst Frederik W., født 1774 i Altona, Komponist, bl. a. af „Sovedrikken“, „Ludlams Hule“, „Faruk“, „Et Æventyr i Rosenborg Have“ o. s. fr., død 1842.

Side 176. *Jenny Lind*, berømt svensk Sangerinde, født 1820 i Stockholm. Gift 1851 med Komponisten Otto Goldschmidt, død 1887.

Side 176. „*Norma*“, Opera af Bellini, „Regimentets Datter“, Syngespil af Donizetti, „Lucie af Lammermoor“, Opera af Donizetti.

Side 177. *Sheridan*, engelsk dramatisk Digter, født 1751, død 1816. Hans Komædie „Bagtalelsens Skole“ kom allerede 1784 paa det kgl. Theaters Repertoire og har holdt sig til vore Dage.

Side 179. „*For evig!* eller Medicin mod en Elskovsrus“, Lystspil i 2 Akter af Scribe, oversat af Overskou, opførtes første Gang paa det kgl. Theater December 1833.

Side 180. *Mil. Mars*, berømt fransk Skuespillerinde, født 1779, død 1847. I 40 Aar var hun knyttet til Théâtre français i Paris.

Side 185. *Mad. Rind*, se ovenfor Anm. til S. 81.

Side 188. *Paludan Müller*, Frederik Paludan Müller, født 1809, „Kærlighed ved Hoffet“ 1832, „Danserinden“ 1833, „Amor og Psyche“ 1834 o. s. fr., død 1876.

Side 189. *H. C. Andersen*, Hans Christian A., født 1805, første Æventyr 1835, død 1875.

Side 195. „*Nej*“, se A. D. Jørgensens Oplysninger, Tillæget S. 395—96.

Side 198. *Talleyrand*, fransk Statsmand 1754—1838, virksom fra den store Revolution til Ludvig Philip.

Side 198. *Ørsted har sagt*, Anders Sandøe Ø., se ovenfor.

Side 201. *Molière*, fransk dramatisk Digter, 1622—1673.

Side 201. *Marie Taglioni* 1804—84 og *Fanny Elszler* 1810—84, berømte Danserinder fra Wien, var begge i Trediverne i Paris. Bag Fru Heibergs Betragtninger S. 203 ligger den hjemlige Sammenligning mellem hende selv og Anna Nielsen.

Side 202. *Sylphi en*, Ballet i 2 Akter efter Nourrit og Taglioni, Musik af Løvenskjold, opførtes første Gang i November 1836.

Side 204. *Thorvaldsen*, 1770—1844, vendte 1838 tilbage til København.

Side 204. *Michel Angelo Buonarrotti*, italiensk Billedhugger, Maler og Bygmester, 1474—1564.

Side 205. *Martensen*, Hans Lassen M., født 1808 i Flensborg, Lektor i Theologi ved Universitetet 1838, Biskop over Sjællands Stift efter I. P. Mynter 1854, død 1884.

Side 205. *Vefour*, kendt datidig Restavrant i Paris.

Side 208. „*En Criminalproces*“, Lystspil i 3 Akter af Rosier, oversat af J. L. Heiberg. — „*Farinelli*“, Lystspil i 3 Akter med Sange og Kor af tre franske Forfattere, oversat af J. L. Heiberg. Begge Stykker opførtes 1837.

Side 209. „*Den lille Skuespiller*“, Lystspil af Oehlenschläger, første Gang opført i Januar 1837.

Side 211. „*Svend Dyrings Hus*“, romantisk Tragedie af Henrik Hertz, første Gang opført i Marts 1837.

Side 215. *Paulli*, Just Henrik Voltelen P., 1809—65, Præst ved Christiansborg Slotskirke 1837, Hofpræst 1840, Stiftsprovst og Sognepræst ved Frue Kirke 1857, kgl. Konfessionarius 1864.

Side 215. „*Fata Morgana*“, Æventyr-Komædie af J. L. Heiberg, første Gang opført Januar 1838, gik kun fem Gange.

Side 217. „Fyrste og Page“, Skuespil i 3 Akter af Fr. Paludan Müller, første Gang opført Maj 1838, gik kun to Gange.

Side 222. „Sara“, Syngespil i 2 Akter af Mélesville, oversat af C. Borgaard, med Musik af Løvenskjold, første Gang opført Maj 1839.

Side 222. „Vejen til Ødelæggelse“, Komædie i 5 Akter af den engelske Forfatter Holcroft, opført i Oversættelse af Fr. Schwarz 1794, ny Oversættelse af Overskou 1838.

Side 222. „Livet en Drøm“, Drama af den spanske Digter Calderon, bearbejdet af Sille Beyer, 1838.

Side 223. „Kærligheds Drømme“, Vaudeville i 2 Akter af Scribe og Delavigne, oversat af J. L. Heiberg, opført første Gang paa det kgl. Theater Juli 1827.

Side 225. *Assessor Drewsen*, Adolph Ludvig D., 1803—1885, Assessor i Københavns Politiret 1832, Justitiarius 1847.

Side 226. *Aarestrup*, 1800—56. Hans første Bind „Digte“ er fra 1838.

Side 228. *Prins Christian*, senere Kong Christian IX, og *Frederik af Hessen*. Landgreve Frederik af Hessen-Kassel, 1820—84, studerede 1839 i Bonn, gift 1844 med den russiske Kejser Nicolaus' Datter Alexandra, dansk Officer.

Side 229. *Grosserer Suhr*, Johannes Theodor S., 1792—1858, gift 1816 med sin Kusine Caroline Falch, født 1790, død 1856. Fra Januar 1856 overgik det gamle Handelshus til Th. Suhrs Brodersøn, *Ole Bernt Suhr*, 1813—75.

Side 231. „Hauderer“, Hyrekusk.

Side 232. „Ja, Glæden er en Gudedrik“, Sang af Fru Heibergs Vaudeville „Abekatten“.

Side 234. „Mulatten“, romantisk Drama af H. C. Andersen, opførtes første Gang Februar 1840.

Side 235. *Adler*, Johan Gunder A., 1784—1852, Kong Christian Frederiks (Chr. VIII) Privatsekretær i Norge 1814 og fulgte Prinsen til Danmark. Medlem af det kgl. Theaters Direktion 1839—49, Kabinetssekretær hos Chr. VIII.

Side 236. „Fædrelandet“ som *Dagblad*. Det første Nummer udkom 7de Decbr. 1839. — *Christensen*, Balthasar Mathias, 1802—82, Politiker. I Trediverne Overretsprokurator i København, Medstifter 1846 af Bondevennernes Selskab, Stænderdeputeret og senere Rigsdagsmand og Statsrevisor. — *David*, se ovenfor. — *Gjødwad*, Jens Finsteen, 1811—1891, i Trediverne Medarbejder af forskellige Blade, fra 1839 knyttet til „Fædrelandet“ indtil Bladets Overgang i 1881 til ny Redaktion. — *Lehmann*, Peter Martin Orla, 1810—70, Politiker og Journalist, i Trediverne Stænderdeputeret, Medlem af Martsministeriet 1848, Rigsdagsmand, Amtmand, Indenrigsminister m. m. — *Wessely*, Abraham, 1800—75, Bankmand og Politiker, senere Landstingsmand og Statsrevisor.

Side 236. *Monrad*, Ditlev Gothard, Politiker, Biskop m. m., 1811—1887, tog theologisk Examen 1836, fra 1839 ledende Journalist, 1848 Kultusminister i Martsministeriet, skrev Udkastet til Grundloven, 1849 Biskop for Lolland-Falsters Stift, Folketingsmand til 1865, 1859 paa ny Kultusminister, 1863 Kon-

seilspræsident, udvandrede 1865 til Ny Zeeland, kom hjem 1869, 1871 Biskop i sit gamle Stilft, 1881 Folketingsmand.

Side 236. *Ploug*, Parmo Carl, Digter, Redaktør og Politiker, 1813—94. Sammen med Giødwad 1841 Redaktør af „Fædrelandet“ til 1881, Landstingsmand.

Side 237. *Christian VIII* udnævnte i Marts 1842 Prins Frederik af Nør til Statholder og kommanderende General i Slesvig og Holsten, et Valg, der vakte den største Harme i vide Kredse.

Side 240. „*Dorothea og Gomez Arias*“, romantisk Tragedie af Calderon, første Gang opført Marts 1840.

Side 240. *Jfr. Beyer*, Sille Henrikke Christine B., 1803—61, Forfatterinde, bearbejdede en Række af fremmede Skuespil, særlig Shakespeare, til det kgl. Theater.

Side 243. *Molbech*, Christian, Historiker, Sprogmand, 1783—1857, fra 1805 til sin Død knyttet til det kgl. Bibliothek, Medlem af det kgl. Theaters Direktion 1830—42. Hans sidste Arbejde var en Pjece „Den skandinaviske Enhedstanke“, fra Dødsaaet 1857.

Side 247. *Dickens*, Charles, engelsk Romanforfatter, 1812—70.

Side 248. *Strauss*, Johan, berømt østerrigsk Dansekomponist, 1804—49.

Side 253. „*Corsaren*“, M. Goldschmidts satiriske Ugeblad fra Oktober 1840 til Oktober 1846.

Side 254. *Tivoli* aabnedes 15de August 1843.

Side 254. *Holstein*, Frederik Conrad H., Kammerherre, var Chef for det kgl. Theater fra 1811—40. — *Levetzau*, Joachim Godske L., Hofmarskal, var Chef for det kgl. Theater fra 1840—49.

Side 258. „*O, Lykke, naar man let i Sind*“, Vers af J. L. Heibergs „Emilies Hjertebanken“, Poet. Skrift. VII, S. 367.

Side 261. *Lieutenant Carstensen*, Georg Johan Bernhard C., Stifter af Tivoli, Kasino og Alhambra, 1812—1857, var i Fyrerne Udgiver af forskellige litterære Tidsskrifter, „Portefeullen“, „Figaro“ m. m. J. L. Heiberg førte nogle Gange en skarp Polemik med ham.

Side 265. „*Intelligensblade*“, Tidsskrift udgivet af J. L. Heiberg fra Marts 1842 til Marts 1844.

Side 266. *Danmark, et malerisk Atlas*, 1842, se Heibergs Poet. Skrifter VIII Bind, S. 147 ff.

Side 267. *Mad. Kellermann*, Caroline Wilhelmine, f. Fjeldsted, 1821—81, Danserinde ved det kgl. Theater fra 1837—61.

Side 267. „*Perspektivkassen*“, Henrik Hertz' Lejlighedsstykke fra Sommerforestillingerne 1842. — „*Stemninger og Tilstande*“, „Scener og Skildringer af et Ophold i København“, 1839. — „*Ugenlige Blade*“ 1858—59.

Side 269. *Møller*, Peter Ludvig, Forfatter og Kritiker, 1814—65, førte i Fyrerne Polemik med J. L. Heiberg, se bl. a. „*Arena*“ 1843 og „*Kritiske Skizzer*“ 1847, første Del, død i Paris 1865.

Side 269. *Dr. Ryge*, se ovenfor Anm. til S. 19.

Side 273. „*Dina*“, tragisk Drama af Oehlsenschläger, opført første Gang Oktober 1842.

Side 274. „*Sardanapat*“, Tragedie af Byron, oversat af Sille Beyer, opført første Gang Novbr. 1850.

Side 275. „*Dronningen paa 16 Aar*“, Drama i 2 Akter af Bayard, oversat af H. C. Andersen, opført første Gang Marts 1833.

Side 277. *Hall og Hustru*. Carl Christian Hall, 1812—88, Retslærd og Politiker, Overadvokat og Docent ved Universitetet i Fyrreerne, gift 1837 med Augusta Marie Frederikke Brøndsted, Datter af Arkæologen, Professor Peter Oluf B. Hall blev Rigsdagsmand 1848 og sad i Folketinget til 1881, Kultusminister 1854, Konseilspræsident 1857 og atter Kultusminister 1870, ramt af et apoplektisk Anfald 1879 og syg til sin Død.

Side 283. „*Ørkenens Søn*“, romantisk Skuespil af Fr. Halm, oversat af C. Borgaard, opført første Gang Februar 1843.

Side 283. *Holst*, Wilhelm Conrad H., 1807—1898, Skuespiller ved det kgl. Theater 1828—1872, Søofficer under den første slesvigske Krig, Forfatter af flere Skuespil.

Side 286. *Lessing*, Gotthold Ephraim L., tysk Digter 1729—1781. „*Lao-koon, oder über die Grenzen der Malerei und Poesie*“ er fra 1766.

Side 287. *Méhul*, 1763—1817, fransk Komponist.

Side 288. *Elisa Holst*, se ovenfor Anm. til S. 57.

Side 389. „*Romeo è Julietta*“, versificeret Lystspil i 1 Akt af C. A. Warburg (1813—95, Fabrikant og Forfatter), opført første Gang Mai 1843.

Side 299. *Tryde*, 1781—1860, 1838 Sognepræst og Stiftsprovst ved Frue Kirke.

Side 303. *Fru Sødning*, se ovenfor. Om Debuten som Jacinthe se A. D. Jørgensens Oplysninger S. 403 ff. Se ogsaa M. F. Sødning: *Julie Weber Sødning*s Erindringer I, S. 133 ff. og II, S. 356 ff.

Side 306. *Wiehe*, Michael Rosing W., 1820—1864, Skuespiller ved det kgl. Theater 1843—64, ved Hofteatret 1855—56.

Side 306. „*Et Ægteskab i Ludvig XV's Tid*“, Komædie i 5 Akter af Alexandre Dumas, oversat af A. L. Arnesen, opført første Gang Januar 1842.

Side 307. *Hass*, Jos. Ehlert H., Skuespiller ved det kgl. Theater 1808—44.

Side 309. *Lefebvre*, François L., Danser ved det kgl. Theater 1842—47.

Side 309. „*Amanda*“, Lystspil i 5 Akter af Henrik Hertz, opført første Gang April 1844.

Side 314. *Donizetti*, 1797—1848, og *Bellini*, 1801—1835, italienske Komponister. *Mozart*, 1756—1791, tysk Komponist. *Méhul*, se ovenfor. *Boieldieu*, 1775—1834, fransk Komponist.

Side 316. *Bang*, Oluf Lundt B., 1788—1877, berømt Læge, 1825—1841 Overlæge ved Frederiks Hospital.

Side 318. *Griseldis*, romantisk Skuespil i 5 Akter af Fr. Halm, oversat af C. Borgaard, opført første Gang Marts 1844.

Side 318. *Libert*, Georg Emil L., født 1820, død 1908, Landskabsmaler.

Side 324. „*De skandinaviske Brødre*“, Skuespil i 5 Akter af M. W. Brun, opført eneste Gang Juni 1844.

Side 351. *Koës*, Georg Heinrich Carl K., 1782—1811, Arkæolog og Filolog, døde under en Udenlandsrejse med sin Svoger P. A. Brøndsted paa den græske Ø Zante 1811.

Side 360. *Berggreen*, Andreas Peter B., 1801—80, Komponist, 1838 Organist ved Trinitatis Kirke, „*Folkesange og Melodier*“ første Udgave 1842—47.

Side 361. „*Kong Renés Datter*“, lyrisk Drama i 1 Akt af Henrik Hertz, opført første Gang April 1845.

Side 363. „*Valerie*“, Komædie i 3 Akter af Scribe og Mélesville, oversat G. Stage, opført første Gang Marts 1824.

Side 364. *Waltz*, Johan Rudolph W., Skuespiller ved det kgl. Theater 1832—1853.

Side 364. *Kragh*, Christian K., Skuespiller ved det kgl. Theater 1830—1867, død 1884.

Side 364. *Boye*, Caspar Johannes B., 1791—1853, Forfatter af en Række Skuespil til det kgl. Theater, 1826 Præst i Søllerød, 1847 i København.

Side 367. „*Pigen i Lyon*“, Komædie af Bulwer, første Gang opført 1844. — „*Advokatens Datter*“, Drama af Md. Ancelot, 1841. — „*Gioachino*“, romantisk Drama af H. P. Holst, fra 1844. — „*Adolf og Henriette*“, Vaudeville-Spøg af Dumanoir og Bayard, fra 1844. — „*En Aften i Tivoli*“, Vaudeville af F. J. Hansen, fra 1844. — „*Doctor Robin*“, Lystspiel af Premary, fra 1844. — „*Herren ser dine Veje*“, Drama af Dinaux og Lemoine, fra 1842. — „*En Bedstemoder*“, Komædie af Scribe, fra 1845.

Side 368. *Nathalie Ryge*, 1815—95, Datter af Dr. Ryge, Skuespillerinde ved det kgl. Theater 1837—48, død som Grevinde Holck 1895.

Side 370. Et C, ∴: Etatsraad Jonas Collin.

Side 370. *Glaeser*, Franz Joseph G., 1798—1861, Komponist, født i Bøhmen, Kapelmester ved det kgl. Theater 1842, skrev Musik til flere Stykker paa Theatret.

Side 370. „*Den nye Barselstue*“, Lystspiel i 1 Akt af H. C. Andersen, opført anonymt første Gang Marts 1845.

Side 376. *Humboldt*, Friedrich H., 1769—1859, tysk Naturforsker, var med i København 1846.

Side 377. *Jfr. Jørgensen*, se ovenfor Anm. til S. 54.

Side 383. *Longomontan*, 1562—1647, Astronom, Tycho Brahes Medhjælper paa Hveen og i Bøhmen.

Side 387. „*Don Cæsar de Bazan*“, Lystspiel i 5 Akter af Dumanoir og Dennery“, opført første Gang Maj 1846.

Side 389. „*Østergade og Vestergade* eller Det er Nytaarsdag i Morgen“ Lystspiel i 5 Akter af Overskou, opført første Gang December 1828.

Side 391. „*Kongen drømmer*“, romantisk Drama i 1 Akt af H. C. Andersen, første Gang anonymt opført Februar 1844.

Side 393. *Frøken Løvmand*, Blomstermalerinde.

Side 394. *Præsten Strøm*, Christian Ludvig S., 1771—1859, Præst i Nordsjælland, Pædagog, „Naturhistorisk Lærebog for Menigmand“, 1841—44.

Side 395. *Remiser*, i Jægersproget lille Skov, Fuglekrat, hvor Vildtet fodres om Vinteren.

Side 403. *Lehmann*, se ovenfor Anm. til S. 236. — *Constantin Hansen*, 1804—80, Historiemaler.

Side 404. *Professor Sommer*, Andreas Gartner S., 1804—71, Læge, Professor ved Universitetet.

Side 404. *Professor Thomander*, Johan Henrik T., 1798—1865, Professor i Lund, Biskop 1856.

Side 405. *Lunding, H. M. V.*, 1807—1858, Avdtør, 1839 Kabinetssekretær hos Kronprins Frederik (VII), Statssekretær 1848.

Side 408. *Professor Clausen*, Henrik Nicolai C., 1793—1877, Politiker og Theolog, 1822—74 Professor i Theologi ved Universitetet.

Side 412. *Tieck*, Ludvig T., 1773—1853, tysk Digter.

Side 413. *Ratscher*, Heinrich Theodor R., 1803—1871, tysk Dramaturg og Filosof.

Side 417. *Høedt*, Frederik Ludvig H., 1820—85, Skuespiller ved det kgl. Theater 1851—57, ved Hofteatret 1855—56.

Side 419. *Kierkegaard*, se ovenfor Anm. til S. 63.

Side 419. *Medea*, græsk mytisk Heltinde, hjalp Jason, da han i Kolchis hentede det gyldne Skind, men hævnedes sig senere over hans Troløshed grusomt paa hans Hustru Kreusa. Hendes Skæbner er oftere behandlede af dramatiske Digtere.

Side 423. „*Valgerda*“. Den tyske Patriot og Digter Ernst Moritz Arndt havde i 1845 angrebet Danmark. En Søster til Forfatterinden Benedicte Arnesen Kall, Frk. *Marie Arnesen*, skrev saa i „Fædrelandet“ et varmt og smukt Brev imod ham. Se bl. a. Hother Plougs „Carl Ploug“ I, S. 247—48.

Side 424. I Overskous Oversættelse af Molières „Fruentimmerskolen“ er Agnès døbt Rose.

Side 428. „*Danmark, du Perle*“, Fædrelandssang af Chr. Winther med Musik af Krøyer.

Side 429. „*Vi Sømand gør ej mange Ord*“, Linje af en Sang i Todes Skuespil „Søofficererne“.

Side 433. *Sille Beyer*, se ovenfor Anm. til S. 240.

Side 458. *Frölich*, Johannes Frederik F., 1806—1860, Komponist, 1827 Syngemester ved det kgl. Theater, 1836—44 Koncertmester. Komponerede bl. a. Musik til flere af Bournonvilles Balletter.

Side 460. *Rung*, Henrik R., 1807—71, Komponist.

Side 460. *Madame Schröder-Devrient*, 1804—1860, berømt tysk dramatisk Sangerinde.

Side 462. *Mlle Sontag*, Henriette S., 1806—44, berømt tysk dramatisk Sangerinde, ægtede 1827 den sardinske Minister i Haag, Grev Rossi.

Side 462. *Rachel*, berømt fransk Skuespillerinde, 1821—58.

Side 466. *Hultmann*, Fritz Vilhelm H., 1820—1894, Skuespiller ved det kgl. Theater 1842—1877.

Side 466. *Knudsen*, Niels Peter K., Skuespiller ved det kgl. Theater 1842—1854.

Side 467. *Bang*, Peter Georg B., 1797—1861, Politiker, Indenrigsminister 1849, Kultusminister 1851, Konsejlspræsident 1855.

Side 470. „*Den tapre Landsoldat*“, Fædrelandssangen fra Marts 1848 af *Peter Faber*, født 1810, Inspektør ved den polytekniske Lærestalt, Justermester 1851, Telegrafdirektør 1853, død 1877.

Side 472. *Ketil Motzfeldt*, 1814—89, norsk Officer og Politiker, Stortingsmand, 1860 Statsraad.

Side 474. *Welhaven*, Johan Sebastian Cammermeyer W., 1807—73, norsk Digter, opholdt sig bl. a. 1847—48 i København.

INDHOLD

I. 1812—1842.

	Side
De første Barndomsaar	9
Danseskolen	12
En Beskytter	15
Barnet i „Correggio“ [1823]	18
Hjemmet	20
Min første Kunstreise [1824]	28
Første selvstændige Optræden [1826]	37
Et vigtigt Møde	39
„Aprilsnarrene“	41
Fru Gyllembourg	44
Min første Læsning	47
Min første Indtrædelse i Selskabslivet	49
Min hemmelige Verden	52
Overgang til Skuespillet [1827]	53
Lys og Skygger	58
Confirmationen [1828]	62
Kampe for Friheden	65
„Elverhøj“	68
Tordenskyerne blive tættere og tættere	74
Min Faders sidste Aar	77
Mit nye Hjem [1829]	78
Min anden Kunstreise	86
En Ubesindighed	100
Bournonville	103
Mit tredje Hjem [1830]	107
„Den Stumme i Portici“	115
Det lyser mere og mere op	119
Johan Ludvig Heiberg	123
Hertz og Scribe	131
Vort eget Hjem [1831]	138
Sommerophold i Hirschholm 1832	149 ^v
Vort Hjem og vore Venner	162
Min tredje og sidste Kunstreise [1833]	171
Weyse, Jenny Lind og Lady Teazle	175
Fremstillingen af det Naive	179
Taarbæk. Mine Alfer. [1834]	182
„Nina“ og „Alferne“	186

	Side
„Debatten i Politivennen” og „Sparekassen” [1835—36]	191
„Nei”	195
Reisen til Paris i Sommeren 1836	197
Vinteren 1836—37	208
„Fata morgana”, „Fyrste og Page”	215
Sommeren 1838	217
Vinteren 1838—39	222
Emserreisen 1839	225
Thronskiftet	234
„De Nygifte”, „Mulatten”, „Dorothea og Gomez Arias [1840]	238
Thorvaldsen	248
„Corsaren”. Theaterbestyrelsen	252
„Svanehammen”, „Et Glas Vand” [1841]	258
Bakkehuset [1842]	263
„Dina”	273
„Ørkenens Søn”. Det Plastiske i Skuespilkunsten	283
Den italienske Opera i Kjøbenhavn	289

II. 1842—49.

(Indledning)	295
• Mit første Forfatterskab	295
Sommeren 1843	300
• Fru Julie Sødning	303
Michael Wiehe	306
Thorvaldsen [1844]	314
Hunden Hercules	319
Sommeren 1844 paa Ny Bakkehus	323
Den Suhrske Familie	332
Søkvæsthuset	355
„Kong Renés Datter” [1845]	361
Holbergs „Barselstuen” og to Festforestillinger	371
Besøget paa Sølyst i Sommeren 1845	378
„Don Cæsar de Bazan”	386
• Begyndelserne til „Abekatten” og „En Søndag paa Amager”	392
Er Forestilling paa Frederiksborg	398
Toget til Hveen 1846	403
„Romeo og Julie” [1846—47]	411
Resten af Vinteren	423
Hellebæk. Sommeren 1847	428
Vinteren 1847—48. Thronskiftet	458
„Ninon”. „En Søndag paa Amager”. Krigen	464
Vinteren 1848—49	472
Theaterbestyrelsens Omdannelse [1849]	476

Tillæg.....	487
Oplysninger.....	527

GYLDENDALSKE
BOGHANDEL

• NORDISK FORLAG •